

Jaarstukken 2024

Versie: Definitief

Inhoudsopgave

1 Voorwoord	3
2 Jaarverslag	9
2.1 Algemeen	10
2.1.1 Financieel resultaat 2024	10
2.2 Programmaverantwoording	16
2.2.1 Bestuur en dienstverlening	18
2.2.2 Veiligheid	28
2.2.3 Economie	36
2.2.4 Mobiliteit	48
2.2.5 Omgevingskwaliteit	66
2.2.6 Stedelijke ontwikkeling	86
2.2.7 Jeugd en onderwijs	106
2.2.8 Cultuur, sport en recreatie	120
2.2.9 Maatschappelijke ondersteuning	136
2.2.10 Werk en Inkomen	150
2.2.11 Algemene middelen	163
2.2.12 Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien	168
2.3 Paragrafen	172
2.3.1 Lokale heffingen	172
2.3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	177
2.3.3 Onderhoud kapitaalgoederen	183
2.3.4 Financiering	191
2.3.5 Bedrijfsvoering	195
2.3.6 Verbonden partijen	208
2.3.7 Grondbeleid	217
2.3.8 Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)	220
2.3.9 Subsidies	221
2.3.10 Taakstellingen en reserveringen	235
2.3.11 Demografische ontwikkelingen	236
2.3.12 Bijzonder programma Duurzaamheid	237
2.3.13 Bijzonder programma Doorontwikkeling Sociaal Domein	238
3 Jaarrekening	241
3.1 Balans per 31 december 2024	242
3.2 Overzicht van baten en lasten	244
3.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	247
3.4 Toelichting op de balans	250
3.4.1 Toelichting op de activa	250
3.4.2 Toelichting op de passiva	270
3.4.3 Aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen en garantstellingen	291
3.4.4 Niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen	294
3.4.5 EMU-saldo	297
3.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten	297
3.5.1 Toelichting financiële afwijkingen programma's	297
3.5.2 Gerealiseerde dekkingsmiddelen	321
3.5.3 Toelichting financiële afwijkingen reserves	322
3.5.4 Overzicht aanwending onvoorzien	336
3.5.5 Overzicht incidentele baten en lasten	337
3.5.6 Verantwoording wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	345
3.6 Rechtmatigheidsverantwoording	346
3.6.1 Grondslagen voor de rechtmatigheidsverantwoording	346
3.6.2 Rechtmatigheidsverantwoording	346
3.7 SISA-verantwoording	348
3.7.1 SISA-tabel	348
3.8 Overzicht per taakveld	369
3.9 Gebeurtenissen na balansdatum	371

4 Overigen	373
4.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	373
5 Bijlagen	379
5.1 Conversie programma, beleidsterrein, prestatie	379
5.2 Samenstelling stadsbestuur	389
5.3 Kerngegevens	390
5.4 Staat van investeringskredieten incl. af te sluiten	391
5.5 Opvolging aanbevelingen Rekenkamer (tot 1 januari 2024: Rekenkamercommissie)	407
6 Colofon	415

Hoofdstuk 1

1 Voorwoord

VOORWOORD JAARSTUKKEN 2024

Voor u liggen de Jaarstukken 2024. Met de jaarstukken legt de gemeente verantwoording af over de behaalde resultaten en hoe het geld vorig jaar is besteed.

Terugblik 2024

Het jaar 2024 was een bijzonder jaar voor de gemeente Leiden. We stonden stil bij 450 jaar Leidens Ontzet, een jubileum dat in het teken stond van saamhorigheid en historische verbondenheid. Het werd groots gevierd, met indrukwekkende evenementen en optredens voor jong en oud. Een feest voor de hele regio, waar we samen stilstonden bij onze vrijheid en de waarden die ons binden. Voor onze burgemeester, Peter Heijkoop, was dit een geweldige start van zijn ambtsperiode. Op 19 september 2024 werd hij officieel geïnstalleerd.

Het college heeft in 2024 wederom stappen gezet om de ambities van het stadsbestuur te realiseren. Samen met inwoners, partners en organisaties is gewerkt aan een leefbare, gezonde en toekomstbestendige stad. Denk aan initiatieven op het gebied van duurzaamheid, het bouwen van betaalbare woningen en het versterken van de sociale samenhang. Een bijzonder moment in 2024 was de benoeming van Leiden tot Nationale Onderwijsstad 2025 – een erkenning van onze rol als toonaangevende kennisstad.

Het jaar 2024 kende veel hoogtepunten, maar ook uitdagingen. De gevolgen van wereldwijde spanningen en onzekerheden waren ook in onze stad merkbaar. We besteedden in 2024 aandacht aan dialoog en de verbinding met elkaar. Ook ondersteunden we inwoners met geldzorgen, bijvoorbeeld rondom de oplopende energierekening. Leiden is een sociale stad waar mensen naar elkaar omkijken. Dat is niet vanzelfsprekend en iets om te koesteren; nu en in de toekomst.

In deze jaarrekening blikken we terug op de beleidsmatige prestaties van de gemeente en leggen we financieel verantwoording af over de resultaten. We kijken terug langs vier hoofdthema's:

- Een duurzame en inclusieve stad
- Een sociale en gezonde stad
- Een internationale stad van kennis en cultuur
- Bedrijfsvoering en financiën

1.1. Duurzame en inclusieve stad

Leiden staat voor grote uitdagingen. De ruimte in de stad is beperkt, terwijl we veel willen doen. In 2024 werkten we verder aan initiatieven om Leiden verkeersveiliger, groener en leefbaarder te maken. Vele wijken worden aangepast aan het veranderende klimaat. Ook gingen we aan de slag met projecten om de uitstoot van CO₂ te verminderen en bouwden we meer betaalbare en duurzame woningen. Tegelijk werkten we aan schonere en veiligere verkeer. Ook de overstap naar duurzame energie vraagt veel van onze stad. Zo hebben we in 2024 belangrijke stappen gezet om het elektriciteitsnet te verbeteren en het warmtenet uit te breiden.

Integrale aanpak

Om deze opgaven zo goed mogelijk aan te pakken in 2024, combineerden we projecten en initiatieven waar dat kon. Deze integrale aanpak stond centraal in 2024. Zo werkten we in samenhang aan duurzame wijkvernieuwingen, waarbij het vervangen van het riool wordt gecombineerd met het opnieuw inrichten van straten, het toevoegen van groen (klimaatadaptieve maatregelen) en het klaar maken van de ondergrond voor de energietransitie.

Een leefbare stad

Op gebied van woningbouw zijn flinke stappen gezet. Net als het jaar daarvoor zijn veel nieuwe woningen in aanbouw gegaan, mede dankzij het parkeerbeleid van de gemeente, waardoor meer ruimte voor woningbouw is ontstaan. Naast bouwen was aandacht voor groen in de stad. Voor het project 'Tweede Groene Ring' is een prijsvraag gehouden. Veel inwoners deden mee. Ze mochten stemmen op één van de drie ideeën die een jury had gekozen. De samenwerking met bewoners is ook te zien bij andere projecten, zoals het Singelpark, de Groene Kanskaart en 'Samen aan de Slag'. Voor de wijken Waardeiland en Stevenshof is een plan gemaakt om te starten met de overstap naar duurzame energie. Ook is in 2024 verder gewerkt aan het isoleren van bestaande gebouwen. Dit gebeurde onder andere via het 'isolatieoffensief'.

In 2024 zijn meerdere resultaten bereikt:

- Het kaderbesluit Groene Lopers Leiden is met veel steun goedgekeurd door de gemeenteraad. Daarna is gestart met het uitwerken van de plannen. Denk aan het opnieuw inrichten van de Stationsweg en Steenstraat tot een veilige, groene en autovrije ingang van de stad. Ook de Morsweg wordt opnieuw ingericht waardoor de verkeersveiligheid toeneemt en de leefbaarheid in Transvaal flink verbetert.
- Er zijn recordaantal woningen in aanbouw gegaan. Projecten zoals Zirro, Schouls, Kappa, Omega, SCAL, Corantijn en Park MORE 5 zijn begonnen. Dit succes trok de aandacht van de minister en landelijke media.
- De agenda Ruimte voor Werk en de Regionale bedrijventerreinenstrategie zijn vastgesteld. Dit helpt om meer werkplekken te creëren en bestaande terreinen groener en moderner te maken.
- Ondanks de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024, en problemen met het digitale systeem (DSO), bleef de dienstverlening voor vergunningen en ruimtelijke plannen op peil.
- Het eerste deel van de Leidse Ring Noord (tussen Schipholweg-Oost) is klaar. Ook het deel bij de Plesmanlaan is succesvol aanbesteed.
- Nieuwe voorzieningen in de stad: meer laadpalen, vervanging van verkeerslichten en uitbreiding van camera's om de Zero Emissie Zone te handhaven.
- Voor de verkeersveiligheid is een monitor gemaakt en is onder meer gestart met het programma Impuls Verkeersveiligheid.
- Er is een pakket maatregelen voor de woningmarkt ingevoerd (woningmarktregulerende maatregelen). Hierdoor blijven betaalbare woningen beter beschikbaar voor mensen met lagere inkomens. Ook wordt misbruik door verhuurders beter aangepakt.
- Belangrijke Leidse plannen hebben nu een plek in de landelijke Uitvoeringsagenda NOVEX Zuidelijke Randstad. Denk aan:
 - De Tweede Groene Ring (Panoramapark),
 - Betere verbindingen tussen Katwijk, Leiden en Alphen (HOV-corridor),
 - En de komst van een nieuw elektriciteitsstation (150kV) in de Barrepolder.
- In de MIRT-verkenning Knooppunt Leiden Centraal is een eerste selectie gemaakt van kansrijke oplossingen. Volgend jaar wordt hieruit een voorkeursoplossing gekozen. Ondanks landelijke kostenproblemen, blijft dit project op de agenda staan.
- De prijsvraag voor de Tweede Groene Ring leverde mooie ideeën op voor een samenhangende groene zone voor mens, dier en natuur.
- De gemeenteraad heeft geld vrijgemaakt voor de warmtetransitie. Via het programma WLR werken we toe naar een regionaal warmtebedrijf, dat in 2027 operationeel moet zijn.

1.2. Sociale en gezonde stad

Ook in 2024 werkte Leiden aan gelijke kansen, gezondheid en zekerheid voor alle inwoners. We volgen hierbij de afspraken uit de Visie Sociaal Domein (2019). We zorgen voor een goede basis in de stad. Denk aan fijne leefomstandigheden en genoeg voorzieningen, zoals zorg en ondersteuning. Zo zorgen we ervoor dat minder mensen later extra hulp nodig hebben. We werken aan doelen uit het beleidsakkoord, zoals:

- de invoering van de Sleutelpas,
- hulp aan gezinnen met meerdere problemen,
- en een gezonde leefomgeving voor iedereen.

In 2024 de 'Handreiking Samenwerken in de stad' vastgesteld, dat handvatten biedt voor het verbeteren voor de samenwerking in de stad. Er zijn in 2024 nog meer mooie resultaten behaald. Hieronder staan enkele resultaten per thema.

Onderwijs en jeugdhulp

- De jeugdhulp heeft het moeilijk. De kosten zijn hoog, het personeel heeft het druk en de wachtlijsten zijn lang. Binnen de regio Holland Rijnland is daarom een speciale werkgroep opgericht: de Taskforce Jeugd. In opdracht van deze Taskforce heeft het bureau KokxDeVoogd onderzocht wat de knelpunten zijn en hoe we die kunnen oplossen.
- In 2024 is gestart met het nieuwe Huisvestingsplan voor scholen. Dit is gemaakt samen met de schoolbesturen. De visie en afspraken worden in 2025 besproken met de stad.
- Het actieplan Kansrijk Onderwijs Leiden is gestart. Hiermee zorgen we voor gelijke kansen op school voor alle kinderen.
- In 2025 is Leiden de Nationale Onderwijsstad.

Gezondheid

- Het nieuwe Sportaccommodatieplan (SAP) voor 2025-2036 is voorbereid. Onderzoeksbureau Tien heeft gekeken naar wat de stad nodig heeft op sportgebied.
- Beleid voor sport, gezondheid, spelen en bewegen is geëvalueerd. Op basis daarvan worden nieuwe plannen gemaakt.
- Er was een campagne tegen eenzaamheid. Voor studenten is het actieplan Studentwelzijn uitgevoerd om hun mentale gezondheid te verbeteren.
- Hecht (de regionale zorgorganisatie) heeft in 2024 gesproken met bestuurders en gemeenteraden over taken en samenwerking.

Bestaanszekerheid

- Er is gewerkt aan de voorbereiding van de Sleutelpas. Met deze pas kunnen alle Leidenaren meedoen aan activiteiten, ongeacht hun inkomen.
- Een tussentijdse evaluatie van het sociale werk in de stad is uitgevoerd. Op basis daarvan zijn de afspraken met organisaties als SOL, Inluzio en BuZz verlengd tot 2028.
- In 2024 is een nieuwe opvanglocatie geopend voor dak- en thuisloze jongeren aan het Maansteenpad.
- Het Beleidsplan Werk en Participatie 2024-2028 is vastgesteld.
- De ontwikkeling van een Regionaal Werkcentrum is gestart. Hier kunnen mensen en bedrijven terecht met vragen over werk, scholing en personeel.
- Het armoedebeleidsplan 'Samen sterker' is vastgesteld. Het plan voor schuldhulpverlening 'Eerder, beter, sneller' loopt door tot 2027. Daarna komt er één nieuw plan voor armoede en schulden.

1.3. Internationale stad van kennis en cultuur

Leiden: stad van kennis en cultuur

- Leiden is een internationale stad van kennis en cultuur. In 2024 hebben we bijgedragen aan een goed leven voor onze inwoners én aan onze rol als centrumstad in de regio. De economie van Leiden bleef sterk en groeide verder. Vooral het Leiden Bio Science Park doet het goed. Hier groeit het aantal banen en bedrijven sneller dan gemiddeld. Het park richt zich onder andere op gezondheid en preventie en heeft daardoor ook maatschappelijke waarde.
- In de binnenstad kwamen nieuwe winkels en horecazaken. De markt is opnieuw ingericht en er kwamen meer groene plekken. Het aantal bedrijven en banen in de stad groeide. Ook de economische sectoren leverden meer waarde op. De kenniseconomie speelt hierin een grote rol. Hierdoor is er in Leiden genoeg en gevarieerd werk voor iedereen. Dit maakt de stad levendig, aantrekkelijk en divers.
- De economie van Leiden heeft ook invloed buiten de gemeentegrenzen. Daarom kijken we steeds meer naar samenwerking in de regio.

Cultuur en aantrekkelijkheid van de stad

- Cultuur is belangrijk voor de aantrekkelijkheid van Leiden. In 2024 steeg het aantal bezoekers van musea en podia. De aantallen liggen bijna weer op het niveau van vóór corona.
- In 2024 is samen met de cultuursector gewerkt aan een nieuw, duidelijk subsidiebeleid. Begin 2025 heeft het college drie nieuwe subsidieregelingen vastgesteld. Ook is geld vrijgemaakt voor de vernieuwing en herhuisvesting van de bibliotheek aan de Nieuwstraat.

Leiden als Onderwijsstad

- In 2025 is Leiden Nationale Onderwijsstad. Daarom werken we sinds 2024 intensief samen met Leiden Kennisstad, het Leiden Education Fieldlab (LEF) en de gemeente. Deze samenwerking laat zien hoe sterk het onderwijsnetwerk in Leiden is.
- De Leidse Educatieve Agenda (LEA) ging in 2024 verder met nieuwe thema's. 'Kansrijk onderwijs' werd een belangrijk speerpunt. Ook de samenwerking binnen Leiden Kennisstad 2023–2027 werd uitgebreid. Er kwamen nieuwe projecten over gezondheid, duurzaamheid, biodiversiteit en erfgoed. Zo profiteren zowel de stad als de kennisinstellingen van deze samenwerking.
- Leiden had in 2024 18.132 internationale inwoners (ongeveer 1 op de 7 mensen). We vinden het belangrijk dat zij zich thuis voelen. We ondersteunen bijvoorbeeld statushouders, internationale studenten, arbeidsmigranten en kenniswerkers.

In 2024 zijn meerdere resultaten bereikt, waar we hieronder een aantal van noemen:

- De Ontwikkelagenda 'Ruimte voor Werk' is vastgesteld. Hierin staan plannen tot en met 2026 voor betaalbare werkplekken in de stad.
- De regionale strategie voor bedrijventerreinen is goedgekeurd. Bedrijventerreinen hebben nu duidelijke profielen, zodat ondernemers weten waar kansen liggen.
- Samen met partners van Economie071 is gewerkt aan het versterken van de kenniseconomie in de regio. Drie kennisclusters sloten zich aan, en Noordwijk doet nu mee aan het overleg.
- Leiden kreeg € 1,5 miljoen van het Rijk voor het verbeteren van het kernwinkelgebied.
- Er kwam een nieuwe subsidieregeling voor een vitale binnenstad, met geld voor belangrijke projecten.
- De visie op de binnenstad is geëvalueerd en vormt nu de basis voor een nieuw Omgevingsprogramma.
- Subsidie is uitgekeerd voor jongeren en culturele instellingen.
- Met de regeling 'Historisch Stadsbeeld' zijn oude winkelpuizen en gevelkleuren hersteld.
- Leiden vierde 450 jaar Leidens Ontzet. Een kwartiermaker maakte een plan voor toekomstbestendige vieringen.
- Binnen het Leiden Healthy Society Center is de samenwerking op gezondheid en welzijn verder versterkt. Er waren kenniscafés en het eerste kennisfestival voor inwoners, tegelijk met de opening van de Bio Science Week.
- Er is onderzoek gestart naar het erfgoed in de binnenstad. Doel is een klimaatbestendige, groene en inclusieve stad.
- Het mbo-pijlerplan is voor het eerst geëvalueerd. De website Young in Leiden is gelanceerd, een platform voor studenten met vragen over (mentale) gezondheid. Mbo-studenten deden voor het eerst mee aan de introductieweek EL CID.
- De samenwerking rond studentenwelzijn is versterkt, met hulp van o.a. GGD Hollands Midden en Brijder. Leiden deelt haar aanpak in landelijke netwerken.
- Vanuit de subsidie voor onderwijsvernieuwing zijn projecten gestart zoals ZinTUIG (met PO, VMBO en studio Moio) en Generatiemixer (samenwerking tussen ouderen en kleuters). Ook zijn projecten gestart rond talentontwikkeling en maatschappelijke diensttijd.
- De eerste klimaatklas in het basisonderwijs is gestart en er is een netwerk van duurzame docenten opgezet in het voortgezet onderwijs. Ook is onderzocht hoe schoolpleinen groener kunnen worden.

1.4. Bedrijfsvoering en financiën

Bedrijfsvoering

Op 1 januari 2023 is de centrumregeling Bedrijfsvoering Leidse regio van start gegaan. Er startte een transitieperiode die twee jaar duurde en waarin de nieuwe samenwerking met de gemeenten Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude vormgegeven werd. Op 31 december 2024 is de transitieperiode afgesloten.

Belangrijke resultaten uit deze periode:

- Een eerste, 'lichte evaluatie' toont aan dat de samenwerking goed verloopt. De dienstverlening is op het gewenste niveau gebleven, ondanks de veranderingen.
- Op 1 april 2024 is het 'Strategisch Plan Bedrijfsvoering Leidse Regio' vastgesteld. Hierin staan drie hoofdthema's voor de komende jaren:
 - Duurzaam inzetbaarheid,
 - Wendbare bedrijfsvoering,
 - Digitale transformatie.
- De afspraken met de partnergemeenten zijn vernieuwd voor de periode 2025–2027.

Financiën

Economische ontwikkelingen hebben effect gehad op de financiën van de gemeente in 2024. Hierbij spelen de volgende ontwikkelingen een rol:

- De rente blijft hoog en de financiële markt zijn onvoorspelbaar. In het afgelopen jaar zijn veel schommelingen geweest op de geldmarkt. Ondanks de renteverlagingen van de Europese Centrale Bank (ECB), zien we door onrust in binnen- en buitenland de rente stijgen.
- Na enkele jaren met een hoge inflatie, zien we nu voor een tweede jaar op rij dat de economie in rustiger vaarwater is gekomen. De gestegen prijzen (uit het verleden) werken wel nog door. Over het geheel genomen verwacht het Centraal Economisch Planbureau in zijn recent Centraal Economisch Plan 2025 dat de inflatie voor consumenten in 2025 uitkomt op 2,8% en in 2026 op 2,0%.
- De krapte op de arbeidsmarkt blijft onverminderd groot. Niet alleen voor gemeente Leiden, maar ook voor gesubsidieerde partners, bouwers en leveranciers blijft het vinden van het juiste personeel ook de komende jaren nog een uitdaging.

Hoofdstuk 2

2 Jaarverslag

2.1 Algemeen

2.1.1 Financieel resultaat 2024

Bedragen x € 1.000,-	Rekening 2023	Begroting 2024	Rekening 2024	Vershil 2024
Lasten	643.115	714.550	689.156	25.395
Baten	-649.946	-647.610	-649.384	1.774
Totaal van saldo van baten en lasten	-6.832	66.940	39.772	27.169
Mutaties in reserves:				
- toevoegingen	75.533	122.230	122.674	-443
- onttrekkingen	-88.308	-189.171	-186.960	-2.211
Resultaat	-19.607	-0	-24.514	24.514

Inleiding

Deze paragraaf geeft het financieel resultaat van de jaarrekening 2024 in hoofdlijnen weer. Allereerst komt de ontwikkeling van de begroting 2024 aan de orde. Dan leest u welke financiële afwijkingen het rekeningresultaat over 2024 vooral bepalen. Daarna verduidelijken we de relatie tussen de diverse documenten met betrekking tot de grondexploitatie en we besluiten deze paragraaf met een toelichting op de financiële positie van de gemeente.

1. Ontwikkeling van begroting en het resultaat 2024

Volgens de reguliere planning & controlcyclus, verschijnen twee keer per jaar voortgangsrapportages. Daarin stelt het college de raad op de hoogte van de voortgang op alle prestaties van de lopende begroting.

In de Kaderbrief 2024-2028 is voor het jaar 2024 de begroting voornamelijk bijgesteld binnen de programma's Jeugd en onderwijs, Cultuur, sport en recreatie en Maatschappelijke ondersteuning.

De Tweede Voortgangsrapportage liet een voordeel zien van € 3,4 miljoen. De belangrijkste meevaller waren de financieringslasten. Daarnaast was er sprake van een meevaller door extra inkomsten via het gemeentefonds. Het saldo van € 3,4 miljoen is verrekend met de concernreserve.

De slotwijziging is de begrotingswijziging die het college bij laatste raadsvergadering ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Hiermee werd de begroting geactualiseerd naar de laatste stand van zaken. De slotwijziging liet een voordeel zien van € 2,5 miljoen. Ook deze is verrekend met de concernreserve.

2. Rekeningresultaat 2024 per programma

Ten opzichte van de bij de Slotwijziging 2024 aangepaste begroting is het rekeningresultaat € 24,5 miljoen positief. We zien in vergelijking tot 2024 afwijkingen in het resultaat op zowel de baten als de lasten. De verschillende programma's laten de volgende afwijking zien:

Programma	Lasten	Baten	Toevoeging	Onttrekking	Eindtotaal
01. Bestuur en dienstverlening	-208	-69	-	-66	-342
02. Veiligheid	-105	-78	-	-	-184
03. Economie	2.188	-756	-	-263	1.169
04. Mobiliteit	1.321	-14	310	-450	1.168
05. Omgevingskwaliteit	1.744	1.907	0	-281	3.371
06. Stedelijke ontwikkeling	1.338	-451	-246	828	1.469
07. Jeugd en onderwijs	993	342	-	-	1.334
08. Cultuur, sport en recreatie	-592	1.655	-508	-1	554
09. Maatschappelijke ondersteuning	5.958	-1.151	-	-800	4.007
10. Werk en inkomen	2.316	2.283	0	-32	4.567
Algemene dekkingsmiddelen en Overhead	10.442	-1.894	0	-1.148	7.400
Eindtotaal	25.395	1.174	-443	-2.213	24.514

Een substantieel deel van het resultaat wordt gevormd door onderuitputting op budgetten die beschikbaar zijn gesteld voor concrete, afgebakende activiteiten (projecten) die over de jaargrens lopen. Om deze activiteiten te kunnen voltooien, moet het bijbehorende budget in 2025 beschikbaar blijven. Het gaat in totaal om € 8,4 miljoen aan onderuitputting. De voorstellen voor budgetoverheveling worden meegenomen in het bestemmingsvoorstel.

Ook zijn er beleidsterreinen waar met een gesloten regime wordt gewerkt. Dit speelt onder meer bij Parkeren (programma 4), Grondexploitaties (programma 6) en Sociaal Domein (programma's 7, 9 en 10). Daar is de afspraak dat positieve en negatieve saldi worden verrekend met de daarvoor bestemde reserves. Per saldo gaat het om een bedrag van € 10,8 miljoen dat aan reserves wordt toegevoegd. Ook dit wordt meegenomen in het bestemmingsvoorstel. Het bestemmingsvoorstel wordt afzonderlijk ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Het saldo van € 6,2 miljoen dat na bestemming overblijft, komt ten gunste van de concernreserve (na raadsbesluit).

Afwijkingen van de begroting

In de onderstaande tabel staan de beleidsdossiers met de grootste afwijkingen ten opzichte van de Slotwijziging (> 0,5 miljoen). Daarbij is het ook aangegeven of deze afwijkingen zijn betrokken bij het bestemmingsvoorstel. Bij de toelichting op de programma's wordt een nadere toelichting gegeven op de afwijkingen.

Majeure afwijkingen na de Slotwijziging

Programma/ Beleidsterrein	Toelichting	Resultaat voor bestemming
03. Economie en Toerisme	Positief resultaat door begroten extra bijdrage UNIIQ in 2024. deze uitgave zal pas in 2025 gedaan worden. Is onderdeel van de budgetoverheveling.	0.8
	Positief resultaat circulaire economie door minder lasten circulaire materiaalstromen.	0.4
04. Mobiliteit	Positief resultaat door minder lasten in de voorbereiding op verschillende bereikbaarheidsprojecten. Budgetten worden meegenomen in de budgetoverheveling.	1.1
05. Omgevingskwaliteit	Positief resultaat door het ontvangen van meer baten voor Single Use Plastics, aanleg glasvezel en inzameling grondstoffen dan begroot.	1.6
	Positief resultaat door minder lasten bij het beheren van het openbaar groen.	0.8
	Diverse kleinere afwijkingen.	1
06. Stedelijke ontwikkeling	Positief resultaat dankzij minder lasten binnen het beleidsterrein ruimtelijke planvorming en plantoetsing.	0.6
	Positief resultaat energietransitie door voordelen binnen het programma energie, Warmte Leidse Regio en verschillende projecten.	0.9

Programma/ Beleidsterrein	Toelichting	Resultaat voor bestemming
07. Jeugd en onderwijs	Positief resultaat op beleidsterrein jeugd dankzij minder lasten regionale jeugdzorg en persoonsgebonden budget.	0.6
	Positief resultaat door onderbestedingen op subsidies onderwijsbeleid.	0.6
08. Cultuur, sport en recreatie	Positief resultaat met name door extra baten sportvoorzieningen.	0.7
09. Maatschappelijke ondersteuning	Positief resultaat door minder lasten kwetsbare groepen. Met name programma OSA.	4.3
	Positief resultaat door kleine afwijkingen preventie en sociale binding en participatie en ondersteuning.	0.5
10. Werk en inkomen	Positief resultaat activiteiten van DZB.	1.9
	Positief resultaat op beleidsterrein arbeidsparticipatie door extra ontvangen baten.	1.1
	Positief resultaat door vrijval voorziening leenbijstand.	0.6
	Positief resultaat door minder lasten beleidsterrein Inkomensvoorzieningen.	0.7
Algemene dekkingsmiddelen en Overhead	Positief resultaat door het hoger uitvallen van de Algemene uitkering.	3.4
	Positief resultaat door minder lasten op projecten en voormalig personeel na minder onttrekken uit de reserve.	1.2
	Positief resultaat overhead en centrumregeling	2.8
Overig		-1.1
Eindtotaal		24.5

3. Verantwoording resultaten grondbeleid

De verantwoording over de ontwikkeling van de resultaten van het grondbeleid en de risico's die daarbij optreden, bestaat uit meerdere onderdelen. Deze onderdelen zijn verspreid in deze jaarstukken opgenomen. Dit is in lijn met de voorschriften uit de verslaggevingsregels waaraan de gemeente zich moet houden (BBV). Naast de verantwoording via de jaarstukken vindt er aanvullend nog een gedetailleerde verantwoording plaats in het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2025 (MPG). De Jaarstukken geven op de volgende plaatsen informatie over de grondexploitaties:

In deze jaarstukken zijn in programma 6 Stedelijke Ontwikkeling toelichtingen opgenomen over de afwijkingen ten opzichte van de begroting. Die staan bij de prestatie Opstellen Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2025 en Vermogensbeheer Grondexploitaties 2024-2028.

De paragraaf 2.3.7. Grondbeleid geeft, naast het bestaande beleid en de beleidsvoornemens, een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie. Door de vergelijking met de verwachtingen van vorig jaar ontstaat een goed beeld van de in boekjaar 2024 verwerkte resultaten.

Om risico's die samenhangen met de grondexploitatie te beheersen zijn er risicoanalyses uitgevoerd.

De uitkomsten van deze analyse staan opgenomen in de paragraaf 2.3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

De uitkomsten van de financiële waardering van grondexploitaties staan in de balans van de gemeente.

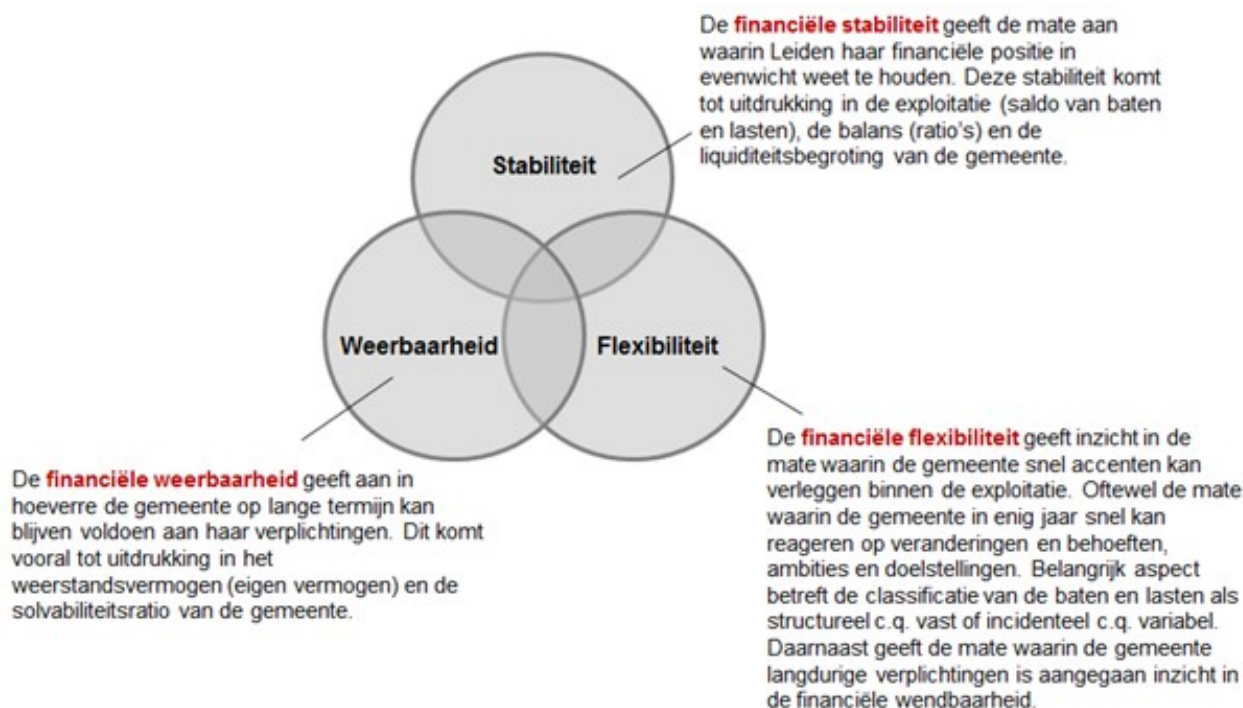
Bij de toelichting op de rubriek voorraden worden de waarden van de grondexploitaties die op de balans staan toegelicht.

De verantwoording over de grondexploitaties via het MPG sluit cijfermatig volledig aan op de informatie die hierover in de jaarrekening is opgenomen. Alleen de mate van detaillering van de informatie verschilt, deze is hoger in het MPG. Het verloop van de reserve Grondexploitaties in 2025 en het verwachte verloop in de komende jaren wordt in de rapportage Vermogensbeheer Grondexploitaties 2025-2029 gegeven.

4. Financiële positie

Een gezonde financiële positie is belangrijk voor zowel het Leiden van nu als het Leiden van de toekomst. De financiële positie van de gemeente beoordelen we vanuit drie aspecten die hieronder in een schema staan weergegeven. Deze beoordeling overlapt deels de voorgeschreven kengetallen zoals opgenomen in de [paragraaf 2.3.2 weerstandsvermogen en risicobeheersing](#). De kengetallen voor de schuldpositie zijn iets verslechterd door de stelselwijziging rondom de omgang met afkoopsommen erfpacht. Zonder deze stelselwijziging zouden de kengetallen voor de schuldpositie redelijk gelijk zijn gebleven. Waar in 2023 deze afkoopsommen nog als reserve (dus eigen vermogen) op de balans stonden, staan ze vanaf 2024 deels als 'schuld' op de balans. Dit is geen extra schuld waardoor nu een groter renterisico wordt gelopen, maar een schuld naar de toekomst waar het toekomstig gebruik van de erfpachtgronden tegenover staat.

Figuur 1: De drie aspecten waarlangs de financiële positie van gemeente Leiden is beoordeeld

Stabiliteit

Stabiliteit betekent dat de gemeente een duurzaam financieel beleid voert dat erop is gericht om **onverwachte schommelingen te voorkomen** en het voorzieningenniveau op peil te houden. Om dit te beoordelen hanteren we de onderstaande kengetallen over mogelijke schommelingen bij (her)financiering en het sluitend zijn van de begroting.

Kengetallen financiële stabiliteit	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	Referentiewaarde/norm
Solvabiliteitsratio	30,7%	31,2%	29,6%	26,5%	> 20%
Herfinancieringsrisico (renterisiconorm)	6%	6%	5%	5%	< 20%
Voldaan aan norm kasgeldlimiet	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Exploitatiesaldo huidige jaar positief	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Exploitatiesaldo komende 4 jaar naar verwachting positief	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Renteschommelingen bij (her)financiering kunnen zorgen voor onverwachte mee- en tegenvallers. Naarmate de schuldpositie toeneemt wordt de gemeente hier relatief meer kwetsbaar voor. Door het uitgebreide investeringsprogramma neemt schuldpositie van de gemeente Leiden toe. Hierdoor neemt de solvabiliteit (= gedeelte van het bezit dat uit eigen vermogen is gefinancierd) af. Meerjarig zal de solvabiliteit naar verwachting verder dalen. Dit maakt de gemeente relatief meer kwetsbaar voor renteschommelingen. Dit kan zo een risico vormen voor financiële stabiliteit. Dit risico wordt voor een deel beheerst doordat de gemeente Leiden voldoet aan de wettelijke renterisiconorm en kasgeldlimiet (zie [paragraaf 2.3.4. financiering](#)). Ook is gekozen voor het langjarig consolideren van de rente en wordt gerekend met een stijgend rentebeeld (zie [paragraaf 2.3.2. weerstandsvermogen en risicobeheersing](#)). Met deze maatregelen ondersteunt het college de financiële stabiliteit van de gemeente.

De Jaarstukken 2024 sluiten met een voordelig resultaat. Daarnaast laten de Programmabegroting 2025 en het meerjarenbeeld 2025-2028 een sluitend perspectief zien. Dit biedt een goede uitgangspositie voor financiële stabiliteit.

Weerbaarheid

De financiële weerbaarheid heeft betrekking op de middelen en mogelijkheden van de gemeente om **incidentele nadelen** op te vangen. Hiervoor hanteren we het kengetal van het weerstandsvermogen.

Kengetallen financiële weerbaarheid	2021	2022	2023	2024	Norm
A. Weerstandscapaciteit (concernreserve) per 31-12 (in € 1.000)	21.882	20.304	27.073	51.163	-
B. Uitkomst risicosimulatie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in € 1.000	12.347	11.092	9.828	10.479	-
Resterend weerstandsvermogen (A-B) in € 1.000	9.535	9.212	17.245	40.684	>0
Weerstandsratio A/B	1,8	1,8	2,7	4,9	> / = 1

Eind 2024 heeft de concernreserve een omvang van € 40,7 miljoen. De uitkomst van de risicosimulatie met het risicoprofiel voor 2025 komt uit op € 10,5 miljoen. Hiermee is de beschikbare weerstandscapaciteit eind 2024 toereikend om alle risico's af te dekken. Dit biedt een goede uitgangspositie voor financiële weerbaarheid. Door besluitvorming over de resultaatbestemming zal een deel van de concernreserve weer worden ingezet voor incidentele budgetten die worden overgeheveld. Bij de Kaderbrief 2025-2029 worden de effecten hiervan op het weerstandsvermogen.

Flexibiliteit

De financiële flexibiliteit heeft betrekking op de middelen en mogelijkheden van de gemeente om **structurele nadelen** op te vangen. Hiervoor kijken we naar de mate waarin onze schuldpositie de begroting belast in hoeverre sprake is van een structureel evenwicht en naar de relatieve belastingdruk.

Kengetallen financiële weerbaarheid	2021	2022	2023	2024	Referentie-waarde/norm
Nettoschuld als aandeel van de totale baten (netto schuldquote)	103%	100%	97%	108%	< 100%
Nettoschuld per inwoner (in €)	4.508	4.681	4.990	5.379	-
Structureel evenwicht (structurele lasten gedekt door structurele baten)	Ja	ja	ja	ja	ja
Belastingcapaciteit	119%	127%	136%	140%	100%

Een hoge schuld zorgt ervoor dat een relatief groot deel van de exploitatie vastligt in rentelasten en afschrijvingen. Deze lasten zijn niet meer te beïnvloeden en verminderen dus de relatieve ruimte om bij te sturen in het geval van een noodzaak tot structurele bezuinigingen. Twee kengetallen geven inzicht in de relatieve omvang van de Leidse schuldpositie:

De netto schuldquote geeft de verhouding aan tussen de netto schulden en de baten. Als de netto schulden stijgen, stijgt de schuldquote en als de baten stijgen daalt de schuldquote. Bij de begroting 2024 verwachtten we een netto schuldquote eind 2024 van 138%. De netto schuldquote eind 2024 komt uiteindelijk uit op 108%. Dit is lager voornamelijk omdat de uitgaven (o.a. investeringen) en uitputting van reserves langzamer verlopen dan geprognosticeerd. Door de uitvoering van het huidige investeringsprogramma zal de schuldquote meerjarig wel stijgen. Zie ook paragraaf 2.3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

De nettoschuld per inwoner wordt bepaald door de totale netto schuld te delen door het aantal inwoners. De gemeente Leiden had per eind 2024 een netto schuld per inwoner van € 5.379. Dit is een stijging ten opzichte van vorig jaar. Onder invloed van de huidige investeringen zal dit in de nabije toekomst verder stijgen.

Groei van de schuldpositie zorgt ervoor dat de flexibiliteit in de begroting afneemt.

In 2024 lagen de Leidse woonlasten 40% boven het landelijk gemiddelde. Hoe hoger de relatieve woonlasten, hoe kleiner de politieke ruimte om door het verhogen van inkomsten structurele tegenvallers op te vangen. Bij de Jaarrekening 2024 is sprake van een structureel evenwicht. Ook in de toekomst blijft het zaak om het structureel begrotingsevenwicht te bewaken zodat Leiden ook op de langere termijn in staat blijft om structurele tegenvallers op te vangen.

Achterblijvende investeringen

Planningsoptimisme is het verschijnsel dat de uitgaven binnen investeringskredieten later plaatsvinden dan vooraf begroot. Het moment dat geld wordt uitgegeven is in dat geval te optimistisch begroot. Het gevolg van planningsoptimisme is dat de gemeente zich arm rekent. Doordat geplande uitgaven pas later plaatsvinden dan begroot, houdt de gemeente in de jaarrekening geld over. Ook zijn hierdoor kengetallen over de verwachte ontwikkeling van de schuldbestand veel nadeliger dan de uiteindelijke realisatie in de jaarrekening. Dit alles vertekent de financiële informatie op basis waarvan de raad besluiten moet nemen.

Planningsoptimisme is geen uniek Leids probleem. Veel gemeenten zien dat investeringen in praktijk langzamer verlopen dan begroot. Door de grote Leidse investeringsagenda is het financiële effect wel groter dan bij andere gemeenten met een minder ambitieus programma. De 'boeggolf' van planningsoptimisme leidt jaarlijks tot incidentele meevallers door lagere kapitaallasten (rente en afschrijving) dan begroot. Het verminderen van het planningsoptimisme bij grote projecten heeft dan ook de aandacht. De aanpak bestaat uit analyses om meer inzicht te krijgen in de oorzaken, kritisch toetsen van ramingen en bijsturingsmaatregelen.

Uit een analyse van de realisatiecijfers over 2024 blijkt dat de beheersmaatregelen die in 2022 zijn ingevoerd hebben geleid tot een verbetering van het realisatiepercentage ten opzichte van 2023 en 2022. De realisatie is meer in overeenstemming met de raming. Als we kijken naar de oorzaken van het planningsoptimisme zien we een stijging van 'planningsoptimisme intern', onder andere door een tekort aan ambtelijke capaciteit (met name projectleiders en ontwerpers). Daarnaast worden 'scopewijzigingen' in 2024 niet meer als reden van een onderbesteding (vertraging) opgegeven terwijl dat vorig jaar nog de belangrijkste oorzaak was. In de Kaderbrief 2025-2029 staat de aanpak en van welke ramingen we uitgaan voor 2025 en verder beschreven.

2.2 Programmaverantwoording

Leeswijzer

De indeling van de programmaverantwoording volgt die van de begroting 2024.

In de programmaverantwoording is de standaard opbouw als volgt:

- De missie.
- Ontwikkelingen in 2024: een toelichting op zaken die het hele programma betreffen.
- Daarna volgt per beleidsterrein een paragraaf.
 - Per beleidsterrein is er een tabel opgenomen met de doelen en prestaties die tot het desbetreffende beleidsterrein behoren. Net als in de bestuursrapportages wordt met 'stoplichten' gewerkt. Per prestatie wordt aangegeven of deze op groen, oranje of rood staat.
 - Onder de tabel wordt een deel van de prestaties toegelicht. Het criterium hiervoor is of de desbetreffende (afwijking op de) prestatie politiek relevant is. Dit leidt er soms toe dat alle prestaties van een beleidsterrein worden toegelicht en soms geen enkele.
 - Tot slot volgt indien van toepassing een tabel met de effectindicatoren die horen bij het desbetreffende beleidsterrein. Hierin staan de realisatiewaarden van 2021 t/m 2024 uiteraard voor zover beschikbaar. Ook staat de streefwaarde voor 2024 vermeld, zoals die in de Programmabegroting 2024 is vastgesteld.
 - Verschillende indicatoren zijn landelijk verplicht vanuit de BBV. De gemeenten nemen de indicatoren en realisatiewaarden over van de website waarstaatjegemeente.nl. In de tabellen wordt dit aangegeven met (BBV - via wsjg.nl) bij de bron.
 - Bij een aantal effectindicatoren is de gemeente nog in afwachting van de realisatiewaarden over het afgelopen jaar. Deze informatie wordt geleverd door derden. In die gevallen is nu nog een PM opgenomen.
 - Bij een aantal indicatoren zijn de realisatiewaarden met terugwerkende kracht verbeterd. Het kan dus zo zijn dat in eerdere jaarstukken (iets) andere getallen hebben gestaan. In de huidige tabellen zijn de meest recente, juiste, gegevens opgenomen.
 - De kaderstellende beleidsstukken die in 2024 zijn vastgesteld.
- De financiën van het programma.
 - Dit onderdeel begint met een tabel waarin een overzicht wordt gegeven van de financiële resultaten per beleidsterrein en voor het hele programma. Ook wordt een overzicht gegeven van mutaties in reserves.
 - Vervolgens worden afwijkingen van meer dan 250.000 euro toegelicht.
 - Daarna wordt een toelichting gegeven op investeringen: overschrijdingen op investeringskredieten, en investeringskredieten ouder dan drie jaar die nog niet zijn afgesloten.

In de Programmaverantwoording staat niet alles over de begrotingsprogramma's. De informatie over weerstandsvermogen, risico's en dergelijke is bijvoorbeeld apart samengebracht, mede vanwege wettelijke bepalingen voor de begroting en het jaarverslag.

1

Bestuur en dienstverlening

Bestuur en dienstverlening

Programmanummer	1
Commissie	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
Portefeuille(s)	Bestuur, Veiligheid en Handhaving Kansengelijkheid, Jeugd en Onderwijs Klimaat, Mobiliteit en Financiën

De missie van het programma Bestuur en dienstverlening luidt:

De gemeente Leiden staat voor een betrouwbaar bestuur: open en transparant en in samenwerking met en voor partners en burgers in de stad en regio.

De gemeente Leiden staat voor een klantgerichte, persoonlijke en toegankelijke dienstverlening, waarbij burgers, bedrijven en overige instellingen betrouwbaar, duidelijk, snel en op maat worden bediend.

Ontwikkelingen in 2024

Bestuur

Op zoek naar een nieuwe burgemeester

Als de burgemeester vertrekt ontstaat een vacature en start de zoektocht naar een nieuwe burgemeester. De gemeenteraad speelt een belangrijke rol in dit proces en werkt daarin nauw samen met de commissaris van de Koning van Zuid-Holland. De raad heeft voor dit proces een vertrouwenscommissie benoemd die bestaat uit een lid van iedere fractie. In 2024 is een uitgebreide vacaturetekst vastgesteld door de gemeenteraad. Na een zorgvuldig sollicitatieproces heeft de raad Peter Heijkoop voorgedragen als de nieuwe burgemeester van Leiden. De installatie vond plaats op 19 september. In dezelfde week is afscheid genomen van waarnemend burgemeester Peter van der Velden.

Werkwijze gemeenteraad

Aan het begin van 2024 is de werkwijze van de raad tijdens een raadsdag besproken met (duo-)raadsleden. Hierna heeft een raadswerkgroep samen met de griffie gewerkt aan de verbetering van een aantal processen. Een aantal voorbeelden:

- de raadsinformatieavonden zijn verder ingevuld,
- de informatie voor insprekers is herzien
- de agenderingsmogelijkheden zijn uitgebreid en verduidelijkt
- de werkwijze van adviesrecht bij de Omgevingswet is vastgelegd en
- sinds 2024 wordt gewerkt met spreektijden voor het college tijdens raadsvergaderingen.

In maart zijn we gestart met het project Weerbaar bestuur met een bijeenkomst voor raad en college. Er is een stappenplan opgesteld voor de raad en medewerkers van de griffie. Vervolgens is gewerkt aan de interne veiligheidsprocedures, de registratie van incidenten en het uitwerken van werkwijzen en protocollen.

Betrekken inwoners bij de lokale politiek

Naar aanleiding van een initiatiefvoorstel van PvdA en SVL is de Jongerenraad in 2024 gestart. Zij zijn onafhankelijk en kunnen gevraagd en ongevraagd advies geven.

De griffie heeft, samen met collega's uit de ambtelijke organisatie, gewerkt aan het versterken van de inzet van sociale media om een beter en breder bereik te krijgen. Er is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden en het

effect van verschillende vormen van de sociale media. De uitkomsten zullen in 2025 worden gebruikt voor een verdere versterking van de communicatie via sociale media.

Participatie

In 2024 is de handreiking 'Samenwerken in de stad' (RV 24.0014) door de gemeenteraad vastgesteld. Samen met de [Beleidsregels participatie](#) en de [Participatie- en inspraakverordening 2019](#) vormt dit pakket het participatiebeleid van de gemeente Leiden.

Steeds meer participatie rond projecten en beleid van de gemeente worden in lijn met dit beleid opgesteld en uitgevoerd. De gemeente helpt steeds vaker participatieprocessen van initiatiefnemers (bijvoorbeeld projectontwikkelaars) ook uit te voeren op basis van de spelregels die we met elkaar in Leiden hebben afgesproken.

Verkiezingen voor het Europees Parlement

Op 6 juni 2024 zijn de verkiezingen gehouden voor het Europees Parlement. De organisatie van de verkiezingen is goed verlopen. Dat geldt zowel voor de verkiezingsdag zelf als de dag erna. Toen zijn de stembiljetten centraal geteld in de Hooglandse kerk en is de uitslag opgemaakt.

Dienstverlening

Uitvoeringsprogramma Dienstverlening

Op 28 mei 2024 stelde het College het Uitvoeringsprogramma Dienstverlening vast. Hiermee geven we invulling aan de visie op dienstverlening 'Leiden: goed voor elkaar'. Belangrijke pijlers in het programma zijn:

- Het vergroten van het besef van ieders rol als dienstverlener;
- Leren en verbeteren door klantinzicht en -feedback;
- ICT-vernieuwing volgens de richtlijnen van Common Ground.

Besef van ieders rol als dienstverlener

Met de visie op dienstverlening zetten we de Leidenaar centraal. We organiseerden een succesvolle Week van de Dienstverlening met inspirerende workshops en lezingen. Daarnaast verkenden we met diverse teams wat de invloed van hun werk is op de Leidenaar. We onderzochten verbeterkansen en gaven concrete handvatten waarmee medewerkers zelf verder kunnen. En we deden onderzoek naar onze telefonische bereikbaarheid.

Leren en verbeteren

We richtten een gemeentebrede werkwijze in om te leren van klachten. En met klantonderzoek kregen we meer inzicht in wat Leidenaren belangrijk vinden in onze dienstverlening. Op basis hiervan kunnen we het proces van klantfeedback verder inrichten. Op termijn willen we dit doorontwikkelen tot een gemeentebrede manier om feedback op te halen. Dit moet ons helpen bepalen waar we onze dienstverlening nog persoonlijker, toegankelijker en betrouwbaarder kunnen maken.

Samen met de VNG en het ministerie van BZK deden we de eerste ervaring op met overheidsbrede dienstverlening. Dit is de invulling van motie M13 Eén overheidsloket. We werken toe naar het uitgangspunt van 'Geen verkeerde deur'. Dat betekent dat we Leidenaren altijd direct helpen of warm doorverwijzen. Bij wie ze hun vraag ook stellen.

Ook onderzochten we de mogelijkheden om slimmer om te gaan met data die we al hebben. En bereidden we een eerste proef voor met proactieve dienstverlening. Zo willen we (administratieve) drempels wegnemen om te zorgen dat Leidenaren krijgen waar ze recht op hebben.

Duidelijke taal

In 2024 namen 235 medewerkers uit alle clusters deel aan schrijftrainingen Duidelijke taal. In totaal hebben nu 1.413 medewerkers de schrijftraining gevolgd. Ook hebben we 28 interne schrijfcoaches opgeleid. Zij helpen hun collega's bij het herschrijven van teksten, zoals brieven en teksten op de website. Bij het herschrijven zetten we daarnaast hulpmiddelen in zoals Textmetrics. Dat is een digitaal meetinstrument dat je helpt om je tekst duidelijker te maken. Ten slotte brachten we duidelijke taal geregeld onder de aandacht met ambassadeursbijeenkomsten, een Duidelijke Taalstrijd, lezingen en panelgesprekken met taalexperts.

ICT-vernieuwing

In 2024 werkten we aan de ICT-vernieuwing voor de online dienstverlening. Voor de website kozen we het Content Management Systeem 'Open Webconcept'. Dit is een platform waarin 35 gemeenten samen

bouwen aan online dienstverlening volgens de richtlijnen van Common Ground. In maart 2024 leverden we de vernieuwde website op. Verder selecteerden we in 2024 een nieuwe applicatie voor de digitale formulieren. We kozen voor Open Formulieren, een systeem dat is ontwikkeld voor en door overheidsorganisaties volgens Common Ground principes.

Paspoortpiek

Het eerste jaar van de paspoortpiek verliep buitengewoon soepel. Met korte wachttijden en tevreden Leidenaren. In 2024 gaven we in totaal 21.777 paspoorten en ID-kaarten uit. Dit waren er 10.000 meer dan in 2023. We hebben dit onder andere voor elkaar gekregen door een goede voorbereiding. Zo maakten we extra balies, namen we nieuwe medewerkers aan en communiceerden we actief naar de stad. Ook zijn we voor het afhalen van reisdocumenten op afspraak gaan werken. En waren we 8 zaterdagen de hele dag open. De paspoortpiek duurt tot 2029.

Beleidssterrein 1A Bestuur

Doelen en prestaties bij 1A Bestuur

Doel	Prestatie	
1A1 Volksvertegenwoordiging, kaderstelling en control	1A1.1 De gemeenteraad en raadscommissies vergaderen volgens de vastgestelde vergadercyclus	✓
	1A1.2 Burgers actief informeren over rol en werkzaamheden van de gemeenteraad	✓
	1A1.3 Ondersteuning van de gemeenteraad door de griffie, onderzoek door de rekenkamer en controle door de accountant	✓
1A2 Dagelijks besturen van de gemeente	1A2.1 Dagelijks besturen van de gemeente door het college	✓
	1A2.2 Informeren en betrekken van burgers, bedrijven en instellingen over besluiten en bij uit te voeren beleid	✓
	1A2.3 Organiseren van verkiezingen voor gemeente, provincie, waterschappen, Rijk en Europa	✓
	1A2.4 Strategische beleidsadvisering en onderzoek	✓
	1A2.5 Adviseren van bestuur over communicatie	✓
1A3 Bijdragen aan en sturen op samenwerkingsverbanden	1A3.1 Sturing en toezicht houden op samenwerkingsverbanden	✓
	1A3.2 Bevorderen van intergemeentelijke samenwerking	✓

Toelichting op prestaties

1A2.2 Informeren en betrekken van inwoners, ondernemers en instellingen over besluiten en bij uit te voeren beleid

De gemeentelijke communicatie zorgt er voor dat inwoners, instellingen en ondernemers op de hoogte zijn van wat de gemeente doet, wat er van hen verwacht wordt, wat er speelt in de stad en met welke regels men rekening moet houden. De gemeente doet dit op een zo laagdrempelig mogelijke manier en past waar mogelijk maatwerk toe.

Participatie stelt het gemeentebestuur (college en de gemeenteraad) in staat de best mogelijke besluiten voor de stad te nemen. Door inwoners, ondernemers en instellingen te betrekken, komen alle belangen op tafel en kan de gemeente een goede afweging maken. De gemeente is hiervoor met steeds meer netwerken in de stad in gesprek. Een cruciale factor daarbij is tijd: alleen door voldoende tijd te nemen voor het vroegtijdig voeren van de juiste gesprekken met de juiste groepen slagen we er in om participatie naar een hoger niveau te tillen en goed in contact te blijven met de stad. De manier waarop we dit willen doen staat beschreven in de handreiking Samenwerken in de Stad die in 2024 door de gemeenteraad is vastgesteld.

De handreiking 'Samenwerken in de stad' ([RV 24.0014](#)) geeft houvast om participatieprocessen op te zetten en uit te voeren. Verbetering is merkbaar. Tegelijkertijd is er ook weerbarstigheid van de hoeveelheid participatieprocessen in de stad en de hoeveelheid beschikbare tijd van zowel de gemeente als de stad om die op het gewenste niveau van de handreiking uit te voeren. Het bereiken van groepen in de stad die minder snel van zich laten horen, vraagt om inzet van zowel de gemeente als initiatiefnemers. Dit is een aandachtspunt.

Verbonden partijen

Holland Rijnland

Holland Rijnland is een samenwerkingsverband van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken samen aan maatschappelijke opgaven die te groot zijn om als gemeente alleen op te pakken. Dit zijn bijvoorbeeld opgaves op het gebied van wonen, werken, onderwijs, energie, mobiliteit, ondernemen en recreatie. Meer informatie leest u in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Holland Rijnland	
Motieven en doelen deelname GR	- Het bereiken van sommige maatschappelijke doelen kan alleen maar door middel van grootschalige samenwerking om slagkracht te realiseren. - Vraagstukken van mobiliteit, economie, wonen, groen en ruimtelijke ordening doen zich per definitie voor op de schaal van een agglomeratie. Agendering van samenwerkingspunten kan door alle gemeenten worden geïnitieerd. - Holland Rijnland is uitvoeringsorganisatie voor Regionaal Bureau Leerrecht, Woonruimteverdeling en Volwasseneducatie. - De Visienota Leiden en Regio 2019 geeft richting aan de taken die Leiden op de schaal van o.a. Holland Rijnland wil organiseren.
Realisatie doelstellingen en prestaties 2024	Als opvolger van het Regionaal Investeringsfonds (RIF) is gewerkt aan de Regionale Investeringsagenda (RIA). Dit heeft geleid tot een pakket met algemeen verhaal, proposities

	per deelgebied en veertien projecten. Ook zijn afspraken gemaakt over de geldstromen en het bestuursmodel voor het aanvragen en uitwerken van projecten. Deze afspraken zijn vastgelegd in de Beheersverordening regionale investeringsagenda Holland Rijnland 2025. Deze is op 18 december 2024 vastgesteld. De gemeenschappelijke regeling is volledig herzien, voor zienswijze aan de raden voorgelegd en vastgesteld in het Algemeen Bestuur. In het eerste halfjaar van 2025 vindt definitieve vaststelling plaats.
Belangrijkste bestuurlijke mijlpalen 2024	■ Vaststellen meerjarenbegroting 2025 ■ Vaststellen projectenportefeuille en beheersverordening Regionale Investeringsagenda
Bijdrage 2024	■ Inwonersbijdrage en RBL € 1.469.333 ■ Regionaal Investeringsfonds € 2.033.891
Voor eigenaarsrol, zie paragraaf Verbonden Partijen	

Effectindicatoren bij 1A Bestuur

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021 ¹	2022	2023	2024		
Doel 1A1 Volksvertegenwoordiging, kaderstelling en control						
1A1.a Percentage inwoners dat het oneens is met de stelling 'Ik voel mij vertegenwoordigd door de gemeenteraad'	25%	-	17%	-	15%	Stadsenquête ²
Doel 1A2 Dagelijks besturen van de gemeente						
1A2.a Percentage inwoners dat het oneens is met de stelling 'De gemeente wordt goed bestuurd'	11%	-	12%	-	10%	Stadsenquête ²
1A2.b Percentage inwoners dat het oneens is met de stelling 'De gemeente doet genoeg om inwoners te betrekken'	-	-	18%	-	15%	Stadsenquête ²

¹ Indicator 1A2.b is pas in 2023 door de raad vastgesteld. Daarom is er geen realisatiewaarde voor 2021.

² Alleen metingen in de oneven jaren, dus niet in 2024.

Beleidsterrein 1B Dienstverlening

Doelen en prestaties bij 1B Dienstverlening

Doel	Prestatie	
1B1 Burgers, bedrijven en instellingen zijn tevreden over de publieke dienstverlening	1B1.1 Leveren van alle producten en diensten op het gebied van burgerzaken (o.a. reisdocumenten, rijbewijzen, huwelijken, etc.) ¹	⚡
	1B1.2 Zorgen voor persoonlijke, betrouwbare en toegankelijke dienstverlening via minimaal de belangrijkste kanalen die de burger van ons verwacht en die voldoen aan de moderne standaarden	⚡
	1B1.3 Op orde houden basisregistraties (BRP, BAG, BGT)	✓
	1B1.4 Beantwoorden van eerstelijns vragen, verstrekken van informatie en leveren van eerstelijns producten	⚡

¹ Onder de term producten en diensten vallen niet die producten en diensten die betrekking hebben op de Participatiewet. Informatie over die categorie is opgenomen in begrotingsprogramma 10.

Toelichting op prestaties

De Leidenaren zijn over het algemeen tevreden over de dienstverlening van de gemeente. We krijgen al meerdere jaren achtereen een mooi cijfer in het klanttevredenheidsonderzoek. Toch houden we de stoplichten op oranje omdat de organisatie intern nog steeds last heeft van ICT-storingen. Hoewel de inwoner deze gelukkig vaak niet merkt, vraagt het van de organisatie extra inspanning. Voor een deel liggen de storingen buiten onze organisatie, zoals storingen bij DigiD. Voor de storingen binnen de organisatie hebben we hard gewerkt om de kans op storingen terug te brengen en de doorlooptijd te verlagen. Hierdoor zien we dat het afgelopen jaar het aantal ICT-storingen is gedaald in vergelijking met 2023. Het zal nooit lukken om alle storingen te voorkomen.

Verbonden partijen

Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR)	
Motieven en doelen deelname GR	Uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency is het gewenst om samenwerking te vinden voor heffing en invordering van waterschappen en gemeentelijke belastingen, bij uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en bij het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie.
Realisatie doelstellingen en prestaties 2024	De BSGR heeft naar tevredenheid oplegging en invordering van de lokale heffingen uitgevoerd. De accountant heeft een ISAE-verklaring afgegeven, hetgeen wil zeggen dat de processen aan de eisen voldoen.
Belangrijkste bestuurlijke mijlpalen 2024	De raad krijgt jaarlijks, op grond van artikel 35 van de Wet gemeenschappelijke regelingen, de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerp-begroting. In 2024 hebben de volgende bestuurlijke mijlpalen plaatsgevonden: ■ Programmabegroting 2025 (juni 2024) ■ Informatie over jaarstukken 2023
Bijdrage 2024	€ 2.541.175
Voor eigenaarsrol, zie paragraaf verbonden partijen	

Effectindicatoren bij 1B Dienstverlening

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 1B1 Burgers, bedrijven en instellingen zijn tevreden over de publieke dienstverlening						
1B1.a Tevredenheidsscore nieuw rijbewijs (schaal van 1-5)	-	4,5	4,5	4,6	4,5	Enquête in eigen beheer
1B1.b Tevredenheidsscore nieuw paspoort / identiteitsbewijs (schaal van 1-5)	-	4,6	4,6	4,7	4,5	Enquête in eigen beheer

Het klanttevredenheidsonderzoek naar reisdocumenten en rijbewijzen laat zien dat onze dienstverlening zeer goed wordt gewaardeerd. Inwoners zijn vooral positief over de klantvriendelijkheid van onze medewerkers. Inwoners voelen zich welkom en begrepen. Daarnaast waarderen ze de snelle afhandeling en de duidelijke informatievoorziening rondom en tijdens hun afspraak.

Kaderstellende beleidsstukken

In 2024 zijn de volgende kaderstellende beleidsstukken vastgesteld:

- Visie op Dienstverlening 'Leiden: goed voor elkaar' (vastgesteld op 13 oktober 2022)
- Uitvoeringsprogramma Dienstverlening (vastgesteld op 28 mei 2024)

Programmabudget

Decade Include: Jaarrekening

Bestuur en dienstverlening		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Bestuur	Lasten	12.233	12.281	953	13.234	13.543	-309
	Baten	-162	-199	-102	-301	-199	-102
Saldo		12.071	12.082	851	12.933	13.344	-411
Dienstverlening	Lasten	12.088	11.655	2.442	14.097	13.996	101
	Baten	-3.285	-2.784	-1.729	-4.513	-4.546	33
Saldo		8.803	8.871	713	9.584	9.450	134
Programma	Lasten	24.321	23.936	3.395	27.331	27.539	-208
	Baten	-3.446	-2.982	-1.831	-4.813	-4.744	-69
Saldo van baten en lasten		20.874	20.953	1.564	22.517	22.794	-277
Reserves	Toevoeging	118	-	70	70	70	-
	Onttrekking	-1.952	-1.905	-469	-2.374	-2.308	-66
Mutaties reserves		-1.834	-1.905	-399	-2.304	-2.238	-66
Resultaat		19.041	19.048	1.165	20.213	20.556	-342

Decade Include: Jaarrekening

Reserves programma 1		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve raad	Toevoeging	102	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-56	-56	-35	-21
Saldo		102	-	-56	-56	-35	-21
Reserve Holland Rijnland	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-1.883	-1.883	-291	-2.174	-2.174	0
Saldo		-1.883	-1.883	-291	-2.174	-2.174	0
Egalisatiereserve verkiezingen	Toevoeging	-	-	48	48	48	-
	Onttrekking	-69	-7	-70	-77	-77	-0
Saldo		-69	-7	-22	-29	-29	-0
Reserve rekenkamer	Toevoeging	16	-	22	22	22	-
	Onttrekking	-	-15	-7	-22	-22	-
Saldo		16	-15	15	-0	-0	-
Reserve soc.-maatsch. En cult. Voorz P1	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-45	-45	-	-45
Saldo		-	-	-45	-45	-	-45
Totaal	Toevoeging	118	-	70	70	70	-
	Onttrekking	-1.952	-1.905	-469	-2.374	-2.308	-66
Reserves programma 1		-1.834	-1.905	-399	-2.304	-2.238	-66

BELEIDSTERREINEN

Toelichting op beleidsterreinen met financiële afwijkingen (op de lasten en/of baten) > € 250.000 .

1A Bestuur

Binnen het programma Bestuur worden verschillende financiële verantwoordelijkheden en beleidsgebieden samengebracht. Het gaat hierbij onder andere om samenwerkingsverbanden in de regio, deelnemingen in andere organisaties en de pensioenregeling voor (oud-)wethouders. Deze onderdelen kennen vaak schommelingen in de uitgaven. Het financiële nadeel in deze begrotingsperiode wordt voornamelijk veroorzaakt door een verlaging van de rekenrente. Als gevolg hiervan is een extra storting van circa €1,1 miljoen nodig voor de pensioenvoorziening van wethouders.

Daarnaast zijn de premies voor verzekeringen hoger uitgevallen dan begroot, hetgeen heeft geleid tot een nadeel van €0,1 miljoen. Tevens is er een nadeel van €0,1 miljoen ontstaan in het budget voor relatiebeheer en representatie, dat wordt aangewend voor het financieren van protocolaire evenementen en bijeenkomsten waarbij de burgemeester en/of wethouders gastheer zijn namens de stad.

Tegenover deze nadelen staat een voordeel van €0,9 miljoen, als gevolg van de renteterruggave van RIF-gelden door Holland Rijnland.

1B Dienstverlening

Er zijn geen relevante afwijkingen.

RESERVES

Reserve raad

Met amendement A.23.0086.06 Raad op Social Media is eenmalig € 21.000 beschikbaar gesteld in 2024 met dekking uit de reserve Raad om te onderzoeken hoe de gemeenteraad beter zichtbaar kan worden op Social Media en zo mogelijk hier al uitvoering aan te geven richting de verkiezingen van 2026. In 2024 is door twee ontwikkelpoolers van de gemeente aan het onderzoek gewerkt, dat was kosteloos. Daarmee was een onttrekking aan de reserve niet nodig. Het advies uit het onderzoek wordt in 2025 uitgewerkt en de uitvoering van het amendement daarmee verder opgepakt.

INVESTERINGEN

Overschrijdingen op investeringskredieten

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

N.v.t.

Toelichting op investeringskredieten ouder dan drie jaar die niet afgesloten worden bij de jaarrekening

N.v.t.

2

Veiligheid

Veiligheid

Programmanummer	2
Commissie	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
Portefeuille(s)	Bestuur, Veiligheid en Handhaving

De missie van het programma Veiligheid luidt:

"De gemeente Leiden staat voor een stad die veilig is en voelt op het gebied van wonen, werken en leven in samenwerking met bewoners en partners."

Ontwikkelingen in 2024

In lijn met de landelijke trend werd ook Leiden in 2024 geconfronteerd met de verharding van het criminele milieu. Bij meerdere panden werden explosieven geplaatst en ook werd er een woning beschoten. Deze panden zijn naar aanleiding van deze incidenten tijdelijk gesloten. Naar aanleiding van mogelijke dreigingen is bij twee andere panden ook preventief cameratoezicht geplaatst. Het vaker inzetten van bestuurlijke instrumenten vraagt meer (juridische) inzet van de gemeente. Bestuurlijke maatregelen worden strenger getoetst door de rechter en vragen om zwaardere motivering. Betrokkenen gaan bovendien vaker in bezwaar en stappen naar de rechter. Deze ontwikkelingen hebben gevolgen voor de beschikbare (juridische) handhavingscapaciteit en capaciteit in het veiligheidsdomein.

Bovenstaande ontwikkelingen onderstrepen het belang van preventief optreden. Door vroegtijdig maatregelen te treffen, voorkomen we problemen op een later moment. Het is kortom belangrijk dat de inzet blijft uitgaan naar het voorkomen dat personen afglijden richting de criminaliteit en dat wordt voorkomen dat malafide partijen zich kunnen vestigen in Leiden. Het preventief optreden heeft echter ook een breder karakter. We zien nieuwe veiligheidsrisico's als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen, klimaatverandering en maatschappelijke ontwikkelingen, zoals digitalisering en de energietransitie. Dit zijn scenario's waarop de gemeente zich moet voorbereiden, waarbij ook een beroep gedaan wordt op de zelfredzaamheid van de samenleving.

2024 was het tweede jaar van de looptijd van het huidige Integraal Veiligheidsplan 2023-2026, met als prioriteiten de integrale wijk- en buurtaanpak, aanpak woonoverlast, veiligheid in de openbare ruimte, regie op jeugd / jeugdoverlast, preventie brandveiligheid, digitale veiligheid en aanpak van ondermijning. De inzet in 2024 in het kader van de prioriteiten worden in de onderstaande paragraaf weergegeven.

Beleidsterrein 2A Veiligheid

Doelen en prestaties bij 2A Fysieke veiligheid

Doel	Prestatie	
2A1 Bewaken democratische rechtstaat en beperken van (georganiseerde) ondermijnende criminaliteit	2A1.1 Aanpak ondermijning	✓ 1
	2A1.2 Aanpakken radicalisering en polarisatie	✓
	2A1.3 Inzet Wet Bibob	✓
	2A1.4 Inzet Veilige Publieke taak	✓
2A2 Bevorderen van veilige en leefbare woon- en leefomgeving	2A2.1 Beperken van overlast van personen met verward gedrag	✓
	2A2.2 Beperken van woonoverlast	✓
	2A2.3 Inzet preventie en weerbaarheid gedigitaliseerde criminaliteit	✓
	2A2.4 Regievoering samenwerking jaarwisseling / vuurwerk	✓
	2A2.5 Inzet buurt- en wijkveiligheid en integrale wijkaanpak	✓
	2A2.6 Aanpak fietsendiefstal	✓
	2A2.7 Bestuurlijke inzet overtredingen Opiumwet en tegengaan van drugshandel	✓
2A3 Regie op jeugd (overlast en criminaliteit)	2A3.1 Inzet Stedelijke jeugdaanpak	✓
	2A3.2 Inzet Dealbreakers	✓
2A4 Fysieke veiligheid en optimaliseren crisisorganisatie	2A4.1 Realiseren en bestendigen van BRL-vakbekwame gemeentelijke crisisorganisatie	✓
	2A4.2 Planvorming rondom grootschalige risicovolle evenementen	✓
	2A4.3 Inzet bij rampen en (cyber)crises	✓
	2A4.4 Optimale preventie brandveiligheid	✓
	2A4.5 Inzet bij demonstraties en betogingen	✓
2A5 Veilig ondernemen en veilig uitgaan	2A5.1 Risicoscan, coördinatie vergunningverlening evenementen	✓
	2A5.2 Inzet Landelijk Programma Veilige Steden	✓
	2A5.3 Bijdrage aan (digitaal) veilig ondernemen	✓
	2A5.4 Handhaven coffeeshopsanctiebeleid	✓
	2A5.5 Coördinatie vergunningverlening horeca	✓
	2A5.6 Handhaven horecaregelgeving	✓
	2A5.7 Handhaven prostitutiebeleid	✓

Toelichting op prestaties

2A1.1 Aanpak Ondermijning

De gemeente Leiden stond in 2024 opnieuw aan de lat om de ruimte voor crimineel handelen in de stad zo klein mogelijk te maken. Vanuit de aanpak werd dan ook opnieuw ingezet op het tegengaan van de ondermijnende effecten van georganiseerde criminaliteit. Er zijn 149 signalen van mogelijke ondermijning ontvangen. 31 signalen van ondermijning zijn in onderzoek genomen. Het betrof onder meer signalen van georganiseerde drugscriminaliteit, witwassen, malafide bedrijvigheid en mensenhandel. Interventies waren gericht op het verstoren van de criminele bedrijfsprocessen en het aanpakken/ voorkomen van de ondermijnende effecten van de georganiseerde drugscriminaliteit. Zo werden Bibob-onderzoeken gestart, integrale controles uitgevoerd en werd bestuurlijk gehandhaafd, waaronder het sluiten van panden. Van de signalen die niet in behandeling konden worden genomen werd een groot deel doorgezet naar partners binnen of buiten de organisatie.

De gemeente zette ook in op de samenwerking met onder meer Belastingdienst, politie en Openbaar Ministerie. De gemeente draagt in die samenwerking bij door de inzet van bestuurlijke interventies, maar ook door het delen van informatie waarmee ook fiscale en strafrechtelijke interventies kunnen worden ingezet. Om de ruimte voor crimineel handelen zo klein mogelijk te maken is ook bewustwording belangrijk. In 2024 zijn daarom o.a. 152 collega's van verschillende afdelingen getraind op het herkennen van signalen van ondermijning. Daarbij werd ook getraind op weerbaarheid tegen criminele beïnvloeding. Tevens is ingezet op het vergroten van de bewustwording van burgers en ondernemers in de stad door het starten van een MMA-campagne op bedrijventerreinen en het actief communiceren over misstanden en uitgevoerde controles.

In een aantal gevallen leidde het oppakken van een dergelijke melding tot bestuurlijke interventies. De aanpak *Dealbreakers*, het voorkomen dat jongeren terecht komen in de georganiseerde criminaliteit, werd verder uitgebreid en opgenomen in de brede regie op jeugd ontwikkelingen.

2A1.3 Inzet Wet Bibob

Een belangrijke bijdrage aan het verkleinen van de ruimte voor criminelen in de stad werd in 2024 geleverd door de inzet van het instrument Bibob. De gemeente Leiden heeft in 2024 opnieuw een professionaliseringsslag gemaakt ten aanzien van de inzet van het instrument Bibob. Het uitvoeren van deze toetsen vraagt om expertise, zorgvuldigheid en volledigheid. De dossiers laten daarbij een steeds complexere werkelijkheid zien. De onderzoekers zijn daarbij afhankelijk van de informatie die hen wordt aangereikt door de betrokkenen in het onderzoek. Daar wringt af en toe de praktijk van Bibob-onderzoeken.

Door de sterke informatiepositie en toegenomen bewustwording binnen de organisatie steeg het zogenaamde 'effectiviteitsratio Bibob' in 2024 naar 91%. Dat wil zeggen dat – afgezet tegen het totaal aantal afgeronde onderzoeken – we zien dat in vrijwel alle gevallen sprake was van een buiten behandeling stelling, een ingetrokken aanvraag of vergunning of dat een vergunning onder voorwaarden werd verleend.

2A2.3 Inzet preventie en weerbaarheid gedigitaliseerde criminaliteit

Afgelopen jaar hebben wij op diverse manieren ingezet op digitale veiligheid - om het bewustzijn rondom dit onderwerp te vergroten en het onderwerp zichtbaarder te maken. Er is ingezet op communicatie. Bijvoorbeeld met een berichtenreeks in Stadsnieuws over gedigitaliseerde criminaliteit en een regionale campagne vanuit het RSIV. Voor het MKB uit Leiden en Zoeterwoude is een cybercongres georganiseerd, waar uiteindelijk 70 deelnemers waren. In de week van de veiligheid is een workshopavond georganiseerd door Economie071 en het Centrummanagement voor ondernemers, met focus op digitale veiligheid maar ook inzet van ChatGPT. Jongeren werden dit jaar uitgedaagd om de Re_Bootcmp challenge te kraken om zo een exclusieve uitnodiging te ontvangen voor het eendaagse Re_bootcmp evenement. Zo'n 40 jongeren uit de hele Haagse regio deden hieraan mee. Wegens het succes zal er volgend jaar een nieuwe editie van Re_bootcmp plaatsvinden. Tot slot is de Cybercrime Challenge gelanceerd binnen de Leidse regio om alle inwoners een toegankelijke e-learning aan te bieden die meer informatie geeft over veel voorkomende vormen van cybercriminaliteit. Deze zal in ieder geval de komende drie jaar beschikbaar blijven. Binnen de gemeentelijke organisatie is gekeken welke verbeteringen nog nodig zijn om ook de eigen informatieveiligheid op peil te houden. Voorbereidingen zijn hiervoor in volle gang en zal de komende jaren uitgevoerd worden.

2A2.5 Inzet buurt & wijkveiligheid en integrale wijkaanpak

In 2024 lag de focus van de intensieve wijkaanpak in de Slaaghwijk op de fysieke leefomgeving. Er hebben zes gezamenlijke opschoonacties plaatsgevonden. Hierbij is grof- en zwerfvuil opgehaald en zijn wees- en wrakfietsen verwijderd. In 2025 worden de opschoonacties maandelijks voortgezet. Samen met Inclusio, SOL en de woningcorporaties zijn bewoners geactiveerd om mee te doen door zwerfafval te prikken. Met de supermarkteigenaren in de Kopermolen zijn structurele overleggen gestart over o.a. de winkelkarren die in de wijk rondzwerven. In de herontwikkeling worden extra opstelplekken voor de winkelwagens gerealiseerd. Voor de jeugd is door SOL in samenwerking met politie en handhaving een *Hunt* georganiseerd. De reacties hierop waren positief en in 2025 wordt een nieuwe *Hunt* georganiseerd.

Voor de wijkaanpak op het JUP ligt de nadruk op de (pijler) veiligheid en staat vooral het voorkomen en aanpakken van (jeugd)overlast en criminaliteit centraal. In 2024 liep vanuit de Stedelijke Jeugdaanpak een persoons-/ groepsgerichte aanpak. Nog steeds wordt ingezet op structurele aanwezigheid en zichtbaarheid van de partners in de wijk. Om dit te versterken is in 2024 de Kiosk op het JUP geopend. Dit gebouw is in gebruik genomen door Inclusio als buurtontmoetingsplek. Er worden (buurt)sprekuren gehouden en andere activiteiten georganiseerd samen met SOL en BuZz. Ook maakt een aantal bewoners afkomstig van het JUP regelmatig gebruik van de Kiosk en houden zij vanuit hier een oogje in het zeil.

De afgelopen jaren is de samenwerking tussen alle partners die (in)direct betrokken zijn bij de wijkaanpak in beide wijken versterkt. Partners weten elkaar steeds beter te vinden en stemmen acties met elkaar af.

2A3.1 Inzet Stedelijke Jeugdaanpak

De Stedelijke Jeugdaanpak (SJA) is actief in Noord, Slaaghwijk, Zuid-West en de Mors, met extra aandacht voor Stevenshof. Hoewel de groepsaanpak daar na een jaar is afgeschaald vanwege het verdwijnen van het 'groepskarakter', blijft de jeugd in de wijk voor onrust zorgen. Om overlast en onveiligheidsgevoelens beter aan te pakken, wordt sterk ingezet op samenwerking met onderwijs, het sociale en veiligheidsdomein. Vooral scholen weten de SJA steeds beter te vinden, mede dankzij de deelname van de SJA aan signaaloverleggen in het voortgezet onderwijs en mbo. Desondanks is extra inzet nodig om overlast, onveiligheidsgevoelens en zorgen over de jeugd structureel aan te pakken. Een groot deel van de overlast en conflicten vindt zijn oorsprong in de online wereld, terwijl de meldingsbereidheid onder jongeren zelf zeer laag is. Dit onderstreept de noodzaak van een sterkere verbinding tussen de verschillende onderdelen van de jeugdaanpak. Dankzij tijdelijke middelen vanuit de subsidie *Preventie met Gezag* worden bestaande interventies verstevigd. Voor

Stevenshof en Zuid-West zijn in 2024 specialistische jongerenwerkers aangesteld voor twee jaar. Daarnaast biedt de ontwikkeling van de *PIT Plus*-aanpak extra ondersteuning aan adolescenten met externaliserend gedrag.

2A4.4 Optimale preventie brandveiligheid

Ook dit jaar is er ingezet om het bewustzijn rondom brandveiligheid bij zelfstandig wonende ouderen te vergroten. In 2024 heeft het succesvolle initiatief '*broodje brandweer*' weer plaatsgevonden, dit keer op de kazerne Leiden Zuid. Deze keer hebben we ruim 50 ouderen mogen ontvangen. Door de grote belangstelling is er een wachtlijst ontstaan. Vooruitkijkend op 2025 zal er ingezet worden om Broodje Brandweer nog een keer te herhalen. In navolging van '*broodje brandweer*' is nu ook '*bakkie brandweer*' ontwikkeld, waarbij ouderen kunnen langskomen op de brandweerkazerne voor een kop koffie en goed gesprek over brandveiligheid. Er was de mogelijkheid om een woningcheck te doen en de uitkomsten met de brandweer door te nemen.

Naast inzet op brandveiligheid ouderen, blijft er ook aandacht voor brandveiligheid in studentenwoningen. Sinds 2022/2023 is de studentenambassadeur actief in Leiden en wegens succes is in 2024 besloten om de ureninzet van de studentenambassadeur te verdubbelen. Er wordt onder andere samengewerkt met politie en studentenverenigingen. Tot slot wordt er jaarlijks tijdens de ElCid weken een campagne opgezet.

2A5.2 Inzet landelijke programma Veilige Steden

Sinds 2023 wordt met de aanpak 'Wensen en Grenzen' in Leiden ingezet op het tegengaan van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld in Leiden. Binnen deze aanpak valt ook seksueel grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte, in het bijzonder tijdens het uitgaan en op straat (straatintimidatie). Afgelopen jaar is regelmatig op straat over dit onderwerp het gesprek gevoerd. Hierbij is gebruik gemaakt van de '*Veilig dansen-bakfiets*'. Bo Diversity, een partij met veel expertise op het gebied van wensen, grenzen en seksualiteit, is tijdens de El Cid, op de Pride en op de 3 October viering op pad gegaan met de bakfiets om in gesprek gegaan met bezoekers. Ook is de '*Ben je Oké*'-campagne herhaald in de horeca en op straat en zijn safer-clubbing trainingen aangeboden aan horecazaken. Jongeren en horecaondernemers zijn ook met elkaar in gesprek gegaan over een inclusiever en veiliger uitgaansleven tijdens de conferentie '*Open Nacht*'. In de zomer was extra aandacht voor straatintimidatie met de theaterroute '*Psst Hé schatje*' op het Stadhuisplein.

Vanuit Wensen en Grenzen zijn een aantal acties, die passend zijn bij de doelstelling om seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen, gefinancierd. Bijvoorbeeld de pilot bij de GGD waarbij studentenverenigingen worden ondersteund om de sociale veiligheid binnen de vereniging te verbeteren, de voorlichting over consent tijdens de El Cid en deelname aan Orange the world. Tenslotte zijn afgelopen jaar ook de resultaten van de aanvullende vragen over straatintimidatie in de Veiligheidsmonitor binnengekomen. Een rapportage is terug te vinden op [Leidenincijfers.nl](https://leidenincijfers.nl). De resultaten zijn opgenomen als effectindicator in de P&C-stukken. De indicatoren geven het percentage vrouwen en mannen weer die één of meerdere keren een vorm van straatintimidatie meegemaakt hebben in de afgelopen 12 maanden.

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)	
Motieven en doelen deelname GR	Deelname aan de Veiligheidsregio is wettelijk voorgeschreven. In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen. De Veiligheidsregio Hollands Midden verzorgt namens de deelnemende gemeenten tevens de brandweerzorg en is verantwoordelijk voor de gemeenschappelijke meldkamer. Deze is samengevoegd met de meldkamer van Haaglanden.
Realisatie doelstellingen en prestaties 2024	De Veiligheidsregio Hollands Midden heeft in het Regionaal Beleidsplan 2024-2027 <i>'Focus op Veiligheid, vandaag én morgen'</i> twaalf opgaven benoemd: 1. Wij hebben positie in het omgevingsrecht. 2. Wij werken risicogericht. 3. Wij zetten ons in voor de zelfredzaamheid van inwoners. 4. Wij hebben tactieken en technieken die passen bij de nieuwe uitdagingen. 5. Wij hebben vakbekwame brandweercollega's. 6. Wij zijn en blijven paraat. 7. Wij hebben een moderne crisisorganisatie. 8. Wij kennen onze partners. 9. Wij beschikken over een goede en veilige informatievoorziening. 10. Wij nemen onze maatschappelijke verantwoordelijkheid. 11. Wij investeren in onze collega's. 12. Wij zijn wendbaar. Ook in het jaar 2024 is gebleken dat VRHM er niet alleen is voor de veiligheid van haar inwoners, maar ook een onmisbare schakel is voor het openbaar bestuur om invulling te kunnen geven aan hun crisisverantwoordelijkheden. Zo heeft de VRHM ook in 2024 een coördinerende taak gehad in de Oekraïne- en migratiecrisis. Het afgelopen jaar was het eerste jaar van de nieuwe beleidsplanperiode 2024-2027. De complexe uitdagingen van deze tijd, zoals klimaatverandering, verstedelijking, digitale afhankelijkheid, hyperconnectiviteit, energietransitie, vergrijzing en polarisatie hebben een belangrijke rol gespeeld bij het opstellen van het Regionaal Beleidsplan 2024-2027: <i>Focus op veiligheid, vandaag én morgen</i>. Deze ontwikkelingen brengen nieuwe en complexere risico's met zich mee voor de veiligheid van inwoners. Het werk wat uit deze nieuwe crises voortvloeide vroeg en vraagt veel van de bestaande capaciteit en middelen van de veiligheidsregio. Omdat sommige van deze veranderingen zich in hoog tempo voltrekken en er nog geen pasklare antwoorden op zijn, heeft het beleidsplan het karakter van een beleidsagenda. Hierin is een aantal opgaven benoemd die richtinggevend zijn voor de verdere ontwikkeling van het vakgebied en de organisatie van de VRHM in de komende jaren. Het beleidsplan weerspiegelt tevens de doorontwikkeling van de veiligheidsregio: van een geregionaliseerde brandweerorganisatie naar een moderne hulpverlenings- en crisisorganisatie. Op operationeel gebied heeft de veiligheidsregio in 2024 binnen de Leidse gemeentegrenzen onder andere bijzondere inzet geleverd bij de Leidse Marathon, waar deelnemers onwel werden vanwege de warmte, en de brand in een appartementencomplex aan het Bètaplein in augustus 2024. In de loop van het jaar 2024 is meer aandacht gekomen voor de rol van de veiligheidsregio in het vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid, mede door de verslechterende geopolitieke situatie. Daarnaast stond de tweede helft van 2024 in het teken van het opstellen van scenario's voor mogelijke bezuinigingsopgaven bij zowel gemeenten als het Rijk (Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR)). Ook is in 2024 de benchmark Veiligheidsregio's opgeleverd door bureau Berenschot. Dit onderzoek biedt inzicht in ontwikkelkansen en knelpunten voor de komende beleidsperiode, zoals de beschikbaarheid van financiële middelen voor nieuwe ontwikkelingen, toekomstbestendige vakbekwaamheid, huisvesting, besturing en bedrijfsvoering. Deze inzichten zijn tevens verwerkt in de bezuinigingsscenario's.
Belangrijkste bestuurlijke mijlpalen 2024	■ Op 13 juni heeft de gemeenteraad de Programmabegroting 2025 van de VRHM behandeld. De raad heeft geen wensen en/of bedenkingen meegegeven. ■ Op 28 november heeft de gemeenteraad ingestemd met de nieuwe gemeenschappelijke regeling van de VRHM. Deze is per 1 januari 2025 van kracht.
Bijdrage 2024	€12.004.562,-
Voor eigenaarsrol, zie paragraaf verbonden partijen	

Effectindicatoren bij 2A Veiligheid

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 2A1 Bewaken van democratische rechtstaat en beperken van georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit						
2A1.a Aantal geregistreerde incidenten in GIR (Gemeentelijk Incidenten Registratiesysteem)	66	50	42	64	31	Gemeentelijk Incidenten Registratiesysteem
Doel 2A2 Bevorderen van veilige en leefbare woon- en leefomgeving						
2A2.a Aantal meldingen drugs, burenruzie, geluid, conflictbemiddeling	4.653	3.492	3.498	4.307	2.900	Politie-eenheid Den Haag
2A2.b Aantal woninginbraken (inclusief pogingen) per 1.000 inw.	1,0	1,0	1,3	1,0	2,0	CBS (wsjg.nl - BBV)
2A2.c Percentage inwoners dat in de eigen buurt veel overlast ervaart van drugsgebruik	3%	-	4%	-	4%	Veiligheidsmonitor*

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
2A2.d Percentage inwoners dat in de eigen buurt veel overlast ervaart van drugshandel	4%	-	3%	-	4%	Veiligheidsmonitor*
2A2.e Aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	5,5	5,8	5,0	5,0	5,5	CBS (wsjg.nl - BBV)
2A2.f Aantal (brom)fietsdiefstallen	916	1.151	1.370	1.479	1.425	Politie-eenheid Den Haag
2A2.g Overlastmeldingen gerelateerd aan personen met verward gedrag	1.219	1.355	1.620	1.604	1.000	Politie-eenheid Den Haag
Doel 2A3 Beperken jeugdoverlast en criminaliteit						
2A3.a Aantal incidenten overlast door jeugd	1.133	731***	980	1.090	950	Politie-eenheid Den Haag
2A3.b Aantal HALT verwijzingen per 1.000 jongeren	12	10	12	18	20	Bureau HALT (wsjg.nl - BBV)
2A3.c Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte per 1.000 inwoners	5,7	7,1	6,6	6,2	5,0	CBS (wsjg.nl - BBV)
2A3.d Percentage inwoners dat in de eigen buurt veel overlast ervaart van rondhangende jongeren	7%	-	8%	-	6%	Veiligheidsmonitor*
Doel 2A4 Optimale preventie en aanpak branden, rampen en crises						
2A4.a Aantal brandstichtingen	32	43	35	26	35	Politie-eenheid Den Haag
2A4.b Aantal woningbranden	64	69	59		85	Veiligheidsregio Hollands-Midden
Doel 2A5 Veilig ondernemen en veilig uitgaan						
2A5.a Percentage inwoners stadsdeel Midden dat in eigen buurt veel overlast ervaart door horecagelegenheden	6%	-	8%	-	7%	Veiligheidsmonitor*
2A5.b Percentage inwoners dat vaak overlast heeft van evenementen	-	-	2%	-	3%	Veiligheidsmonitor*
2A5.c Percentage inwoners dat in de eigen buurt veel overlast ervaart door dronken mensen op straat	4%	-	5%	-	3%	Veiligheidsmonitor*
2A5.d Percentage inwoners van stadsdeel Midden dat overlast heeft van evenementen	-	-	7%	-	8%	Veiligheidsmonitor*
2A5.e Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	1,8	2,1	3,5	3,0	3,0	CBS (wsjg.nl - BBV)
2A5.f Percentage vrouwen die één of meerdere keren een vorm van straatintimidatie meegemaakt hebben de afgelopen 12 maanden**	-	-	57%	-	51%	Veiligheidsmonitor
2A5.g Percentage mannen die één of meerdere keren een vorm van straatintimidatie meegemaakt hebben de afgelopen 12 maanden**	-	-	35%	-	32%	Veiligheidsmonitor

* Alleen metingen in de oneven jaren, dus niet in 2024.

**Deze indicatoren zijn voor het eerst uitgevraagd in de Veiligheidsmonitor. Aangezien sprake is van een nulmeting, kunnen dus maar beperkt conclusies worden getrokken ten aanzien van een streefwaarde. De gehanteerde streefwaarden zijn voor nu afgeleid uit vergelijkbaar onderzoek in de gemeente Amsterdam.

*** In de jaarstukken van 2023 is een incorrecte waarde opgenomen. Dit is het juiste aantal.

Kaderstellende beleidsstukken

In 2024 zijn de volgende kaderstellende beleidsstukken vastgesteld:

- Niet van toepassing.

Programmabudget

Jaarrekening

Veiligheid		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Veiligheid	Lasten	15.569	16.064	1.473	17.538	17.643	-105
	Baten	-843	-170	-716	-887	-809	-78
Saldo		14.726	15.894	757	16.651	16.835	-184
Programma	Lasten	15.569	16.064	1.473	17.538	17.643	-105
	Baten	-843	-170	-716	-887	-809	-78
Saldo van baten en lasten		14.726	15.894	757	16.651	16.835	-184
Reserves	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-	-	-	-
Mutaties reserves		-	-	-	-	-	-
Resultaat		14.726	15.894	757	16.651	16.835	-184

BELEIDSTERREINEN

Toelichting op beleidsterreinen met financiële afwijkingen (op baten en lasten) > € 250.000.

2A Veiligheid

Er zijn geen relevante afwijkingen.

RESERVES

Toelichting op afwijkingen Reserves > € 250.000

Niet van toepassing

INVESTERINGEN

Overschrijdingen op investeringskredieten

Niet van toepassing

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

7102341 AV Middelen raadszaal Oegstgeest

Dit krediet is per abuis 2x aangevraagd, hierdoor zijn de kosten en opbrengsten uiteindelijk niet gemaakt. Per saldo heeft dit geen financieel effect.

7102108 AV middelen raadszaal Leiden

Dit krediet was gebaseerd op een bepaalde verwachting van uitgaven met de kennis van destijds. Uiteindelijk zijn er minder AV middelen nodig geweest voor de raadszaal.

Toelichting op investeringskredieten ouder dan drie jaar die niet afgesloten worden bij de jaarrekening

Niet van toepassing

3

Economie

Economie

Programmanummer	3
Commissie	Werk en Middelen
Portefeuille(s)	Economie, Kennis, Sport & Gezondheid Energie, Werk, Inkomen & Cultuur

De missie van het programma Economie luidt:

"De gemeente Leiden staat voor een vitale en duurzame economische structuur in samenwerking met haar stadspartners en de regio."

Ontwikkelingen in 2024

De Leidse economie heeft ook in 2024 haar kracht getoond. Het aantal bedrijven en banen in Leiden is toegenomen, evenals de toegevoegde waarde van de economische sectoren in het geheel. En daarbij heeft de Leidse economie een sterkere stijging laten zien dan de gemiddelde groei van de economie van de Leidse regio, de regio Holland Rijnland en de Provincie Zuid-Holland.

De Leidse economie bestaat uit drie componenten: onze kenniseconomie, de binnenstadseconomie en de stadsverzorgende economie. Deze drie onderdelen zijn aanvullend op elkaar. Onze kenniseconomie, die zich met name manifesteert op het Leiden Bio Science Park, gaat gepaard met een bovengemiddeld verdienvermogen én - zeer relevant in het huidige geopolitieke gewricht – draagt ook bij aan de Nederlandse en Europese autonomie op het gebied van geneesmiddelenonderzoek en medicijnproductie. De binnenstad blijft het regionale centrum voor stedelijke voorzieningen, die essentieel zijn voor een goed vestigingsklimaat. En onze bedrijventerreinen en wijkwinkelcentra zijn van onmisbare waarde voor het functioneren van de stad als geheel: zij bieden de diensten die nodig zijn om prettig te kunnen leven in Leiden en de omliggende regio. Het werk in alle drie deze pijlers vormt bovendien een plek waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en draagt op die manier bij aan sociale structuren, het biedt de mogelijkheid op een inkomen en maakt de stad divers, levendig en aantrekkelijk.

We blijven verder werken aan onze aanpak op de circulaire economie. Samen met de partners, de ondernemers en de inwoners van de stad. Voor het versterken van onze (regionale) economie is ook de samenwerking met onze stadspartners, regiogemeenten en kennisinstellingen van groot belang. Zo zijn met de doorontwikkeling van Economie071 gezamenlijk stappen gezet in de versterking van de positionering en samenwerking met focus op de kenniseconomie. Met de toetreding van de drie kennisclusters in de regio tot Economie071 en het agendalidmaatschap van Noordwijk ontwikkelen we economische innovatiekracht langs de kennis en innovatie as. Deze laatste is in de Regionale Investeringsagenda Holland Rijnland als RIA project 14 opgenomen.

Beleidssterrein Ruimte om te ondernemen

Ruimte voor werken

Ruimte voor werken is een belangrijk speerpunt in het economisch beleid. Om dit te realiseren is de Ontwikkelagenda Ruimte voor Werk vastgesteld in 2024. In deze Ontwikkelagenda zijn een aantal actielijnen benoemd die zich richten op voldoende ruimte voor werk in de stad. Ook zijn de profielen voor de bedrijventerreinen vastgesteld. Deze profielen schetsen een wervend en toekomstgericht beeld tot 2050 voor de

Leidse bedrijventerreinen en daarmee een perspectief voor ondernemers. Ondernemers en bedrijventerreinen vormen een belangrijke pijler van de stadsverzorgende economie.

Bedrijventerreinen-strategie

In 2024 is de bedrijventerreinenstrategie geëvalueerd en geactualiseerd en vervolgens ter informatie aangeboden worden bij de raad. Na de zomer van 2024 is de bedrijventerreinenstrategie ook door Holland Rijnland vastgesteld en geaccepteerd door Provincie Zuid-Holland.

Regionale kantorenvisie

De kantorenleegstand in Leiden is in percentages iets verbeterd ten opzichte van de voorgaande jaren (4,1% in 2023 naar 5,1% in 2024). De toename in de kantorenvoorraad komt door panden die zijn gerealiseerd op het LBSP. De vraagkant van de algemene kantorenmarkt heeft met name behoefte aan kantoorruimte in de spoorzone. Vraag en aanbod matchen lastig. De hoge bouwkosten en rentestanden leveren uitdagingen op voor ontwikkelaars om investeerders aan te trekken voor de realisatie en/of herontwikkeling van kantoren. Voor Lorentzfase II is een omgevingsvergunning afgegeven. Voor de Schipholweg 101 A/K en 66-128 worden plannen ontwikkeld. Daarnaast is kantoorruimte (tijdelijk) uit de markt genomen voor de opvang van ontheemden en asielzoekers. De bedoeling is dat, na verloop van tijd, de ruimte voor kantoren na herontwikkeling weer beschikbaar komt voor de kantorenmarkt.

Holland Rijnland is in 2024 gestart met de actualisatie van de regionale kantorenstrategie.

Actieplan Leidse lokale economie

Zoals ook aangegeven in de brief van 11 juni 2024 'Update Actieplan Impuls Leidse Lokale Economie', is een groot deel van de twintig acties afgerond of ondergebracht in bestaande projecten. Voor de lopende acties ligt de focus op economie in de wijken: het verbeteren van de wijk economie, stadsbrede ondernemersdienstverlening, een visie voor de binnenstad en het verbeteren van het belevingsgebied Nieuwe Rijn.

Markten

In 2024 is een nieuwe marktindeling vastgesteld voor de zaterdagmarkt. Met deze nieuwe indeling, waar de marktondernemers gezamenlijk mee hebben ingestemd, worden de veiligheidsproblemen op de markt opgelost. Ook zijn de inrichtingsplannen en inrichtingskaarten voor de zaterdag- en woensdagmarkt geactualiseerd.

Leiden Bio Science Park

Uit onderzoek blijkt dat het LBSP indrukwekkende resultaten heeft behaald met een bovengemiddelde groei in werkgelegenheid, productie en toegevoegde waarde. Het feit dat het park zich sterk ontwikkelt en dat het aantal banen groeit voor MBO-ers, HBO-ers én WO-ers, is positief. Maar liefst 43% van de directe en indirecte banen op/door het LBSP wordt ingevuld door personen met een mbo-opleiding (niveau 1 tot 4). Naast deze economische motor heeft het park een maatschappelijke impact onder meer door haar inzet op thema's als gezondheid en preventie.

Met fysieke projecten op het LBSP wordt het ecosysteem als innovatiedistrict verder versterkt. Centraal in het LBSP wordt gewerkt aan het project MORE. Het toekomstig hart van het innovatiedistrict met een mix aan functies waar het 24/7 prettig is te verblijven. Met het project DRORI verbeteren gemeente en universiteit samen de kwaliteit van de openbare ruimte. De "Hartlijn" vergroot de bereikbaarheid en veiligheid voor voetgangers en fietsers en de versterkt de verbinding binnen het gebied.

Buck Consultants International heeft onderzoek gedaan naar de ruimtevraag tot 2030 van de sectoren gezondheidszorg, lifesciences & Health en kennisintensieve bedrijvigheid. Hun rapport bevestigt dat Leiden de juiste koers heeft voor de ontwikkeling van de Spoorzone, Westervoort en het LBSP. Westervoort is meegenomen als deelgebied waar, binnen de voorgenomen gemixte hoogstedelijke woon-werklocatie, ruimte is voor kleinschalige productie- en kantoorlocaties. Op het LBSP is op termijn behoefte aan uitbreiding, zo is gebleken uit de behoefteanalyse. Mogelijke gebieden hiervoor zijn De Geesten in Oegstgeest en Zijlhoek/De Woerd in Katwijk en eventueel op kleinere schaal ontwikkelgebied Westervoort.

Beleidssterrein Faciliteren en stimuleren van ondernemen

Human Capital Agenda

Langs de eerder opgezette pijlers (aantrekken en behouden van talent, de aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs en het onbenut arbeidspotentieel) zijn diverse projecten uitgewerkt en opgestart. Zo heeft het Leiden Bio Science Park een subsidie van de Economic Board Zuid-Holland ontvangen om samen met onderwijs, bedrijfsleven en overheid de Human Capital Agenda van het LBSP uit te voeren. Ook heeft Technolab een subsidie ontvangen van de Economic Board Zuid-Holland. Samen met het bedrijfsleven, mboRijnland, gemeente Leiden en de Arbeidsmarktregio Holland Rijnland start Technolab met het project Techniek & Toekomst om meer mensen te enthousiasmeren voor werken in de techniek. Samen met de steden Den Haag, Delft en

Rotterdam en de Economic Board Zuid-Holland wordt er gewerkt aan een betere samenwerking met betrekking tot Internationaal Talent.

Beleidssterrein Marketing en promotie

Toerisme en Citymarketing

Leiden blijft zich in 2024 ontwikkelen als aantrekkelijke bestemming voor zowel recreatief als zakelijk bezoek. In 2024 is de vaststelling van de beleidsregels voor short stay verhuur ter inspraak voorgelegd. Daarnaast is de Rekenkamer een onderzoek gestart naar de effectiviteit van citymarketing in Leiden. De resultaten hiervan worden in 2025 verwacht en zullen richting geven aan het toekomstige citymarketingbeleid. Op het gebied van watertoerisme heeft Leiden opnieuw de Blauwe Vlag behaald, een internationaal erkend kwaliteitskeurmerk voor duurzame en goed beheerde passantenhavens.

Beleidssterrein Circulaire economie

Circulair werken

In 2024 hebben we mooie resultaten behaald. Er is veel gebeurd, zoals vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie (2024-2027). In 2024 lag de nadruk op het verder verankeren van circulair werken binnen onze eigen organisatie. Dit leidt op dit moment in de transitie tot de meeste resultaten. En dat blijkt ook uit de monitoring met betrekking tot het materiaalverbruik in Leiden, waarover een wethoudersbrief is gestuurd op 17 juni 2024 (Z/24/3682582). Andere mooie resultaten zijn de verschillende samenwerkingen die we zijn aangegaan om de slagkracht te vergroten; het oprichten van de Leidse Duurzame Zorgtafel; en het gebruik van wegwerpbekers verder te verminderen onder de studentenverenigingen, sportverenigingen en bij grote kantoorpanden.

Circulaire bouw

In februari werd het Leidse Ladder-beleid vastgesteld door het college. Het monitoringssysteem wordt goed ingevuld en leidt tot aantoonbaar betere resultaten. Daarnaast is er meer ingezet op circulair bouwen in de hele stad. Dankzij een verzamelamendement (A.21.0106.03) zijn we al eerder dan deze programmaperiode begonnen met het ontwikkelen van circulair bouwbeleid voor derden.

We hebben ons actief ingezet om invloed uit te oefenen op het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) en landelijke wet- en regelgeving voor circulair bouwen. Dit jaar hebben we grote stappen gezet, vooral door een groep van zo'n 15 gemeenten bij elkaar te brengen die voorlopen op het gebied van de circulaire economie. Gemeente Leiden wordt steeds vaker gezien als voorbeeld; Nationaal maar ook binnen Europa.

Verwaarden van materiaalstromen

De raad heeft de Grondstoffennota vastgesteld (voorheen Afvalbeleid). Verder is in 2024 de subsidie voor ondernemers opnieuw verstrekt. Nu hebben ook inwoners een eigen budget binnen deze regeling. Er werden 21 aanvragen ingediend, waarvan 8 ondernemersinitiatieven subsidie ontvingen, goed voor een totaalbedrag van €75.000,-. In het verlengde van deze subsidieregeling is in 2024 opnieuw Leiden Meets Circulair georganiseerd, een bijeenkomst waar het netwerk van circulaire ondernemers in Leiden bij elkaar is gebracht, ideeën zijn uitgewisseld en nieuwe samenwerkingen tot stand zijn gekomen.

Beleidssterrein Vitale binnenstad & Kennisstad

Vitale Binnenstad

De Leidse binnenstad is volop in ontwikkeling en de leegstand is met 4,6 % in 2024 heel laag in verhouding met vergelijkbare steden met een gemiddelde van 8,5%.

Omgevingsprogramma Binnenstad

In 2024 is de structuurvisie binnenstad uit 2012 uitgebreid geëvalueerd. Ook zijn de stadsambities en stadskeuzes uit Omgevingsvisie Leiden 2040 geanalyseerd en ruimtelijk vertaald in de binnenstad. Deze evaluatie en analyse vormen het vertrekpunt voor dit project dat begin 2025 van start gaat.

Platform Vitale Binnenstad

Gedurende het jaar organiseren we diverse bijeenkomsten, variërend van kleinschalige ontmoetingen tot grotere evenementen. Deze bijeenkomsten stimuleren de dialoog en samenwerking tussen stadspartners en de gemeente. In 2024 is de ontmoetingswandeling georganiseerd onder de titel "Ontmoet elkaar in de binnenstad".

Verbinding LBSP-Binnenstad

Vitale Binnenstad zet zich in voor een hechtere programmatische, maatschappelijke en fysieke verbinding tussen het LBSP en de binnenstad. Dit is belangrijk voor een goed vestigingsklimaat van de stad, het stimuleren van kennisdeling en het profileren van Leiden als stad van kennis en cultuur. Eind 2024 is gestart met het

opstellen van een plan van aanpak waarin de wijze waarop we deze versterking de komende jaren willen verstevigen beschreven wordt. Dit wordt opgeleverd in 2025.

Ook in 2024 is een kunstwerk geplaatst in de Rijnsburgertunnel, een belangrijke fysieke verbindingsweg tussen de gebieden. Het kunstwerk is een 60-meter lange compilatie van ingezonden foto's, tekeningen en gedichten van bewoners van Leiden. In het kunstwerk komt Leiden als cultuurstad en als Kennisstad terug. In de communicatie rond de opening van het kunstwerk is aandacht besteed aan het belang van de verbinding en daarmee het vergroten van het maatschappelijk draagvlak.

Vergroening/versterking van het winkelgebied

In december 2024 heeft het Rijk €1,5 miljoen subsidie aan de binnenstad toegekend vanuit de subsidie Impulsaanpak Winkelgebieden. Hiermee gaan we het kernwinkelgebied rond de Haarlemmerstraat, Breestraat en de verbindingstegen nog aantrekkelijker en toegankelijker maken voor inwoners en bezoekers. Onder andere door het toevoegen van groen, zitplekken, een kunstroute in het voormalig V&D pand en nieuwe voorzieningen zoals fietsenstallingen. Hiermee wordt ook de beleving in het Nieuwe Rijngebied versterkt. Daarnaast krijgt de invulling van strategische locaties zoals Aalmarkt 22 en de Catharinasteeg meer vorm.

Daarnaast is in 2024 de onderzoeksfase van de Erfgoed Deal Leiden van start gegaan, waarbij we samen met Naturalis, Erfgoed Leiden en Omstreken, en de Universiteit Leiden kennis hebben opgehaald over historisch groen. Dit helpt ons inzicht te krijgen hoe we de binnenstad toekomstbestendig kunnen vergroenen zonder afbreuk te doen aan erfgoed.

Subsidieregeling Vitale Binnenstad

Afgelopen voorjaar is subsidieregeling Vitale Binnenstad 2024 vastgesteld. Met de nieuwe regeling wordt voldaan aan de behoefte vanuit de stad om beeldbepalende initiatieven meerjarig zekerheid te bieden. Ook is de nieuwe regeling transparanter en objectiever geworden. Het doel van de regeling is onveranderd: het stimuleren van projecten die bijdragen aan een vitale binnenstad.

Kennisstad

In 2024 zien we dat de samenwerking met de Universiteit Leiden, Hogeschool Leiden, mboRijnland en Naturalis als kernpartners binnen de samenwerking 'Leiden Kennisstad' veel oplevert. Zowel in concrete projecten met zichtbare opbrengsten voor de stad, als langs de lijnen van gezondheid & welzijn, biodiversiteit & duurzaamheid en cultureel erfgoed. Dit is zichtbaar door initiatieven als 'Leren met de Stad', de 'Erfgoed Deal Leiden' en de 'Leidse stadscriminoloog'. En in de positionering van Leiden als kennis- en onderwijsstad. We hebben in Leiden inmiddels landelijk een voortrekkersrol als het gaat om het bevorderen van studentenwelzijn en het versterken van de positie en waardering van het mbo. En we hebben snel en krachtig onze afkeurende stem kunnen laten horen tegen de aangekondigde bezuinigen op het onderwijs door het huidige kabinet. Ook is Leiden verder op de kaart gezet met een eerste editie van de 'Leiden Bio Science Week' en het verkrijgen van de titel 'nationale onderwijsstad 2025'. De voorbereidingen zijn in 2024 gestart. Daarmee hebben we mooie stappen gezet om samen verantwoordelijkheid te nemen voor het behoud van de positie van Leiden in de top van Europese kennisregio's en het bevorderen van de leefbare en aantrekkelijke stad die we willen zijn.

Beleidsterrein 3A Ruimte om te ondernemen

Doelen en prestaties bij 3A Ruimte om te ondernemen

Doel	Prestatie	
3A1 Betere ruimtelijke mogelijkheden voor bedrijven en instellingen	3A1.1 Regionale en lokale beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en advisering	✓
	3A1.2 Doorontwikkeling Leiden Bio Science Park (LBSP)	✓

Effectindicatoren bij 3A Ruimte om te ondernemen

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 3A1 Betere ruimtelijke mogelijkheden voor bedrijven en instellingen						
3A1.a Aantal arbeidsplaatsen	72.389	74.696	75.665	nmb	73.000	Bedrijvenregister Zuid-Holland
3A1.b Aantal bedrijfsvestigingen	13.118	13.981	14.906	nmb	13.100	Bedrijvenregister Zuid-Holland
3A1.c Percentage leegstand in kantoren	4,0%	4,1%	5,1%***	4,8%	6,5%	Kantorenmonitor Holland Rijnland
3A1.d Aantal arbeidsplaatsen op het Leiden Bio Science Park	20.379	21.212	21.640	nmb	24.200	Bedrijvenregister Zuid-Holland
3A1.e Index Economie071*	110	113	119	nmb	118	Economie071
3A1.f Percentage functiemenging	55,0%***	55,3%***	55,3%	nmb	-	LISA (BBV - via wsjg)
3A1.g Aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar****	147,6	155,7	163,9	nmb	-	LISA (BBV - via wsjg)
3A1.h Percentage demografische druk**	51,5%	51,1%	50,8%	50,5%	-	CBS (BBV - via wsjg)

*Met de Index071 worden 29 verschillende parameters gevolgd, verdeeld over vijf thema's (kenniseconomie, ondernemerschap en starters, onderwijs en talent, vestigingsklimaat en regiomarketing). Deze verschillende parameters zijn specifiek uitgekozen met het oog op het economisch profiel van de regio. Met de uitkomsten van de Index071 wordt het economisch functioneren van de regio Economie071 geduid, specifiek op de vijf thema's. Deze index maakt het mogelijk om jaar op jaar de stand van de economie te relateren aan voorgaande jaren. Ten opzichte van eerdere jaren heeft er een herijking plaatsgevonden, waarna realisatie- en streefwaarden zijn aangepast.

**Het aantal personen van 0-19 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20-64 jaar, ofwel het aantal jongeren en ouderen ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking. Hoe hoger het percentage, hoe meer druk op de groep die werkt of kan werken.

*** In de jaarstukken van 2023 is een incorrecte waarde opgenomen. Dit is het juiste percentage.

**** We volgen voor deze indicator de bron LISA (BBV via wsjg). De realisatiewaarden veranderen regelmatig met terugwerkende kracht. Bij het opstellen van stukken lopen we altijd alle realisatiewaarden weer opnieuw na. De realisatiewaarden kunnen dus afwijken t.o.v. eerdere stukken.

Beleidsterrein 3B Faciliteren/stimuleren van ondernemen

Doelen en prestaties bij 3B Faciliteren/stimuleren van ondernemen

Doel	Prestatie	
3B1 Sterker ondernemersklimaat	3B1.1 Faciliteren bedrijvigheid, starters en ondernemerschap in Leiden	✓
	3B1.2 Verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en stimuleren ondernemerschap	✓
3B2 Meer kennisintensieve bedrijvigheid	3B2.1 Stimuleren en acquisitie van kennisintensieve bedrijvigheid en netwerken	✓

Effectindicatoren bij 3B Faciliteren/stimuleren van ondernemen

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 3B1 Sterker ondernemersklimaat						
3B1.a Aantal startende bedrijven in Leiden	2.139	2.227	nmb	nmb	2.300	Bedrijvenregister Zuid-Holland

Beleidsterrein 3C Marketing en promotie

Doelen en prestaties bij 3C Marketing en promotie

Doel	Prestatie	
3C1 Meer zakelijk en recreatief bezoek aan Leiden	3C1.1 Citymarketing en stimuleren toeristische aantrekkelijkheid	✓
	3C1.2 Faciliteren Centrummanagement Leiden en marketing- en activiteiten campagne binnenstad	✓

Effectindicatoren bij 3C Marketing en promotie

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 3C1 Meer zakelijk en recreatief bezoek aan Leiden						
3C1.a Aantal arbeidsplaatsen in de bezoekerseconomie	11.190	11.422	11.540	n nb	11.400	Bedrijvenregister Zuid-Holland
3C1.b Aantal arbeidsplaatsen in de Leidse binnenstad	18.301	18.808	18.936	n nb	18.400	Bedrijvenregister Zuid-Holland
3C1.c Aantal bezoeken in de binnenstad per week	125.000	172.000	168.200	219.700	230.000	Locatus passantentellingen

Beleidsterrein 3D Circulaire economie

Doelen en prestaties bij 3D Circulaire economie

Doel	Prestatie	
3D1 Circulaire economie	3D1.1 Circulaire Bouw	✓
	3D1.2 Verwaarden van materiaalstromen	✓
	3D1.3 Circulair inkopen	✓

Effectindicatoren bij 3D Circulaire economie

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 3D1 Gemeente Leiden wil conform nationale doelen in 2050 een circulaire economie gerealiseerd hebben						
3D1.a Kilogram huishoudelijk restafval per inwoner	210	187	201	nbn	150	CBS
3D1.b Aantal arbeidsplaatsen in de circulaire economie	679	710	754	nbn	687	Werkgelegenheids- en bedrijvenregister Zuid-Holland
3D1.c Aandeel circulaire uitvragen bouw	-	-	-	-	75%	MVI zelfevaluatietool SP71

Beleidsterrein 3E Vitale binnenstad & Kennisstad

Doelen en prestaties bij 3E Vitale binnenstad & Kennisstad

Doel	Prestatie	
3E1 Vitale Binnenstad	3E1.1 Vitale Binnenstad	✓
3E2 Kennisstad	3E2.1 Leiden Kennisstad	⚠

Toelichting op de prestaties

3E2.1 Leiden Kennisstad

Vanuit de samenwerking met onze kennispartners in het Leiden Healthy Society Center (LHSC) hebben we verschillende activiteiten uitgevoerd, zoals de organisatie van een kenniscafé voor professionals en een kennisfestival in de Hooglandse kerk voor inwoners (zie ook programma 9). De wens om het LHSC aan te haken op de ontwikkeling van het nieuwe gemeentelijk sport en gezondheidsbeleid is in 2024 verkend en het voornemen is om dit vorm te geven in het in 2025 te volgen planproces.

Daarnaast was er de ambitie om samen met musea, de universiteit en gemeente te komen tot meer structurele samenwerking op het thema van cultureel erfgoed. Ten aanzien van de inhoud zijn gesprekken gevoerd, nieuwe samenwerkingskansen verkend en projecten gestart. Vanuit financieel oogpunt, mede vanwege de onzekere financiële situatie aan de kant van de universiteit, is er echter vooralsnog afgezien van het opzetten van een gezamenlijk organisatiestructuur als paraplu voor de samenwerkingsinitiatieven.

De ambities om via het Leiden Education Fieldlab (LEF) de positie en zichtbaarheid van Leiden als kennis- en onderwijsstad te versterken, heeft in 2024 een positieve vlucht gehad met de toekenning van de titel 'Nationale Onderwijsstad 2025'. De voorbereidingen hierop zijn in 2024 opgestart.

Kaderstellende beleidsstukken

In 2024 zijn de volgende kaderstellende beleidsstukken vastgesteld:

- RV 24.0091 Gemeentelijke lening aan de Biotech Training Facility
- RV 24.0087 Vaststelling Nota van uitgangspunten voor de Zernikedreef 10
- RV 24.0071 Actualisatie en evaluatie regionale bedrijventerreinenstrategie
- RV 24.0011 Wensen en bedenkingen Ontwikkelagenda 'Ruimte voor Werk'
- RV 24.0009 Kaderbesluit Vlietzone-Midden

Programmabudget

Decade Include: Jaarrekening

Economie		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Ruimte om te ondernemen	Lasten	2.299	2.940	-377	2.562	2.283	279
	Baten	-555	-554	-69	-622	-483	-139
Saldo		1.744	2.386	-446	1.940	1.800	140
Faciliteren/Stimuleren van ondernemen	Lasten	4.688	4.312	744	5.056	3.664	1.392
	Baten	-176	-4	-355	-359	-10	-349
Saldo		4.513	4.308	389	4.697	3.654	1.043
Marketing en promotie	Lasten	3.008	1.733	55	1.789	1.597	191
	Baten	-1.455	-1.611	-	-1.611	-1.315	-296
Saldo		1.553	123	55	178	283	-105
Circulaire Economie	Lasten	1.447	1.442	326	1.769	1.398	370
	Baten	-1	-	-	-	-	-
Saldo		1.446	1.442	326	1.769	1.398	370
Vitale Binnenstad en Kennisstad	Lasten	-	1.481	259	1.740	1.784	-44
	Baten	-	-	-172	-172	-200	28
Saldo		-	1.481	87	1.568	1.584	-16
Programma	Lasten	11.442	11.908	1.008	12.916	10.728	2.188
	Baten	-2.186	-2.168	-595	-2.764	-2.007	-756
Saldo van baten en lasten		9.256	9.740	412	10.152	8.720	1.432
Reserves	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-441	-50	-297	-347	-84	-263
Mutaties reserves		-441	-50	-297	-347	-84	-263
Resultaat		8.815	9.690	116	9.805	8.636	1.169

Decade Include: Jaarrekening

Reserves programma 3		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve programma Binnenstad P3	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-253	-	-41	-41	-34	-8
Saldo		-253	-	-41	-41	-34	-8
Reserve economische impulsen Kennisst P3	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-94	-	-21	-21	-21	-
Saldo		-94	-	-21	-21	-21	-
reserve grondexploitaties P3	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-50	-50	-	-50	-29	-21
Saldo		-50	-50	-	-50	-29	-21
Reserve Duurzame Stad P3	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-44	-	-234	-234	-	-234
Saldo		-44	-	-234	-234	-	-234
Totaal	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-441	-50	-297	-347	-84	-263

Reserves programma 3		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserves programma 3		-441	-50	-297	-347	-84	-263

BELEIDSTERREINEN

Toelichting op beleidsterreinen met financiële afwijkingen (op de lasten en/of baten) > € 250.000.

3A Ruimte om te ondernemen

De grootste verschillen op dit beleidsveld zijn:

- Er is € 120.000 minder uitgegeven aan het 'Actieplan Impuls Leidse Lokale Economie'. Eind 2022 is het actieplan opgesteld om extra steun te bieden aan de lokale economie en haar ondernemers. Het actieplan geeft een praktische impuls aan de lokale economie om hiermee het lokale leef- en verblijfsklimaat te versterken. De gemeente Leiden werkt samen met Centrummanagement Leiden (CML) en ondernemers aan twintig actiepunten. In 2024 zijn zestien actiepunten gerealiseerd. In 2025 ligt de focus op de laatste vier actiepunten met een focus op economie in de wijken, verbeteren ondernemersdienstverlening, het belevingsgebied Nieuwe Rijn en een visie voor de binnenstad.
- Bij de MKB-deal is € 122.000 minder uitgegeven, waardoor ook de subsidie-inkomsten lager zijn. Deze deal wordt in 2025 verder opgepakt.

3B Faciliteren en stimuleren van ondernemen

De grootste verschillen op dit beleidsveld zijn:

- In de kaderbrief 2024-2028 is besloten de deelname aan UNIIQ met € 850.000 te verhogen. De uitvoering wordt in 2025 verwacht.
- In 2022 was Leiden European City of Science (ECS). De stichting die dit uitvoerde is in 2024 opgeheven, met een positief saldo van € 359.000. De stichting heeft de gemeente gevraagd dit positieve saldo te beheren en de komende jaren in te zetten voor specifieke activiteiten binnen de samenwerking Leiden Kennisstad.
 - De bijdrage is in de administratie begroot als inkomsten (begroting baten € 359.000), maar grotendeels geboekt als een terugontvangen subsidie (realisatie lasten minus € 349.000).
 - Er is € 50.000 minder uitgegeven aan de activiteiten, deze worden de komende jaren uitgevoerd.

3C Marketing en promotie

De grootste verschillen op dit beleidsveld zijn:

- De inkomsten van de toeristenbelasting zijn € 301.000 lager dan begroot. De inkomsten zijn lager door het wegvallen van de opbrengsten toeristische verhuur van de Holiday Inn, deze locatie is in 2024 een zalencentrum geworden. Aan de andere kant is in 2024 het Intercity Hotel geopend. De opbrengsten van dit hotel zijn echter nog niet in beeld.
- De overdracht van 70% van de toeristenbelasting (subsidie) aan Leiden en Partners is € 173.000 lager dan begroot. De definitieve vaststelling van de hoogte van de belasting vindt pas plaats drie jaar na afloop van het belastingjaar.

3D Circulaire economie

De grootste verschillen op dit beleidsveld zijn:

- Er is € 477.000 minder uitgegeven op circulaire materiaalstromen. Dit budget is ter voorbereiding voor het Duurzaamheidsplein met een circulair ambachtscentrum en het opstellen van een communicatiecampagne. Ook is niet de volledige Subsidie Circulair Herwaardeners verleend deze wordt in 2025 verleend.
- Er is € 35.000 meer uitgegeven aan programmakosten en € 72.000 meer aan circulair bouwen en slopen door extra inhuur op het programma.

3E Vitale Binnenstad en Kennisstad

Er zijn geen grote verschillen binnen dit beleidsterrein.

RESERVES

Geen toelichting op afwijkingen Reserves > € 250.000.

INVESTERINGEN

Overschrijdingen op investeringskredieten

Nvt

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

Nvt

Toelichting op investeringskredieten ouder dan drie jaar die niet afgesloten worden bij de jaarrekening

7101595 LBSP Biodivers

Er is nog € 212.000 beschikbaar voor het project ter bevordering van de biodiversiteit op het Leiden Bio Science Park. Het project loopt tot 2027. Veel maatregelen zijn afhankelijk van het plantseizoen, omdat veranderingen buiten dit seizoen de leefbaarheid van flora en fauna beïnvloeden. In 2025 worden het bosplantsoen in het noordelijke deel van het Schilperoortpark, de onderdoorgangen bij de A44 en de herinrichting van de bermen aan de Ehrenfestweg aangepakt.

7101696 programma binnenstad 2020-2024

Er is nog € 124.000 beschikbaar voor openbare toiletten in de binnenstad. In 2023 is een toilet in speeltuin De Doorbraak geplaatst. In 2024 is geld vrijgemaakt voor een toilet in de Waagstalling, dat nog moet worden gerealiseerd.

4

Mobiliteit

Mobiliteit

Programmanummer	4
Commissie	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
Portefeuille(s)	Klimaat, Mobiliteit & Financiën Wonen, Bouwen & Welzijn

De missie van het programma Mobiliteit luidt:

"De gemeente Leiden wil duurzaam bereikbaar zijn. De komende jaren wordt ingezet op duurzame mobiliteit, waarbij voetgangers, fietsers en het openbaar vervoer voorrang krijgen. Door de aanleg van een goede hoofdontsluitingsstructuur, het zoeken naar nieuwe innovatieve vormen van vervoer, het optimaal gebruiken van parkeervoorzieningen en het autoluw maken van de binnenstad wil de gemeente Leiden de verkeersveiligheid, leefbaarheid, duurzaamheid en bereikbaarheid verbeteren."

Ontwikkelingen in 2024

Algemeen

In de voortgangsrapportage rapporteren we de projecten die op oranje of rood staan. Alle projecten die verlopen volgens de doelstellingen van het project worden niet toegelicht. In de praktijk blijken projecten vaak vertraging op te lopen door onvoorziene omstandigheden. Zolang die vertraging geen effect heeft op het behalen van de doelstelling rapporteren we deze vertraging niet afzonderlijk. Alleen als de vertraging gevolgen heeft op het halen van een doel of effect heeft op een ander (raakvlak)project wordt er melding van gemaakt.

In 2024 is weer een goede stap gezet in het uitvoeren van de ambities in de Mobiliteitsnota, de Parkeervisie en de projecten in de uitvoeringsprogramma's Leiden Duurzaam Bereikbaar en Autoluwe Binnenstad.

Beleidssterrein Duurzame Mobiliteit

Autoluwe binnenstad

Een belangrijke mijlpaal voor autoluw is het vastgestelde Kaderbesluit Groene lopers Leiden; Veilige straten, leefbare wijken, schone lucht en een vitale binnenstad, ontwerpschetsen 'slimme knips' en Leiden-west. Dit is een flinke stap voorwaarts in het bereiken van een veilige, gezonde, leefbare en economisch vitale stad. Met het besluit dat is genomen worden niet alleen de leefbaarheid en verkeersveiligheid in Transvaal, het stationsgebied en de binnenstad verbeterd, maar ontstaan ook oplossingen voor aandachtslocaties op andere plekken in de stad. Hiermee dragen we bij aan het waarborgen van de doorstroming.

Zero emissie zone

In 2024 zijn de voorbereidingen en besluiten afgerond die nodig zijn voor de start van de zero emissie zone per 1 januari 2025. Zo is er veel contact geweest met ondernemers en andere belanghebbenden in de stad en regio, is het verkeersbesluit genomen, is het ontheffingenbeleid vastgesteld, is de gemeente Leiden aangesloten bij het Centraal Loket ontheffingen en zijn de ketenregistratiecamera's geplaatst. Ook heeft de gemeente Leiden namens de G40 en G4 een voortrekkersrol gepakt naar het Rijk in het kader van de invoering van de zero emissie zone en de onderhandelingen over de uitvoeringsagenda zero emissie stadslogistiek.

Tevens zijn alle voorwaarden voor verduurzaming van het eigen wagenpark onderzocht. Verder is ons inkoop en aanbestedingsbeleid aangepast op zero emissievoorwaarden zodat wijkvernieuwingprojecten en herinrichtingsprojecten zero emissie kunnen worden uitgevoerd.

Laadinfrastructuur

Eind 2024 is de participatie onder inwoners van gemeente Leiden via een digitale participatiekaart laadpalen over ruim 300 strategisch te plaatsen laadpalen afgerond. Deze palen worden vanaf 2025 onder de aanbieders verloot en stapsgewijs geplaatst (dus niet allemaal tegelijk).

Deelmobiliteit

De pilot deelfiets Donkey Republic is gestart als aanvulling op de OV lijnen (Randstadnet) tussen Leiden, Oegstgeest, Katwijk en Leiden Bioscience Park. Daarbij wordt veel ervaring opgedaan met handhaving, inrichting van stallingsplekken en randvoorwaarden die mede in de beleidsregels worden verwerkt.

In 2024 zijn er circa 44 deelauto's bijgeplaatst. Het totaal aantal deelauto's komt daarmee op 128.

Beleidsterrein Bereikbaarheid

Jaar van de voetganger

2024 was het jaar van de voetganger met onder meer een fotowedstrijd met meer dan 100 inzendingen en extra aandacht voor het onderhoud van de zebrapaden. In de 'Week van de lunchwandeling' werden op drie Leidse bedrijventerreinen in de lunchpauze wandelingen georganiseerd. Door middel van het project 'Ruimte op straat' (green graffiti) en de bewustwordingscampagne 'Houd de stoep vrij' is er stilgestaan bij het belang van obstakelvrije routes en verkeersveiligheid. Daarbovenop is met de ludieke actie 'Sta ik in de weg?' nog extra aandacht gevraagd voor hoe het is voor blinden of slechtzienden als er iets of iemand in de weg staat op de geleidelijnen. Gezien de vele interactie online door betrokken burgers, de deelname aan de fotowedstrijd, lunchwandelingen en positieve geluiden vanuit de voetgangersbeweging kunnen we het Jaar van de Voetganger als een succes beschouwen. De voetganger heeft in het zonnetje gestaan!

Hinderregie

Eind 2024 is een advies opgesteld hoe de gemeente hinder tijdens werkzaamheden zo veel mogelijk kan beperken en wat hiervoor gevraagd wordt van de organisatie. Dit advies heeft geleid tot de start van een regisseur hinderbeperking in 2025.

Ruimte op straat

Op de 2e Binnenvestgracht hebben alle autoparkeerplaatsen plaats gemaakt voor fietsparkeerplekken en twee groenvakken. Dit heeft ertoe geleid dat er op de stoep aan de overkant vrijwel nooit meer fietsen tegen de gevel staan geparkeerd. Dit is voor een groot deel te danken aan de studenten die op de 2e Binnenvestgracht wonen. De voetganger heeft de ruimte gekregen om op een prettige manier door deze straat te lopen.

Om meer ruimte voor de voetganger te creëren op het Noordeinde zijn er fietsparkeervoorzieningen op het Rapenburg toegevoegd. Er worden nog acties uitgevoerd met name gericht op studenten en horecabezoekers om ervoor te zorgen dat zij hun fiets ook gaan parkeren op het Rapenburg zodat de stoep van het Noordeinde toegankelijk wordt voor iedereen.

Verbeteringen voor de fiets

In Holland Rijnland verband is verder gewerkt aan het doorfietsroutenetwerk. Er is in 2024 een verkenning gestart (loopt door in 2025) naar de doorfietsroute Katwijk Noord-Oegstgeest-Leiden waar voor de gemeente Leiden verbetermaatregelen voor het fietspad langs de Wassenaarseweg uit komen.

De aanvraag voorbereidingskrediet fietspoort Spanjaardsbrug (RV 24.0062) is in beide gemeente vastgesteld. Participatie verloopt goed; omwonenden zijn tevreden over de te nemen maatregelen om de Spanjaardsbrug in te richten als fietsstraat. Voor de fietsenstalling Lange Mare (RV 24.0068) is in september 2024 het uitvoeringsbesluit vastgesteld. Begin 2024 is het fietspad langs de Ypenburgbocht opgeleverd. In februari 2024 is het uitvoeringsbesluit voor de herinrichting van het kruispunt bij de Groote Vink genomen. In 2024 is het project verder voorbereid. In maart 2024 zijn de kaders voor de herontwikkeling van de Rivierenbuurt vastgesteld met daarin ruimte voor de aanleg van een ontbrekend stuk fietspad door de Corbulozone. In juli 2024 is de nota van uitgangspunten Gooimeerlaan 25 vastgesteld met daarin een ruimtereservering voor de aanleg van een ontbrekend stuk fietspad langs het spoor. Dit fietspadproject wordt in 2025 gestart.

Twee fietskruispunten in de Stevenshof (Sis Heijsterpad – Stevenshofdreef en 6 sprong Sis Heijsterpad – Maria Montesorripad – Ietje Kooistra – Groenrand – Magda de Haasstraat) zijn aangepast om de ingewikkelde voorrangssituatie en verkeersveiligheid te verbeteren. De maatregelen zijn onderdeel van het project fietsmaatregelen Stevenshof. Deze verbeteringen van het fietsnetwerk vergroten de verkeersveiligheid en het gebruiksgemak.

Openbaar vervoer

Het Rijk en de regio hebben gezamenlijk het besluit genomen om drie kansrijke oplossingsrichtingen vast te stellen in de MIRT verkenning Oude Lijn, voor deelproject Knooppunt Leiden Centraal (Nota Kansrijke Oplossingsrichtingen Knooppunt Leiden Centraal (NKO) 12 dec 2024)

Half december 2024 is Qbuzz gestart met de nieuwe concessie. Niet alle bussen voldoen aan de eisen van de provincie met betrekking tot toegankelijkheid en duurzaamheid.

In het vierde kwartaal van 2024 zijn 16 bushaltes aangepast zodat ze aan de toegankelijkheidseisen voldoen. Begin 2025 worden de laatste restpunten aangepast voor deze haltes.

Maatregelen parkeervisie

In 2024 is het effectueren van de maatregelen uit de parkeervisie en Agenda Autoluw voortgezet. Zo is de laatste hand gelegd aan de uitbreiding van het parkeerrestrictiegebied (fase 2 uitvoering parkeervisie); Parkeerzones C3 en C4 zijn toegevoegd. Tevens zijn de uitgifteplafonds in de binnenstad geïmplementeerd. In de tweede helft van 2024 heeft besluitvorming plaatsgevonden over onder andere het onderverdelen in kleinere parkeerzones in zones B1 en B2, het afschaffen van het dubbeltjestarief (behoudens bij winkelcentra, bedrijfslocaties en zwembaden), het toepassen van rode-band-parkeerautomaatregime, het aanpassen van de reguleringsdagen en -tijden in (voormalig) parkeerzone B1, zodat deze beter aansluiten bij het regime in de binnenstad en het uitbreiden van het aantal werknemers-, zorg- en verenigingsparkeervergunningen. Deze maatregelen zijn op 1 januari 2025 daadwerkelijk ingegaan. Tevens zijn de voorbereidingen getroffen om in 2025 het mogelijk te maken dat de kosten voor ongebruikte bezoekersuren kunnen worden gerestitueerd. Met de voornoemde maatregelen zijn de belangrijkste maatregelen uit de Parkeervisie Auto- en Fietsparkeren Leiden 2020-2030 uitgevoerd. Eind 2024 zijn dan ook de voorbereidingen getroffen voor het evalueren van de parkeermaatregelen in de binnenstad.

De bouw van bijna 14.000 woningen in onderzoek, voorbereiding en in aanbouw wordt bevordert door het parkeerbeleid. Doordat in veel gevallen bij deze projecten enkel parkeerplaatsen voor bezoekers hoeven te worden aangelegd worden de bouwprojecten financieel haalbaar en de woningen betaalbaar. Omdat de bewoners van nieuwbouw geen parkeervergunning voor straatparkeren krijgen, ervaren omwonenden geen parkeeroverlast van de nieuwbouw en ontstaan er mogelijkheden om de kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren.

Leidse Ring Noord

Voor de hele Leidse Ring Noord is met succes een stikstofvergunning (omgevingsvergunning voor natura 2000 activiteit) afgegeven. Voor zowel het deel Plesmanlaan als de Leiderdorpse delen was dit randvoorwaardelijk voor de verdere voortgang van het project.

Tracédeel Schipholweg Oost is succesvol opgeleverd, volgens planning en met de gewenste kwaliteit. Hinder voor de omgeving is tijdens de werkzaamheden beperkt gebleven. Voor de Engelandaal / Oude Spoorbaan heeft er, nadat de aanbesteding in 2023 is mislukt, een succesvolle MMO in 2024 plaatsgevonden waarna er over is gegaan tot gunning van het werk aan een aannemer. Tracédeel Plesmanlaan heeft in 2024 een onherroepelijke omgevingsvergunning en kapvergunning verkregen waardoor het project weer opgestart is.

Rijnlandroute

In juli 2024 is de Corbulotunnel geopend. Dit project is onderdeel van de RijnlandRoute.

Verkeersmanagement

In samenwerking met Provincie Zuid Holland is het proces van herkennen van brugstoringen en afstemmen in 2024 verbeterd om meer in control te zijn. Voor een tiental provinciale bruggen in en om Leiden is de gemeente stakeholder van de Incidentcoördinatie-Desk van PZH om het regionaal verkeersmanagement te verbeteren. In de Leidse Verkeerscentrale is een verkeersregelscenario gemaakt om storingen aan de Wilhelminabrug te detecteren zodat verkeerslichten op de alternatieve routes automatisch worden gewijzigd om verkeer te bevorderen en te voorkomen dat de stad vast komt te staan door een verkeersinfarct.

De brandweerkazerne is gekoppeld aan de verkeerslichten op de Schipholweg Oost. Vanuit de kazerne kan de brandweer met een drukknop alle verkeerslichten bedienen zodat zonder oponthoud uitgereden kan worden.

Beleidssterrein Verkeersveiligheid

Verkeersveiligheidsmonitor

In 2024 is de tweede verkeersveiligheidsmonitor opgesteld. De verkeersveiligheidsmonitor geeft een overzicht van de subjectieve en objectieve verkeersveiligheid in de stad. Naar aanleiding van de monitor en de toename van ernstige ongevallen in de stad heeft het college besloten een impuls te geven aan de verkeersveiligheid

en extra in te zetten op de 14 aandachtslocaties, verkeerseducatie, een grote publiekscampagne en de nieuwe bevoegdheden van onze handhavers.

Verkeersveiligheidsprojecten

De verkeersveiligheidsmaatregelen in het Houtkwartier zijn succesvol aanbesteed. Uitvoering van de eerste maatregelen zijn gestart in Q4 2024. De korte termijn maatregelen voor de herinrichting Lammenschansweg zijn in Q4 2025 van start gegaan. Naar verwachting is de oplevering in Q1 2025. In 2024 zijn de Amphoraweg en het zuidelijke deel van de Diamantstraat succesvol omgevormd van 50 km/u naar 30 km p/u wegen. Het oeverpad Zijlsingel is begin 2024 opgeleverd en daarmee is het project verbeteren verkeersveiligheid Zijlsingel afgerond.

Schoolzones

Net als vorig jaar hebben we de stand van zaken van schoolzones opgenomen. Zie tabel hieronder.

School	Planning	Actie
Eerste Leidse Schoolvereniging	Schoolzone gereed	Gereed
Haanstra	Schoolzone gereed	Gereed
Vrije School Mareland	Schoolzone gereed	Gereed
Er-Risèlèh	Schoolzone gereed	Gereed
De Wereldwijzer	Schoolzone gereed	Gereed
De Stevenshof	Schoolzone gereed	Gereed
Lucas van Leyden (Steeg)	Schoolzone gereed	Gereed
Lucas van Leyden (Vliet)	Schoolzone gereed	Gereed
Korte Vlietschool	Schoolzone gereed	Gereed
De Arcade	Schoolzone gereed	Gereed
Mytyschool De Thermiek	Schoolzone gereed	Gereed
Leimundo	Schoolzone gereed	Gereed
De Ley	Schoolzone gereed	Gereed
De Leidse Houtschool	Schoolzone gereed	Gereed
International School Leiden (ISL)	Schoolzone gereed	Gereed
St. Joseph	Schoolzone gereed	Gereed
Lorentzschool	Schoolzone gereed	Gereed
Woutertje Pieterse	Schoolzone gereed	Gereed
De Vlieger	Schoolzone gereed	Gereed
Auris De Weerklank	2025	Onderdeel van project rioolvervanging Hoge Mors
De Morskring (Dam)	2025/2026	Iopend
De Morskring (Storm)	2025/2026	Iopend
Pacelli	2025/2026	Iopend
De Zijlwijschool	2025/2026	Iopend
De Dukdalf	2025/2026	Iopend
Montessorischool Apollo	Geen schoolzone	Nog geen actie
De Tweemaster	Geen schoolzone	Nog geen actie
Kwintijn	Geen schoolzone	Nog geen actie
De Pionier	Geen schoolzone	Nog geen actie
De Viersprong	Geen schoolzone	Nog geen actie
De Springplank	Geen schoolzone	Nog geen actie
De Singel	Geen schoolzone	Nog geen actie
De Astronaut	Geen schoolzone	Nog geen actie
Brede School Merenwijk	Geen schoolzone	Nog geen actie

Anne Frankschool	Geen schoolzone	Nog geen actie
PI-school De Brug	Geen schoolzone	Nog geen actie
Winford	Geen schoolzone	Nog geen actie

Beleidsterrein 4A Duurzame Mobiliteit

Doelen en prestaties bij 4A Duurzame Mobiliteit

Doel	Prestatie	
4A1 Verduurzaming Mobiliteit	4A1.1 Beïnvloeding modal shift ten gunste van fiets, voetganger en openbaar vervoer	✓
	4A1.2 Stimuleren verduurzaming personen- en goederenvervoer	✓
	4A1.3 Invoering zero-emissie stadslogistiek	✓

Toelichting op prestaties

4A1.1 Beïnvloeding modal shift ten gunste van fiets, voetganger en openbaar vervoer

- De nutsbedrijven (gas, elektra, water) zijn hun werkzaamheden voor de herinrichting Noordeinde in Q2-2024 gestart i.p.v. Q1-2024. Hierdoor wordt de herinrichting van de openbare ruimte door de gemeente niet eind 2024 maar in maart 2025 afgerond.
- Het project herinrichting Kaasmarkt wordt in 2025 hervat, het uitvoeringsbesluit zal in 2027 worden genomen, uitvoering staat gepland voor begin 2028.

4A1.2 Stimuleren verduurzaming personen- en goederenvervoer

We hadden graag de deelbakfiets in 2024 uitgerold. Niet alleen kostte het opstellen van de inrichtingsprincipes en beleidsregels meer tijd dan ingeschat, maar vooral werd de gemeente overvallen door het faillissement van de grootste aanbieder van deelbakfietsen in Nederland en het voor een deel terugtrekken van de markt door een andere aanbieder. Reden waarom het beleid moest worden aangepast en nu gezamenlijk met de deelbakfietsgemeenten in Nederland wordt opgetrokken om een goede uitrol in 2025 te realiseren.

Effectindicatoren bij 4A Duurzame mobiliteit

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 4A1 Verduurzaming mobiliteit						
4A1.a Percentage bewoners dat lopend, per (brom/snor)fiets, scooter of openbaar vervoer naar werk, opleiding, binnenstad of winkels gaat	83%	-	85%	-	-	Stadsenquête*
4A1.b Percentage bewoners dat tevreden is over de hoeveelheid laadinfrastructuur in de buurt	-	-	-**	-	-	Stadsenquête*
4A1.c Percentage huishoudens dat gebruik maakt van een deelautosysteem	3%	-	6%	-	-	Stadsenquête*
4A1.d Duurzaamheidsscore CROW totaal	voldoende	voldoende	voldoende	***	voldoende	CROW
4A1.e Gemiddeld rapportcijfer op de vraag "Hoe prettig vindt u het om in uw buurt te wonen" voor de buurten Binnenstad noord en zuid tezamen"	8,1	-	8,0	-		Stadsenquête*

* Alleen metingen in de oneven jaren, dus niet in 2024.

** Te weinig respondenten voor een betrouwbare meting

*** gegevens zijn nog niet beschikbaar.

Beleidsterrein 4B Bereikbaarheid

Doelen en prestaties bij 4B Bereikbaarheid

Doel	Prestatie	
4B1 Verbeteren bereikbaarheid	4B1.1 Verbeteren bereikbaarheid voor voetgangers	✓
	4B1.2 Verbeteren bereikbaarheid fiets	✓
	4B1.3 Verbeteren openbaar vervoer	✓
	4B1.4 Waarborgen doorstroming	⚠
	4B1.5 Verbeteren parkeeraanbod	✓

Toelichting op prestaties

4B1.1 Verbeteren bereikbaarheid voor voetgangers

- De technische voorbereidingen van het project herinrichting Koepoortsbrug/Jan van Houtkade heeft langer geduurd dan verwacht. De start van de uitvoering schuift door naar Q4-2025.
- De uitvoering van de afsluiting Turfmarkt en Herinrichting Turfmarkt, Prinsessekade, Kort Rapenburg is afhankelijk van het gereedkomen van de nieuwe busroute over de Morssingel en Morsweg. Op dit moment is de planning van het uitvoeringsbesluit medio 2027. De start van de uitvoering staat gepland op Q1 2028.

4B1.2 Verbeteren bereikbaarheid fiets

- Het kaderbesluit Groene Lopers is vorige jaar vastgesteld waarna het project afsluiting Rijnzichtbrug en herinrichting Morsweg is gestart. De verwachting is dat in Q4 2025 de aanvraag uitvoeringskrediet wordt gedaan.
- In 2024 is het Voorlopige Ontwerp voor de fietsroute Potgieterlaan opgesteld en ook besproken met omwonenden. In november 2024 heeft de gemeente de subsidieaanvraag bij de Provincie verzorgd. De aansluiting van de Potgieterlaan op de Haagweg wordt gerealiseerd vanuit het project Haagweg-Morsweg en is afhankelijk van het afsluiten van de Rijnzichtbrug. Door afhankelijkheden met andere projecten is hier een vertraging ontstaan. Dit heeft naar verwachting ook een effect op de planning Potgieterlaan. Gemeente gaat uit van een gefaseerde uitvoering, waarbij de onderdelen nieuwe fietspad Verleiding en de herinrichting Potgieterlaan zijn gekoppeld aan de afsluiting Rijnzichtbrug en herinrichting Morsweg. Start uitvoering: Q3 2026 en Q1 2027.
- Nadat eerder aan de raad is gecommuniceerd over een vertraging van het project Spanjaardsbrug ivm raakvlakken met de Leiderdorpse delen van de LRN is in 2024 gebleken dat deze koppeling kon worden losgelaten en is bij het Besluit Voorbereidingskrediet op 12 september 2024 een nieuwe planning vastgesteld. Deze planning is nog altijd actueel. Eerstvolgend raadsbesluit: aanvraag uitvoeringskrediet eind 2025 / begin 2026. Start uitvoering staat gepland op Q3-2026.
- De uitvoering van het project kruispunt Blauwe Tramstraat/Haagweg vindt in eerste helft 2025 plaats.

4B1.4 Waarborgen doorstroming

- De start van de uitvoering van het bouwrijp maken van de gebiedsontwikkeling M-kavels en Schipholweg west is voorzien in Q3 2025. De realisatie van de definitieve inrichting van LRN-Schipholweg west is uitgesteld tot na afronding van de gebiedsontwikkeling en afhankelijk van de MIRT-verkenning Knooppunt Leiden.
- De voortgang en samenhang met project Park de Zwijger heeft meer tijd nodig dan aanvankelijk gepland waardoor een Uitvoeringsbesluit voor de Leidse Ring Noord – Willem de Zwijgerlaan in Q4 2024 niet haalbaar was.
- De start van de werkzaamheden aan de Leidse Ring Noord – Plesmanlaan is vertraagd doordat de behandeling van de beroepen door de Raad van State vertraging had opgelopen. De behandeling heeft pas in juni plaatsgevonden. De uitspraak is op 10 juli gedaan. Daarnaast speelde de omgevingsvergunning voor de Natura 2000 activiteit een belangrijke rol. Deze is op 13 november vergund. Op 18 november zijn de voorbereidende werkzaamheden gestart.
- Op de aanbesteding Leidse Ring Noord – Engelendaal / Oude Spoorbaan zijn in november 2023 twee ongeldige inschrijvingen ontvangen. In 2024 is de aanbesteding voortgezet op grond van een mededingingsprocedure met onderhandeling. De gunning van de werkzaamheden was op 27 september. Begin 2025 worden de uitvoeringsontwerpen gemaakt. De voorziene start van de 1^e fase is Q2 2025.
- Het project herinrichting Hoge Rijndijk staat voorlopig on hold i.v.m. het raakvlak met projecten Rijnlandroute / Europaweg en de reconstructie van de Lammenschansweg.
- Een deel van de korte termijnmaatregelen Noord-Zuid Verbindingsas zijn doorgeschoven naar 2025 vanwege afhankelijkheid van de uitvoering van werk in de omgeving. De lange termijn maatregelen zijn stilgelegd vanwege afwachting uitkomst MIRT en corridorstudie Rijnsburg – Leiden station.
- In 2024 is het bestemmingsplan voor de ontwikkeling Rhijnvreugd vastgesteld door de raad. Het ingestelde beroep leidt tot een vertraging in de projecten. Het ontwerp voor het verkeersproject is uitgewerkt tot een

concept Voorlopig Ontwerp, dat is besproken met Rijkswaterstaat. Op onderdelen is de medewerking van RWS nodig. Start uitvoering: Q2 2027.

4B1.5 Verbeteren parkeeraanbod

- Voor het project fietsenstalling Lange Mare is de Peperbus geplaatst aan de zijgevel, en is het trafohuisje op de binnenplaats verwijderd. De vergunning is inmiddels onherroepelijk. De gunning loopt en in mei 2025 wordt de aannemer geselecteerd. In juni kan de aannemer starten met de voorbereidende werkzaamheden. Q3 zal er gestart worden met de uitvoering.
- Uitvoering project fietsparkeren Station de Vink is verschoven naar de 1e helft van 2025 en is rond de zomer gereed.

Effectindicatoren bij 4B Bereikbaarheid

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 4B1 Verbeteren bereikbaarheid						
4B1.a Percentage voetgangers dat geen of slechts af en toe hinder ondervindt in de binnenstad	73%	-	72%	-	-	Stadsenquête*
4B1.b Aantal fietsritten op werkdagen bij stadspoorten	69.952	75.388	79.773	74.562	87.500	Afdeling Mobiliteit**
4B1.c Aantal check-ins op de stadslijnen (x 1.000)	6.289	7.746	8.546	***	+1,25%	Arriva
4B1.d Aantal in- en uitstappers treinstations in Leiden gemiddeld per werkdag	43.897	64.959	87.581	***	90.000	NS
4B1.e Percentage Leidenaren dat zelf veel overlast van parkeerproblemen ondervindt	17%	-	16%	-	< 20%	Veiligheidsmonitor*
4B1.f Percentage autobezitters dat parkeermogelijkheden voor bewoners in openbare ruimte bij huis met goed of voldoende beoordeelt	65%	-	77%	-	-	Stadsenquête*
4B1.g Percentage autobezitters dat parkeermogelijkheden voor bezoekers in openbare ruimte bij huis met goed of voldoende beoordeelt	58%	-	63%	-	-	Stadsenquête*
4B1.h Percentage fietsers dat de parkeermogelijkheden voor de fiets in de binnenstad van Leiden met uitstekend of goed beoordeelt	63%	-	65%	-	-	Stadsenquête*
4B1.i Percentage fietsers dat de parkeermogelijkheden voor de fiets bij het Centraal Station met uitstekend of goed beoordeelt	61%	-	69%	-	-	Stadsenquête*
4B1.j Percentage fietsers dat de parkeermogelijkheden voor de fiets in de woonbuurt met uitstekend of goed beoordeelt	64%	-	66%	-	-	Stadsenquête*

* Alleen metingen in oneven jaren, dus niet in 2024.

**In de zomer van 2024 zijn op een gemiddelde werkdag 74.562 fietsers geteld op de 29 fietstelpunten rondom Leiden. Dit is 15 % minder dan de streefwaarde (87.500*) en 6,5% minder dan in 2023 (79.773). De streefwaarden zijn voor de coronapandemie opgesteld. In de coronajaren 2020 en 2021 is het fietsgebruik gedaald. Dat is zich aan het herstellen maar de groei tussen 2017 en 2024 heeft zich dus niet in een rechte lijn doorgezet. Daarbij wordt er sinds corona ook meer thuisgewerkt. Dat heeft effect op het fietsgebruik. Ook is de toename in het fietsgebruik oa. afhankelijk van de realisatie van woningbouw. De bouw van de grote woningbouwlocatie Valkenhorst is bijvoorbeeld nog niet gestart. Dat scheelt veel fietsers vanuit die richting. Het behalen van de streefwaarde is daarmee afhankelijk van diverse factoren die niet allemaal door de gemeente Leiden te beïnvloeden zijn, zoals werk- of studie vanuit huis of andere factoren zoals het weer- en vervoersalternatieven voor de fiets. In 2030 kan beoordeeld worden of de ingeschatte groei van 40% werkelijkheid is geworden.

*** Gegevens zijn nog niet beschikbaar

Beleidsterrein 4C Verkeersveiligheid

Doelen en prestaties bij 4C Verkeersveiligheid

Doel	Prestatie	
4C1 Verbeteren verkeersveiligheid	4C1.1 Stimuleren verkeersveilig gedrag	✓
	4C1.2 Verbeteren verkeersveilige inrichting	⚠

Toelichting op prestaties

4C1.2 Verbeteren verkeersveilige inrichting

- De aanvraag van het voorbereidingskrediet (voorheen kaderbesluit) voor de herinrichting Oosterkerkstraat/Ir. Driessenstraat vindt plaats in Q1-2025. De reden is dat de resultaten van de benodigde onderzoeken langer op zich lieten wachten dan voorzien. Door de vertraging in de besluitvorming is de start van de uitvoering doorgeschoven naar Q3-2026.
- Het project fietsoversteek rotonde Ommedijkseweg/Haagse Schouwweg is onderdeel geworden van het project Groene lopers – Ommedijkseweg / Haagse Schouwweg.
- Op 1 februari 2024 heeft de gemeenteraad ingestemd met het uitvoeringskrediet herinrichting Groote Vink / Ontsluiting Voorschoten. De gemeente Voorschoten is op 7 maart 2024 ook akkoord gegaan met het project. Op basis hiervan is het Definitieve Ontwerp uitgewerkt en vastgesteld. Voorschoten heeft een vergunningaanvraag ingediend voor de toekomstige ontsluiting. Op de verleende vergunning is beroep (1) ingesteld. Gemeente heeft bestek en hierna de aanbesteding in voorbereiding. Er wordt werk gemaakt om de uitvoering goed af te stemmen met het verleggen van kabels en leidingen. Ook zijn er gesprekken gestart om met de provincie te verkennen of het werk kan samengaan met de onderhoudswerkzaamheden aan de Waddingerbrug. De start van de uitvoering is in Q2 2026.
- Door beperkte beschikbare capaciteit en overlap van het planvormingsproces is de uitvoering van de korte termijnmaatregelen voor het verbeteren van de verkeersveiligheid van de Lammenschansweg vertraagd. De uitvoering is gestart in Q4 2024. De oplevering is in Q1 2025.
- In Q2 2024 is er geconcludeerd dat er voor de Reconstructie Lammenschansweg (lange termijn) aanvullend verkeersonderzoek nodig was waardoor de aanvraag voorbereidingskrediet (kaderbesluit) is doorgeschoven naar eind Q2 2025.
- De start van de uitvoering verbeteren verkeersveiligheid Houtkwartier heeft plaatsgevonden in Q3 2024. Fase 1 is in 2024 gerealiseerd, Fase 2 zal in Q3-2025 starten, nog wel afhankelijk van werkzaamheden Liander en uitkomst rechtszaak. Er is namelijk een beroep ingediend ten aanzien van het verkeersbesluit ten behoeve van het Masterplan Houtkwartier.

Effectindicatoren bij 4C Verkeersveiligheid

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 4C1 Verbeteren verkeersveiligheid						
4C1.a Percentage bewoners dat zich meestal of altijd veilig voelt in het verkeer in Leiden	87%	-	79%	-	-	Stadsenquête*
4C1.b Aantal letselongevallen over 3 jaar op de aandachtslocaties in de verkeersveiligheidsmonitor	79	85	127		< 85	Afdeling Mobiliteit**

* Alleen metingen in oneven jaren, dus niet in 2024.

** cijfers nog niet bekend

Kaderstellende beleidsstukken

In 2024 zijn de volgende kaderstellende beleidsstukken vastgesteld:

- RV 23.0125 Herinrichting Openbare Ruimte Verbeekstraat
- RV 23.0132 Uitvoeringsbesluit Herinrichting kruispunt bij de Groote Vink (Haagweg-Leidseweg) en verkeersontsluiting Leiden-Voorschoten
- RV 24.0018 Ontwerp-VVGB Fietsenstalling Lange Mare bij de Hartebrugkerk
- RV 24.0035 Kaderbesluit Groene lopers Leiden; Veilige straten, leefbare wijken, schone lucht en een vitale binnenstad, Ontwerpschetsen 'slimme knips' en Leiden-west
- RV 24.0048 Uitvoering maatregelen parkeervisie fase 3
- RV 24.0062 Aanvraag voorbereidingskrediet Fietspoort Spanjaardsbrug
- RV 24.0068 Uitvoeringsbesluit Fietsenstalling Lange Mare
- RV 24.0069 Aanvraag voorbereidingskrediet ondergrondse parkeergarage Morspoortterrein
- RV 24.0070 Tussentijdse wijziging legesverordening 2024 ten behoeve van aansluiting zero-emissieloket

Programmabudget

Decade Include: Jaarrekening

Mobiliteit		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Duurzame Mobiliteit	Lasten	-	1.796	202	1.998	1.713	284
	Baten	-	-387	-22	-409	-412	3
Saldo		-	1.409	180	1.589	1.301	288
Bereikbaarheid	Lasten	7	21.166	5.327	26.493	25.408	1.085
	Baten	-	-19.782	-5.073	-24.855	-24.769	-87
Saldo		7	1.384	254	1.638	639	999
Verkeersveiligheid	Lasten	-	1.039	-53	985	1.034	-48
	Baten	-	-	-	-	-69	69
Saldo		-	1.039	-53	985	964	21
Fietsers en voetgangers	Lasten	409	-	-	-	-	-
	Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo		409	-	-	-	-	-
Openbaar vervoer	Lasten	1.589	-	-	-	-	-
	Baten	-1.005	-	-	-	-	-
Saldo		585	-	-	-	-	-
Autoverkeer	Lasten	6.964	-	-	-	-	-
	Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo		6.964	-	-	-	-	-
Parkeren	Lasten	14.937	-	-	-	0	-0
	Baten	-19.337	-	-	-	-	-
Saldo		-4.400	-	-	-	0	-0
Leefomgeving	Lasten	3.672	-	-	-	-	-
	Baten	-689	-	-	-	-	-
Saldo		2.983	-	-	-	-	-
Programma	Lasten	27.578	24.001	5.475	29.476	28.155	1.321
	Baten	-21.030	-20.169	-5.095	-25.264	-25.250	-14
Saldo van baten en lasten		6.548	3.832	380	4.212	2.905	1.307
Reserves	Toevoeging	308	903	6.134	7.037	6.726	310
	Onttrekking	-5.153	-92	-3.092	-3.183	-2.734	-450
Mutaties reserves		-4.844	811	3.042	3.853	3.993	-139
Resultaat		1.704	4.643	3.422	8.065	6.897	1.168

Decade Include: Jaarrekening

Reserves programma 4		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve parkeren P4	Toevoeging	-	828	5.667	6.495	6.198	297
	Onttrekking	-1.731	-	-690	-690	-572	-118
Saldo		-1.731	828	4.976	5.804	5.626	178
Reserve bereikbaarheidsprojecten	Toevoeging	308	75	339	414	414	0
	Onttrekking	-3.387	-92	-1.677	-1.769	-1.573	-196

Reserves programma 4		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Saldo		-3.078	-17	-1.339	-1.355	-1.160	-196
Reserve stedelijke ontwikkeling P4	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-112	-112	-	-112
Saldo		-	-	-112	-112	-	-112
Reserve Duurzame Stad P4	Toevoeging	-	-	54	54	54	-
	Onttrekking	-19	-	-612	-612	-588	-23
Saldo		-19	-	-557	-557	-534	-23
Reserve RVMK (reg verkeer en milieukrt)	Toevoeging	-	-	74	74	60	14
	Onttrekking	-15	-	-	-	-	-
Saldo		-15	-	74	74	60	14
Totaal	Toevoeging	308	903	6.134	7.037	6.726	310
	Onttrekking	-5.153	-92	-3.092	-3.183	-2.734	-450
Reserves programma 4		-4.844	811	3.042	3.853	3.993	-139

BELEIDSTERREINEN

Toelichting op beleidsterreinen met financiële afwijkingen (op de lasten en/of baten) > € 250.000.

Algemeen

Het resultaat op het programma Bereikbaarheid bedraagt € 1.3 miljoen voordelig. Voor dit voordelige saldo zijn voorstellen gemaakt voor bestemming van het resultaat. Indien conform deze voorstellen wordt besloten is sprake van een resultaat van € 271.000.

Duurzame Mobiliteit

Op de lasten is sprake van een voordeel van € 284.000. Dit voordeel wordt vrijwel volledig veroorzaakt door een voordeel op de lasten voor de zero-emissie zone, voor een bedrag van € 256.000. In 2024 zijn de voorbereidingen en besluiten afgerond die nodig zijn voor de start van de zero emissie zone per 1 januari 2025. Het resterende budget uit 2024 blijft daarvoor beschikbaar in 2025

Bereikbaarheid

Op het beleidsterrein Bereikbaarheid is sprake van een voordeel van € 1,0 miljoen. Dat voordeel wordt volledig veroorzaakt door lagere lasten.

Voor wat betreft de lasten wordt het voordeel van € 1,1 miljoen voor een bedrag van € 341.000 veroorzaakt door niet gerealiseerde bijdragen, gedekt door reserves, aan de diverse beschikbaar gestelde kredieten voor bijvoorbeeld de Leidse Ring Noord, Rijnlandroute en andere kredieten. De dekking blijft beschikbaar voor deze kredieten in 2025.

Ook is er sprake van een voordeel van € 319.000 op de lasten van de voorbereidende studiekosten van het Leidse deelingskosten voor het knooppunt Leiden Centraal, conform afspraken met partijen die betrokken zijn bij het MIRT-project "Oude Lijn". Verdere besteding van deze studiekosten vindt plaats in 2025.

Op de budgetten voor gezamenlijke voorbereidende studiekosten van Leiden en externe partners voor het knooppunt Leiden Centraal, is sprake van een voordeel van € 781.000. Ook dit budget blijft, conform de afspraak, beschikbaar voor besteding in 2025.

Uit onderstaande tabel die inzicht geeft in de resultaten van het auto- en fietsparkeren blijkt een nadeel van 529.000 op de lasten. Dat wordt met name veroorzaakt doordat in 2024 het betaald parkeren verder is uitgebreid. De hiermee gemoeid gaande kosten zoals communicatie, interne kwaliteitscontrole, camerahandhaving en afhandelen bezwaren zijn hoger uitgevallen.

Het resultaat van de lasten en baten binnen de parkeerexploitatie bedraagt € 296.837 nadelig (zie onderstaande tabel). Dit bedrag wordt verrekend met de reserve parkeren.

V=voordeel/N=nadeel	lasten		baten		saldo	
Autoparkeren	397.015	N	213.496	V	183.519	N
Fietsparkeren	132.250	N	18.932	V	113.318	N
Totaal	529.265	N	232.428	V	296.837	N

RESERVES

Reserve parkeren:

Het voordeel op de lasten van € 297.000 wordt veroorzaakt doordat het nadelige resultaat binnen de parkeereexploitatie is verrekend met de reserve parkeren.

Er zijn verder geen reserves waarbij de gerealiseerde toevoegingen of onttrekkingen met meer dan € 250.000 afwijken van de begroting.

INVESTERINGEN

Overschrijdingen op investeringskredieten

7101315 toegankelijk maken bushaltes

De afgelopen jaren is de Gemeente Leiden bezig geweest met het toegankelijk van de bushaltes. In 2024 is verzuimd om het begrote bedrag aan te passen op de daadwerkelijk gemaakte kosten. Deze hogere kosten worden gedekt door extra opbrengsten van de provincie voor hetzelfde bedrag.

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

7101621 Verplaatsen verkeerscentrale

De kosten voor de verhuizing van de verkeerscentrale in 2021 en 2022 zijn verantwoord in de exploitatie waardoor het krediet onbenut is gebleven en kan worden afgesloten.

7101987 Leidse Ring Noord Schipholweg-West

Eind 2019 is het geactualiseerde kaderbesluit vastgesteld. Inmiddels is het voorlopig ontwerp gereed. De verdere uitwerking van het definitief ontwerp en de realisatie van de herinrichting zijn echter mede afhankelijk van de raakvlakprojecten knooppunt Leiden centraal en de ontwikkeling van het Morspoortgebied. Hier moeten woningen, een sociaal pension en een ondergrondse parkeergarage worden gerealiseerd. Daartoe wordt het gebied eerst bouwrijp gemaakt middels het verleggen van de kabels en leidingen en de aanleg van de riolering. Medio 2025 wordt volgens planning gestart met deze werkzaamheden. De definitieve bovengrondse inrichting kan pas worden aangelegd na afronding van de gebiedsontwikkeling (ca. 2032). Daarom staat het project momenteel on hold.

7102100 Dekking mobiele telefonie parkeergarages (toelichting volgt)

Er is een restant krediet doordat na afstemming met één van de netbeheerders een goedkoper oplossing mogelijk bleek te zijn. Het krediet kan worden afgesloten en het werk is opgeleverd met goede dekking voor internetverbinding in de parkeergarages.

Toelichting op investeringskredieten ouder dan drie jaar die niet afgesloten worden bij de jaarrekening

7101979 Plankosten definitiefase infra

Voor interne en externe plankosten van infrastructurele projecten in de definitiefase is een krediet plankosten definitiefase infra opgenomen in het meerjareninvesteringsplan. In de Kaderbrief 2021-2025 (RV 21.0076) is de Raad akkoord gegaan met het opnemen van dit krediet in de Leidse begroting. Dit krediet wordt gedekt vanuit de reserve bereikbaarheidsprojecten. Kredieten die een beroep hebben gedaan op het Plankosten Definitiefase Infra Krediet zijn: 7102095 Fietspoort Spanjaardsbrug, 7102326 herinrichting Ir. Driessenstraat en 7102437 Slimme Knips.

7100062 Uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid scholen

De verbetering van de verkeersveiligheid in de omgeving van scholen blijft continu de aandacht vragen. Dit krediet moet beschikbaar blijven voor diverse maatregelen in dat kader.

7100082 Vervanging verkeersregelinstallaties

Er is een vervangingsschema voor de verkeersregelinstallaties. De vervanging heeft niet in elk jaar hetzelfde volume, maar het jaarlijkse beschikbaar te stellen vervangingskrediet wel. Dus als in sommige jaren minder vervangen wordt dan het beschikbare krediet, wordt het positieve saldo meegenomen naar een volgend jaar.

7100490 Onderzoek Rijnlandroute

In 2024 zijn de werkzaamheden aan de N206 Europaweg gestart en deze duren naar verwachting nog tot eind 2027. Daarna zal naar verwachting het krediet afgesloten kunnen worden.

7100761 Laadpalen voor elektrisch vervoer

Dit betreft een krediet waaruit laadpalen voor elektrisch vervoer wordt bekostigd.

7100831 Fietsstraat tussen Rijndijken

In verband met spoorvorming bij de fietsoversteek op de Admiraalsweg en herstel daarvan in het 1e kwartaal 2025 zal naar verwachting het project in het tweede kwartaal 2025 afgesloten kunnen worden.

7100943 Onderzoek spoor Leiden-Utrecht (limeslijn)

De stuurgroep van het project "Leiden-Utrecht beter bereikbaar" heeft, in december 2024, besloten het hele programma te willen uitvoeren (opvoeren dalfrequentie, ongelijkvloerse kruising Smeetsweg en station Hazerswoude). Hiervoor is op dit moment onvoldoende (financiële) dekking bij rijk en regio. In 2025 wordt onderzocht of deze dekking alsnog te vinden is.

7100945 Fiets- en auto bewegwijzering

Er blijven regelmatig aanpassingen/toevoegingen op de bewegwijzering noodzakelijk, het krediet wordt gebruikt om deze aanpassingen de komende jaren te realiseren.

7100968 Haarlemmerweg

In december 2018 is het uitvoeringsbesluit Haarlemmerweg vastgesteld voor de reconstructie van de weg en aanpak van de waterkering. Door het wijzigen van de damwand en het participatietraject met bewoners is vertraging opgetreden. De aanbesteding van de reconstructie en damwand zal in 2025 worden opgestart.

7101038 / 7101851 en 7101852 Leidse Ring Noord Plesmanlaan

Als gevolg van opgelopen vertraging door een Raad van State procedure en de afkoop van stikstofdepositie start het project pas begin 2025 met de realisatiefase. Het project loopt tot en met eind 2027 en vanwege subsidieverantwoording zal het pas eind 2028 afgesloten kunnen worden.

7101043 Leidse Ring Noord, Willem de Zwijgerlaan

Dit project heeft sterke samenhang met project Park de Zwijger. De vastgestelde gebiedsvisie vereist nadere kaders in samenspraak met de woningbouwcorporaties. Dit heeft ook invloed op onderdelen van de Leidse Ring Noord. Verwacht wordt dat dit krediet nog doorloopt tot 2030-2032.

7101041 / 7101679 en 7101748 Leidse Ring Noord, Engelendaal en Oude Spoorbaan

Eind 2024 heeft de definitieve gunning van de aannemer plaatsgevonden. De aannemer gaat nu verder met het ontwerpproces en er moet voorafgaand aan het werk aan de Leidse Ring Noord nog een 50Kv leiding verlegd worden. De werkzaamheden zullen volgens de planning uiterlijk eind 2028 zijn afgerond.

7101080 Uitvoeringsprogramma fiets wijkstallingen

Op verzoek van bewoners kunnen fietsrekken geplaatst worden. Ook in 2025 loopt dit project door en wordt dit krediet hiervoor ingezet.

7101096 Uitvoeringsprogramma fietspalen

Het project fietspalen is recent opgestart en zal een aantal jaar duren.

7101124 Reconstructie openbare ruimte LBSP en 7101191 LBSP infrastructuur grond

Het project "DRORI – Duurzame reconstructie Openbare Ruimte en Infrastructuur LBSP" bestaat uit vier fases en is nog in uitvoering. Het project heeft vanaf het begin van het project vertraging opgelopen door diverse omstandigheden. De verwachting is dat de laatste werkzaamheden niet eerder dan 2027 zijn afgerond.

7101169 Fietsparkeren plein station Lammenschans

Dit krediet heeft betrekking op de Leidse bijdrage aan het project dat door ProRail, de Provincie en de gemeente wordt gerealiseerd. ProRail is de penvoerder van het project. De uitvoering is gestart in 2023, de oplevering en overdracht van de openbare ruimte inclusief pergola naar beheer is voorzien in het eerste kwartaal van 2025.

7101411 fietsknelpunten Stevenshof

De uitvoering van de kleine ingrepen en het eerste grote knelpunt zijn afgerond in 2023. De uitvoering van de twee laatste grote knelpunten zijn in 2024 uitgevoerd. In verband met het onderhoud van het groen en de financiële afronding blijft het krediet tot eind 2025 open staan.

7101415 verkeersmonitoring

Het verkeersmonitoringssysteem is in gebruik genomen. We houden budget beschikbaar voor de aanschaf van een aanvullende module.

7101574 Verzamelkrediet bereikbaarheidsprojecten autoluwe binnenstad

Op deze kostenplaats wordt het beschikbare krediet begroot voor het uitvoeren van maatregelen uit de agenda Autoluwe Binnenstad. Het betreft een meerjarig programma waardoor dit krediet niet kan worden afgesloten.

7101576 Zoeterwoudseweg fietsroute (deels)

Het project Zoeterwoudseweg - herinrichting kruising Vrijheidslaan en fietsroute is in 2023 gerealiseerd. In 2024 is het project overgedragen aan de afdeling Beheer en de financiële afhandeling zal begin 2025 plaatsvinden.

7101607 Fietsroute Agaatlaan - Christiaan Huygenslaan

De fietsroute Agaatlaan - Christiaan Huygenslaan is onderdeel van de wijkvernieuwing Hoge Mors, deze wijkvernieuwing is nog niet afgerond waardoor dit krediet nog niet kan worden afgesloten.

7101680 en 7101989 Leidse Ring Noord Schilpholweg-Oost

In januari 2022 is het uitvoeringsbesluit voor de reconstructie van de Schilpholweg-Oost (vanaf Stationstunnel tot aan de Oegstgeesterweg) vastgesteld. In 2023 is er gestart met de werkzaamheden, waaronder de aanleg van een nieuw Hemelwaterriool. In 2024 zijn de werkzaamheden volgens planning en met de gewenste kwaliteit afgerond en momenteel wordt het project overgedragen aan de beheerorganisatie. Tevens vindt in 2025 de subsidieafrekening van een tweetal subsidies plaats. Bij de jaarrekening 2025 zullen de kredieten alsnog worden afgesloten.

7101716 Fietsparkeren De Vink

Het project vraagt veel voorbereidingstijd van Prorail. De opstalovereenkomst is in 2023 getekend en de realisatieovereenkomst in het 1e kwartaal van 2024. Op basis van de planning van de aannemer wordt de start van de werkzaamheden in het 1e kwartaal van 2025 verwacht en de oplevering in de zomer van 2025.

7101817 Maatregelen Masterplan Houtkwartier

Het project Masterplan Houtkwartier is in uitvoering en kan daarom niet worden afgesloten. Verwachting is dat de werkzaamheden in april 2026 afgerond zijn.

7101830 Hoge Rijndijk

Eind 2023 is het kaderbesluit voor het project vastgesteld. Om de stad goed bereikbaar te houden is in het besluit opgenomen dat het project pas in uitvoering kan op het moment dat de uitvoering van het project Rijnlandroute Europaweg is afgerond. Dat is nu voorzien voor medio 2027. Het project Herinrichting Hoge Rijndijk staat momenteel on hold zodat onnodige plankosten voorkomen worden. Medio 2025 besluiten we of we de planuitwerking weer op kunnen pakken, ook in samenhang met de planvorming voor het project herinrichting Lammenschansweg.

7101960 Herontwikkeling Kaasmarkt

Het project ten behoeve van de herontwikkeling van de Kaasmarkt is in 2025 hervat. Naar verwachting vindt de realisatie van (een eerste deel) plaats in 2028. Afhankelijk van het programma autoluwe binnenstad kan het project op een nog nader te bepalen moment volledig worden uitgevoerd waarna het project zal worden afgerond.

7101986 Herenstraat na fietsrotonde aanpassing

De aanpassingen aan de fietsrotonde worden eind april 2025 uitgevoerd.

7101970 Voetgangersbrug Mendelweg Noord

Het project is nog niet in uitvoering mede doordat er niet voldoende budget beschikbaar bleek na het opstellen van nieuwe ramingen. Bij de eerste technische wijziging 2025 is een aanvraag opgenomen om aanvullend krediet aan te vragen. De uitvoering zal hierdoor pas eind 2025 of in 2026 starten waardoor het krediet langer open blijft staan.

7102001 Fietsroute Potgieterlaan

In september 2024 is het VO opgeleverd en hierna ook besproken met omwonenden in een participatiebijeenkomst. In 2025 wordt verder gewerkt aan het definitief ontwerp. Dit project is in de uitvoering gekoppeld aan de afsluiting voor autoverkeer van de Rijnzichtbrug en de hiermee samenhangende herinrichting Morsweg-Haagweg vanuit het programma Groene Lopers. Vanuit dit programma en deze projecten kan dan ook de aansluiting op de Potgieterlaan worden verzorgd. Hierna kunnen de uitvoeringswerkzaamheden Potgieterlaan en fietspad Verleyding plaatsvinden. We verwachten vanaf Q1 2027 dit project te kunnen uitvoeren.

7102204 Verkeersmaatregelen Zijlsingel

Het project is begin 2025 afgerond en overgedragen aan beheer. Doordat er nog een aantal afrondende werkzaamheden moesten plaatsvinden begin 2025 was het niet mogelijk om het krediet bij de jaarrekening af te sluiten. Het krediet wordt in maart 2025 afgesloten.

7102382 Verzamelkrediet toegankelijk maken bushaltes

Vanuit dit verzamelkrediet worden deelkredieten afgezonderd voor diverse bushaltes.

7102383 Bushaltes fase 2 en Ommedijkseweg

Het project bushaltes fase 2 (14 haltes) en Ommedijkseweg is in 2024 opgepakt en uitgevoerd. Begin 2025 worden de restpunten en de subsidieverantwoording uitgevoerd. Dit project is niet ouder dan drie jaar maar de dekking van dit project uit het VK Toegankelijk maken bushaltes wel waardoor dit project wel in de categorie ouder dan drie jaar valt.

7102437 definitiefase Slimme Knips

Er zijn verschillende voorbereidingskredieten in definitiefase beschikbaar gesteld voor de zg. slimme knips projecten. Inmiddels is het kaderbesluit voor deze projecten vastgesteld. Dit krediet in de definitiefase van het project wordt dan ook in 2025 afgesloten.

7102493 Bushalte Ommedijkseweg Valkenburgsemeer

Het project bushalte Ommedijkseweg Valkenburgsemeer is in de 2024 gestart en bevindt zich nu in de voorbereidingsfase. De uitvoering zal waarschijnlijk in het 1e halfjaar van 2025 plaatsvinden.

7101622 werkzaamheden De Punt

Dit betreft het bij de decemberwijziging 2019 beschikbaar gesteld krediet voor Inrichten "De Punt van Trekvaartplein" t.b.v. bouwrijp maken, het verplanten van een boom, het aanplanten van groen en het graven van extra waterberging ter compensatie van de extra verharding als gevolg van de herinrichting. De locatie wordt gebruikt als bouwplaats voor herinrichting Haarlemmerweg en zal na afronding starten inclusief werkzaamheden om de woonwagenlocatie beter te laten aansluiten op de Haarlemmerweg.

7100790 voorbereiding fietsparkeren Leiden CS

De realisatie van de opgave fietsparkeren van ca 20.000 plekken tot 2030 in het stationsgebied Leiden Centraal is een van de speerpunten in dit gebied. Dit krediet "voorbereiding fietsparkeren Leiden CS" heeft nog een beperkt beschikbaar saldo en is bestemd voor Leidse voorbereidende plankosten op komende planstudies en realisatieprojecten. In 2025 zal dit krediet worden afgesloten.

7101309 Fietsenstalling De Geus

Dit betreft de turn-key koop van de fietsenstalling welke pas medio 2028 wordt opgeleverd. Tot die tijd moet het krediet beschikbaar blijven.

7101784 Fietsenstalling De Geus Inrichtingskosten

Dit betreft de bouw/inrichting van de fietsenstalling die pas medio 2028 wordt opgeleverd. Tot die tijd moet het krediet beschikbaar blijven.

7101785 Fietsenstalling De Geus installaties

Dit betreft de bouw/inrichting van de fietsenstalling die pas medio 2028 wordt opgeleverd. Tot die tijd moet het krediet beschikbaar blijven.

7101786 Fietsenstalling De Geus parkeerverwijzingen

Dit betreft de bouw/inrichting van de fietsenstalling die pas medio 2028 wordt opgeleverd. Tot die tijd moet het krediet beschikbaar blijven.

7101631 planstudie restopgave fietsparkeren Leiden CS

Dit krediet moet beschikbaar blijven voor de financiële afronding met Prorail in 2025.

7101719 Ophogen parkeergarage Haarlemmerstraat

Het betreffende krediet moet beschikbaar blijven omdat het project nog loopt en er vertraging is ontstaan doordat de aanbesteding twee keer mislukt is. In november 2024 is er door vaststelling van de Tweede Voortgangsrapportage 2024 (RV 24.0084) extra budget beschikbaar gekomen. Momenteel wordt gewerkt aan een doorstart.

7101721 Ophogen en renovatie installaties parkeergarage Haarlemmerstraat

Het betreffende krediet moet nog beschikbaar blijven omdat het project nog loopt en er vertraging is ontstaan doordat de aanbesteding twee keer mislukt is. In november 2024 is er door vaststelling van de Tweede

Voortgangsrapportage 2024 (RV 24.0084) extra budget beschikbaar gekomen. Momenteel wordt gewerkt aan een doorstart.

7101862 Brandmeldinstallatie parkeergarage Haarlemmerstraat

Het betreffende krediet moet nog beschikbaar blijven omdat het project nog loopt en er vertraging is ontstaan doordat de aanbesteding twee keer mislukt is. In november 2024 is er door vaststelling van de Tweede Voortgangsrapportage 2024 (RV 24.0084) extra budget beschikbaar gekomen. Momenteel wordt gewerkt aan een doorstart.

7101829 Kopermolen

In het tweede kwartaal van 2025 zal het uitvoeringsbesluit inclusief kredietaanvraag voor de uitvoering van de openbare ruimte worden ingediend bij de raad.

7101859 Parkeerapparatuur uitbreiding betaald parkeren 2021

In 2025 worden de laatste parkeerautomaten inclusief zonnepanelen geïnstalleerd.

7101844 inrichting fietsenstalling Mosterdsteeg

Deze stalling gaat in 2025 open voor het publiek. De laatste werkzaamheden voor inrichting van de fietsenstalling worden in 2025 afgerond.

7101858 Voertuigen handhaving beheer en onderhoud

Dit krediet kan nog niet worden afgesloten. De laatste werkzaamheden aangaande vervanging en onderhoud van het handhavingsvoertuig wordt in 2025 uitgevoerd.

5

Omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit

Programmanummer	5
Commissie	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
Portefeuille(s)	Klimaat, Mobiliteit & Financiën Energie, Werk, Inkomen & Cultuur Bestuur, Veiligheid, Handhaving & Regio Wonen, Bouwen & Welzijn

De missie van het programma Omgevingskwaliteit luidt:

"De gemeente Leiden staat voor een stad met een schone, hele en veilige openbare ruimte, waar het goed vertoeven is voor iedereen. Samen met alle gebruikers zorgen we dat dat ook zo blijft, nu en in de toekomst. Daarom passen we de stad aan, we maken haar klimaatrobuust en vergroten de biodiversiteit om Leiden ook voor toekomstige generaties leefbaar en aantrekkelijk te houden."

Ontwikkelingen in 2024

Met de verstedelijkingsopgave neemt de druk op de stad toe. Om Leiden leefbaar te houden wordt de openbare ruimte steeds belangrijker. Het beheren van de openbare ruimte, oftewel een schone, hele en veilige openbare ruimte, is hierin belangrijk. Maar daarnaast moeten we de komende jaren ook belangrijke keuzes maken in ruimtegebruik. Klimaatverandering en toenemende extremen in het weer vragen samen met de teruglopende biodiversiteit dat we in diezelfde openbare ruimte vergroenen, verduurzamen en klimaatadaptieve maatregelen doorvoeren.

Verharde openbare ruimte

Beheren openbare ruimte

Ook in 2024 is hard gewerkt aan een leefbare, schone, groene, goed bereikbare en aantrekkelijke leefomgeving, zodat deze voldoet aan de vastgestelde kwaliteitsniveaus en functies voor een schone en hele openbare ruimte en bijdraagt aan een inclusieve en toegankelijke stad. In 2022 werd vereiste beeldkwaliteit CROW niet gehaald (een C in plaats van een B). In 2023 is dit opgepakt en zijn werkprocessen aangevuld en aangepast. Met resultaat. In 2024 is de vereiste beeldkwaliteit B behaald.

Eind 2024 is gestart met de voorbereiding van de nieuwe Uitvoeringsprogramma's Beheer Kapitaalgoederen 2027-2031 (voorheen Beheerplannen).

De reacties op de proef met stoeplantjes waren over het algemeen positief en de werkwijze is inmiddels in de hele stad doorgevoerd m.u.v. het centrum.

De voorbereiding voor de uitbreiding van de Leidse Kweektuin is afgerond. Voor de versterking van de samenwerking in de stad is de website groenestad071.nl in werking getreden. Deze is inmiddels uitgegroeid tot een platform waar vrijwilligers worden gevraagd, stekjes aangeboden en activiteiten worden aangekondigd. Met 14 nieuwsbrieven is er veel (groene) info verspreid. In de Antillenstraat is een start gemaakt met een moestuingroep om samen moestuinen te maken.

Duurzame wijkvernieuwingen

De voortgang van de duurzame wijkvernieuwingen verloopt voorspoedig. In de loop van 2024 is een groot aantal projecten in uitvoering gegaan en zijn een paar projecten afgerond.

Project	Start	Gereed
Noorderkwartier Oost fase 1		afgerond
Noorderkwartier Oost fase 2:		afgerond
Gasthuiswijk - Haagweg-Zuid fase 1		afgerond
Gasthuiswijk - Haagweg-Zuid fase 2	1 ^e kwartaal 2025	2 ^e kwartaal 2027
Gasthuiswijk - Haagweg-Zuid fase 3	1 ^e kwartaal 2027	2 ^e kwartaal 2028
Gasthuiswijk - Haagweg-Zuid fase 4	1 ^e kwartaal 2026	3 ^e kwartaal 2027
Professorenwijk - Oost fase 1		afgerond
Professorenwijk - Oost fase 2	in uitvoering	4 ^e kwartaal 2025
Vogelwijk		afgerond
Raadsherenbuurt	2 ^e kwartaal 2025	2 ^e kwartaal 2027
Hoge Mors fase 1	in uitvoering	2 ^e kwartaal 2025
Hoge Mors fase 2	3 ^e kwartaal 2025	4 ^e kwartaal 2028
Hart van Meerburg	1 ^e kwartaal 2026	4 ^e kwartaal 2028
Boshuizen	3 ^e kwartaal 2029	4 ^e kwartaal 2032
Fortuinwijk - noord	3 ^e kwartaal 2027	4 ^e kwartaal 2030
Fortuinwijk - zuid	3 ^e kwartaal 2028	4 ^e kwartaal 2031

Inzamelen huishoudelijk afval

De pilots met gescheiden inzameling van groente-, fruit- en etensresten (GFE) in de hoogbouw zijn succesvol afgerond. De pilot met doneerringen voor statiegeld wordt op grond van de resultaten niet verder uitgebreid. In plaats daarvan wordt de pilot voortgezet met een aantal statiegeldbakken rond het centraal station. In november is de Grondstoffennota vastgesteld. In de Grondstoffennota zijn het beleid en de maatregelen opgenomen voor minder huishoudelijk (rest) afval, meer hergebruik en verwerking van meer waardevolle grondstoffen om een bijdrage te leveren aan de circulaire economie. Preventie vormt een belangrijk onderdeel van het grondstoffenbeleid. Hiervoor wordt een nieuw afvalpreventieplan opgesteld en wordt een recyclewagen en recycletas voor herbruikbare spullen geïntroduceerd. Afvalscheiding wordt gestimuleerd. Groente- fruit- tuinafval en etensresten worden straks, naast een gescheiden inzameling in de laagbouw, ook gescheiden ingezameld in de hoogbouwwijken en de binnenstad. Maatregelen voor inzamelmiddelen om ongescheiden restafval te beperken worden onderzocht. De succesvolle maatregelen omtrent afvalscheiding en afvalbeheer worden voortgezet, waaronder de bronscheiding door de Leidenaar van textiel / papier en karton / verpakkingsglas en de machinale nascheiding van plastic, metaal en drankenkartons door de afvalverwerker van het Leidse huishoudelijke afval.

Transvaal

In de wijk Transvaal zijn in 3 sessies met wijkbewoners ideeën opgehaald ter versterking van de leefbaarheid in de wijk die met het beschikbare eenmalige budget van € 500.000,- kunnen worden gefinancierd. Een deel van deze ideeën is inmiddels gerealiseerd: aanleg van extra groen, een buurtontmoetingsplek, opknappen elektrakastjes, mini-biebs, onderzoek geluidsoverlast Churchillbrug en verwijdering wrak- en weesfietsen. Nog in uitvoering zijn een muurschildering, extra fietsparkeerplekken en het opknappen van lantaarnpalen. Een deel van het budget is daarvoor overgeheveld naar 2025.

Openbare verlichting

Openbare verlichting Leiden participeert in een meerjarig onderzoek naar de invloed van (straat)verlichting op biodiversiteit. In 2024 zijn 6 experimentele lampen geplaatst. Het onderzoek start in het voorjaar 2025, de resultaten worden in 2026 verwacht.

Op de Driemanschapskade is een tweekleurige verlichting gerealiseerd om meer rekening te houden met flora en fauna (en de mens). Op de Van Vollenhovenkade en Mariënpoolstraat wordt dit in het voorjaar van 2025 gerealiseerd.

Bodem en ondergrond

In 2024 zijn de doelen gehaald die waren opgenomen in de begroting. Zo is het Leids Uitvoeringsprogramma bodem en Ondergrond door het College vastgesteld voor de periode 2024 t/m 2030. Hierin staan alle activiteiten benoemd voor het domein bodem en ondergrond en is daarnaast het financiële kader bepaald. In 2024 is de Leidingenverordening geactualiseerd, zodat de verordening beter past bij de huidige praktijk. Daarom zijn veel organisatie-onderdelen van de gemeente en de leidingexploitanten zoals Dunea, Liander en Vattenfall betrokken. Verder is het convenant met Dunea en Liander verlengd met 5 jaar (2024-2028), waarmee de

samenwerking wordt geïntensiveerd. Doelstelling van het convenant is om te komen tot betere afstemming over de impact van alle maatschappelijke ontwikkelingen en beleidsambities op het water-, gas- en elektranet. Daarbij is het van belang om vroegtijdig tot afstemming te komen zodat de ruimtelijke impact hiervan beter inzichtelijk wordt. Als laatste is het pilotproject Vertikaal Kabels- en Leidingensysteem (VKLS) officieel van start gegaan. Het VKLS is een Leidse innovatie, waarbij kabels en leidingen niet meer kris kras in de bodem liggen, maar in een rek op een vaste positie. Dit project heeft landelijk veel aandacht gekregen in de wereld van aannemers, energiebedrijven, kabels- en leidingbedrijven, overheden en kennisinstellingen. Dat werd duidelijk tijdens het symposium dat 10 juli is georganiseerd waarbij meer dan 125 personen aanwezig waren om met elkaar te leren hoe regie te nemen op bodem en ondergrond en wat Leiden hierin ontwikkelt.

Handhaving gebruik openbare ruimte / water

In 2024 is vanuit handhaving veel aandacht uitgegaan naar de 4 handhavingsprioriteiten, namelijk overlast van afval, jeugdoverlast, overlast van weesfietsen en overlast op het water. Zo is er projectmatig gewerkt aan het terugdringen van het aantal afvalhotspots en zijn een recordaantal weesfietsen uit de stad verwijderd. Middels vaardiensten was Handhaving in de zomer ook veel op het water te vinden. Handhaving heeft over de hele stad ingezet op jeugd en jeugdboa's zijn zoveel mogelijk op straat geweest in wijken waar de overlast toenam. Behalve de inzet op de prioriteiten heeft Handhaving ook op veel andere terreinen goede resultaten behaald. Een uitgebreid overzicht van de resultaten van Handhaving zal terug te vinden zijn in het Jaarverslag 2024 dat onderdeel uit zal maken van het uitvoeringsprogramma 2025.

Openbaar water

Kikkerpolder

De afgelopen jaren is in goed overleg met het Hoogheemraadschap gewerkt aan technische maatregelen van het watersysteem van de Kikkerpolder. Deze maatregelen waren onderdeel van de afspraken over de overdracht van het beheer van de polder naar het Hoogheemraadschap van Rijnland. Met de afronding van deze werkzaamheden is ook de overdracht in 2025 af te ronden.

Water in Leiden

In het kader van de Omgevingsvisie is een verkenning "Water in Leiden" uitgevoerd. In 2025 krijgt dit vervolg, ondermeer in een nieuwe Samenwerkingsagenda Gemeente Leiden en Hoogheemraadschap van Rijnland, en wordt gekeken naar de vertaling van deze verkenning naar de omgevingswetinstrumenten.

Openbaar groen en biodiversiteit

Tweede Groene Ring

Voor de Tweede Groene Ring heeft 2024 in het teken gestaan van het ontwikkelen van een inspirerend concept, waarmee de gemeente de komende jaren aan de slag kan om de Tweede Groene Ring ook daadwerkelijk te realiseren. Er is een prijsvraag uitgeschreven onder ontwerp bureaus en er is een jury geïnstalleerd. En om de stad vanaf het begin goed te betrekken is er een stadsteam samengesteld. Jury en stadsteam hebben een eerste selectie gemaakt vanuit de vele inzendingen op de prijsvraag en in het 1^e kwartaal van 2025 worden drie concepten beoordeeld. Inwoners, bedrijven, organisaties en buurgemeenten zijn betrokken in het proces en kunnen advies meegeven aan de jury. Tegelijkertijd is er overzicht gemaakt van alle raakvlakprojecten en wordt er gewerkt aan een financieringsstrategie.

Singelpark

In het Singelpark wordt de overgang gemaakt van inrichting naar beheer. De grote parken zijn aangepakt. En met de start van het laatste herinrichtingsproject aan de Jan van Houtkade en de ontwikkelingen op het Energiepark en de Humanities campus is het Singelpark bijna helemaal rond. Er ligt alleen nog een grote opgave aan de buitenzijde van de Singel bij de zogenaamde Promenade.

Het beheer wordt grotendeels uitgevoerd door de vrijwilligers van de Stichting Vrienden van het Singelpark. Gemeente en stichting trekken hier gezamenlijk in op en bouwen zo aan een stabiele, duurzame samenwerking. Onderdeel daarvan is het actualiseren van het Samenwerkingsconvenant tussen gemeente en Stichting Vrienden van het Singelpark. Dat proces zal worden opgestart in 2025.

Biodiversiteitsprojecten

In 2024 heeft de gemeente aan verschillende biodiversiteitsprojecten gewerkt. Zo is er o.a. gewerkt aan het versterken van de ecologische verbinding langs de Driemanschapskade, de overkluizing over de Willem de Zwijgerlaan en het Zwarte Pad (deze verbinding is onderdeel van het Groen-blauw raamwerk en opgenomen als 'groene spaak' tussen het Singelpark en de Tweede Groene Ring). Ook is er begin 2024 een natuurvriendelijke oever aangelegd in de Merenwijk, dichtbij de Hermelijnbrug. En er zijn in 2024 op verschillende plekken in de stad struiken aangeplant, in totaal 1284m².

Baby-boom

De gemeente Leiden heeft het afgelopen jaar samen met Cool Down City Leiden twee Geboortebomen-events georganiseerd bij The Field van PLNT in het stationsgebied. Jonge ouders kregen hierbij advies over welke boom het beste bij hun beoogde plantplek past, tuin of pot, en hoe ze deze – indien gewenst – klein kunnen houden. Uiteindelijk zijn 87 bomen uitgedeeld. De samenwerking is goed verlopen en de ouders hebben de actie gewaardeerd. Tegelijk heeft de organisatie van de babyboom-uitdeelactie veel tijd en energie gevestigd. Hoewel er waardering is geweest voor dit initiatief, zijn er vraagtekens te plaatsen bij de doelmatigheid en de mate waarin de kosten en inspanningen opwegen tegen de resultaten.

KEET

Samen met Naturalis heeft de gemeente in 2024 weer 5 natuur-ontdekmarkten georganiseerd om bewoners meer te leren over de natuur in hun eigen buurt. Daarnaast is KEET ontwikkeld. KEET heeft in het najaar in enkele wijken gestaan om inwoners meer te leren over wat we als gemeente doen om biodiversiteit te versterken en de stad klimaatadaptief te maken, en uit te leggen en te ervaren wat ze zelf kunnen doen. KEET laat zien wat de gemeente doet en wat inwoners zelf kunnen doen om Leiden leefbaar te houden. Bij KEET kun je je kopje koffie bij elkaar fietsen, bij KEET kun je tips krijgen wat jij kan doen om Leiden lekker cool te houden en bij KEET leer je meer over Leidse planten en dieren. Meer informatie is te vinden op: www.gagoed.nl/KEET.

Oostvlietpolder

In 2024 is het project verbetering natuurwaarden Oostvlietpolder gestart. Maatregelen voor verbetering van de natuur en voor recreatie kunnen na afronding van de werkzaamheden van WarmtelinQ worden uitgevoerd. De Uitvoeringsovereenkomst tussen gemeente en Gasunie voor realisatie van de WarmtelinQ, over de plaatsing van de warmtebuizen in onder andere de Oostvlietpolder, is in 2024 getekend.

Regionaal groen

Op 27 november hebben de bestuurlijke en maatschappelijke partners van de Landschapstafel Duin Horst & Weide hun handtekening gezet onder de Samenwerkingsovereenkomst Landschapstafel Duin Horst & Weide. De bestuurlijke partners zijn de gemeenten Leiden, Den Haag, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg, Voorschoten en Wassenaar. Gezamenlijk wordt gewerkt aan 8 prioritaire projecten uit het Meerjarenprogramma 2024-2028. Leiden heeft de tweede groene ring als prioritair project aangedragen. Door samenwerking wordt het groene buitengebied van de gemeenten behouden en ontwikkeld met behoud van de authenticiteit, de toegankelijkheid wordt vergroot en natuurwaarden verbeterd.

Dierenwelzijn

In 2024 is gewerkt aan het actualiseren van de overeenkomst met dierenopvang Stevenshage. Dit proces is nog niet helemaal afgerond. In augustus 2024 is via sociale media aandacht besteed aan het niet voeren van watervogels. Dit omdat het voeren niet goed is voor de vogels, maar ook overlast kan opleveren doordat meeuwen en ratten en muizen op het eten afkomen.

Milieu en duurzaamheid

Geluid

Geluidsoverlast vraagt om een aanpak via diverse sporen. Maatregelen aan de bron is er één van. De mogelijkheden zijn daarbij het verminderen van de hoeveelheid verkeer, aanpassen van de snelheid of geluid reducerend asfalt aanbrengen op hoofdwegen. In het actieplan geluid is beschreven welke maatregelen op locaties met een te hoge geluidbelasting mogelijk zijn. Voor de locaties waar dit niet toereikend genoeg is zijn fysieke maatregelen aan de woningen nodig. Alle Leidse woningen die op de zogeheten landelijke saneringslijst staan zijn opgenomen in een project waarvoor projectsubsidie is aangevraagd.

Actieplan geluid

In 2024 is het Actieplan Omgevingslawaaï 2024-2028 vastgesteld. Het actieplan geluid is een plan om geluidsoverlast te verminderen. Voor de locaties waar de plandrempel wordt overschreden zijn in het plan maatregelen benoemd om geluidsoverlast door binnenstedelijk verkeer te verminderen. Daarmee wordt het aantal mensen dat gehinderd wordt door geluid, of in hun slaap wordt verstoord door geluidsoverlast teruggebracht. In het actieplan wordt geadviseerd een bepaald type geluidreducerend asfalt op hoofdwegen aan te brengen als belangrijkste maatregel om het aantal geluidgehinderden te reduceren. Maar ook het stimuleren van het gebruik van openbaar vervoer, fiets en wandelen, autoluw maken van de binnenstad en het uitvoeren van geluidsaneringsprojecten dragen bij aan een vermindering van de geluidsoverlast.

Geluidsanering

De Omgevingsdienst heeft het geluidsaneringsproject van de 190 saneringswoningen gelegen langs de HOV centrumroute deel 1 (Oranjeboomstraat en Levendaal, Geregracht en Plantage) begeleid. Op basis van de gevelisolatie onderzoeken zijn geluidsisolerende maatregelen aangebracht. Voor de Vrijheidslaan en Vijf Meilaan is in 2024 gestart met de voorbereidende gevelisolatie onderzoeken.

Luchtkwaliteit

In 2024 is verder gewerkt aan de uitwerking van de maatregelen uit het Schone Luchtakkoord. Enkele nieuwe activiteiten willen we hier graag uitlichten. We hebben naar aanleiding van het in 2023 ondertekende convenant Schoon en Emissieloos bouwen (SEB) voor twee projecten een subsidieaanvraag ingediend. Een daarvan is in 2024 gehonoreerd en de andere wordt naar verwachting in 2025 alsnog gehonoreerd. In het kader van het SEB wordt ook gewerkt aan het realiseren van voldoende laadinfrastructuur bij bouw/infrastructuurprojecten zodat de apparatuur in de buurt van het project kan worden opgeladen. We monitoren de meldingen over houtstookoverlast die via Stookwijzer binnenkomen. Tevens is in het najaar aandacht besteed aan communicatie over houtstook. We hebben in het najaar van 2024 een snuffelfietsproject op het Vlietland College Leiden georganiseerd in samenwerking met de school. Het was een project waarbij de leerlingen de luchtkwaliteit in de leefomgeving hebben gemeten met speciale snuffelfietsensoren voor fijn stof en palmesbuisjes hebben geplaatst om de concentratie stikstofdioxide te bepalen.

Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie in Beeld

In 2024 zijn op gebiedsniveau klimaatprofielen ontwikkeld, die inzicht geven in hoeverre we op het schaalniveau van de stad en per gebied aan de richtlijnen voor klimaatadaptief bouwen voldoen. Dit helpt om beter inzicht te krijgen en indien mogelijk doelgericht maatregelen te treffen. Ook hebben we een analyse gedaan of deze richtlijnen toepasbaar zijn bij de duurzame wijkvernieuwingen. De resultaten hiervan nemen we mee bij de evaluatie van de duurzame wijkvernieuwingen. Zie: [Klimaatadaptatie in Beeld](#)

Stresstesten

Eind 2024 is de bijsluiter tweede ronde stresstesten door de Rijksoverheid geactualiseerd en verbeterd. Op basis van deze bijsluiter en de resultaten van een onderzoek van het Hoogheemraadschap "Toekomstbestendig waterbeheer Rijnland" wordt bepaald of er nieuwe stresstesten of verdiepende onderzoeken nodig zijn.

Beleidssterrein 5A Verharde openbare ruimte

Doelen en prestaties bij 5A Verharde openbare ruimte

Doel	Prestatie	
5A1 Schoon, heel en veilig	5A1.1 Ontwikkelen beleid openbare ruimte	✓
	5A1.2 Beheren openbare ruimte	✓
	5A1.3 Inzamelen huishoudelijk afval	✓
	5A1.4 Beheren contracten buitenreclame	✓
	5A1.5 Handhaven gebruik openbare ruimte	✓
	5A1.6 Werken voor derden cluster Beheer	✓

Toelichting op prestaties

5A1.2 Beheren openbare ruimte

Beheren bruggen en viaducten: de werkzaamheden voor de Machinerichtlijn (de Europese richtlijn voor veiligheidseisen bij machines) zijn in 2024 gestart, maar lopen door tot in het 2e kwartaal van 2025. Het werk aan de Julius Caesarbrug is op verzoek van de Provincie Zuid Holland doorgeschoven naar de zomer van 2025. Het werk aan de Stationspleintunnel (aanbrengen brandvertragende beplating, LED verlichting en vernieuwing elektronica) moet opnieuw worden aanbesteed. De inschrijvingen voldeden niet aan de gestelde plafondbedragen. Dit heeft geen effect op het veilig gebruik van de tunnel.

Effectindicatoren bij 5A Verharde openbare ruimte

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 5A1 Schoon, heel en veilig						
5A1.a Rapportcijfer onderhoud openbare ruimte	7,0	-	7,1	-	7,1	Stadsenquête*
5A1.b Percentage inwoners dat 'behoorlijk wat' tot 'zeer ernstig' zwerfvuil ervaart	45%	-	36%	-	39%	Stadsenquête*
5A1.c Gemeten kwaliteitsniveau 'zwerfvuil'	B	B	B	B	B	Beleidsmeting openbare ruimte
5A1.d Percentage inwoners dat 'behoorlijk wat' tot 'zeer ernstig' hondenpoep ervaart	23%	-	18%	-	25%	Stadsenquête*
5A1.e Gemeten kwaliteitsniveau 'hondenpoep'	A	B	A	A	B	Beleidsmeting openbare ruimte
5A1.f Percentage inwoners dat 'behoorlijk wat' tot 'zeer ernstig' onkruid ervaart	17%	-	18%	-	25%	Stadsenquête*
5A1.g Gemeten kwaliteitsniveau 'onkruid'	D	B	B	B	B	Beleidsmeting openbare ruimte
5A1.h Percentage inwoners dat 'behoorlijk wat' tot 'zeer ernstig' drijfvuil ervaart	23%	-	19%	-	25%	Stadsenquête*
5A1.i Gemeten kwaliteitsniveau 'drijfvuil'	A	A	A	A	B	Beleidsmeting openbare ruimte
5A1.j Percentage inwoners dat het onderhoud van straten en wegen als 'uitstekend' of 'goed' beoordeelt	69%	-	69%	-	68%	Stadsenquête*
5A1.k Gemeten kwaliteitsniveau 'verharding'	B	B	B	B	B	Beleidsmeting openbare ruimte
5A1.l Percentage inwoners dat het onderhoud van straatmeubilair als 'uitstekend' of 'goed' beoordeelt	61%	-	67%	-	70%	Stadsenquête*
5A1.m Gemeten kwaliteitsniveau 'straatmeubilair'	C	C	B	B	B	Beleidsmeting openbare ruimte

* Alleen metingen in oneven jaren, dus niet in 2024.

Beleidsterrein 5B Openbaar water

Doelen en prestaties bij 5B Openbaar water

Doel	Prestatie	
5B1 Waterkwantiteit op orde en verbeteren waterkwaliteit	5B1.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid waterkwantiteit en waterkwaliteit	✓
	5B1.2 Beheren openbaar water en riolering	✓
5B2 Stimuleren van een doelmatig gebruik van het openbaar water	5B2.1 Ontwikkelen beleid gebruik openbaar water	✓
	5B2.2 Exploiteren havens en waterwegen	✓
	5B2.3 Behandelen ligplaatsvergunningen	✓
	5B2.4 Handhaven gebruik openbaar water	✓

Effectindicatoren bij 5B Openbaar water

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 5B2 Verbeteren waterkwaliteit						
5B2.a Percentage inwoners dat het onderhoud van watergangen als 'uitstekend' of 'goed' beoordeelt	69%	-	71%	-	66%	Stadsenquête*
Doel 5B3 Recreatieve waarde water vergroten						
5B2.a Rapportcijfer door Leidenaren voor de recreatieve kwaliteit van groen en water in Leiden	7,2	-	7,0	-	7,3	Stadsenquête*

* Alleen metingen in oneven jaren, dus niet in 2024.

Beleidsterrein 5C Openbaar groen en biodiversiteit

Doelen en prestaties bij 5C Openbaar groen en biodiversiteit

Doel	Prestatie	
5C1 Ontwikkelen en beheren van het openbaar groen	5C1.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid stedelijk en regionaal groen	✓
	5C1.2 Renoveren en herinrichten parken	✓
	5C1.3 Beheren openbaar groen	✓
	5C1.4 Behandelen kapvergunningen	✓
	5C1.5 Aanleggen Singelpark	⚠
	5C1.6 Beheren Oostvlietpolder	✓
5C2 Bevorderen biodiversiteit	5C2.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid biodiversiteit	✓
5C3 Bevorderen dierenwelzijn	5C3.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid dierenwelzijn	⚠

Toelichting op prestaties

5C1.3 Beheren openbaar groen

Doordat er een achterstand in het verbeteren van het bomenbestand is, moeten nu meer kwarrende bomen vervangen worden. Hierdoor verbetert de kwaliteit van het bomenbestand maar zijn aanvullende middelen nodig. Hiervoor is budgetneutraal aanvullend krediet verleend bij de 2^e voortgangsrapportage. Sinus maaien wordt niet meer gedaan (naar aanleiding van de motie [M.23.0049.04 VVD Onderzoek ecologisch groenbeheer.pdf](#)), dat is vervangen door mozaïek beheer. De ecologische kwaliteit blijft daarmee gehandhaafd op hetzelfde niveau als met sinus maaien. De Japanse duizendknoop komt op steeds meer locaties voor in Leiden waardoor er extra bestreden moeten worden. Door het relatief natte jaar hebben we in 2024 minder water hoeven te geven.

5C1.5 Aanleggen Singelpark

De werkzaamheden aan de Jan van Houtkade en Koepoortsbrug zijn gestart met de werkzaamheden van Liander aan kabels en leidingen. Om dit mogelijk te maken zijn in het vierde kwartaal 2024 bomen gekapt op de Jan van Houtkade. Het vervolg van de gemeentelijke werkzaamheden start herfst 2025.

5C3.1: Ontwikkelen en uitvoeren beleid dierenwelzijn

De afronding van de Nota dieren heeft vertraging opgelopen door een achterstand in het dossier en het ontbreken van structurele capaciteit voor dierenwelzijn in de voorgaande jaren. Uw raad heeft op 19 november een beeldvormende sessie gehad over de Nota dieren. Uw raad ontvangt de nota Dieren na vaststelling door het college naar verwachting eind april voor een voorhangprocedure. Dit valt samen met de ter inzagelegging van zes weken voor de inwoners van de stad. De nota komt naar verwachting begin juni uit de inspraak waarna eventuele inspraakreacties uit de stad door het college worden verwerkt. Eventuele wijzigingen uit de voorhangprocedure zal het college dan ook verwerken.

Effectindicatoren bij 5C Openbaar groen

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 5C1 Ontwikkelen en beheren van het openbaar groen						
5C1.a Percentage inwoners dat het onderhoud van groen als 'uitstekend' of 'goed' beoordeelt	72%	-	77%	-	73%	Stadsenquête*
5C1.b Aantal hectare groen	474	482	483	**	474	Geovisia
5C1.c Rapportcijfer door Leidenaars voor de recreatieve kwaliteit van groen en water in de omgeving van Leiden	7,9	-	7,8	-	7,7	Stadsenquête*
Doel 5C2 Bevorderen biodiversiteit						
5C2.a Het percentage gemeten dieren met een stabiele of positieve trend sinds 2004	50%		47%		50%	Stadsnatuurmeetnet
5C2.b Voor planten: het percentage van de gemeten doelecotopen met een stabiele of positieve trend sinds 2004***		69%		62%	55%	Stadsnatuurmeetnet

* Alleen metingen in de oneven jaren, dus niet in 2024.

** De cijfers zijn eind 1e kwartaal 2025 beschikbaar.

*** Bij de effectindicator voor plantenecotopen meten we het aantal doelecotopen in oever en in bosplantsoen. De achteruitgang zit hem volledig in de oeverplanten. Dit wordt met name veroorzaakt door verruiging door bos- en struweelecotopen, terwijl de echte oever-ecotopen van matig voedselrijke bodem afnemen.

Beleidsterrein 5D Milieu en duurzaamheid

Doelen en prestaties bij 5D Milieu en duurzaamheid

Doel	Prestatie	
5D1 De stad behouden voor toekomstige generaties door het tegengaan en voorkomen van aantasting van het leefmilieu.	5D1.1 Milieubeheer algemeen	✓
	5D1.2 Uitvoeren geluidsanerig	✓
	5D1.3 Uitvoeren bodemsanerig	✓
	5D1.4 Uitvoeren duurzaamheidsbeleid	✓

Verbonden partijen

Omgevingsdienst West-Holland (ODWH)	
Motieven en doelen deelname GR	Uitvoering van de wettelijke taken zoals de vergunningverlening en handhaving van de milieuwetgeving, en advisering van de deelnemende gemeenten en de provincie Zuid-Holland bij de uitvoering van hun taken, zoals ruimtelijke planvorming en verkeersbeleid.
Realisatie doelstellingen en prestaties 2024	De ODWH voerde in 2024 de algemene milieutaken voor gemeente Leiden uit. Een groot deel betreft het reguliere werk rondom de wettelijke taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. De ODWH adviseerde de gemeente bij de uitvoering van haar taken, zoals ruimtelijke planvorming en verkeersbeleid. Daarnaast adviseerde de ODWH de gemeente op het gebied van duurzaamheid, waaronder het Regionaal Energieakkoord en het faciliteren van duurzaamheidsfondsen. In 2024 werkte de gemeente constructief en nauw samen met de ODWH aan nadere inpassing van de Omgevingswet en de verdere uitwerking van het Omgevingsplan. Hieronder valt ook de inpassing van de bruidsschat in het Omgevingsplan.
Belangrijkste bestuurlijke mijlpalen 2024	- In 2024 is de 13e wijziging van de gemeenschappelijke regeling (GR) van kracht geworden. De GR voldoet nu aan de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Naast de aanpassingen vanwege de nieuwe Wgr is de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst West-Holland op verzoek van het algemeen bestuur tevens zodanig aangepast dat het algemeen bestuur voortaan bestaat uit één lid per deelnemer in plaats van twee en dat het dagelijks bestuur uit maximaal 5 leden bestaat. Hiermee wordt de bestuurlijke drukte verminderd en wordt het voor de vergaderingen van het algemeen bestuur benodigde quorum sneller behaald. Tevens heeft in deze ontwerpregeling een grote opschoningsactie plaatsgevonden. Artikelen zijn verduidelijkt, samengevoegd en de nummering is aangepast. Hierdoor wordt de regeling beter leesbaar en overzichtelijker. Een gemeente heeft nog geen toestemming gegeven voor wijziging. De artikelen waarvoor unanimiteit vereist is worden daarom voorlopig nog niet toegepast. Deze zullen worden meegenomen in de opnieuw in procedure te brengen 14e wijziging en op een later moment in werking treden. - Tevens is in 2024 de 14e wijziging van de GR in procedure gebracht. Deze wijziging gaat over de aanpassing van het stemrecht. Hiervoor is unanimiteit vereist, niet alle deelnemers konden zich vinden in de voorgestelde wijziging. Daarom zal de 14e wijziging in 2025 opnieuw in procedure worden gebracht. - Bij de ODWH heeft in 2023 een visitatie plaatsgevonden. Op basis van deze aanbevelingen uit het visitatierapport heeft de dienst in 2024 een verbeterplan opgesteld. - In 2024 heeft de ODWH een strategie ontwikkeld voor de periode 2024-2035. Hieraan is een meerjarig uitvoeringsprogramma gekoppeld. Zowel de ontwikkelingen vanuit het Robuustheidsonderzoek vanuit het interbestuurlijk programma VTH, als het visitatierapport hebben een plaats gekregen in de strategie 2024-2035. De strategie is gebaseerd op 3 pijlers; De dienst: - is betrouwbaar in de uitvoering van het basistakenpakket en de milieu-gerelateerde plustaken - werkt adaptief in een veranderende omgeving - heeft een duurzaam robuuste, solide organisatie. - Het meerjarig uitvoeringsplan bestaat uit twee delen: een groslijst van onderwerpen voor de gehele periode van de strategie, en een meer concrete planning van onderwerpen voor de aanstaande twee tot vier jaar. - De ODWH heeft een VNG subsidie gekregen voor het opstellen van een Regionaal Schakelpunt Bodem en Ondergrond. In 2024 is samen met de gemeenten gewerkt aan het nader vormgeven hiervan. Doel van het schakelpunt is om het programma Water en Bodem sturend meer in verbinding te brengen met de verschillende maatschappelijke opgaven (zoals verdicht bouwen, energietransitie, klimaatadaptatie) - De ODWH heeft gewerkt aan de verdere verbetering van de samenwerking tussen de vijf Zuid-Hollandse omgevingsdiensten. - Daarnaast heeft de ODWH gewerkt aan het door ontwikkelen van informatiesystemen zoals GIS (Geoportaal).
Bijdrage 2024	De begrote bijdrage voor Leiden in 2024 bedraagt €3.462.000.
Voor eigenaarsrol, zie paragraaf 2.3.6 Verbonden partijen	

Een overzicht van realisatie- en streefwaarden van de indicatoren (ook uit vorige begrotingen) staat op [LeideninCijfers](#).

Effectindicatoren bij 5D Milieu en duurzaamheid

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 5D1 Werken aan een duurzame stad						
5D1.a Aantal hoofdwegen met stikstofgehalte > 35 µg/m³	0	1*	1*	0	0	Ministerie I&W

*) Dit betreft in beide jaren de tunnelmond van de Willem de Zwijgerlaan bij de Kooilaan. Uit de gegevens van de monitoringsronde 2023 volgt dat de gemiddelde waarde rond de tunnelmond 36,3 µg/m³ is. Vanaf de monitoringsronde 2022 zijn de tunnelfactoren opnieuw bepaald en zijn daar waar nodig wegvakken aangepast naar de huidige situatie. Het toepassen van de rekenregels voor tunnels in het rekenmodel is een "worst case" benadering.

Beleidsterrein 5E Klimaatadaptatie

Doelen en prestaties bij 5E Klimaatadaptatie

Doel	Prestatie	
5E1 Beperken van effecten van extreme neerslag, langdurige droogte en hittestress; betrekken bewoners en ondernemers bij klimaatverandering	5E1.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid klimaatadaptatie	✓

Effectindicatoren bij 5E Klimaatadaptatie

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 5E Beperken van effecten van extreme neerslag, langdurige droogte en hittestress; betrekken bewoners en ondernemers bij klimaatverandering						
5E1.a Percentage inwoners dat vindt dat groen heel belangrijk is voor klimaatadaptatie	-	-	69%	-	-	Stadsenquête*

* Alleen metingen in oneven jaren, dus niet in 2024.

Kaderstellende beleidsstukken

In 2024 zijn de volgende kaderstellende beleidsstukken vastgesteld:

- RV 23.0125 Herinrichting Openbare Ruimte Verbeekstraat
- RV 23.0131 Wijziging op de Verordening voor de fysieke leefomgeving Leiden 2020 -- najaar 2023, markten en terrassen en rectificatie vanwege samenloop
- RV 24.0002 Verordening tot wijziging van de Algemene plaatselijke verordening gemeente Leiden 2020 (januari 2024)
- RV 24.0006 Centrumregeling Afvalbeheertaken Leidse regio
- RV 24.0008 Aanvraag rijksbijdrage project 'NGE werkzaamheden fietsenstalling De Geus' en 'risicoanalyse NGE wijkvernieuwingen'
- RV 24.0010 Wensen en bedenkingen discussienota 'invoering Riool- en Waterzorgheffing'
- RV 24.0031 14e wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst West-Holland
- RV 24.0032 Zienswijze Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2028 Omgevingsdienst West-Holland
- RV 24.0039 15e wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst West-Holland
- RV 24.0045 Overkoepelend kaderbesluit Duurzame wijkvernieuwing Boshuizen, Fortuinwijk-Noord en Fortuinwijk-Zuid
- RV 24.0046 Verordening duurzaamheidsleningen Leiden 2024
- RV 24.0053 Verordening op de heffing en invordering van Riool- en waterzorgheffing Leiden 2025
- RV 24.0073 Wijziging Verordening voor de fysieke leefomgeving Leiden 2020, onderdeel leidingen
- RV 24.0096 Verordening op de heffing en invordering van afvalstoffenheffing Leiden 2025
- RV 24.0097 Verordening op de heffing en invordering van riool- en waterzorgheffing Leiden 2025
- RV 24.0100 Grondstoffennota 2024-2027 inspraak verwerkt
- RV 24.0101 Centrumregeling Afvalbeheertaken Leidse regio

Programmabudget

Decade Include: Jaarrekening

Omgevingskwaliteit		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Verharde openbare ruimte	Lasten	44.164	46.034	1.200	47.235	46.883	352
	Baten	-24.586	-26.151	-2.433	-28.584	-30.140	1.556
Saldo		19.578	19.884	-1.233	18.651	16.744	1.907
Openbaar water	Lasten	8.628	10.606	5	10.610	10.042	568
	Baten	-11.483	-14.167	-170	-14.337	-14.291	-46
Saldo		-2.855	-3.561	-166	-3.727	-4.249	522
Openbaar groen	Lasten	11.486	11.067	1.482	12.549	12.035	514
	Baten	-1.743	-57	-4	-61	-358	297
Saldo		9.743	11.010	1.478	12.488	11.677	811
Milieu en duurzaamheid	Lasten	3.961	3.937	178	4.115	3.964	151
	Baten	-160	-20	-1	-21	-121	100
Saldo		3.801	3.917	177	4.094	3.843	251
Klimaatadaptatie	Lasten	601	1.115	-353	762	602	160
	Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo		601	1.115	-353	762	602	160
Programma	Lasten	68.840	72.759	2.511	75.271	73.526	1.744
	Baten	-37.971	-40.395	-2.608	-43.003	-44.910	1.907
Saldo van baten en lasten		30.869	32.365	-97	32.268	28.616	3.651
Reserves	Toevoeging	436	108	223	331	331	-0
	Onttrekking	-2.067	-457	-421	-878	-597	-281
Mutaties reserves		-1.631	-349	-199	-547	-267	-281
Resultaat		29.238	32.016	-296	31.720	28.350	3.371

Decade Include: Jaarrekening

Reserves programma 5		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve asbestsanering (P5)	Toevoeging	106	106	-	106	106	-
	Onttrekking	-	-	-88	-88	-88	-0
Saldo		106	106	-88	18	18	-0
Reserve ontsluiting van groengebieden	Toevoeging	-	-	-	-	0	-0
	Onttrekking	-820	-	-39	-39	-27	-12
Saldo		-820	-	-39	-39	-27	-12
Reserve duurzaamheidsfondsen	Toevoeging	0	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-	-	-	-
Saldo		0	-	-	-	-	-
Res. Leefbaarh.projecten in de wijken P5	Toevoeging	2	2	-	2	2	-
	Onttrekking	-840	-	-	-	-	-
Saldo		-839	2	-	2	2	-
Reserve gsb-middelen ISV/EZ P5	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-71	-	-106	-106	-	-106

Reserves programma 5		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Saldo		-71	-	-106	-106	-	-106
Reserve Duurzame Stad P5	Toevoeging	-	-	91	91	91	-0
	Onttrekking	-157	-373	52	-320	-232	-88
Saldo		-157	-373	143	-230	-142	-88
Reserve grondexploitatie P5	Toevoeging	66	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-84	-	-84	-84	-
Saldo		66	-84	-	-84	-84	-
Reserve Bomenfonds P5	Toevoeging	262	-	132	132	132	0
	Onttrekking	-178	-	-240	-240	-165	-75
Saldo		84	-	-108	-108	-33	-75
Totaal	Toevoeging	436	108	223	331	331	-0
	Onttrekking	-2.067	-457	-421	-878	-597	-281
Reserves programma 5		-1.631	-349	-199	-547	-267	-281

BELEIDSTERREINEN

Toelichting op beleidsterreinen met financiële afwijkingen (op de lasten en/of baten) > € 250.000.

5A Verharde openbare ruimte

Binnen beleidsterrein 'Verharde openbare ruimte' is op de lasten sprake van een voordeel van afgerond € 352.000. Dit voordeel komt o.a. door:

- Lagere lasten bij het realiseren van een Verticaal Kabels en Leidingensysteem (€ 180.000). Vanuit een aantal gemeenten en een tweetal deelnemende partijen hebben we een bijdrage ontvangen voor het realiseren van een Verticaal Kabels en Leidingensysteem. In 2024 vielen de kosten lager uit omdat de voorbereiding meer tijd heeft gevraagd door een intensieve samenwerking met de stakeholders. De baten in 2024 zijn hierdoor ook lager dan begroot. Op totaal niveau (baten en lasten gesaldeerd) is het resultaat budgetneutraal.
- Minder kosten bij wegmarkeringen door geplande werkzaamheden die deels niet door de aannemer zijn uitgevoerd (€ 112.000).
- Meer opbrengsten van interne doorbelasting bij tijdelijke verkeersmaatregelen (€ 132.000). Door meer vraag en hogere tarief is hier een voordeel ontstaan.
- Minder uitgaven bij beheer wegen (€ 225.000). Onder andere door minder uitgaven voor onderzoek, inspectie en advies en minder kosten bij herstel sleuven na werkzaamheden voor kabels en leidingen. Bij deze werkzaamheden zijn we afhankelijk van nutspartijen waardoor we niet volledig kunnen bijsturen.
- Verder was er een hogere toevoeging aan de voorziening inzameling en verwerking huishoudelijk afval van € 537.000. Deze toevoeging was nodig omdat de afvalstofheffing in 2024 meer dan 100% kostendekkend was door lagere kosten en hogere opbrengsten. Door de storting in de voorziening blijft het bedrag beschikbaar voor dekking van de kosten van verwijdering en/of verrekening met de afvalstoffenheffing van 2026 e.v. Deze beoordeling volgt begroting voor 2026.

Binnen beleidsterrein 'Verharde openbare ruimte' is op de baten een voordeel van € 1.556.000. Dit voordeel komt o.a. door:

- De landelijke vergoeding voor Single Use Plastics voor een bedrag van € 748.000. De oude zwerfafvalvergoeding is vanaf 2023 komen te vervallen en is met terugwerkende kracht vanaf 2023 vervangen door een landelijke Single Use Plastics-vergoeding. Doordat het met terugwerkende kracht is hebben we voor 2023 en 2024 een vergoeding opgenomen die we in 2024 niet begroot hebben. Hierdoor is hier een voordeel ontstaan. In het bestemmingsvoorstel wordt gevraagd om dit geld ook in 2025 beschikbaar te houden en in te zetten om (zwerf)afval zoveel mogelijk te voorkomen en als het ontstaat op een zo efficiënte en doelmatige wijze op te ruimen en hiertoe de acties vanuit de oude zwerfafvalvergoeding te continueren en waar mogelijk verder uit te breiden.
- Hogere opbrengsten bij de leges voor de aanleg van glasvezel voor een bedrag van € 244.000. In 2024 zijn de leges hoger dan begroot omdat eerder dan verwacht de vergunningen voor de aanleg glasvezel zijn aangevraagd. In de begroting 2024 is hier geen rekening mee gehouden.
- Een stijging van de baten met € 408.000 door meer vergoeding vanuit de producentenverantwoordelijkheid dan verwacht. Voor de inzameling van papier maar m.n. glas en kunststof hebben we recht op een

onkostenvergoedingen vanuit de producentenverantwoordelijkheid die door Verpact worden uitgekeerd. De hoogte van deze vergoedingen waren in 2023 landelijk nog niet uit onderhandeld en zijn uiteindelijk samen met de vergoeding over 2024 in 2024 uitgekeerd. Dit heeft geleid tot een incidentele voordeel bij de baten.

5B Openbaar water

Binnen het beleidsterrein 'Openbaar water' is op de lasten sprake van een voordeel van € 568.000. Het voordeel komt o.a. door

- Het vrijvallen van de gereserveerde kosten voor de overdracht van het beheer van de Kikkerpolder (€ 148.000). In het kader van overdracht water (polders) van gemeente naar het Hoogheemraadschap van Rijnland is conform B&W besluit 15.0084 geld beschikbaar gesteld. De laatste fase van de overdracht (Kikkerpolder) is in 2024 afgerond. Van het beschikbare budget is een deel (€ 148.000) niet nodig gebleken, dit valt vrij.
- Minder kosten voor het doorbelasten naar de voorziening riolering van € 360.000. Dit komt door lagere opbrengst rioolheffing en iets hogere kosten die niet volledig uit de voorziening gedekt konden worden omdat deze leeg is.

5C Openbaar groen

Binnen beleidsterrein 'openbaar groen' is op de lasten een voordeel van € 514.000. Dit voordeel komt o.a. door:

- Een voordeel op het incidenteel budget voor het project de Tweede Groene Ring (€ 199.000). De Tweede Groene Ring bevindt zich nog in de definitiefase. In 2024 was een bedrag incidenteel begroot om aan te kunnen haken bij raakvlakprojecten en voor de prijsvraag. De prijsvraag heeft echter plaatsgevonden in 2025 waardoor er een onderbesteding is ontstaan in 2024.
- Minder kosten bij het beheer van groen in de openbare ruimte voor € 197.000. Dit heeft meerdere oorzaken zoals uitstellen van reconstructies en werkzaamheden, minder uitval van beplanting, minder water geven i.v.m. natte zomer en minder actief verbeteren van groeiplaatsen. Verder zijn er ook meer kosten gemaakt bij het snoeien van bomen door gestegen kosten en meer werkzaamheden om de opgelopen achterstand van de afgelopen jaren in te lopen.
- Minder kosten bij het beheer van de openbare speelplaatsen (€ 120.000). Dit komt vooral omdat we sinds dit jaar de kosten voor valondergronden via een krediet bekostigen.
- Minder kosten bij diverse groenprojecten (€ 256.000). Dit komt met name door projecten die doorgeschoven zijn naar volgend jaar. Deel van dit restant is voor volgend jaar weer aangevraagd.
- Een nadeel bij het kappen van bomen (€ 205.000). Het betreft een storting in het Bomenfonds die nooit wordt begroot. Bij de baten hebben we hierdoor een voordeel omdat de ontvangen gelden (waarborg) hier binnen komen.

Binnen beleidsterrein 'openbaar groen' is op de baten een voordeel van € 297.000. Dit voordeel komt vooral door de ontvangen gelden (waarborg) vanuit het bomenfonds. Het betrof de ontvangen gelden die aan de gemeente voldaan zijn voor het kappen van bomen. Deze baten worden nooit begroot waardoor hier een voordeel ontstaat.

Nadere uitleg bomenfonds:

- € 205.000 is geld wat ontvangen is voor bomenfonds. Dit wordt in de voorziening geplaatst, op het moment dat de partij bomen gepland heeft dan wordt dit geld uit de voorziening terugbetaald.
- € 40.108 vrijval voorziening betreft bedrag wat in de voorziening stond, maar wat niet meer terugbetaald gaat worden. Dit bedrag komt in de reserve bomenfonds terecht en is vrij te besteden.
- € 28.380 uitgaven bestemd voor bomen. Dit betreft de financiële afhandeling Tiny forest Leiden. Dit bedrag was niet opgenomen in de voorziening, waardoor dit een opbrengst geeft in de exploitatie.

RESERVES

Toelichting op afwijkingen Reserves > € 250.000.

Niet van toepassing.

INVESTERINGEN

Overschrijdingen op investeringskredieten

7102501 Riolering Kooidistrict

Bij het vervangen van riolering Kooidistrict zijn de uitvoeringskosten overschreden met € 53.000,- Tegenover deze hogere lasten staat een hogere baat van € 53.000,-. Per saldo een nihil resultaat.

7102502 Riolering diverse locaties

Bij het vervangen van riolering diverse locaties zijn de uitvoeringskosten overschreden met € 21.000,- Tegenover deze hogere lasten staat een hogere baat van € 21.000,-. Per saldo een nihil resultaat.

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

7101714 Schakelsysteem openbare verlichting

Er is uiteindelijk niet gekozen voor een schakelsysteem. In plaats daarvan wordt ons eigen net geschakeld met radiogestuurde klokken.

Toelichting op investeringskredieten ouder dan drie jaar die niet afgesloten worden bij de jaarrekening

7100122 VK vervanging riolering

Dit krediet betreft een verzamelkrediet, waar jaarlijks toegekende middelen worden bijgeschreven. Vanuit dit krediet worden dekkredieten gemaakt, voor diverse projecten.

7100641 renovatie riolering Noord.str./Oude V/WdZ

Deze projecten worden naar verwachting in het tweede kwartaal 2025 opgeleverd en afgesloten.

7100710 verstr.groene hoofdstr. Bernardkade

Dit krediet moet nog open blijven staan, want de werkzaamheden starten met enkele jaren vertraging in 2024.

7100925 Wijkvervanging riolering Gasthuiswijk Haagweg-zuid fase 1+2, 7101258 Wijkvervanging wegen Gasthuiswijk Haagweg-zuid fase 1+2 en 7101854 wv KLIMA Gasthuiswijk fase 1+2

De werkzaamheden fase 1 zijn afgerond, de uitvoeringswerkzaamheden voor fase 2 zullen starten in het tweede kwartaal 2025. De kredieten blijven benodigd.

7101247 Vervanging riolering Maresingel

Het project wordt in 1^e kwartaal 2025 afgerond en krediet afgesloten.

7101442 Noordeinde

In juni 2024 is de opknappbeurt van het Noordeinde van start gegaan. Het gaat om het deel vanaf de Wittepoortsbrug tot de kruising van het Noordeinde / Rapenburg / Kort Rapenburg. Dit wordt van gevel tot gevel opnieuw ingericht. Met de herinrichting van het Noordeinde verbeteren we de verkeersveiligheid en verhogen we de kwaliteit van de openbare ruimte. Er komt een groene entree van en naar de binnenstad door middel van een 'Parkplein' ter hoogte van het Rembrandtpark als onderdeel van het Singelpark. Eerst zijn de nutsbedrijven (Liander gas en elektra, Dunea water) begonnen met hun werkzaamheden, later is de civiele aannemer van de gemeente aangesloten voor de herinrichting. Het Noordeinde had eind 2024 opengesteld moeten worden. Om diverse redenen is dit niet gelukt. Dit heeft voor vertraging gezorgd.

7101695 Wijkvervanging riolering Gasthuiswijk Haagweg-zuid fase 3+4, 7101446 Wijkvervanging wegen Gasthuiswijk Haagweg-zuid fase 3+4

De wijkvernieuwingsprojecten Gasthuiswijk-Haagweg-Zuid fase 3 en 4 worden momenteel voorbereid. De start van de uitvoering is gepland vanaf het eerste kwartaal van 2026. De kredieten blijven benodigd.

7101424 wv Vervanging riool Vogelwijk, 7101795 wv KLIMA Vogelwijk raadsherenbuurt, 7101807 wv FPDS VMOR Vogelwijk Raadsherenbuurt

Fase 1 van het project is afgerond en uitvoering fase 2 start 3^e kwartaal. Uitvoering is gereed in het eerste kwartaal 2027. Het krediet blijft benodigd.

7101420 wv Vervanging riool Meerburg, 7102187 Wijkvervanging wegen Hart van Meerburg

Het wijkvernieuwingsproject Hart van Meerburg is momenteel in voorbereiding. De verwachte aanvang van uitvoering start in het 1^e kwartaal van 2026. Het krediet blijft benodigd.

7101421 Vervanging riool Morskwartier

Voor fase 1 is de uitvoering gestart en gereed in mei 2025. Fase 2 start de uitvoering in juli 2025. De uitvoering is gereed einde 2028. Het krediet blijft benodigd.

7101423 wv rio Professorenwijk Oost, 7101855 wv KLIMA Profeswijk-Oost fase 1+2, 7101856 wv FPDS VMOR Profeswijk - oost fase 1 en 2

De werkzaamheden van fase 2 zijn in uitvoering. Het krediet blijft benodigd.

7101860 Singelpark – Energiepark

Afgelopen jaar is er gewerkt aan het ontwerp van het park en zijn er meerdere 'puffers' gerealiseerd waarvan de komende periode de invulling verder uitgewerkt wordt samen met partijen die een 'puffer' willen adopteren. De invulling van het park zal tot aan oplevering (in 2030-2032) van de vastgoedontwikkeling in het park duren.

7102358 Wijkvervang riolering Fortuinwijk Noord, 7102357 Wijkvervang riolering Fortuinwijk Zuid, 7102356 Wijkvervang riolering Boshuizen, 7101779/7102365 riolering Fortuinwijk Boshuizen

De wijkvernieuwingsprojecten Fortuinwijk Noord, Zuid en Boshuizen zijn momenteel in voorbereiding. Verwachte aanvang van uitvoering zal starten medio 2027. De kredieten blijven benodigd.

7101597 Maatregelen Stationspleintunnel

Tijdens de aanbesteding in het 1^e kwartaal van 2024 zijn er geen geschikte inschrijvingen geweest. De aanbesteding wordt nu opnieuw voorbereid en gaat op 12 maart 2025 van start. Uitvoering is in 2025-2026 voorzien. Het krediet blijft benodigd.

7101539 FPDS Kruisp.Hoge Rijndijk-W vd Madeweg

Eind 2024 is het VO opgeleverd en in februari 2025 wordt dit besproken met omwonenden en belanghebbenden in een participatiebijeenkomst. Er lopen daarnaast nog gesprekken met Provincie, Hoogheemraadschap, Rijkswaterstaat en buurgemeenten. Project heeft in ontwerp en uitvoering een relatie met de vastgoedontwikkeling en woningbouw Rhijnvreugd. De vastgoedprojecten zijn wegens beroep op het bestemmingplan vertraagd. Uitvoering kan deels plaatsvinden na oplevering van het vastgoed en de uitvoering is voorzien voor medio 2027. Het krediet blijft benodigd in 2025.

7100097 Ontsluiting weg + brug Poelgeest-Trekvaartplein

De brug en de omgeving daar omheen is aangelegd en opengesteld voor verkeer in mei 2024. Maar de definitieve oplevering door de aannemer is vertraagd geraakt. Er zijn nog gesprekken over de kwaliteit van onderdelen van het werk. Na de oplevering is er nog een contractueel voor de aannemer verplichte onderhoudsperiode van één jaar voorzien. Ook lopen er nog planschade claims die niet afgehandeld zijn. Dit brengt met zich mee dat het project in 2025 en een klein deel van 2026 zal doorlopen. Er worden hierdoor geen financiële tekorten voorzien.

7102096 burgerinitiatieven parken

Binnen dit krediet worden "groene" investeringen vanuit burgerinitiatieven gefinancierd. Het project en daarmee gekoppelde krediet "burgerinitiatieven" loopt tot 2025.

7101365 Groene Hoofdstructuur

Krediet komt voort uit de nota Versterken en verbinden groen in Leiden en is gericht op het beschermen en verbeteren van de huidige kwaliteit van de Groene Hoofdstructuur. Betreffende project loopt door tot 2030. Voor het doen van investeringen die passen binnen de Groene Hoofdstructuur wordt de komende jaren het krediet ingezet.

7100868 Bos van Bosman

Project heeft tijdelijk stil gestaan en inmiddels herstart. Het krediet is in 2022 verhoogd. Bij afronding van het project zal het krediet afgesloten worden. De uitvoeringsfase is in 2023 gestart, naar verwachting kan krediet in 2025 worden afgerond.

7101422 Vervanging riool Noorderkwartier Oost

Dit krediet blijft benodigd in 2025 omdat de rioleringswerkzaamheden onderdeel uitmaken van de vanaf 2025 nog uit te voeren laatste gedeelten van de wijk Noorderkwartier Oost.

7101521 riolering Binnenstad Z+N, 7101523 riolering Merenwijk, 7101524 riolering Stationsgebied

Deze kredieten blijven benodigd. De afronding van deze projecten verwachten wij in 2027.

7101522 riolering Stevenshof

Krediet blijft benodigd, het afronden van de projecten vindt naar verwachting plaats in 2026.

7101525 riolering centrumroute Langegracht
Project is afgerond, krediet wordt in 2025 afgesloten.

7101527 riolering Zeeheldenbuurt
Krediet blijft benodigd, het afronden van de projecten vindt naar verwachting plaats in 2027.

7101603 riolering Leiden Bio Science Park, 7101629 riolering Voorschoterweg
Krediet blijft benodigd, het afronden van het project vindt plaats in 2026.

7102009 riolering Schipholweg
Project is afgerond en krediet wordt afgesloten in 2025.

7101263 Kort Rapenburg, 7101269 Sandifortdreef, 7101438 Turfmarkt, 7101439 Steenstraat, 7101440 Prinsessekade
Deze kredieten zijn bijdragen aan het programma Autoluwe Binnenstad. De verwachting is dat de projecten waaraan een bijdrage vanuit beheer wordt gedaan pas later worden gerealiseerd. Er is momenteel geen actuele planning, in 2024 wordt wederom bekeken wat met deze kredieten wordt gedaan.

7101444 Haarlemmerweg (tennis gem grens asfalt)
Dit project wordt naar verwachting in 2026 uitgevoerd.

7101479 Domela Nieuwenhuislaan
Dit project wordt momenteel uitgevoerd en ook dit jaar afgerond.

7102017 Herinrichting Churchilllaan
De verwachting is dat de projecten waaraan een bijdrage vanuit beheer wordt gedaan pas later worden gerealiseerd. Er is momenteel geen actuele planning. In 2026 wordt wederom bekeken hoe met dit krediet om te gaan.

7102170 Kanaalweg Oost
Dit project wordt dit jaar uitgevoerd en afgerond. Het betreft een vervangingsopgave.

7102203 Zoeterwoudsesingel
Dit uitvoering van dit project staat voor dit jaar op de planning.

7101181 Noorderkwartier Oost
In 2020 is begonnen met de uitvoering van fase 1 van dit project. De uitvoering van de resterende fasen is begin 2023 gestart. Hiervan zal fase 2 in 2025 worden opgeleverd. Vanaf 2025 zullen ook de laatste gedeeltes van de wijk worden uitgevoerd en opgeleverd.

7101010 walmuur Haarlemmertrekvaart
In december 2018 is het uitvoeringsbesluit Haarlemmerweg vastgesteld voor de reconstructie van deze weg en aanpak van deze waterkering ter hoogte van het Trekvaartplein. Door het wijzigen van de damwand en het participatietraject met bewoners is vertraging opgetreden. De aanbesteding van de reconstructie en damwand zal in 2025 worden opgestart.

7101605/7101822 Koepoortsbrug en Jan van Houtkade
Het uitvoeringsbesluit voor de herinrichting Koepoortsbrug en de Jan van Houtkade is in oktober 2023 door uw raad vastgesteld. Naar verwachting is het project eind 2026 gereed. Deze 2 kredieten zijn onderdeel van de voorbereiding naar uitvoering.

7100617 Singelpark Lakenpark, 7101720 Singelpark Lakenpark spelen en 7101821 Singelpark Veerplein
Dit krediet is reeds afgesloten.

7100105 Rhijnhof overige werkzaamheden

7100119 JS inzamelmiddelen 2021
Dit krediet wordt ingezet voor de vervanging van m.n. ondergrondse containers. Voor 2025 is 350.000 euro voorzien. Voor de periode daarna wordt een geactualiseerd vervangingsplan opgesteld waarbij ook wordt gekeken naar de mogelijkheden van refurbishment voor een gedeelte van de containers. Dit als duurzaam alternatief t.o.v. van volledige vervanging van de systemen.

7101998 JS vervanging lichtmasten

Dit krediet is bepaald op basis van de levensduur van lichtmasten. In de praktijk wordt het vervangen van lichtmasten gecombineerd met het vervangen van de armaturen per wijk. Dit heeft geleid tot latere uitgaven. In 2025 zullen de kosten gemaakt worden.

7102488 JS verv. Armaturen Leidse Lantaarn

Dit krediet is een afsplitsing van het krediet JS vervangen Armaturen OV en is speciaal voor de vervanging van de Leidse Lantaarn. De realisatie is in volle gang.

7100095 JS vervanging armaturen ov

Dit krediet is bepaald op basis van de technische levensduur van armaturen. In de praktijk wordt het vervangen van armaturen gecombineerd met het vervangen van de lichtmasten per wijk. Dit heeft geleid tot latere uitgaven.

7101019 polderpark Cronesteijn

IP Parken Cronesteijn loopt langer door dan verwacht, omdat vanuit het project in overleg met Beheer een aantal extra maatregelen uit het beheerplan projectmatig worden uitgevoerd. De uitvoering van fase 1 daarvan is in volle gang, fase 2 is gepland in 2027, fase 3 in 2029. Ook de aanpak van de moerastuin kent een fasering die doorloopt in 2025, 2027 en mogelijk ook 2029. Deze faseringen hebben te maken met het natuurtechnische karakter van de werkzaamheden, op deze manier wordt voorkomen dat er een te grote verstoring van natuurwaarden ontstaat.

7102360 Hooghkamerpark

In de loop van vorig jaar is begonnen met het ontwerp en dit zal in 2025 wordt afgerond en zal gestart worden met de werkvoorbereiding. In 2026 worden de werkzaamheden aanbesteed en gestart met de uitvoering. In verband met het plantseizoen lopen deze werkzaamheden mogelijk door t/m maart 2027 gevolgd door eerstejaarsonderhoud t/m 31-12-27.

7101924 JS duikers

Uitvoering loopt op dit moment nog. In 2025 krijgen we de rekening.

7102366 Riolering Stationskwartier Marislaan

Het project wordt momenteel voorbereid en in 2025 uitgevoerd.

7102367 Persleidingen J. Catslaan

Het project Persleidingen J. Catslaan wordt in combinatie met het project Leidse Ring Noord/Plesmanlaan uitgevoerd. Verwachte uitvoering is in 2025 met doorloop naar 2026.

7102368 Riolering Verbeekstraat

Het project Riolering Verbeekstraat wordt in combinatie met het project Leidse Ring Noord/Plesmanlaan uitgevoerd. Verwachte uitvoering is in 2025 met doorloop naar 2026.

7102369 Maresingel Slingergoot

Het project wordt voorbereid in 2025. De verwachte uitvoering is in 2026.

7102467 Rio Lammenschansweg/Lammenschansdriehoek

Het krediet Rio Lammenschansweg/Lammenschansdriehoek betreft een voorbereidingskrediet. De verwachte uitvoering is in 2027.

7101900 Cronesteynkade

De werkzaamheden zitten in een afrondende fase.

7101901 Schelpenkade

De Werkzaamheden zitten in een afrondende fase.

7101912 Parkbruggen - Klein Cronesteijn proj 22

De Werkzaamheden zitten in de voorbereidende fase.

7101917 verkeersbruggen – Trekvaartbrug

In verband met synergie en kostenbesparing wordt het werk tegelijkertijd uitgevoerd met de plannen van de nutspartijen, dit leidt hierdoor tot vertraging in de werkzaamheden. De realisatie vindt naar verwachting in 2026 plaats.

7101923 Zwartepadviaduct-LED-verlichting

De Werkzaamheden zitten in de voorbereidende fase. Planning realisatie is 2025.

7102015 bruggen in de Vlietweg proj 2022

De Werkzaamheden zitten in de voorbereidende fase. Planning realisatie is 2025/2026.

7102016 bruggen in de Vlietweg proj 2023

De Werkzaamheden zitten in de voorbereidende fase. Planning realisatie is 2025/2026.

7102495 Bruggen in de Vlietweg Proj. 2025

De Werkzaamheden zitten in de voorbereidende fase. Planning realisatie is 2025/2026.

6

Stedelijke ontwikkeling

Stedelijke ontwikkeling

Programmanummer	6
Commissie	Stedelijke Ontwikkeling
Portefeuille(s)	Wonen, Bouwen & Welzijn Bestuur, Veiligheid, Handhaving & Regio Energie, Werk, Inkomen & Cultuur

De missie van het programma Stedelijke ontwikkeling luidt:

"De gemeente Leiden staat voor een optimale ruimtelijke ontwikkeling van de beschikbare, schaarse ruimte van stad en regio die gericht is op een kwalitatief hoogwaardige woon-, werk- en leefomgeving."

Ontwikkelingen in 2024

Leiden hoorde in 2024 bij de top 5 Nederlandse gemeenten waar het grootste aantal nieuwe woningen in aanbouw is gegaan. In oktober vorig jaar is hier het artikel 'Waarom wordt hier wél gebouwd?' over verschenen in de Telegraaf. Dit is een prestatie om trots op te zijn en die te danken is aan een strategie gericht op uitnodigingsplanologie, met heldere beleidskaders die locatie- en gebiedsontwikkelingen in de hand werken (onder andere op het gebied van parkeren). Tegelijkertijd worden duidelijke kwalitatieve eisen gesteld met betrekking tot duurzaamheidsprestaties en de betaalbaarheid van woningen. In 2024 is daarnaast ook hard verder gewerkt aan de energietransitie.

Beleidssterrein Ruimtelijke planvorming en plantoetsing

Regionale Investeringsagenda's Holland Rijnland en NOVEX Zuidelijke Randstad

In april 2024 is de Regionale Investeringsagenda (RIA HR) in het algemeen bestuur van Holland Rijnland vastgesteld. De opgaven uit het boekje 'Samenwerken in de Westflank' zijn door de gemeenten uit de Westflank van de Stedelijke As in Holland Rijnland ingebracht en in deze RIA vastgelegd. Na vaststelling van de RIA HR is gestart met het uitvoeren van de geformuleerde regionale projecten.

Het boekje 'Samenwerken in de Westflank' is daarnaast ook gebruikt als input voor het Ontwikkelperspectief NOVEX Zuidelijke Randstad, dat is vastgesteld tijdens het bestuurlijk overleg Leefomgeving afgelopen november. Dit visiedocument op de schaal van de Zuidelijke Randstad (tussen de Leidse regio en Drechtsteden) vormt op haar beurt de basis voor de Uitvoeringsagenda NOVEX Zuidelijke Randstad en de Regionale Investeringsagenda NOVEX Zuidelijke Randstad (RIA NOVEX), die respectievelijk eind 2025 en eind 2026 moeten worden vastgesteld. Waar de RIA Holland Rijnland vooral een mechaniek vormt om plankosten voor regionale onderzoeken te dekken, is de hoop dat de RIA NOVEX Zuidelijke Randstad een rol kan spelen in de cofinanciering door Rijk en provincie van een aantal regionale projecten, waaronder mogelijk de uitvoering van een deel van het regionale groenblauwe raamwerk, inclusief stukjes van de Tweede Groene Ring.

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet daadwerkelijk in werking getreden. De zorgvuldige voorbereidingen in de jaren daarvoor hebben haar vruchten afgeworpen. De invoering heeft zonder incidenten plaats gevonden. Aanvragen van omgevingsvergunningen kwamen direct binnen via het nieuwe Omgevingsloket en ook de eerste vergunningverlening in het eerste kwartaal onder de nieuwe wetgeving is goed verlopen.

2024 is ook het eerste jaar van de transitiefase, een fase waarin de gemeente verder toewerkt volledig aan de wet te voldoen. Dit is een omvangrijke transitie die loopt tot januari 2032.

We hebben stappen gezet in de verkenning hoe bestaand beleid overgezet kan worden naar instrumenten van de Omgevingswet. Overzetten van beleid vraagt om het ontrafelen van bestaand sectorale beleid. Om werk met werk te maken wordt dit onder andere onderzocht in het traject van de omgevingsvisie. Voor 2027 moet de visie volgens de standaarden ontsloten en raadpleegbaar zijn in het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

Voor de ontwikkeling van het omgevingsplan wordt gewerkt volgens een plan van aanpak en een planning. We liggen op schema met de planning van de eerste twee wijzigingsbesluiten voor het omgevingsplan, deze zijn voorzien voor december 2025. Er wordt inmiddels gewerkt met de nieuwe plansoftware.

Beleidssterrein Gemeentelijke gronden en gebouwen

Gemeentelijk vastgoed

In 2024 is onder andere uitvoering gegeven aan de verduurzamingsopgave van het gemeentelijk vastgoed. Allereerst is uitvoering gegeven aan de maatregelen vanuit de EML (Erkende Maatregelenlijst) in samenwerking met de Omgevingsdienst West-Holland. Bij 12 locaties zijn wettelijk verplichte energiebesparende maatregelen uitgevoerd waarvan de kosten binnen 5 jaar kunnen worden terugverdiend. In aanvulling daarop is gestart met de start verbouw en verduurzaming Boistokade, de start voorbereiding verduurzaming Pieterskerkgracht 9-9A (Ars Aemula Naturae en woonhuis) en de uitvoering verduurzaming Roodenburgerstraat 1A. De aanbesteding van onderhoudscontracten voor de elektrotechnische- en werkbouwuigkundige installaties voor het gemeentelijk vastgoed is in 2024 afgerond. Ook is de verbouwing en renovatie van Trix ter Windt opgeleverd.

Meerjaren Perspectief Grondexploitatie 2024 en Vermogensbeheer Grondexploitaties 2024-2028

In juli 2024 is het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties PLUS 2024 door de raad vastgesteld. Kern van deze rapportage is dat het totale resultaat van de actieve grondexploitaties ten opzichte van het jaar daarvoor met circa € 1,5 miljoen is verslechterd en dat de benodigde weerstandscapaciteit ten behoeve van risico's met bijna € 1,3 miljoen is toegenomen. Ook is zoals gebruikelijk het Vermogensbeheer Grondexploitaties 2024-2028 vastgesteld. Conclusie is dat de reserve Grondexploitaties de komende jaren een financiële bijdrage kan leveren aan de verdere verstedelijking van Leiden. Binnen de huidige actieve grondexploitaties wordt tot 2030 een substantieel aantal woningen gerealiseerd. Daarnaast zijn nieuwe grondexploitaties nodig om gebiedsontwikkelingen in gang te zetten en de woningbouwambities waar te maken, zo is begin 2024 de grondexploitatie Telderskade-Vijfhoven geopend.

Beleidssterrein Wonen

Evaluatie Uitvoeringsagenda wonen

Deze heeft in 2024 plaatsgevonden en heeft samen met nieuw vastgesteld beleid de basis gevormd voor het ontwerp volkshuisvestingsprogramma dat in 2024 is opgesteld.

Huurteam

Er heeft een aanbesteding plaatsgevonden voor het voortzetten van de huurteamwerkzaamheden. Hierdoor kan het huurteam van Steenvlinder ook in 2025 huurders ondersteunen wanneer er sprake is van huurmisstanden. Daarnaast wordt er vanuit het huurteam van Steenvlinder inzet gepleegd bij de handhaving van de woningmarktregulerende maatregelen, met name voor goed verhuurderschap.

Woonzorgcomponent

Met de gemeenten en partners uit de Leidse regio is gewerkt aan een (sub)regionale woonzorgcomponent. Partners als corporaties, marktpartijen, het Zorgkantoor, zorgpartijen en welzijnsorganisaties zijn sleutelspelers bij het opstellen. Tijdens dit proces maken we afspraken over de verschillende bijzondere doelgroepen en over waar we (sub)regionaal samenwerken en waar niet. Deze woonzorgcomponent is de basis voor de in 2025 vast te stellen Leidse visie op wonen, zorg en welzijn.

Monitor prestatieafspraken

In 2024 is de jaarlijkse monitor van de prestatieafspraken verschenen. Daarnaast heeft het college een inzetdocument opgesteld om aan te geven rond welke thema's zij met de woningcorporaties en huurders voor de prestatieafspraken van 2026-2031 in gesprek wil. De gemeenteraad heeft via een wensen en bedenkingenprocedure aangegeven dat zij de inhoud van het inzetdocument ondersteunt en daar nog een aantal wensen aan toegevoegd.

Huisvestingsverordening

Per 1 januari 2024 is de Huisvestingsverordening geactualiseerd voor de uitvoering van het samenhangende pakket van maatregelen ten behoeve van de woningmarktregulering. Ook is de Verordening goed verhuurderschap in werking getreden. De Huisvestingsverordening is in de loop van 2024 aangepast om

knelpunten bij woningvorming en omzetting van woonruimte aan te pakken. De minimale oppervlakte voor woningvorming is verlaagd naar 24 m² om legalisering van bestaande situaties mogelijk te maken. Daarnaast is een vergunningplicht ingevoerd voor het omzetten van onzelfstandige naar zelfstandige woonruimten, zodat het verkameringsquotum niet kan worden omzeild. Dit voorkomt dat kleine zelfstandige eenheden ontstaan en draagt bij aan de leefbaarheid in Leiden. Ook is overgangsrecht opgenomen voor woningen die voor bepaalde data zijn gevormd of omgezet.

Beleidssterrein Energietransitie

Startnotitie wijkuitvoeringsplan energietransitie Waardeiland

Deze is in 2024 vastgesteld. Op het Waardeiland werkt de gemeente samen met betrokken bewoners aan een duurzaam alternatief voor aardgas met een slim, integraal energiesysteem: een voorbeeld voor de rest van de stad.

Gebiedsgerichte warmtetransitie

De uitgangspunten voor de gebiedsgerichte warmtetransitie (UGW) zijn na een succesvol participatietraject vastgesteld voor inspraak. Het participatietraject heeft plaatsgevonden met bewonersinitiatieven, Leidse Milieuraad, woningcorporaties, Liander en een aantal leden van het afgeronde burgerberaad.

Warmte Leidse Regio

Binnen samenwerkingsverband Warmte Leidse Regio hebben we een succesvolle verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden voor een gezamenlijk regionaal warmtebedrijf.

Energiek Leiden

In 2024 heeft de samenwerking met energiecoöperatie Energiek Leiden mooie resultaten opgeleverd. Zo zijn er honderden woningen *gefixt* door *energiefixers*; door de kleine energiebesparende maatregelen besparen bewoners gemiddeld €456 op hun jaarlijkse energierekening. Daarnaast zijn er meer activiteiten gedaan, onder andere energieadvies door energiecoaches, begeleiding van buurten door de buurtinitiatiecoaches, organisatie van de Leidse Duurzame Huizendagen en het Warmtepompsprekkuur. Ook was 'opbouw' het centrale thema: Opbouw van expertise in de teams, opbouw van de organisatie, de samenwerking met de gemeente en de partners in de stad.

Leidse Isolatieaanpak

De Leidse Isolatieaanpak is gestart in oktober 2024. Sindsdien hebben al ongeveer 450 Leidse woningeigenaren zich aangemeld om in aanmerking te komen voor advies en subsidie. Het project loopt door tot eind 2028, of totdat het subsidieplafond (voor ongeveer 2000 huishoudens) is bereikt.

Beleidssterrein 6A Ruimtelijke planvorming en plantoetsing

Doelen en prestaties bij 6A Ruimtelijke planvorming en plantoetsing

Doel	Prestatie	
6A1 Toedelen van ruimte	6A1.1 Opstellen kaderstellende visies voor de ruimtelijke ontwikkeling van regio, stad en stadsgebieden	✓
	6A1.2 Stimuleren ruimtelijke initiatieven en ruimtelijke kwaliteit	✓
	6A1.3 Opstellen en actualiseren ruimtelijk instrumentarium	✓
	6A1.4 Implementatie Omgevingswet	✓
6A2 Ruimtelijke kwaliteit van de bebouwde ruimte	6A2.1 Behandeling verzoeken om omgevingsvergunningen	✓
	6A2.2 Het voeren van vooroverleg	✓
6A3 Veilig bouwen en veilig gebruiken van bebouwde ruimte	6A3.1 Toezicht en handhaving op veilig bouwen en gebruiken	✓

Beleidsterrein 6B Gemeentelijke gronden en gebouwen

Doelen en prestaties bij 6B Gemeentelijke gronden en gebouwen

Doel	Prestatie	
6B1 Optimale exploitatie van gemeentelijke gronden en gebouwen	6B1.1 Voeren van een erfpachtbedrijf	✓
	6B1.2 Opstellen Meerjarenperspectief Grondexploitatie en Vermogensbeheer Grondexploitatie	✓
	6B1.3 Exploiteren van gemeentelijke gebouwen	✓

Beleidsterrein 6C Wonen

Doelen en prestaties bij 6C Wonen

Doel	Prestatie	
6C1 Hogere kwaliteit en toename van de woningvoorraad	6C1.1 Woonvisie Leiden 2020-2030 en uitvoeringsagenda wonen	✓
	6C1.2 Uitvoering prestatieafspraken 2020-2025	✓
	6C1.3 Regionale woonvisie en woonruimteverdeling	✓
	6C1.4 (Laten) uitvoeren van projecten (inclusief studentenhuysvesting)	⚠
6C2 Opheffen illegale huysvesting	6C2.1 Toezien en handhaven op onrechtmatige bewoning	✓

Toelichting op prestaties

6C1.3 Regionale woonvisie en woonruimteverdeling

Onder deze prestatie vallen verschillende onderwerpen. Het onderwerp Uitvoering Beleid Woonwagens krijgt een oranje stoplicht.

Uitvoering Beleid Woonwagens

Naast de herinrichting van de Trian Semlerstraat is Leiden bezig met een onderzoek naar de uitbreiding met twee (koop)standplaatsen op Trekvaartplein. Vanuit de Regionale Woonagenda heeft de Leidse regio de opdracht om 12 standplaatsen te realiseren. Tot dusver is er in de Leidse regio nog geen overeenstemming wat zou moeten optellen tot 12 standplaatsen. Dit overleg loopt nog.

6C1.4 (Laten) Uitvoeren van projecten (inclusief studentenhuysvesting)

Projecten met groen stoplicht:

- Lammenschansdriehoek (vh Lammenschanspark)
- Entreegebied LBSP
- Westerpoort
- Groennoord fase 2

Projecten met oranje stoplicht:

Stationsgebied

Binnen het stationsgebied vallen verschillende projecten. Het project Morspoortterrein krijgt een rood stoplicht, de andere projecten krijgen een oranje stoplicht.

Project Lorentz fase 2

De ontwikkelaar heeft door onzekere marktomstandigheden het verzoek gedaan de grond later te mogen afnemen. Er is nog geen datum voor de start van de bouw, maar de bouw van Lorentz fase 2 zal niet eerder dan Q3- 2025 starten.

Project De Geus

De bouw is door technische problemen in de bouw vertraagd, de oplevering vindt naar verwachting 2027 of 2028 plaats.

Project Morspoortterrein

Door financiële tegenvallers ten aanzien van de opbrengsten en de kosten (met name bouwrijp maken) zal een herziening van de grondexploitatie plaatsvinden die in Q2 2025 ter besluitvorming zal worden voorgelegd. De start van de eerste bouwdeelen vertraagt met circa 1,5 jaar.

Project Morssingelblok

De haalbaarheid van deze ontwikkeling wordt onderzocht. Er is een vertraging ontstaan door een rechtszaak van een marktpartij tegen de voorgenomen gronduitgifte aan de eigenaar van de Stationsplein flat. De sloopwerkzaamheden zijn gepland voor eind 2027 en 2028. De start van de realisatie van de woningen in 2029.

De Zwijger

In Q2 2024 is het bestemmingsplan voor Touw, het eerste deelproject van Park de Zwijger, vastgesteld door de gemeenteraad. In 2024 is met de woningcorporaties Ons Doel en De Sleutels en Heijmans gewerkt aan de verdere uitwerking van de gebiedsontwikkeling. De uitwerking van de plannen kost meer tijd dan verwacht, met name aan de noordzijde. De complexiteit aan deze zijde is hoger om een aantal redenen: de grote opgaven en ambities zoals het aandeel betaalbaar programma (70%), de gewijzigde marktomstandigheden én de raakvlakken tussen de gebiedsontwikkeling en de infrastructuur. Dit alles vergt meer afstemming en vraagt om keuzes. Onderdeel van het proces is het onderzoeken en bepalen van de rolverdeling en verantwoordelijkheden tussen partijen, welke worden vastgelegd in nog te sluiten vervolgovereenkomsten. Naar verwachting zal voor de zomer van 2025 eerst een vervolgovereenkomst worden gesloten met Ons Doel en in de tweede helft van 2025 met De Sleutels en Heijmans.

Vondelkwartier

Het bestemmingsplan is in 2024 door de gemeenteraad vastgesteld. Eind december is beroep ingesteld tegen het vaststellingsbesluit waardoor het project circa 1,5 jaar zal vertragen. Hierover wordt in 2025 meer duidelijk.

Voor wat betreft de Mercedes-IJshallocatie ligt het initiatief bij Westelijke Investment. De eerste stap in dit traject is een intentieovereenkomst tussen de gemeente en Westelijke Investment. Voor het ROC/ Gezondheidscentrum onderzoekt de gemeente de mogelijkheid van sloop/nieuwbouw. Hierover is de gemeente in gesprek met de huurders.

Energiepark

Het bestemmingsplan is nog niet onherroepelijk vanwege een beroepsprocedure. De koop-realisatieovereenkomst voor deelgebied J is wel getekend, maar de uitvoeringsplanning moet nog nader afgestemd worden met Liander. De koop-realisatieovereenkomst voor deelgebied E is nog niet getekend. Dat gebeurt naar verwachting begin 2025.

De verkoop van de gemeentelijke panden aan EST en BamBam-Pronck is nog niet afgerond.

Werninkterrein

De gemeenteraad heeft via de motie M.23.0086.05 'snelle doorstart Werninkterrein' gevraagd de gesprekken voor ontwikkeling door te zetten. Daarom is een krediet aangevraagd voor dekking van de interne en externe plankosten om te komen tot een doorstart van het project Wernink.

Inmiddels heeft ABB samenwerking gezocht met Niersman uit Voorschoten en is de gemeente een allonge op de intentieovereenkomst aangegaan met deze nieuwe ontwikkel- en bouwcombinatie. Daarin is afgesproken samen te onderzoeken onder welke voorwaarden een doorstart kan plaatsvinden.

LEAD

Dit project heeft vertraging opgelopen. Het Monuta-gebouw is gesloopt, maar het verleggen van kabels en leidingen en de bouw van een nieuwe telecomvoorziening is niet overeenkomstig planning gestart. Belangrijkste oorzaken voor de vertraging zijn de ingewikkelde oplossingen die nodig om het KPN netwerk voldoende te waarborgen en moeite om financiering van project rond te krijgen. Gemeentelijke verantwoordelijkheid is zeer beperkt; er zijn geen mogelijkheden om de vertraging te verminderen.

Telderskade e.o.

In Leiden Zuid-West is sprake van netcongestie, wat betekent dat er geen ruimte meer is op het stroomnet. Daarom zijn voor Huis van de Buurt alternatieven onderzocht. De aannemer kan starten met de werkzaamheden en naar verwachting wordt het Huis van de Buurt in het eerste kwartaal van 2026 opgeleverd.

Vanwege de benodigde extra onderzoeken wordt het besluit aanvraag uitvoeringskrediet van het centrumgebied naar verwachting eind 2025 genomen.

Plesmanlaan 100 / Jacobs

Het bestemmingsplan voor dit transformatieproject met 420 woningen en commerciële voorzieningen is op 1 februari 2024 door de gemeenteraad vastgesteld. In maart 2024 is duidelijk geworden dat er (eenmaal) beroep is ingesteld tegen het bestemmingsplan. Een precieze zittingsdatum is nog niet bekend. Dit heeft gevolgen voor de planning van de Plesmanlaan 100 en ook voor de herinrichting van de openbare ruimte

Verbeekstraat. Volgens huidige inzichten is het project met ongeveer anderhalf jaar vertraagd, maar mogelijk kan de start uitvoering na uitspraak Raad van State eind 2025 toch plaatsvinden.

Meerburg

De corporaties hebben besloten verder te willen met de verdere planontwikkeling volgens de kaders van de gebiedsvisie. Echter heeft De Sleutels op korte termijn geen financiële middelen beschikbaar voor de verdere planontwikkeling en uitvoering. De Sleutels hoopt met Portaal in 2025 afspraken te maken over een ruil en of verkoop van woningen waardoor De Sleutels alsnog voldoende middelen beschikbaar heeft om een gedeelte van het plan uit te voeren en Portaal het overige gedeelte van het plan overneemt van De Sleutels en uitvoert.

Effectindicatoren bij 6C Wonen

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 6C1 Hogere kwaliteit en toename woningvoorraad						
6C1.a Toename aantal huurwoningen (inclusief studentenwoningen)	1.152	886	1.312	1.321	611	Nieuwbouwmonitor
6C1.b Toename aantal koopwoningen	57	276	61	181	193	Nieuwbouwmonitor
6C1.c Aantal vernietigde woningen	149	167	123	90	166	Nieuwbouwmonitor
6C1.d Gemiddelde WOZ waarde	313.000	345.000	390.000	394.000	-	CBS (BBV - via wsjg)
6C1.e Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen	16,5	13,1	19,4	nnb	-	CBS (BBV - via wsjg)
6C1.f Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	€ 683	€ 875	€ 913	€ 984	-	COELO (BBV - via wsjg)
6C1.g Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 944	€ 1.172	€ 1.226	€ 1.324	-	COELO (BBV - via wsjg)

Beleidsterrein 6D Energietransitie

Doelen en prestaties bij 6D Energietransitie

Doel	Prestatie	
6D1 Klimaatneutrale gebouwde omgeving in 2050	6D1.1 Energiebesparing	✓
	6D1.2 Opwek duurzame energie	✓
	6D1.3 Warmtetransitie	⚠

Toelichting op prestaties

6D1.3 Warmtetransitie

De gemeente Leiden is al een aantal jaar werk aan het maken van de warmtetransitie. Met een vastgestelde Transitievisie Warmte in 2022 heeft de gemeente richting gegeven. En door verschillende wijkaanpakken op te starten, regionaal samen te werken, lokale initiatieven te ondersteunen en faciliterend te zijn bij de bouw van grotere infrastructuur, doet de gemeente wat nodig is.

In dichtbebouwde steden als Leiden is collectieve warmte, met behulp van warmtenetten, een belangrijk onderdeel van de nieuwe, aardgasvrije stad. Om tot uitvoering te komen is het belangrijk dat randvoorwaarden, zoals financiering, (publieke) realisatiekracht en wetgeving, op orde zijn. Daar werkt het rijk hard aan en ook de gemeente Leiden zet zich daarvoor in. Onder andere met het opzetten van een publiek warmtebedrijf en het reserveren van financiële middelen. De Wgiw (wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie), waarmee de gemeente bevoegdheid krijgt om de aardgaslevering in een gebied te beëindigen, is inmiddels door het parlement aangenomen. Maar de voorlopige versie van de Wcw (Wet collectieve warmte), waar publiek eigenaarschap van warmtenetten een belangrijk onderdeel van is, zorgen voor veel onzekerheid.

Commerciële partijen maken zich zorgen over de toekomst van hun bedrijfsvoering. In 2024 heeft Vattenfall voor Leiden aangegeven, onder de huidige omstandigheden, niet meer grootschalig bestaande bouw aan te willen sluiten. Tegelijkertijd staan publieke warmtebedrijven, met voldoende realisatiekracht, nog niet klaar. In 2024 hebben we stappen gezet om een publiek integraal warmtebedrijf (PIW) op te richten met onze vijf buurgemeenten: Leiderdorp, Oegstgeest, Zoeterwoude, Katwijk en Voorschoten. We werken met hen samen in de Warmte Leidse Regio en zetten ons in om, met behulp van een warmtebedrijf met een

publiek meerderheidsaandeel, woningen duurzaam te verwarmen. Dit in nauwe samenwerking met onze lokale partners. Onder andere met behulp van de warmtebronnen WLQ+ en geothermie, maar mogelijk ook met kleinere, meer lokale bronnen. In verschillende gebiedsaanpakken zetten we al stappen richting de uitvoering en zorgen we dat projecten overdraagbaar zijn aan dit nog op te richten warmtebedrijf. In 2024 zijn verschillende startnotities op wijkniveau vastgesteld, waarin we het proces voor de komende jaren met uitwerking vastleggen.

De gemeente doet dus wat nodig is, maar dit vertaalt zich nog niet altijd in daadwerkelijke resultaten. Mede door de moeizame start van de afgelopen jaren op landelijk niveau en de lastige opstartfase voor gemeenten, komen onze ambitieuze doelen (zoals 8.000 nieuwe aansluitingen op een warmtenet in 2030) onder druk te staan. Tegelijkertijd lopen andere zaken wel voorspoedig. De aanleg van WLQ+ gaat door en zorgt in 2027 voor een nieuwe warmtebron voor het bestaande warmtenet van Vattenfall en aanvullende capaciteit om daar eventueel op uit te breiden. We professionaliseren de samenwerking met lokale initiatieven verder, waar Energiek Leiden (EL) een belangrijke rol in speelt. EL werkt sinds begin 2024 een half jaar intensief samen met de gemeente, leidt energiecoaches op en coördineert ze en stuurt buurt-initiatief-coaches op pad om initiatieven met ambities (om hun wijk aardgasvrij te maken) te ondersteunen. Hun energiefixers hebben in 2024 bij honderden woningen energiebesparende maatregelen aangebracht.

Effectindicatoren bij 6D Energietransitie

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 6D1 Klimaatneutrale gebouwde omgeving in 2050						
6D1.a CO2 uitstoot gebouwde omgeving, in tonnen	290.000	260.000*	n nb	n nb	240.000	RWS, via Klimaatmonitor
6D1.b Percentage huishoudens in energiearmoede	6,0%	4,2%	4,9%	n nb	6,2%	TNO
6D1.c Aantal geregistreerde woningen met energielabel E, F of G	7.300	7.410	7.185	7.125	5.560	RVO, via Klimaatmonitor
6D1.d Totaal energieverbruik gebouwde omgeving, in TJ	4.700	4.300	n nb	n nb	4.500	Klimaatmonitor
6D1.e Aandeel duurzame warmtebronnen in geleverde warmtemix	0%	0%	0%	n nb	8%	Warmte-etiket Vattenfall
6D1.f CO2-emissie van het warmtenet per GJ, in kg	37,2	42,8	46,3	n nb	29	Warmte-etiket Vattenfall
6D1.g Hernieuwbare elektriciteit via zon, in TJ	75	111	136	n nb	147	CBS, via Klimaatmonitor
6D1.h Percentage bekende hernieuwbare energie	4,6%	5,5%	n nb	n nb	17%	Klimaatmonitor
6D1.i Aantal woningen op een warmtenet (schatting)	13.000	12.800	13.000	n nb	15.900	CBS, via Klimaatmonitor
6D1.j Aantal woningen met elektrische verwarming	1.900	3.600	4.400	n nb	3.600	CBS, via Klimaatmonitor
6D1.k Aantal woningen dat gebruik maakt van een aardgasinstallatie	42.800	43.900	43.800	n nb	37.400	CBS, via Klimaatmonitor

* In de jaarstukken van 2023 is een incorrecte waarde opgenomen. Dit is het juiste aantal.

Kaderstellende beleidsstukken

In 2024 zijn de volgende kaderstellende beleidsstukken vastgesteld:

- RV 24.0107 Vaststelling bestemmingsplan Schipholweg 66-128 te Leiden
- RV 24.0106 Vaststelling beeldkwaliteitsplan Schipholweg
- RV 24.0115 Voorstel tot wijziging van de Verhuurverordening en de Huisvestingsverordening
- RV 24.0112 Vaststelling Parapluplan Limes Unesco
- RV 24.0103 Wensen en bedenkingen Inzetdocument Prestatieafspraken 2025-2030
- RV 24.0064 Vaststelling bestemmingsplan Vondel en de Zwaan
- RV 24.0079 Vaststelling Herstelbesluit bestemmingsplan Verbrede reikwijdte Energiepark e.o.
- RV 24.0069 Aanvraag voorbereidingskrediet ondergrondse parkeergarage
- RV 24.0067 Grondopbrengsten en plankosten woonwagenlocatie TrienSemlerstraat
- RV 24.0063 Grondexploitatie Entreegebied LBSP
- RV 24.0058 Vermogensbeheer Grondexploitaties 2024-2028
- RV 24.0057 Meerjarenperspectief Grondexploitaties plus 2024
- RV 24.0046 Verordening duurzaamheidsleningen Leiden 2024

- RV 24.0044 Nota van Uitgangspunten en Uitvoeringskrediet Gooimeerlaan 25 (incl. err)
- RV 24.0036 Bestemmingsplan Rhijnvreugd
- RV 24.0034 Vaststellen bestemmingsplan Touw (hoek Sumatrastraat-Antillenstraat)
- RV 24.0061 Wijziging Verordening voor de fysieke leefomgeving Leiden 2020, slotbepaling (technische wijziging)
- RV 24.0029 Adviezen burgerberaad versnellen energietransitie incl am
- RV 24.0022 Vaststellen bestemmingsplan 'Woongebouw De Kopermolen'
- RV 24.0024 Vaststelling bestemmingsplan Humanities Campus
- RV 24.0023 Vaststellen Beeldkwaliteitplan Humanities Campus
- RV 24.0027 Vaststelling bestemmingsplan Bizetpad
- RV 24.0028 Vaststelling grondexploitatie Bizetpad t.b.v. realisatie woningbouwprogramma door Ons Doel
- RV 24.0026 Ontwerp omgevingsvergunning en afgifte ontwerp verklaring van geen bedenkingen LBSP, Sport- en tentamencentrum
- RV 24.0018 Ontwerp-VVGB Fietsenstalling Lange Mare bij de Hartebrugkerk
- RV 24.0016 Verruimen mogelijkheden voor zonnepanelen op dakvlakken met dakkapellen in beschermd stadsgezicht
- RV 24.0007 Ruimtelijke en programmatische beleidskaders voor Prins6 en Rijtjes (incl. am)
- RV 24.0003 Wensen en bedenkingen Jaarverslag 2023 en Uitvoeringprogramma 2024 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)
- RV 23.0130 Kaders Herontwikkeling Rivierenbuurt
- RV 23.0131 Wijziging op de Verordening voor de fysieke leefomgeving Leiden 2020 – najaar 2023, markten en terrassen en rectificatie vanwege samenloop
- RV 23.0126 Vaststelling bestemmingsplan Plesmanlaan 100
- RV 23.0125 Herinrichting Openbare Ruimte Verbeekstraat (incl. erratum)
- RV 24.0005 Wijziging van de Huisvestingsverordening, onderdeel woonruimtevoorraad, Leiden 2021 en 2024
- RV 23.0119 Uitvoeringsbesluit Gebiedsontwikkeling Telderskade – Deelproject Vijfhoven (incl. errata)

Programmabudget

Stedelijke ontwikkeling		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Ruimtelijke planvorming en plantoetsing	Lasten	9.109	10.425	1.225	11.650	11.030	621
	Baten	-5.279	-4.889	-2.356	-7.245	-7.069	-176
Saldo		3.830	5.536	-1.131	4.406	3.960	445
Gemeentelijk vastgoed	Lasten	33.921	19.650	21.990	41.641	42.057	-416
	Baten	-29.504	-21.313	53.149	31.835	32.186	-350
Saldo		4.417	-1.663	75.139	73.476	74.243	-767
Wonen	Lasten	612	729	163	892	676	216
	Baten	-	-	-1.042	-1.042	-1.322	280
Saldo		612	729	-879	-150	-646	496
Energietransitie	Lasten	4.934	3.867	2.211	6.077	5.160	917
	Baten	-3.701	-2.301	-1.602	-3.902	-3.697	-205
Saldo		1.233	1.566	609	2.175	1.463	712
Programma	Lasten	48.576	34.671	25.589	60.260	58.922	1.338
	Baten	-38.484	-28.503	48.149	19.646	20.097	-451
Saldo van baten en lasten		10.092	6.168	73.738	79.906	79.020	887
Reserves	Toevoeging	19.169	5.619	45.257	50.876	51.122	-246
	Onttrekking	-18.311	-2.072	-128.497	-130.570	-131.398	828
Mutaties reserves		858	3.547	-83.240	-79.693	-80.276	582
Resultaat		10.950	9.715	-9.502	213	-1.256	1.469

Reserves programma 6		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve grondexploitatie P6	Toevoeging	11.551	3.687	40.677	44.364	43.997	368
	Onttrekking	-9.932	-535	-20.323	-20.857	-23.267	2.409
Saldo		1.619	3.152	20.355	23.507	20.730	2.777
Reserve bovenwijkse voorz. Grondbedr. P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-40	-	-194	-194	-194	0
Saldo		-40	-	-194	-194	-194	0
Reserve afkoopsommen erfpacht	Toevoeging	-	-	-	-	0	-0
	Onttrekking	-1.508	-1.508	-101.477	-102.986	-102.986	-
Saldo		-1.508	-1.508	-101.477	-102.986	-102.986	-0
Reserve afkoop adm.kst. Erfpacht	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-3	-3	-	-3	-3	-
Saldo		-3	-3	-	-3	-3	-
Egalisatiereserve inkomsten bouwleges P6	Toevoeging	1.088	-	3.300	3.300	3.734	-434
	Onttrekking	-	-	-848	-848	-134	-714
Saldo		1.088	-	2.452	2.452	3.599	-1.147
Reserve sociale huurwoningen	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-130	-	-16	-16	-16	0
Saldo		-130	-	-16	-16	-16	0

Reserves programma 6		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve Leids uitvoeringspr LUBO 2016 P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-298	-	-850	-850	-514	-336
Saldo		-298	-	-850	-850	-514	-336
Reserve herstruct.woongebieden SvZ&V	Toevoeging	0	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-16	-16	-16	0
Saldo		0	-	-16	-16	-16	0
Reserve herstruct.woongebieden Ons Doel	Toevoeging	26	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-3.695	-	-	-	-	-
Saldo		-3.669	-	-	-	-	-
Reserve risico's projecten in uitvoering	Toevoeging	4.117	-	1.843	1.843	1.843	-0
	Onttrekking	-	-	-	-	-	-
Saldo		4.117	-	1.843	1.843	1.843	-0
Reserve risico's bijzondere projecten P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-2.300	-	-	-	-	-
Saldo		-2.300	-	-	-	-	-
Reserve exploitatie Oppenheimstraat P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-52	-52	-52	-0
Saldo		-	-	-52	-52	-52	-0
Reserve Stedelijke Ontwikkeling P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-51	-	-337	-337	-163	-174
Saldo		-51	-	-337	-337	-163	-174
Reserve asbestsanering (P6)	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-155	-155	-	-155
Saldo		-	-	-155	-155	-	-155
Reserve herontw. Stationsgebied eo	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-10	-	-	-	-	-
Saldo		-10	-	-	-	-	-
Reserve parkeren P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-26	-26	-	-26	-26	0
Saldo		-26	-26	-	-26	-26	0
Reserve bedrijfsvoering plankosten P6	Toevoeging	488	-	37	37	37	0
	Onttrekking	-	-	-37	-37	-37	-0
Saldo		488	-	-	-	-	-0
Reserve Duurzame Stad P6	Toevoeging	1.900	1.932	-600	1.332	1.332	0
	Onttrekking	-318	-	-4.193	-4.193	-3.991	-202
Saldo		1.581	1.932	-4.793	-2.861	-2.659	-202
Reserve instandhouding molens	Toevoeging	-	-	-	-	180	-180
	Onttrekking	-	-	-	-	-	-
Saldo		-	-	-	-	180	-180
Totaal	Toevoeging	19.169	5.619	45.257	50.876	51.122	-246
	Onttrekking	-18.311	-2.072	-128.497	-130.570	-131.398	828
Reserves programma 6		858	3.547	-83.240	-79.693	-80.276	582

BELEIDSTERREINEN

Toelichting op beleidsterreinen met financiële afwijkingen (op de lasten en/of baten) > € 250.000

Algemeen

Het saldo van baten en lasten van het programma Stedelijke Ontwikkeling is voor bestemming € 900.000 positief. Dit positieve resultaat komt tot stand doordat binnen het beleidsterrein ruimtelijke planvorming en plantoetsing het resultaat € 400.000 positief is. Het resultaat van het beleidsterrein gemeentelijk vastgoed is € 800.000 negatief. Het beleidsterrein wonen heeft een positief resultaat van € 500.000. En het beleidsterrein energietransitie heeft een positief resultaat van € 700.000. Hieronder wordt per beleidsterrein een nadere toelichting gegeven. Voor het voordelig saldo zijn voorstellen gemaakt voor bestemming van dit resultaat.

6A Ruimtelijke planvorming en plantoetsing

De werkelijke lasten zijn € 600.000 lager dan begroot. Reden is onder meer het niet volledig inzetten van het incidenteel budget voor aanjagen verstedelijkingsdoelen (€ 200.000 voordeel). Het budget exploitatiebijdragen aan investeringen heeft een voordeel van € 50.000. Dit betreft de bijdragen vanuit een reserve aan het budget invoering programma Omgevingswet. Deze middelen zijn in 2024 niet volledig uitgegeven en worden doorgeschoven naar 2025. Daarnaast zijn er minder uren doorbelast naar de exploitatie (€ 800.000 voordeel). Ook de werkelijke lasten van het handhaven op naleven van bouwregelgeving zijn lager (€ 100.000 voordeel). De werkelijke proceskosten voor uitvoering van de Wet Goed Verhuurderschap zijn lager als gevolg van minder procedures.

6B Gemeentelijk vastgoed

Het resultaat van het beleidsterrein gemeentelijk vastgoed is € 800.000 negatief. Dit saldo komt tot stand doordat de werkelijke lasten binnen dit beleidsterrein € 400.000 lager zijn dan begroot wat resulteert in een nadeel aan de lastenkant. Daarnaast zijn de werkelijke baten € 400.000 lager dan begroot wat resulteert in een nadeel aan de batenkant. In onderstaande tabel zijn de voordelen en nadelen van het beleidsterrein Gemeentelijk vastgoed per betreffende prestatie opgenomen. Vervolgens wordt per prestatie een toelichting gedaan.

Prestatie (bedragen x € 1.000)		Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	
Prestatie Voeren erfpachtbedrijf	Lasten	1.978	1.809	169	voordeel
	Baten 1)	61.142	60.520	622	voordeel
Prestatie Opstellen MPG en Vermogensbeheer Grondexploitaties	Lasten	29.750	29.738	12	voordeel
	Baten	-20.058	-19.086	-972	nadeel
Prestatie Exploiteren van gemeentelijke gebouwen	Lasten	9.913	10.510	-597	nadeel
	Baten	-9.249	-9.249	0	voordeel
Totaal beleidsterrein Gemeentelijk vastgoed	Lasten	41.641	42.057	416	nadeel
	Baten	31.835	32.186	-350	nadeel
1) Met het vaststellen van het raadsvoorstel bij Programmabegroting 2025-2028 is besloten om over te gaan tot een stelselwijziging waarbij het vermogen in de reserve Afkoopsommen erfpacht voortaan als een lange termijn schuld op de balans wordt verantwoord (€ 64.988.662). De financiële consequenties van deze stelselwijziging zijn verwerkt bij de Slotwijziging 2024. De stand van de reserve Afkoopsommen erfpacht is per 1-1-2024 afgerond € 103 miljoen. Hiervan valt afgerond € 38 miljoen vrij in de reserve Grondexploitaties waarna de reserve wordt opgeheven. Als gevolg van deze wijzigingen zijn de begrote en gerealiseerde baten binnen de prestatie Voeren erfpachtbedrijf positief. Resultaat is een voordeel van € 621.632 die hieronder wordt toegelicht.					

Prestatie voeren erfpachtbedrijf

De werkelijke lasten zijn € 200.000 lager dan begroot (voordeel). Dit komt met name door lagere kosten voor ICT (erfpachtsysteem Totallink) en inhuur. De werkelijke baten binnen deze prestatie zijn € 600.000 hoger dan begroot (voordeel). Deze hogere opbrengst is voornamelijk het gevolg van incidentele opbrengsten door verkoop van erfpachtgronden naar volledige eigendom en canonherzieningen. Daarnaast zijn er suppletievergoedingen ontvangen van woningbouwvereniging Ons Doel voor het omzetten van erfpachtpercelen met sociale huurwoningen naar erfpachtpercelen met koopwoningen.

Om de werkwijze van de gemeente Leiden aangaande verantwoording afkoopsommen erfpacht aan te laten sluiten op de aanbevolen verwerkingsmethode van de commissie Besluit Begroting en Verantwoording is in 2024 een stelselwijziging doorgevoerd. Deze stelselwijziging houdt in dat de reserve Afkoopsommen erfpacht wordt opgenomen als langetermijnschuld waarbij jaarlijks in gelijke delen middelen vrijvallen ten gunste van de exploitatie. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de balans waar de reserve Afkoopsommen erfpacht wordt toegelicht.

Prestatie opstellen Meerjaren Perspectief Grondexploitaties en Vermogensbeheer

Onderdeel van deze prestatie zijn naast de actieve grondexploitaties onder andere incidentele inkomsten uit verkoop van grondopbrengsten, huren gronden en kosten die gemoeid zijn met de verhuur, de beheerskosten van strategisch vastgoed en het zogenaamde werken voor derden (budgetten waar de gemeente een bijdrage van een derde voor ontvangt zoals intentieovereenkomsten en anterieure overeenkomsten). De werkelijke lasten binnen deze prestatie zijn € 12.000 lager dan begroot (voordeel). De werkelijke baten binnen deze prestatie zijn € 1,0 miljoen lager dan begroot (nadeel).

In onderstaande tabel is de afwijking van de lasten ten opzichte van de begroting opgenomen. Vervolgens wordt per onderdeel een toelichting gegeven.

Prestatie opstellen MPG en Vermogensbeheer grondexploitaties (bedragen x € 1.000)			
a - Lasten actieve grondexploitaties	Lasten	2.997	voordeel
b - Exploitatiebijdrage aan investeringen	Lasten	1.793	voordeel
c - Voorziening negatieve grondexploitaties	Lasten	-2.636	nadeel
d - Afrondende werkzaamheden Aalmarkt	Lasten	151	voordeel
e - Beheerskosten tijdelijk vastgoed	Lasten	-485	nadeel
f - Startbouwimpuls (SBI)	Lasten	967	voordeel
g - Werken voor derden	Lasten	-2.434	nadeel
h - Lasten overige exploitatiebudgetten	Lasten	118	voordeel
i - Afboeken boekwaarde voorbereidingskosten	Lasten	-459	nadeel
	Totaal lasten	12	voordeel

a - Lasten actieve grondexploitaties

De gerealiseerde lasten van de grondexploitaties is in 2024 € 3,0 miljoen lager dan begroot. De niet gerealiseerde opbrengsten in 2024 schuiven door naar 2025. Zie voor een nadere toelichting van alle gemeentelijke grondexploitaties paragraaf 2.3.7 Grondbeleid.

b - Exploitatiebijdrage aan investeringen

Het budget exploitatiebijdragen aan investeringen heeft een voordeel van € 1,8 miljoen. Dit betreft verschillende bijdragen vanuit reserves aan kredieten die nog niet volledig zijn uitgegeven en worden doorgeschoven naar 2025.

c - Voorziening negatieve grondexploitaties

Aan de voorziening negatieve grondexploitaties is in 2024 € 200.000 aan rente toegevoegd. In de exploitatie is hiervoor een budget beschikbaar ter hoogte van € 600.000. Dit resulteert in de exploitatie tot een voordeel van € 400.000. Als gevolg van het actualiseren van de bestaande grondexploitaties wordt de voorziening negatieve grondexploitatie bij de jaarrekening in 2024 verhoogd met € 6,7 miljoen. In 2024 is voor een grondexploitatie de begroting niet conform huidige werkwijze opgenomen. Bij de jaarrekening resulteert dit binnen de prestatie 'Opstellen MPG en Vermogensbeheer grondexploitaties' in een voordeel van € 3,8 miljoen (zie ook toelichting reserve Grondexploitaties). Effect van toevoegen rente (€ 400.000 voordeel), actualiseren grondexploitaties (€ 6,1 miljoen nadeel) en niet conform huidige werkwijze opnemen grondexploitatie (€ 3,8 miljoen voordeel) resulteert in een nadeel van € 2,6 miljoen.

d - Afrondende werkzaamheden Aalmarkt

Voor het afronden van de werkzaamheden uit de grondexploitatie Aalmarkt is een restkrediet/budget beschikbaar gesteld. In 2024 zijn nog niet alle werkzaamheden uitgevoerd. Per eind 2024 is nog € 150.000 beschikbaar.

e - Beheerskosten tijdelijk vastgoed

De beheerskosten van het tijdelijk vastgoed (strategisch vastgoed) zijn ten opzichte van het beschikbare budget met € 400.000 overschreden (nadeel). Overschrijding komt met name tot stand door afrekening energiekosten voorgaande jaren. Kanttekening hierbij is dat energiekosten doorbelast worden aan huurders (middels voorschotten en eindafrekening jaar er op). Daarnaast is als gevolg van onderhoud vastgoed en OZB voorgaande jaren een nadeel gerealiseerd van € 300.000.

f - Startbouwimpuls (SBI)

De gemeente heeft in 2024 van het Ministerie van BZK een Startbouw-impulssubsidie (SBI) ontvangen. Hiervan is in 2024 € 900.000 niet ingezet en schuift door naar 2025.

g - Lasten werken voor derden (facilitair grondbeleid)

Het werken voor derden budget betreft projecten van derden waarbij de gemeente met een initiatiefnemer een intentieovereenkomst dan wel een anterieure overeenkomst heeft afgesloten. Om deze lasten te kunnen bekostigen ontvangt de gemeente een exploitatiebijdrage van de initiatiefnemer die gelijk is aan de te maken kosten. In 2024 zijn de totaal gerealiseerde lasten € 2,4 miljoen hoger dan begroot (nadeel). Tegenover deze hogere lasten is in 2024 ook een hogere exploitatiebijdrage ontvangen, zie hiervoor de toelichting bij punt k - werken voor derden

h- Lasten overige exploitatiebudgetten

Dit betreft een overschrijding op het beschikbare budget van gemeentelijke heffingen gronden en terreinen. In 2024 is door de BSGR nog OZB en waterschapsheffingen uit voorgaande jaren doorbelast (€ 100.000 nadeel).

i - Afboeken boekwaarde voorbereidingskosten

Indien voorbereidingskosten - die worden gemaakt voor een door de raad vast te stellen grondexploitatie - niet binnen 5 jaar leiden tot een actieve grondexploitatie, moeten deze kosten - conform financiële regelgeving (BBV - Besluit Begroten en Verantwoorden) - worden afgeboekt ten laste van het rekeningresultaat. Voor een ontwikkellocatie betekent dit dat in 2024 € 500.000 moet worden afgeboekt.

In onderstaande tabel is ten opzichte van de begroting de afwijking van de baten opgenomen (een nadeel van € 1,0 miljoen). Vervolgens wordt per onderdeel een toelichting gegeven.

Prestatie opstellen MPG en Vermogensbeheer grondexploitaties (bedragen x € 1.000)			
j - Baten actieve grondexploitaties	Baten	-2.998	nadeel
k - Werken voor derden	Baten	2.257	voordeel
l - Incidentele opbrengsten	Baten	861	voordeel
m - Herinrichten openbare ruimte Verbeekstraat	Baten	-122	nadeel
n - Startbouwimpuls (SBI)	Baten	-969	nadeel
	Totaal baten	-972	nadeel

j - Baten actieve grondexploitaties

De gerealiseerde baten van de grondexploitaties is in 2024 € 3,0 miljoen lager dan begroot. De niet gerealiseerde opbrengsten in 2024 schuiven door naar 2025. Zie voor een nadere toelichting van alle gemeentelijke grondexploitaties paragraaf 2.3.7 Grondbeleid.

k - Werken voor derden (facilitair grondbeleid)

Zie ook toelichting hierboven bij punt g. In 2024 zijn de gerealiseerde opbrengsten in de exploitatie € 2,3 miljoen hoger dan begroot.

l - Incidentele opbrengsten

De incidentele baten laten een voordeel zien van € 800.000. Dit betreft incidentele grondverkoop en bijdrages van derden (krediet initiatieven derden).

m - Herinrichting openbare ruimte Verbeekstraat

Voor herinrichten openbare ruimte Verbeekstraat ontvangt de gemeente Leiden een bijdrage van de ontwikkelende partij. Deze bijdrage is in 2024 niet gerealiseerd en schuift door naar 2025. Voor 2024 betreft dit een nadeel van € 100.000.

n - Startbouwimpuls (SBI)

De gemeente heeft in 2024 van het Ministerie van BZK een Startbouw-impulssubsidie (SBI) ontvangen. Hiervan is in 2024 € 900.000 niet ingezet en schuift door naar 2025.

Prestatie exploiteren van gemeentelijke gebouwen

Onderdeel van deze prestatie zijn onder andere de exploitatiebudgetten van maatschappelijk vastgoed, de facilitaire werkzaamheden van multifunctionele accommodaties (MFA), het projectbudget Trien Semlerstraat 1-14 (woonwagens). De werkelijke lasten binnen deze prestatie zijn € 600.000 hoger dan begroot (nadeel).

Prestatie (bedragen x € 1.000)		Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	
Prestatie exploiteren van gemeentelijke gebouwen	Lasten	9.913	10.510	-597	nadeel
	Baten	-9.249	-9.249	0	

Lasten prestatie exploiteren van gemeentelijke gebouwen

In 2024 zijn niet alle gemeentelijke heffingen zoals OZB en waterschapsheffing intern doorbelast naar de betreffende prestaties door onduidelijkheid over de objectomschrijving op de verzamel factuur van de BSGR. Hierdoor ontstaat binnen de prestatie exploiteren van gemeentelijke gebouwen (binnen deze prestatie worden de facturen van de BSGR verantwoord om vervolgens intern doorbelast te worden naar de verschillende prestaties) een nadeel van € 500.000. Tegenover dit nadeel ontstaat o.a. binnen programma 5 een voordeel. De onderhoudskosten van de panden uit de portefeuille maatschappelijk vastgoed zijn € 200.000 hoger dan begroot (nadeel). Dit met name als gevolg van meerdere kleinere storingen/calamiteiten (dagelijks onderhoud).

6C Wonen

De baten binnen dit beleidsterrein zijn afgerond € 300.000 hoger dan begroot. Reden is een hogere toename van aanvragen voor huur- en omzettingsvergunningen in het kader van woningregulering.

6D Energietransitie

Ongeveer de helft van het budget op het beleidsveld Energietransitie is gedekt door een rijks subsidie, deze middelen mogen over meerdere jaren worden besteed. Het grootste deel van het voordeel van € 712.000 op dit beleidsterrein wordt naar 2025 verschoven.

Lasten

Op het beleidsveld Energietransitie is € 914.000 minder uitgegeven dan begroot. Er minder uitgegeven aan programmakosten, energiebesparing, de warmtetransitie en door het samenwerkingsverband Warmte Leidse Regio. Voor het project energiearmoede en voor het project isolatie is minder uitgegeven dan begroot. Voor het project toekomstig elektriciteitssysteem is meer uitgegeven.

Grootste verschillen uitgaven beleidsveld Energietransitie (bedragen x € 1.000)			
Programmakosten	Lasten	413	voordeel
Project energiearmoede	Lasten	237	voordeel
Samenwerkingsverband Warmte Leidse Regio	Lasten	162	voordeel
Energiebesparing	Lasten	85	voordeel
Project isolatie	Lasten	69	voordeel
Warmtetransitie	Lasten	39	voordeel
Project toekomstig elektriciteitssysteem	Lasten	-91	nadeel
	Totaal lasten	914	voordeel

Baten

Op het beleidsveld Energietransitie is daarnaast € 205.000 minder ontvangen dan begroot. Voor het samenwerkingsverband Warmte Leidse Regio is minder ontvangen van de deelnemende gemeenten en er is minder gerealiseerd op de projecten gedekt door een rijks subsidie. Aan de andere kant is meer ontvangen als vergoeding voor geleverde diensten, met name voor het project WarmtelinQ.

Grootste verschillen inkomsten beleidsveld Energietransitie (bedragen x € 1.000)			
Samenwerkingsverband Warmte Leidse Regio	Baten	-143	nadeel
Realisatie rijks subsidie energiearmoede en isolatie	Baten	-200	nadeel
Vergoeding geleverde diensten (WarmtelinQ)	Baten	137	voordeel
	Totaal baten	-205	nadeel

RESERVES

Toelichting op afwijkingen Reserves > € 250.000.

Reserve Grondexploitaties

De werkelijke storting in de reserve is € 400.000 lager dan begroot. Reden is dat de verkoop van een gemeentelijk pand niet in 2024 is gerealiseerd en doorschuift naar 2025.

De werkelijke onttrekking aan de reserve is € 2,4 miljoen hoger dan begroot. Reden is dat de investeringen die worden gedekt uit deze reserve niet volledig zijn ingezet in 2024 en dus ook niet volledig worden onttrokken aan de reserve (onttrekking € 600.000 lager). Dit betreft de projecten die voorgefinancierd zijn uit het krediet Initiatieven derden, het restplan Aalmarkt, het project Touwlocatie en omgeving, het resplan Vollehovenkade, project Ananasweg en herontwikkeling energiepark. De onttrekking aan de voorziening negatieve grondexploitaties neemt toe met € 6,7 miljoen als gevolg van verslechtering resultaat grondexploitaties STEO. In 2024 is voor een grondexploitatie de begroting niet conform huidige werkwijze opgenomen waardoor in de reserve Grondexploitaties een niet te realiseren onttrekking is begroot van € 3,8 miljoen.

Egalisatiereserve Inkomsten bouwleges

Doordat er meer grote bouwaanvragen zijn ontvangen dan geraamd, is er € 400.000 meer gestort in de reserve. Er is € 400.000 beschikbaar gesteld voor de ontkoppeling Join/Powerbrowser, gedekt vanuit de reserve bouwleges. De ontkoppeling zal in 2025 plaatsvinden. Daarom is het budget van € 375.000 bij de Slotwijziging 2024 overgeheveld naar 2025. Daarbij is verzuimd om de onttrekking aan de reserve over te hevelen. Dit zal worden gecorrigeerd via het resultaatbestemmingsvoorstel.

Er is € 300.000 minder aan kosten woningmarktregulering ontstaan, waardoor er ook € 300.000 minder is onttrokken aan de reserve.

Reserve Leidse uitvoeringsprogramma LUBO

Vanuit het krediet Bodemsanering is in 2024 € 400.000 ingezet. Hierdoor is de werkelijke onttrekking aan deze reserve ook € 400.000. Daarnaast is in 2024 € 100.000 onttrokken aan de reserve voor het project Poelgeestbrug.

Reserve Stedelijke ontwikkeling P6

De reserve Stedelijke ontwikkeling wordt ingezet voor uitvoering project Wonen boven winkels. In 2024 is hiervoor € 106.000 ingezet.

Reserve Asbestsanering

In 2024 zijn geen gemeentelijke panden gesaneerd op asbest. Hierdoor is het beschikbare budget vanuit deze reserve niet ingezet.

Reserve Duurzame stad P6

De onttrekking aan de reserve is € 200.000 lager aangezien het incidentele budget voor energietransitie in 2024 niet volledig is ingezet

Reserve Instandhouding molens

In 2024 (2e voortgangsrapportage) is deze reserve ingericht en is eenmalig € 180.000 in deze reserve gestort voor instandhouding molen De Helder en de Maredijkmolen. Deze middelen worden ingezet voor uitvoeren onderhoud draaigevoelige onderdelen.

INVESTERINGEN

Overschrijdingen op investeringskredieten

7101474 voorbereiding ontwikkeling Entreegebied LBSP

Het in 2018 beschikbaar gesteld voorbereidingskrediet kon eind 2024 worden afgesloten. De beperkte overschrijding van € 90.000 is opgevangen door hogere baten.

7102312 voorbereiding Entreegebied LBSP

Er is in december 2024 een derde addendum exploitatieovereenkomst bio science park vastgesteld tussen de gemeente Leiden en de Universiteit Leiden. Hierin is de gemeente Leiden verzekerd van een opbrengst € 250.748, deze bijdrage vanuit de Universiteit Leiden dient tevens als dekking voor de overschrijding op dit krediet.

7101300 Krediet Initiatieven derden

Het doorlopende krediet Initiatieven derden is ingesteld om aanloopkosten (zowel gemeentelijke plankosten als onderzoekskosten die overeenkomstig de Wet ruimtelijke ordening verhaald moeten worden op de initiatiefnemer) van projecten waarbij het initiatief bij een marktpartij ligt te kunnen voorfinancieren. Dit

betreft de voorfinanciering tot sluiten anterieure overeenkomsten. In 2024 laat dit krediet een overschrijding zien van € 100.000 als gevolg van hogere voorfinanciering waarbij nog niet alle middelen volledig zijn gerevolveerd. Deze overschrijding wordt gedekt door een niet geraamde opbrengst.

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

7101488 Vollenhovekade

Na het afsluiten van de grondexploitatie Vollenhovenkade- Du Rieustraat liep er nog een juridische discussie over de overeenkomst met de ontwikkelaar. Dit heeft niet geleid tot een rechtzaak en de termijn voor een beroepzaak is inmiddels verlopen. De middelen die gereserveerd waren voor juridische kosten en gedekt werden uit de reserve Grondexploitaties vallen vrij in de reserve Grondexploitaties.

7101609 Herontwikkeling Dolfijn 't Schippertje

Dit krediet wordt afgesloten met een positief saldo van € 20.388,- (> 10% van beschikbaar gesteld krediet). Dit betreft onderbesteding van geraamde plankosten door efficiënte inzet van beschikbare capaciteitsraming gedurende de looptijd van dit project.

Toelichting op investeringskredieten ouder dan drie jaar die niet afgesloten worden bij de jaarrekening

7100139 Bodemsanering

Dit krediet kan niet worden afgesloten vanwege (doorlopende) verplichtingen van het Leidse Uitvoeringsprogramma Bodem en Ondergrond 2016-2020 (LUBO).

7100152 Gevelsanering woningen

Het krediet is nodig om aan de verplichting vanuit de rijksoverheid te kunnen voldoen om de gevels van de zogenaamde A-lijstwoningen te saneren voor wat betreft het geluid, alsmede voor de verplichte geluidsanering van niet gemelde woningen die wel in de saneringsprojecten moeten worden meegenomen. Prognose is dat de werkzaamheden tot en met 2030 zullen doorlopen.

7100245 muziekcentrum De Nobel

Om (geluid-) technische problemen inzichtelijk te maken is een uitgebreid onderzoek gedaan door TNO en Level-acoustics. De definitieve rapportage is nog niet volledig afgerond en zal naar verwachting leiden tot concrete, op korte termijn, uit te voeren maatregelen. Het krediet kan pas na afronding daarvan afgesloten worden.

7100459 Wonen boven winkels

Het project is in 2016 uitgebreid en het budget is hierdoor verhoogd. In 2018 is het project opnieuw verlengd voor de komende jaren. Er is geen strikte termijn aan te hangen aangezien inzet van het krediet afhankelijk is van het aantal aanvragen.

7100788 Multifunctioneel maken Merendroom

De bedoeling is om het pand multifunctioneel te maken zodat het gebruikt kan worden door verschillende instellingen. Om dit mogelijk te maken is een ruimte nodig die nu nog is verhuurd. Het plan kan dus pas worden uitgevoerd na beëindiging huurcontract.

7101068 Verbetering entree minder-validen Oude Vest

Het onderzoek naar huisvesting voor BplusC is nog steeds gaande. Hierover is overleg met BplusC. Afhankelijk van de uitkomst van het huisvestingsonderzoek zal worden besloten of dit krediet gebruikt gaat worden. De verwachting is dat dit in 2025 duidelijk gaat worden

7101129 Invoering Omgevingswet

Dit krediet mag nog niet worden afgesloten omdat de transitiefase voor Implementatie van de nieuwe omgevingswet nog niet is afgerond. Met de inwerkingtreding op 1 januari 2024 is de échte transitiefase gestart. Deze loopt tot uiterlijk 2032. Tot die tijd zullen we het krediet gebruiken om de extra kosten die deze transitiefase met zich mee brengt te kunnen dekken.

7101177 Tijdelijke maatregelen Lammenschansdriehoek

Het krediet is bedoeld om te investeren in leefbaarheid in (tijdelijke situaties tijdens) de gebiedsontwikkeling. Gebiedsontwikkeling is een langjarig proces en kent een uitgebreide fasering. De eerste fasestappen in de Lammenschansdriehoek zijn inmiddels gezet, met de oplevering van het Bètaplein en de Leidse Schans. Hierbij waren nog weinig aanvullende maatregelen nodig. Het aantal nog te verwachten maatregelen is inmiddels toegenomen. De noodzaak om te investeren in (tijdelijke) leefbaarheid is daarmee ook gegroeid. De afgelopen periode is het Kanaalpark heringericht waarbij leefbaarheid een belangrijk thema was. Binnenkort worden ook de eerste gebouwen aan de Lammenschansstrip opgeleverd. Verwachting is dat met name rondom de

Lammenschansstrip tijdelijke maatregelen nodig zullen zijn. Het krediet kan daarom niet worden afgesloten.

7101300 Krediet Initiatieven derden (inclusief diverse andere PID-kredieten)

Het doorlopende krediet Initiatieven derden is ingesteld om aanloopkosten (zowel gemeentelijke plankosten als onderzoekskosten die overeenkomstig de Wet ruimtelijke ordening verhaald moeten worden op de initiatiefnemer) van projecten waarbij het initiatief bij een marktpartij ligt te kunnen voorfinancieren. Dit betreft de voorfinanciering tot sluiten anterieure overeenkomst. Door het sluiten van een anterieure overeenkomst, afoming van de meeropbrengst bij erfpachtconversie, extra opbrengsten uit grondverkoop of een exploitatieplan worden deze voorgefinancierde middelen van derden door de gemeente terug ontvangen. Dit doorlopende krediet is dus ingericht om initiatieven vanuit de markt te kunnen opstarten en moet hierdoor dus beschikbaar blijven. Echter, voor het opstarten van projecten vanuit de markt is nu het beleid om met de betreffende marktpartij een zogenaamde intentieovereenkomst te sluiten waarbij een eerste voorschot op gemeentelijke plankosten wordt overeengekomen. Hierdoor zal het krediet Initiatieven derden minder of niet worden ingezet voor het voorfinancieren van nieuwe initiatieven vanuit de markt waardoor dit krediet na verloop van tijd afgesloten kan worden.

7101327 klimaatinstallatie Het Gebouw en 7101328 zonwering Het Gebouw

Het krediet is bedoeld om de bestaande klimaatinstallatie en buitenzonwering te verbeteren aangezien deze niet helemaal voldoen waardoor het binnenklimaat niet voldoet aan de minimaal gestelde eisen. De problematiek is deels terug te voeren op het ontwerp en anderzijds bezuinigingen die tijdens de uitvoering zijn genomen. De verwachting is dat de werkzaamheden in 2024 worden afgerond.

7101537 FPDS verduurzaming vastgoed fase 1

In fase 1 worden negen gemeentelijke gebouwen verduurzaamd. Het merendeel van de werkzaamheden bestaan uit het isoleren van gevels, daken, toepassen van dubbel glas en het aanbrengen van zonnepanelen. Van een aantal panden zijn de werkzaamheden inmiddels afgerond. De verwachting is dat alle negen panden in 2025 zijn verduurzaamd.

7101593 FPDS verduurzaming vastgoed fase 2

In fase 2 worden vier gemeentelijke gebouwen verduurzaamd. Het merendeel van de werkzaamheden bestaan uit het isoleren van gevels, daken, toepassen van dubbel glas en het aanbrengen van zonnepanelen. De verwachting is dat alle vier panden in 2025 zijn verduurzaamd.

7101601 Morssingelblok H2-5

In 2024 worden de voorbereidingen getroffen om begin 2025 een grondexploitatie te kunnen openen. Daarom dient dit krediet tot ten minste eind 2025 nog niet te worden afgesloten.

7101627 STEO - De Geus

Dit betreft planbegeleiding vastgoedproject De Geus, krediet moet worden verlengd omdat oplevering niet eerder dan 2028 plaatsvindt.

7101823 PID Barthen

Naar verwachting wordt in 2025 een overeenkomst gesloten met de initiatiefnemer met als doel om de gerealiseerde plankosten te verrekenen middels grondverkoop. Dit krediet moet daarom open blijven staan.

7101628 Voorbereiding project Diamantlaan

Het project Opaalstraat heeft afgelopen stil gelegen i.v.m. Diverse onderzoeken ten behoeve van de mobiliteit. Verwacht wordt dat we in 2025 verder kunnen met de vastgoedontwikkeling in de Opaalstraat.

7101781 Watercompensatie polder Lammenschans

Dit krediet zal in 2025 tot en met 2027 nog nodig zijn om kosten te maken t.g.v. watercompensatie a.g.v. de ontpolderingsopgave van de Lammenschansdriehoek en het maken van oppervlakte water in afstemming met het Hoogheemraadschap. Hierdoor kan het krediet niet worden afgesloten. Pas in 2026 / 2027 kunnen we fase 2 van de openbare ruimte aanleggen omdat op dit moment de bouwperiode van de diverse ontwikkelingen plaatsvindt.

7101829 Kopermolen

In het tweede kwartaal van 2025 zal het uitvoeringsbesluit inclusief kredietaanvraag voor de uitvoering van de openbare ruimte worden ingediend bij de raad.

7101839 Telderskade gebied

De ontwikkeling Telderskade centrum is nog in voorbereiding en naar verwachting wordt eind 2025 een besluit

“aanvraag uitvoeringskrediet” aan de raad voorgelegd waarin voorgesteld zal worden een grondexploitatie te openen. Bij het openen van de grondexploitatie worden de gerealiseerde kosten ingebracht en kan het krediet 7101839 Telderskade gebied worden afgesloten.

7101838 Boshuizerk119 (1e fase Huis vd Buurt) gebouw

Met het raadsbesluit (RB23.0028) is een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld in 2023. Vanwege de prijsstijgingen in de markt is de aanbesteding vertraagd. Na ophoging van het budget (RB24.0085) is de renovatie van de Boshuizerlaan 119 begin 2025 gestart. Naar verwachting wordt het gebouw eind 2025 opgeleverd.

7101857 Asbestsanering

Dit krediet wordt ingezet voor asbestsanering gemeentelijk vastgoed en kan nog niet worden afgesloten aangezien hier lopende verplichtingen op zitten.

7101861 Vastgoedontwikkeling Energiepark

In 2024 is de eerste koop realisatie overeenkomst ondertekend met OCE voor deelgebied J (voorheen Stadsbouwhuis). De komende jaren moeten ook de overige vastgoedontwikkelingen leiden tot koop realisatie overeenkomsten en vervolgens tot bouwactiviteiten. De gebiedsontwikkeling loopt door tot 2030-2032.

7101959 Kooiplein DG 1,2

De ontwikkeling van de deelgebieden 1 en 2 van het kooiplein zijn oorspronkelijk onderdeel van het project Kooiplein e.o. In de gebiedsvisie Park de Zwijger, welke door de raad is vastgesteld in april 2023, is rekening is gehouden met de ontwikkeling van deze twee deelgebieden. Op basis van contractuele afspraken met derden wordt in 2024 nader onderzocht hoe invulling gegeven kan worden aan bestaande rechten en plichten over en weer. Het krediet blijft daarom benodigd.

De planning is dat we in 2025 of uiterlijk 2026 de haalbaarheid aantonen, tot die tijd moet het krediet in stand blijven.

7102098 PID Archimedesweg

Herontwikkeling van Archimedesweg 15 is vertraagd en nog niet afgerond. Het krediet kan niet worden afgesloten omdat de overeenkomst met de ontwikkelaar nog intact is.

7102185 PID Zernikedreef 10

Herontwikkeling van Zernikedreef 10 is vertraagd en nog niet afgerond. Het krediet kan niet worden afgesloten omdat de overeenkomst met de ontwikkelaar nog intact is.

7102186 PID Pesthuislaan 8

Herontwikkeling van Pesthuislaan 8 is vertraagd en nog niet afgerond. Het krediet kan niet worden afgesloten omdat de overeenkomst met de ontwikkelaar nog intact is.

7101634 PID Rooseveltstraat plot 1A-T Brandsma

Het project Rooseveltstraat (plot 1A) - Titus Brandsmalaan heeft door personele tekorten, vertraging opgelopen. De intentieovereenkomst wordt verlengd en het streven is om te komen tot een anterieure overeenkomst voor 1 juni 2025. Dit krediet blijft benodigd in 2025.

7101847 PID Rooseveltstraat plot 1B-Blauwhoed

De financiële afwikkeling van plot 1B vindt plaats in Q1 2025 en kan in 2025 worden afgesloten.

7101833 PID Verbeekstraat

Dit project is tijdelijk on hold gezet maar zal in 2025 weer worden opgestart met Vastgoedontwikkelaar NVG.

7

Jeugd en onderwijs

Jeugd en onderwijs

Programmanummer	7
Commissie	Onderwijs en samenleving
Portefeuille(s)	Kansengelijkheid, Jeugd en Onderwijs

De missie van het programma Jeugd en onderwijs luidt:

"In Leiden krijgen kinderen en jongeren de kans gezond en veilig op te groeien in een stimulerende omgeving, zodat zij hun talenten kunnen ontwikkelen en volwaardig aan de samenleving kunnen deelnemen."

Ontwikkelingen in 2024

Programma 7 is onderdeel van het sociaal domein, net als programma 8c, 9 en 10. Hierin is de Visie Sociaal Domein leidend: iedereen doet mee en iedereen telt mee. We focussen op het vergroten van kansengelijkheid. We willen dat alle kinderen en jongeren gelijke kansen krijgen, gezond en veilig opgroeien en zichzelf zo goed mogelijk kunnen ontplooiën en ontwikkelen. In de Visie Sociaal Domein beschrijven we dat de gemeente invloed kan uitoefenen op drie niveaus. Op het niveau van het stadsklimaat ontwikkelen we een sterke basisinfrastructuur, met goede onderwijsvoorzieningen. Op het collectieve niveau zorgen de Jeugdteams voor extra hulp en ondersteuning. Op het individuele niveau bieden we gerichte individuele hulp en ondersteuning, bijvoorbeeld via specialistische jeugdhulp.

Beleidssterrein Jeugd

Jeugdparticipatie

In Leiden vertegenwoordigen jeugd en jongeren een groot deel van de inwoners. Het college vindt het belangrijk om jongeren te betrekken bij het vormen van beleid of bij het oplossen van vraagstukken die spelen in de gemeente. Daarom zijn de kinderraad en de jongerenraad opgericht. De jongerenraad is opgericht naar aanleiding van een initiatiefvoorstel vanuit de raad. Het betrekken van jongeren levert waardevolle inbreng op voor innovatieve en duurzame oplossingen en het draagt bij aan burgerschapsontwikkeling van jeugd en jongeren zelf. Met de kinderraad en jongerenraad wordt op een serieuze manier invulling gegeven aan jongerenparticipatie. De kinderraad en jongerenraad zijn dit schooljaar 2024-2025 begonnen. Bij de kinderraad wordt jaarlijks een groep 7 van een basisschool aangewezen, waarvan kinderen mogen meedenken en praten over ontwikkelingen in de stad. Dit schooljaar is dat OBS De Dukdalf geweest. De jongerenraad bestaat uit 24 jongeren die worden gekozen door de betrokken middelbare scholen. De jongerenraad geeft het college en de raad gevraagd en ongevraagd advies over onderwerpen die voor hen belangrijk zijn.

Jeugdgezondheidszorg

Vanuit het programma Gezonde Kansrijke Start Leiden is er in 2024 begonnen met het gebruikmaken van ervaringsdeskundigheid in de wijk. Hiermee laten we beleid en uitvoering aansluiten bij de behoeften van (aanstaande) gezinnen in een kwetsbare positie. Daar waar nodig en daar waar dat kan, gebruiken we de input vanuit de ervaringen voor andere beleidssterreinen, zoals het armoedebeleid. De coördinatie van deze pool van ervaringsdeskundigen ligt bij de organisatie BuZZ. De eerste ervaringen zijn voorzichtig positief en er ontstaat een netwerk tussen de ervaringsdeskundigen onderling.

Skill School

Skill School biedt een veilige en uitdagende plek voor jongeren waar ze de juiste tools en begeleiding krijgen om nieuwe skills te kunnen ontwikkelen en ontdekken. Door middel van onze verschillende (gratis) leerlijnen leren jongeren tussen de twaalf en dertig jaar in dertien lessen een nieuwe skill. De eerste lichting jongeren heeft het traject succesvol afgerond. We zetten in op versteviging van de samenwerking tussen skill school en SOL, Regionaal Bureau Leerrecht en het onderwijs.

Gezonde Buurt

Het project De Gezonde Buurt is in 2023 van start gegaan. Het doel is om van de Tuinstadwijk een groenere buurt te maken. Hier moet voor iedereen ruimte zijn om te spelen, te bewegen en om elkaar te ontmoeten. Het project bestaat uit vijf deelprojecten, waarvan er in 2024 al twee zijn afgerond. Er is een groen lint aangebracht in de Lindestraat en er is een nieuwe speelplek in het groen gemaakt op de Hyacinthenstraat.

Taskforce gespecialiseerde jeugdhulp

Binnen de gespecialiseerde jeugdhulp leggen lange wachttijden, hoge werkdruk en stijgende kosten druk op het systeem. Met als doel om meer grip te krijgen op de kosten en beschikbaarheid van de gespecialiseerde jeugdhulp, is binnen Holland Rijnland een Taskforce Jeugdhulp opgericht. De taskforce heeft opdracht gegeven aan KokxDeVoogd om de knelpunten en oplossingsmogelijkheden te onderzoeken. In januari 2025 heeft het college de raad geïnformeerd over het eindrapport van KokxDeVoogd.

Hervormingsagenda

De implementatie van de maatregelen uit Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 in Leiden is gestart. Op 12 november 2024 is de gemeenteraad met een [wethoudersbrief](#) (Z/24/3756093) geïnformeerd over de voortgang van deze implementatie.

Jeugdteams Leidse Regio

Sinds 1 juli 2021 verzorgt Stichting Jeugdteams Leidse Regio (hierna: Stichting) de toegang tot jeugdhulp. De opdracht heet 'Samen sterk voor de toekomst van jeugd(hulp)' en duurt vijf jaar. In 2024 is gestart met een verbetering van de samenwerking tussen gemeenten en de jeugdteams. Dit was nodig omdat er een betere vertaling nodig was van de doelen uit de opdracht naar de meetbaarheid in de praktijk. Door het gesprek met elkaar aan te gaan zijn we dezelfde taal gaan spreken. Hierdoor sluit beleid beter aan op de praktijk. Ook is er een gesprekstool geïmplementeerd die kan helpen om het gesprek aan te gaan over de voortgangsrapportages die de Stichting aanlevert. Dit zal helpen om ook daadwerkelijk met elkaar te kijken wat de cijfers zeggen en waar aansturing nodig is van zowel gemeenten als de Stichting zelf. De jeugdteams en de gemeenten ervaren het verbeteren van deze samenwerking als positief.

De jeugdteams hebben zich in 2024 verder ontwikkeld en geschoold op het gebied van de triage. Dit is het bepalen van de urgentie bij een hulpvraag. Nu al zijn positieve resultaten te zien: er wordt sneller een juiste inschatting gemaakt van de hulpvraag en welke partij daarvoor geschikt is. Er wordt vaker verwezen naar het voorliggend veld en minder direct naar specialistische jeugdhulp. Jeugdteams versterken bovendien de samenwerking binnen de keten. Dit komt door de aanstelling van sociaal makelaars die steeds beter ingebed raken in het netwerk van samenwerkende partijen.

Bestuurlijke regiegroep onderwijs en jeugdhulp Holland Rijnland

In april 2023 is de bestuurlijke regiegroep onderwijs-jeugdhulp ingesteld. Dit is een overlegstructuur waar een afvaardiging van gemeenten, diverse samenwerkingsverbanden Onderwijs, Regionaal Bureau Leerrecht (RBL), Jeugdteams en MBO deelneemt. Het doel is om een effectieve samenwerking met het onderwijs te realiseren, waarin gezamenlijk stappen worden gezet. Hiervoor is een duidelijke gezamenlijke sturing nodig. In 2024 is onder andere aandacht geweest voor de af- en ombouw van Jeugdzorg+ en de samenhang hierin met het residentieel onderwijs. Dit is onderwijs voor jongeren die in de residentiële jeugdhulp of in een justitiële jeugdinrichting verblijven. Vanuit de bestuurlijke regiegroep is een procesregisseur aangesteld die overzicht houdt en stuurt op de ontwikkeling van het dekkend onderwijs-zorg aanbod in Holland Rijnland.

Specialistische jeugdhulp, inkoopsegment 5: collectieve jeugdhulp op het gespecialiseerd onderwijs

Vanaf 2022 wordt Jeugdhulp op School (JOS) collectief aangeboden op vijftien scholen voor gespecialiseerd onderwijs in de regio Holland Rijnland. Bij Jeugdhulp op School stelt de regio een collectief budget beschikbaar aan de gespecialiseerde scholen. Elke school kan hiermee vaste jeugdhulpverleners van één gecontracteerde aanbieder aanstellen. De vaste jeugdhulpverleners op school spelen flexibel in op wat er nodig is en handelen het grootste deel van de zorg- en ondersteuningsvragen af. Er is dan niet voor ieder kind een individuele indicatie nodig. Eind 2023 hebben de samenwerkende onderzoeksbureaus DSP-groep en Oberon in opdracht van Holland Rijnland een onderzoek uitgevoerd naar JOS. Dit rapport is in 2024 opgeleverd, zie voor meer informatie: [Jeugdhulp op School in regio Holland Rijnland - DSP-groep](#).

Specialistische jeugdhulp, kinderen met een ontwikkelingsachterstand

Het kinderdagcentrum (KDC) is opvang voor kinderen van 2 tot 18 jaar met een (ernstige) verstandelijke of

meervoudige beperking. In 2024 is door de samenwerkende gemeenten ingestemd om prioriteit te geven aan jonge kinderen die op de wachtlijst staan voor KDC-zorg. Het geven van prioriteit aan deze doelgroep heeft voornamelijk te maken met de lichamelijke en/of verstandelijke beperking van de kinderen, waardoor zij geen gebruik kunnen maken van andere vormen van zorg. Daarnaast is er budget vrijgemaakt voor uitbreiding van KDC-plekken in de regio. Ook zijn met de betrokken aanbieders gesprekken gevoerd om te onderzoeken welke lichtere alternatieven mogelijk zijn.

Evaluatie beleidskaders Sport & Gezondheid 2019-2023 en Spelen & Bewegen 2018-2022

In juli 2024 is de evaluatie van de beleidskaders Sport & Gezondheid 2019-2023 en Spelen & Bewegen 2018-2022 vastgesteld. In de evaluatie zijn aanbevelingen gedaan die richting moeten geven aan toekomstig beleid. Zie voor meer informatie programma 9.

Beleidssterrein Peuterspeelopvang en kinderopvang

Peuterspeelopvang en kinderopvang

We hebben ingezet op het uitwerken en uitvoeren van de 'Basis op orde' zoals in het vastgestelde onderwijskansenbeleid '[Een Vliegende Start 2023-2026](#)'. De doelstellingen uit dit beleid zijn geborgd in het [Actieplan Kansrijk Onderwijs](#). Het Onderwijskansenbeleid focust zich op een goed uitgevoerd aanbod aan voorschoolse educatie (VE), van indicatie tot daadwerkelijke deelname.

Er is ingezet op voldoende kwalitatief aanbod in de opvangorganisaties (peuterspeelzaal en kinderopvang) en in de thuisprogramma's. Daarnaast is er gezorgd voor voldoende preventief groepsaanbod. Het doel hiervan is het vinden van alle kinderen die voorschoolse educatie nodig hebben. Hier is een goed georganiseerde samenwerking tussen verschillende partners voor nodig.

Beleidssterrein Onderwijs

Nationaal Onderwijs Stad 2025

Leiden is in 2024 verkozen tot Nationale Onderwijsstad 2025. In 2024 hebben we de voorbereidingen getroffen voor de invulling hiervan.

Rijke Leerdag

In 2024 is de Rijke Leerdag bij Brede School Het Gebouw en Brede School Merenwijk goed op de kaart gezet. De Rijke Leerdag is een aanvullend aanbod op het reguliere lesprogramma dat gericht is op de brede ontwikkeling van kinderen. De activiteitenperiode in het kader van deze Rijke Leerdag loopt meestal van zomervakantie tot zomervakantie. In deze periode is er een programmering met naschoolse activiteiten neergezet waar steeds meer leerlingen aan meedoen. Deze twee locaties worden als voorbeeld gebruikt bij de uitbreiding van de Rijke Leerdag naar andere scholen.

Kindcentrum de Stevenshof

De inhoudelijke samenwerking voor het kindcentrum Stevenshof tussen basisscholen De Wereldwijzer, De Stevenshof en kinderopvangorganisatie FloreoKids heeft in 2024 vorm gekregen. Er is een concept-ambitiedocument met conceptsamenwerkingsafspraken door de projectgroep Samenwerking opgesteld.

Leerlingenvervoer

In 2024 is de pilot 'Samenredzaamheid' gestart. Hierin leren kinderen die gebruik maken van leerlingenvervoer om zelfstandig te reizen met het openbaar vervoer. Er heeft een tussenevaluatie plaatsgevonden en hieruit blijkt dat meer leerlingen in staat om zelfstandig te reizen in het openbaar vervoer. In 2025 wordt de eindevaluatie uitgevoerd.

Kinderen voorbereiden op een internationale samenleving

Met de vastgestelde Leidse Educatieve Agenda en de Gelijke Kansen Aanpak ligt de focus van deze aanpak op het organiseren van kansrijk onderwijs. We moedigen het werken aan thema's als meertaligheid en internationaal onderwijs aan en koppelen deze aan andere doelen in het onderwijs.

Nieuwkomersonderwijs

Naar aanleiding van de regionale asielopgave zal het bestaande nieuwkomersonderwijsaanbod moeten worden uitgebreid. De dertien gemeenten van Holland Rijnland hebben in 2024 uitgesproken hiervoor een gezamenlijk plan te willen uitwerken. Hierin moet komen te staan hoe we gezamenlijke voldoende onderwijsplekken voor nieuwkomers die twaalf jaar of ouder zijn kunnen realiseren. Dit doen we gezamenlijk vanwege de regionale functie van de bestaande ISK-voorzieningen en het uitgangspunt dat de financiële risico's niet bij enkel één gemeente kan worden gelegd. Vanwege de opening van het AZC op de Paardenwei in 2025 heeft Gemeente Leiden samen met het onderwijs een voorstel uitgewerkt en voorgelegd aan de regio. Dit plan

zal in 2025 worden uitgewerkt en verdere bestuurlijke besluitvorming vragen als het gaat om samenwerking en onderwijshuisvesting.

Voortijdig Schoolverlaten en Verzuim

In 2024 vonden voorbereidingen plaats voor de invoering van de Wet 'Van school naar duurzaam werk' en het nieuwe regionale programma voortijdig schoolverlaten (VSV) 2026-2029 dat hierbij hoort. Dankzij deze voorbereidingen loopt VSV-regio Zuid-Holland Noord op schema voor een succesvolle invoering van deze wet per 1 januari 2026. Leiden maakt deel uit van deze VSV-regio en vervult hierin actief een trekkersrol als contactgemeente.

Het schooljaar 2023-2024 stond in het teken van ontwikkeling en een aangescherpte inzet op thuiszitters. De inzet van thuiszittersconsulenten heeft hieraan bijgedragen. Daarnaast is de samenwerking met het onderwijs verder verbeterd, waardoor verzuim beter en sneller gemeld wordt. Hierdoor zien we de stijging van het relatieve verzuimcijfer ten opzichte van vorig jaar als een signaal dat de bereidheid om verzuim (sneller) te melden is toegenomen. De streefwaarden van de gemeente waren hier nog niet op aangepast. Tot slot is het percentage voortijdig schoolverlaters en het absoluut verzuim afgenomen.

Brugfunctionarissen

Vanuit de Leidse Gelijke Kansen Aanpak ondersteunen we de inzet van brugfunctionarissen op basisscholen. De brugfunctionaris maakt verbinding tussen school, kind en gezin en biedt laagdrempelige ondersteuning zodat kinderen mee kunnen blijven doen en hun talenten kunnen ontwikkelen. Omdat de brugfunctionaris zichtbaar is en een plek krijgt op school, vormt ze een vertrouwd gezicht. De brugfunctionaris ondersteunt gezinnen en heeft kennis over waar de juiste hulp te vinden is. Ouders kunnen bij hen terecht met vragen en worden toegeleid naar voorliggende voorzieningen, (armoede)regelingen, en passend aanbod in de wijk. Per schooljaar 2024/2025 zijn er brugfunctionarissen actief op dertien Leidse basisscholen en op twee Leidse basisscholen is er een vacature. JES Rijnland is door gemeente Leiden aangesteld als projectleider 'Inbedding Leidse brugfunctionaris'.

Beleidssterrein Onderwijshuisvesting

In 2024 is een start gemaakt aan het beleidsrijke Integraal huisvestingsplan (IHP). Hierin is intensief samengewerkt met de schoolbesturen. Dit IHP zal in 2025 aan de raad worden aangeboden ter vaststelling. Daarnaast is het rekenkameronderzoek over de onderwijshuisvesting bij Leiden en Leiderdorp afgerond en door de gemeenteraad vastgesteld. Het college heeft de aanbevelingen van de rekenkamercommissie overgenomen.

De bouwwerkzaamheden voor de nieuwbouw Vlietlandcollege en de aanpassingen aan het schoolgebouw Noachstraat 2 zijn gestart. De overige projecten, zoals vermeld in de halfjaarlijkse voortgangsbrieven Projecten onderwijshuisvesting, lopen op schema.

Beleidsterrein 7A Jeugd

Doelen en prestaties bij 7A Jeugd

Doel	Prestatie	
7A1 Een krachtige pedagogische samenleving	7A1.1 Betrekken van de jeugd via jeugdparticipatie	✓
	7A1.2 Waarborgen kwaliteit (openbare) speelruimte	⚠
	7A1.3 Ondersteunen spelbevordering	✓
7A2 Goede (gebiedsgerichte) ondersteuning en hulp aan jeugd en gezin	7A2.1 Vanuit het CJG uitvoeren Wet Publieke Gezondheid	✓
	7A2.2 Vanuit het CJG organiseren van informatie en advies en opvoedingsondersteuning	✓
	7A2.3 Vanuit het CJG organiseren van jeugdhulp door middel van jeugdteams	✓
7A3 Goede specialistische hulp beschikbaar	7A3.1 Het organiseren van specialistische hulp	⚠

Toelichting op prestaties

7A1.2 Waarborgen kwaliteit (openbare) speelruimte

Uit de evaluatie van de Nota Spelen en Bewegen komt naar voren dat niet alle buurten in de gemeente Leiden voldoen aan de gestelde speelrichtlijnen.

7A3.1 Het doen organiseren van specialistische hulp

De kosten van jeugdhulp stijgen en er zijn door de subsidieplafonds wachtlijsten ontstaan. De bestuurlijke Taskforce gespecialiseerde Jeugdhulp is ingesteld om meer grip te krijgen op de sturing op resultaten en samenwerking. Hier is in 2024 invulling aan gegeven.

Verbonden partijen

Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland (SOZ)	
Motieven en doelen deelname GR	De Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland (een gemeenschappelijke regeling) behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van gemeentelijke contractering in het kader van de Jeugdwet: (a) Regionale jeugdhulp in het gedwongen kader (b) Gespecialiseerde jeugdhulp.
Realisatie doelstellingen en prestaties 2024	- Uitvoering van gemeentelijke contractering in het kader van de Jeugdwet: (a) Regionale jeugdhulp in het gedwongen kader (b) Gespecialiseerde jeugdhulp. - Kwantitatieve en kwalitatieve monitoring van de uitvoering van de jeugdhulpcontracten - Afhandeling facturatie van de jeugdhulp cf. contracten via berichtenverkeer - Opstellen definitieve prognose, afrekening en rapportage over 2024, prognoses en (tussen-)rapportage over 2025 en begroting 2026 - Samenwerking met gemeenten en aanbieders ter behoeve van sturing op verwezenlijken actuele inkoop- en beleidsdoelstellingen.
Belangrijkste bestuurlijke mijlpalen 2025	Continue versterking organisatorische en financiële beheersbaarheid.
Bijdrage 2024	€ 980.507
Voor eigenaarsrol, zie paragraaf verbonden partijen	

Effectindicatoren bij 7A Jeugd

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 7A1 Een krachtige pedagogische samenleving						
7A1.a Percentage inwoners dat het eens of helemaal eens is met de stelling dat er in de buitenruimte voldoende gelegenheid is om te sporten, bewegen of spelen voor kinderen / jongeren	65%	-	62%	-	68%	Stadsenquête*
7A1.b Percentage inwoners dat het eens of helemaal eens is met de stelling dat er in de buitenruimte voldoende gelegenheid is om te sporten, bewegen of spelen voor volwassenen	52%	-	55%	-	58%	Stadsenquête*
7A1.c Percentage inwoners dat vindt dat in de buurt voldoende speelmogelijkheden voor kinderen zijn	49%	-	41%	-	53%	Stadsenquête*

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
7A1.d Percentage inwoners dat vindt dat de speelmogelijkheden in de buurt veilig zijn	50%	-	41%	-	50%	Stadsenquête*
7A1.e Percentage inwoners dat vindt dat de speelmogelijkheden in de buurt uitdagend zijn	20%	-	13%	-	25%	Stadsenquête*
7A1.f Percentage inwoners dat vindt dat er goede voorzieningen voor jongeren zijn	46%	-	45%	-	28%	Veiligheidsmonitor*
Doel 7A3 Goede specialistische hulp beschikbaar						
7A3.a Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp	20,6%	15,8%****	16,7%****	13,7%	14,0%	CBS (BBV - via wsjg)
7A3.b Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming	1,3%	1,2%	1,0%	1,0%	1,0%	CBS (BBV - via wsjg)
7A3.c Aantal Leidse gezinnen dat door vrijwilligers wordt ondersteund bij opvoedproblemen	44	41	27	nnb	45	Jaarrapportage Homestart
7A3.d Percentage jeugdhulptrajecten met verblijf	2,3%	-	1,9%	2,6%	2,2%	SOZ/ Holland Rijnland
7A3.e Aantal jongeren in gesloten jeugdhulp	9	-	5	2*	3	SOZ/ Holland Rijnland
7A3.f Gemiddelde trajectduur in dagen	269	-	196	280	210	SOZ/ Holland Rijnland
7A3.g Percentage jeugdigen met hoogspecialistische ambulante jeugd-GGZ van het totaal aantal jeugdigen met jeugdhulp	24%****	23%	20%	19%**	45%	SOZ/ Holland Rijnland
7A3.h Aantal trajecten ingezet bij niet-gecontracteerde aanbieders	72	-	84	111***	30	SOZ/ Holland Rijnland

* In de realisatiewaarde is een daling te zien. Dit is een gevolg van de afbouw van Jeugdzorg Plus. Recent is in de regio een kleinschalige woonvoorziening geopend die als alternatief dient voor Jeugdzorg Plus.

** Over 2021 is eerder om onbekende redenen een onjuiste berekening gemaakt. Daarom staat er een onjuiste streefwaarde. In de programmabegroting 2025 is de streefwaarde inmiddels aangepast naar twintig procent. In de jaarrekening 2025 kan de streefwaarde ook aangepast worden.

*** In de regio wordt samengewerkt met gecontracteerde zorgaanbieders. Voor sommige hulpvragen van jeugdigen is echter geen passend gecontracteerd aanbod beschikbaar, waardoor incidenteel een beroep wordt gedaan op niet-gecontracteerde aanbieders. De toewijzing hiervan verloopt via het team Buiten Budgettaire Route (BBR) en geldt ook voor jeugdigen op basis van het woonplaatsbeginsel. De afgelopen periode is een stijging zichtbaar in zowel het aantal aanmeldingen als de kosten voor niet-gecontracteerde aanbieders. Dit benadrukt de noodzaak om het zorglandschap beter af te stemmen op de behoeften. Tijdens het portefeuillehoudersoverleg in december 2024 is daarom besloten dat de BBR binnen twee jaar zoveel mogelijk moet worden afgebouwd. Daarnaast moeten gerichte inspanningen worden geleverd om het zorgaanbod te optimaliseren, zodat het gebruik van niet-gecontracteerde aanbieders tot een minimum wordt beperkt..

**** Om onbekende redenen is bij de jaarrekening van 2023 de verkeerde realisatiewaarde opgenomen.

Beleidsterrein 7B Peuterspeelopvang en kinderopvang

Doelen en prestaties bij 7B Peuterspeelzalen en kinderopvang

Doel	Prestatie	
7B1 Kwalitatief goed en toegankelijk aanbod van kindercentra	7B1.1 Zorgdragen voor voldoende aanbod peuterspeelopvang	✓
	7B1.2 Waarborgen kwaliteit kinderopvang / peuterspeelopvang	✓

Toelichting op prestaties

Zie toelichting bij 'Ontwikkelingen in 2024' aan het begin van dit hoofdstuk.

Effectindicatoren bij 7B Peuterspeelopvang en kinderopvang

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 7B1 Kwalitatief goed en toegankelijk aanbod van kindercentra						
7B1.a Percentage kinderen van 0 tot 4 jaar dat deelneemt aan kinderdagopvang	65%	67%	nmb	nmb	66%	CBS

Beleidsterrein 7C Onderwijsbeleid

Doelen en prestaties bij 7C Onderwijsbeleid

Doel	Prestatie	
7C1 Gelijke kansen voor kinderen en jongeren	7C1.1 Waarborgen van aanbod, kwaliteit en deelname aan voor- en vroegschoolse educatie	✓
	7C1.2 Stimuleren van hoogwaardig taalaanbod in het onderwijs	✓
	7C1.3 Bevorderen ouderbetrokkenheid bij doelgroepkinderen	✓
7C2 Goede onderwijsondersteuning en samenwerking in het onderwijs	7C2.1 Ondersteunen zorg voor leerlingen met specifieke behoeften	✓
	7C2.2 Stimuleren samenwerking en voorzieningen in het onderwijs	✓
7C3 Als kennisstad toekomstbestendig onderwijs bevorderen met extra aandacht voor duurzaamheid, internationalisering en talentontwikkeling	7C3.1 Stimuleren van een duurzame rijke leeromgeving waarin leerlingen en onderwijsprofessionals hun eigen talenten kunnen ontwikkelen met aandacht voor een doorlopende leerlijn	✓
	7C3.2 Stimuleren dat leerlingen worden voorbereid op een internationale samenleving	✓
	7C3.3 Bevorderen van toekomstgerichte talentontwikkeling door samenwerking van onderwijs met bedrijven en instellingen	✓
7C4 Zoveel mogelijk leerlingen volgen onderwijs en halen een startkwalificatie of het verwerven van een werkplek	7C4.1 Sturing geven aan projecten die zich richten op het behalen van een startkwalificatie, terugkeer naar het onderwijs (ook voor thuiszitters) of het verwerven van een werkplek	✓
	7C4.2 Tegengaan verzuim leerplichtigen	✓

Toelichting op prestaties

Zie toelichting bij 'Ontwikkelingen in 2024' aan het begin van dit hoofdstuk.

Effectindicatoren bij 7C Onderwijsbeleid

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 7C1 Gelijke kansen voor kinderen en jongeren						
7C1.a Aantal kinderen van 2,5 - 4 jaar dat heeft deelgenomen aan VE	371*	350*	328*	357	370	Telgegevens VE-aanbieders
Doel 7C4 Zoveel mogelijk leerlingen volgen onderwijs en halen een startkwalificatie of het verwerven van een werkplek						
7C4.a Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen (aantal absoluut verzuimers die langer dan 3 maanden niet ingeschreven staan op een school (PO + VO + geen eerdere schoolinschrijving))	-	4,4	8,7	7,5**	4,1	RBL
7C4.b Relatief verzuim per 1.000 leerlingen (aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft 5-18jr)	15,0	22,5	22,8	28,1**	22,0	RBL
7C4.c Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie VO en MBO	2,2%	2,7%*	2,5%	2,5%	2,6%	RBL

* In de jaarstukken van 2023 is een incorrecte waarde opgenomen. Dit is het juiste aantal.

** Het Regionaal Bureau Leerrecht levert de verplichte verzuimindicatoren 7C4a en 7C4b voortaan eerder aan de gemeente. De gegevens over het afgelopen schooljaar, in dit geval 2023-2024, worden elk najaar verstrekt. Hierdoor zijn deze cijfers een jaar actueler dan in voorgaande jaarrapportages.

Beleidsterrein 7D Onderwijshuisvesting

Doelen en prestaties bij 7D Onderwijshuisvesting

Doel	Prestatie	
7D1 Goede kwantiteit en kwaliteit van onderwijshuisvesting	7D1.1 Realisatie van nieuwbouw, uitbreiding en vervanging van lesgebouwen en gymnastieklokalen	✓
	7D1.2 In stand houden van de bestaande gymnastieklokalen door onderhoud en aanpassingen	✓
	7D1.3 Uitvoering van de overige wettelijke taken zoals OZB, schadeherstel en bekostiging gymnastiekonderwijs	✓

Toelichting op prestaties

Zie toelichting bij 'Ontwikkelingen in 2024' aan het begin van dit hoofdstuk.

Effectindicatoren bij 7D Onderwijshuisvesting

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
7D1 Goede kwantiteit en kwaliteit van onderwijshuisvesting						
7D1.a Rapportcijfer inwoners voor de kwaliteit van schoolgebouwen	7,5	-	7,4	-	7,5	Stadsenquête*

* Alleen metingen in de oneven jaren, dus niet in 2024.

Kaderstellende beleidsstukken

In 2024 zijn de volgende kaderstellende beleidsstukken vastgesteld:

- [Leidse Educatieve Agenda 2024 - 2028](#) (BW 23.0512)
- [Subsidieregeling](#) Bekostiging conciërges primair onderwijs 2025 WAJ-350-2024
- [Onderwijskansenbeleid](#) (RV 23.0108 | BW 23.0451)
- [Leidse Visie Gelijke Kansen](#) (RV 23.0106 | BW 23.0457)
- [Uitvoeringsplan](#) de Leidse Gelijke Kansen Aanpak 2024-2026 (WAJ-55-2024)

Programmabudget

Decade Include: Jaarrekening

Jeugd en onderwijs		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Jeugd	Lasten	40.883	42.882	6.693	49.576	49.216	360
	Baten	-1.926	-346	-886	-1.233	-1.467	234
Saldo		38.957	42.536	5.807	48.343	47.749	594
Peuterspeelopvang en kinderopvang	Lasten	1.904	1.931	82	2.013	1.945	68
	Baten	-30	-4	-0	-4	-41	37
Saldo		1.874	1.927	82	2.009	1.904	105
Onderwijsbeleid	Lasten	10.705	9.541	1.800	11.341	10.834	506
	Baten	-6.141	-4.691	-591	-5.282	-5.338	55
Saldo		4.564	4.850	1.208	6.058	5.497	562
Onderwijshuisvesting	Lasten	12.462	14.420	-1.304	13.115	13.056	59
	Baten	-1.328	-316	-8	-324	-339	15
Saldo		11.133	14.103	-1.312	12.791	12.718	74
Programma	Lasten	65.954	68.774	7.271	76.045	75.052	993
	Baten	-9.426	-5.358	-1.485	-6.843	-7.185	342
Saldo van baten en lasten		56.529	63.416	5.785	69.202	67.867	1.334
Reserves	Toevoeging	-	-	65	65	65	-0
	Onttrekking	-3.346	-2.669	-4.827	-7.496	-7.496	-0
Mutaties reserves		-3.346	-2.669	-4.762	-7.431	-7.431	-0
Resultaat		53.183	60.748	1.024	61.771	60.437	1.334

Decade Include: Jaarrekening

Reserves programma 7		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve onderwijshuisvesting	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-55	-55	-	-55	-55	0
Saldo		-55	-55	-	-55	-55	0
Reserve Sociaal Domein P7	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-3.266	-2.614	-4.346	-6.959	-6.959	-0
Saldo		-3.266	-2.614	-4.346	-6.959	-6.959	-0
Res. Leefbaarh.projecten in de wijken P7	Toevoeging	-	-	65	65	65	-0
	Onttrekking	-25	-	-481	-481	-481	-0
Saldo		-25	-	-416	-416	-416	-0
Totaal	Toevoeging	-	-	65	65	65	-0
	Onttrekking	-3.346	-2.669	-4.827	-7.496	-7.496	-0
Reserves programma 7		-3.346	-2.669	-4.762	-7.431	-7.431	-0

BELEIDSTERREINEN

Toelichting op beleidsterreinen met financiële afwijkingen (op de lasten en/of baten) > € 250.000.

7A Jeugd

Medio maart 2025 is de voorlopige jaarverantwoording 2024 van de kosten van de specialistische regionale Jeugdhulp van de Serviceorganisatie Zorg ontvangen. Hieruit blijkt een geringe regionale onderbesteding van € 0,8 miljoen ten opzichte van de regionale herziene begroting 2024 van € 121,9 miljoen. Het aandeel van

Leiden hierin bedraagt € 352.400. Daarnaast is het persoonsgebonden budget met € 443.000 onderschreden. Voor een bedrag van € 396.000 zijn extra uitvoeringskosten Jeugd gemaakt voor onder andere de inhuur van programmamanager, de rapportages over de Evaluatie van de toegang Leidse regio en de Fundamentele heroverwegingen gespecialiseerde jeugdhulp Holland Rijnland. Deze uitvoeringskosten zijn volgens afspraken hierover voor een deel verhaald op de HR-gemeenten (zie hiervoor de baten). Tenslotte is op het onderdeel Jeugd- en gezinsteams een geringe overschrijding op de huur- en energiekosten ontstaan van € 36.000.

7B Peuterspeelopvang en kinderopvang

Er zijn geen relevante ontwikkelingen.

7C Onderwijsbeleid

Op het beleidsterrein Onderwijsbeleid is een resultaat van € 560.000 ontstaan, verdeeld in € 55.000 extra baten en € 505.000 minder lasten. Dit overschot heeft een aantal oorzaken. Ten eerste is er een aantal grote terugvorderingen geweest op subsidies van voorgaande jaren. Dit gaat met name om onderwijskansensubsidies (onderbesteding € 100.000) en subsidies in het kader van de conciërgeregeling (onderbesteding € 109.000). Bij de conciërgeregeling speelt dat de subsidies al langere tijd teruglopen in verband met een krimpende doelgroep. Daarom wordt er op dit moment gewerkt aan een vernieuwde subsidieregeling die voor een bredere doelgroep kan worden ingezet. Ten tweede zijn de kosten van het leerlingenvervoer licht gedaald ten opzichte van 2023 (onderbesteding € 108.000). We zien nog geen structurele trend in deze daling. Tot slot is er een onderbesteding op het budget van Gelijke Kansen (€ 106.000). We stellen voor om de onderbesteding op Gelijke Kansen over te hevelen naar 2025.

7D Onderwijshuisvesting

Er zijn geen relevante ontwikkelingen.

RESERVES

Toelichting op afwijkingen Reserves > € 250.000.

Er zijn geen afwijkingen.

INVESTERINGEN

Overschrijdingen op investeringskredieten

Niet van toepassing

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

7101625 faciliteren nieuwbouw Leonardo college

Het krediet “faciliteren nieuwbouw Leonardo college” wordt afgesloten met een voordeel van € 96.850,-. De laatste werkzaamheden zijn in 2024 afgerond en de buitenruimte is overgedragen aan beheer. Het voordeel is te verklaren door een aantal veranderingen in de opdracht. Zo is er bijvoorbeeld geen voetgangersbrug naar de Churchilllaan gerealiseerd. In de tweede voortgangsrapportages van zowel 2021 als 2022 is de raad hier over geïnformeerd en is het budget naar beneden bijgesteld.

Toelichting op investeringskredieten ouder dan drie jaar die niet afgesloten worden bij de jaarrekening

7100815 3 basisscholen Broekplein

De nieuwbouw basisscholen Broekplein is afgerond. In 2025 moeten we nog de financiële afronding van het project doen. Dit betekent dat we de accountantsverklaring moeten ontvangen en daarna de eindafrekening met het schoolbestuur moeten regelen. Ook zijn er nog een paar andere punten, zoals de kadastrale inmeting. Daarmee gaan nog enkele plankosten mee gepaard. Hierna kan het project in 2025 worden afgesloten.

7101732 IHP De Weerklank, inclusief gymzaal.

Dit is een lopend nieuwbouwproject. De verwachting is dat de bouw in 2027 is afgerond.

7101734 IHP Lucas van Leiden Vliet

Dit is een lopende grootschalige renovatie (vernieuwbouw) van het schoolgebouw van de Lucas van Leyden aan De Vliet. De verwachting is dat de vernieuwbouw in 2027 is afgerond.

7101737 IHP Noachstraat 2 (wisselbewoning)

Voor renovatie van schoolgebouw Noachstraat 2 tot wissellocatie voor tijdelijke huisvesting is op basis van het definitief ontwerp in 2024 nog € 6.458.683,- beschikbaar. De hierop volgende aanbesteding is begin 2025 gegund. Hierdoor start de uitvoering van de werkzaamheden in 2025.

7101739 IHP scholencomplex Stevenshof + gymzaal

De nieuwbouw van twee basisscholen, een gymnastieklokaal en ruimte voor buitenschoolse opvang is in ontwikkeling. Dit project zal in 2028 worden opgeleverd.

7101741 IHP Vlietlandcollege, inclusief gymzaal

De vervangende nieuwbouw voor het Vlietland College is in volle gang en zal waarschijnlijk eind 2026 worden opgeleverd.

7101242 Nota Spelen en bewegen 2017

Het Uitvoeringsplan Spelen 2018-2022 heeft een looptijd van vier jaar. De laatste projecten worden momenteel afgerond. Daarna kan het krediet naar verwachting in 2025 worden afgesloten.

7101780 gymaccommodatie Oppenheimstraat 4

Het krediet voor de gymaccommodatie aan de Oppenheimstraat 4 kan nog niet worden afgesloten. In 2025 vindt het uitvoeringsbesluit plaats en zal er ook volgens planning gestart worden met de werkzaamheden aan de nieuwe gymaccommodatie.

8

Cultuur, sport en recreatie

Cultuur, sport en recreatie

Programmanummer	8
Commissie	Onderwijs en Samenleving, Werk en Middelen
Portefeuille(s)	Energie, Werk en Inkomen en Cultuur Economie, Kennis, Sport en Gezondheid Bestuur, Veiligheid en Handhaving Klimaat, Mobiliteit en Financiën.

De missie van het programma Cultuur, sport en recreatie luidt:

"Cultuur, cultuurhistorie, sport en evenementen zijn van grote waarde voor de versterking van de positie van Leiden in de regio Randstad. Bovendien zijn sport, recreatie, evenementen en cultuur, belangrijk voor de sociale structuur van de stad. Het aanbod van voorzieningen zal toegankelijk zijn om de ontwikkeling en ontspanning van inwoners te verzekeren en onderscheidend om de centrumfunctie voor bezoekers te benutten."

Ontwikkelingen in 2024

Cultuur, erfgoed, sport en evenementen; Leiden bruist van activiteiten, met deelnemers en bezoekers van binnen en buiten Leiden.

Cultuur biedt de gelegenheid tot ontwikkeling en ontmoeting, tot genieten en ontdekken. Cultuur moet toegankelijk zijn voor iedereen, ongeacht leeftijd, afkomst, opleiding, herkomst, talent en/of vitaliteit. Cultuur draagt ook bij aan maatschappelijke doelen. Gezamenlijk kunnen we meer bereiken. Daarom werken gemeente en instellingen samen aan een inspirerende en inclusieve stad. Een stad waar iedereen, van jong tot oud, zich betrokken voelt bij en verantwoordelijk voor de plek waar ze wonen of werken. We werken onder andere samen toe naar een groot bereik, inclusief en divers aanbod, een laagdrempelige cultuureducatie en -participatie en aandacht voor makers en betaalbare accommodaties. De periode (2022-2023) direct na de coronapandemie heeft met name in het teken van herstel van de sector gestaan. Inmiddels gaat het in 2024 weer goed met de cultuursector en zien we de bezoekersaantallen terug op het oude niveau van voor corona.

Een goed aanbod van evenementen is belangrijk voor de stad. Leiden zet in op een onderscheidend aanbod, passend bij het profiel van de stad en met een goede balans tussen levendigheid en leefbaarheid. Het jaar 2024 was een bijzonder jaar; de hele stad vierde groot feest met 450 jaar Leidens Ontzet. Dit immaterieel erfgoed zit diep in het DNA van onze stad. Met erfgoed en de historische cultuur heeft Leiden een onderscheidende kracht in huis. Daarbij gaat het om de waarde van erfgoed zelf, maar ook om de meerwaarde voor de stad. We werken onder meer aan de toegankelijkheid van kennis en collecties, aan de erfgoedinclusieve ontwikkeling van de (fysieke) stad en aan de diverse beleving van erfgoed. De gemeentelijke instelling Erfgoed Leiden en Omstreken zet in op de renovatie en verduurzaming van de locatie Boisotkade (aan het singelpark). Na de renovatie zal Erfgoed Leiden en Omstreken een inspirerende plek zijn voor bezoekers, medewerkers én Singelparkwandelaars; een aantrekkelijke erfgoedhotspot, in open verbinding met de stad en regio.

Programma 8C Sport is onderdeel van het sociaal domein, net als de programma's 7, 9 en 10. Voldoende bewegen is een essentieel onderdeel voor een gezonde en actieve leefstijl. Daar hechten we grote waarde aan. Daarom zorgen we ervoor dat alle Leidenaars voldoende kunnen sporten, spelen, bewegen en ontmoeten, in lijn met het Beleidskader Sport en Gezondheid: 'Samen maken we de stad gezond en actief 2019-2023' en het beleidsakkoord 'Samen leven in Leiden 2022-2026'. Dat doen we samen met de inzet van de sportverenigingen,

buurtsportcoaches en andere stadspartners. In 2024 is de evaluatie van het Beleidskader Sport- en Gezondheid afgerond. Hierin staan aandachtspunten voor nieuw beleid op het gebied van sport, gezondheid, bewegen en spelen geformuleerd.

Beleidssterrein Cultuur

Nieuw subsidiestelsel cultuur

In 2024 is uitvoering gegeven aan de motie M.23.0049 'Beter subsidiesysteem'. Een extern bureau heeft in 2024 onderzoek gedaan naar het bestaande subsidiestelsel in Leiden en heeft daarbij een uitgebreid participatietraject doorlopen met de cultuursector. De uitkomsten van het onderzoek zijn gepresenteerd aan de cultuursector en hebben de basis gevormd van de drie nieuwe subsidieregelingen, binnen het nieuwe subsidiestelsel cultuur. Een belangrijke verandering in het nieuwe stelsel is de overgang van structurele (begrotings)subsidies naar een meerjarige regeling cultuur. De advisering zal daarbij worden gedaan door een onafhankelijke en externe adviescommissie, met leden die een achtergrond hebben in de cultuursector. De commissie kijkt ook naar de samenhang van het culturele aanbod. De besluitvorming is vervolgens aan het college. Een goed en transparant subsidiestelsel is een belangrijk instrument in het cultuurbeleid. Hiermee is het mogelijk activiteiten en instellingen te subsidiëren die bijdragen aan de cultuurdoelen van de gemeente. In 2025 kunnen culturele organisaties en makers aanvragen doen voor subsidiëring onder het nieuwe stelsel in 2026.

Uitvoeringsagenda Cultuur

Vanaf september 2024 is samen met de Cultuursector een Uitvoeringsagenda cultuur 2025-2026 opgesteld. Deze agenda geeft inzicht in wat de culturele instellingen de komende twee jaren gaan doen, met de nadruk op de onderlinge samenwerking. De agenda bevat thema's zoals publieksbereik en diversiteit en inclusie, cultuurparticipatie en -educatie, makers en broedplaatsen, cultuur en zorg, cultuur en kennis. De agenda is in Q1 2025 gepubliceerd.

Tijdelijke regeling energiecompensatie

Ook in 2024 heeft een aantal culturele organisaties gebruik kunnen maken van de tijdelijke regeling energiecompensatie. Aangezien een aantal organisaties te maken had met dure nieuwe energiecontracten in 2023, hebben ze hier een subsidie voor toegekend gekregen in 2024.

Tijdelijke regeling Impuls Jongeren cultuur van OCW

In 2024 zijn weer uiteenlopende culturele jongerenprojecten mogelijk gemaakt via deze tijdelijke regeling (2023-2024). Projecten die mogelijk zijn gemaakt waren o.a. een Booktok event bij BplusC, de Theaterdelta van Leidse Schouwburg Stadsgehoorzaal en YourStories van Jeugdtheaterhuis met Skill School.

BplusC

Drie ontwikkelingen zijn hier van belang:

Inhoudelijke vernieuwing

In 2024 is een aantal vervolgstappen gezet in de doorontwikkeling en vernieuwing van BplusC. BplusC kan het huidige kunsteducatie aanbod niet meer aanbieden tegen concurrerende prijzen binnen de gestelde kaders van de gemeente Leiden. In december 2024 presenteerde BplusC een nieuw voorstel voor het aanbod van lessen en cursussen en de financiële onderbouwing aan de gemeente. Dat is goedgekeurd. De verhouding tussen de subsidie voor de B (bibliotheek) en de C (cultuur) was uit balans geraakt. De nieuwe afspraken zijn een eerste stap om dit weer recht te trekken. Vanaf het cursusjaar 2025-2026 zal BplusC een aantal activiteiten niet meer aanbieden. Op basis van dit model wordt in 2025 een reorganisatieplan opgesteld. BplusC gaat zich richten op een breed aanbod van muzieklessen. Vanwege het herhuisvestingsproject, blijft de subsidie aan BplusC voor muziek de komende drie jaar een begrotingssubsidie en gaat niet mee als functie in de nieuwe meerjarige Subsidieregeling Cultuur.

Herhuisvesting muziekschool en –programmering

Leiden werkt aan de herhuisvesting van de muziekschool aan de Hazewindsteeg. Uit verdiepende onderzoeken in het project tot ontwikkeling van de muziekschool en –programmering aan de Hazewindsteeg is gebleken dat het oorspronkelijke plan toch niet haalbaar is binnen het bestaande complex. Het realiseren van geluidsdichte ruimtes voor versterkte muziek is in een deel van de huidige gebouwen niet mogelijk, waardoor nieuwbouw van het voorhuis aan de zijde van de Oude Vest noodzakelijk is. In samenwerking met BplusC en muziekpodia

de X, Van Polanen en Hot House is geanalyseerd op welke wijze het Programma van Eisen kan worden verkleind, om alsnog op deze locatie een passende muziekschool te realiseren.

Huisvesting Bibliotheek

Er is door de raad bij de kaderbrief gekozen voor het scenario, waarin - naast dat de bibliotheek wordt opgeknapt - ook de ruimtelijke structuur van het gebouw wordt aangepast. Het gebouw wordt geschikt gemaakt voor de moderne bibliotheek, in lijn met de ambitie van de gemeente en BplusC. Er is ook een 'plus' aan toegevoegd met hogere verduurzaming. De definitiefase van het project loopt, de planning beoogt een Kaderbesluit aan de raad in juli 2025.

Cultuureducatie icm natuur- en milieueducatie om de hoek

In 2024 hebben drie partijen (BplusC, Cultuureducatiegroep en Naturalis) voor de komende 4 jaar weer afspraken gemaakt, waardoor het educatief aanbod gewaarborgd blijft.

Lokale media

De raad heeft zich met de motie 'Behoud kwaliteit Leidse nieuwsvoorziening vanuit de omroep' (juni 2024) uitgesproken voor het op peil houden van de Leidse journalistiek en het bereik. Hier is in 2024 uitvoering aan gegeven.

De gemeente heeft in 2024 - naast de reguliere subsidie - een subsidie van €100.000 verleend voor frictiekosten bij de omvorming van de streekomroep. Tijdens de vaststelling is afgesproken dat €75.000 subsidiabel is en het restantbedrag van circa €25.000 wordt teruggevorderd.

Musea

Het totaal aantal bezoekers van de Leidse musea is vrijwel gelijk gebleven. Bij vier van de Leidse musea is een lichte achteruitgang te zien, bij vier anderen een (lichte) vooruitgang. Het SieboldHuis en Museum De Lakenhal hadden allebei een heel goed jaar. Het Pilgrimmuseum moest eind 2024 op de oude locatie stoppen maar maakt in 2025 een doorstart bij de Pieterskerk.

BEZOEKERS MUSEA (afgerond)	2023	2024
Naturalis	508.000	494.000
Rijksmuseum van Oudheden	207.000	193.000
Hortus Botanicus Leiden	240.000	256.000
Museum Volkenkunde	106.000	95.000
Museum De Lakenhal	65.000	78.000
Museum Boerhaave	102.000	101.000
SieboldHuis	56.000	64.000
Molenmuseum De Valk	33.000	35.000
TOTAAL	1.317.000	1.316.000

Beleidssterrein Erfgoed

Erfgoed Leiden en Omstreken

De renovatie en verduurzaming van Boisotkade 2a is in 2024 een volgende fase ingegaan. Het ontwerp is technisch uitgewerkt en klaar om gerealiseerd te worden. Verhuizing van de dienstverlening en de tijdelijke huisvesting voor de medewerkers is voltooid; het resultaat van samenwerking met Hoogheemraadschap Rijnland, maar ook met scholen uit de regio en locaties van regiogemeenten.

Erfgoed Leiden en Omstreken heeft de digitale basis op orde. Het collectiebeheersysteem, het e-depot en het archeologische systeem ondersteunen de basistaken van de organisatie. Er is continue aandacht voor de doorontwikkeling van de functionaliteit en aansluiting op ontwikkelingen in wet- en regelgeving. Ook het gebruik van AI heeft een plek bij het ontsluiten van de data. Regiogemeenten gaan waar mogelijk mee in deze ontwikkelingen.

Erfgoed Leiden (inclusief Molenmuseum De Valk) is een belangrijke kennispartner voor stad en regio (verbinding met programma 3E). Naast de standaard lessen voor basis- en voortgezet onderwijs gaat het daarbij ook om evenementen en kennisdeling. Openbaarheidsdag en Museumnacht zijn druk bezocht. De universiteit liet studenten in het archief colleges volgen of onderzoek doen met de data. Collega's van regiogemeenten kwamen sparren met de erfgoedprofessionals van Erfgoed Leiden.

Molenmuseum De Valk

Molenmuseum De Valk heeft met ruim 35.000 bezoekers een topjaar gedraaid. De molen heeft een nieuwe verlaag gekregen. Op basis van historisch kleurenonderzoek is op een enkele plek een nieuwe kleur aangebracht. De vochtproblemen (binnen en buiten) zijn onderzocht op de beste aanpak.

Erfgoedbeleid

In 2024 is de evaluatie Erfgoednota naar de raad gestuurd. Dit betrof een eerdere toezegging aan de raad. De focus lag daarbij op de sociaal maatschappelijke en fysiek ruimtelijke ontwikkelingen die relevant zijn voor erfgoed en het erfgoedbeleid, zodat we hier op in kunnen spelen. De instrumenten van de Omgevingswet zijn daarbij van belang, van de Omgevingsvisie tot het Omgevingsplan. In 2024 zijn verdere voorbereidingen getroffen voor de opname van erfgoed in het Omgevingsplan. Het proces en de planning wordt aangestuurd vanuit programma 6 Stedelijke Ontwikkeling (zie beleidsterrein 6A). Erfgoed is een wettelijke taak onder de Omgevingswet en is veelomvattend in een gelaagde historische stad als Leiden. Te denken valt onder meer aan de archeologie in de bodem, de bouwhistorie boven de grond, monumenten (en de omgeving), karakteristieke panden en beschermde stadsgezichten. De gemeente is verplicht om in het Omgevingsplan rekening te houden met het belang en behoud van cultureel erfgoed. Dit kan alleen wanneer bekend is welk erfgoed zich in de gemeente bevindt. Zo kan bij een besluit over een ruimtelijke ontwikkeling de omgang met het erfgoed inhoudelijk onderbouwd worden.

Subsidieregeling Historisch Stadsbeeld

De Subsidieregeling Historisch Stadsbeeld zorgt voor een steeds verdere kwaliteitsverbetering en draagt bij aan een aantrekkelijke binnenstad. In 2024 is aan 16 projecten subsidie toegekend (5 winkelpuien, 7 kleuren op gevels en 4 objecten openbare ruimte). Van het totaalbudget van ruim € 144.000 resteert ruim € 30.000, deels omdat enkele eerdere subsidies na uitvoering lager werden vastgesteld. In 2024 is naar aanleiding van een amendement van de raad de uitbreiding van de subsidieregeling voorbereid. Het betreft een pilot 2025-2026 voor de buitenrand van de singel en de historische invalswegen.

Beleidssterrein Sport

Sportaccommodaties

Er is invulling gegeven aan de aanbevelingen uit de eindrapportage 'Toekomstperspectief binnensport Leiden', waaronder zo optimaal mogelijk indelen van de bezetting van de sportaccommodaties.

In 2024 is het grootste deel van de klachten en wensen vanuit de vaste gebruikers in de nieuwe sportaccommodaties opgelost. Het gaat om het oplossen van wezenlijke gebruikers issues van werking van score borden, inrichting van de entree, het optimaliseren van de hygiëne maatregelen tot aan de realisatie van de berging voor materialen. Een aantal opleverpunten zijn in overleg tussen gemeente en aannemers opgepakt om te komen tot een finale afronding. De overleggen met de gebruikers van onze nieuwe sportaccommodaties zijn geïntensiveerd hetgeen de samenwerking en begrip bevordert.

Er is nog een aantal specifieke opdrachten in 2024 uitgevoerd, namelijk:

- Er zijn nieuwe tennisvelden in de Merenwijk aangelegd. Dit zijn speciale Gravel-Plus velden.
- Op meerdere plaatsen voor de buitensport is de topklaag van de kunstgrasvelden vervangen.
- Er wordt onderzocht hoe sportpark Cronesteinkade zo goed mogelijk gebruikt kan worden. Er wordt onderzocht of het mogelijk is om hier een volwaardig gecombineerd hockeyveld te maken.
- Er zijn twee kleedkamers gerenoveerd op sportpark Kikkerpolder I, bij de verenigingen UVS en Noord Roodenburg. De kleedkamers worden aangepast om te voldoen aan de nieuwste normen en eisen.

Sportaccommodatieplan (SAP)

In december 2024 heeft het college besloten het Sportaccommodatieplan 2025-2036 ter vaststelling voor te leggen aan de gemeenteraad. In het SAP wordt de huidige en toekomstige behoefte van gemeentelijke binnen- en buitensportvoorzieningen in kaart gebracht. Onderzoek van Tien toont aan dat de gemeente Leiden een extra sportzaal en sporthal nodig heeft om ervoor te zorgen dat Leidse binnensportverenigingen kunnen blijven sporten. Daarnaast toont het onderzoek aan dat er voldoende ruimte is voor de buitensporten, maar dat de

huidige ruimte voor buitensporten niet goed is toebedeeld; er is een overschot aan voetbalvelden en een tekort aan hockeycapaciteit in de stad. Via deze [link](#) is het onderzoek te lezen in bijlage 2.

Sportevenementen in de sportaccommodaties

Er is veel animo om verschillende sportevenementen en activiteiten in de nieuwe accommodaties van Leiden te organiseren. Afgelopen jaar hebben de landelijke waterpolo-toernooien, een wintertriathlon en de Speedo Jaargangzwemwedstrijden bij de vereniging ZVL-1886 plaatsgevonden.. Daarnaast is Sportcomplex 1574 de thuisbasis van basketbalvereniging ZZ Leiden. Hier is een groot internationaal kendo-toernooi georganiseerd en heeft Gymsport Leiden en landelijke wedstrijd gehouden.

Sportstimuleringsregeling

Het college heeft eind oktober 2024 de sportstimuleringsregeling 2025-2026 vastgesteld. Verenigingen, organisaties en inwoners kunnen een aanvraag indienen om sport in de stad te stimuleren. Er is totaal € 226.000 beschikbaar. De regeling loopt tot eind 2026.

Sport in de openbare ruimte

Omdat steeds meer mensen sporten in de openbare ruimte heeft het college besloten om vier voorzieningen toe te voegen aan de openbare ruimte voor de ongeorganiseerde sport. Dit staat in het raadsvoorstel 21.0061 *Start projecten Vlietzone-Midden, Sportpark De Mors, Gemeentewerf en Duurzaamheidsplein*. . Eind oktober 2024 ([collegebesluit](#)) heeft het college verschillende locaties aangewezen om de voorzieningen in de openbare ruimte te realiseren, namelijk de Horstenbuurt (Slaaghwijk), groenzone langs de Zijl, Leiden Bio Science Park en het Jacques Urlusplantsoen. Er is in 2024 besloten dat er onderzoek wordt gedaan naar of de locatie IJsbaan de Stevenshof voor meerdere functies gebruikt kan worden. Ook wordt onderzocht of het mogelijk is om een beweegtuin aan te leggen op de Joke Smitstraat.

Blaashal

Op sportpark Boshuizerkade stond vanaf eind november 2024 voor de eerste keer een blaashal om zaalhockey in te kunnen spelen. De blaashal biedt ruimte voor vier overdekte hockeyvelden. Hockeyclub Roomburg is eigenaar van de blaashal en verantwoordelijk voor het gebruik en beheer van deze sportvoorziening. De investering heeft Roomburg kunnen doen door middel van contributieverhoging, obligatieleningen, donaties en een subsidie van € 300.000 van de gemeente Leiden. Er is een omgevingsvergunning aangevraagd en verleend voor drie jaar om de blaashal in het winterseizoen op de Boshuizerkade neer te zetten. Het streven is dat de blaashal op termijn op sportpark Roomburg komt te staan.

Verwonder om de Hoek

Er zijn in 2024 voorbereidingen gedaan om de samenwerking binnen Verwonder om de Hoek voor de komende vier jaar opnieuw vast te leggen in een convenant tussen BplusC, Naturalis en Cultuureducatiegroep. Voor het basisonderwijs is dit een mogelijkheid om de rijke leeromgeving van Leiden en de regio zo goed mogelijk in te zetten.

Keurmerk sociaal veilige sport

In 2024 hebben we het Keurmerk sociaal veilige sport in Leiden geïntroduceerd. Het keurmerk bestaat uit vier V's: 1) Verenigingsbrede gedragscode; 2) Vertrouwenscontactpersoon; 3) Verklaring Omtrent Gedrag; 4) Vakkundig geschoold kader. Inmiddels is aan twaalf Leidse sportverenigingen dit keurmerk uitgereikt, omdat zij voldoen aan deze eisen.

Evaluatie beleidskaders Sport & Gezondheid 2019-2023 en Spelen & Bewegen 2018-2022

In juli 2024 is de evaluatie van de beleidskaders Sport & Gezondheid 2019-2023 en Spelen & Bewegen 2018-2022 vastgesteld. In de evaluatie zijn aanbevelingen gedaan die richting moeten geven aan toekomstig beleid. Zie voor meer informatie programma 9.

Beleidssterrein Recreatie

Jeugddorp Zuidwest

In 2024 is de planvorming bedrijfsterrein Vlietzone-Midden voortgezet richting het Uitvoeringsbesluit. In de uitvoering van motie 21.0061 (herhuisvesting verenigingen) is voor Stichting Jeugddorp een locatie gevonden bij de atletiekvereniging in het Leidse Hout. Eerst tijdelijk in de ruimte van Archery events, waarna een definitieve oplossing wordt gezocht. Vanaf 2025 vinden hun activiteiten daar plaats.

Evenementen

Hoogtepunt in 2024 was de viering van 450 jaar Leidens Ontzet met in het bijzonder *Heel Leiden Danst* op 2 oktober en het bezoek van Zijne Majesteit de Koning op 3 oktober.

Beleidsterrein 8A Cultuur

Doelen en prestaties bij 8A Cultuur

Doel	Prestatie	
8A1 Sterke culturele basisinfrastructuur, voor alle hierbij behorende prestaties kwalitatief hoogstaand, divers en inclusief	8A1.1 Ondersteunen en mogelijk maken voorstellingen en optredens podiumaanbod	✓
	8A1.2 Ondersteunen en mogelijk maken museaal aanbod	✓
	8A1.3 Ondersteunen en mogelijk maken educatief aanbod	✓
	8A1.4 Ondersteunen en mogelijk maken beeldende kunst (in de openbare ruimte)	✓
	8A1.5 Ondersteunen amateurkunstverenigingen	✓
	8A1.6 Ondersteunen lokale media	✓
	8A1.7 Ondersteunen projecten voor diversiteit, toegankelijkheid, ander publieksbereik, spreiding in de stad	✓
	8A1.8 Exploitatie Stedelijk museum De Lakenhal	⚠
8A2 Cultuur draagt bij aan maatschappelijke doelen door culturele activiteiten	8A2.1 Stimuleren en ondersteunen netwerkvorming en kennisontwikkeling cultuur- en zorgsector	✓
	8A2.2 Stimuleren en ondersteunen dat cultuur bijdraagt aan integratie nieuwkomers	✓
	8A2.3 Onderzoek en stimuleren grotere toegankelijkheid cultuur voor smalle beurs en jongeren	✓
8A3 Leiden onderscheidt zich (inter)nationaal met kennis en cultuur	8A3.1 Versterken unieke weefsel kennis en cultuur	✓
	8A3.2 Cultuureducatie icm natuur en milieueducatie om de hoek	✓

Toelichting op prestaties

Belangrijke ontwikkelingen of resultaten zijn vermeld bij de inleiding. Hieronder alleen een toelichting op de prestaties die een oranje signaal geven.

8A1.8 Exploitatie Stedelijk Museum De Lakenhal

De doelen voor de publieksprogramma's en tentoonstellingen zijn gehaald. Op 1 mei 2024 bestond Museum De Lakenhal 150 jaar. Dat is met een mooi publieksfeest gevierd. In het najaar volgde 450 jaar Leidens Ontzet, met de tentoonstelling Leiden viert feest – 450 jaar optochten. Op 3 oktober kreeg het museum bezoek van Zijne Majesteit de Koning. Tijdens het jubileumjaar presenteerde Museum De Lakenhal het hele jaar Rembrandts vier zintuigen – Zijn eerste schilderijen. Daarnaast was in 2024 de tentoonstelling Kimsooja – Thread Roots te zien, een internationaal befaamd kunstenaar. Tenslotte werd ook de 30ste editie van de Kunstroute druk bezocht.

In 2024 werd opnieuw veel aandacht besteed aan de publieksprogramma's waarin scholen, gezinnen, jongeren, ouderen en andere doelgroepen worden betrokken. De programma's werden druk bezocht, zoals Memorabel (voor ouderen met dementie), het maandelijkse avondprogramma Lakenhal Laat (optredens en workshops), College op Zondag (een kijkje achter de schermen), creatieve activiteiten in het atelier (families met kinderen), rondleidingen, Museumnacht en Rembrandts Verjaardag.

Het programma van het museum werd zowel door publiek als door de landelijke media zeer positief gewaardeerd. Bovendien bleek uit internationaal museum-publieksonderzoek dat 97% van het publiek tevreden tot heel tevreden is over hun bezoek aan het museum. Ook werd in het onderzoek zichtbaar dat het museumbezoek een positieve impact heeft op het welzijn van mensen. Met de in 2023 vastgestelde visie werkt Museum De Lakenhal verder aan de versteviging van het museum in de stad en de dialoog met anderen. Door diverse samenwerkingen versterkt het museum de organisatie, de kennis over de collectie en een breed publieksbereik.

Ondanks de grote tevredenheid van het publiek en stijgende bezoekersaantallen, 77.562 bezoekers in 2024, een groei van 16% t.o.v. 2023, blijven de inkomsten achter bij de begroting. In de begroting is uitgegaan van gemiddeld 85.000 bezoekers op jaarbasis (een mix van vol betalende bezoekers en bezoekers met korting of gratis) en ook de inkomsten van commerciële evenementen blijven achter. Museum De Lakenhal zet zelf alle zeilen bij om het financiële gat te dichten, door inkomsten verder te verhogen en kosten te verlagen, maar dit is onvoldoende om het gehele tekort op te vangen. In de kaderbrief 2025-2029 is daarom hierover een voorstel opgenomen.

Effectindicatoren bij 8A Cultuur

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 8A1 Cultuur heeft een breed en divers aanbod met meer kwaliteit en vernieuwing; musea en podia zetten Leiden nationaal en regionaal op de kaart						
8A1.a Percentage inwoners dat per jaar een culturele voorstelling of voorziening bezoekt	37%	-	82%	-	82%	Stadenquête*1
8A1.b Aantal bezoeken aan gemeentelijke en/of gesubsidieerde kunst- en cultuurinstellingen (x 1.000)	50	194	238	270	220	Jaaropgave culturele instellingen*2
Doel 8A3 Cultuur (ver)bindt en ontwikkelt talenten en activiteiten die passen bij Leiden, Stad van ontdekkingen						
8A3.a Percentage inwoners dat actief participeert in kunst en cultuur	47%	-	48%	-	48%	Stadsenquête*1

*1 Alleen metingen in de oneven jaren, dus niet in 2024.

*2 In de bovenstaande indicatoren is zichtbaar dat het aantal bezoekers sinds corona weer is toegenomen. Bij de indicator 8A1.b is een groot verschil zichtbaar tussen 2021 (coronajaar) en nu. In het aantal bezoeken is meegeteld: de bezoekers van de Leidse Schouwburg / Stadsgehoorzaal, Muziekhuis Qbus, Theater Ins Blau, Poppodium Nobel en De Generator.

Beleidsterrein 8B Cultureel erfgoed

Doelen en prestaties bij 8B Cultureel erfgoed

Doel	Prestatie	
8B.1 Het Leids verleden wordt duurzaam ingezet als onderscheidende kracht: kennis en collecties op het gebied van cultureel erfgoed zijn bruikbaar voor diverse groepen en het cultureel erfgoed wordt behouden voor toekomstige generaties. Ambities Leidse Erfgoednota: Ambitie 1 Leiden staat met al haar erfgoedkennis en -collecties nationaal en internationaal aan de top; Ambitie 2 Leiden wil haar historische omgevingskwaliteit behouden, benutten en versterken voor een aantrekkelijke, vitale en toekomstbestendige stad; Ambitie 3 Leiden bruist van erfgoedbeleving voor en door bewoners en bezoekers.	8B1.1 Exploitatie en beheer Erfgoed Leiden en Omstreken	✓
	8B1.2 Exploitatie en beheer Molen de Valk	✓
	8B1.3 Toezicht en handhaven op monumenten	✓
	8B1.4 Uitvoeren erfgoedbeleid met partners	✚ 1.

Toelichting op prestaties

Belangrijke ontwikkelingen of resultaten zijn vermeld bij de inleiding. Hieronder alleen een toelichting op de prestatie met een oranje signaal.

8B1.4 Uitvoeren erfgoedbeleid met partners

Deze inspanning staat grotendeels op groen. Het onderdeel Jonge Bouwkunst staat op oranje. Besluitvorming over bescherming en het vervolgproces is vertraagd vanwege tijdelijk capaciteitstekort bij Erfgoed Leiden. In 2025 wordt hiervoor een projectleider ingehuurd.

Effectindicatoren bij 8B Cultureel erfgoed

*Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 8B1 Het Leids verleden wordt duurzaam ingezet als onderscheidende kracht: kennis en collecties op het gebied van cultureel erfgoed zijn bruikbaar voor diverse groepen en het cultureel erfgoed wordt behouden voor toekomstige generaties						
8B1.a Percentage Leidenaren met belangstelling voor cultureel erfgoed	90%	-	89%	-	-	Stadsenquête *1
8B1.b Aantal bezoeken eigen websites (x1.000)	1.069	1.048	987	989	1.200	Erfgoed Leiden en Omstreken
8B1.c Aantal bezoeken collecties via andere websites (gebruik digitale bronnen via Open Data) (x1.000)	4.612	5.548	8.058	5.714	5.000	Erfgoed Leiden en Omstreken
8B1.d Aantal bezoekers Boisotkade	7.147	7.408	8.043	5.638 *2	1.000	Erfgoed Leiden en Omstreken
8B1.e Aantal bezoekers Molen de Valk	8.423	31.000	33.165	35.164	30.000	Erfgoed Leiden en Omstreken

*1 Alleen metingen in de oneven jaren, dus niet in 2024.

*2 De studiezaal was in oktober gesloten i.v.m. verhuizing. Het hehele gebouw was gesloten vanaf november.

Beleidsterrein 8C Sport

Doel	Prestatie	
8C1 Leiden heeft aantrekkelijke, duurzame en multifunctionele sportvoorzieningen	8C1.1 Exploiteren, beheren en onderhouden van de gemeentelijke sportaccommodaties	✓
	8C1.2 Uitvoering geven aan het sportaccommodatieplan v.w.b. de jaarschijf 2025	✓
8C2 Iedere Leidenaar heeft een gezonde en actieve leefstijl	8C2.1 Leidenaars bewegen voldoende	✓
	8C2.2 Leiden heeft sterke toekomstbestendige sportverenigingen	✓
8C3. De fysieke leefomgeving bevordert sporten, spelen en bewegen	8C3.1 De openbare ruimte is beweegvriendelijk	✓

Toelichting op prestaties

Zie toelichting bij 'Ontwikkelingen in 2024' aan het begin van dit hoofdstuk.

Effectindicatoren bij 8C Sport

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 8C1 Leiden zorgt voor voldoende en kwalitatief goede sportvoorzieningen						
8C1.a Rapportcijfer van inwoners voor de hoeveelheid sportaccommodaties	7,3	-	7,2	-	7,4	Stadsenquête*
8C1.b Rapportcijfer van inwoners voor de kwaliteit van de sportaccommodaties	7,2	-	7,0	-	7,4	Stadsenquête*
8C1.c Aantal bezoekers zwembaden	183.000	370.000	409.290**	405.000	430.000	Sportbedrijf Leiden
Doel 8C3 Leiden stimuleert dat alle inwoners meer sporten en bewegen						
8C3.a Percentage inwoners dat niet wekelijks sport	-	37,9%	37,9%	-	-	RIVM (BBV - via wsjg)
8C3.b Percentage volwassen Leidenaren dat voldoet aan de beweegrichtlijn	58%	57%	-	-	80%	Stadsenquête*

* Alleen metingen in de oneven jaren, dus niet in 2024.

** Na zorgvuldige berekening van alle accommodaties is het aantal bezoekers bijgesteld naar het huidige cijfer.

Beleidsterrein 8D Recreatie

Doelen en prestaties bij 8D Recreatie

Doel	Prestaties	
8D1 Voldoende recreatieve mogelijkheden voor Leidenaren	8D1.1 Beheer en exploitatie van Jeugdorp Zuid-west	✓
	8D1.2 Beheer en exploitatie van volkstuinen	✓
	8D1.3 Verstrekken van subsidie aan amateurtuinders	✓
8D2 Voldoende onderscheidende evenementen ter versterking van de levendigheid in de stad, het aantrekken van extra bezoekers en versterking van de lokale economie	8D2.1 Evenementencoördinatie	✓
	8D2.2 Be-/Afhandelen van aanvragen evenementenvergunning	✓
	8D2.3 Ondersteunen van de drie grootschalige en overige evenementen	✓
	8D2.4 Verstrekken van evenementensubsidie	✓
	8D2.5 Meerjarige resultaatafspraken met organisatoren van identiteitversterkende evenementen	✓

Toelichting op de prestaties

De prestaties staan op groen dus hier geen nadere toelichting. Belangrijke ontwikkelingen of resultaten zijn vermeld bij de inleiding.

Kaderstellende beleidsstukken

- RV 24.0009 Kaderbesluit Vlietzone-Midden
- RV 24.0075 Intrekken deelverordening subsidie amateurkunsten 2020
- College: BW WFS-476-2024 [Aanwijzen van locaties voor sportvoorzieningen in de openbare ruimte](#) (26 november 2024)
- College: BW WFS-574-2024 [Sportaccommodatieplan 2025 – 2036](#) (17 december 2024)
- College: BW WFS-437-2024 [Subsidieregeling Sportstimulering Leiden 2025-2026](#) (19 november 2024)
- College: BW WFS-127-2024 [Evaluatie beleidskader Sport en Gezondheid](#) (7 mei 2024)
- [Eindrapport Toekomstperspectief binnen- en buitensport Leiden](#) (2024 – 2036)

Programmabudget

Decade Include: Jaarrekening

Cultuur, sport en recreatie		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Cultuur	Lasten	20.114	19.664	1.416	21.079	20.992	87
	Baten	-1.408	-1.050	-271	-1.321	-1.556	234
Saldo		18.706	18.613	1.145	19.758	19.436	322
Cultureel erfgoed	Lasten	6.289	6.097	227	6.325	6.144	181
	Baten	-1.000	-785	-265	-1.051	-1.157	106
Saldo		5.289	5.312	-38	5.274	4.987	287
Sport	Lasten	16.143	15.208	4.417	19.625	20.605	-980
	Baten	-8.887	-4.458	-2.012	-6.470	-7.829	1.359
Saldo		7.256	10.750	2.404	13.155	12.776	379
Recreatie	Lasten	1.548	1.916	323	2.239	2.119	119
	Baten	-209	-203	-2	-205	-161	-44
Saldo		1.340	1.712	321	2.034	1.958	76
Programma	Lasten	44.094	42.885	6.383	49.268	49.860	-592
	Baten	-11.503	-6.497	-2.551	-9.047	-10.703	1.655
Saldo van baten en lasten		32.591	36.388	3.832	40.221	39.157	1.063
Reserves	Toevoeging	417	-	337	337	845	-508
	Onttrekking	-1.368	-82	-646	-728	-728	-1
Mutaties reserves		-951	-82	-309	-392	117	-509
Resultaat		31.639	36.306	3.523	39.829	39.275	554

Decade Include: Jaarrekening

Reserves programma 8		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve publicaties Erfgoed Leiden e.o.	Toevoeging	18	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-11	-11	-11	-
Saldo		18	-	-11	-11	-11	-
Reserve aankopen kunst De Lakenhal	Toevoeging	-	-	46	46	46	0
	Onttrekking	-23	-	-	-	-	-
Saldo		-23	-	46	46	46	0
Bedrijfsreserve Museum De Lakenhal	Toevoeging	-	-	-	-	89	-89
	Onttrekking	-111	-	-	-	-	-
Saldo		-111	-	-	-	89	-89
Reserve exploitatie De Nobel	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-9	-	-9	-9	-
Saldo		-	-9	-	-9	-9	-
Reserve bedrijfsvoering ELO	Toevoeging	364	-	-	-	420	-420
	Onttrekking	-	-12	-	-12	-12	-1
Saldo		364	-12	-	-12	408	-420
Reserve sportstimuleringsfonds	Toevoeging	15	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-	-	-	-

Reserves programma 8		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Saldo		15	-	-	-	-	-
Reserve economische impulsen Kennisst P8	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-342	-	-27	-27	-27	-
Saldo		-342	-	-27	-27	-27	-
Reserve restauratie collectie Lakenhal	Toevoeging	19	-	24	24	24	0
	Onttrekking	-	-	-	-	-	-
Saldo		19	-	24	24	24	0
Reserve Molen de Valk / Erfgoed Leiden	Toevoeging	-	-	67	67	67	-0
	Onttrekking	-	-35	-305	-340	-340	-0
Saldo		-	-35	-238	-273	-273	-0
Reserve grondexploitatie P8	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-604	-26	26	-	-	-
Saldo		-604	-26	26	-	-	-
Reserve projecten en tentoonstelling MDL	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-198	-	-129	-129	-129	-
Saldo		-198	-	-129	-129	-129	-
Reserve sportstimulering schaatsen	Toevoeging	-	-	200	200	200	0
	Onttrekking	-	-	-200	-200	-200	-0
Saldo		-	-	-0	-0	-	-0
Bedrijfsvoeringsreserve concern P8	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-90	-	-	-	-	-
Saldo		-90	-	-	-	-	-
Totaal	Toevoeging	417	-	337	337	845	-508
	Onttrekking	-1.368	-82	-646	-728	-728	-1
Reserves programma 8		-951	-82	-309	-392	117	-509

BELEIDSTERREINEN

Toelichting op beleidsterreinen met financiële afwijkingen (op de lasten en/of baten) > € 250.000.

8A Cultuur

Op het beleidsterrein Cultuur is geen toelichting noodzakelijk, toch lichten we gezien de situatie enkele bijzonderheden toe over Museum de Lakenhal.

Binnen de commerciële evenementen en toegangstickets is sprake van een lagere opbrengst dan begroot. Het tekort op commerciële evenementen bedraagt € 150.000 en op toegangstickets € 110.000. Echter bij de tweede voortgangsrapportage was deze tegenvaller al voorzien en zijn de verwachte baten met € 250.000 naar beneden bijgesteld. De energiekosten zijn € 150.000 hoger uitgevallen dan begroot, ook hiervoor heeft De Lakenhal een compensatie ontvangen van bijna € 250.000. Dit resulteert in een voordeel van € 100.000 op de energielasten. Verder is er een tekort op de organisatiekosten van De Lakenhal, die niet binnen het programma Cultuur vallen, maar onderdeel zijn van het programma Overhead.

8B Cultureel erfgoed

Geen relevante afwijkingen.

8C Sport

Er is sprake van een overschrijding van de begrote lasten met € 980.000, terwijl de gerealiseerde baten € 1.669.000 hoger zijn dan begroot. Per saldo resulteert dit in een positief resultaat van € 689.000.

Hogere lasten

De hogere lasten van € 980.000 komen deels door de inkomsten die de gemeente Leiden int voor Stichting De IJshal. De gemeente en de stichting werken nauw samen op diverse terreinen, waaronder de bemanning van de kassa. Het was technisch niet mogelijk om pintransacties voor de IJshal en het binnenbad afzonderlijk te regelen. Daarom hebben we afgesproken dat de gemeente beide betalingen int. Stichting De IJshal stuurt maandelijks een factuur naar de gemeente voor de entreegelden van de IJshal. In 2024 kwam dat neer op € 412.000. Hier tegenover staat geen specifiek budget.

Daarnaast zijn er bij Binnenbad De Vliet hogere lasten van € 369.000 gerealiseerd. In 2024 draaide deze nieuwe accommodatie het eerste volledige kalenderjaar. Hieruit bleek dat de werkelijke kosten hoger uitvielen dan begroot. Dit had onder andere betrekking op de kosten van energie, schoonmaak, afvalverwerking en onderhoudscontracten.

Verder is er binnen het domein sportstimulering een overschrijding van € 130.000 ontstaan. Dit komt door extra kosten voor de aanleg van een speelplek. Deze kosten hebben we gefinancierd vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Daarnaast zijn er voor de huur van een (commerciële) sporthal extra kosten gemaakt.

Tot slot zijn er bij de Vijf-Meihal € 73.000 meer lasten gerealiseerd dan begroot. Dit komt door kosten die we hebben moeten maken voor het houden van diverse evenementen in deze hal.

Hogere baten

Tegenover deze hogere lasten staan hogere baten. Zoals eerder beschreven heeft de gemeente € 1.669.000 meer aan inkomsten gerealiseerd dan begroot. Dit komt door verschillende factoren. De grootste verschillen worden uitgelegd.

De Vijf Meihal is niet meer in gebruik. De begroting van de Vijf Meihal hebben we overgeheveld naar Sportcomplex 1574. De begroting van de Vijf Meihal staat hierdoor op € 0. Doordat er in 2024 alsnog een evenement in de hal heeft plaatsgevonden, is er € 137.000 aan inkomsten ontvangen. Hier stonden wel kosten tegenover, maar geen vooraf begrote opbrengst.

Bij IJshal De Vliet zijn de opbrengsten € 624.000 hoger uitgevallen dan begroot. Hiervan is € 412.000 voor de eerdergenoemde pintransacties die de gemeente int en waarvoor de stichting een factuur stuurt. Het restant gaat over verschillende incidentele doorbelastingen aan huurders, zoals gedeelde kosten van een reparatie van de warmtepomp. Hier staat geen begroting tegenover.

Binnenbad De Vliet realiseerde € 370.000 meer aan inkomsten dan begroot. Dit komt voornamelijk doordat we de oorspronkelijke begroting van het Vijf Meibad hebben overgeheveld naar Binnenbad de Vliet. Dit gaf geen goed beeld. Binnenbad de Vliet is vele malen groter en moderner dan het Vijf Meibad was. Hierdoor zijn de inkomsten ook een stuk hoger dan oorspronkelijk begroot. In 2025 wordt deze begroting aangepast.

Voor de brede regeling combinatiefuncties hebben we € 120.000 meer gerealiseerd dan begroot. Dit komt door een hogere specifieke uitkering (SPUK) vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Hiermee zijn extra combinatiefunctionarissen gefinancierd. Doordat de totale kosten voor combinatiefunctionarissen hoger lagen, kon ook een groter deel van de cofinanciering worden ingezet.

Sportpark Boshuizerkade II heeft een incidenteel voordeel behaald van € 100.000. Dit komt door incidentele verhuren op dit sportpark.

Ten slotte is er een voordeel van € 200.000 behaald op de subsidie Specifieke Uitkering Stimulering Sport (SPUK Sport). De oorspronkelijke begroting van deze subsidie was meerjarig en centraal opgezet, maar in de praktijk bleek dit onwenselijk. De uiteindelijke vergoeding van het Rijk viel hoger uit dan verwacht. Dit komt door noodzakelijke begrotingsaanpassingen door verschuivingen in subsidiejaren. De overige voordelen zitten verspreid binnen programma 8 over de verschillende kostenplaatsen.

8D Recreatie

Geen relevante afwijkingen.

RESERVES

Toelichting op afwijkingen Reserves > € 250.000

Reserve bedrijfsvoering Erfgoed Leiden en omstreken

De exploitatie van Erfgoed Leiden heeft een plus gerealiseerd. De toevoeging aan de reserve bedrijfsvoering betreft het positieve bedrijfsresultaat van € 420.000.

INVESTERINGEN

Overschrijdingen op investeringskredieten

7101889 Noord Toplaag vervanging Kunstgras 2 voetbal

Rondom kunstgrasveld 2 op sportpark Noord was het nodig de ontwatering opnieuw aan te brengen en een strook bestrating opnieuw te profileren. Dit waren onvoorziene werkzaamheden, waardoor er niet binnen het budget gebleven kon worden. Het gaat om een overschrijding van € 27.258 en het krediet is inmiddels afgesloten.

7101941 Merenwijk, Renovatie Gravelvelden 5-8 tennis

De overschrijding gaat om meerkosten door uitgraving beregeningstank en herstel bestrating tijdens de renovatie van gravelvelden 5 tot en met 8. Dit was onvoorzien. Het gaat om een overschrijding van € 21.840 en het krediet is inmiddels afgesloten.

7101947 8815 Aanschaf New Holland T5

Dit gaat om de aanschaf van een tractor van het merk New Holland T5. Door een fout heeft de BTW-boeking (Sport is kostprijsverhogend) niet plaats kunnen vinden. De overschrijding bedraagt € 16.454 en het krediet is inmiddels afgesloten.

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

7100714 vervanging Toplaag wetruweld sportpark Noord

We hebben gekozen om het kunststof garen niet te verwijderen, maar een duurzamere oplossing toe te passen. In plaats van verwijderen kozen we ervoor om het te handhaven, de grond erop te verwijderen en de mat waar nodig opnieuw in te tuften. Hierdoor waren er minder kosten voor verwijdering en afvoer en in opnieuw aanbrengen kunstgras vezels. Hierdoor is er een stuk lagere kostenexponent voor de verwijdering van de vezel en voor het opnieuw aanbrengen kunstgrasvezel. In totaal gaat het om € 124.820.

7101725 Boshuizerkade toplaag kunstgras 2 velden

Bij de aanbesteding voor twee kunstgrasvelden zijn de kosten een stuk lager uitgevallen dan eerder gedacht. Dit heeft de volgende redenen. Het uiteindelijk gebruikte natuurlijke infilleen is goedkoper dan de begrote infillTPE. Daarnaast hoefde er niet opnieuw bestraat te worden. Dit komt doordat er geen verzakkingen zijn geconstateerd. Als laatste hoefden de kantplanken rondom het veld niet verwijderd en opnieuw aangebracht te worden. Het gaat in totaal om € 216.029.

Toelichting op investeringskredieten ouder dan drie jaar die niet afgesloten worden bij de jaarrekening

7101848 VVI Stadspodia

Eén van de onderdelen van de verzelfstandiging van de Leidse Schouwburg was trekkingsrechten op de gelden. Vervangingsinvesteringen kunstinstellingen (VVI). Deze zijn in het krediet VVI Stadspodia beschikbaar gesteld. De regeling voor de trekkingsrechten van LSSGZ op de gelden beschikbaar voor de Vervangingsinvesteringen kunstinstellingen (VVI) liep af in 2022. In dit krediet is de nog resterende investeringsruimte voor LSSGZ, de verwachting is in 2025 het resterend budget zal worden besteed.

7102466 VVI Lakenhal 2024

De vernieuwings- en vervangingsinvesteringen voor de Lakenhal 2024 zullen deels in 2025 worden gerealiseerd.

7101843 MDL Publieksvoorzieningen

Investeren in de publieke toegankelijkheid van Museum de Lakenhal, zowel digitaal als fysiek. Deze investeringen zijn vertraagd door verminderde managementcapaciteit. Dit jaar gaan we inzetten om de publieksentree te verbeteren en bepaalde onderdelen op zaal te vervangen. De werkzaamheden worden in 2025 afgerond.

7101842 VVI MDL Online

Deze investering betreft het digitaal toegankelijk maken van het museum en de collectie van Museum de Lakenhal. Dit traject is vertraagd door verminderde managementcapaciteit. De verwachting is dat in 2025 een plan wordt ontwikkeld voor een nieuwe website en huisstijl, de uitvoering zal dan plaatsvinden in 2026 om zo het museum en de collectie op een efficiënte manier digitaal toegankelijk te maken.

7100673, 7101127, 7101453, 7101478, 7101510 en 7101846 Combibad de Vliet / IJshal

Het sportcomplex Combibad de Vliet / IJshal is in 2023 opgeleverd en in gebruik genomen. Het krediet blijft in 2025 nodig voor de afronding van de financiën van het project. De aanleg van de openbare ruimte Sportpark de Vliet wordt in 2025 afgerond

7101046, 7101245 en 7101610 Indoorsportcentrum 1574 en openbare ruimte

Het sportcomplex 1574 is in 2023 opgeleverd en in gebruik genomen. Het krediet blijft in 2025 nodig voor de afronding van de financiën van het project. De aanleg van de openbare ruimte bij het sportcomplex 1574 is in 2024 afgerond. Deze kredieten moeten nog open blijven staan voor de laatste financiële afwikkelingen die nog lopen.

7101943 kunstgrasdieptereiniger, 7101944 graszaaimachine en 7101945 drainagereiniger+zandstrooier

De huidige machines zijn nog in goede staat. In 2025 wordt gekeken of er nieuwe machines moeten worden aangeschaft.

7101963 inrichting van de nieuwe sportaccommodaties

In 2025 volgen nog wat kosten voor de inrichting van de nieuwe sportaccommodaties die in gebruik zijn genomen. Naar verwachting zal dit krediet in 2025 worden afgesloten.

9

Maatschappelijke ondersteuning

Maatschappelijke ondersteuning

<i>Programmanummer</i>	9
<i>Commissie</i>	Onderwijs en Samenleving
<i>Portefeuille(s)</i>	Economie, Kennis, Sport en Gezondheid Kansengelijkheid, Jeugd en Onderwijs Wonen, Bouwen en Welzijn

De missie van het programma Maatschappelijke ondersteuning luidt:

'De gemeente Leiden wil een stad zijn waarin alle mensen, inclusief die met een zorgbehoefte, actief kunnen participeren en zelf de regie in handen hebben bij de wijze waarop hun zorgbehoefte wordt vervuld. Het gemeentelijke beleid is gericht op het activeren van mensen om hen in staat te stellen zelf deel te nemen aan de samenleving. Daarnaast organiseren we een vangnet voor de ondersteuning van zeer kwetsbare burgers die onvoldoende in staat zijn om voor zichzelf te zorgen.'

Ontwikkelingen in 2024

Programma 9 is onderdeel van het sociaal domein, net als de programma's 7, 8C en 10. In de Visie Sociaal Domein beschrijven we dat de gemeente invloed kan uitoefenen op drie niveaus. Op het niveau van het stadsklimaat hebben we ingezet op het vergroten van de gezondheid van onze inwoners. In de Sterke Sociale Basis (SSB) bieden de partners Stichting SOL, Inclusio Leiden en BuZz Leiden vraaggericht, overzichtelijk en toegankelijk activiteiten en voorzieningen aan. Daarbij zorgen zij voor een stedelijke dekking, maar kijken ook wat de wijk nodig heeft. Zo dragen zij bij aan het welzijn van de Leidse inwoners. De gemeente investeert hiermee in een solide basisinfrastructuur. De opdracht voor de SSB is ingedeeld in drie thema's: samen meedoen, basiskracht en opgroeien. Op het collectieve niveau hebben we, via onze partners in de stad, een breed toegankelijk palet aan voorzieningen aangeboden. Voor gerichte hulp konden onze inwoners terecht bij het Sociaal Wijkteam. Op het individuele niveau bieden we maatwerkvoorzieningen en bescherming aan kwetsbare inwoners.

Leiden Inclusief

In 2024 is er door het programma Leiden Inclusief gewerkt aan de oplevering van het plan van aanpak tegen racisme en discriminatie en het actieplan Welzijn en Veiligheid LHBTIQ+ personen. De LHBTIQ+ netwerkbijeenkomst stond in het teken van meedenken met het actieplan welzijn en veiligheid.

Er is in het kader van de programmalijn die zich bezighoudt met toegankelijkheid een controle uitgevoerd in het Stads kantoor. De bedoeling hiervan is om knelpunten op te sporen met betrekking tot de toegankelijkheid voor medewerkers en bezoekers van het pand. Hieruit bleek dat er een verbetering mogelijk was. Daarom is er een geleidelijn tussen het station en het Stads kantoor aangelegd, om de toegankelijkheid van het Stads kantoor te verbeteren.

In het kader van het jaar van de voetganger zijn er twee publiekscampagnes geweest. Deze campagnes vragen aandacht voor hoe belangrijk voetgangersroutes zonder obstakels zijn en hoe belangrijk het is dat geleidelijnen niet geblokkeerd worden.

In maart 2024 vond er een stadsgesprek plaats: 'Leiden, Samen tegen racisme!'. Ook is vanuit de Regenbooggelden en vanuit de belangenvereniging COC Leiden de Pride Leiden ondersteund. Tot slot is in 2024 het vooronderzoek naar het slavernij- en koloniaalverleden van het stadsbestuur en de samenleving uitgevoerd. Begin 2025 wordt dit gepresenteerd.

In samenwerking met Visio en Leiden Ongehinderd (voorheen het Platform Gehandicapten Leiden) is een deel van het interne personeel opgeleid om toegankelijkheid toe te passen in beleid, ontwerp, uitvoering en beheer.

Beleidssterrein Sociale binding en participatie

In 2024 hebben de drie partijen de samenwerking van de Sterke Sociale Basis met externe partijen verstevigd. Zo vinden er regelmatig gezamenlijke overleggen plaats met de gesubsidieerde vrijwilligersorganisaties en sluit Inclusio aan bij de ontwikkeltafels vanuit de Wmo-maatwerkvoorzieningen. Via wijkgerichte overleggen worden partners betrokken om specifieke problematiek in de wijk te bespreken. Regelmatig vindt er overleg plaats met het Sociaal Wijk Team (SWT), jeugdteam (JT), vrijwilligersorganisaties en Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) om signalen uit de wijken te bespreken. Het Kenniscentrum Psychologie en Economisch Gedrag van de Universiteit Leiden heeft in 2024 de tussentijdse evaluatie van de Sterke Sociale Basis uitgevoerd. Deze is december 2024 vastgesteld door het college. Op basis van de evaluatie zijn de overeenkomsten met SOL, Inclusio en BuZz voor de duur van vier jaar tot juli 2029 verlengd (brief van 10-12-2024 onder kenmerk Z/24/3650103 'Voortgang Sterke Sociale Basis'). Hiermee wordt continuïteit geboden aan de partijen en kan er worden gewerkt aan een meerjarige samenwerking met bijbehorende programmering.

Beleidssterrein Preventie

Leiden op Leeftijd

De evaluatie van het actieplan [Leiden op Leeftijd](#) is in juli 2024 vastgesteld. Hieruit blijkt dat de werkwijze heeft geleid tot belangrijke inzichten, projecten en samenwerkingen. Niet ieder actiepunt heeft geleid tot het gewenste resultaat. Daarom wordt het actieplan met aanbevelingen doorgezet.

Evaluatie beleidskaders Sport & Gezondheid 2019-2023 en Spelen & Bewegen 2018-2022

In juli 2024 is de [evaluatie](#) van de beleidskaders Sport & Gezondheid 2019-2023 en Spelen & Bewegen 2018-2022 vastgesteld. In de evaluatie zijn aanbevelingen gedaan die richting moeten geven aan toekomstig beleid. Er wordt aanbevolen om:

1. Een nieuw integraal beleidskader op te stellen voor sport, gezondheid, spelen en bewegen in samenhang met andere beleidsterreinen;
2. Gezondheidsverschillen te verkleinen tussen Leidenaren met aandacht voor specifieke doelgroepen en wijken met gezondheidsachterstanden;
3. Blijvend in te zetten op het ondersteunen van de sportsector;
4. Het Sport Accommodatie Plan (SAP) te actualiseren;
5. In te zetten op een beweegvriendelijke openbare ruimte bij ontwikkelingen in de stad;
6. Samen buitenspelen bij alle kinderen in Leiden te stimuleren, ongeacht een eventuele beperking;
7. Te onderzoeken op welke wijze het uitbreiden van voorzieningen voor sport, spelen en bewegen in de openbare ruimte structureel onderdeel gemaakt kan worden van het beleid in plaats van op ad hoc projectbasis.

Eenzaamheid en Mentale gezondheid

In 2024 heeft een campagne tegen eenzaamheid plaatsgevonden aan de hand van acht persona. Daarnaast zijn de activiteiten van eenzaamheid vanuit de Sterke Sociale Basis partijen uitgebreid. Zoals benoemd in het 'actieplan Studentwelzijn' zijn er interventies uitgevoerd om studentenwelzijn te bevorderen. Hier zijn voor de LHBTIQ+-doelgroep praatgroepen vanuit Family Supporters aan toegevoegd.

Hecht

Hecht is in 2024 op basis van een Takendialoog gestart met gesprekken met alle colleges en raden in de regio Hollands Midden over de invulling van een taakstelling op de gemeenschappelijke regeling Hecht. Deze taakstelling is in overeenstemming met het advies van de Financiële Kaderstelling Gemeenschappelijke Regelingen (FKGR) aan gemeenten. Hierin staat het advies om vanwege afnemende rijksbijdragen zes procent te bezuinigen op de gemeenschappelijke regelingen. Zie voor meer informatie de tabel 'verbonden partijen' bij Programma 9B.

Netwerk Kennissteden en Studentenwelzijn

Als gemeente zijn we nauw betrokken bij het Netwerk Kennissteden Nederland als samenwerkingsverband tussen de 11 gemeenten met een universiteit en de koepels voor hogescholen en universiteiten. Daarbinnen trekken we als gemeente Leiden de alliantie studentenwelzijn, zowel bestuurlijk als ambtelijk, om samenwerking op dit thema tussen gemeenten te bevorderen. Vanuit die hoedanigheid is in 2024 bijvoorbeeld een landelijk congres over de lokale samenwerking in alcoholpreventie bij studenten georganiseerd. Ook zijn er meerdere online bijeenkomsten georganiseerd voor een betere online informatievoorziening naar studenten over de route naar welzijn en zorg.

Beleidssterrein Ondersteuning

Mantelzorg en Respijtzorg

In februari 2024 zijn de eerste vier bedden van de regionale logeerszorgpilot geopend in Alphen aan den Rijn. In december 2024 is dit aantal bedden verdubbeld met tweemaal twee bedden in Warmond en Koudekerk aan den Rijn. Gedurende het jaar zijn ook gesprekken gevoerd met meerdere partijen voor een locatie in Leiden, deze gesprekken zijn nog niet afgerond.

Wmo maatwerkvoorzieningen

In 2024 is er gewerkt aan het verder inregelen van de ontwikkelingen die tussen eind 2022 en begin 2023 in gang zijn gezet. Voorbeelden hiervan zijn de algemene voorziening daginvulling bij Inclusio en het arrangementenmodel voor de maatwerkvoorzieningen wonen met ondersteuning en ambulante ondersteuning. Dit laatste gaat over individuele begeleiding en daginvulling. Het arrangementenmodel houdt in dat we geen losse indicaties afgeven, maar dat we gebundelde modules aanbieden die op de cliënt zijn afgestemd. Daarnaast heeft er in 2024 een aanbesteding plaatsgevonden voor hulpmiddelen. De per 2025 gecontracteerde leveranciers zijn hetzelfde als de eerdere jaren.

Beleidssterrein Kwetsbare groepen

Huiselijk geweld

In 2024 is de regiovisie '[Geweld Thuis Samen Aanpakken](#)' en bijbehorend uitvoeringsplan voor 2024 vastgesteld. In de regiovisie is nadrukkelijk de verbinding gelegd naar het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Samen met Midden-Holland en samenwerkingspartijen zijn uitgangspunten ontwikkeld in het kader van het Toekomstscenario. Deze gaan onder andere over regie, gezinsgerichte aanpak en een verklarende analyse. Met dit laatste is al een start gemaakt met de pilot Verklarende Analyse in twee gemeenten in Holland Rijnland.

Maansteenpad

Op 4 maart 2024 is de opvanglocatie voor dak- en thuisloze jongeren aan het Maansteenpad 2 in Leiden geopend. Op deze locatie kunnen dakloze jongeren van 16 tot en met 26 jaar die afkomstig zijn uit een van

de gemeenten van Holland Rijnland worden opgevangen. Dit is de eerste maatschappelijke opvanglocatie in Holland Rijnland waar zowel minderjarigen als 18-plussers kunnen worden opgevangen.

Het gaat om een complexe doelgroep die vaak een lang jeugdzorgtraject achter de rug hebben. Het is positief dat deze jongeren niet op de Nieuwe Energie verblijven omdat we de jongeren nu veel beter in beeld hebben en de uitstroom beter kunnen begeleiden. Gedurende 2024 is met de uitvoerende organisaties gekeken naar hoe de locatie zo goed mogelijk kan worden ingericht.

Kwetsbare groepen

In 2024 heeft het Programmteam Maatschappelijke Zorg Leidse Regio de transformatie van de maatschappelijke zorg verder opgepakt. Het programmaplan "Alle inwoners horen erbij! Samen bouwen aan de maatschappelijke zorg Leidse regio" is hierbij leidend. Het programma richt zich op drie belangrijke actielijnen: 1. Preventie, 2. Wonen is de basis, en 3. Passende ondersteuning.

Om een goed overzicht te krijgen van de preventieve activiteiten binnen de gemeenten, is er in 2024 een preventiescan uitgevoerd. De Preventiescanner van de Preventie Alliantie (Radbouduniversiteit) bestaat uit een vragenlijst die gemeenten online invullen. Daarmee ontstaat een compleet beeld van de stand van zaken van de preventieve aanpak van dakloosheid in de regio.

Dak- en thuislozen

In april 2024 werd een ETHOS-telling georganiseerd binnen Holland Rijnland en de Leidse regio. Hierdoor werd meer inzicht verkregen in de situatie van dak- en thuislozen in de regio. De maatschappelijke opvang is bedoeld voor mensen met zowel een zorg- als woonvraag. De telling laat echter zien dat de het grootste deel van de dak- en thuislozen alleen een woonvraag heeft. Deze groep vraagt om een andere aanpak. Dak- en thuisloze jongeren en gezinnen met kinderen vallen buiten de doelgroep van de maatschappelijke opvang. Het programmteam heeft in 2024 een start gemaakt met het ontwikkelen van een speciale aanpak. Dit doen zij samen met de betrokken partners in de stad. Er zijn bijvoorbeeld pilots met tijdelijke huisvesting gestart.

Programma Maatschappelijke Zorg Leidse Regio (woonvoorzieningen)

Er is een samenwerking met zorgaanbieders die inspeelt op het toekomstige woonaanbod. In 2024 zijn er verschillende initiatieven gestart. Een voorbeeld is de ontwikkeling van locaties voor 'scheve huisjes' in de Leidse regio. Ook is er een herhuisvestingslocatie geopend voor inwoners met een licht verstandelijke beperking die een indicatie voor Wonen met Ondersteuning hebben. Er wordt daarnaast gewerkt aan een nieuwe locatie voor GGZ-cliënten. Hieronder valt de samenwerking met Holland Rijnland Wonen en woningcorporaties om huisvestingsmogelijkheden (na uitstroom) te realiseren.

Programma Maatschappelijke Zorg Leidse Regio (ondersteuning)

Op het gebied van wonen met ondersteuning is gewerkt aan het bieden van passende ondersteuning aan inwoners die beschermd, beschut of begeleid wonen. Dit geldt ook voor inwoners die thuis wonen en ambulante begeleiding krijgen. Steeds meer inwoners zijn met de juiste ondersteuning in staat om zelfstandig te wonen. In samenwerking met zorgaanbieders wordt gewerkt aan de scheiding van wonen en zorg, de kwaliteit van de geboden ondersteuning en de mogelijkheden om op en af te schalen. Er wordt ook ingezet op de uitstroom van inwoners uit woonvoorzieningen naar zelfstandige woonplekken.

De Leidse Regio ziet dat er naast Wonen met Ondersteuning vaker gekozen wordt voor een intensieve vorm van ambulante begeleiding thuis. Deze ontwikkeling sluit aan bij de bredere transformatie van het beschermd wonen in een instelling naar een beschermd thuis. Hiermee wordt meer ruimte geboden voor flexibele en passende woonvormen voor inwoners met zorgbehoeften. Zie de Leidse visie op wonen, zorg en welzijn (programma 6C Wonen).

Pilot multiprobleemgezinnen

Sinds januari 2024 is vanuit de pilot Multiprobleemgezinnen de Maatwerkfunctionaris actief om oplossingen te vinden voor complexe casuïstiek binnen het sociaal domein. Wanneer samenwerking stagneert, wetgeving botst of problemen zich opstapelen en een integrale aanpak noodzakelijk is, neemt de Maatwerkfunctionaris de regie of zorgt voor doorbraken. In 2024 is een groot aantal casussen opgepakt, afkomstig uit diverse hoeken en met uiteenlopende vraagstukken. In vrijwel alle gevallen ervaren zowel betrokken professionals als inwoners de toegevoegde waarde van de inzet van de Maatwerkfunctionaris. De pragmatische aanpak, gebaseerd op gezond verstand, leidt vaak tot effectievere en efficiëntere werkwijzen. Dit resulteert niet alleen in lagere uitvoeringskosten, maar ook in besparingen op zorgkosten.

Huisvestingsproblematiek huisartsen

In navolging van de tussenevaluatie heeft de werkgroep aanpak huisvestingsproblematiek huisartsen een eidevaluatie opgesteld waarin een aantal aanbevelingen wordt gedaan. Deze zijn een verdere uitwerking van de ruimtelijke, financiële en organisatorische oplossingsrichtingen uit de tussenevaluatie. In reactie op de

aanbevelingen komt het college in het voorjaar van 2025 met een concrete aanpak over de bijdrage van de gemeente rond de ervaren problemen van huisartsen.

OSA: Opvang en Integratie van Oekraïners, Statushouders en Asielzoekers in 2024

In 2024 heeft de gemeente Leiden zich onverminderd ingezet voor de opvang en huisvesting van Oekraïense ontheemden, statushouders en asielzoekers. Dit jaar stond in het teken van een structurelere aanpak, gericht op duurzame en toekomstbestendige oplossingen binnen de opvangketen.

Opvang Oekraïense Ontheemden

Leiden voldoet aan de gemeentelijke taakstelling en heeft in 2024 opvang geboden aan 554 Oekraïners in gemeentelijke locaties en ruim 100 in particuliere opvang. Er is fors ingezet op het uitbreiden van de opvangcapaciteit, met de opening van nieuwe locaties aan de Witte Rozenstraat en de Archimedesweg. De grootste uitdaging blijft de tijdelijkheid van opvanglocaties en de zoektocht naar vervangende en langdurige opvangplekken. Daarnaast zijn er initiatieven genomen om de zelfredzaamheid van Oekraïense ontheemden te versterken, zoals ondersteuning naar werk en psychosociale begeleiding.

Huisvesting Statushouders

De taakstelling voor de huisvesting van statushouders blijft een grote uitdaging, mede door de krappe woningmarkt is een aanzienlijke inspanning nodig is om de taakstelling en achterstand voor het jaar te halen. De gemeente werkt samen met woningcorporaties, VluchtelingenWerk en andere partners om innovatieve woonvormen te ontwikkelen, zoals kleinschalige woonprojecten voor minderjarige statushouders en combinaties van wonen, leren en werken in de zorgsector.

	2022	2023	2024	2025-1
Totaal gerealiseerd:	217	217	217	29
Taakstelling:	165	275	254	202
Percentage gerealiseerd t.o.v. taakstelling:	132%	79%	85%	18%

Tabel: Taakstelling en gerealiseerde aantallen huisvesting statushouders per jaar in Leiden (2025-1 is tot 1-april-2025)

Opvang Asielzoekers

Leiden draagt bij aan de landelijke opvangopgave met bestaande locaties aan de Haagse Schouwweg en de 3 Oktoberhal. In september 2024 heeft de gemeente tijdelijk noodopvang gefaciliteerd in de Antoniuskerk om bij te dragen aan de landelijke opvangcrisis. Met de komst van de Spreidingswet moet Leiden 619 asielzoekers opvangen. Daarom is het voornemen om in het najaar 2025 een nieuw tijdelijk azc aan de Paardenwei te openen, waarmee Leiden ruimschoots aan deze opgave kan voldoen.

Communicatie en Draagvlak

Maatschappelijk draagvlak voor de opvang en integratie van de OSA-doelgroepen blijft van groot belang. De gemeente zet daarom actief in op communicatie en participatie met omwonenden en stakeholders om het draagvlak groot te houden en de sociale cohesie te behouden. Dit gebeurt via bewonersbijeenkomsten, informatievoorziening en samenwerkingen met maatschappelijke partners.

Beleidssterrein 9A Sociale binding en participatie

Doelen en prestaties bij 9A Sociale binding en participatie

Doel	Prestatie	
9A1 Sociale binding en participatie van inwoners is hoog	9A1.1 Organiseren van een passend voorzieningenaanbod dat aansluit op de sociale situatie van de wijk	✓
	9A1.2 Organiseren van activiteiten die maatschappelijke participatie bevorderen en sociaal isolement voorkomen	✓
	9A1.3 Bevorderen van cliëntbetrokkenheid en participatie op het gebied van maatschappelijke ondersteuning	✓
	9A1.4 Opdracht geven voor het uitvoeren van de vijf basisfuncties voor lokale ondersteuning van vrijwilligerswerk	✓

Toelichting op prestaties

Zie toelichting bij 'Ontwikkelingen in 2024' aan het begin van dit hoofdstuk.

Effectindicatoren bij 9A Sociale binding en participatie

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 9A1 Sociale binding en participatie van inwoners is hoog						
9A1.a Schaalscore sociale cohesie (op een schaal van 1 tot 10)	6,1	-	6,0	-	6,1	Veiligheidsmonitor*
9A1.b Percentage inwoners dat het eens is met de stelling 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen'	52%	-	51%	-	40%	Veiligheidsmonitor*
9A1.c Percentage Leidenaren dat vrijwilligerswerk doet	33%	-	38%	-	35%	Stadsenquête*
9A1.d Percentage inwoners dat kan terugvallen op mensen in de buurt als men hulp nodig heeft	77%	-	79%	-	71%	Stadsenquête*
9A1.e Percentage inwoners - heb ik gedaan of ben ik toe bereid: 'het ondersteunen van buurtgenoten die hulp nodig hebben'	56%	-	51%	-	52%	Stadsenquête*
9A1.f Percentage inwoners dat mantelzorg verleent	14%	-	17%	-	22%	Stadsenquête*

* Alleen metingen in de oneven jaren, dus niet in 2024.

Beleidsterrein 9B Preventie

Doel	Prestatie	
9B1 Inwoners zijn zo zelfredzaam mogelijk	9B1.1 Organiseren van een samenhangend aanbod van informatieverstrekking, advies en cliëntondersteuning	✓
9B2 Gezondheidsproblemen worden voorkomen	9B2.1 Uitvoeren van wettelijke taken basisgezondheidszorg	✓
9B3 Iedere Leidenaar heeft een gezonde en actieve leefstijl	9B3.1 Leidenaars hebben kennis van een gezonde en actieve leefstijl	✓
	9B3.2 Leidenaars gaan verantwoord om met genotmiddelen	✓
	9B3.3 Leidenaars hebben een gezond gewicht	✓

Toelichting op prestaties

Zie toelichting bij 'Ontwikkelingen in 2024' aan het begin van dit hoofdstuk.

Verbonden partijen

Hecht	
Motieven en doelen deelname GR	Hecht heeft als doel uitvoering te geven aan taken voor de gemeenten die deelnemen aan de regelingen op het terrein van de openbare gezondheidszorg, de volksgezondheid, zorg- en veiligheidshuis, ambulancevervoer en de coördinatie en regie van de geneeskundige hulpverlening bij rampen en crisis. Onder Hecht vallen de GGD, de RAV en het ZVH.
Realisatie doelstellingen en prestaties 2024	- Hecht heeft in 2024 een takendialoog gevoerd met het algemeen bestuur, de colleges en de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten. Hiervoor is onder andere een impact- en een kostenprijsanalyse gemaakt door Berenschot. De input van deze takendialoog wordt gebruikt voor de invulling van de besparingsopgave. - Het advies van de bestuurlijke werkgroep FKGR ging over een taakstelling van zes procent op alle gemeenschappelijke regelingen. Het college heeft besloten dit advies te volgen en heeft alle gemeenschappelijke regelingen een taakstelling van zes procent te betrekken bij de beoordeling van de kadernota's en begrotingen van deze gemeenschappelijke regelingen. Het proces om te komen tot deze besparingen is vanaf het derde kwartaal van 2024 opgestart en wordt officieel afgerond met het vaststellen van de programmabegroting op 9 juli 2025. - Hecht ondersteunt gemeenten bij het uitvoeren van het Gezond en Actief Leven Akkoord en ondersteunt de regionale uitvoering van het Integraal Zorg Akkoord. - Hecht werkt aan een verbetering van de Pandemische paraatheid. Door middel van deze landelijke ontwikkeling worden alle GGD's voldoende in staat gesteld om hun taak voor het bestrijden van infectieziekten goed uit te voeren. - Verder heeft Hecht in 2023 ook hun reguliere taken uitgevoerd, verdeeld over de 4 organisatieonderdelen: GGD, Het zorg- en veiligheidshuis, De Regionale Ambulancevoorziening (RAV) & de GHOR.
Belangrijkste bestuurlijke mijlpalen 2025	Conform art. 26 van de Gemeenschappelijke Regeling RDOG Hollands Midden wordt de ontwerpbegroting voorgelegd aan de afzonderlijke gemeenteraden die een zienswijze hierop kunnen formuleren. In het najaar 2025 krijgen de gemeenteraden een kadernota toegestuurd voor het begrotingsjaar 2027. Hecht geeft in Q1 en Q2 invulling aan de besparingsopgave naar aanleiding van het advies van de FKGR over de besparing.
Bijdrage 2024	€ 8,9 miljoen
Voor eigenaarsrol, zie paragraaf verbonden partijen	

Effectindicatoren bij 9B Preventie

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 9B1 Burgers zijn zo zelfredzaam mogelijk						
9B1.a Percentage inwoners dat zich kan redden in het dagelijks leven	89%	-	86%	-	97%	Stadsenquête*
9B1.b Percentage mantelzorgers dat zich tamelijk/heel zwaar belast voelt	22%	-	28%	-	24%	Stadsenquête*

* Alleen metingen in de oneven jaren, dus niet in 2024.

Beleidsterrein 9C Ondersteuning

Doelen en prestaties bij 9C Ondersteuning

Doel	Prestatie	
9C1 Integraal zorg en ondersteuning op maat	9C1.1 Organiseren toegang zorg en welzijn door middel van Sociale Wijkteams	🚦
9C2 Mensen met een beperking zijn in staat zelfstandig te leven	9C2.1 Organiseren van een samenhangend en passend aanbod van algemene Wmo-voorzieningen	✓
	9C2.2 Organiseren van een samenhangend en passend aanbod van maatwerk Wmo-voorzieningen	✓

Toelichting op prestaties

9C1.1 Organiseren toegang zorg en welzijn door middel van Sociale Wijkteams

Er zijn achterstanden bij de backoffice, waardoor de doorlooptijd van Wmo meldingen en aanvragen langer duurt dan wenselijk en toegestaan. Er is extra capaciteit ingehuurd om de achterstanden weg te werken. Op dit moment zijn we op de goede weg om de achterstanden weg te werken.

Effectindicatoren bij 9C Ondersteuning

** Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 9C1 Integraal zorg en ondersteuning op maat						
9C1.a Percentage inwoners dat het eens is met de stelling: 'Ik wist waar ik moest zijn met mijn hulpvraag'	75%	76%	74%	nnb	90%	CEO Wmo**
9C1.b Percentage inwoners dat het eens is met de stelling: 'De medewerker nam mij serieus'	91%	93%	91%	nnb	95%	CEO Wmo**
9C1.c Percentage inwoners dat het eens is met de stelling: 'Ik werd snel geholpen'	81%	81%	71%	nnb	76%	CEO Wmo**
9C1.c Percentage inwoners dat het eens is met de stelling: 'Er in het gesprek samen naar een oplossing gezocht'	84%	83%	82%	nnb	81%	CEO Wmo**
Doel 9C2 Mensen met een beperking zijn in staat zelfstandig te leven						
9C2.a Percentage inwoners dat zich beter kan redden door de ondersteuning	86%	84%	80%	nnb	87%	CEO Wmo**
9C2.b Aantal cliënten met een maatwerkarrangement WMO per 1.000 inwoners	69	68	65	57*	60	GMSD (BBV - via wsjg)

* Betreft het eerste halfjaar van 2024.

** CEO Wmo is nog niet uitgevoerd. De cijfers zijn daarom nog niet bekend.

Beleidsterrein 9D Kwetsbare groepen

Doelen en prestaties bij 9D Kwetsbare groepen

Doel	Prestatie	
9D1 Stabiele leefsituatie voor kwetsbare groepen	9D1.1 Uitvoering geven aan preventie en herstel t.a.v. verslaving en dak- en thuisloosheid	✓
	9D1.2 Uitvoering geven aan toeleiding naar zorg van mensen met verslavings- en psychiatrische problematiek en begeleiding van ex-gedetineerden en vreemdelingen in nood	✓
	9D1.3 Uitvoering geven aan opvang en huisvesting van kwetsbare groepen	✓
	9D1.4 Uitvoering geven aan beschermd wonen	✓
9D2 Verminderen van (de gevolgen van) huiselijk geweld	9D2.1 Uitvoering geven aan maatregelen die het voorkómen van geweld in huiselijke kring, het stoppen van geweld en het herstel van veiligheid in het huishouden of gezin bevorderen	✓
	9D2.2 Uitvoering geven aan opvang van slachtoffers van geweld in huiselijke kring	✓

Toelichting op de prestaties

Zie toelichting bij 'Ontwikkelingen in 2024' aan het begin van dit hoofdstuk.

Effectindicatoren bij 9D Kwetsbare groepen

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 9D1 Stabiele leefsituatie voor kwetsbare groepen						
9D1.a Aantal huisuitzettingen (uit corporatiewoningen) Leiden	12	8	23*	nmb	12	GGD
9D1.b Gemiddelde verblijfsduur in regionale opvang De Nieuwe Energie in dagen	-	-	-	164	90	Binnenvest
9D1.c Gemiddelde verblijfsduur in vrouwenopvang in maanden	6	9		8	6	Rosa Manus
9D1.d Gemiddelde wachttijd in maanden na uitstroom van wachtlijst beschermd wonen cliënten Leidse regio	-	11,7	-	-**	-	-
9D1.e Aantal gehuisveste statushouders in Leiden	180	147	260	217	-	COA

* Het cijfer is in 2023 fors gestegen ten opzichte van 2022. Vermoedelijk komt dit doordat er in 2022 geen uithuiszettingen mochten plaatsvinden door de coronacrisis, waardoor er in 2023 een inhaalslag is gemaakt. Daarnaast zien corporaties dat sommige mensen sneller en langer in problemen komen en blijven. Het betreft vaak mensen met beperkte taal- en rekenvaardigheden, een migratieachtergrond, een verstandelijke beperking of een wisselend inkomen.

** Op dit moment zijn er door de overstap naar een nieuw programma in 2023 geen betrouwbare cijfers beschikbaar voor 2024.

Kaderstellende beleidsstukken

In 2024 zijn de volgende kaderstellende beleidsstukken vastgesteld:

- Geweld Thuis Samen Aanpakken – [Regiovisie](#) Aanpak huiselijk geweld Hollands Midden 2024-2028 (RV 24.0021)
- [Uitvoeringsplan](#) 2024 aanpak huiselijk geweld (BW 24.0083)
- [Programmaplan](#) Maatschappelijke zorg 2023-2029 Leidse regio (Z/24/3698649)
- Wijziging van de verordening maatschappelijke ondersteuning Leiden (RV 24.0019)
- [Evaluatie aanpak ouderenmishandeling](#) 2022-2023
- [Evaluatie Leiden op leeftijd](#) 2020-2024
- [Tussenevaluatie Sterke Sociale Basis](#) (BW Z/24/3750103)
- Programmaplan [Leiden Inclusief](#) en [herijking Leiden Inclusief](#) (RV23.0091)

Programmabudget

Decade Include: Jaarrekening

Maatschappelijke ondersteuning		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Sociale binding en participatie	Lasten	12.385	12.884	174	13.058	12.758	301
	Baten	-441	-12	-527	-539	-621	81
Saldo		11.944	12.872	-353	12.519	12.137	382
Preventie	Lasten	8.832	8.587	3.977	12.563	10.951	1.612
	Baten	-1.343	-144	-4.921	-5.065	-3.665	-1.400
Saldo		7.490	8.443	-944	7.499	7.287	212
Ondersteuning	Lasten	38.294	39.172	3.411	42.583	42.744	-161
	Baten	-1.064	-1.502	293	-1.209	-1.252	43
Saldo		37.230	37.670	3.704	41.374	41.492	-118
Kwetsbare groepen	Lasten	59.405	55.623	10.319	65.942	61.736	4.206
	Baten	-19.675	-631	-16.784	-17.415	-17.540	125
Saldo		39.729	54.991	-6.465	48.527	44.196	4.331
Programma	Lasten	118.916	116.266	17.881	134.147	128.189	5.958
	Baten	-22.523	-2.289	-21.939	-24.228	-23.077	-1.151
Saldo van baten en lasten		96.393	113.976	-4.058	109.919	105.112	4.807
Reserves	Toevoeging	20.834	800	9.463	10.263	10.263	-0
	Onttrekking	-8.778	-2.847	-1.188	-4.036	-3.236	-800
Mutaties reserves		12.056	-2.047	8.274	6.227	7.027	-800
Resultaat		108.449	111.929	4.216	116.146	112.138	4.007

Decade Include: Jaarrekening

Reserves programma 9		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve soc.-maatsch. En cult. Voorz P9	Toevoeging	40	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-60	-	-302	-302	-242	-60
Saldo		-20	-	-302	-302	-242	-60
Res. Leefbaarh.projecten in de wijken P9	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-158	-	-117	-117	-40	-77
Saldo		-158	-	-117	-117	-40	-77
Reserve Sociaal Domein P9	Toevoeging	6.994	800	1.055	1.855	1.855	0
	Onttrekking	-7.489	-2.447	741	-1.706	-1.410	-295
Saldo		-496	-1.647	1.797	149	445	-295
Res. Spec voorz maatsch zorg P9	Toevoeging	1.200	-	1.316	1.316	1.316	-0
	Onttrekking	-	-	-1.076	-1.076	-1.076	0
Saldo		1.200	-	240	240	240	0
Res. Oekraïne asielzoekers statushouder	Toevoeging	12.077	-	6.374	6.374	6.374	-
	Onttrekking	-1.071	-400	-355	-755	-387	-368
Saldo		11.006	-400	6.018	5.618	5.987	-368
Res. Maatschappelijke Zorg Leidse regio	Toevoeging	523	-	718	718	718	0
	Onttrekking	-	-	-80	-80	-80	0

Reserves programma 9		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Saldo		523	-	638	638	638	0
Totaal	Toevoeging	20.834	800	9.463	10.263	10.263	0
	Onttrekking	-8.778	-2.847	-1.188	-4.036	-3.236	-800
Reserves programma 9		12.056	-2.047	8.274	6.227	7.027	-800

BELEIDSTERREINEN

Toelichting op beleidsterreinen met financiële afwijkingen (op de lasten en/of baten) > € 250.000.

9A Sociale binding en participatie

Er is een onderbesteding van € 134.000 ontstaan op de subsidiebudgetten voor vrijwilligersorganisaties in het kader van de Sterke Sociale Basis. Dit komt doordat kosten hiervan gefinancierd konden worden uit SPUK GALA. Op Leiden Inclusief is een onderbesteding ontstaan van € 58.000 doordat het fysiek meldpunt niet in 2024 is gerealiseerd. Het incidentele budget Mondzorg van € 50.000 is niet benut. Plannen zijn er, maar het is nog niet gelukt om ze in 2024 uit te voeren.

9B Preventie

Op het regionale budget Integraal Zorgakkoord (SPUK) is een onderbesteding op de lasten ontstaan van € 1,2 miljoen. Daardoor zijn de baten ook € 1,2 miljoen lager. Op de Brede SPUK is een onderbesteding ontstaan van € 0,2 miljoen op dit beleidsterrein, omdat deze middelen verantwoord zijn op andere beleidsterreinen. Als gevolg hiervan zijn de baten op dit beleidsterrein ook € 0,2 miljoen lager.

Het POK-budget (parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag) betreft structureel extra geld naar aanleiding van de toeslagenaffaire op de dienstverlening te verbeteren. Hierop is een onderbesteding ontstaan van € 55.000. Op het budget voor mantelzorg is een onderbesteding ontstaan van € 89.000.

9C Ondersteuning

Er zijn geen relevante afwijkingen.

9D Kwetsbare groepen

Er is een voordeel van € 1,5 miljoen behaald op het programma OSA (Oekraïne, statushouders en asielzoekers). r € 680.000 hiervan is ontstaan doordat het Rijk een bijdrage voor de verbouwing van de opvang bij Alrijne heeft gedaan. De gemeente had de kosten van de verbouwing al volledig op zich genomen in 2022. Dit werd toen gedekt uit het overschot op de daggelden.

Daarnaast zijn twee opvanglocaties verhuisd naar financieel gunstigere panden. Op vrouwenopvang is een voordeel behaald van € 460.000 doordat er minder uitgaven waren dan voor het toekomstscenario vrouwenopvang was begroot.

Op de regionale budgetten voor Maatschappelijke zorg (MZ) is een voordeel ontstaan van € 150.000 door verhoging van de rijksbijdragen. Er is ook een voordeel van € 170.000 door afrekening van regionale subsidies uit 2022. Op de budgetten voor MZ Leidse regio is een voordeel van € 510.000 ontstaan, vooral door een verschuiving van zware naar lichtere vormen van zorg en op het Investeringsfonds MZ Leidse regio een voordeel van € 320.000.

Tot slot is een voordeel behaald op de regionale Specialistische MZ van € 220.000 doordat er minder kosten op de winteropvang voor daklozen waren. Dit komt door de zachte winter van 2024.

RESERVES

Toelichting op afwijkingen Reserves > € 250.000.

Reserve sociaal domein programma 9

Door de lagere uitgaven op MZ/Investeringsfonds Leidse regio is er € 295.000 minder onttrokken aan de reserve.

Reserve OSA (Oekraïne, statushouders en asielzoekers)

Door het positieve resultaat op programma OSA is een aantal geraamde onttrekkingen van in totaal € 368.000 aan de reserve OSA niet gedaan. Deze kosten konden namelijk rechtstreeks uit het overschot op de exploitatie gefinancierd worden.

INVESTERINGEN

Overschrijdingen op investeringskredieten

Niet van toepassing

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

Niet van toepassing

Toelichting op investeringskredieten ouder dan drie jaar die niet afgesloten worden bij de jaarrekening

7101782 Trix Terwindtstraat mfa (multifunctionele accommodatie)

De verbouwing is grotendeels afgerond. De afsluiting van het krediet zal in 2025 plaatsvinden.

10

Werk en Inkomen

Werk en Inkomen

Programmanummer	10
Commissie	Werk en Middelen
Portefeuille(s)	Energie, Werk en Inkomen en Cultuur Kansengelijkheid, Jeugd en Onderwijs

De missie van het programma Werk en Inkomen luidt:

"De gemeente Leiden stimuleert haar inwoners om door werk zelfstandig in het bestaan te voorzien, bevordert maatschappelijke participatie en biedt waar nodig een financieel vangnet."

Ontwikkelingen in 2024

Programma 10 is onderdeel van het sociaal domein, net als de programma's 7, 8C en 9. We zetten in op bestaanszekerheid voor elke Leidenaar. De focus ligt op het hebben van werk, voldoende inkomen, deelname aan de samenleving en het voorkomen van schulden. Alle inwoners moeten een dak boven hun hoofd hebben en voldoende financiële middelen hebben om rond te komen, bij voorkeur via werk. Hiervoor is een arbeidsmarkt nodig waar voor iedereen een plek is. We zetten ons in om inwoners zonder werk of met een ziekte een stevig sociaal vangnet te bieden. Mensen die door ziekte niet kunnen werken, kunnen een uitkering aanvragen bij het UWV. Inwoners zonder ander inkomen kunnen bij de gemeente een bijstandsuitkering aanvragen. Daarnaast bieden we begeleiding en ondersteuning, zodat zij, waar mogelijk, stappen kunnen zetten richting werk of maatschappelijke participatie.

De vraag naar personeel blijft groot, vooral in sectoren zoals de horeca, bouw en techniek, ICT, zorg en kinderopvang. Werkgevers hebben moeite om de juiste mensen te vinden en zetten in op werving, scholing en het behouden van personeel. Tegelijkertijd is er een groep werkzoekenden die moeilijk werk vindt, bijvoorbeeld door een gebrek aan ervaring, taalbarrières of lichamelijke en psychische beperkingen. Voor hen is extra ondersteuning nodig in de vorm van scholing, begeleiding of aangepaste werkplekken.

De arbeidsmarkt verandert voortdurend door technologische ontwikkelingen en een stijgende vraag naar specifieke vaardigheden. Scholing en bijscholing zijn daarom essentieel om werkzoekenden toekomstbestendig te maken. De gemeente Leiden werkt samen met werkgevers, onderwijsinstellingen en andere partners om deze uitdagingen aan te pakken en meer mensen te begeleiden naar werk.

Beleidssterrein Arbeidsparticipatie

Beleidsplan Werk en Participatie

Op 28 november 2024 heeft de gemeente Leiden een nieuw beleidsplan [Werk en Participatie 2024 – 2028](#) vastgesteld om meer mensen aan het werk te helpen en om ervoor te zorgen dat iedereen de kans krijgt om mee te doen. Dit plan is bedoeld om gelijke kansen op werk te creëren, vooral voor mensen die extra ondersteuning nodig hebben, zoals statushouders, jongeren en mensen met een arbeidsbeperking.

We kijken naar wat iemand nodig heeft om aan het werk te gaan en bieden begeleiding op maat. Soms betekent dat hulp bij het vinden van een passende baan, soms een opleiding of extra ondersteuning op de werkvloer. Door leer-werktrajecten, taalcursussen en praktijkgerichte opleidingen te stimuleren, verkleinen we

het verschil tussen wat werkgevers zoeken en wat werkzoekenden kunnen bieden. Dit kunnen we niet alleen. Daarom werken we nauw samen met werkgevers, scholen en maatschappelijke organisaties. Door samen te werken, zorgen we ervoor dat meer mensen een eerlijke kans krijgen op werk en economische zelfstandigheid.

DZB Leiden

Sinds 2023 neemt het aantal aanmeldingen voor re-integratietrajecten of activeringstrajecten bij DZB toe. Deze ontwikkeling heeft zich ook in 2024 voortgezet. Het aantal aanmeldingen is in 2024 namelijk 27 procent hoger dan in 2023. Dit komt door een verbeterde integrale aanpak tussen DZB en afdeling Werk en Inkomen en een verbeterde samenwerking tussen DZB en andere organisaties in de stad. Het gaat vaak om mensen die gemiddeld genomen minder kans hebben op een baan bij een werkgever in de regio. Door deze toename zijn ook meer mensen dan verwacht gestart met een baan bij DZB. Dit is terug te zien in het aantal beschutte werkplekken dat vervuld wordt en aan het aantal mensen dat met loonkostensubsidie werkt. De afname van het aantal mensen met een dienstverband op grond van de Wet sociale werkvoorziening (WSW) verloopt min of meer volgens verwachting.

Asielzoekers naar werk

Sinds 2023 is bekend dat asielzoekers het hele jaar door mogen werken. De voorwaarden zijn dat de asielaanvraag minstens zes maanden in behandeling is en dat de werkgever een geldige vergunning heeft waarmee hij deze werknemers mag aannemen. In 2024 is onderzocht hoe deze doelgroep het beste richting werk te ondersteunen is. Er is hiervoor geen (structurele) financiering vanuit het Rijk beschikbaar. Vanuit het programma *Oekraïners, Statushouders en Asielzoekers (OSA)* is er € 50.000 vrijgemaakt om in samenwerking met Werk en Inkomen, DZB en andere partners uit de arbeidsmarktregio een pilot te starten die één jaar duurt. De pilot richt zich op het begeleiden van asielzoekers richting werk, waarbij wordt samengewerkt met lokale werkgevers en maatschappelijke organisaties.

Pangea project

Het Pangea Project is een initiatief dat nieuwkomers ondersteunt bij het starten van een onderneming. Dit gebeurt via het programma *Start Your Business*. Het programma heeft drie fasen: *Plan, Do en Check*. In 2024 hebben de deelnemers de fase *Plan* afgerond en zijn ze naar de fase *Do* gegaan. Van de tien deelnemers zijn er acht nog actief, waarvan drie ondernemers met hun eigen bedrijf al omzet maken.

Basisvaardigheden

In 2024 is het 'Regionaal Programma Integrale aanpak Laaggeletterdheid Holland Rijnland 2020-2024' geëvalueerd. Deze evaluatie heeft samen met nieuwe landelijke inzichten over geletterdheid en basisvaardigheden geleid tot het nieuwe regionale beleid basisvaardigheden 2025-2028 ([RV 25.0004](#)). Dit is in 2024 is geschreven. Daarnaast is er in 2024 geëxperimenteerd met lees- en schrijftafels voor NT1 (mensen met Nederlands als moedertaal) in de wijken. Ook in 2025 blijven deze lees- en schrijftafels voor NT1-ers in de wijken actief.

Arbeidsmarktregio

Er zijn verschillende werkcafés open in de regio, namelijk in Leiden, Alphen aan den Rijn en De Kust-, Duin- en Bollenstreek. In totaal hebben in 2024 meer dan duizend mensen het werkcafé bezocht, waarvan 450 in Leiden. Driekwart van de bezoekers heeft geen uitkering of is (nog) werkend. Hiermee worden dus ook de mensen bereikt die nog niet bij de gemeente bekend zijn. Vanuit de werkcafés wordt er toegewerkt naar een regionaal werkcentrum. In het regionaal werkcentrum komt alles rondom werk samen: er is één loket waar werkzoekenden, werkenden en werkgevers voortaan terechtkunnen met alle vragen over werk, loopbaanstappen, (arbeidsmarktgerichte) scholing en personeelsvraagstukken. Op 1 juli 2025 gaat het werkcentrum open. Daarnaast is een start gemaakt om samen met de partners in de arbeidsmarkt regio een meerjarenagenda op te stellen. Hierin worden impulsen en gezamenlijke initiatieven opgenomen.

Inburgering

In 2024 bleek dat inburgeringstrajecten in de praktijk langer duren dan van tevoren is ingeschat door het Ministerie van Sociale Zaken, de taalscholen en gemeenten. Het gevolg hiervan is dat de caseload van inburgeraars hoger is dan ingeschat: er is namelijk weinig uitstroom maar wel instroom. Ook het aantal jonge alleenstaande statushouders is toegenomen. In Leiden is er vanuit inburgering extra aandacht voor de begeleiding van deze groep jonge statushouders. Dit doen we bijvoorbeeld door in te zetten op toeleiding naar onderwijs en het organiseren van extra activiteiten. Dat helpt hen uiteindelijk om beter te integreren. Naast de toenemende caseload liep ook het docententekort in 2024 verder op. Toch heeft de gemeente aan alle inburgeraars die hiervoor in aanmerking kwamen een inburgeringsaanbod kunnen doen.

In 2024 is de regionale verbinder binnen Leidse Inburgering van start gegaan. Deze verbinder stuurt op het opzetten van (regionale) leerwerktrajecten voor de lager opgeleide statushouder en op het stimuleren van regionale initiatieven ter bevordering van de werkgelegenheid voor statushouders. In ditzelfde jaar is er voor de doelgroep statushouders een leerwerktraject voor kappers opgezet en zijn de eerste stappen gezet voor een

leerwerktraject voor theatertechnici. Ook is in samenwerking met Ithaka (een instantie die mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt begeleidt) een opleidingstraject gestart richting de ICT-sector

Beleidssterrein Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Armoedebeleid

Vanaf 2024 is het nieuwe armoedebeleid 2024-2026 ‘[Samen Sterker](#)’ ingegaan. Met het beleidsplan bouwen we voort op de regelingen die er al waren en hebben we regelingen uitgebreid door de uitkomsten van de [Minima Effect Rapportage 2023](#). Het doel van het armoedebeleid is het bereiken van zoveel mogelijk inwoners van Leiden met lage inkomens en/of geldproblemen en hen zo veel mogelijk gebruik laten maken van onze voorzieningen. In het [uitvoeringsplan](#) staat beschreven wat er komende jaren gedaan gaat worden om dit doel te bereiken.

Hoe we eraan werken om dit te bereiken staat uitgebreid beschreven in het uitvoeringsplan wat we de komende jaren uitvoeren. Hierbij focussen wij ons op drie actielijnen. Kennis en samenwerking tussen maatschappelijke partners bevorderen, inwoners informeren en gebruik laten maken van de beschikbare ondersteuning, en onze dienstverlening richting de inwoners verbeteren.

We geven hier uitvoering aan in samenwerking met de maatschappelijke partners in de stad, bijvoorbeeld via de Taskforce Armoede. Ook ondersteunen wij professionals door samen met hen het complete aanbod voor inwoners met een laag inkomen in kaart te brengen, zodat zij bij elke hulpvraag rondom financiën de weg weten te vinden alle regelingen of organisaties.

Sleutelpas

In juli 2024 heeft de gemeenteraad groen licht gegeven voor de invoering van de Leidse Sleutelpas, door financiële middelen te reserveren in de begroting voor de periode 2025-2028. Hierbij zetten we in om de Sleutelpas in juli 2025 in te voeren. Het tweede halfjaar van 2024 heeft in het teken gestaan van een aanbesteding met als doel om een stadspasaanbieder te contracteren.

Beleidssterrein Inkomensvoorzieningen

Kennismakingsperiode en giften

Na een succesvolle pilot heeft het college structurele beleidsregels van de [kennismakingsperiode](#) in Leiden opgesteld. Hierdoor kunnen bijstandsgerechtigden een half jaar samenwonen op proef, zonder dat dit invloed heeft op hun uitkering. Ook is ons giftenbeleid ruimer geworden. Bijstandsgerechtigden mogen nu tot € 1.800 aan giften per jaar ontvangen.

Alleenverdienersproblematiek

De alleenverdienersproblematiek houdt in dat gezinnen met één kostwinner financieel benadeeld worden door het belasting- en toeslagenstelsel. De oplossing van de alleenverdienersproblematiek bestaat uit verschillende fasen en wordt geïnitieerd vanuit het rijk en uitgevoerd door gemeenten. In 2024 zijn we gestart met de financiële compensatie via de bijzondere bijstand.

Beleidssterrein Schuldhulpverlening

Schuldhulpverlening

In mei 2024 heeft de Rekenkamer naar aanleiding van het [onderzoek](#) naar het beleidsplan schuldhulpverlening geconcludeerd dat de schuldhulpverlening in Leiden op orde is. Wel zijn een aantal aanbevelingen vastgesteld, waaronder meer aandacht voor financiële begeleiding, aansluiting bij het schuldenknooppunt en de verwijzindex schuldhulpverlening (VISH). VISH is vanaf juni 2024 operationeel en er is sinds oktober 2024 gewerkt met het schuldenknooppunt.

In 2024 is ook een [klanttevredenheidsonderzoek](#) bij de Stadsbank uitgevoerd. Klanten waardeerden de schuldhulpverlening door de Stadsbank gemiddeld met een 8. Het ging hierbij om bejegening, bereikbaarheid en informatievoorziening. Maar ook was er voldoende aandacht voor andere problemen die niets met geld te maken hadden. Verder kwam naar voren dat financiële begeleiding verbeterd kan worden en is er meer aandacht nodig voor de preventiemaatregelen en tools.

Daarnaast is het beleidsplan [Schuldhulpverlening Eerder, beter, sneller 2021-2024](#) (herziene versie 2023) voor de periode van twee jaar verlengd tot en met 2026. Bij de verlenging zijn aandachtspunten beschreven die we de komende twee jaar uitvoeren, namelijk: financiële begeleiding, integrale samenwerking met ketenpartners en het bereiken van inwoners in specifieke doelgroepen.

Vanaf zomer 2024 is er een wachtlijst bij schuldhulpverlening van acht weken terwijl de wettelijke termijn vier weken is. Er is een plan van aanpak opgesteld om de wachtlijst weg te werken, bijvoorbeeld door het aannemen van een tijdelijke schuldhulpverlener en het opvoeren van het aantal intakes. Het streven is dat de wachtlijst binnen vier maanden na ingaan van het plan van aanpak is verkort naar vier weken.

Team Eerste Hulp Bij Geldzorgen

Ook in 2024 heeft het team Eerste Hulp Bij Geldzorgen geprobeerd om mensen te helpen die moeite hebben met het betalen van hun vaste lasten. Als iemand een betalingsachterstand had, kon dat gemeld worden bij het team. Daarna probeerde het team contact op te nemen met deze persoon om hulp aan te bieden. In 2024 is het team erin geslaagd om 42 procent van deze mensen te bereiken. Dat is een verbetering vergeleken met 2023, toen het aantal op 21 procent lag. De stijging komt doordat het team in 2024 verschillende manieren tegelijk gebruikte om contact op te nemen. Bijvoorbeeld via WhatsApp, telefonisch contact én een brief.

Toeslagenaffaire

Het afgelopen jaar hebben we gedupeerden, kindgedupeerden en ex-toeslagpartners geholpen via de brede ondersteuning. De hulp wordt geboden op het gebied van financiën, wonen, zorg, gezin en werk. Samen met de gedupeerde wordt een plan van aanpak gemaakt waarbij de brede ondersteuning tot doel heeft dat de gedupeerde een toekomst kan opbouwen. De geboden hulp kan heel erg variëren. Het kan bijvoorbeeld gaan over woninginrichting, psychische begeleiding, tandartskosten of materiële zaken zoals een fiets.

Beleidsterrein 10A Arbeidsparticipatie

Doelen en prestaties bij 10A Arbeidsparticipatie

Doel	Prestatie	
10A1 Leidenaren hebben werk en zijn daardoor minder uitkeringsafhankelijk	10A1.1 Inzetten re-integratie en participatievoorzieningen	✓
	10A1.2 Aanbieden volwasseneneducatie	✓
	10A1.3 Inzetten dienstverlening voor jongeren, statushouders en migranten	✓
10A2 Mensen met loonwaarde onder het wettelijk minimumloon werken zo regulier mogelijk	10A2.1 Inzetten sociale werkvoorziening	✓
	10A2.2 Inzetten beschut werk	✓
	10A2.3 Inzetten loonkostensubsidie	✓

Toelichting op prestaties

Zie toelichting bij 'Ontwikkelingen in 2024' aan het begin van dit hoofdstuk.

Effectindicatoren bij 10A Arbeidsparticipatie

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 10A1 Leidenaren hebben werk en zijn daardoor minder uitkeringsafhankelijk						
10A1.a Netto arbeidsparticipatie (% werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)	71%	73%	74%	74%	73%	CBS (BBV - via wsjg)
10A1.b Aantal banen per 1.000 inwoners van 15 t/m 65 jaar*	832	853	850	850	850	LISA (BBV - via wsjg)
10A1.c Werkloze jongeren, percentage 16- tot en met 22-jarigen*	1%	1%	1%	1%	1%	Verwey Jonker Instituut (BBV - via wsjg)
10A1.d Aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	129	117	124	117	120	CBS (BBV - via wsjg)
10A1.e Aantal gestarte trajecten basisvaardigheden	-	258	370	274**	265	Taalschool
10A1.f Percentage succesvolle uitstroom	-	79%	78%	74%***	80%	Taalschool
10A1.g Gemiddelde trajectwaardering	-	8,2	8,6	8,3	8,3	Taalschool
Doel 10A2 Mensen met loonwaarde onder het minimumloon werken zo regulier mogelijk						
10A2.a Aantal volledige banen in de WSW uitgedrukt in standaardeenheden (SE)	660*	621*	582	542	536	DZB
10A2.b Aantal loonkostensubsidie banenafpraak (via DZB)	180	219	236	275	225	DZB
10A2.c Aantal nieuw beschut werk	37	49*	56	67	51	DZB
10A2.d Aantal opstapsubsidies eerste jaar****	13	8	8	6	40	DZB

* In de jaarstukken van 2023 is een incorrecte waarde opgenomen. Dit is het juiste aantal.

** In 2023 is er een piek te zien in het aantal gestarte trajecten. Dit komt doordat er in dat jaar speciale, kortere trajecten voor de Oekraïners aangeboden werden. Sinds 2024 vallen de trajecten van Oekraïners onder de doelgroep van het reguliere aanbod en is er geen speciaal, kort aanbod meer.

*** Er is een daling in het percentage te zien. Het is lastig vast te stellen waardoor dit komt. Van de uitvallers was bij 23 deelnemers de reden 'absentie' en 20 'privéomstandigheden'. Dat kan bijvoorbeeld zijn mantelzorg, familieomstandigheden, zwangerschap of om andere redenen.

**** De streefwaarde voor indicator 10A2.d worden in de programmabegroting 2025-2029 verlaagd van 40 naar 20. Sinds 2020 is het aantal gerealiseerde banen met opstapsubsidie lager dan 20. Dit terwijl er voor 40 opstapbanen wordt gereserveerd. Dit budget wordt grotendeels niet ingezet. De voorkeur gaat uit naar mensen zo regulier mogelijk en het liefst zonder opstapsubsidie te bemiddelen naar werk. Door krapte op de arbeidsmarkt lukt het veel werkzoekenden om zonder opstapsubsidie betaald werk te vinden. De subsidie wordt behoeftzaam en alleen als dat nodig is ingezet. Daarom is een streefwaarde van 20 reëler.

Beleidsterrein 10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Doelen en prestaties bij 10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Doel	Prestatie	
10B1 Minima doen mee in de samenleving en raken niet in een sociaal isolement	10B1.1 Ondersteunen van mensen die gebruik maken van een bijstandsuitkering om actief te zijn in de samenleving en niet in een sociaal isolement te raken	✓
10B2 Armoedebestrijding	10B2.1 Behandelen aanvragen individuele bijzondere bijstand en individuele inkomenstoeslag	✓
	10B2.2 Verstrekken (bijdrage in) premie Collectieve Ziektekostenverzekering Minima	✓
	10B2.3 Verstrekken tegemoetkoming kinderopvang op Sociaal medische Indicatie	✓
	10B2.4 Kwijtschelding gemeentelijke heffingen	✓
	10B2.5 Subsidies minimabeleid	✓

Toelichting op prestaties

Zie toelichting bij 'Ontwikkelingen in 2024' aan het begin van dit hoofdstuk.

Participatieladder

Positie op de participatieladder	Aantal personen op 31-12-2023, minimaal 2 jaar in de uitkering	Aantal personen op 31-12-2024, minimaal 2 jaar in de uitkering
1. Geïsoleerd	217	225
2. Sociale contacten buitenshuis	917	903
3. Deelname georganiseerde activiteiten	450	458
4. Onbetaald werk	344	338
5. Betaald werk met ondersteuning	189	168
6. Betaald werk	23	29
Nog niet ingedeeld	55	83
Totaal	2195	2204

Beleidsterrein 10C Inkomensvoorzieningen

Doelen en prestaties bij 10C Inkomensvoorzieningen

Doel	Prestatie	
10C1 Leidenaren (18 t/m AOW-leeftijd) voor wie een financieel vangnet nodig is, ontvangen inkomensondersteuning	10C1.1 Behandelen aanvragen en beheer uitkeringen Participatiewet, loaw, loaz, Bbz- inkomensvoorzieningen	✓
	10C1.2 Uitvoeren fraudepreventie en opsporen uitkeringsfraude	✓
	10C1.3 Uitvoeren terugvordering en verhaal	✓

Toelichting op prestaties

Zie toelichting bij 'Ontwikkelingen in 2024' aan het begin van dit hoofdstuk.

Effectindicatoren bij 10C Inkomensvoorzieningen

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 10C1 Leidenaren (18 t/m AOW-leeftijd) voor wie een financieel vangnet nodig is, ontvangen inkomensondersteuning						
10C1.a Personen met een bijstanduitkering, aantal per 1.000 inwoners	45,5	39,3	36,4	35,7	45,5	CBS (via wsjg-BBV)
10C1.b Percentage ontvangen bedrag van het totaalsaldo vorderingen (incassoquote)	12%	14%	14%	17%	15%	Team Werk & Inkomen
10C1.c Percentage huishoudens dat ten minste één jaar een inkomen heeft tot 120% van het sociaal minimum	13,7%	13,3%		13,3%	14,0%	CBS
10C1.d Aantal Leidenars dat langdurig in armoede leeft	4.500	4.400		4.400	4.550	CBS

Beleidsterrein 10D Schuldhelpverlening

Doelen en prestaties bij 10D Schuldhelpverlening

Doel	Prestatie	
10D1 Het ontstaan dan wel escalatie van problematische schuldensituaties is voorkomen	10D1.1 Uitvoeren van vroegsignalering, preventieve maatregelen, stabilisatietrajecten en budgetbeheer	✓
10D2 Problematische schuldensituaties zijn beheersbaar gemaakt en (zo mogelijk) opgelost	10D2.1 Uitvoeren schuldhulpverlening	⚠

Toelichting op prestaties

10D2 Problematische schuldensituaties zijn beheersbaar gemaakt en (zo mogelijk) opgelost

Deze indicator staat op oranje vanwege de wachtlijst die langer is dan de wettelijke termijn. Zoals hierboven toegelicht is er een plan van aanpak opgesteld.

Effectindicatoren bij 10D Schuldhelpverlening

Effectindicator	Realisatie				Streefwaarde 2024	Bron
	2021	2022	2023	2024		
Doel 10D1 Het ontstaan dan wel escalatie van problematische schuldensituaties is voorkomen						
10D1.a Het gemiddelde schuldbedrag van particulieren die zich bij de schuldhulpverlening hebben gemeld	-	-	-	€ 33.344	€ 37.000	Stadsbank
10D1.b Het gemiddelde aantal schuldeisers van particulieren die zich bij de schuldhulpverlening hebben gemeld	-	-	-	16	13	Stadsbank
10D1.c Het percentage particuliere aanvragers voor schuldhulpverlening, dat eerder (binnen een periode van 36 maanden voorafgaand aan de aanvraag) een minnelijk of wettelijk traject hebben doorlopen	-	-	-	1,7%	5%	Stadsbank
10D1.d Aantal ex-ondernemers dat zich meldt bij de Stadsbank	-	-	-	..*	20	Stadsbank
10D1.e Aantal ondernemers dat zich meldt bij de Stadsbank	-	-	62	88	60	Stadsbank
10D1.f Aantal meldingen signaalpartners Eerste Hulp Bij Geldzorgen	-	-	7.212	6718** (559 per maand)	500	EHBG
10D1.g Percentage inwoners waarbij via Eerste Hulp Bij Geldzorgen daadwerkelijk contact tot stand is gekomen met de inwoner	-	-	18%	42%	19%	EHBG
10D1.h Percentage waarbij de inwoner hulp via Eerste Hulp Bij Geldzorgen accepteert	-	-	6%	12%	8%	EHBG
Doel 10D2 Problematische schuldensituaties zijn beheersbaar gemaakt en (zo mogelijk) opgelost						
10D2.a Aantal gestarte schuldregelingen	-	-	-	92	110	Stadsbank
10D2.b Aantal geslaagde schuldbemiddelingstrajecten	-	-	-	36	40	Stadsbank
10D2.c Aantal geslaagde saneringskredieten***	-	-	-	128	100	Stadsbank

* Het aantal ex-zzp'ers wordt op dit moment niet geregistreerd. Dit wordt in het registratiesysteem aangepast, zodat zowel ondernemers als ex-ondernemers geregistreerd kunnen worden.

** De indicator is op maandbasis in plaats van op jaarbasis. Hierdoor is de realisatiewaarde zowel per maand als op jaarbasis vermeld.

***Het aantal geslaagde saneringskredieten is het afgelopen jaar gestegen door het overgangsrecht wat de gemeente Leiden heeft toegepast. Hierdoor zijn kredieten waarbij de inwoner meer dan 18 maanden heeft afgelost of in 2024 18 maanden heeft afgelost beëindigd.

Kaderstellende beleidsstukken

In 2024 zijn de volgende kaderstellende beleidsstukken vastgesteld:

- [Beleidsregels kennismakingsperiode in Leiden 2024](#)
- [Beleidsregels vrijlating van giften en schadevergoedingen 2024](#)
- [Beleidsplan Armoede 2024-2026 'Samen Sterker' \(RV 23.0093\)](#)

- [Uitvoeringsplan armoedebeleid 2024-2026 'Samen Sterker'](#)
- [Rekenkameronderzoek beleidsplan schuldhulpverlening](#) Eerder, beter, sneller
- [Beleidsplan schuldhulpverlening](#) Eerder, beter, sneller 2021-2024
- [Beleidsplan Werk en Participatie](#) 2024 – 2028 (RV. 24.0088)

Programmabudget

Decade Include: Jaarrekening

Werk en inkomen		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Arbeidsparticipatie	Lasten	42.364	41.755	4.185	45.940	44.059	1.881
	Baten	-16.488	-15.877	-273	-16.150	-17.266	1.115
Saldo		25.876	25.878	3.911	29.789	26.793	2.996
Maatsch. participatie en onderst. minima	Lasten	19.709	11.225	3.233	14.458	14.452	6
	Baten	-1.258	-503	-1.209	-1.712	-2.322	611
Saldo		18.451	10.722	2.025	12.747	12.130	617
Inkomensvoorzieningen	Lasten	63.518	63.410	3.597	67.007	66.340	666
	Baten	-57.612	-56.285	-8.805	-65.090	-65.165	74
Saldo		5.906	7.125	-5.209	1.917	1.176	741
Schuldhelpverlening	Lasten	4.661	3.939	313	4.251	4.489	-237
	Baten	-813	-672	-243	-914	-1.397	483
Saldo		3.848	3.267	70	3.337	3.092	245
Programma	Lasten	130.253	120.328	11.328	131.656	129.340	2.316
	Baten	-76.171	-73.337	-10.530	-83.866	-86.149	2.283
Saldo van baten en lasten		54.081	46.992	798	47.790	43.191	4.599
Reserves	Toevoeging	6.582	23	3.530	3.553	3.553	-
	Onttrekking	-8.750	-1.461	-1.053	-2.514	-2.482	-32
Mutaties reserves		-2.168	-1.439	2.478	1.039	1.071	-32
Resultaat		51.913	45.553	3.276	48.829	44.262	4.567

Decade Include: Jaarrekening

Reserves programma 10		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
DZB Bedrijfsreserve dzb-Leiden wsw	Toevoeging	104	-	1.106	1.106	1.106	-
	Onttrekking	-1.372	-	-1.106	-1.106	-1.106	-
Saldo		-1.268	-	-	-	-	-
DZB Reserve zachte landing rijksbez. Wsw	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-158	-150	85	-65	-65	-0
Saldo		-158	-150	85	-65	-65	-0
DZB Reserve frictiekosten ID/WIW DZB	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-29	-29	-4	-33	-30	-2
Saldo		-29	-29	-4	-33	-30	-2
Reserve Sociaal Domeins P10	Toevoeging	6.478	23	2.424	2.447	2.447	-0
	Onttrekking	-7.038	-1.282	-27	-1.310	-1.280	-30
Saldo		-560	-1.260	2.397	1.137	1.167	-30
Reserve Fonds Debt? to no Debt!	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-154	-	-	-	-	-
Saldo		-154	-	-	-	-	-
Totaal	Toevoeging	6.582	23	3.530	3.553	3.553	-0
	Onttrekking	-8.750	-1.461	-1.053	-2.514	-2.482	-32

Reserves programma 10		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserves programma 10		-2.168	-1.439	2.478	1.039	1.071	-32

BELEIDSTERREINEN

Toelichting op beleidsterreinen met financiële afwijkingen (op de lasten en/of baten) > € 250.000.

10A Arbeidsparticipatie Werk en Inkomen

De kosten van het regionaal mobiliteitsteam zijn € 273.000 hoger. Daar tegenover staan € 405.000 extra baten die komen vanuit het UWV. Het voordeel van € 132.000 zal worden gereserveerd voor deze regionale taak. De kosten van het regionaal volwassenenonderwijs zijn € 139.000 hoger, daar tegenover staan € 139.000 aan extra baten vanuit het rijk.

Er is een voordeel op de baten vanuit het rijk inburgering ontstaan van € 387.000 doordat er meer (uitvoerings)kosten kunnen worden verantwoord onder de declarabele voorzieningen. Daarnaast zijn er € 120.000 meer regiobaten voor Taal en participatie ontvangen. Daar tegenover staan € 120.000 extra lasten. Er is € 450.000 meer aan ESF-subsidie (Scholen Pro/VSO en Sociale Inclusie) ontvangen dan geraamd, daar tegenover staan extra niet-geraamde kosten van € 450.000.

10A Arbeidsparticipatie DZB

Er is een voordeel ontstaan van € 1.885.000 bij DZB. Dit is opgebouwd uit een voordeel van € 546.000 bij de re-integratie activiteiten, een voordeel van € 1.751.000 bij de WSW, een nadeel van € 418.000 op Overhead (zie programma Overhead), een voordeel van € 8.000 op geldleningen en een nadeel van € 2.000 op de reserves. Het voordeel op het budget re-integratieactiviteiten is € 546.000.

Naast het reguliere budget zijn er regionale middelen beschikbaar gesteld die in het budget van DZB zijn ondergebracht. Onder het reguliere budget vallen de re-integratie en het voeren van het arbeidsontwikkelbedrijf. Onder de regionale middelen vallen bijvoorbeeld het Werkgeversservicepunt, Dichterbijdanjedenkt en bestrijding jeugdwerkloosheid. Budgetten van het project stellen we voor over te hevelen naar om in 2025 het project af te ronden. In 2024 was er nog € 565.000 beschikbaar voor het project.

Bij de overige re-integratieactiviteiten zien we een klein negatief resultaat van € 19.000 over 2024. Het voordeel op het budget WSW bedraagt € 1.751.000. In het budget WSW is in 2024 een (incidenteel) budget opgenomen van € 682.000 ten behoeve van het realiseren van een toekomstbestendige infrastructuur van sociaal ontwikkelbedrijven. Dit bedrag is nodig voor de verbouwing in 2025 en stellen we daarom voor om over te hevelen. Het voordeel op het reguliere budget WSW is € 1.069.000 en wordt grotendeels veroorzaakt door het realiseren van lagere loonkosten.

10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Het voordeel op de baten van € 610.000 is met name ontstaan doordat het percentage oninbaar op verstrekte leenbijstand verlaagd is naar 53%. Hierdoor kon een deel van de voorziening (€ 375.000) vrijvallen. Daarnaast is er meer bijzondere bijstand als leenbijstand (€ 200.000) verstrekt.

10C Inkomensvoorzieningen

Het voordeel van € 665.000 wordt deels verklaard doordat de storting in de voorziening oninbaar € 375.000 lager is uitgevallen. Dat komt doordat een aantal grotere terugvorderingen die ontstaan zijn in 2024, al volledig terugbetaald zijn in 2024. De brutoering in december is € 200.000 lager uitgekomen en er is € 60.000 minder aan loonkostensubsidies verstrekt. Brutoering betekent dat bijstand netto wordt verstrekt. De gemeente berekent de fiscale afdracht en draagt dit af.

10D Schuldhulpverlening

Het voordeel van € 482.000 op de baten wordt veroorzaakt doordat er meer declarabele (uitvoerings)kosten zijn ontstaan met betrekking tot de afhandeling van de toeslagenaffaire. De hogere (uitvoerings)kosten hebben geleid tot een nadeel van € 237.000.

RESERVES

Toelichting op afwijkingen Reserves > € 250.000

Er zijn geen grote afwijkingen.

INVESTERINGEN

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

Vervanging bedrijfsmiddelen DZB 2022 en 2023

DZB Leiden heeft een beschikbaar investeringskrediet van € 522.000 in 2022 en € 526.000 in 2023. Vanuit hier worden de voortvloeiende kapitaalslasten in eigen exploitatie opgevangen. Mede in verband met de verwachte ontwikkelingen die mogelijk leiden tot een krimp van de populatie, is in 2022 en 2023 binnen het Leerwerkbedrijf een terughoudend beleid gevoerd bij het doen van investeringen.

2.2.11 Algemene middelen

Inleiding

In de begroting en rekening maken we onderscheid tussen specifieke en algemene dekkingsmiddelen. Specifieke dekkingsmiddelen zijn bijvoorbeeld opbrengsten voor het ophalen van afval, het verstrekken van vergunningen, het onderhouden van het riool en het vertrekken van reisdocumenten. Zij hangen samen met een concreet beleidsveld en staan opgenomen in de betreffende programma's. Deze dekkingsmiddelen verlagen het saldo van lasten en baten op de betreffende programma's in de begroting.

Anders dan de specifieke dekkingsmiddelen zijn de algemene dekkingsmiddelen vrij te besteden. Dit is niet aan een bepaald programma of doel gebonden. De algemene dekkingsmiddelen leveren de financiële dekking van de bestedingen van de programma's 1 tot en met 10 en zijn ingedeeld naar de voorgeschreven categorieën en onvoorzien.

Lokale heffingen

In de paragraaf Lokale heffingen is een toelichting gegeven op de opbrengst van belastingen en is aangegeven welk beleid we voor de verschillende belastingen voeren. De kosten van invordering van de belastingen en de waardebeoordeling van de onroerende zaken zijn geraamd in programma 1 Bestuur en dienstverlening.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Jaarlijks ontvangt elke gemeente volgens het in de Financiële verhoudingswet opgenomen verdeelstelsel een uitkering uit het gemeentefonds. Het verdeelstelsel houdt rekening met onderlinge verschillen in de kosten waar de gemeenten voor staan en met verschil in draagkracht van de gemeenten (de belastingcapaciteit). De algemene uitkering is bestemd voor de bekostiging van autonome taken van de gemeente. Dat zijn taken die veelal dicht bij de burger liggen. De grootte van het gemeentelijk aandeel is voor de gemeenten een gegeven, maar die zijn vrij in het besteden daarvan.

De groei of krimp van het gemeentefonds is vanaf 2024 gekoppeld aan de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp) voor groei economie en prijzen. De oude samen 'trap-op-trap-af-afpraak' is in 2024 komen te vervallen.

Dividend

De belangrijkste deelnemingen van Leiden zijn netwerkbedrijf Alliander NV, Duinwaterbedrijf Zuid-Holland (DUNEA) en NV Bank voor Nederlandse Gemeenten. De ontvangen dividenden worden bij de prestatie van deze deelnemingen verantwoord.

Financiële functie

In de paragraaf Financiering gaan we in op de financiering van de gemeente en de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt. Voor een uitgebreide toelichting op de ontwikkeling van het resultaat op geldleningen verwijzen wij naar die paragraaf.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen zijn de stelposten concern, oninbare vorderingen, saldi kostenplaatsen bedrijfsvoering, plankosten en stelpost energie.

- **Op stelposten concern** zijn de budgetten en taakstellingen opgenomen die nog niet direct aan een specifieke prestatie kunnen worden toebedeeld. Leiden streeft er naar (conform een eis van de provincie) om zo min mogelijk en zo kort mogelijk stelposten in de begroting op te nemen. Als een stelpost niet concreet en realiseerbaar is, dan kan de toezichthoudende provincie oordelen dat deze niet bijdraagt aan een structureel sluitende begroting en meerjarenraming. Wij voeren regelmatig overleg met de provincie over de voortgang en invulling van de stelposten.
- **Oninbare vorderingen** is de mutatie op de voorziening oninbare vorderingen voor de vorderingen op reguliere debiteuren en de vorderingen op (ex-)bijstandsgerechtigden.
- **Op saldi kostenplaatsen bedrijfsvoering** staan de lasten en baten die volgens de systematiek niet rechtstreeks ten gunste of ten laste van prestaties binnen de programma's kunnen worden gebracht. Een eenduidige en integrale kostenverdeelssystematiek deelt zo lasten en baten van (ondersteunende) afdelingen toe aan de prestaties en dus aan de programma's.
- Het budget voor de **plankosten definitiefase** komt voort uit de Uitvoeringsregels financiën college B&W, artikel 5.
- **Stelpost Energie:** de afgelopen jaren hebben er wereldwijde ontwikkelingen plaatsgevonden die de prijzen voor energie flink hebben doen stijgen. In 2022 is het budget voor energielasten energie daarom tijdelijk verhoogd. De stijging van het budget was een schatting op basis van een inschatting van de ontwikkelingen van de energiekosten. Voor 2024 was daardoor totaal € 2,8 miljoen extra beschikbaar. Het totale budget aan energielasten voor de gemeente bedroeg daarmee € 8,3 miljoen. In de voortgangsrapportages over

2024 is door de verschillende onderdelen van de organisatie een beroep gedaan op het extra budget. Het budget is nagenoeg geheel verdeeld over de verschillende onderdelen. Bij de verschillende onderdelen van de organisatie is alsnog van het totale budget voor energielasten van een bedrag overgebleven van € 574.000. Het overgebleven bedrag komt door mutatie in het energieverbruik, door wijzigingen in locaties (energiezuinigere objecten) en een hogere inschatting van nieuwe aan te sluiten objecten

Budget

Decade Include: Jaarrekening

Algemene middelen		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Lokale heffingen besteding niet gebonden	Lasten	-	-	-	-	-	-
	Baten	-64.718	-68.385	-2.173	-70.558	-70.299	-259
Saldo		-64.718	-68.385	-2.173	-70.558	-70.299	-259
Algemene uitkering	Lasten	-	1.617	133	1.749	-	1.749
	Baten	-343.166	-361.164	-10.564	-371.728	-373.351	1.623
Saldo		-343.166	-359.548	-10.431	-369.979	-373.351	3.372
Dividend	Lasten	63	90	-9	81	81	0
	Baten	-2.729	-2.630	-2.056	-4.686	-4.687	1
Saldo		-2.666	-2.540	-2.065	-4.605	-4.606	1
Saldo financieringsfunctie	Lasten	592	3.823	-4.192	-369	-478	109
	Baten	-687	-376	-159	-535	-917	382
Saldo		-95	3.447	-4.351	-904	-1.395	491
Overige alg.dekkingsmiddelen	Lasten	1.788	696	3.046	3.742	1.630	2.113
	Baten	-	-168	-	-168	-1	-168
Saldo		1.788	528	3.046	3.574	1.629	1.945
Programma	Lasten	2.443	6.226	-1.022	5.203	1.233	3.970
	Baten	-411.299	-432.723	-14.952	-447.675	-449.254	1.579
Saldo van baten en lasten		-408.857	-426.497	-15.974	-442.472	-448.021	5.550
Reserves	Toevoeging	27.668	12.298	37.401	49.699	49.699	-0
	Onttrekking	-38.141	-4.067	-32.979	-37.046	-35.898	-1.148
Mutaties reserves		-10.474	8.231	4.422	12.654	13.801	-1.148
Resultaat		-419.330	-418.266	-11.552	-429.818	-434.220	4.402

Decade Include: Jaarrekening

Reserves programma AD		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve flankerend beleid AD	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-18	-100	-100	-200	-192	-8
Saldo		-18	-100	-100	-200	-192	-8
Bedrijfsvoeringsreserve concern	Toevoeging	1.209	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-2.133	-	-1.856	-1.856	-1.798	-58
Saldo		-924	-	-1.856	-1.856	-1.798	-58
Concernreserve	Toevoeging	1.321	10.159	8.292	18.450	18.450	-0
	Onttrekking	-19.159	-	-13.968	-13.968	-13.968	-
Saldo		-17.838	10.159	-5.676	4.482	4.482	-0
Reserve bedrijfsvoering plankosten	Toevoeging	341	181	1.034	1.215	1.215	-

Reserves programma AD		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
	Onttrekking	-1.777	-	-1.621	-1.621	-1.030	-591
Saldo		-1.436	181	-587	-406	185	-591
Reserve Sociaal Domein AD	Toevoeging	1.832	-	557	557	557	0
	Onttrekking	-30	-	-64	-64	-64	-
Saldo		1.802	-	493	493	493	0
Reserve afschrijvingen investeringen	Toevoeging	7.564	1.179	13.132	14.311	14.311	-
	Onttrekking	-3.796	-627	-2.276	-2.903	-2.904	2
Saldo		3.769	552	10.856	11.408	11.407	2
Reserve budgetoverheveling	Toevoeging	13.817	-	13.680	13.680	13.680	-0
	Onttrekking	-10.575	-1.440	-13.883	-15.323	-15.323	-0
Saldo		3.242	-1.440	-203	-1.643	-1.643	-0
Reserve bedrijfsvoering concern OH	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-40	-1.900	1.800	-100	-	-100
Saldo		-40	-1.900	1.800	-100	-	-100
Reserve egalisatie kapitaallasten CR	Toevoeging	684	779	-542	237	237	-0
	Onttrekking	-614	-	-846	-846	-504	-342
Saldo		70	779	-1.389	-610	-268	-342
Reserve risicobijdrage CR	Toevoeging	355	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-115	-115	-115	-
Saldo		355	-	-115	-115	-115	-
CR Reserve bedrijfsvoering Centrumregel.	Toevoeging	544	-	1.249	1.249	1.249	0
	Onttrekking	-	-	-50	-50	-	-50
Saldo		544	-	1.199	1.199	1.249	-50
Totaal	Toevoeging	27.668	12.298	37.401	49.699	49.699	-0
	Onttrekking	-38.141	-4.067	-32.979	-37.046	-35.898	-1.148
Reserves programma AD		-10.474	8.231	4.422	12.654	13.801	-1.148

ALGEMENE MIDDELEN

Toelichting op financiële afwijkingen (op de lasten en/of baten) > € 250.000.

Belastingopbrengsten

De ozb niet-woningen valt lager uit door vermindering van aanslagen in voorgaande jaren 2020 t/m 2023. De opbrengst voor belastingjaar 2024 valt € 175.000 hoger uit dan geraamd, veroorzaakt door een hogere opbrengst ozb voor niet-woningen.

Algemene uitkeringen gemeentefonds

De algemene uitkering valt € 3,4 miljoen hoger uit. Dat heeft drie oorzaken:

- Aan de lastenkant bedraagt het saldo op de stelpost indexering gemeentefonds € 1,6 miljoen
- In de decembercirculaire 2024 is voor een bedrag van € 0,8 miljoen ontvangen voor diverse taakmutaties. Deze voordelen komen ten gunste van de betreffende taakvelden.
- Afrekening 2021 - 2023 levert een voordeel op van € 0,9 miljoen.

Saldo financieringsfunctie

De rentebaten vallen € 0,4 mln. hoger uit door de gerealiseerde baten op het schatkistbankieren.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Op de overige algemene dekkingsmiddelen is er sprake van een voordeel van € 2,2 mln. op de lasten. Dit heeft meerdere oorzaken, te weten:

- De besteding van het budget voor voormalig personeel is afhankelijk van voormalig personeel waarvoor de gemeente nog verplicht is om de kosten van uitkeringen te betalen. Gezien de krapte op de arbeidsmarkt, en de maatregelen van eerder stoppen en minder werken, zijn er minder voormalige medewerkers waarvan de gemeente nog de kosten moet betalen. Daarnaast is de regeling RVU per dit jaar ingesteld. Mensen gaan vrijwillig uit dienst vóór hun pensioen en krijgen daarvoor een bijdrage. De kosten daarvan komen ook ten laste van het budget voormalig personeel. Per saldo bedraagt het voordeel op voormalig personeel € 0,6 mln. Van dat voordeel is € 0,36 mln. als gevolg van het beëindigen van de regeling reparatie derde jaar ww. Het voor die regeling gereserveerd budget is vrijgevallen ten gunste van voormalig personeel en geeft daar dit jaar een incidenteel voordeel.
- Er zijn meer uren naar projecten geschreven (conform de plankostensystematiek). Hierdoor is ook meer overhead doorbelast aan de die projecten. In totaal levert dit een voordeel op van € 1,3 mln.

RESERVES

Toelichting op afwijkingen reserves > € 250.000

Reserve Flankerend beleid

Voor de verwachte besteding wordt een onttrekking geraamd. In 2024 is de geraamde onttrekking € 200.000. De werkelijke uitgaven 2024 bedragen in totaal € 192.000.

Bedrijfsvoeringsreserve concern

Het voordelige resultaat van € 58.000 op de bedrijfsvoeringsreserve is ontstaan vooral doordat de uitgaven voor maatschappelijk verantwoord inkopen € 49.000 lager waren dan begroot. Daarnaast is € 9.000 minder onttrokken voor de dekking van incidentele personeelskosten.

Reserve bedrijfsvoering concern overhead

Intranetkosten vielen in 2024 lager uit dan vooraf begroot, waardoor de onttrekking € 100.000 lager is dan in de begroting was voorzien.

Reserve bedrijfsvoering plankosten

De jaarlijkse onttrekking aan de reserve is afhankelijk van de gemaakte kosten in de definitiefase van de ruimtelijke projecten. De onderschrijding van de begrote onttrekking met € 19.000 is het bedrag dat de projectleiders eind 2024 nog aan plankosten verwachten te moeten maken voor projecten in definitiefase.

CR Reserve egalisatie kapitaallasten

De SQL-servers die momenteel in gebruik zijn, worden vanaf juli 2022 niet meer ondersteund door Microsoft. Het is daarom noodzakelijk om de verouderde SQL-servers te vervangen en gelijktijdig de databases te migreren om de beveiligingsrisico's te beperken. Hiervoor is bij de 2e technische wijziging van 2024 een bedrag van € 450.000 beschikbaar gesteld, gedekt door een onttrekking aan de reserve CR kapitaallasten. Dit bedrag is niet volledig besteed doordat het project doorloopt in 2025. Daarmee was het niet nodig om het volledige bedrag aan de reserve te onttrekken.

INVESTERINGEN

Overschrijdingen op investeringskredieten

Er zijn geen overschrijdingen van kredieten binnen dit programma.

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

Er worden geen investeringskredieten afgesloten binnen dit programma.

Toelichting op investeringskredieten ouder dan drie jaar die niet afgesloten worden bij de jaarrekening

7102188 PDF herinrichting muziekinducatie

Het oorspronkelijke plan voor de herhuisvesting van de muziekschool in het pand aan de Hazewindsteeg bleek niet haalbaar binnen de gestelde kaders. Hierdoor is er een langere doorlooptijd geweest van de definitiefase. Om het project te herdefiniëren en toekomstbestendig te maken, is een scenarioanalyse uitgevoerd waarin alternatieve locaties zijn onderzocht. De planning is om in oktober 2025 een kaderbesluit vast te laten stellen, tot die tijd is het PDF krediet nog benodigd en blijft deze open staan.

7102323 PDF Uitbr. volkstuinen Oostvlietpolder

Het project is pas gestart in de zomer 2022, het krediet is echter wel al eerder geopend. Het project heeft vertraging opgelopen door de noodzaak tot meerdere bestuurlijke gesprekken om overeenstemming te bereiken met de LVO (Leidse Volkstuin Organisatie) over de uitgangspunten. De raad is in februari 2025 over dit project geïnformeerd (brief nr. Z/25/3798305 d.d. 18 februari 2025).

7101663 PDF Westerpoort

Voor Westerpoort wordt een gebiedsvisie opgesteld vanuit het krediet Plankosten definitiefase. De kosten hiervoor worden grotendeels verhaald op de ontwikkelaars in het gebied. Naar verwachting wordt de gebiedsvisie in 2025 aan uw raad voorgelegd.

7102333 PDF Stadswerf

Voor de definitiefase voor het project Nieuwbouw stadswerf is een krediet vanuit het hoofdkrediet Plankosten definitiefase beschikbaar gesteld door het college. Naar verwachting wordt eind 2025 een besluit "aanvraag voorbereidingskrediet ontwerpfase" aan uw voorgelegd.

7101671 PDF Diamantplein

Voor de definitiefase voor het project Diamantplein is een krediet vanuit het hoofdkrediet Plankosten definitiefase beschikbaar gesteld door het college. Het project is enige tijd on-hold gezet in verband met mobiliteitsonderzoek in het gebied. Wordt nu weer opgestart met de ontwikkelaar.

7102168 PDF Gebiedsvisie Park De Zwijger plankosten

Voor de definitiefase voor het project Park de Zwijger is een krediet vanuit het hoofdkrediet Plankosten definitiefase beschikbaar gesteld door het college. Voor het project is een gebiedsvisie vastgesteld. Met de woningbouwcorporaties wordt nog steeds aan de verdere uitwerking van de plannen gewerkt.

2.2.12 Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Budget

Decade Include: Jaarrekening

Overhead		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Overhead	Lasten	84.934	87.830	7.165	94.995	88.712	6.283
	Baten	-15.064	-15.492	-3.373	-18.865	-15.392	-3.473
Saldo		69.870	72.338	3.792	76.130	73.320	2.809
Programma	Lasten	84.934	87.830	7.165	94.995	88.712	6.283
	Baten	-15.064	-15.492	-3.373	-18.865	-15.392	-3.473
Saldo van baten en lasten		69.870	72.338	3.792	76.130	73.320	2.809
Resultaat		69.870	72.338	3.792	76.130	73.320	2.809

Decade Include: Jaarrekening

Vennootschapsbelasting		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Vennootschapsbelasting	Lasten	195	113	59	172	256	-84
	Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo		195	113	59	172	256	-84
Programma	Lasten	195	113	59	172	256	-84
	Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten		195	113	59	172	256	-84
Resultaat		195	113	59	172	256	-84

Decade Include: Jaarrekening

Onvoorzien		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Onvoorzien	Lasten	-	273	-	273	-	273
	Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo		-	273	-	273	-	273
Programma	Lasten	-	273	-	273	-	273
	Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten		-	273	-	273	-	273
Resultaat		-	273	-	273	-	273

OVERHEAD, VPB en ONVOORZIEN

Toelichting op financiële afwijkingen (op de lasten en/of baten) > € 250.000.

OVERHEAD

Het resultaat op Overhead is als volgt opgebouwd:

Resultaat Overhead 2024 per onderdeel	Lasten	Baten	Saldo	V/N
Saldi op afdelingskosten (gemeentebreed)	2.045	-583	1.462	V
Centrumregeling IDA	3.887	-2.831	1.056	V
Informatievoorziening - projectbudget	648	0	648	V
Vervanging en migreren SQL-servers (Structured Query Language)	342	0	342	V
Extern juridisch advies	195	-54	141	V
Verankering datagedreven werken	139	0	139	V
Inrichting e-mail archief (CE Wall)	131	0	131	V
Overhead DZB	-697	283	-414	N
Facilitaire zaken Leiden	-452	-36	-488	N
Gemeentelijke huisvesting	101	-189	-88	N
Overige kleine verschillen	-56	-63	-119	N
Totaal	6.283	-3.473	2.810	V

Saldi op afdelingskostenplaatsen (gemeentebreed)

Het resultaat 2024 van alle afdelingen binnen de gemeente Leiden bedraagt € 1,4 mln. voordelig. Conform de kostentoerekeningssystematiek worden de resultaten van de afdelingskostenplaatsen verzameld op Overhead. Het voordeel heeft vooral betrekking op lagere personeelskosten.

Centrumregeling IDA

Binnen de Centrumregeling Bedrijfsvoering Leidse Regio zijn de werkelijke lasten en baten lager dan begroot. Dit levert een voordeel op van c.a. € 1,1 mln. Het verschil is opgebouwd uit kleine voordelen. De grootste oorzaken hebben betrekking op:

- lagere personele lasten binnen de CR € 0,7 mln. - mede het gevolg van het 2e transitiejaar;
- overige kleine verschillen € 0,4 mln.

Informatievoorziening - projectbudget

Doel van dit budget is om een deel van de incidentele ontwikkelkosten binnen IV te kunnen dekken, zodat IV-ontwikkelingen voortvarend kunnen worden opgepakt. Als gevolg van de (door)ontwikkelingen binnen de afdeling IV in 2024 zijn er tijdelijk minder projecten gestart dan eerder geraamd, waardoor er een positief resultaat is ontstaan van € 0,65 mln. Deze projecten zijn in de tijd opgeschoven en zullen in 2025 en 2026 alsnog opgepakt worden. Het betreft o.a. de projecten voor Geografische InformatieSystem (GIS) en Informatiesystemen ter verbetering dienstverlening.

Vervanging en migreren van SQL-servers (= Structured Query Language)

De SQL-servers die momenteel in gebruik zijn, worden vanaf juli 2022 niet meer ondersteund door Microsoft. Het is daarom noodzakelijk om de verouderde SQL-servers te vervangen en gelijktijdig de databases te migreren om de beveiligingsrisico's te beperken. Hiervoor is bij de 2e technische wijziging van 2024 een bedrag van € 450.000 beschikbaar gesteld, gedekt door een onttrekking aan de reserve CR kapitaallasten. Het project loopt door in 2025.

Verankering datagedreven werken

Datagedreven werken staat al enkele jaren op de agenda in Leiden. Vanuit de organisatie nemen de vragen op dat gebied toe. Gezien de vraagtoename, de noodzaak van grip op de datastromen en het hebben van betrouwbare datasets, zijn meer middelen nodig voor formatie en is een dataplatform vereist. Hiervoor is voor drie jaar € 150.000 beschikbaar gesteld. In 2024 is het PvA opgesteld en is het project voorbereid. De voorbereiding en het afsluiten van contracten met leveranciers voor de af te nemen diensten benam meer tijd in beslag dan vooraf ingeschat. Daarom zijn deze middelen in 2024 niet geheel uitgegeven.

Overhead DZB

Het nadeel op het budget Overhead is € 414.000. Dit nadeel wordt grotendeels veroorzaakt door hogere ambtelijke loonkosten. Het nadeel op Overhead kan voor € 382.000 worden toegerekend aan de Wsw en voor € 32.000 aan de Re-integratieactiviteiten.

Facilitaire zaken Leiden

Het nadeel is zichtbaar bij de activiteiten Schoonmaak, Beveiliging en Overige kosten. De kosten zijn in 2024 sterk gestegen door hoge indexatieprijzen doorgevoerd door externe leveranciers. De beschikbare budgetten zijn niet toereikend geweest.

VENNOOTSCHAPSBELASTING

De Belastingdienst stelt zich op het standpunt dat ook over het voordelig saldo woonboten en reclameopbrengsten vennootschapsbelasting (Vpb) moet worden betaald. Dat wordt door ons en andere gemeenten nog betwist (over 2024 betreft de Vpb-last over reclameopbrengsten een bedrag van afgerond € 270.000). Voorzichtigheidshalve heeft de gemeente het standpunt van de Belastingdienst gevolgd en de Vpb-aanslag betaald, maar tekent wel bezwaar aan. Tevens heeft de gemeente ten aanzien van de activiteit verkoop restafval de zogenoemde Nederlandse Vereniging van Reinigingsdiensten (NVRD)-brancheafspraken met de Belastingdienst. De overige activiteiten zijn niet Vpb-plichtig c.q. wordt een vrijstelling op de resultaten toegepast. Dit mede op basis van het in het verleden met de Belastingdienst gevoerde vooroverleg. Over 2024 zal gemeente Leiden op basis van een voorlopige berekening circa € 300.000 vennootschapsbelasting moeten betalen over een positief saldo voor de activiteiten reclame en restafval.

ONVOORZIEN

In de Programmabegroting 2024 was € 273.000 voor onvoorzien geraamd.

In december 2024 heeft het college besloten omroep Sleutelstad een subsidie te verstrekken van € 90.000, die voor € 65.000 wordt gedekt uit de post onvoorzien. De raad is over dit besluit in december 2024 per brief geïnformeerd (brief nr. Z/24/3775470 d.d. 18 december 2024). Voor meer informatie over de inhoud verwijzen wij daarnaar.

De kosten zijn opgenomen in programma 8. Omdat het besluit te laat kwam om dit in een begrotingswijziging te verwerken, staat het budget nog steeds onder algemene dekkingsmiddelen. Dat budget is daarom ogenschijnlijk niet benut.

RESERVES

Toelichting op afwijkingen Reserves > € 250.000.

Niet van toepassing.

INVESTERINGEN

Overschrijdingen op investeringskredieten

Niet van toepassing.

Toelichting op investeringskredieten die worden afgesloten met een opvallend overschot

7102060 Vrachtwagen voor weesfietsenacties

Door een gunstige aanbesteding zijn de werkelijke kosten uiteindelijk lager uitgevallen dan begroot. Het voordeel bedraagt € 10.673. Het krediet is inmiddels afgesloten.

7102317 renovatie stallen kinderboerderij

Het afgegeven budget was voor renovatiewerkzaamheden aan een 3-tal stallen op de kinderboerderij Merenwijk in 2023 en 2024. Na aanvragen van meerdere offertes bij verschillende leveranciers zijn de werkelijke uitgaven lager uitgekomen dan de vooraf begrote kosten. Het voordeel betreft € 14.195. Het krediet is inmiddels afgesloten.

Toelichting op investeringskredieten ouder dan drie jaar die niet afgesloten worden bij de jaarrekening

7100289 VK Wagenpark 6 jaar

Dit krediet betreft een verzamelkrediet, waar jaarlijks toegekende middelen worden bijgeschreven. Vanuit dit krediet worden dekkingskredieten gemaakt voor aanschaf van diverse voertuigen met een afschrijving van 6 jaar.

7102474 DAF XB Kolkenzuiger groot C&C 5332 en 7102475 DAF XB Kolkenzuiger klein C&C 5331

De aanschaf van deze twee kolkenzuigers vindt plaats in 2025. Om die reden blijven deze twee kredieten benodigd.

7101433 Meubilair Stoelen en 7101435 Meubilair Overig

Deze twee kredieten zijn in 2021 beschikbaar gesteld. Aanschaf van stoelen en overig meubilair gebeurt op moment dat vervanging nodig is op de diverse locaties van de gemeente Leiden. De komende jaren zullen nog diverse investeringen gedaan worden voor verschillende locaties, waaronder de Admiraal Banckertweg. Om deze reden is het noodzakelijk dat deze kredieten beschikbaar blijven.

7101156, 7101483 en 7101484 Ambtelijke herhuisvesting Stadhuis

Na oplevering waren er nog enkele restpunten die afgewikkeld moesten worden. Er is onderzoek gedaan naar het buitenschilderwerk aan de binnentuin en deze blijkt niet te voldoen. De aannemer is verzocht de ontstane gebreken te herstellen.

7101326 renovatie gevel Stadhuis

Het krediet voor de renovatie van de gevel van het Stadhuis kan nog niet worden afgesloten. Reden om deze nog niet af te sluiten is gelegen in het feit dat aan de linkerzijde zettingsmetingen plaats gaan vinden. Als metingen aangeven dat teveel zetting / beweging in het geveldeel optreedt zullen acute constructieve ingrepen plaats moeten vinden.

Verbonden Partijen

Niet van toepassing.

Beleidsindicatoren

Volgens de voorschriften in het BBV moeten 39 beleidsindicatoren verplicht bij de programma's worden opgenomen. Met deze beleidsindicatoren is het via 'waarstaatjegemeente.nl' beter mogelijk de resultaten van de gemeenten onderling te vergelijken. Van deze indicatoren vallen er 5 onder het hoofdstaakveld 0 Bestuur en Organisatie. Omdat het voornamelijk overhead gerelateerde indicatoren betreft, worden ze in deze paragraaf opgenomen.

Het kengetal voor bezetting is inclusief De Zijl Bedrijven. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt De Zijl Bedrijven buiten de aantallen gehouden.

Indicator	Eenheid	Periode	Leiden begroting 2024	Leiden werkelijk 2024	Bron
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2024	14,05	14,64	Jaarrekening 2024
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2024	13,48	14,75	Jaarrekening 2024
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2024	1.517	1.792	Jaarrekening 2024
Externe inhuur *	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2024	18,2%	19,0%	Jaarrekening 2024
Overhead	% van totale lasten	2024	12,0%	10,6%	Jaarrekening 2024

* Begroting betreft het streefcijfer zoals opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering

2.3 Paragrafen

2.3.1 Lokale heffingen

1. Inleiding

In deze paragraaf staan de opbrengsten en het beleid voor de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen in 2024. Eerst worden heffingen behandeld die deel uitmaken van de woonlasten, te weten de onroerende-zaakbelasting voor woningen, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Daarbij geven we een overzicht van de lokale lastendruk. Vervolgens gaan we in op de onroerende-zaakbelastingen voor niet-woningen, de toeristenbelasting, de precariobelasting, de parkeerbelasting, rechten en het kwijtscheldingsbeleid.

In 2024 is de gehele uitvoering van de onroerende-zaakbelastingen, rioolheffing, afvalstoffenheffing, toeristenbelasting en precariobelasting gedaan door de Belasting samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR).

Geraamde en werkelijke belastingopbrengsten 2024

Heffing (Bedragen * € 1.000) -/ = nadeel	Rekening 2023	Primitieve begr, 2024	Wijz 2024	Begroting 2024	Rekening 2024	Begroting 2024- Rekening 2024	Rekening 2024- Rekening 2023
Ozb eigenaren woningen	-26.085	-29.117	199	-28.918	-28.826	-93	-2.741
Ozb gebruikers niet-woningen	-18.867	-18.462	-1.375	-19.836	-19.530	-307	-663
Ozb eigenaren niet-woningen	-19.486	-19.976	-1.398	-21.374	-21.531	157	-2.044
Precariobelasting	-280	-830	400	-430	-413	-17	-133
Afvalstoffenheffing	-19.695	-21.115	-350	-21.465	-21.512	47	-1.817
Rioolheffing	-11.199	-13.470	0	-13.470	-13.323	-147	-2.125
Parkeerbelastingen	-13.474	-13.318	-3.371	-16.689	-16.605	-84	-3.130
Toeristenbelasting	-1.435	-1.611	0	-1.611	-1.309	-301	126
Totaal	-110.521	-117.898	-5.894	-123.792	-123.048	-745	-12.526

2. Heffingen die deel uitmaken van de woonlasten

2.1. Onroerende-zaakbelastingen (ozb)

De ozb voor woningen is iets lager dan geraamd. Oorzaak is een een lager aantal nieuwe woningen per 1-1-2023 en verminderingen voor niet-woningen van 2021 t/m 2023.

2.2. Rioolheffing

De rioolheffing voor niet-woningen is lager door daling van het waterverbruik.

2.3. Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing komt iets hoger uit dan geraamd door een lager aantal nieuwe woningen, een daling van het aantal meerpersoonshuishoudens en een stijging van het aantal één- en tweepersoonshuishoudens.

2.4. Aanduiding van de lokale lastendruk

In de tabel hieronder is de lokale lastendruk in de jaren 2023 en 2024 aangegeven. De lasten zijn weergegeven voor een huurwoning en een koopwoning en opgesplitst in de huishoudengrootten waarvoor Leiden verschillende (afgeronde) tarieven kent. Het gaat om de tarieven voor een eenpersoons- (1PH); een tweepersoons- (2PH) en een drie- of meerpersoonshuishouden (MPH).

Bij een huurwoning bestaan de lasten uit rioolheffing (RIO) en afvalstoffenheffing (ASH). Bij een koopwoning bestaan de lasten uit rioolheffing, afvalstoffenheffing en de door eigenaren verschuldigde onroerende-zaakbelasting (OZB).

De gemiddelde WOZ-waarde van een woning in Leiden was voor het belastingjaar 2024 circa € 393.000 (bron: CBS).

Woningsoort	Belastingsoort	2023 1PH	2024 1PH	2023 2PH	2024 2PH	2023 MPH	2024 MPH
Huurwoning	OZB	-	-	-	-	-	-
	RIO	120	136	171	195	223	254
	ASH	239	253	344	365	449	476
	totaal	359	389	515	560	672	730
Koopwoning	OZB	416	444	416	444	416	444
	RIO	120	136	171	195	223	254
	ASH	239	253	344	365	449	476
	totaal	775	833	931	1.004	1.088	1.174

3. Heffingen die geen deel uitmaken van de woonlasten

3.1. Onroerende-zaakbelastingen niet-woningen (ozb)

De ozb niet-woningen valt lager uit door vermindering van aanslagen in voorgaande jaren.

De opbrengst voor belastingaanslagen opgelegd in 2024 betreffende belastingjaar 2024 valt € 175.000 hoger uit dan geraamd.

3.2. Toeristenbelasting

De toeristenbelasting komt iets hoger uit dan begroot. Er zijn meer overnachtingen dan begroot.

3.3. Precariobelasting

In 2024 is € 413.000 opgelegd. Dit betreft de opbrengsten over 2023.

3.4. Parkeerbelastingen

Op het beleidsterrein parkeren is sprake van een licht nadelig saldo op de baten. Binnen het beleidsterrein parkeren wordt een onderscheid gemaakt tussen autoparkeren en fietsparkeren. In het bovenstaande schema staat de opbrengst van het autoparkeren in de openbaren ruimte weergegeven.

3.5. Rechten

Op grond van verschillende verordeningen worden rechten geheven ter bestrijding van de kosten van gebruik van gemeentevoorzieningen en diensten. Voorbeelden hiervan zijn leges voor vergunningen en andere producten, binnenhavengeld en markt- en staangelden.

4. Kwijtscheldingsbeleid

In Leiden komen in beginsel de volgende heffingen in aanmerking voor kwijtschelding:

- Onroerende-zaakbelastingen;
- Rioolheffing;
- Afvalstoffenheffing;
- Precariobelasting voor woonboten als de belastingplichtige de woonboot als permanente woning gebruikt;
- Binnenhavengeld voor woonboten als de belastingplichtige de woonboot als permanente woning gebruikt.

De mogelijkheden tot kwijtschelding zijn wettelijk geregeld. Het is gemeenten niet toegestaan een ruimer kwijtscheldingsbeleid te hanteren. Wel is toegestaan om in het geheel geen dan wel gedeeltelijk kwijtschelding te verlenen. Leiden heeft gekozen voor het ruimst mogelijke kwijtscheldingsbeleid.

Kwijtschelding kan worden verleend als een belastingplichtige de aanslag slechts met buitengewoon bezwaar kan voldoen.

De kwijtscheldingen in 2024 zijn op basis van dit beleid verleend. Het verleende bedrag aan kwijtschelding (€ 2.522.742) is hoger dan geraamd (€ 2.495.067).

5. Kostendekking Lokale heffingen

Voor gemeentelijke heffingen geldt de wettelijke eis van maximaal kostendekkende tarieven. Bij de berekening van de tarieven van de heffingen mogen de geraamde opbrengsten de geraamde kosten niet overschrijden. In

onderstaande is op basis van de realisatie 2024 de kostendekking van de belangrijkste gemeentelijke heffingen van 2024 inzichtelijk gemaakt.

Omdat de overhead met ingang van 2017 niet langer wordt doorgerekend aan de programma's heeft de wetgever bepaald dat in de paragraaf lokale heffingen volgens een voorgeschreven model inzicht wordt gegeven in de mate van kostendekkendheid van de heffingen. Die kostendekkendheid moet buiten de boekhouding om worden berekend. Voor de toerekening van de overhead zijn daartoe twee verdeelsleutels toegestaan, te weten de loonkosten per taakveld of de omvang per taakveld. Beide sleutels mogen worden toegepast, maar is eenmaal een keuze gemaakt, dan moet die sleutel ook consequent worden gehanteerd. Deze sleutels moeten in de financiële verordening door de Raad worden bevestigd. Op basis van de opgestelde berekening kiezen wij ervoor om standaard te kiezen voor de verdeelsleutel van de loonsom per taakveld. Loonkosten bepalen in de meeste gevallen immers een groot deel van het tarief. Die sleutel ligt dan ook het meest voor de hand. De uitkomsten laten zien dat via deze sleutel verhoudingsgewijs een hoger deel van de overhead mag worden toegerekend aan de betreffende exploitatie respectievelijk in het tarief mag worden betrokken.

Rioolheffing Kosten		Bedrag
2.1	Verkeer en vervoer	€ 1.320.082
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 523.543
6.3	Inkomensregelingen	€ 892.911
7.2	Riolering	€ 8.370.102
7.4	Milieubeheer	€ 17.540
	Reserves en voorzieningen	€ - 360.154
	Overhead	€ 2.041.697
	BTW	€ 954.126
Totaal Kosten		€ 13.759.847
Opbrengsten		Bedrag
1.1	Woningen	€ 11.290.871
1.2	Niet-woningen	€ 2.032.548
Totaal Opbrengsten		€ 13.323.419
Totaaloverzicht		Bedrag
Totaal kosten		€ 13.759.847
Totaal opbrengsten		€ 13.323.419
Kostendekkendheidspercentage		96,83%

Afvalstoffenheffing Kosten		Bedrag
2.1	Verkeer en wegen	€ 1.801.707
6.3	Inkomensregelingen (kijtschelding)	€ 1.654.710
7.3	Afval	€ 12.835.957
	Storting in voorziening	€ 887.177
	Overhead	€ 2.463.552
	BTW	€ 1.869.047
Totaal Kosten		€ 21.512.150
Opbrengsten		Bedrag
1.1	Afvalstoffenheffing	€ 21.512.150
Totaal Opbrengsten		€ 21.512.150

Afvalstoffenheffing Kosten	Bedrag
Totaaloverzicht	Bedrag
Totaal kosten	€ 21.512.150
Totaal opbrengsten	€ 21.512.150
Kostendekkendheidspercentage	100%

Berekening kostendekkendheid van de leges	
Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening	
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	3.053.457
Overhead	822.339
BCF - btw	
Totaal lasten	3.875.796
Legesopbrengsten	3.868.428
Hoofdstuk 2 dienstverlening en besluiten in het kader van de omgevingswet	
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	5.471.992
Overhead	2.566.875
BCF - btw	
Totaal lasten	8.038.867
Baten	6.919.299
Hoofdstuk 3 Dienstverlening waarop de Dienstenrichtlijn van toepassing is	
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	933.452
Overhead	501.885
BCF - btw	
Totaal lasten	1.435.337
Baten	1.423.096
Kostendekkendheid	
Titel 1 burgerzaken	99,81%
Titel 2 bouw leges	86,07%
Titel 3 overige leges	99,15%
Totaal	91,47%

De afzonderlijke onderdelen van de legesverordening mag per titel en per hoofdstuk een kostendekkendheid hebben van meer dan 100%. De legesverordening mag in zijn geheel op begrotingsbasis niet boven de 100% kostendekkendheid uit komen. In de realisatie treden afwijkingen op.

6. Lokale lastendruk

Vergelijking lastendruk met gemeenten over jaar 2024

In de tabel hieronder staan, op alfabetische volgorde, de woonlasten 2024 weergegeven van de aan Leiden grenzende gemeenten. De cijfers zijn overgenomen uit de Atlas lokale lasten 2024 van het Coelo. Daarin staan de lasten voor eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens in koopwoningen. Voor Leiden wordt voor de woonlasten van meerpersoonshuishoudens het tarief voor 3- of meerpersoonshuishoudens gehanteerd.

Gemeente	woonlasten eenpersoons- huishoudens	woonlasten meerspoons- huishoudens	gem. woz waarde koopwoning x 1.000
Katwijk	964	1080	507
Leiden	984	1.324	522
Leiderdorp	1.026	1.230	489
Leidschendam-Voorburg	924	995	478
Oegstgeest	1.313	1.502	640
Teylingen	896	1.051	535
Voorschoten	1.388	1.481	596
Wassenaar	1.401	1.633	916
Zoeterwoude	1.156	1.176	524

De woonlasten in Leiden liggen voor eenpersoonshuishoudens boven het gemiddelde in de regio. Voor meerpersoonshuishoudens liggen de woonlasten in Leiden ook boven het gemiddelde in de regio. Meer informatie is beschikbaar op de website <http://leiden.woonlastenmeters.nl/>

2.3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Uit deze paragraaf blijkt dat het weerstandsvermogen van de gemeente Leiden eind 2024 - vóór resultaatbestemming - uitstekend is. De kengetallen voor de schuldpositie zijn iets verslechterd door de stelselwijziging rondom de omgang met afkoopsommen erfpacht. Zonder deze stelselwijziging zouden de kengetallen voor de schuldpositie redelijk gelijk zijn gebleven.

1. Risicoprofiel

Een risico is een mogelijke gebeurtenis met een negatief gevolg voor de gemeentelijke doelstellingen. Met behulp van een risicomanagementinformatiesysteem prioriteert, analyseert en beoordeelt de gemeentelijke organisatie risico's op systematische wijze. Door een goed <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR702251/> ysteem van risicomanagement kunnen bestuurders en managers passende beheersmaatregelen nemen. Op basis van de inventarisatie is een risicoprofiel voor 2025 opgesteld waarmee de per eind 2024 beschikbare buffers kunnen worden geconfronteerd. Conform de [Financiële verordening 2023 \(RV 23.0072\)](#) toont het onderstaande overzicht de tien grootste risico's met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit nadat een beheersmaatregel is getroffen. Onderaan de tabel is het totaalbedrag voor de overige risico's opgenomen.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Pgr.	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Maximale impact (€)	Involed
AD	Bij een cyberaanval, zoals gijzelsoftware, aanvallen via leveranciers of misleidende zakelijke e-mails, kan de beschikbaarheid, betrouwbaarheid en vertrouwelijkheid van cruciale informatie worden aangetast.	Verstoring van bedrijfsprocessen en (tijdelijke) uitval van systemen (dit raakt dienstverlening), herstelkosten, juridische of nalevingsrisico's en misbruik of diefstal van gevoelige gemeente- of inwonerinformatie	a. Vervangen verouderde applicaties; b. Vergroten aandacht bij management en medewerkers voor informatieveiligheid; c. Uitwerken herstel- en continuïteitsplannen bij een verstoring.	30%	5.000.000	11,47%
AD	Lagere groei of afname maatstaven en beperkte economische groei zorgen voor een lagere Algemene uitkering uit het Gemeentefonds	Lagere inkomsten leiden tot tegenvaller in de begroting. Om structureel tegenvallende inkomsten op te vangen moet de gemeente bezuinigen of inkomsten verhogen.	a. Tijdig vertalen circulaire Gemeentefonds in besluitvorming zodat financiële consequenties goed kunnen worden verwerkt. Risico kan niet worden voorkomen b. Monitoren ontwikkeling van de belangrijkste maatstaven in verhouding tot de gehanteerde uitgangspunten Gemeentefonds	50%	3.000.000	11,43%
Div.	De loon- en prijsontwikkeling is in specifieke gevallen / sectoren hoger dan de gemeentelijke indexering.	Geïndexeerde budgetten komen onder druk te staan. Dit leidt tot overschrijdingen en / of noodzaak tot bijsturing.	a. Hanteren van eenduidige indexeringsystematiek op basis van de (bijgestelde) inflatieverwachting van het CPB in het CEP voor het lopende begrotingsjaar en het komende begrotingsjaar. b. In alle fasen van het Leidse planproces kostenraming zo goed mogelijk actualiseren op basis van de marktontwikkelingen (gemeentebreed) c. Bijsturen op het kwaliteitsniveau / fasering	50%	2.800.000	10,62%
Div.	Een partij aan wie de gemeente een garantstelling voor een geldlening heeft verstrekt kan zijn betalingsverplichting niet kan nakomen.	Gemeente moet gegarandeerde geldsom voldoen aan de bank of de exploitatie van de geldnemer ondersteunen. Dit zorgt voor een tegenvaller in de begroting.	a. Zorgvuldige toets op de haalbaarheid van de exploitatie bij een garantie-aanvraag o.b.v. Verordening gemeentegaranties; b. Eisen van aanvullende zekerheden als de garantie wordt aangesproken o.b.v. Verordening gemeentegaranties; c. Jaarlijkse toets van de Jaarrekeningen van de partijen waaraan een garantstelling is verstrekt; d. Wettelijke zorgplicht van de banken tegenover de borgsteller (extern).	10%	13.200.000	9,99%

Prgr.	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Maximale impact (€)	Invloed
4	Leidse Ring Noord, deeltracé Plesmanlaan: De grootste risico's hebben betrekking op het niet tijdig indienen van een goedbevonden verkeers- en faseringsplan, het tijdig verkrijgen van benodigde vergunningen en afhankelijkheid van uitvoeringsperiode en maatregelen bij het project Drori ('Duurzame Reconstructie Openbare Ruimte en Infrastructuur') aan de Zernikedreef.	Nutspartijen kunnen gemaakte kosten bij gemeente verhalen als zij niet kunnen uitvoeren volgens opgegeven planning, mogelijk moeten extra verkeersmaatregelen worden genomen en betaald wanneer project Drori bij Zernikedreef niet tijdig gereed is, extra plankosten en mogelijkheid dat deel van subsidie van provincie komt te vervallen wanneer niet wordt voldaan aan (plannings)voorwaarden	a. Goede afstemming over fasering i.v.m. verkeersregie, b. wanneer vertraging Drori optreedt vanuit project aanvullende maatregelen / omleidingen aanbrengen, c. regulier overleg met aannemer over planning en voortgang.	30%	2.452.500	5,64%
4	Herinrichting Morsweg en afsluiting Rijnzichtbrug: risico's hebben te maken met uitloop bij raakvlakprojecten, geen medewerking van nutspartijen binnen beoogde planning en werkzaamheden van ProRail die niet binnen planning en/of budget vallen.	Hogere (plan)kosten.	a. Ramingen actualiseren en financiële mogelijkheden onderzoeken, b. Samenwerkingsovereenkomst opstellen met nutspartijen, c. periodiek afstemmen met raakvlakprojecten, d. gevolgen werkzaamheden ProRail (financieel en kwalitatief) in kaart brengen en bestuurlijk bespreken.	30%	1.135.000	2,59%
AD	Renterisico: de rentelasten zijn hoger dan waarmee in de begroting rekening is gehouden.	Om de hogere rentelasten te kunnen dekken moet de gemeente bezuinigen of inkomsten verhogen. Dit zorgt voor een tegenvaller in de begroting.	a. Gezien de investeringen in (school)gebouwen (40 jaar afschrijving) en wegen / bruggen (veelal 60 jaar afschrijving) in het investeringsprogramma lang vastzetten van de looptijd van leningen b. Jaarlijks bij de Kaderbrief / Begroting afwegen van de renteverwachting.	30%	900.000	2,07%
4	Haarlemmerstraatgarage ophoging: Grootste risico's betreffen dat de ophoging niet haalbaar is, de werkzaamheden niet veilig uitgevoerd kunnen worden en de kosten te hoog uitvallen.	Hogere kosten. Parkeergarage en winkels moeten tijdelijk worden gesloten.	a. Haalbaarheid van de opgave toetsen en plankosten inzichtelijk maken b. Risico's optopping afwegen tegen alternatieve parkeerlocaties	30%	702.500	1,61%
AD	Herinrichting Haarlemmerweg: Grootste risico's hebben betrekking op het niet kunnen verplaatsen van de woonboten, bezwaren/beroep op het bestemmingsplan, het niet verkrijgen van (deel) subsidie voor de fietsstraat en duurdere materiaalkosten voor de damwanden. Er ontstaat schade tijdens het verplaatsen van de woonboten. Niet alle bewoners willen de vaststellingsovereenkomst ondertekenen.	Hogere (plan)kosten en juridische procedures.	a. Intensief participatietraject, b. Afstemming met Provincie Zuid-Holland en op tijd aanleveren van de subsidieverantwoording. c. Uitwerken juridische scenario's.	30%	602.500	1,38%
AD	Niet realiseren geraamde OZB-belastinginkomsten	Lagere inkomsten leiden tot een tegenvaller in de begroting. Om tegenvallende inkomsten op langere termijn op te vangen moet de gemeente bezuinigen of inkomsten verhogen.	a. Scherp waardeontwikkeling blijven volgen zodat gemeente niet verrast wordt b. Opstellen prognoses op basis van vergunningen en voortgang projecten als onderbouwing voor ontwikkeling OZB-inkomsten. c. Beheersing van dit risico ligt bij de BSGR, gemeente wordt hierover actief geïnformeerd maar heeft hier geen directe invloed.	30%	600.000	1,37%
			Impact 10 belangrijkste financiële risico's		30.392.500	58,17%

Prgr.	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Maximale impact (€)	Involed
			Impact overige risico's		37.163.358	41,83%
			Totale impact financiële risico's		67.555.858	100,00%

Wat is gewijzigd ten opzichte van de vorige risico-inventarisatie?

Ten opzichte van de meest recente risico-inventarisatie bij de [Programmabegroting 2025](#) is de totale omvang van de maximale risico's in het risicoprofiel van de gemeente iets afgenomen van € 69,3 miljoen naar € 67,6 miljoen. Dit nieuwe risicoprofiel kunnen we als volgt duiden:

- Voor het risico op schade door een **cyberaanval** zijn kans en impact hoger ingeschat dan eerdere jaren. De verhoging van de impact hangt samen met beter inzicht in de potentiële directe herstelkosten die samenhangen met de meest vergaande vormen van cybercrime en het mogelijk effect dat dit kan hebben op de aansprakelijkheid bij de dienstverlening aan regiegemeenten. De verhoging van het kanspercentage hangt voornamelijk samen met het toegenomen dreigingsniveau van cyberaanvallen.
- Leiden kent op dit moment veel **lopende investeringsprojecten**. Beheersing van projectrisico's vindt plaats via het periodiek actualiseren van risicodossiers per project en het hierin uitzetten en monitoren van beheersmaatregelen. De geactualiseerde risicodossiers van vier projecten staan in dit top-10 overzicht. Ten opzichte van de risico-inventarisatie bij de Programmabegroting 2025 zijn kans en impact van project Hooge Vink naar beneden bijgesteld door afgenomen risico's. Het risico van project Duurzame reconstructie openbare ruimte en infrastructuur LBSP is opgetreden (zie [eerste technische begrotingswijziging 2025](#)). Hierdoor staat nu een lager restrisico in het risicoprofiel. Beide projecten vallen hierdoor nu buiten de top 10. Bij diverse projecten op korte en lange termijn zien we nu twee belangrijke ontwikkelingen:
 - a. In de investeringsplanning staan de komende jaren meerdere projecten zowel in tijd als ruimte dicht op elkaar gepland. Hiermee zit er een **afhankelijkheid tussen verschillende projecten**: als het ene project vertraagt, heeft dit gevolgen voor een ander project. Binnen deze top 10-risico's speelt dit zowel bij het project Leidse Ring Noord deeltracé Plesmaanaan als het project herinrichting Morsweg / afsluiting Rijnsichtbrug. Dit is jaarlijks een aandachtspunt bij het actualiseren van de investeringsplanning en vraagt om een goede afweging tussen verschillende investeringsambities.
 - b. Beschikbaarheid van (zwaardere) energieaansluitingen is door **netcongestie** geen vanzelfsprekendheid en heeft naast impact op bedrijven en inwoners ook impact op de planningen van gemeentelijke projecten. Waar dit risico in de vorige inventarisatie nog als 'los' risico stond benoemd, loopt dit nu meer in de inventarisatie per project.
- Het risico op nadelen door **loon- en prijsontwikkeling** hebben we in kans verhoogd vanwege onzekerheid over de effecten van een mondiale handelsoorlog, de krappe arbeidsmarkt in specifieke sectoren en onzekerheden rondom de nieuwe BBP-systematiek bij de indexering van het Gemeentefonds. Overige financieel-economische top 10-risico's rondom de ontwikkeling van de maatstaven van het Gemeentefonds, borgstellingen (geactualiseerd o.b.v. tussentijdse aflossingen), renteontwikkeling en OZB-inkomsten zijn op hoofdlijnen ongewijzigd.
- Het risico op **aansprakelijkheidsstelling** op de uitvoering van bedrijfsvoeringstaken voor de regiegemeenten stond bij de Programmabegroting 2025 nog bij de top 10-risico's. De impact is op basis van de contractuele afspraken naar beneden bijgesteld. De eventuele aansprakelijkheid bij schade door cybercrime is meegenomen bij het gemeentebrede risico van een cyberaanval.

Wat maakt wel en geen deel uit deze risico-inventarisatie?

Het risicoprofiel bij de Jaarstukken 2024 richt zich op de risicogebeurtenissen die in begrotingsjaar 2025 kunnen optreden. Bij de Programmabegroting 2026 worden de risicogebeurtenissen die in begrotingsjaar 2026 kunnen optreden geïnventariseerd en meegewogen. Hierdoor kan het risicoprofiel weer toe- of afnemen en dus ook de omvang van het benodigd weerstandsvermogen. De volgende materiële risico's maken nu géén onderdeel uit van deze inventarisatie, maar kunnen in de toekomst wel gaan spelen:

- De kosten van de **specialistische jeugdhulp** zijn in afgelopen jaren sterk gestegen. Het college neemt maatregelen om deze kostenstijging zoveel mogelijk te beheersen en vanaf 2027 een taakstelling te realiseren. Op langere termijn speelt het risico dat deze taakstelling niet kan worden gerealiseerd. Op korte termijn speelt het risico dat deze kosten blijven stijgen en aanvullende tekorten ontstaan. Als beheersmaatregel voor de korte termijn zorgt de risicobuffer in de reserve sociaal ervoor dat nieuwe tekorten kunnen worden opgevangen. Hiermee drukt dit risico nu niet op het gemeentebrede weerstandsvermogen. Zie voor meer toelichting op de reserve sociaal domein de [paragraaf 2.3.13 bijzonder programma doorontwikkeling sociaal domein](#).
- Gemeente Leiden heeft de bestuurlijke ambitie om een actieve rol te nemen in de energietransitie. In de meerjarenbegroting staat budget om een **Warmtebedrijf** op te richten. Bij het participeren in een dergelijk bedrijf neemt de gemeente een **ondernemersrisico** op zich. De aard van dit risico is afhankelijk van keuzes die bij de uitwerking van deze plannen worden gemaakt en landelijke besluitvorming op dit dossier. Omdat dit alles nog erg onzeker is, kan dit risico nu niet worden ingeschat. Wel kan dit in potentie het risicoprofiel materieel verzwaren. De gemeenteraad zal bij de verdere besluitvorming op dit dossier deze risicoafweging moeten maken. Als deze ontwikkelingen verder zijn gaan ze dan deel uitmaken van het

gemeentelijk risicoprofiel. Zie voor meer toelichting het [beleidsterrein 6D energietransitie in programma 6 Stedelijke ontwikkeling](#).

- Gemeente Leiden heeft een relatief omvangrijke **investeringsagenda** met meerdere grote projecten die tot en met 2028 in de planning staan. In de risicoinventarisatie voor 2025 zijn alleen investeringen meegenomen die in 2025 in uitvoering zijn of - naar verwachting - in 2025 in uitvoering gaan. Bij het uitvoeringsbesluit maakt de raad steeds de definitieve risicoafweging.

2. Benodigde weerstandscapaciteit

Als alle risico's zich gelijktijdig in hun volle omvang zouden voordoen zou in 2025 een nadeel optreden van € 67,6 miljoen. Het reserveren van een dergelijk groot bedrag als buffer voor alle risico's is echter ongewenst. Het is immers niet waarschijnlijk is dat alle risico's zich in 2025 gelijktijdig en in hun maximale omvang voordoen. Daarom is op basis van de ingevoerde risico's een risicosimulatie uitgevoerd. Bij deze simulatie is gerekend met een zekerheidspercentage van 90%. Het resultaat is dat met een benodigde weerstandscapaciteit van **€ 10.478.554** het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door alle risico's waarvoor geen of onvoldoende beheersmaatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de meest relevante percentages en de daarmee corresponderende benodigde weerstandscapaciteit.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages	Bedrag (€)
75%	7.865.380
80%	8.480.597
85%	9.271.902
90%	10.478.554
95%	13.116.726

3 . Beschikbare weerstandscapaciteit

In theorie beschikt een gemeente over incidentele en structurele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de concernreserve, de bestemmingsreserves, de langlopende voorzieningen, de begrotingspost onvoorzien en aanwezige stille reserves. De structurele weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang van toekomstige bezuinigingsmogelijkheden en het onbenutte deel van de belastingcapaciteit. Het is een politieke afweging om te bepalen welke delen van de incidentele en structurele componenten men tot de weerstandscapaciteit wil rekenen.

De raad heeft in de Financiële verordening 2023 (RV 23.0072) de concernreserve aangemerkt als enige component van de weerstandscapaciteit. De stand van de concernreserve per 1 januari 2025 is **€ 51.162.643**.

Beschikbare weerstandscapaciteit	Startcapaciteit (€)
Concernreserve	51.162.643
Totale weerstandscapaciteit	51.162.643

4. Weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij horende benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	51.162.643	= 4,88
	Benodigde weerstandscapaciteit		10.478.554	

De gemeenteraad heeft in de financiële verordening vastgelegd dat de beschikbare weerstandscapaciteit tenminste gelijk moet zijn aan de uitkomst van de risicosimulatie (= ratio weerstandsvermogen dat gelijk is of hoger is dan 1). Op grond van de onderstaande normen is het weerstandsvermogen per eind 2024 'uitstekend'. Hierbij geldt wel dat dit het verhoudingsgetal is vóór resultaatbestemming en zonder rekening te houden met toekomstige onttrekkingen aan de concernreserve. De inleiding op de Kaderbrief 2025-2029 geeft een meerjarige analyse van het verloop van de concernreserve ten opzichte van de norm voor het weerstandsvermogen.

Tabel 3: Weerstandsnorm

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

5. Relatie met Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG)

Naast de gemeentebrede risico-inventarisatie en het daaruit voortvloeiende risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, wordt in het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) verantwoording afgelegd over de grondexploitatieprojecten. Het risicomanagement van deze projecten en het zorg dragen voor een toereikend weerstandsvermogen voor deze projecten maken deel uit van het MPG. Pas als risico's binnen het MPG niet meer afgedekt kunnen worden, ontstaat er een risico dat betrokken moet worden in de gemeentebrede inventarisatie. Zie ook [paragraaf 2.3.7. Grondbeleid](#).

6. Ratio's kengetallen

Tabel 4: Financiële kengetallen

Kengetallen:	Verslag 2023	Begr.2024	Verslag 2024
Netto schuldquote	97,7%	138,2%	108,1%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	94,7%	135,2%	105,3%
Solvabiliteitsratio	29,5%	22,6%	26,4%
Structurele exploitatieruimte	1,7%	3,2%	5,4%
Grondexploitatie ruimte	1,8%	1,5%	1,4%
Belastingcapaciteit	135,6%	140,3%	140,3%

Indien de stelselwijziging met betrekking tot de afkoopsommen erfpacht niet zou zijn verwerkt zouden de kengetallen zoals hieronder zijn geweest:

Kengetallen	Verslag 2024
Netto schuldquote	98,1%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	95,3%
Solvabiliteitsratio	32,1%
Structurele exploitatieruimte	5,4%
Grondexploitatie ruimte	1,4%
Belastingcapaciteit	140,3%

Eén enkel kengetal zegt weinig over de financiële positie. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie. Dit is afhankelijk van hoeveel eigen vermogen en baten er tegenover die schuld staat. De kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een beeld kunnen geven van de financiële positie.

Ontwikkeling schuldpositie

De eerste drie kengetallen hebben betrekking op de schulden die de gemeente aangaat. De netto schuldquote zet de netto schuld (= gemeentelijke schuld min de schuld van anderen aan de gemeente) af tegen de totale baten (= inkomsten) van de gemeente. Het tweede kengetal corrigeert deze ratio voor verstrekte leningen (die op lange termijn weer opeisbaar zijn). De solvabiliteit zet het eigen vermogen af tegen het balanstotaal.

Ten opzichte van de jaarrekening 2023 is de netto schuldquote eind 2024 toegenomen van 97,7% naar 108,1% (10,4%-punt). Dit heeft de volgende oorzaken:

- Voor 10%-punt is dit het gevolg van de stelselwijziging rondom de afkoopsommen erfpacht. Waar in 2023 deze afkoopsommen nog als reserve (dus eigen vermogen) op de balans stonden, staan ze vanaf 2024 als

'schuld' op de balans. Dit is geen extra schuld waardoor nu een groter renterisico wordt gelopen, maar een schuld naar de toekomst waar het toekomstig gebruik van de erfpachtgronden tegenover staat.

- De resterende stijging van 0,4%-punt is vooral het gevolg van de ontwikkeling van korte schuld en de baten. De daling in de solvabiliteit is volledig het gevolg van de stelselwijziging rondom de reserve afkoopsommen erfpacht: de reserve afkoopsommen erfpacht telde voorheen mee als eigen vermogen (dus onderdeel kengetal solvabiliteit) maar telt nu mee als schuld. Hierdoor neemt dit kengetal af van 29,5% eind 2023 naar 26,4% eind 2024. Zonder deze stelselwijziging zou het kengetal solvabiliteit juist zijn toegenomen.

Uit de kengetallen blijkt dat de schuldpositie nagenoeg gelijk is gebleven ten opzichte van eind 2023

terwijl in de begroting juist een stijging van de schuldquote en daling van de solvabiliteit werd verwacht.

Dit is voornamelijk het gevolg van langzamer lopende investeringen en onderbesteding op budgetten

(zie duiding jaarrekeningresultaat). Deze gelijkblijvende schuldpositie is een *tussenstand*: met het lopende

investeringsprogramma en de geplande inzet van reserves neemt de schuldpositie naar verwachting in de

komende jaren toe en vermindert de solvabiliteit. Hiermee is de dekking van financieringslasten naar de

toekomst toe een aandachtspunt. Zie voor meer informatie over de ontwikkeling van de financiering in 2024

ook de [paragraaf financiering](#).

Flexibiliteit van de begroting

De structureel sluitende begroting geeft de gemeente Leiden een goede uitgangspositie om bij te sturen.

Wel speelt een aantal factoren waardoor de flexibiliteit om bij te sturen vermindert. Een stijging van de

schuldpositie maakt de begroting minder flexibel doordat een groter deel vastligt in kapitaallasten.

Aan de inkomstenkant is de ruimte om op lokale heffingen bij te sturen relatief beperkt. De woonlasten

voor een gezin met een eigen woning liggen 40% boven het landelijk gemiddelde. Het percentage van de

onroerendezaakbelasting voor niet-woningen (inclusief een ophoging voor het ondernemersfonds) één van de

hoogste is in Nederland. Ook zijn de afvalstoffenheffing en rioolheffing kostendekkend. Omdat deze heffingen

niet hoger mogen zijn dan de begrote kosten voor het ophalen en verwerken huishoudelijk afval en riolering,

kunnen deze heffingen niet worden verhoogd om bredere tegenvallers op te vangen. Zie ook de [paragraaf lokale heffingen](#).

Grondexploitaties

Het kengetal 'grondexploitatie ruimte' laat zien dat de omvang van de bouwgrond in exploitatie ten opzichte

van de totale baten beperkt in omvang is. Bij gemeenten waar dit verhoudingspercentage fors hoger is, kan dit

duiden op een forse grondvoorraad waarover de gemeente een risico kan lopen. Zie voor inzicht in de Leidse

grondexploitaties de [paragraaf grondbeleid](#).

2.3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf wordt aangegeven hoe kapitaalgoederen in gemeentelijk eigendom worden beheerd. In de Financiële verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet (RV 13.0017), staat in artikel 13 dat er een actueel beleidskader onderhoud kapitaalgoederen is.

Voor de vervangingsinvesteringen wordt u verwezen naar Bijlage 5.4 Staat van Investeringskredieten. Het verloop van de voorzieningen wordt toegelicht in de balans/financiële positie.

Beleidskader

De Beleidsnota Onderhoud kapitaalgoederen vormt het beleidskader voor de uitvoering van het onderhoud en het beoogde onderhoudsniveau. Uitvoering van dit beleidskader leidt tot een bestendige situatie waarin de kapitaalgoederen worden onderhouden conform vastgestelde functionaliteit en kwaliteitsniveau (ambities bijvoorbeeld schoon en veilig) waarbij de totale kosten worden geoptimaliseerd.

De beleidskaders en de bijbehorende beheerplannen van de kapitaalgoederen bevatten per kapitaalgoed:

- de werkzaamheden die in het kader van de instandhouding van het kapitaalgoed gedaan worden;
- het onderhoudsniveau;
- de grootte van het areaal;
- de kosten voor de instandhouding van het kapitaalgoed zoals klein- en groot onderhoud en vervangingskosten;
- de huidige staat van onderhoud zoals een technische beoordeling en schouw van de kwaliteit van het kapitaalgoed;
- een scenario voor het onderhoud van kapitaalgoederen.

Binnen Leiden is in 2024 sprake van de volgende kapitaalgoederen:

1. Water (o.a. baggeren)
2. Openbare verlichting
3. Groen (inclusief bomen)
4. Kunstwerken
5. Walmuren, beschoeiingen en natuurvriendelijke oevers
6. Straatmeubilair
7. Spelen
8. Wegen
9. Riolering
10. Vastgoed
11. Sportaccommodaties

Overzicht beheerplannen

In 2021 zijn de nieuwe Uitvoeringsprogramma's Beheer (verder beheerplan genoemd) 2022-2026 voor de kapitaalgoederen vastgesteld. In 2023 is het nieuwe Integraal Waterketenplan 2024-2028 vastgesteld. De volgende beheerplannen worden per programma opgenomen.

Programma	Omschrijving beheerplan	Vastgesteld door de raad	Frequentie actualisatie	Volgende actualisatie	Voorziening	Financiële vertaling in de begroting	Achterstallig onderhoud
5	Beheerplan Water	2021	Een keer per 5 jaar	2027	Ja	Ja	Nee
5	Beheerplan Openbare Verlichting	2021	Een keer per 5 jaar	2027	Nee	Ja	Nee
5	Beheerplan Groen	2021	Een keer per 5 jaar	2027	Nee	Ja	Nee
5	Beheerplan Kunstwerken	2021	Een keer per 5 jaar	2027	Ja	Ja	Nee
5	Beheerplan Walmuren	2021	Een keer per 5 jaar	2027	Ja	Ja	Nee
5	Beheerplan Straatmeubilair	2021	Een keer per 5 jaar	2027	Nee	Ja	Nee
5	Beheerplan Spelen	2021	Een keer per 5 jaar	2027	Nee	Ja	Nee
5	IWKp 2024-2028	2023	Een keer per 5 jaar	2029	Ja	Ja	Nee
5	Beheerplan Wegen	2021	Een keer per 5 jaar	2027	Ja	Ja	Nee

Programma	Omschrijving beheerplan	Vastgesteld door de raad	Frequentie actualisatie	Volgende actualisatie	Voorziening	Financiële vertaling in de begroting	Achterstallig onderhoud
6	MJOP Gemeentelijk Vastgoed	2021	Een keer per 4 jaar	2020	Ja	Ja	Nee
8	Beheerplan Sport	2021	Een keer per 5 jaar	2027	Ja	Ja	Nee

Onderstaand wordt per kapitaalgoed ingegaan op: Beleidskader, Doelen en Financiën en Prestaties.

Water

Gewenst kwaliteitsniveau.

De gemeente onderhoudt de watergangen op het niveau van beeldkwaliteitsniveau B CROW. En we doen dit om de waterkwantiteit te borgen en de waterkwaliteit te verbeteren. Het reguliere onderhoud en het groot onderhoud van watergangen wordt uitgevoerd volgens het Uitvoeringsprogramma Water 2022-2026, conform de "Legger" en de gedragscode "Wet Natuurbescherming voor waterschappen".

Wat hebben we er voor gedaan?

- Het regulier onderhoud fontein.
- Het 'vissen van bladafval/zwerkvuil'.
- De jaarlijkse "Schouw Rijnland", hierbij is circa 110 km watergang geschoond van vegetatie binnen de grenzen van de Wet Natuurbescherming, volgens het ecologisch werkprotocol van waterschappen.
- Voorbereiding baggercluster 2024/2025 van diverse watergangen.
- Reinigen van duikers en waar nodig herstellen.

Openbare Verlichting

Gewenst kwaliteitsniveau.

Voor nieuw aan te brengen openbare verlichting past de gemeente Leiden de landelijk geaccepteerde Richtlijn Openbare Verlichting (ROVL-2011) toe. Het garanderen van veiligheid, van iedereen die zich in de buurt van elektrische installaties bevindt of er arbeid aan verricht, wordt geregeld door het toepassen van de normen NEN 1010 (voor de aanleg van installaties) en NEN 3140 (voor de bedrijfsvoering van bestaande installaties). Voor lichtmasten streven we visueel naar beeldkwaliteitsniveau B conform CROW.

Wat hebben we er voor gedaan?

- Wijkgerichte vervanging uitgevoerd van masten en armaturen op basis van levensduur (waar mogelijk in combinatie met andere domeinen/projecten);
- Wijkgericht conservering van lichtmasten.
- De geplande vervangingen conform het Beheerplan OVL zijn uitgevoerd.
- De reguliere werkzaamheden (dagelijks- en grootonderhoud) zijn verspreid over het gehele gebied van de gemeente uitgevoerd.
- Bij vervanging van illuminatieverlichting van bijzondere gebouwen en objecten blijft de doelstelling om bij vervanging in een eigen aan/uitschakeling in de installatie te voorzien. In de praktijk wordt per geval bekeken of dit haalbaar is tegen acceptabele kosten. In 2024 zijn 3 schakelingen vervangen.
- De energielevering van elektriciteit (2024) is contractueel geregeld. Leiden kocht en koopt haar elektriciteit 100% duurzaam in.

Groen

Gewenst kwaliteitsniveau.

Voor groen geldt de onderhoudsambitie "beeldkwaliteitsniveau B CROW" (en voor 3 parken beeldkwaliteit A). Daarnaast zijn er in 2024 werkzaamheden uitgevoerd om de kwaliteit van het groen te verbeteren en te vergroten.

Wat hebben we er voor gedaan?

- Ook in 2024 zijn locaties in Leiden vergroend. Naast de vele geveltuinen en boomspiegels zijn de onderstaande versteende locaties omgezet naar een groenere plek
 - Alexandrine Tinneplein
 - Potgieterslaan (bij Appartementencomplex)
 - Cornelia van Zantenstraat
 - Kruising Morsweg – Leeghwaterstraat
 - Tjotterwerf
 - Lindestraat

- Pieter de la Courtstraat (hoek)
 - Ververstraat
 - Franchimontlaan – Melchior Treublaan
 - Fitterstraat
- De biodiversiteit verbetert door ecologisch te maaien; diverse gazons zijn omgevormd naar bermen of sommige bermen maaien we inmiddels met een andere maaifrequentie. Er is het afgelopen jaar ca 84.000 m2 (8 ha) aan oppervlakte berm bijgekomen in plaats van verharding, plantvakken, weide en/of gazon. Hierdoor krijgen kruiden meer kans en ontstaan voedselcorridors voor insecten.
 - Het sinusbeheer (maaien in sinusvormige patronen) is overgezet naar mozaïek maaien. Met mozaïek maaien wordt er in delen gemaaid. Hierdoor ontstaat er een variatie in de berm. Zo is er op elk moment van het jaar voor insectensoorten wat wils; van nectarplanten tot overwinteringsplekken.
 - Op diverse locaties in de stad is gewerkt aan groeiplaatsverbetering van bomen. Hierbij wordt een afweging gemaakt op basis van doelmatigheid. Bij een klein aantal bomen met een lage levensverwachting wordt de groeiplaats niet meer verbeterd en is het vertrekpunt beter om in een later stadium goed opnieuw te beginnen. Over het algemeen worden de bomen die wortelproblemen geven, voorzien van voeding om wortelopdruk in de toekomst te voorkomen.
 - Er is uitvoering gegeven aan het beheerbewust inrichten. Vanuit groenbeheer houdt dit in dat bij reconstructievakken gestreefd wordt naar een inrichting die zowel extensief in beheer is, als vormgegeven wordt met soorten die de biodiversiteit bevorderen.
 - In het plantseizoen 2024/2025 zijn er 49 extra bomen geplant waarbij altijd gekeken is wat ecologisch waardevol is voor die locatie zonder daarmee punten te vergeten zoals juiste standplaats, gebruiksdruk, schaduw, vruchtvallen en functie van de boom voor die locatie.
 - Ook in Leiden zien we de laatste jaren een toename van (ongewenste) exotische planten. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan de reuzeberenklauw en de Japanse duizendknoop. Niet alleen andere planten en diersoorten ervaren hier hinder van maar ook privébezittingen kunnen hierdoor aangetast worden. In 2024 zijn locaties waar de Japanse Duizendknoop groeit aangepakt om verdere verspreiding te voorkomen.

Kunstwerken

Gewenst kwaliteitsniveau.

De bruggen, tunnels en viaducten worden beheerd en onderhouden op het vastgestelde onderhoudsniveau B CROW. De specifieke NEN-normen staan in het beheerplan Kunstwerken 2022-2026.

Wat hebben we er voor gedaan?

- Cyclisch onderhoud conserveren, slijtlagen, metselwerk en remmingswerken. De poppenleuning van de historische poppenleuning is in de originele zwarte kleur geschilderd.
- Vernieuwing elektromechanica (conform machinerichtlijn) Grote Havenbrug, Rijnzichtbrug en Singelbrug is met een jaar uitgesteld
- Groot onderhoud diverse viaducten en tunnels;
- Groot onderhoud vlonders bij Annies Verjaardag;
- Voorbereidend werk Julius Caesarbrug in samenwerking met de Provincie Zuid-Holland. Realisatie uitgesteld naar 2025.

Walmuren, beschoeiingen en Natuurvriendelijke oevers

Gewenst kwaliteitsniveau.

De gemeente onderhoudt de walmuren op beeldkwaliteitsniveau B CROW.

Wat hebben we er voor gedaan?

- Cyclisch groot onderhoudsprogramma aan beschoeiingen en damwanden;
- Uitvoering vervangingsprogramma beschoeiing en damwanden.
- Realisatie vervanging damwand Cronesteijnkade, Schelpenkade en Zijlsingel. De vervanging van de damwand Schelpenkade wordt in Q1 2025 afgerond. De vervanging van de damwand Zijlsingel is Q2 2025 afgerond.
- Continuering 10-15 jarige Levensduur Verlengend Onderhoud programma herstel achterschotten L-wanden kademuren,
- Afronden Ontwerpvisie Kades Binnenstad 2050 als onderdeel van het LVO programma.
- Klimaatadaptie wordt meegenomen bij de werkzaamheden aan kades, bijvoorbeeld het ondersteunen van het grondwater regulerend systeem en waar mogelijk vergroenen langs grachten, beschoeiing en damwanden.

Straatmeubilair

Gewenst kwaliteitsniveau.

Het straatmeubilair in de openbare ruimte wordt onderhouden op beeldkwaliteitsniveau B CROW, conform het beleidskader openbare Ruimte, Straatmeubilair.

Wat hebben we er voor gedaan?

- Het straatmeubilair wordt cyclisch onderhouden.
- Er zijn verbeteringen doorgevoerd voor de uitvoering van het dagelijks onderhoud. Een aantal beeldmeetlatten van straatmeubilair voldeed niet aan beeldkwaliteit B CROW. In 2024 is daarmee voor Straatmeubilair Leiden breed weer voldaan aan beeldkwaliteit B.

Spelen

Gewenst kwaliteitsniveau.

Voor Spelen geldt beeldkwaliteitsniveau B CROW. Daarnaast dienen speeltoestellen te voldoen aan de Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen.

Wat hebben we er voor gedaan?

- Het onderhoud aan de speeltuinen en openbare speelplekken is uitgevoerd conform het beheerplan spelen 2022-2026.
- In 2024 zijn 14 speelplekken vervangen, of deels vernieuwd/gerenoveerd. De betrokkenheid vanuit de wijk bij deze vervangingen is toegenomen. Extra aandacht wordt gevraagd en is geleverd op het participatieproces.
- Er is veel aandacht geweest (nog steeds) voor duurzaamheid en het circulair gebruik materialen en toestellen. Dit doen we door verouderde toestellen compleet te renoveren en te herplaatsen.
- Er is extra aandacht besteed aan het onderhoud van de valondergronden waarmee de levensduur wordt verlengd en het gebruik van materiaal verminderd.

Wegen

Gewenst kwaliteitsniveau

Het kapitaalgoed wegen wordt onderhouden en in stand gehouden op beeldkwaliteitsniveau B CROW.

Wat hebben we er voor gedaan?

- Het is de ambitie van het college meer groen in de stad te krijgen. Dat betekent dat we ook bij onderhoud en vervangingen is gekeken waar meer groen aangelegd kan worden.
- Voornamelijk in de wijken Binnenstad Noord en Roodenburgerdistrict is groot onderhoud uitgevoerd. De werkzaamheden in Binnenstad Zuid hadden vanuit 2023 een doorloop in 2024
- Het vervangingsonderhoud aan de Doctor Lelylaan en Kanaalweg is in voorbereiding, maar uitvoering is (in overleg met verkeersregie en in relatie tot andere werkzaamheden en bereikbaarheid) uitgesteld tot het 2e kwartaal van 2025.
- Voor de Zoeterwoudsesingel bleek in 2024 dat er geen extra geld beschikbaar was gesteld om er een 'Singelparkproject' van te maken. Dit betekent dat er in 2025 vervangingsonderhoud wordt uitgevoerd
- Tegelijk met de onderhoudswerkzaamheden is groeiplaatsverbetering toegepast voor bomen die wortelopdruk veroorzaken.
- Tijdens de onderhoudswerkzaamheden zijn waar mogelijk (kleine) verkeerskundige verbeteringen uitgevoerd.
- Ook was de Groene Kansenkaart een integraal onderdeel van de werkzaamheden.

Riolering

Gewenst kwaliteitsniveau

De rioolreinigingen en rioolinspecties worden uitgevoerd op basis van de hiervoor geldende landelijke beoordelingsrichtlijnen (BRL) en de NEN 3399 en NEN 13508.

Wat hebben we ervoor gedaan?

- Reiniging en inspectie van circa 54 km lengte aan riolering in Roodenburgerdistrict, Leiden Noord en Boerhaavedistrict;
- het renoveren van 14 gemalen;
- reinigen kolkafvoerleidingen;

- onderhoud zinker- en gemaalschuiven;
- reinigen circa 43.000 straat- en trottoirkolken.
- De rioolvervangingsprojecten zijn integraal aangepakt waarbij in de ondergrond de energietransitie een plaats krijgt door ruimtereservering en tegelijkertijd een klimaatrobuust gescheiden systeem wordt aangelegd. Bovengronds wordt de openbare ruimte klimaatadaptief, biodivers en groener ingericht.
- Het regulier onderhoud alsmede het groot onderhoud van het rioolsysteem is volledig uitgevoerd.

Vastgoed

Het niveau waarop het vastgoed (maatschappelijk vastgoed en ambtelijke huisvesting) in stand gehouden wordt, is vastgesteld aan de hand van een objectief meetinstrument voor het inspecteren en onderhouden van vastgoed. Een instrument dat is gebaseerd op de Conditiemetingsmethodiek volgens NEN 2767. Het niveau waarop het vastgoed onderhouden wordt is vastgesteld op conditieniveau 3. Voor de in stand houding van Rijksmonumenten wordt naast de NEN 2767 methodiek een specifieke methode toegepast voor het behouden van cultureel erfgoed. Deze systematiek wordt gehanteerd om een inschatting te kunnen maken van de kosten van het planmatig onderhoud. In deze systematiek wordt geen rekening gehouden met benodigde investeringen in het vastgoed zoals bijvoorbeeld verduurzaming van het vastgoed, vervangingsinvesteringen of voor het doorvoeren van verbeteringen in het vastgoed. Ook het huurdersonderhoud is niet meegenomen in het MJOP omdat dit een taak is van de huurders.

In 2021 is het meerjaren onderhoudsplan (hierna: MJOP) opgesteld voor het gemeentelijk vastgoed. Middels het MJOP wordt inzichtelijk gemaakt hoe het beheer en onderhoud voor de periode 2022-2031 wordt vormgegeven en hoe de hiervoor benodigde structurele middelen zich verhouden tot de beschikbare structurele middelen. Iedere 5 jaar wordt het MJOP geactualiseerd zodat een goede aansluiting met marktontwikkelingen gemaakt kan worden. Dit draagt bij aan goed inzicht in de lange termijn ontwikkeling van de gemeentefinanciën, met name de lange termijn kosten voor het onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. Uit de analyse van het MJOP is gebleken dat extra budget nodig is om het vastgoed te onderhouden.

Daarnaast wordt gewerkt aan het verduurzamen van het vastgoed conform de routekaart verduurzaming vastgoed. Er is gekozen voor een gefaseerde aanpak omdat niet alle panden tegelijkertijd verduurzaamd kunnen worden en hierdoor de financiering ook gefaseerd kan worden geregeld. Tijdens de vorige coalitie (2018-2022) is voor de verduurzaming van het vastgoed een krediet beschikbaar gesteld van circa € 4,3 miljoen voor de verduurzaming van ongeveer 15 panden. We verwachten dat deze werkzaamheden in 2024 zijn afgerond. Voor de verduurzaming van de volgende fase (fase 3) is een krediet beschikbaar gesteld van € 4.983.000 (inclusief indexatie). De start van de werkzaamheden voor verduurzaming van een aantal volgende locaties is 2025.

Sportaccommodaties

Gewenst kwaliteitsniveau

De te handhaven kwaliteitsnormen zijn conditie score 3 van de NEN2767 voor gebouwen. Voor de sportvelden gelden de vastgestelde kwaliteitseisen van NOC-NSF en het voldoen aan de richtlijnen en de functionele eisen van de betreffende sportbonden voor het beoefenen van hun sport op de sportvelden. Voor de omliggende buitenterrein is dit volgens de CROW-beheersystematiek, beeldkwaliteitsniveau B.

Wat hebben we ervoor gedaan?

- De verduurzamingsmaatregelen die in ons Duurzaam MeerJarenOnderhoudsprogramma zijn opgenomen zijn uitgevoerd. Dit sluit aan op de doelen die zijn opgenomen in de routekaart en onze ambities voor een klimaat-neutrale en klimaat-ingerichte stad in 2050 .
- Er is invulling gegeven aan de aanbevelingen uit de eindrapportage 'Toekomstperspectief binnensport Leiden' (BW 18.0562), waaronder het komen tot een optimalisatie van de bezetting van de accommodaties (het rooster) binnen sport.
- De volgende opdrachten zijn gerealiseerd:
 - tennis gravel plus velden Merenwijk;
 - top laag vervanging kunstgrasvelden op meerdere buitensport accommodaties;
 - het zoeken van een locatie voor een 4e veld voor hockey is gestart, dit loopt momenteel nog door;
 - realisatie renovatie van 2 kleedvoorzieningen op Kikkerpolder I UVS en Noord Roodenburg om te voldoen aan nieuwe normering en eisen.

Financieel overzicht x € 1.000

Financieel overzicht x € 1.000				
Beheerplan		Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024	Vershil
Water (baggeren)	Onderhoudsbudget	982	806	-176
	Voorziening	284	284	0
	Kapitaallasten	9	9	0
Openbare verlichting	Onderhoudsbudget	603	498	-105
	Voorziening	0	0	0
	Kapitaallasten	527	518	-9
Groen	Onderhoudsbudget	4.546	4.568	22
	Voorziening	0	0	0
	Kapitaallasten	1.336	1.336	0
Kunstwerken	Onderhoudsbudget	1.084	1.552	468
	Voorziening	1.506	1.506	0
	Kapitaallasten	1.127	1.127	0
Walmuren	Onderhoudsbudget	237	227	-10
	Voorziening	392	392	0
	Kapitaallasten	154	154	0
Straatmeubilair	Onderhoudsbudget	931	483	-448
	Voorziening	0	0	0
	Kapitaallasten	703	703	0
Spelen	Onderhoudsbudget	325	164	-161
	Voorziening	0	0	0
	Kapitaallasten	379	379	0
Wegen	Onderhoudsbudget	1.718	1.210	-509
	Voorziening	2.708	2.708	0
	Kapitaallasten	3.464	3.463	0
Riolering	Onderhoudsbudget	1.926	1.864	-62
	Voorziening	1.189	829	-360
	Kapitaallasten	1.107	1.107	0
Vastgoed	Onderhoudsbudget	3.893	3.260	-633
	Voorziening	3.271	3.271	0
	Kapitaallasten	14.002	14.004	2
Sportaccommodaties	Onderhoudsbudget	1.568	1.660	91

Financieel overzicht x € 1.000				
	Voorziening	1.719	1.719	0
	Kapitaallasten	4.016	4.024	7

Overzicht Kerngegevens	Eenheid	Waarde
Water		
Oppervlakte Water in Leiden	m2	2.521.431
Fontein en eigendom Leiden	st.	20
Waterspeelplaatsen in beheer Leiden	st.	3
Duikers	m1	816
Openbare verlichting		
Lichtmasten, inclusief wandarmaturen, grondspots en overspanningen in beheer	st.	20.800
Armaturen	st.	21.750
Lichtbronnen LED (onderdeel armatuur)	st.	12.550
Lampen (conventionele armaturen)	st.	9.200
Kasten	st.	88
Groen		
Areaal Groen (totaal)	ha	714,0
Groen Beheer Leiden	ha	478
Gras Beheer Leiden	ha	366
Natuurlijke beplanting Beheer Leiden	ha	64,9
Cultuur beplanting Beheer Leiden	ha	42,5
Bomen totaal in Leiden	st.	83.002
Bomen eigendom Leiden	st.	74.368
Kunstwerken		
Vaste bruggen binnen Leiden	st.	257
Beweegbare bruggen binnen Leiden	st.	30
Fiets- / voetbruggen binnen Leiden	st.	206
Tunnels binnen Leiden	st.	24
Viaducten binnen Leiden	st.	19
Steigers	st.	75
Walmuren, beschoeiingen en natuurlijke oevers		
Beschoeiingen eigendom Leiden	m1	72.617
Kademuren eigendom Leiden	m1	21.163
Damwanden eigendom Leiden	m1	32.739
Natuurlijke oevers eigendom Leiden	m1	142.964
Straatmeubilair		
Banken/picknicktafels	st.	2.549
Fietsvoorzieningen	st.	12.423
Hekwerken	m1	11.141
Palen	st.	10.477

Overzicht Kerngegevens	Eenheid	Waarde
Verkeersvoorzieningen Borden c.a.	st.	13.362
Laadpalen verkeer	st.	168
Parkeerobject	st.	230
Spelen		
Speeltuinen	st.	14
Speelplekken	st.	323
Speeltoestellen	st.	2.928
Speeltoestellen/Sportvoorzieningen	st.	297
Wegen		
Asfalt (Dicht asfaltbeton)	m2	1.122.359
Elementen	m2	3.156.759
Cement	m2	19.256
Overige	m2	300.409
Riolering		
Vrijverval riool Vuilwater	km1	333,2
Vrijverval riool Hemelwater	km1	54,9
Drukriolering	km1	34,6
Nooduitlaten	st.	176
HWA uitlaten	st.	81
Gemaal objecten	st.	329
Kolken	st.	43.716
Sportaccommodaties en velden		
Zwembaden	st.	3
Ijsbaan	st.	1
Sportparken met:		
Voetbalvelden	st.	22,5
Korfbalvelden	st.	10
Hockeyvelden	st.	3,0
Atletiekbaan	st.	1
Tennisbanen	st.	21
Diverse sportaccommodaties (Sporthallen, Sportzalen, Turnhallen en Tafeltennishaal)	st.	10
Overige velden voor andere takken van sport	st.	8
Buitengebied Jeugddorp	m2	14.771
Gebouwen in eigendom		
Ambtelijke huisvesting en Maatschappelijk vastgoed	st.	100
Strategisch vastgoed	st.	32
Af te stoten vastgoed	st.	23
Complexen volkstuinen	st.	6

2.3.4 Financiering

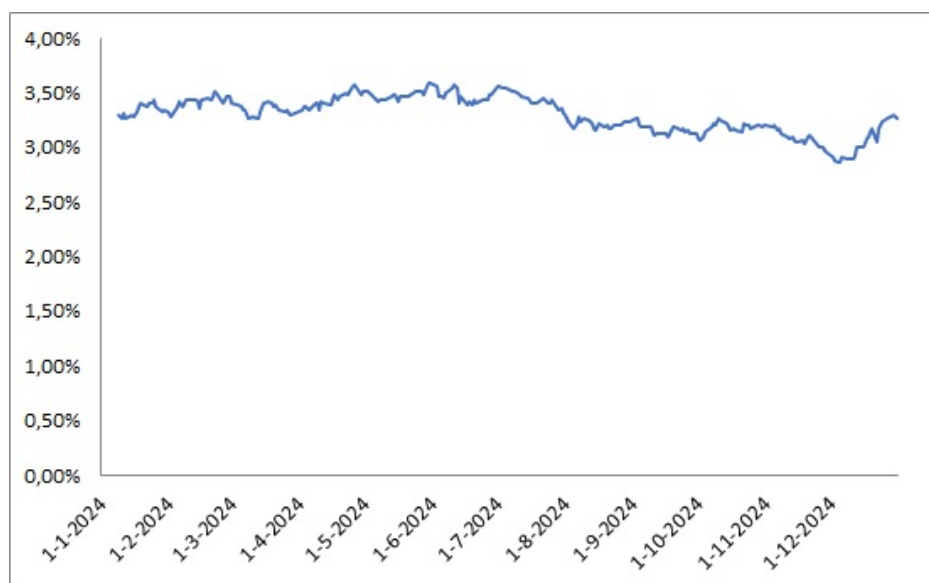
Inleiding

In de paragraaf financiering lichten we de ontwikkelingen en beleidskeuzes toe voor 2024 in een onderdeel 'algemene ontwikkelingen' en een onderdeel 'ontwikkelingen gemeente Leiden'. Onder de 'algemene ontwikkelingen' komen de renteontwikkelingen en eventuele ontwikkelingen van de wet- en regelgeving aan de orde. De 'ontwikkelingen gemeente Leiden' richten zich specifiek op de renterisiconorm, de kasgeldlimiet en de financiering van de gemeente Leiden.

Algemene ontwikkelingen

De gemiddelde kapitaalmarktrente (= langlopende financiering) voor rentevaste en lineaire leningen met een looptijd van twintig jaar is over 2024 uitgekomen op 3,30 %. In 2023 was de gemiddelde rente 3,56 %. De rente was over het gehele jaar redelijk stabiel. Na de zomer was er een licht dalende trend zichtbaar, welke is doorbroken door een stijging van de rente aan het einde van het jaar

Renteverloop lineaire geldleningen met een rentevaste looptijd van 20 jr

De geld- en kapitaalmarkt is in 2024 sterk beïnvloed door de inflatie verwachtingen. De rente op de geldmarkt (= kortlopende financiering) wordt voornamelijk bepaald door het rentebeleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB gebruikt de rentestand om te sturen op de inflatie. Het belangrijkste tarief van de ECB is de herfinancieringsrente. Onder druk van de hoge inflatie is de herfinancieringsrente in 2023 verhoogd naar 4,5%. In 2024 vond de ECB het verantwoord om de rente te verlagen naar uiteindelijk 3,15%. De depositorente die de ECB hanteert is voor de geldmarkt de ondergrens. De depositorente is in 2024 eveneens verlaagd van 4,0 % naar 3,0%.

De rente op de kapitaalmarkt (= langlopende financiering) is, ondanks het ECB beleid, redelijk stabiel gebleven. De kapitaalmarktrente wordt meer beïnvloed door de lang termijn verwachtingen op macro-economische niveau, zoals bijvoorbeeld verwachtingen op gebied van inflatie en economische groei. Ook geopolitieke ontwikkelingen hebben invloed op de kapitaalmarktrente, zoals bijvoorbeeld de oorlog tussen Oekraïne en Rusland en de herverkiezing van President Trump in de Verenigde Staten van Amerika.

Ontwikkelingen gemeente Leiden

Beleidsverantwoording treasury

In de financiële verordening (RV 23.0072) zijn de kaders voor de treasuryfunctie door de Raad bepaald.

Met als doel het renterisico te beperken, was gedurende 2024 het beleid erop gericht om zoveel mogelijk de kortlopende schuld om te zetten naar een langlopende schuld. Door de het ECB-beleid en de onzekerheid in de markt, was het risico op rentestijging het gehele jaar aanwezig. Als er een financieringsbehoefte ontstond, dan zou deze ingevuld worden met langlopende financiering. Uiteindelijk was het niet nodig om in 2024 financiering aan te trekken.

Kasgeldlimiet

De gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, is voor een gemeente gelimiteerd op 8,5% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van deze kasgeldlimiet in 2024 weergegeven:

Omschrijving	Gemiddelde netto vlottende schuld	Kasgeldlimiet	Ruimte (=+) of Overschrijding
eerste kwartaal 2024	-2.322	54.892	57.214
tweede kwartaal 2024	13.049	54.892	41.843
derde kwartaal 2024	-7.830	54.892	62.722
vierde kwartaal 2024	-27.022	54.892	81.914

Bedragen x € 1.000,-

De kasgeldlimiet is gedurende 2024 niet overschreden.

Renterisiconorm

Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van deze renterisiconorm in 2024 weergegeven:

Omschrijving	2023	2024
Begrotingstotaal (primitief)	601.670	645.785
Wettelijk percentage	20%	20%
Renterisiconorm	120.334	129.157
Bedrag waarover renterisico wordt gelopen (aflossingen)	30.060	33.451
Ruimte onder renterisiconorm	90.274	95.706

Bedragen x € 1.000,-

Het bedrag aan langlopende leningen, waarover de gemeente Leiden een renterisico liep, blijft ruimschoots binnen de wettelijke norm (volgens de wet FIDO), zoals blijkt uit de tabel.

Financiering

De ontwikkeling van de leningenportefeuille is in onderstaande tabel weergegeven. De stand van de leningenportefeuille is ook terug te vinden bij de toelichting op de balans.

Ontwikkeling leningenportefeuille	Bedrag
Stand per 1 januari 2024	633.272
Nieuwe leningen	0
Reguliere aflossingen	-33.451
Vervroegde aflossingen	0
Stand per 31 december 2024	599.821

Bedragen x € 1.000,-

In 2024 zijn geen langlopende geldleningen aangetrokken.

Rentemethodiek en renteresultaat

Voor de toerekening van de rentelasten maakt de gemeente Leiden gebruik van de rente-omslagmethode. Het totaal van de rentelasten wordt 'omgeslagen' over het geheel van de investeringen. De rentelasten betreffen het totaal van de rentelasten op de langlopende geldleningen en de kortlopende financiering minus de renteopbrengsten van overtollige middelen en verstrekte geldleningen.

Door toepassing van de rente-omslagmethode worden de rentelasten aan de hand van de stand van de investeringen toegerekend aan de prestaties in de programmabegroting. De achterliggende gedachte is hierbij dat de gehanteerde omslagrente een reëel percentage is. Zodra de afwijking tussen de gehanteerde omslagrente en de werkelijke rentelast te groot wordt, dan dient de gehanteerde omslagrente aangepast te worden.

Hieronder een overzicht van het renteresultaat:

	Renteresultaat			2024
a	De externe rentelasten	8.414		
b	De externe rentebaten	-917		
	Saldo rentelasten en rentebaten		7.497	
c1	De rente doorberekend aan de grondexploitatie	-160		
c2	De rente van projectfinanciering richting het taakveld	-		
c3	De rentebaat van doorverstrekte leningen richting het taakveld	-		
	Saldo aan taakvelden toe te rekenen externe rente		-160	
d1	Rente over eigen vermogen	-		
d2	Rente over voorzieningen	-		
	Saldo rente over het eigen vermogen en de voorzieningen		0	
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente			7.337
	Totaal aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)			-8.825
	Renteresultaat op het taakveld Treasury (-/- = voordeel)			-1.488

Doordat er een verschil is tussen het gehanteerde omslagpercentage en het werkelijke percentage ontstaat er een renteresultaat. Omdat het renteresultaat over 2024 hoger zou uitkomen dan de wettelijke norm (Besluit Begroting en Verantwoording) is bij de eerste voortgangsrapportage de omslagrente voor 2024 verlaagd van 1,00% naar 0,90%.

Het gerealiseerde renteresultaat (na wijziging van de omslagrente) van € 1.488.000 voordelig betekent dat de gehanteerde omslagrente van 0,90% hoger is dan het werkelijke percentage. Er wordt € 1.488.000 meer rente doorberekend naar de activa, dan dat er daadwerkelijk aan rente wordt betaald aan de geldverstrekkers. Het verschil bevindt zich binnen de toegestane bandbreedte van 25%. Dat betekent dat een reëel rentepercentage wordt toegerekend aan de activa.

Begrotingsaanpassingen

In de Kaderbrief 2024 - 2028 is voor 2024 een voordeel gemeld op Treasury van € 4.591.000. De begroting is hierop aangepast. In de 2e voortgangsrapportage 2024 is een aanvullend voordeel gemeld van € 1.997.000. De begroting is hierop eveneens aangepast. Het gemelde voordeel is hoofdzakelijk het gevolg van een gewijzigde financieringsbehoefte ten opzichte van de begroting. Het verschil in financieringsbehoefte wordt vooral veroorzaakt doordat uitgaven die verwacht werden voor 2024, zijn doorgeschoven naar latere jaren. Bij de jaarrekening 2024 heeft het taakveld Treasury, ten opzichte van de gewijzigde begroting, een positief resultaat van € 484.000, door onverwachte rentebaten op het schatkistbankieren.

Schatkistbankieren

Gedurende 2024 was het een korte periode nodig om geld af te storten in 's Rijks schatkist om binnen de gestelde doelmatigheidsdrempel te blijven.

Conform de vereisten in het BBV (art 52c) is in de toelichting op de balans het drempelbedrag vermeld en, per kwartaal, het bedrag aan middelen dat de gemeente Leiden buiten 's Rijks schatkist heeft aangehouden.

Overig

Complexe financiële producten

De gemeente Leiden maakt geen gebruik van complexe financiële producten zoals derivaten.

Geldstromenbeheer

De betalingen van de gemeente vinden zo veel mogelijk via de BNG plaats omdat door de BNG de kortlopende financieringsbehoefte voor de gemeente Leiden wordt afgedekt. Met de BNG is daartoe een ruime kredietfaciliteit van € 75 miljoen overeengekomen. Via de ING wordt een aantal bulkmutaties afgehandeld.

2.3.5 Bedrijfsvoering

Deze paragraaf gaat over de bedrijfsvoering van de gemeente Leiden. Bedrijfsvoering vormt een beperkt onderdeel van de totale begroting, maar raakt de hele organisatie. Onder bedrijfsvoering verstaan we alle activiteiten die zorgen dat de gemeente haar belangrijkste taken kan uitvoeren. Bedrijfsvoering bestaat uit de volgende onderdelen:

- communicatie;
- facilitaire zaken;
- financiën;
- HRM (personeelszaken) en organisatieontwikkeling;
- informatievoorziening, data en privacy;
- inkoop en contractmanagement;
- juridische zaken.

Deze paragraaf bestaat uit vijf delen:

1. *Centrumregeling Bedrijfsvoering Leidse regio*: over de samenwerking in de regio;
2. *Strategisch Plan Bedrijfsvoering Leidse Regio*: de belangrijkste plannen aan de hand van drie thema's;
3. *Organisatieontwikkeling gemeente Leiden*: verder ontwikkelen van de hele organisatie;
4. *Rechtmatigheidsverantwoording en interbestuurlijk toezicht*: over de uitkomsten van het toezicht van onze interne accountant en de provincie;
5. *Doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken*: een overzicht van de onderzoeken die we in 2024 hebben afgerond.

De eerste twee delen gaan over het werken met en voor de regio. De laatste drie delen gaan over het werken in en voor Leiden.

1. Centrumregeling Bedrijfsvoering Leidse regio

Op 1 januari 2023 is de centrumregeling Bedrijfsvoering Leidse regio van start gegaan. De Leidse regio bestaat uit de gemeenten Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude. De gemeente Leiden doet de bedrijfsvoering voor deze gemeenten. De afspraken die hierover zijn gemaakt staan in de [Centrumregeling Bedrijfsvoering Leidse regio](#) en in dienstverleningsovereenkomsten (één per gemeente).

De gemeente Leiden voert ook de bedrijfsvoering uit voor twee gemeenschappelijke regelingen. Dit zijn Holland Rijnland en Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland. De dienstverlening aan deze organisaties is ongeveer hetzelfde als de dienstverlening aan de regiogemeenten. De afspraken maken alleen geen deel uit van de Centrumregeling Leidse regio. Hiervoor hebben we aparte afspraken gemaakt.

Evaluatie light

In de Centrumregeling staat dat deze ten minste eens per vier jaar geëvalueerd moet worden en voor het eerst in 2024. In de zomer van 2024 is de eerste evaluatie uitgevoerd. De evaluatieperiode was met anderhalf jaar erg kort. Daarom is er ook geen uitgebreide, maar een korte evaluatie gedaan: de 'evaluatie light'.

De evaluatie light kon door de korte looptijd nog geen scherpe conclusies trekken over het functioneren van de centrumregeling. Wel hebben de onderzoekers geconstateerd dat de samenwerking tot nu toe "opmerkelijk soepel" verloopt. En "het is knap – en ongebruikelijk – dat de dienstverlening vooralsnog niet heeft geleden onder de transitie". Dat zijn mooie complimenten!

Alle partners geven aan op dezelfde manier te willen blijven samenwerken. Er zijn ook een aantal aanbevelingen gedaan. Deze hebben vooral betrekking op het verduidelijken en borgen van de gemaakte afspraken. In oktober 2024 zijn alle aanbevelingen overgenomen en opgepakt. De uitvoering loopt door in 2025.

Afronden transitie van de bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering van Servicepunt71 is op 1 januari 2023 'as is' overgegaan naar Leiden en samengevoegd met de Leidse concernstaf tot het cluster Interne Dienstverlening en Advisering (IDA). Er startte een transitieperiode die twee jaar duurde en waarin de nieuwe samenwerking met de regio vormgegeven werd. De afspraken in de Centrumregeling waren daarbij leidend.

Wat hebben we in 2024 gedaan?

- Op 1 januari 2024 is cluster IDA gestart met een nieuwe structuur. Deze nieuwe structuur zorgt dat het cluster beter te besturen is.
- Bij de nieuwe vorm van samenwerken hoort ook een nieuwe overlegstructuur. We zijn daarom in januari 2024 begonnen met twee nieuwe overleggen: het interne Bedrijfsvoeringsoverleg en het regionale Platform Bedrijfsvoering. Deze overleggen adviseren de directeur IDA en het directieteam van Leiden over de bedrijfsvoering.

- Op 1 april 2024 is het Strategisch Plan Bedrijfsvoering Leidse Regio vastgesteld. Vervolgens is gestart met het maken van een Uitvoeringsplan met concrete acties. In deel 2 van deze paragraaf staat meer informatie over het Strategisch Plan en het Uitvoeringsplan.
- In 2024 is het relatiebeheer gestart. Relatiebeheer betekent dat aan alle klanten (Leidse clusters, Leidse instellingen, drie buurgemeenten, Holland Rijnland en Serviceorganisatie Zorg) een relatiebeheerder is toegewezen. Deze relatiebeheerder volgt de samenwerking, weet wat er speelt bij de ander en wat de afspraken zijn over de samenwerking. Gaat de samenwerking een keer wat stroef? Dan gaat de relatiebeheerder hiermee aan de slag.
- In december 2024 is de transitiefase officieel afgesloten tijdens een bijeenkomst voor alle medewerkers van cluster IDA.

Vernieuwen dienstverleningsovereenkomsten

De dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) met de drie partnergemeenten hadden een looptijd van twee jaar (2023-2024). In 2024 zijn nieuwe DVO's en modules bedrijfsvoering afgesloten voor de jaren 2025 - 2027. Een 'module bedrijfsvoering' is een overzicht van dienstverlening en producten die cluster IDA levert. De module is als bijlage opgenomen bij de DVO.

Bij het maken van de nieuwe DVO's is bewust gekozen om zo min mogelijk aan te passen. Dit sluit aan bij de conclusie uit de evaluatie licht dat de regiogemeenten tevreden zijn over de samenwerking met Leiden. Wel zijn de teksten die verwezen naar de transitiefase verwijderd. Ook zijn een aantal onderdelen verduidelijkt die tijdens de transitiefase voor onduidelijkheid zorgden.

2. Strategisch Plan Bedrijfsvoering Leidse Regio

De gemeente krijgt te maken met steeds ingewikkeldere vraagstukken. We krijgen meer taken en opgaven vanuit het Rijk of door onze eigen ambities. Bij deze maatschappelijk opgaven stellen we altijd onze inwoners, bedrijven en instellingen centraal.

De bedrijfsvoering ondersteunt de organisatie in het omgaan met deze opgaven. We zorgen ervoor dat we een flexibele organisatie zijn die zich makkelijk en snel kan aanpassen. Daarbij is het belangrijk dat de bedrijfsvoering ook zichzelf blijft ontwikkelen. Het *Strategisch Plan Bedrijfsvoering Leidse Regio* geeft hier voor de komende jaren richting aan. Dit plan is samen met de regio gemaakt en op 1 april 2024 vastgesteld.

In het Strategisch Plan staan:

- de opgaven die alle gemeenten in de Leidse regio de komende jaren hebben;
- de uitgangspunten die we hebben voor de samenwerking in de Leidse regio;
- drie strategische thema's waar we met elkaar aan werken.

De drie strategische thema's zijn:

- a. Duurzame inzetbaarheid;
- b. Wendbare bedrijfsvoering;
- c. Digitale transformatie.

Deze thema's en de bijbehorende acties worden jaarlijks verder uitgewerkt in een Uitvoeringsplan. In 2024 is gestart met het maken van het eerste Uitvoeringsplan. Dit plan zal begin 2025 worden vastgesteld. De acties zijn (waar mogelijk) al in 2024 opgestart.

De paragraaf bedrijfsvoering wordt vanaf nu steeds opgesteld aan de hand van deze drie strategische thema's.

Hieronder wordt elk strategisch thema kort beschreven. We benoemen wat we in 2024 hebben gedaan dat bijdraagt aan het thema. En we geven bij de thema's Duurzame inzetbaarheid en Digitale transformatie een aantal indicatoren en/of kengetallen die in de Begroting 2024 zijn genoemd.

a. Duurzame inzetbaarheid

Duurzame inzetbaarheid betekent dat mensen graag bij Leiden komen én blijven werken. Nieuwe medewerkers helpen we snel hun weg te vinden in de organisatie. **De juiste mensen werken op de juiste plek:** ze doen werk dat past bij hun talenten en waar ze plezier in hebben. Leiden is een **aantrekkelijke werkgever voor onze bestaande en toekomstige medewerkers** met aandacht voor een prettige en veilige werkomgeving.

Wat hebben we in 2024 gedaan?

- **Inspanningen op het gebied van Veilig Publieke Taak (VPT) en integriteit:**
 - Het *Integriteitsbeleid Leiden*, de *Gedragscode Leiden* en de *Regeling melding vermoeden Integriteitsschending, misstand en onregelmatigheid* zijn opgesteld en door de gemeentesecretaris vastgesteld. Het college heeft de regeling op 7 januari 2025 [bekrachtigd](#).
 - We zijn begonnen met het maken van het *Veiligheids- en agressieprotocol voor politieke ambtsdragers Leiden*. Besluitvorming volgt begin 2025.
 - We hebben diverse onderzoeken uitgevoerd naar aanleiding van integriteitsmeldingen.
 - Er is een *protocol VPT* en een *Leidraad aangifte Politie* voor medewerkers opgesteld.

- **Vitaal en gezond:** in 2024 hebben we ingezet op het verlagen van de werkdruk, het verminderen van ziekteverzuim en het verbeteren van de vitaliteit van medewerkers. De focus lag op het voorkomen van verzuim en zorgen voor een gezonde werkomgeving. Dit deden we onder andere door:
 - het aanbieden van een uitgebreid vitaliteitsprogramma voor medewerkers waaronder het online platform voor mentale gezondheid *OpenUp*;
 - het bespreekbaar maken van werkdruk in de organisatie.
- **Arbo:**
 - de samenwerking met de externe arbodienst is verlengd;
 - er is een Arbobeleidsplan vastgesteld;
 - er is een inhaalslag gemaakt op het uitvoeren van risico-inventarisaties en -evaluaties (RI&E). Alle werkgevers zijn wettelijk verplicht om RI&E's op te stellen en actueel te houden. In een RI&E staat welke arbeidsrisico's er binnen het bedrijf kunnen zijn en welke maatregelen de werkgever neemt om gezondheidsklachten en ongevallen te zoveel mogelijk te voorkomen.
- **Strategisch opleidingsbeleid:** in 2024 is verder gewerkt aan de uitvoering van het strategisch opleidingsbeleid dat in 2023 is vastgesteld. Er zijn bijvoorbeeld trajecten gestart voor persoonlijk leiderschap.
- **Aantrekkelijk en inclusief werkgeverschap:** we willen een aantrekkelijke en inclusieve werkgever zijn en blijven voor onze (toekomstige) medewerkers. Dit deden we onder andere door:
 - een start te maken om personele regelingen stapsgewijs te actualiseren en moderniseren.
 - te onderzoeken hoe we ons HRM beleid nog inclusiever kunnen maken. We zijn bijvoorbeeld gestart met testen en leren op het gebied van objectief werven en selecteren.
 - medewerkers de ruimte geven om zich te ontwikkelen en door te groeien.
 - een start te maken met het ontwikkelen van een toolbox Diversiteit, Integriteit en Gelijkwaardigheid (DIG). In de toolbox zitten praktische en toegankelijke hulpmiddelen waarmee iedereen direct aan de slag kan.
- **Optimale formatie en bezetting:** ook in 2024 hebben we rekening gehouden met een steeds krappere wordende arbeidsmarkt. Vooral via interne werving hebben we veel vacatures kunnen vervullen. Ook hebben we nieuwe manieren ingezet om kandidaten aan te trekken. En we hebben het selectieproces verder geprofessionaliseerd. Tot slot hebben we onze zichtbaarheid als goed en inclusief werkgever vergroot.

Wat hebben we gemeten?

In de Begroting 2024 staat dat we in de jaarstukken de volgende kengetallen opnemen: Formatie en Bezetting, een analyse van de salarislasten, Verzuim, Mobiliteit, Samenstelling van het medewerkersbestand, Stages en Banenafpraak. Deze informatie staat hieronder. Alle getallen in de tabellen zijn inclusief Lakenhal en Erfgoed Leiden en Omstreken, maar exclusief DZB.

Formatie en bezetting (peildatum 31/12/2024)

De totale formatie is met 52,68 fte gegroeid sinds 31 december 2023: van 1684,77 fte naar 1737,45 fte. Fte staat voor full time equivalent. Eén fte staat volgens de cao gemeenten gelijk aan 36 uur.

Niet alle medewerkers werken 36 uur. Er zijn ook medewerkers die deeltijd werken. De bezetting laat zien hoeveel mensen daadwerkelijk bij de gemeente werken.

De totale bezetting in *aantallen* is gegroeid met 92 medewerkers: van 1819 naar 1911. De totale bezetting in *fte* is gegroeid met 44,3 fte: van 1710 fte naar 1754,3 fte.

Er was in 2024 meer bezetting (1754,3 fte) dan formatie (1737,45 fte). Dit komt door tijdelijke contracten die zijn gebaseerd op tijdelijk geld. Het tijdelijke geld wordt niet meegeteld in de formatie.

De formatie groeit elk jaar, zowel landelijk als in onze gemeente. Er zijn verschillende redenen voor deze groei:

- meer regionale samenwerking en tijdelijke functies, bijvoorbeeld noodopvang;
- groei in beleidsfuncties door programma's en projecten;
- meer werk bij Veiligheid en bouwtoezicht;
- groei en doorstroom van projectondersteuners;
- extra instroom vanwege verwachte uitstroom;
- nieuwe functies na de reorganisatie van Cluster IDA.

Analyse van de salarislasten

	2023	2024	Streefwaarde 2024
Totaal uitgaven loonsom	139.394.082	152.939.009	-
Totaal uitgaven externe inhuur	31.615.351	33.254.114	-
Percentage externe inhuur	18,5%	17,9%	18,2%

In bovenstaande tabel wordt inzicht gegeven in het resultaat van de kosten van de externe inhuur ten opzichte van de personele lasten. De belangrijkste redenen om in te huren zijn:

- het realiseren van (tijdelijke) projecten;

- inzet van specialistische kennis;
- vervanging bij ziekte;
- krapte op de arbeidsmarkt waardoor een vacature moeilijk in te vullen is.

Zoals ook in de Begroting 2024 staat, was het verlagen van het percentage externe inhuur gezien de huidige arbeidsmarkt geen doel op zich.

In de Begroting van 2024 is een streven externe inhuur van 18,2% opgenomen¹. Het percentage externe inhuur over 2024 was met 17,9% lager dan bij de tweede voortgangsrapportage was verwacht (18,5%) en ook lager dan het in de begroting opgenomen percentage (18,2%). Het percentage is lager uitgekomen omdat er vaker met interne inlening kon worden gewerkt.

Verzuim

	2023	2024	Streefwaarde 2024
Ziekteverzuimpercentage	6,7%	6,8%	6,4%

We hebben in 2024 sterk ingezet op preventie. Het vitaliteitsprogramma *Sterk in je Werk* biedt medewerkers opties zoals:

- trainingen en workshops, bijvoorbeeld over een goede balans tussen privé, werk en mantelzorg of stoppen met roken;
- een fitcheck;
- hulp bij geldproblemen (Financieel Fit);
- laagdrempelige toegang tot mentale zorg via het online platform OpenUp.

Ook heeft elk cluster heeft een gerichte aanpak via de Sociaal Medische Teams (SMT). De focus ligt op de rol van leidinggevenden: welke acties kunnen zij doen om verzuim te verminderen.

Ondanks alle acties zien we in 2024 een kleine stijging in ziekteverzuim. Vooral langdurig verzuim (43 - 365 dagen) blijft een aandachtspunt. De analyse van de externe Arbodienst en de landelijke analyse van het A&O fonds zijn op dit moment nog niet beschikbaar. Daarom kunnen we geen toelichting geven.

Mobiliteit

In 2024 waren er 379 vacatures. Dat waren er 21 meer dan in 2023. De groei is minder sterk dan tussen 2022 en 2023 (toen was de stijging 100 vacatures). We zien hier de arbeidsmarkt enigszins stabiliseren.

De Omgevingswet zorgde in 2023 voor veel nieuwe vacatures, maar in 2024 is die invloed kleiner. Daarnaast blijven plannen voor energietransitie en woningbouw zorgen voor een blijvende vraag naar personeel.

Samenstelling van het medewerkersbestand

2024	In dienst	Uit dienst
35 jaar of jonger	104	39
36 – 59 jaar	134	66
60 jaar en ouder	8	60
Totaal	246	165

Stages

Stages	2023					2024				
Soort	Overig	MBO	HBO	WO	Totaal	Overig	MBO	HBO	WO	Totaal
Onbetaald	1	2	0	1	4	0	0	2	1	3
Betaald	6	33	33	35	107	1	28	55	30	114
Stage nieuw stijl/ Werkervaringsplaats	7	0	0	2	9	9	0	0	2	11
Totaal	14	35	33	38	120	10	28	57	33	128

¹ Het streefpercentage inhuur 2024 was gebaseerd op de landelijke realisatie van de 100.000+ gemeenten volgens gegevens uit de Personeelsmonitor 2022 van de VNG. Dit was bij het opstellen van de begroting het laatst bekende percentage. Bij de berekening van dit percentage wordt de berekeningsmethode van de Personeelsmonitor gehanteerd. Externe inhuur is in deze methode uitsluitend inhuur van private organisaties met een winstoogmerk. Interne inhuur of inhuur van bijvoorbeeld een buurgemeente wordt dus niet meegeteld.

Het totaal aantal gestarte stages is in 2024 iets toegenomen ten opzichte van 2023. Deze stijging is voornamelijk te verklaren door een toename van stages op HBO niveau. In 2024 is namelijk extra ingezet op de werving van hbo-stagiairs.

Banenaafsprak

Banenaafsprak	2023	2024
Quotum banenaafsprak	54	55,41
Aantal fte nieuwe plaatsingen	2	2,13
Aantal fte	48	49

De Wet Banenaafsprak is een afspraak tussen het kabinet en werkgevers om extra banen te creëren voor mensen met een ziekte of handicap. Het doel is om mensen die niet zelfstandig het minimumloon kunnen verdienen, met ondersteuning bij een werkgever aan het werk te helpen.

Sinds 2023 liep het aantal medewerkers in de doelgroep banenaafsprak terug. In april 2024 zijn daarom nieuwe doelstellingen vastgesteld. Hierdoor is de aandacht voor het aannemen van mensen uit de doelgroep Banenaafsprak toegenomen. De dalende trend is doorbroken, maar het quotum is in 2024 niet behaald.

b. Wendbare bedrijfsvoering

Er gebeurt veel in de wereld, bijvoorbeeld op het gebied van geopolitiek en technologische ontwikkelingen. Dat vraagt ook iets van ons als organisatie: we moeten ons goed tot deze ontwikkelingen verhouden. We moeten in beeld hebben hoe ze ons kunnen raken en weten hoe we daar dan mee om kunnen gaan. Dat kan als de gemeentelijke organisatie een stevige basis heeft maar ook wendbaar is. Onze standaard **dienstverlening is voorspelbaar en herkenbaar** en sluit goed aan op de wensen van de organisaties waarvoor wij werken. Voor onze partners is **duidelijk** wanneer zij betrokken worden. De stevige basis van IDA geeft de gemeenten in de Leidse regio **de ruimte om wendbaar te zijn**.

Wat hebben we in 2024 gedaan?

- **BCM:** BCM staat voor *Business Continuity Management*. Dit betekent dat we maatregelen nemen zodat bij grote verstoringen of rampen we wel onze taken kunnen blijven doen. In 2024 hebben we een overzicht gemaakt van onze 20 belangrijkste processen. Hierbij hebben we vooral gekeken naar hoe lang het duurt om deze processen te herstellen bij een ramp. Daarnaast hebben we onderzocht wat de gevolgen zijn voor de gemeente als de processen verstoort raken en welke hulpmiddelen per proces nodig zijn. We hebben voor elk cluster een eerste versie van een continuïteitsplan gemaakt. Hierin staan per proces (risico-)inzichten en maatregelen (preventief, maar ook de herstelmaatregelen) benoemd. Er is bewustzijn ontstaan bij dienstverlening en ondersteuning over de betekenis en meerwaarde van BCM. Bij calamiteiten en oefeningen worden de leerpunten opgenomen en verwerkt in de continuïteitsplannen.
- **Meer aandacht voor risicomanagement:** voor de disciplines informatieveiligheid, privacy en BCM is een proef gestart om nog meer risicogericht te gaan werken. Zodat weloverwogen kan worden besloten welke maatregelen voorrang krijgen (zie ook onder c. digitale transformatie). Er is in deze proef een mooie samenwerking tot stand gebracht met aandacht voor risicomanagement en interne controle. In 2025 wordt deze samenwerking voortgezet en verder uitgebouwd.
- **Vorbereiding voor een nieuw financieel en inkoopstelsel:** het huidige financieel stelsel is oud en moet worden vervangen. In oktober is de opdracht voor implementatie van een nieuw financieel en inkoopstelsel definitief gegund. Na definitieve gunning is direct begonnen met de start van de implementatie. Het doel is om vanaf 1 januari 2026 in het nieuwe stelsel te gaan werken. Deze startdatum belangrijk omdat dan het oude stelsel niet meer wordt onderhouden door de leverancier.
- **Programma OTO:** zie de [Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid](#).
- **Gemeenschappelijke regelingen (GR):** de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) is per 1 juli 2022 in werking getreden. Hierin staat onder andere:
 - dat de GR moet vastleggen op welke besluiten gemeenteraden (naast de begroting) hun zienswijze moeten kunnen geven en
 - de mogelijkheid om als gezamenlijke raden een adviescommissie voor een GR in te stellen.
 Gemeenten en GR-en hadden tot en met juni 2024 de tijd om de diverse regelingen hierop aan te passen. De gemeente Leiden heeft met het oog hierop enkele uitgangspunten voor het aangaan, beheer en beëindiging van verbonden partijen opgenomen in de financiële verordening. Het bestaande beleidskader verbonden partijen heeft de raad ingetrokken ([RV 24.0090](#)). Bij het formuleren van de nieuwe uitgangspunten is rekening gehouden met de aanbevelingen vanuit eerdere rekenkamerrapporten. De raad kan conform de wet per GR voor een belangrijk deel zelf bepalen op welke wijze zij het toezicht op een GR vorm wil geven.
- **Strategische huisvesting:** in 2024 zijn we gestart met de voorbereiding voor het strategisch huisvestingsplan voor de gemeente Leiden. Hierin beschrijven we hoe de huisvesting van de ambtenaren er de komende 10 tot 15 jaar uit ziet. We kijken naar de gebouwen die we nu hebben, hoeveel mensen daar werken en hoe

we daar werken. We maken een voorspelling voor hoe we verwachten dat dit voor de toekomst verandert. Vervolgens doen we een voorstel voor hoe onze huisvesting er uit zou kunnen zien.

- **Werkprocesmanagement:** met de inzet van werkprocesmanagement werkten we in 2024 aan een stevige basis voor onze standaarddienstverlening. Tal van processen zijn verbeterd en gestandaardiseerd. Dit heeft een bijdrage heeft geleverd aan een betrouwbare en transparante dienstverlening. Hierdoor is meer ruimte ontstaan om complexe taken op te pakken en in te spelen op nieuwe ontwikkelingen.
- **Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)**¹: in de begroting stond dat het doel was om bij alle inkopen in 2024 minimaal 3 MVOI- thema's mee te nemen. De ervaring van het afgelopen jaar heeft ons geleerd, dat dit niet altijd de beste manier is om het aandeel van MVOI te meten. Voor aankomend jaar gaan we daarom kijken hoe we dit beter inzichtelijk en meetbaar kunnen maken. Op dit moment is MVOI een belangrijk onderwerp van gesprek in onze inkooptrajecten. Daarnaast worden maatschappelijke doelen en ambities die raakvlakken hebben met MVOI soms al onderdeel van beleid gemaakt. Een voorbeeld hiervan is het circulair sloopbeleid. In de meeste gevallen leidt dit ertoe dat één of meer MVOI-thema's mee worden genomen in de aanbesteding. Soms wordt hier met een zorgvuldig besluit van afgeweken. Bijvoorbeeld als er geen relatie is met MVOI binnen de opdracht. Een voorbeeld hiervan is het aanbesteden van een brandverzekering.
- **PCMO bij bezwaarbehandeling:** het toepassen van Prettig Contact met de Overheid (PCMO) bij de bezwaarbehandeling heeft de nodige aandacht gekregen. Dit loopt in 2025 verder door in de vorm van trainingen voor nieuwe commissieleden en medewerkers. Ook is de informele aanpak binnen bezwaren sociaal domein herijkt en de werkwijze geëvalueerd.

c. Digitale transformatie

De hele samenleving wordt steeds digitaler: we regelen meer zaken online en gebruiken meer digitale apparaten dan vroeger. De ontwikkelingen rondom Artificial Intelligence (AI, kunstmatige intelligentie) gaan heel snel. De gemeente wil graag dat de dienstverlening aansluit op deze maatschappelijke behoeften. Bovendien is **digitalisering een belangrijk onderdeel van ons werk** voor de stad en regio. We werken aan een **betrouwbare basis** van onze dienstverlening door aandacht te blijven houden voor een stabiele en simpele ICT-omgeving. We zorgen dat onze **informatiehuishouding op orde** is. We **versterken** de basis van **informatiebeveiliging** en ontwikkelen **datagedreven werken**. En we denken na over **veilig en slim gebruik van AI** in de Leidse regio.

Wat hebben we in 2024 gedaan?

- **Digitalisering:** in 2024 is hard gewerkt aan de basis. Digitalisering helpt ons in het oplossen van uitdagingen van de stad. We zorgen voor een stevige, flexibele infrastructuur die mee kan bewegen met veranderingen. Dit doen we met *Common Ground*: een manier om systemen beter met elkaar te laten samenwerken. Zo kan informatie makkelijker gedeeld worden en voorkomen we dubbel werk.
 - We hebben de aanschaf van een dataplatform voorbereid. Dit platform biedt een goede basis voor het verzamelen, analyseren en delen van data. Daardoor krijgen we betere inzichten en kunnen we sneller inspelen op de behoeften van de stad en haar inwoners. Het stelt ons in staat om slimmer en effectiever te werken en om data te gebruiken voor beleids- en besluitvorming.
 - Rondom het zaakstelsel en 'Huishouding op orde' zijn belangrijke stappen gezet. De manier van hoe we informatie opslaan is opnieuw bepaald. Dit verbetert de vindbaarheid van informatie. Het zorgt ervoor dat we voldoen aan wet- en regelgeving op het gebied van privacy, opslag, archivering en ontsluiting.
 - In 2024 hebben we een nieuwe werkwijze ingevoerd waarmee inwoners meldingen voor de openbare ruimte kunnen doen. We vernieuwen niet alleen hardware, maar maken ook onze werkwijze slimmer, degelijker en wendbaarder.
- **Kunstmatige intelligentie (AI):** kunstmatige intelligentie (vaak AI genoemd)² verandert de wereld in hoog tempo. Wat de toekomst precies brengt, weten we niet. De uitdaging is daarom niet (alleen) voorspellen wat er op onze gemeente af komt, maar vooral om ons voor te bereiden op het onbekende. Dat vraagt om een stevige basis, betrouwbare data én de wendbaarheid om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen. Samen ontdekken we wat AI kan betekenen voor de stad en onze medewerkers. We verkennen hoe we AI kunnen inzetten voor een efficiëntere bedrijfsvoering en het beter voorspellen van ontwikkelingen.
- **Informatiebeveiliging:**
 - In 2024 hebben we onderzoek laten doen naar de informatiebeveiliging en gegevensbescherming van gemeente Leiden. Zo hebben we een beter beeld gekregen van de staat van onze beveiliging. Het onderzoek laat zien dat onze beveiliging voor verbetering vatbaar is. We hebben daarom een verbeterplan opgesteld waarmee we onze beveiliging verder versterken. Hiermee gaan we in 2025 aan de slag.
 - We hebben in 2024 een start gemaakt met het in kaart brengen van onze algoritmes. Een algoritme is een stukje computersoftware die automatisch taken uitvoert. De Raad heeft daarom het college opgeroepen al onze algoritmes in kaart te brengen ([M.24.0056.30](#)). Afgelopen jaar is hier een plan

¹ Wat is Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)? De gemeente Leiden houdt bij het inkopen van producten, werken of diensten, rekening met onderwerpen die in de samenleving spelen. Dit betekent dat we bij het kopen van producten en diensten niet alleen kijken naar de prijs, maar ook naar het effect op mensen, het milieu en eerlijk zakendoen.

² Kunstmatige intelligentie wordt ook vaak AI genoemd. AI is de afkorting van 'artificial intelligence'. Dat is Engels voor kunstmatige intelligentie.

voor geschreven en zijn de verschillende afdelingen van de gemeente geïnformeerd. Het vullen van het landelijk Algoritmeregister zal in 2025 plaatvinden.

Wat hebben we gemeten?

In de Begroting 2024 staat dat we in de jaarstukken de volgende kengetallen opnemen:

- aantal datalekken, uitgesplitst naar ICT gerelateerd en overig;
- aantal klachten m.b.t. rechten van betrokkenen;
- aantal IT beveiligingsincidenten en inbreuken;
- percentage investeringen in cybersecurity van het totale ICT budget;
- percentage deelname medewerkers aan bewustwordings e-learnings.

Deze informatie staat hieronder. Onder de tabel worden de getallen toegelicht.

Kengetal	2024
1. Aantal datalekken	51
2. Aantal klachten m.b.t. rechten van betrokkenen	3
3. Aantal IT beveiligingsincidenten en inbreuken	438
4. Percentage investeringen in cybersecurity van het totale ICT budget	-
5. Percentage deelname medewerkers aan bewustwordings e-learnings	15,61%

1. Van de datalekken waren er 35 ICT gerelateerd. De overige datalekken zijn niet ICT gerelateerd. Een voorbeeld van een niet ICT-gerelateerd datalek is een verkeerd geadresseerde brief.
2. Inwoners of medewerkers die vinden dat hun recht op privacy (geregeld in de [AVG](#)) is geschonden kunnen hierover een klacht indienen bij de gemeente. Denk hierbij aan klachten over:
 - gebrek aan transparantie,
 - onrechtmatige verwerking,
 - misbruik van gegevens,
 - onjuiste/beveiligde gegevens,
 - schending van rechten en
 - slechte klachtbehandeling.Er zijn over het jaar 2024 drie klachten bekend binnen het Privacy team.
3. Wij monitoren (IT-)beveiligingsincidenten en inbreuken centraal binnen de gemeente. Hierbij geldt dat de definities van 'incident' en 'inbreuk' tot nu toe zeer ruim worden genomen. Het aantal van 438 incidenten bevat daarom ook geregistreerde vragen en problemen. Het aantal incidenten dat tot daadwerkelijke schade heeft geleid ligt veel lager.
4. Het is niet mogelijk om een onderscheid te maken tussen ICT-investeringen en cybersecurity-investeringen. We kunnen dit percentage daarom niet aanleveren.
5. Er worden verschillende trainingen over security & privacy aangeboden. Denk aan:
 - een uitleg over de basis van security & privacy,
 - een training op het gebied van phishing herkennen en
 - een training over hoe collega's veilig met elkaar kunnen communiceren.

3. Organisatieontwikkeling

De organisatieontwikkeling heeft zich in 2024 gericht op onze vier kernwaarden:

- wendbaarheid,
- slagvaardigheid,
- professionaliteit,
- samenwerken.

Ook streefden we naar een inclusieve organisatie waarin we op basis van gelijkwaardigheid met elkaar samenwerken.

De belangrijkste focusgebieden waren in 2024:

- *Verbindend leiderschap*: medewerkers tonen eigenaarschap en leidinggevend maken dat mogelijk door coaching en begeleiding;
- *Integraal en ketengericht samenwerken*: samenwerking over teams, clusters en organisaties heen verbeteren. We hebben de praktijk als centrale leerschool genomen. Hierdoor brachten we de organisatieontwikkeling dichtbij de medewerkers en hun dagelijkse werk. Daardoor kregen de kernwaarden nog meer betekenis in het werk. Dit droeg bij aan eigenaarschap.

4. Rechtmatigheidsverantwoording en interbestuurlijk toezicht

Rechtmatigheidsverantwoording van de interne accountant

Toetsing van de rechtmatigheid is sinds 2023 de verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders (hierna: het college). Hiervoor wordt de rechtmatigheidsverantwoording opgesteld. De externe accountant beoordeelt nog wel of de informatie van het college in de rechtmatigheidsverantwoording juist, toereikend en volledig (getrouw) is. Getrouwheidsfouten tellen mee in het oordeel van de accountant maar worden niet in de rechtmatigheidsverantwoording gerapporteerd. In het controleprotocol voor de accountantscontrole 2023 (artikel 3c) heeft de gemeenteraad ook aanwijzingen gegeven over zaken waarover de gemeenteraad in het kader van de financiële rechtmatigheid geïnformeerd wil worden in de paragraaf bedrijfsvoering, namelijk:

- A. de wijze waarop de rechtmatigheidsverantwoording tot stand is gekomen;
- B. nadere toelichtingen op bevindingen die zijn opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording;
- C. bewuste afwijkingen van wet- en regelgeving door bijzondere omstandigheden binnen de gemeente;
- D. bevindingen boven de rapporteringsgrens die niet in de rechtmatigheidsverantwoording zelf zijn opgenomen;
- E. beheersmaatregelen ten aanzien van geconstateerde fouten en onduidelijkheden (de leer- en verbeterpunten) om deze in de toekomst te voorkomen. Hieronder volgt een verdere toelichting.

A. Wijze waarop de rechtmatigheidsverantwoording tot stand is gekomen

Het college geeft in de rechtmatigheidsverantwoording aan in hoeverre de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen en het voorwaarden-, begrotings- en misbruik en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming zijn met door de gemeenteraad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving, oftewel in overeenstemming zijn met:

1. de Financiële verordening 2023 (RV 23.0072 van 29 augustus 2023) van de gemeente Leiden waarin de uitgangspunten zijn vastgelegd voor het financieel beleid, voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie. Ook zijn hierin nadere regels over het voorwaarden-, begrotings- en misbruik en oneigenlijk gebruik criterium opgenomen.
2. het Normenkader rechtmatigheid 2024 (RV 25.0016 van 17 april 2025) van de gemeente Leiden waarin de relevante wet- en regelgeving zijn opgenomen voor de jaarlijks rechtmatigheidscontrole door het college. Het normenkader is op 17 april 2025 met terugwerkende kracht door de gemeenteraad vastgesteld. Het normenkader gaat in op de operationalisatie van het voorwaarden-, begrotings- en misbruik en oneigenlijk gebruik criterium en is het begrotingscriterium nader toegelicht in het kader van het 'tijdig melden van overschrijdingen van lasten of investeringskredieten en/of onder- of overschrijdingen van baten).
3. het Controleprotocol voor de accountantscontrole jaarrekening 2023 (RV 23.0025 van 11 april 2023) van de gemeente Leiden waarin de gemeenteraad de verantwoordingsgrens en rapporteringsgrens bepaald heeft. De verantwoordingsgrens voor de rechtmatigheids-verantwoording is door de gemeenteraad vastgesteld op 1% van de begrote lasten (inclusief dotaties aan reserves) en de rapporteringtolerantie voor het toelichten van geconstateerde onrechtmatigheden is gesteld op € 826.500 (RV 21.0010).

B. Nadere toelichting op bevindingen die zijn opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording en beheersmaatregelen om dit in de toekomst te voorkomen

Niet van toepassing. Uit de rechtmatigheidsverantwoording blijkt dat het college van mening is dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde verantwoordingsgrens. Dit houdt dat het totaal van onrechtmatigheden (afwijkingen) lager zijn dan de door de gemeenteraad bepaalde verantwoordingsgrens. Alleen als het totaal van de onrechtmatigheden (afwijkingen) hoger is dan de verantwoordingsgrens worden deze opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording en is een nadere toelichting noodzakelijk.

C. Bewuste afwijkingen van wet- en regelgeving door bijzondere omstandigheden

Niet van toepassing (geen bewuste afwijkingen door bijzondere omstandigheden).

D/E. Bevindingen boven de rapporteringsgrens die niet in de rechtmatigheidsverantwoording zelf zijn opgenomen en beheersmaatregelen om dit in de toekomst te voorkomen

De bevindingen boven de rapportagegrens van € 826.500 (die niet in de rechtmatigheidsverantwoording zelf zijn opgenomen) worden toegelicht in deze paragraaf. Hierbij gaat het om bevindingen waarbij het voorwaarden-, begrotings- en misbruik en oneigenlijk gebruik criterium niet zijn nageleefd. Deze zijn hieronder toegelicht.

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van financiële beheershandelingen. De voorwaarden (eisen) zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedrag, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur. Het niet naleven van deze voorwaarden kan ook van invloed zijn op het getrouwe beeld van de jaarrekening. Deze bevindingen maken dan geen onderdeel uit van

de rechtmatigheidsverantwoording maar vallen onder de reikwijdte van de accountantscontrole (gericht op de getrouwheid van de jaarrekening).

Bevinding aanbestedingswet: in het proces van aanbesteden zijn 7 opdrachten als onrechtmatig aangemerkt met € 1.509.940 aan onrechtmatige bestedingen in 2024. De oorzaak van de fouten ligt voornamelijk bij opdrachten die niet Europees zijn aanbesteed maar wel de EU-drempel overschrijden en dus Europees aanbesteed hadden moeten worden en bij niet rechtmatige verlenging van opdrachten.

Beheersingsmaatregel aanbestedingswet: de huidige beheersmaatregelen zijn op dit moment toereikend. Team inkoopadvies en aanbestedingen monitort samen met de lijnorganisatie (en interne controle via de periodiek spendanalyse) de bestedingen van opdrachten en onderneemt waar mogelijk de nodige acties om de onrechtmatige opdrachten op te lossen. De meeste onrechtmatige opdrachten zijn (op korte termijn) opgelost door herstelacties (het contract is opgezegd of de opdracht is opnieuw en juist aanbesteed).

Er zijn verder geen bevindingen ten aanzien van het voorwaarden criterium.

Begrotingscriterium Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten, lasten en balansmutaties, moeten tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's (de gemeenteraad autoriseert de begroting op programmaniveau). Een overschrijding van lasten ten opzichte van de begroting is altijd onrechtmatig (op basis van artikel 189, lid 3 van de gemeentewet). In artikel 35c, lid 4 van de Financiële verordening 2023 van de gemeente Leiden zijn wel een aantal situaties opgenomen wanneer onrechtmatige overschrijdingen van lasten ten opzichte van de begroting als acceptabel worden aangemerkt.

Bevinding / overschrijding lasten t.o.v. de begroting

Bij **programma 1 'Bestuur en dienstverlening'** is een onrechtmatige overschrijding van lasten van € 208.000 ten opzichte van de begroting. Een overschrijding van lasten ten opzichte van de begroting is altijd onrechtmatig. Deze overschrijding betrof een extra dotatie aan de voorziening pensioenen wethouders. Deze dotatie is doorgaand bekend in december, voorafgaand aan het betreffende jaar, echter na de vaststelling van de begroting. Dit is elk jaar het geval en daarmee een bestendige gedragslijn. Deze overschrijding is daarmee rechtmatig.

Er is in 2024 extra ingezet op buurtbemiddeling, **programma 2 Veiligheid**. Hiermee zijn de lasten onrechtmatig overschreden met € 105.000 ten opzichte van de begroting. In artikel 35c, lid 4 van de Financiële verordening 2024 van de gemeente Leiden zijn een aantal situaties opgenomen wanneer onrechtmatige overschrijdingen van lasten ten opzichte van de begroting als acceptabel worden aangemerkt. Van de € 105.000 onrechtmatige overschrijding is € 71.000 als acceptabel aan te merken omdat direct gerelateerde inkomsten de overschrijding van de lasten compenseren. Het restant van de afwijking van € 34.000 is onrechtmatig.

In 2024 is er sprake van een overschrijding van lasten van € 781.000 [Ld1] [HH2] ten opzichte van de begroting voor **programma 8 Cultuur, sport en recreatie**. Er is sprake van een tweetal opvallende posten:

a. in de opbrengsten zijn zowel de opbrengsten begrepen van de ijshal als het bad. De Stichting de IJshal stuurt vervolgens een factuur voor de ontvangen opbrengsten. In 2024 bedroeg deze omzet ca. € 412.000, die vervolgens ook als kostenpost is opgenomen. Beide posten waren in de begroting niet voorzien.

b. de exploitatielasten van het Binnenbad De Vliet zijn hoger uitgekomen dan begroot: € 369.000.

Hierteenover staan hoger (diverse) baten u.h.v. doorbelastingen (niet begroot), groot € 212.000 en hogere inkomsten dan begroot, ad € 370.000.

In artikel 35c, lid 4 van de Financiële verordening 2024 van de gemeente Leiden zijn een aantal situaties opgenomen wanneer onrechtmatige overschrijdingen van lasten ten opzichte van de begroting als acceptabel worden aangemerkt. Van de € 592.000 onrechtmatige overschrijding is

- € 412.000 (ad a.) als acceptabel aan te merken omdat direct gerelateerde inkomsten (eveneens € 412.000) de overschrijding van de lasten compenseren.

- de hogere exploitatielasten van het Binnenbad € 369.000 (ad b) worden gecompenseerd door hogere inkomsten die (nog) niet op de juiste manier waren bepaald voor het eerste exploitatiejaar van het Binnenbad.

Beheersingsmaatregel - overschrijding lasten t.o.v. de begroting: in de planning- en controlcyclus wordt bij de voortgangsrapportages en slotwijziging meer aandacht gevraagd voor het toelichten/melden van afwijkingen en het aanpassen van de begroting.

De commissie BBV geeft via de Kadernota rechtmatigheid haar visie over de invulling van het begrip rechtmatigheid. In 2023 is de Kadernota rechtmatigheid gewijzigd en is een nadere toelichting gegeven op het begrip begrotingsonrechtmatigheid. Vanaf 2023 kunnen ook onderschrijdingen van lasten of onder- of overschrijdingen van baten onrechtmatig zijn. Dat is het geval als deze niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of niet tijdig aan de gemeenteraad zijn gemeld. In de Financiële verordening 2023 van de

gemeente Leiden, in 2024 aangepast, Kort gezegd komt het er op neer dat overschrijdingen van lasten of onder- of overschrijdingen van baten tijdig (en dus rechtmatig) zijn gemeld als deze zijn toegelicht in één van de producten van de planning-en-controlcyclus van de gemeente Leiden. En daarbij de regels in de financiële verordening en het Normenkader rechtmatigheid 2023 van de gemeente Leiden zijn gevolgd. Met de aanvullende opmerking dat afwijkingen ten opzichte van de laatst gewijzigde begroting dienen te worden gemeld en toereikend te worden toegelicht in de jaarrekening. Besluitvorming over de inzet van ontstane financiële ruimte of het oplossen van tekorten vindt dan plaats bij de eerstvolgende kaderbrief (artikel 7b lid 2 van de financiële verordening).

Bevinding (1) - overschrijdingen van lasten of onder- of overschrijdingen van baten: op elk programma (naast de hierboven beschreven overschrijding van de lasten op programma 8) is sprake van overschrijdingen van lasten en/of onder- of overschrijdingen van baten. Deze bestaan uit hogere baten (overschrijdingen) van € 6.187.000, lagere baten (overschrijdingen) van € 4.413.000 en overschrijdingen van (lagere) lasten € 26.301.000 en overschrijdingen van lasten € 905.000. Deze afwijkingen zijn juist en volledig (en dus tijdig) toegelicht in de jaarrekening. Via bestemmingsvoorstellen besluit de raad wat hiermee gebeurt in het nieuwe jaar.

Bevinding (2) - overschrijdingen van lasten of onder- of overschrijdingen van baten: artikel 7 lid 3 van de financiële verordening geeft aan dat het college de gemeenteraad informeert als het verwacht dat de lasten, baten of investeringsuitgaven de begroting met meer dan € 100.000 gaan onder- of overschrijden. De huidige werkwijze binnen de gemeente sluit hierop aan: verwachte mee- en tegenvallers leiden tot een toelichting in één van de voortgangsrapportages. Die worden ook vertaald in een begrotingswijziging. Desalniettemin is ook bij deze jaarrekening sprake van onder- en overschrijdingen die mogelijk al eerder in beeld waren of in beeld hadden moeten zijn. En die dus in een van de voortgangsrapportages hadden kunnen worden opgenomen. Dat is achteraf echter moeilijk vast te stellen. Dit is een aandachtspunt.

Dit vraagt om de volgende *beheersingsmaatregel*: bij de aanmelding van over- en overschrijdingen van de begroting goed kijken naar de volledigheid van de meldingen. Ook bijvoorbeeld de overschrijdingen die volledig conform afspraak met de raad worden verrekend met reserves. Het 'tijdig' informeren van de raad over afwijkingen van de begroting is geregeld in de financiële verordening.

Er zijn verder geen bevindingen ten aanzien van het begrotingscriterium. Er zijn afwijkingen (overschrijdingen) van kredieten (investeringsbudgetten) van € 184.484, maar dit is kleiner dan de rapporteringstolerantie van € 826.500 en hoeft daarom verder niet toegelicht te worden in de paragraaf bedrijfsvoering.

Hieronder is een nadere toelichting op de begrotingsonrechtmatigheid opgenomen:

Programma (Bedragen x € 1.000)	Begroting 2024 na wijziging			Realisatie 2024			Begrotingsafwijking		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma 1 Bestuur en dienstverlening	4.813	-27.331	-22.517	4.744	-27.539	-22.794	-69	-208	-277
Programma 2 Veiligheid	887	-17.538	-16.651	809	-17.643	-16.835	-78	-105	-184
Programma 3 Economie	2.764	-12.916	-10.152	2.007	-10.728	-8.720	-756	2.188	1.432
Programma 4 Bereikbaarheid	25.264	-29.476	-4.212	25.250	-28.155	-2.905	-14	1.321	1.307
Programma 5 Omgevingskwaliteit	43.003	-75.271	-32.268	44.910	-73.526	-28.616	1.907	1.744	3.651
6 Programma Stedelijke Ontwikkeling	19.646	-60.260	-79.906	20.097	-58.922	-79.019	-451	1.388	887
Programma 7 Jeugd en onderwijs	6.843	-76.045	-69.202	7.185	-75.052	-67.867	342	993	1.334
Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	9.047	-49.268	-40.221	10.703	-49.860	-39.157	1.655	-592	1.063
Programma 9 Maatschappelijke onderst.	24.228	-134.147	-109.919	23.077	-128.189	-105.112	-1.151	5.958	4.807
Programma 10 Werk en inkomen	83.866	-131.656	-47.790	86.149	-129.340	-43.191	2.283	2.316	4.599
Algemene middelen, onvoorzien, overhead en vpb	466.540	-100.643	365.897	464.646	90.201	374.445	-1.894	10.442	8.548

Programma	Sprake van een begrotingsonrechtmatigheid? (Bedragen x € 1)	Voldaan aan bepalingen van de financiële verordening?	Totaal onrechtmatig	Onrechtmatigheden?	
				Acceptabel	Niet acceptabel
			€ 1.094.000	€ 1.060.000	€ 34.000
Programma 1 Bestuur en dienstverlening	Hogere (overschrijding) lasten € 208.000 en lagere (onderschrijding) baten € 69.000. De afwijkingen zijn voornamelijk ontstaan binnen beleidsterrein 1A Bestuur en toereikend toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 2.2.1)	Ja	€ 208.000	€ 208.000	€ 0
Programma 2 Veiligheid	Hogere (overschrijding) lasten € 105.000 en lagere (onderschrijding) baten € 78.000. De afwijkingen zijn voornamelijk ontstaan binnen beleidsterrein 2A Veiligheid en toereikend toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 2.2.2): Er is in 2024 extra ingezet op buurtbemiddeling, programma 2 Veiligheid. Hiermee zijn de lasten onrechtmatig overschreden met € 105.000 ten opzichte van de begroting. In artikel 35c, lid 4 van de Financiële verordening 2024 van de gemeente Leiden zijn een aantal situaties opgenomen wanneer onrechtmatige overschrijdingen van lasten ten opzichte van de begroting als acceptabel worden aangemerkt. Van de € 105.000 onrechtmatige overschrijding is € 71.000 als acceptabel aan te merken omdat direct gerelateerde inkomsten de overschrijding van de lasten compenseren. Het restant van de afwijking van € 34.000 is onrechtmatig.	Nee	€ 105.000	€ 71.000	€ 34.000
Programma 3 Economie	Lagere (onderschrijding) lasten € 2.188.000 en lagere (onderschrijding) baten € 756.000. De afwijkingen zijn voornamelijk ontstaan binnen de beleidsterreinen 3B Stimuleren van ondernemen en 3D Circulaire economie ruimte om te ondernemen en toereikend toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 2.2.3).	Ja			
Programma 4 Bereikbaarheid	Lagere (onderschrijding) lasten € 1.321.000 en lagere (onderschrijding) baten € 14.000. De afwijkingen zijn voornamelijk ontstaan de beleidsterreinen 4A Duurzame mobiliteit en 4B Bereikbaarheid en toereikend toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 2.2.4).	Ja			
Programma 5 Omgevingskwaliteit	Lagere (onderschrijding) lasten € 1.744.000 en hogere (overschrijding) baten € 1.907.000. De afwijkingen zijn voornamelijk ontstaan binnen meerdere beleidsterreinen en toereikend toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 2.2.5).	Ja			
Programma 6 Stedelijke ontwikkeling	Lagere (onderschrijding) lasten € 1.944.000 en lagere (onderschrijding) baten € 28.000. De afwijking is voornamelijk ontstaan binnen de beleidsterreinen 6A Ruimtelijke planvorming en plantoetsing en 6D Energietransitie en toereikend toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 2.2.6).	Ja			
Programma 7 Jeugd en onderwijs	Lagere (onderschrijding) lasten € 993.000 en hogere (overschrijding) baten € 342.000. De afwijking is voornamelijk ontstaan binnen de beleidsterreinen 7A Jeugd en 7C Onderwijsbeleid en toereikend toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 2.2.7).	Ja			
Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	Hogere (overschrijding) lasten € 592.000 en hogere (overschrijding) baten € 1.655.000. De afwijking is voornamelijk ontstaan binnen het onderstaande beleidsterrein 8C Sport en toereikend toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 2.2.8): a. in de opbrengsten zijn zowel de opbrengsten begrepen van de ijshal als het bad. De Stichting de IJshal stuurt vervolgens een factuur voor de ontvangen opbrengsten. In 2024 bedroeg deze omzet ca. € 412.000, die vervolgens ook als kostenpost is opgenomen. Beide posten waren in de begroting niet voorzien. b. de exploitatielasten van het Binnenbad De Vliet zijn hoger uitgekomen dan begroot: € 369.000. Hiertegenover staan hoger (diverse) baten u.h.v. doorbelastingen (niet begroot), groot € 212.000 en hogere inkomsten dan begroot, ad € 370.000. In artikel 35c, lid 4 van de	Ja	€ 781.000	€ 781.000	€ 0

	Financiële verordening 2024 van de gemeente Leiden zijn een aantal situaties opgenomen wanneer onrechtmatige overschrijdingen van lasten ten opzichte van de begroting als acceptabel worden aangemerkt. Van de € 592.000 onrechtmatige overschrijding op het programma 8C Sport is - € 412.000 (ad a.) als acceptabel aan te merken omdat direct gerelateerde inkomsten (eveneens € 412.000) de overschrijding van de lasten compenseren. - de hogere exploitatielasten van het Binnenbad € 369.000 (ad b) worden gecompenseerd door hogere inkomsten die (nog) niet op de juiste manier waren bepaald voor het eerste exploitatiejaar van het Binnenbad. De overige afwijkingen binnen dit programma zijn < € 250.000 en cf. de financiële verordening niet toegelicht. Conclusie: De initieel onrechtmatige lasten (overschrijding) wordt volledig gecompenseerd door hogere baten (eveneens overschrijding).				
Programma 9 Maatschappelijke ondersteuning	Lagere (overschrijding) lasten € 5.958.000 en lagere (overschrijding) baten € 1.151.000. De afwijking is voornamelijk ontstaan binnen meerdere beleidsterreinen en toereikend toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 2.2.9).	Ja			
Programma 10 Werk en inkomen	Lagere (overschrijding) lasten € 2.316.000 en hogere (overschrijding) baten € 2.283.000. De afwijking is voornamelijk ontstaan binnen meerdere beleidsterreinen en toereikend toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 2.2.10).	Ja			
Algemene middelen, onvoorzien, overhead en vpb	Lagere (overschrijding) lasten € 10.442.000 en hogere (overschrijding) baten € 1.894.000. De afwijking is ontstaan binnen meerdere beleidsterreinen en toereikend toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 2.2.11 + 2.2.12)	Ja			
Conclusie: Programma 1, 3 t/m 10 en algemene middelen/ onvoorzien/ overhead/vpb	<i>Conclusie: Rechtmatig. De overschrijdingen van baten en/of overschrijdingen van lasten en baten zijn conform de financiële verordening in de voortgangsrapportages of in de jaarrekening (> € 250.000) toereikend toegelicht en daarmee tijdig (en dus rechtmatig) aan de raad gemeld. Er kan (mogelijke) sprake zijn van een overschrijding van lasten op een onderliggend beleidsterrein, maar niet op programmaniveau (het niveau waarop de raad de begroting goedkeurt) kan nooit onrechtmatig zijn.</i>				

Rapportage interbestuurlijk toezicht

In oktober 2012 is een nieuwe wet in werking getreden: de [Wet revitalisering generiek toezicht](#). De kern hiervan is minder toezicht door het Rijk, maar meer toezicht door de provincie en de gemeenteraad op de naleving van wet- en regelgeving. De wet betreft de volgende onderwerpen:

- Ruimtelijke ordening,
- Omgevingsrecht,
- Monumentenzorg & archeologie,
- Archief- & informatiebeheer en
- Huisvesting vergunninghouders.

In Zuid Holland is aan de gemeenten een Bestuursovereenkomst voorgelegd, die ook de gemeente Leiden heeft getekend. Inmiddels is er eind 2021 een nieuwe Bestuursovereenkomst getekend. Vanaf 2022 vindt de verantwoording plaats via een continu bijgewerkt dashboard in plaats van een jaarlijkse verantwoording in de Jaarstukken. U vindt het dashboard via deze link: [Interbestuurlijk toezicht Zuid-Holland \(arcgis.com\)](#)

5. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

In de Gemeentewet (artikel 213a) staat dat het college regelmatig de doelmatigheid en doeltreffendheid van hun eigen bestuur moet onderzoeken. Doelmatigheid gaat over onze werkprocessen: deze moeten zo slim mogelijk zijn ingericht. Doeltreffendheid gaat over onze doelen: deze willen we graag halen.

In de financiële verordening (artikel 37) staat dat het college in de paragraaf bedrijfsvoering van het Jaarverslag een overzicht geeft van de onderzoeken die het afgelopen jaar zijn uitgevoerd. In 2024 zijn de volgende onderzoeken afgerond:

Programma	Besluit	Titel	Toelichting
3	Z/24/3677097	Monitoring horecavisie	De tussentijdse monitor Horecavisie is in 2024 afgerond. Op 30 mei 2024 heeft het college hierover een brief gestuurd aan de raad.
3	Z/22/3399724	Tussenevaluatie evenementenbeleid	De tussenevaluatie van het Evenementenbeleid Leiden 2020 is in 2024 afgerond. Op 3 juli 2024 heeft het college hierover een brief gestuurd aan de raad. Vanwege de coronamaatregelen konden evenementen pas vanaf april 2022 volledig plaatsvinden. Deze tussenevaluatie (2021-2023) bevat input van organisatoren, wijkverenigingen, studenten en horeca. De uitvoeringsacties uit de beleidsnota zijn beoordeeld met een stoplichtmodel.
3	RV 24.0071	Evaluatie bedrijventerreinen-strategie	De geëvalueerde en geactualiseerde regionale bedrijventerreinenstrategie van Economie071 en Holland Rijnland zijn in 2024 vastgesteld. Ook door onze gemeenteraad (in de vergadering van 12 september 2024). De spelregels omtrent compenseren van bedrijventerreinen zijn meegenomen in deze evaluatie.
6	B&W nummer WJT-317-2024	Evaluatie Uitvoeringsagenda Wonen 2020-2023	De evaluatie van de Uitvoeringsagenda Wonen 2020-2023 is op 2 juli 2024 door het college vastgesteld. Op 2 juli 2024 heeft het college hierover een brief gestuurd aan de raad. In de evaluatie is te lezen dat we goed op koers liggen met het behalen van de ambities uit de Woonvisie en het beleidsakkoord 'Samen leven in Leiden'.
7	B&W nummer WJT-293-2024	Clïëntervaringsonderzoek Wmo 2023	In 2024 is het Clïëntervaringsonderzoek Wmo over 2023 uitgevoerd. Inwoners hebben een vragenlijst ingevuld. Ook zijn in de Leidse regio twintig diepte interviews afgenomen. De dienstverlening door de gemeente is over het algemeen als positief ervaren.
7 en 9	Z/24/3628766	Evaluatie van beleidskaders Sport en gezondheid 2019-2023 en Spelen en Bewegen 2018-2022	De evaluatie van de beleidskaders Sport en gezondheid 2019-2023 en Spelen en Bewegen 2018-2022 is op 7 mei 2024 door het college vastgesteld. Op 7 mei 2024 heeft het college hierover een brief gestuurd aan de raad. Op 14 maart 2024 is de evaluatie gepresenteerd aan de raadscommissie Onderwijs & Samenleving.
8	Z/24/3682558	Evaluatie maatschappelijke ontwikkelingen erfgoednota	De evaluatie is in 2024 uitgevoerd en afgerond. Op 2 juli 2024 heeft het college hierover een brief gestuurd aan de raad.
9	Z/24/3691065	Evaluatie Actieplan Leiden op Leeftijd	De evaluatie van het Actieplan Leiden op Leeftijd is op 9 juli 2024 door het college vastgesteld. Op 7 juli 2024 heeft het college hierover een brief gestuurd aan de raad.
9	Z/24/3650103	Tussenevaluatie Sterke Sociale Basis	De tussenevaluatie Sterke Sociale Basis is (samen met het verlengingsbesluit Sterke Sociale Basis) op 10 december 2024 door het college vastgesteld. Op 10 december 2024 heeft het college hierover een brief gestuurd aan de raad.
10	RV 24.0093	Beleidsplan schuldhulpverlening Eerder, beter, sneller 2021-2024 (herziene versie)	Op 17 december 2024 is de raad geïnformeerd over de uitkomsten van de evaluatie van het beleidsplan schuldhulpverlening Eerder, beter, sneller 2021-2024 (herziene versie).

Opvolging aanbevelingen Rekenkamer (tot 1 januari 2024: Rekenkamercommissie)

De Rekenkamer Leiden-Leiderdorp voert jaarlijks ook een of meer onderzoeken uit. In de Jaarstukken staat een stand van zaken van de aanbevelingen uit de rapporten van de afgelopen drie kalenderjaren. Deze informatie staat in de bijlage '[Opvolging aanbevelingen Rekenkamer \(tot 1 januari 2024: Rekenkamercommissie\)](#)'.

2.3.6 Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn samenwerkingspartners van de gemeente waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft en waarin zij daardoor medeverantwoordelijkheid draagt ('mede-eigenaarschap'). Van een financieel belang is sprake indien Leiden risico loopt over de aan deze partij beschikbaar gestelde middelen of als Leiden aangesproken kan worden als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van bestuurlijk belang is sprake als Leiden zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Verbonden partijen kunnen zowel publiekrechtelijke (Gemeenschappelijke regelingen) als privaatrechtelijke (stichtingen, verenigingen, NV's en BV's) organisaties zijn. Op basis van het [beleidskader verbonden partijen \(RV17.0101\)](#) is de grondhouding voor het aangaan van publiekrechtelijke samenwerking in een verbonden partij positief, mits aan een aantal voorwaarden is voldaan. De grondhouding voor samenwerking met een privaatrechtelijke verbonden partij is 'nee, tenzij' er bijzondere redenen zijn voor de privaatrechtelijke samenwerkingsvorm. Voor het participeren in een verbonden partij is altijd een risicoanalyse vereist. De risicoanalyse vormt een deel van de input bij de opstelling van het toezichtsregime per verbonden partij.

Bij de verschillende begrotingsprogramma's staat toegelicht welke bijdragen de Verbonden Partijen leveren aan de beleidsdoelen van de gemeente. Voor de gemeenschappelijke regelingen wordt hiervoor gebruik gemaakt van een format dat is ontleend aan het [rekenkamerrapport 'Binding met verbonden partijen'](#) uit 2017. De paragraaf Verbonden partijen bevat aanvullende informatie die als mede-eigenaar van belang is. In de onderstaande overzichten zijn de cijfers over 2024 opgenomen voor zover deze al bekend zijn. In de overige gevallen staan de cijfers 2023 in het overzicht.

Totaal overzicht Leiden van de bijdragen aan verbonden partijen

Verbonden partij		
x € 1.000	Werkelijk 2024	Begroot 2024
Holland Rijnland	1.469	1.479
Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland	2.353	2.353
Service-organisatie Zorg Holland Rijnland	981	981
Veiligheidsregio Hollands Midden	12.005	12.005
Omgevingsdienst West-Holland	3.570	3.462
Hecht (voorheen RDOG Hollands Midden)	8.788	8.214
Coöperatieve Zakelijke Post Nederland UA	6	6

Gemeenschappelijke Regelingen

Bij de gemeenschappelijke regelingen zijn de deelnemende overheden onbeperkt aansprakelijk voor eventuele tekorten. Daarom is hier sprake van het zwaarste toezichtsregime waarbij bestuurders deelnemen aan het bestuur en de Leidse gemeenteraad ook een zienswijze geeft op de begroting.

Prog. 1	Holland Rijnland		
Vestigingsplaats	Leiden	Wettelijk verplicht	Nee
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	Overgedragen bevoegdheden	Nee
Raads- of collegeregelings	Raad	Portefeuillehouders	Van der Velden en Van Delft zijn lid van het DB. Van der Velden is voorzitter en is in 2024 overgenomen door Heijkoop. Van Delft is portefeuillehouder Duurzaamheid, Energie en Groen.
Doelstelling/ Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.		
Aard van de samenwerking	Regionale afstemming van de beleidsuitvoering op onderdelen.		
Lokale beleidsruimte	Volledig, er zijn geen beleidsbevoegdheden overgedragen.		
Zeggenschap / bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. Het Algemeen Bestuur bestaat uit 33 leden waarvan 4 leden afkomstig uit de gemeente Leiden. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 7 leden waarvan 2 leden afkomstig uit de gemeente Leiden.		

Prog. 1	Holland Rijnland		
Samenwerkingspartners	Dertien gemeenten waaronder Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braassem, Leiden etc.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Risico's / weerstandsvermogen	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 1.148 34.844	31-12-2024 (conceptcijfers) 1.018 33.169 79
Overige informatie / website	https://hollandrijnland.nl		
Voor opdrachtgeversrol, zie toelichting programma 1 Bestuur en Dienstverlening, beleidsterrein A Bestuur .			

Prog. 2	Veiligheidsregio Holland Midden		
Vestigingsplaats	Leiden	Wettelijk verplicht	Ja
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	Overgedragen bevoegdheden	Nee
Raads- of collegeregeling	Raad	Portefeuillehouder	Van der Velden
Doelstelling / publiek belang	In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten en gemeenten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen		
Aard van de samenwerking	Uitvoeren van en adviseren over rampen - en crisisbestrijding en -preventie		
Lokale beleidsruimte	Beperkt. De gemeenten hebben de wettelijke plicht om doelen voor brandweerzorg vast te stellen, maar het grootste deel van de beleidsruimte ligt bij het AB van de Veiligheidsregio.		
Zeggenschap / bestuurlijk belang	De achttien burgemeesters uit de regio Hollands Midden vormen samen het Algemeen Bestuur van Veiligheidsregio Hollands Midden. Peter Heijkoop is 1e plaatsvervangend voorzitter van het Algemeen Bestuur (AB) van VRHM. Het Dagelijks Bestuur van VRHM bestaat uit een vertegenwoordiging van het Algemeen Bestuur, aangevuld met de 1e plaatsvervangend voorzitter van de veiligheidsregio. Het Dagelijks Bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering en verdere uitwerking van strategische beslissingen die worden genomen door het Algemeen Bestuur.		
Samenwerkingspartners	Alphen aan den Rijn, Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Krimpenerwaard, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten, Waddinxveen, Zoeterwoude, Zuidplas.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten. Leiden heeft op basis van de uitkering uit het gemeentefonds voor crisisbeheersing en rampenbestrijding hierin een aandeel van ongeveer 20%.		
Risico's / weerstandsvermogen	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 2.498 14.140	31-12-2024 n.n.b. n.n.b. n.n.b.
verige informatie / website	www.vrhm.nl		
Voor opdrachtgeversrol, zie programma 2 Veiligheid, beleidsterrein A Fysieke veiligheid			

Prog. 5	Omgevingsdienst West-Holland		
Vestigingsplaats	Leiden	Wettelijk verplicht	Ja
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	Overgedragen bevoegdheden	Ja
Raads- of collegeregelings	Raad	Portefeuillehouder	North
Doelstelling / publiek belang	Uitvoering van de wettelijke taken zoals de vergunningverlening en handhaving van de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming (m.n. bouwstoffenbesluit), en advisering van de deelnemende gemeenten en de provincie Zuid-Holland bij de uitvoering van hun taken, zoals ruimtelijke planvorming en verkeersbeleid.		
Aard van samenwerking	Uitvoering van de wettelijke milieutaken en advisering van de deelnemende gemeenten en de provincie bij de uitvoering van hun milieutaken.		

Prog. 5	Omgevingsdienst West-Holland		
Lokale beleidsruimte	Voor geluid, luchtkwaliteit, bodem en externe veiligheid voert de Omgevingsdienst het beleid uit voor de gemeente Leiden. Voor een beleidswijziging is evenwel een Leids college- of raadsbesluit nodig.		
Zeggenschap / bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. De stemverhouding wordt jaarlijks vastgesteld door het AB en is afhankelijk van de gemeente bijdrage in versus totale begroting. Het dagelijks bestuur bestaat uit 5 leden waarvan 1 bestuurslid afkomstig uit de gemeente Leiden. Het algemeen bestuur bestaat uit 25 leden waarvan 2 bestuursleden afkomstig uit de gemeenten Leiden.		
Samenwerkingspartners	De ODWH werkt voor de gemeenten Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten, Zoeterwoude en de provincie Zuid-Holland. Daarnaast voert de Omgevingsdienst de regionale milieutaken uit voor de regio Holland Rijnland.		
Financieel belang	De deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten .		
Risico's / weerstandsvermogen	De risico's staan vermeld in de jaarstukken van de Omgevingsdienst. De dienst heeft de juiste beheersmaatregelen getroffen om de risico's te beperken. Mochten de risico's plaatsvinden, dan zal de dienst deze eerst proberen op te vangen binnen de eigen exploitatie.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 2.206 14.432	31-12-2024 (conceptcijfers) 1.702 13.536 343
Overige informatie / website	www.odwh.nl		
Voor opdrachtgeversrol, zie programma 5 Omgevingskwaliteit, beleidsterrein D Milieu en Duurzaamheid			

Prog. 9	Hecht (voorheen Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden)		
Vestigingsplaats	Leiden	Wettelijk verplicht	Ja
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	Overgedragen bevoegdheden	Ja
Raads- of collegeregelgng	Raad	Portefeuillehouder	Veltman
Doelstelling / publiek belang	Een beter leven in Hollands Midden. Alles wat Hecht doet moet leiden tot verbetering van de kwaliteit van het leven in de regio, waarvoor we samen verantwoordelijk zijn. Dit moet leiden tot meer positief ervaren gezondheid, meer veiligheid en meer kansen.		
Aard van samenwerking	Uitvoeren van de wettelijke (GGD-)taken die gemeenten in Hollands Midden gezamenlijk bij Hecht hebben belegd.		
Lokale beleidsruimte	Binnen de begrotingscyclus van Hecht wordt de gemeenteraad gevraagd een zienswijze in te dienen. Deze zienswijze wordt meegenomen in de programmabegroting van Hecht voor het volgende kalenderjaar.		
Zeggenschap / bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling. Het Algemeen Bestuur bestaat uit één collegelid uit ieder van de 18 gemeenten in de regio Hollands Midden die deelneemt aan de regeling. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 7 leden, waaronder een uit Leiden. Beide functies worden vanuit leiden vervuld door wethouder Veltman.		
Samenwerkingspartners	Alphen aan den Rijn, Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Krimpenerwaard, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten, Waddinxveen, Zoeterwoude, Zuidplas.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Risico's / weerstandsvermogen	Het Eigen Vermogen van Hecht op 31 december 2024 is minder dan het vastgestelde minimale weerstandsvermogen van € 3,0 miljoen. Hierdoor is Hecht nauwelijks in staat tegenvallers en autonome ontwikkelingen in het lopende jaar op te vangen. De deelnemende gemeenten lopen het risico zodra een tegenvaller zich voordoet een extra bijdrage aan Hecht te verstrekken. Wanneer het weerstandvermogen onder de grens van € 3,0 miljoen zakt, is de directie van Hecht gehouden een herstelplan op te stellen. De directie is bezig met het opstellen van dit herstelplan en komt in de komende bestuurlijke ronde aan de orde. Het komende begrotingsjaar 2026 is aan gemeenschappelijke regelingen een taakstelling van 6% opgelegd. Het realiseren van het herstelplan en de taakstelling is voor Hecht een grote financiële opgave.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 648 39.866	31-12-2024 (conceptcijfers) 89 51.394 179
Overige informatie / website	www.wijzijnhecht.nl		
Voor opdrachtgeversrol, zie programma 9 Maatschappelijke ondersteuning , beleidsterrein B Preventie			

Prog. 1	Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland		
Vestigingsplaats	Leiden	Wettelijk verplicht	Nee
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	Overgedragen bevoegdheden	Ja
Raads- of collegeregeling	Raad	Portefeuillehouder	North
Doelstelling / publiek belang	De Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR) is een samenwerkingsverband op het gebied van belastingen. De BSGR voert namens de deelnemers de heffing en invordering van lokale belastingen uit. Ook bepaalt de BSGR de hoogte van de WOZ-waarde voor alle onroerende zaken in deze gemeenten.		
Aard van de samenwerking	Gezamenlijke uitvoering van heffing en inning.		
Lokale beleidsruimte	De gemeente Leiden bepaalt zelf de tarieven en het beleid rondom kwijtschelding etc.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Het Algemeen Bestuur bestaat uit 12 leden waarvan 1 lid afkomstig van de gemeente Leiden. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 3 leden waarvan geen bestuursleden afkomstig van de gemeente Leiden.		
Samenwerkingspartners	Hoogheemraadschap van Rijnland en de gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Velsen, Voorschoten, Waddinxveen, Wassenaar en Zoeterwoude.		
Financieel belang	Een jaarlijkse bijdrage volgens een in de begroting opgenomen verdeelsleutel. Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Risico's / weerstandsvermogen	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 1.446 11.196	31-12-2024 (conceptcijfers) 1.422 17.662 576
Overige informatie / website	www.bsgr.nl		
Voor opdrachtgeversrol, zie programma 1 Bestuur en dienstverlening, beleidsterrein B Dienstverlening			

Prog. 7	Service-organisatie Zorg Holland Rijnland (SOZ)		
Vestigingsplaats	Leiden	Wettelijk verplicht	Ja
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	Overgedragen bevoegdheden	Ja
Raads- of collegeregeling	Raad	Portefeuillehouder	Jermoumi
Doelstelling / publiek belang	De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van gemeentelijke contractering in het kader van de Jeugdwet: (a) Regionale jeugdhulp in het gedwongen kader (b) Gespecialiseerde jeugdhulp		
Aard van samenwerking	Belangenbehartiging van de gemeenten op het terrein van de uitvoering van de gemeentelijke contractering in het kader van de Jeugdwet.		
Lokale beleidsruimte	Volledig, er zijn geen beleidsbevoegdheden overgedragen.		
Zeggenschap / bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit zoveel leden als er deelnemende gemeenten zijn. De portefeuillehouder Jeugd neemt deel aan het bestuur.		
Samenwerkingspartners	Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten en Zoeterwoude.		
Financieel belang	De SOZ wordt gefinancierd door de 13 deelnemende gemeenten. De verdeling van de kosten vindt plaats naar rato van verbruik in de jeugdhulp van een gemeente in het jaar voorafgaande aan het jaar waarin de begroting wordt opgesteld voor het begrotingjaar erop (T-2 financiering). De bijdragen van deelnemende gemeenten over 2024 bedragen € 3.638.028 (structureel).		
Kerncijfers	Bedragen * 1.000 Eigen vermogen Vreemd vermogen Resultaat	1-1-2024 163 0	31-12-2024 n.n.b. n.n.b. n.n.b.
Risico's	Risico's zijn opgenomen in de begroting van de SOZ zelf en hebben vooral betrekking op continuïteit van de dienstverlening, efficiency/kosten en misbruik van regelingen.		
Overige informatie / website	www.serviceorganisatiezorghollandrijnland.nl		
Voor opdrachtgeversrol, zie toelichting programma 7 Jeugd en onderwijs, beleidsterrein 7A Jeugd			

Vennootschappen

Van de vennootschappen zijn de verbonden partijen Innovation Quarter, Uniiq en Alliander de partijen waarbij de gemeente de meeste risico's loopt. Hier nemen portefeuliehouders deel aan de jaarlijkse Algemene vergadering van aandeelhouders en vindt actieve participatie plaats in besluitvorming over bijvoorbeeld beleidsstrategie en begrotingen (bijvoorbeeld via 'Raad van Participanten' Innovation Quarter). Bij Dunea en de BNG beperkt de gemeentelijke betrokkenheid zich over het algemeen tot het jaarlijks kennis nemen van de jaarstukken.

Prog. 3	Innovation Quarter		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid		
Doelstelling/Publiek Belang	De vennootschap heeft ten doel het stimuleren van de economische ontwikkeling in de regio Zuid-Holland en hiermee het versterken van de positie en de internationale concurrentiekracht van Zuid-Holland (ZH) en Nederland door o.a. : - het positioneren en profileren van de regio ZH en het uitvoeren van marktstrategieën; - het bevorderen van het vestigingsklimaat in de regio ZH door het op enigerlei wijze deelnemen in, financieren, besturen, toezicht houden op, advisering en begeleiden van ondernemingen; - het stimuleren en faciliteren van innovatie en het verbinden van partijen voor economische structuurversterking; - het structureren en organiseren van toegang tot financiering voor startende en snel groeiende ondernemingen die zich bezig houden met technologische innovatie		
Bestuurlijk belang	Gemeente Leiden (2,94%) heeft samen met diverse andere gemeenten, de provincie Zuid-Holland, Ministerie van Economische Zaken en enkele universiteiten deze BV opgericht. Er is een bestuurslid (niet afkomstig uit Leiden).		
Jaarlijkse bijdrage	Naast het gestorte aandelenkapitaal geeft de gemeente Leiden een aanvullende financiële exploitatiebijdrage van ongeveer € 200.000 voor de bijdrage aan de economische structuur van Leiden en de regio Zuid Holland.		
Financieel belang	De Gemeente Leiden is in het bezit van 3.700.000 aandelen op naam à € 1,00.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000	1-1-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	117.630	n.n.b.
	Vreemd Vermogen	36.956	n.n.b.
	Resultaat		n.n.b.
Risico's	Leiden loopt als aandeelhouder risico over het ingebrachte kapitaal. Het is mogelijk dat investeringen die IQ doet in startups en snelgroeiende ondernemers niet terug kunnen worden betaald. De strenge selectieprocedures en strakke begeleiding van Innovation Quarter zijn er zo op gericht dit zoveel mogelijk te voorkomen en ervoor te zorgen dat de investeringen juist renderen en banen opleveren. Als dit toch niet lukt, neemt het vermogen van Innovation Quarter af en moet de gemeente bij de jaarrekening ook een deel van de waarde van de Leidse deelneming afwaarderen. Voor dit risico wordt een verliesvoorziening gevormd ter hoogte van € 690.000. Naar verwachting is dit voldoende om de gemaakte (en toekomstige) aanloopverliezen op te vangen.		
Overige informatie	www.innovationquarter.nl		

Prog. 3	Uniiq BV		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid		
Doelstelling/Publiek Belang	Economische structuurversterking in Zuid Holland via het verstrekken van financieringen aan startende bedrijven en of innovatieve vernieuwingen in bestaande bedrijven.		
Bestuurlijk belang	UNIIQ is medio 2016 is opgericht door een consortium van InnovationQuarter (de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij van Zuid-Holland) en de (Technology Transfer Offices van de) Technische Universiteit Delft, de Universiteit Leiden en het Erasmus Medisch Centrum. UNIIQ heeft zes aandeelhouders: InnovationQuarter, Universiteit Leiden, TU Delft, Erasmus MC (ieder € 20.000), gemeente Leiden (€ 1 mln.), Stichting HEID (=Holdingfonds gemeente Den Haag, € 2 mln.). Sinds 2021 is ook Erasmus Enterprises een aandeelhouder. De financiering van UNIIQ wordt verder opgebracht door een bredere groep: Provincie Zuid-Holland (€ 10 mln. (zijnde EFRO + eigen middelen + Rijkscofinanciering) en Rotterdam (€ 3 mln., zijnde EFRO).		
Jaarlijkse bijdrage	Naast het gestorte aandelenkapitaal geeft de gemeente Leiden geen aanvullende financiële bijdrage.		
Financieel belang	Gemeente Leiden heeft voor € 1 miljoen aan aandelenkapitaal in Uniiq ingebracht.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000	1-1-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	1.025	n.n.b.
	Vreemd Vermogen	12.566	n.n.b.
	Resultaat		n.n.b.

Prog. 3	Uniiq BV
Risico's	Uniiq BV investeert in de vroege productontwikkeling van startups. Omdat dit een zeer risicovolle fase is, heeft de gemeente Leiden op voorhand een verliesvoorziening getroffen voor de helft van het ingebrachte aandelenkapitaal (€ 500.000).
Overige informatie	www.uniiq.nl

Prog. 10	DZB Partycatering BV		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Doelstelling/Publiek Belang	De BV had ten doel om cateringactiviteiten uit te voeren in nauwe samenwerking met DZB. In 2017 zijn de cateringactiviteiten gestopt. De BV blijft bestaan als lege BV.		
Bestuurlijk belang	Gemeente Leiden is voor 100% aandeelhouder. Het bestuur bestaat uit 1 lid afkomstig van de gemeente Leiden.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Aandelenkapitaal ad € 18.000. De aandeelhouder is niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de BV.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 145 0	31-12-2024 n.n.b. n.n.b. n.n.b.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.dzb.nl		

Prog. 11	Alliander N.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Publiek Belang	Via energienetwerken zorgt Alliander voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland. Alliander brengt een open en duurzame energiemarkt dichterbij.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. De raad van bestuur bestaat uit 3 leden waarvan geen bestuursleden afkomstig uit de gemeente Leiden.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Jaarlijks keert Alliander 45% van het resultaat uit in dividend aan de aandeelhouders. De gemeente Leiden heeft 3.106.811 aandelen in Alliander. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de N.V.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 4.749.000 6.897.000	31-12-2024 6.038.000 6.918.000 976.000
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.alliander.com		

Prog. 11	Dunea N.V.		
Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Publiek Belang	Dunea produceert en levert aan circa 1,2 miljoen klanten lekker en betrouwbaar drinkwater in het westelijk deel van Zuid-Holland.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Het bestuur bestaat uit 1 lid welke niet afkomstig uit de gemeente Leiden.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden		
Financieel belang	De gemeente heeft 383.881 aandelen tegen een nominale waarde van € 5. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de NV. Dunea keert geen dividend uit.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000	1-1-2024 258.451 300.858	31-12-2024

Prog. 11	Dunea N.V.		
	Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat		n.n.b. n.n.b. n.n.b.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.dunea.nl		

Prog. 11	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Publiek Belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
Bestuurlijk belang	De raad van bestuur en de directie bestaan beiden uit 3 leden waarvan geen leden afkomstig uit de gemeenten. De gemeenten zijn aandeelhouders, de gemeente Leiden is voor 0,62% aandeelhouder. De gemeente Leiden heeft 347.646 aandelen (€ 441.510,42) in de BNG. Jaarlijks wordt dividend verstrekt over de in het bezit zijnde aandelen. De BNG is een NV. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij de BNG.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Jaarlijks wordt dividend verstrekt over de in het bezit zijnde aandelen. De BNG is een NV. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij de BNG.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 4.721.000 110.819.000	31-12-2024 4.777.000 123.164.000 294.000
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.bng.nl		

Stichtingen en verenigingen

De onderstaande stichtingen en verenigingen vallen onder het lichtste toezichtsregiem: jaarlijks neemt het college kennis van de Jaarrekening van deze partijen. Verdere sturing vindt eventueel plaats vanuit de opdrachtgeversrol.

Prog. 3	Coöperatief Leids Startersfonds		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging		
Doelstelling/Publiek Belang	Een aantal vooraanstaande Leidse ondernemers heeft in december 2014 het Coöperatief Leids Startersfonds opgericht. Deze coöperatie heeft als doel het bestrijden van winkelleegstand en het bevorderen van (jong) ondernemerschap.		
Bestuurlijk belang	Gemeente Leiden neemt deel in het coöperatief Startersfonds als B-lid, dat wil zeggen als mede-geldschietster van de Coöperatie. In de Algemene Vergadering heeft een B-lid vijftientwintig (25) stemmen.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Gemeente Leiden neemt deel in de Coöperatie met een eenmalige kapitaalsinbreng van bij de start van € 100.000, welke in 2019, 2021 en 2023 op verzoek van de stichting is verlaagd, waardoor kapitaalsinbreng nu nog € 10.000 is.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 n.n.b. n.n.b.	31-12-2024 n.n.b. n.n.b. n.n.b.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.leidsstartersfonds.nl		

Prog. 6	Boerhaave		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Stichting		
Doelstelling/Publiek Belang	Het bevorderen van de huisvesting voor promovendi die verbonden zijn aan de Universiteit Leiden. Dit doet de stichting door het bouwen en verhuren van daartoe geschikte wooneenheden.		
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit 5 leden waarvan 3 namens de gemeente Leiden.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Gemeente Leiden staat garant voor een bedrag van € 15.000.000 voor de financiering van 156 woningen in het Gebouw Anatomie aan de Wassenaarseweg in Leiden.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 8.965 42.664	31-12-2024 n.n.b. n.n.b. n.n.b.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	Gezamenlijk met de Universiteit en de gemeente actualiseert de stichting in 2018 haar governance.		

Prog. 6	Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Hoevelaken		
Rechtsvorm	Stichting zonder winstoogmerk		
Doelstelling/Publiek Belang	Het stimuleren van kwaliteitsverbetering in de volkshuisvesting door het verstrekken van laagrentende leningen via het SVN aan door de gemeente Leiden aangewezen instellingen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers bestuur. Het bestuur wordt door de deelnemende gemeenten benoemd en bestaat uit 5 leden, de directie bestaat uit 2 leden. Geen van de bestuursleden zijn afkomstig van de gemeente Leiden.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Leiden heeft ongeveer € 3,9 miljoen op de Gemeentelijke rekening in dit fonds gestort. Via het SVN is het mogelijk een lening aan te vragen voor diverse initiatieven die zouden bijdragen aan een beter woon- en leefklimaat in Leiden. Leiden beslist zelf aan wie de leningen via het SVN worden verstrekt.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 n.n.b. n.n.b.	31-12-2024 n.n.b. n.n.b. n.n.b.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.svn.nl		

Prog. 10	Coöperatieve Zakelijke Post Nederland UA		
Vestigingsplaats	Alkmaar		
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging		
Doelstelling/Publiek Belang	Kennissuitwisseling ter ondersteuning van de exploitatie van post activiteiten door DZB.		
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit 3 leden waarvan geen bestuursleden afkomstig van de gemeente Leiden. Door haar lidmaatschap kan de gemeente haar stem uitbrengen tijdens de ledenvergadering van de coöperatie.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijks betaalt de gemeente een contributie.		
Financieel belang	De gemeente heeft een belang van 4% in de vorm van inleggeld ad € 20.000.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 175 19	31-12-2024 n.n.b. n.n.b. n.n.b.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.businesspost.nu		

Prog. 10	Stichting Participatiewerk Regio Leiden		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Stichting		
Doelstelling/Publiek Belang	Deze stichting is opgericht zodat medewerkers die aangewezen zijn op a) Beschut Werk b) werk in DZB-Diensten of c) gedetacheerd zijn bij reguliere bedrijven voor maximaal 23 maanden door middel van een eigen arbeidsvoorwaardenpakket aan het werk kunnen zonder ambtenaar te worden.		
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit 1 lid afkomstig van de gemeente Leiden.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Omdat de Stichting een niet commerciële organisatie is, hoeft er géén stichtingskapitaal gestort te worden, het financieel belang voor gemeente Leiden is nihil.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	1-1-2024 0 80	31-12-2024 n.n.b. n.n.b. n.n.b.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Overige informatie	www.dzb.nl		

2.3.7 Grondbeleid

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen (artikel 9 lid 2). In artikel 16 van het BBV is bepaald waaruit de verplichte paragraaf grondbeleid ten minste dient te bestaan. Kortgezegd geeft de gemeenteraad in de paragraaf grondbeleid een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting, met daarbij een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie.

Algemeen

Om te zorgen dat er aan de ambities en doelstellingen van de gemeente Leiden wordt gewerkt, kiest de gemeente voor een situationeel grondbeleid: per locatie en situatie maken we een afweging wat de beste aanpak is. Deze keuze heeft de gemeente vastgelegd in de omgevingsvisie. Bepalend voor de keuze van het grondbeleid is in algemene zin of de specifieke ambitie en/of doelstelling ook door de markt opgepakt zal worden en meer specifiek beschikbare middelen, de (organisatorische) capaciteit en de risico's die we bereid zijn te lopen. De uiteindelijke keuze voor het grondbeleid verschilt per situatie en locatie en wordt afgewogen voorgelegd aan de raad.

Realisatie doelstellingen programma's

In 2024 is voor het realiseren van de doelstellingen van programma's zoals opgenomen in de begroting vooral faciliterend grondbeleid toegepast, maar zijn er ook weer enkele nieuwe grondexploitaties geopend. Met toepassing van het juridische instrumentarium voor kostenverhaal zijn een aantal overeenkomsten met private initiatiefnemers van bouwplannen gesloten. De verwachting is dat ook in de komende jaren weer in belangrijke mate met toepassing van het faciliterende grondbeleid invulling zal worden gegeven aan de doelstellingen van programma's die in de begroting zijn opgenomen, maar zullen er de komende jaren gebiedsontwikkelingen zijn waar de gemeente een meer actieve rol pakt. De actieve rol kan, maar hoeft niet te betekenen dat er (strategische) verwervingen plaatsvinden maar kan ook een meer regisserende en uitnodigende rol betekenen.

Gronduitgifteprijs

De grondprijzen zijn evenals voorgaande jaren vastgelegd in een aparte notitie: de Grondprijzenbrief 2025. Aan de grondprijzenbrief is wederom een hoofdstuk parameters toegevoegd, eveneens relevant in het toepassen van grondbeleid. De Grondprijzen- en parameterbrief 2025 is 28 januari 2025 door het college van B&W vastgesteld.

Gehanteerde parameters

In de grondexploitatie-ramingen wordt gerekend met de gemeentelijke rekenrente van 1,0%, een disconteringsvoet van 2% (conform voorschrift BBV) en met parameters voor kosten en opbrengstenstijging. Voor de kostenstijging in de grondexploitaties is met name gekeken naar de ontwikkeling van de GWW-kosten (Grond-, Weg- en Waterbouw) aangezien deze categorie vrijwel volledig de hoogte van de kostenramingen voor bouw- en woonrijpmaken van elke grondexploitatie bepaalt. Over jaarschijf 2025 wordt rekening gehouden met een kostenstijging van 5%, over 2026 met 3% en de jaren daarna met 2% per jaar. Voor de opbrengstenstijging wordt voor 2025 en verder een gedifferentieerde grondwaardestijging aangehouden, zie hiervoor de Grondprijzenbrief 2025.

Actuele prognose van de te verwachten resultaten van de grondexploitaties (Bouwgronden in Exploitatie, BIE)
De jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties resulteert in een nieuw saldo per 1-1-2025. Onderstaand een overzicht van de resultaten van de vastgestelde grondexploitaties op Eindwaarde (EW = saldo op einddatum grondexploitatie) en Netto Contante Waarde (NCW = saldo einddatum grondexploitatie teruggerekend naar de waarde op moment nu).

Bouwgrond in exploitatie (BIE)	MPG 2024	MPG 2025
Projectnaam	Eindwaarde	Eindwaarde
Rhijnvreugd	-€ 66.889	-€ 60.460
Lammenschansdriehoek	-€ 6.758.973	-€ 6.739.565
Groenordhallen eo		
- Groenordhallenterrein	-€ 25.913	€ 61.230
- Groenord bedrijventerrein	-€ 887.426	<i>afgesloten</i>
Bizetpad	-	-€ 547.538
Vijfhoven - Telderskade	-	-€ 777.767
Entreelocatie EL6,7	-	€ 4.116.583
Stationsgebied		
- Stationsgebied – Rijnsburgerblok K1,2,5	-€ 4.315.109	-€ 4.003.321
- Stationsgebied – Rijnsburgerblok K3,4	-€ 1.549.107	<i>afgesloten</i>
- Stationsgebied - M-kavels, Morspoortterrein	€ 2.703.239	-€ 5.562.511

Tabel 1: Resultaten BIE MPG 2025 in vergelijking met MPG 2024, op eindwaarde

Bouwgronden in exploitatie (BIE)	MPG 2024 NCW per 1-1- '25	MPG 2025 NCW per 1-1- '25	Vershil MPG 2024-2025
Projectnaam			
Rhijnvreugd	-€ 63.032	-€ 55.856	€ 7.176
Lammenschansdriehoek	-€ 6.001.775	-€ 5.984.541	€ 17.234
Groenordhallen eo			
- Groenordhallenterrein	-€ 25.913	€ 55.458	€ 81.371
- Groenord bedrijventerrein	-€ 870.025	<i>afgesloten</i>	€ 870.025
Bizetpad		-€ 515.957	-€ 515.957
Vijfhoven - Telderskade		-€ 690.634	-€ 690.634
Entreelocatie EL6,7		€ 3.728.516	€ 3.728.516
Stationsgebied			
- Stationsgebied – Rijnsburgerblok K1,2,5	-€ 4.147.548	-€ 3.698.450	€ 449.099
- Stationsgebied – Rijnsburgerblok K3,4	-€ 1.549.107	<i>afgesloten</i>	€ 1.549.107
- Stationsgebied - M-kavels, Morspoortterrein	€ 2.353.332	-€ 4.747.550	-€ 7.100.881
Totaal BIE	-€ 10.304.069	-€ 11.909.015	-€ 1.604.946

Tabel 2: Resultaten BIE op netto contante waarde MPG 2025 in vergelijking met MPG 2024

Het resultaat van de gezamenlijke grondexploitaties van de gemeente Leiden is € -11,9 miljoen (tekort) op netto contante waarde (NCW) per 1-1-2025: dit is opgebouwd uit grondexploitaties met een negatief exploitatieresultaat van in totaal € 15.692.988 en grondexploitaties met een positief resultaat van in totaal € 3.783.974. Bij het MPG 2024 was het overall tekort iets lager, € -10,3 miljoen.

Doordat de deelgrondexploitaties Groenord Bedrijventerrein en Stationsgebied e.o. Rijnsburgerblok K3,4 zijn afgesloten en het negatieve exploitatieresultaat is afgeboekt is het resultaat in vergelijking met het jaar daarvoor verbeterd. Het resultaat van de deelgrondexploitatie Stationsgebied M-kavels is echter met € 6,5 miljoen verslechterd. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door hogere kosten voor het bouw- en woonrijp maken (ruim € 4 miljoen). Maar ook de opbrengsten zijn lager dan eerder is ingeschat doordat er bij nader inzien minder woningen gerealiseerd kunnen worden en er is gekozen voor meer goedkope woningen (ruim

€ 2,5 miljoen lagere opbrengsten). Deze verslechtering wordt iets gecompenseerd doordat Stationsgebied Rijsburgerblok k1,2,5 iets is verbeterd. Ook de nieuw geopende grondexploitaties hebben per saldo een positief effect op het totaal resultaat, wat geheel op conto van de Entreelocatie komt aangezien Bizetpad en Vijfhoven een negatief exploitatieresultaat hebben.

Voorziening negatieve grondexploitaties

Voor grondexploitaties met een tekort op de exploitatie dient een voorziening te worden getroffen. De benodigde voorziening per 31-12-2024 bedraagt € 15,7 miljoen, dit bedrag is circa € 5,6 miljoen hoger dan de benodigde verliesvoorziening per 31-12-2023. Dit wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de hierboven genoemde verslechtering bij de M-kavels en daarnaast door de nieuw geopende grondexploitaties Bizetpad en Vijfhoven-Telderskade. De voorziening voor grondexploitaties (BIE) met een negatief resultaat heeft tot doel dat het geprognosticeerde tekort wordt afgedekt. Hierdoor is het eindresultaat voor de betreffende projecten sluitend en dus (financieel) gegarandeerd.

Bouwgrond in exploitatie (BIE)	benodigde voorziening negatieve grondexploitaties
Projectnaam	
Rhijnvreugd	€ 55.856
Lammenschansdriehoek	€ 5.984.541
Bizetpad	€ 515.957
Vijfhoven - Telderskade	€ 690.634
Stationsgebied	
- Stationsgebied – Rijsburgerblok K1,2,5	€ 3.698.450
- Stationsgebied - M-kavels, Morspoortterrein	€ 4.747.550
Totaal BIE	€ 15.692.988

Tabel 3: Benodigde voorziening Negatieve Grondexploitaties MPG 2025

Het feitelijk verwachte eindresultaat van de BIE wordt mede bepaald door de projecten met een positief eindresultaat. De in 2024 geopende grondexploitatie LBSP Entreelocatie EL6,7 heeft zoals hierboven reeds vermeld een positief resultaat: € 3,7 miljoen.

Voor een gedetailleerde analyse van de verschillen per grondexploitatie wordt verwezen naar de rapportage Meerjaren Perspectief Grondexploitaties Plus 2025.

Af te sluiten grondexploitaties Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2024

In 2024 zijn de deel-grondexploitaties Stationsgebied e.o. Rijsburgerblok K3,4 en Groenordhallen Bedrijventerrein afgesloten. In het MPG 2024 is een prognose gemaakt van de betreffende eindwaarde per project. Deze projecten zijn met een iets lager tekort dan de prognose vorig jaar aangaf afgesloten. Zie onderstaand tabel.

	boekwaarde	eindwaarde	resultaat bij	verschil
Projectnaam	per 31-12-2023	MPG 2024	afsluiten	
Stationsgebied - deelgebied RBB K3-4	-957.514	-1.549.107	-1.501.298	47.809
Groenordhallen - Bedrijventerrein	-317.445	-887.426	-797.040	90.386

Tabel 4: Prognose eindwaarde MPG 2023 in vergelijking met het resultaat bij afsluiten van de grondexploitatie

De grondexploitatie Stationsgebied e.o. Rijsburgerblok K3,4 is per ultimo 2024 afgesloten met een saldo van -€ 1,5 miljoen en Groenordhallen – Bedrijventerrein bijna € 0,8 miljoen tekort. Bij beide projecten zullen er echter nog afrondende werkzaamheden plaatsvinden in 2025, zodat de raad verzocht wordt om bij afsluiten restkredieten te verstrekken (besluitvorming bij Meerjaren Perspectief Grondexploitaties Plus 2025).

Beleidsuitgangspunten reserves grondzaken in relatie tot de risico's van de grondexploitatie

In de Nota Grondbeleid 2015 staat hoe het vermogensbeheer is ingericht in aansluiting op de ruimtelijke en stedenbouwkundige projecten. De bestemmingsreserve voor het beheersen van risico's bij grondexploitaties is de reserve Risico's projecten in uitvoering;

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt nader ingegaan op het gemeentebrede weerstandsvermogen, ook het weerstandsvermogen betreffende grondzaken.

2.3.8 Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (Woo)

Deze paragraaf gaat over de stand van zaken van het openbaar maken van overheidsinformatie. Iedereen heeft recht op informatie van de gemeente. De gemeente moet die informatie uit zichzelf geven of als iemand daarom vraagt. De informatie wordt dan openbaar. Soms kan er een reden zijn om informatie niet openbaar te maken.

In de Wet open overheid (Woo) staat welke informatie openbaar is of de komende jaren openbaar gemaakt wordt. Omdat het veel werk is om alle informatie openbaar te maken, gebeurt dit in stapjes. Daarom heeft de gemeente Leiden het programma 'Open en toegankelijke overheidsinformatie' opgezet. In het programma kijken we ook hoe we verplichtingen uit drie andere wetten kunnen invoeren. Het is beter en slimmer om dat samen op te pakken dan apart.

Wat valt er onder het programma 'Open en toegankelijke overheidsinformatie'?

In het programma wordt gewerkt aan het uitvoeren van vier wetten:

1. De [Wet open overheid](#);
2. De [Wet elektronische publicaties](#);
3. De [Wet digitale overheid](#);
4. De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer.

1. Wet open overheid (Woo)

Openbaarheid is belangrijk voor het vertrouwen tussen de burgers en de gemeente. Door het openbaar maken van informatie weten burgers waarom de gemeente sommige keuzes maakt.

In de Woo staat welke informatie de gemeente uit zichzelf openbaar moet maken. Dat heet 'actief openbaar maken'.

Iedereen kan informatie die nog niet openbaar is gemaakt opvragen. Dat heet 'openbaar maken op verzoek'.

In de Woo staat ook welke informatie vertrouwelijk blijft. Bijvoorbeeld informatie die gevaar oplevert of privacygevoelige gegevens.

2. Wet elektronische publicaties (Wep)

De gemeente wil inwoners zo goed mogelijk informeren over besluiten die zij wil gaan nemen en besluiten die genomen zijn in hun buurt. Het gaat dan bijvoorbeeld over een nieuwe verordening die is vastgesteld, een vergunningsaanvraag die is gedaan en waar omwonenden nog iets van mogen vinden of het aanwijzen van een gehandicaptenparkeerplaats. In de Wep staat dat al deze informatie voortaan op één plek te vinden is, namelijk de website officiëlebekendmakingen.nl.

3. Wet digitale overheid (Wdo)

Steeds meer zaken worden online geregeld. Burgers en bedrijven moeten soms op een website van de gemeente inloggen om iets aan te vragen of in te zien. De Wdo regelt dat dat inloggen veilig en betrouwbaar gebeurt.

Een belangrijk onderdeel van de Wdo is het [Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid](#). Alle websites en apps moeten niet alleen veilig zijn, maar ook voor alle burgers bereikbaar zijn. Dus ook voor mensen met een beperking.

4. Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv)

De Wmebv bestaat nog niet. Deze wet gaat op 1 januari 2026 gelden. In deze wet staat dat burgers en bedrijven het recht krijgen om elektronische berichten aan de gemeente te sturen. Het gaat bijvoorbeeld om vergunningsaanvraag of bezwaarschrift. De mogelijkheid om deze berichten per post te sturen blijft overigens ook bestaan.

Wat hebben we in 2024 gedaan?

- Afgelopen jaar hebben we vooral werkwijzen aangepast en de organisatie opgeleid en begeleid. Zo hebben we de contactpersoon voor de Woo in de organisatie een actievere rol gegeven. We kunnen hiermee beter de vraag naar informatie van onze inwoners beantwoorden. Overigens merken we dat het aantal Woo-verzoeken redelijk stabiel is, maar het aantal complexe verzoeken (en ook bezwaar en beroep hierop) neemt toe. Het kost steeds meer capaciteit om deze goed af te doen.
- We hebben "Berichten over uw buurt" uitgerold. Via dit berichtensysteem krijgen inwoners direct een e-mail met informatie over (voorgenomen) besluiten van de gemeente over hun buurt.

- Het actief openbaar maken van informatie gebeurt in vier stappen. Zo'n stap heet 'tranche'. De eerste tranche is ingegaan op 1 november 2024. Vanaf dat moment hebben we de volgende informatie openbaar gemaakt op overheid.nl:
 - wetten en andere algemeen verbindende voorschriften,
 - overige besluiten van algemene strekking,
 - informatie over organisatie en werkwijze,
 - bereikbaarheidsgegevens.

2.3.9 Subsidies

Subsidiëring is één van de middelen die de gemeente heeft om de beleidsdoelen uit te voeren. Als er gebruik wordt gemaakt van het middel subsidiëring geldt de Algemene Wet Bestuursrecht en de Algemene Subsidieverordening gemeente Leiden (ASV). Daarnaast zijn er extra afzonderlijke subsidieregelingen met aanvullende regels op verschillende beleidsterreinen. Zie ook www.leiden.nl/subsidies.

In 2024 is voor een totaalbedrag van € 55.527.158 aan subsidies verstrekt exclusief de subsidie-uitgaven op investeringskredieten. Dat is € 5.066.370 minder dan het begrote bedrag aan subsidies inclusief begrotingswijzigingen. Zie tabel 1. In tabel 2 is een overzicht opgenomen van subsidie-uitgaven op investeringskredieten in 2024. De subsidie-uitgaven worden dan gedekt binnen het investeringskrediet. In tabel 3 is een overzicht van de verstrekte subsidies opgenomen, gespecificeerd naar prestatie en project.

Tabel 1: Subsidies per programma en beleidsterrein

Programma	Beleidssterrein	Prim. Begr. 2024	Begr.wijz. 2024	Begroting 2024	Rekening 2024	Resultaat 2024
1 Bestuur en dienstverlening		41.861	45.000	86.861	66.127	20.734
	Bestuur	41.861	45.000	86.861	43.627	43.234
	Dienstverlening	-	-	-	22.500	-22.500
3 Economie		1.830.002	21.285	1.851.287	1.753.570	97.717
	Circulaire Economie	52.100	-	52.100	4.667	47.433
	Faciliteren/Stimuleren van ondernemen	570.158	-	570.158	309.889	260.269
	Marketing en promotie	589.222	-	589.222	543.600	45.622
	Ruimte om te ondernemen	137.589	-	137.589	59.018	78.571
	Vitale Binnenstad en Kennisstad	480.933	21.285	502.218	836.396	-334.178
5 Omgevingskwaliteit		109.936	39.247	149.183	49.310	99.873
	Klimaatadaptatie	78.150	39.247	117.397	17.540	99.857
	Openbaar groen	31.786	-	31.786	31.770	16
6 Stedelijke ontwikkeling		611.138	4.190.455	4.801.593	2.415.501	2.386.092
	Energietransitie	394.122	375.312	769.434	732.312	37.122
	Gemeentelijk vastgoed	-	3.730.143	3.730.143	1.591.817	2.138.327
	Ruimtelijke planvorming en plantoetsing	41.372	-	41.372	41.372	-
	Wonen	175.644	85.000	260.644	50.000	210.644
7 Jeugd en onderwijs		7.434.254	2.206.711	9.640.965	8.906.889	734.076
	Jeugd	612.156	1.222.212	1.834.368	1.706.078	128.290
	Onderwijsbeleid	5.313.479	892.515	6.205.994	5.624.132	581.862
	Onderwijshuisvesting	72.940	-70.000	2.940	-	2.940
	Peuterspeelopvang en kinderopvang	1.435.679	161.984	1.597.663	1.576.679	20.984
8 Cultuur, sport en recreatie		12.778.113	3.183.328	15.961.441	16.026.676	-65.235
	Cultureel erfgoed	247.850	288.948	536.798	514.191	22.607

Programma	Beleidssterrein	Prim. Begr. 2024	Begr.wijz. 2024	Begroting 2024	Rekening 2024	Resultaat 2024
	Cultuur	12.065.778	1.716.802	13.782.580	14.019.982	-237.402
	Recreatie	34.926	506.836	541.762	506.836	34.926
	Sport	429.559	670.742	1.100.301	985.667	114.634
9 Maatschappelijke ondersteuning		21.749.206	3.364.560	25.113.766	23.550.821	1.562.945
	Kwetsbare groepen	15.107.969	2.120.885	17.228.854	16.107.751	1.121.103
	Ondersteuning	4.735.306	707.645	5.442.951	5.377.993	64.958
	Preventie	646.319	164.603	810.922	713.119	97.803
	Sociale binding en participatie	1.259.612	371.427	1.631.039	1.351.958	279.081
10 Werk en inkomen		2.373.432	615.000	2.988.432	2.758.264	230.168
	Arbeidsparticipatie	324.380	630.000	954.380	1.015.880	-61.500
	Maatsch. participatie en onderst. minima	1.619.529	-15.000	1.604.529	1.361.174	243.355
	Schuldhulpverlening	429.523	-	429.523	381.210	48.313
Eindtotaal		46.927.942	13.665.586	60.593.528	55.527.158	5.066.370

Toelichting Begrotingswijzigingen 2024 per programma (groter dan € 100.000 per beleidssterrein)

Programma Stedelijke ontwikkeling

Energie transitie

De gemeente heeft van het Rijk een aanvullende meerjarige specifieke uitkering ontvangen voor energiearmoede en isolatie-aanpak. Hiervan was het grootste deel ontvangen in 2023, hiervan is € 375.000 opgenomen door middel van een begrotingswijziging in 2024 besteed.

Gemeentelijk vastgoed

De gemeente heeft in 2024 van het ministerie van BZK een Startbouw-impulssubsidie (SBI) ontvangen ter hoogte van € 3,7 miljoen. Deze subsidie wordt ingezet om de bouw van het woningbouwproject Park MORE gebouw 5 dekking te geven voor verwerving openbare ruimte rondom dit gebouw. Voor de initiatieven derden "Zirro/Schouls" en "Kappa" (onderdeel van de grondexploitatie Lammenschansdriehoek) is eveneens SBI-subsidie ontvangen.

Programma Jeugd en onderwijs

Jeugd

Op beleidssterrein Jeugd is een specifieke uitkering van € 900.000 voor Randvoorwaarden Jeugdhulp toegevoegd aan de begroting. Dit is begroot en uitgegeven als subsidie. Verder zijn de subsidiebudgetten voor de Aanvullende Diensten van Hecht verhoogd. Deze budgetten stonden niet als subsidiegrootboek begroot, maar worden wel als subsidie uitgegeven. Dat is hiermee gecorrigeerd. Tenslotte is € 100.000 van het subsidiebudget ingezet voor de taakstelling op het Sociaal Domein.

Onderwijsbeleid

In verband met de verhoging van de specifieke uitkering voor onderwijsachterstandenbeleid is een aantal subsidiebudgetten verhoogd in 2024. Daarnaast zijn op onderwijsachterstandenbeleid enkele subsidiebudgetten verhoogd ten laste van niet-subsidiebudgetten. Verder zijn er uitgaven begroot in het kader van de specifieke uitkering voor het Nationaal Programma Onderwijs. Tenslotte is het subsidiebudget van zowel Gelijke Kansen als Onderwijsinnovatie verhoogd met het overgehevelde budget uit 2023 met respectievelijk € 200.000 en € 210.000. Anderzijds is het budget op de conciërgeregeling met € 125.000 verlaagd in verband met afnemend gebruik.

Peuterspeelopvang en kinderopvang

Het subsidiebudget op Peuterspeelopvang en kinderopvang is verhoogd met € 70.000 dat abusievelijk op een ander beleidssterrein geraamd is, dat is hiermee hersteld. Verder is het subsidiebudget in 2024 verhoogd ten laste van een niet-subsidiebudget, omdat dit budget als subsidie besteed wordt.

Programma Cultuur, sport en recreatie

Cultureel Erfgoed

In de kaderbrief is € 280.000 toegevoegd aan het budget voor de cofinanciering van de hooglandse kerk.

Cultuur

De grootste culturele begrotingswijziging zullen worden toegelicht naast de inflatiecompensatie 2024.

De gemeente Leiden heeft met de Stichting Leids Schouwburg en Stadsgehoorzaal voor de panden Breestraat 60 (Stadsgehoorzaal) en Oude Vest 43 (Leidse Schouwburg) en met de Stichting Gebroeders De Nobel voor het pand Marktsteeg 8 in het kader van maatwerkoplossingen nieuwe afspraken gemaakt over de huur en verhuur van deze panden. De huurprijs van deze panden gaan in totaal met € 367.433 omhoog. Ter compensatie ontvangen deze stichtingen een hogere subsidie. Voor de gemeentelijke begroting is dit een budget neutrale wijziging. In 2024 zijn de maatwerkoplossing voor de culturele instellingen aan de begroting toegevoegd: € 196.000 LSSGZ, € 80.000 BplusC, € 13.000 Veenfabriek, € 20.000 Ins Blau en ARS € 15.000.

Er was voor de C32 SPUK impuls jongerencultuur in 2024 € 185.000 beschikbaar, die ook volledig in 2024 is besteed. Ook de resterende energie compensatiemiddelen zijn aan het budget toegevoegd voor totaal € 378.000, waarvan € 181.000 is overgeheveld van 2024 naar 2025 voor andere culturele bestedingsdoelen. Daarnaast is er een administratieve correctie geweest naar de grootboek van subsidie voor BplusC van totaal € 165.985, die eerst stond begroot op overige kosten. Tenslotte is er een begrotingswijziging van € 220.000 voor de SPUK BIEB.

Het resterende bedrag van de begrotingswijziging wordt verklaard door de inflatiecompensatie 2024 van de culturele instellingen.

Recreatie

De begrotingswijziging is te verklaren door de incidentele subsidies die in 2024 zijn toegevoegd voor de viering van 450 jaar 3 oktober.

Sport

De verhoging van de subsidiebudgetten Sport komt met name door de toevoeging van € 482.000 uit de specifieke uitkering Gezond en Actief Leven Akkoord en door de overheveling van € 300.000 subsidiebudget voor wijk sportparkontwikkeling uit 2023. Anderzijds is er ook een nog te ontvangen post van € 175.000 overgeheveld uit 2023 in verband met een te maken subsidieterugvordering.

Programma Maatschappelijke ondersteuning

Kwetsbare groepen

De wijziging van het subsidiebudget op beleidsterrein Kwetsbare groepen komt door het ophogen van het subsidiebudget, ten laste van het niet-subsidiebudget. Deze wijziging heeft nagenoeg volledig betrekking op de regionale budgetten. Verder is er € 192.000 subsidiebudget voor dakloosheid overgeheveld vanuit 2023.

Ondersteuning

In de kaderbrief 2024 was € 390.000 opgenomen vanaf 2024 voor de onderindexering van de subsidie aan de SWT Leiden. Dat is vervolgens toegevoegd aan het subsidiebudget. Het restant van € 321.276 betreft de subsidie aan de SWT Leiden voor hun taak in de Individuele begeleiding. Dat is binnen de kostenplaats overgeheveld van een aanbestedingsraming naar een subsidieraming.

Preventie

Er is € 115.500 toegevoegd voor een subsidie in het kader van Kansrijke Start, gedekt vanuit de middelen Brede SPUK. Voor Valpreventie is € 50.000 toegevoegd aan de begroting, ook gedekt vanuit de middelen Brede SPUK.

Sociale binding en participatie

Er is € 219.000 extra subsidie toegevoegd voor de versterking van de sociale basis gedekt vanuit de middelen Brede SPUK. Daarnaast is € 65.000 toegevoegd voor Welzijn op recept, ook vanuit de middelen Brede SPUK. Daarnaast is € 56.500 vanuit de integratiegelden omgeklapt naar de regeling Maatschappelijke initiatieven. Het restant van € 31.000 betreft € 22.000 voor subsidiëring aan SOL voor extra huisvestingslasten Telderskade en voor € 9.000 kleinere mutaties binnen het beleidsterrein.

Programma Werk en inkomen

Arbeidsparticipatie

Stichting Vluchtelingenwerk verzorgt de maatschappelijke begeleiding van vluchtelingen. Hiervoor was budget (€ 400.000) beschikbaar binnen de begroting van inburgering, maar dat stond niet op de kostensoort subsidie geraamd. Binnen het budget regionale volwasseneneducatie is genoeg budget aanwezig voor subsidie, maar dat stond niet in de primitieve begroting als zodanig geraamd. Later is € 150.000 omgezet naar een juiste kostensoort voor subsidie. Datzelfde geldt voor Laaggeletterdheid. Daar is later € 80.000 overgezet naar een subsidiekostensoort.

Toelichting van de belangrijkste afwijkingen realisatie t.o.v. begroting (groter dan € 100.000 per beleidsterrein)

Programma Economie

Faciliteren/Stimuleren van ondernemen

In de Raad van Toezicht (met vertegenwoordigers van de Universiteit, Hogeschool, LUMC en de gemeente) 'Stichting Leiden 2022' (RvT) is besloten het incidentele budget voor European City of Science (ECS) over te dragen aan Leiden Kennisstad en in te zetten in lijn met de doelen van het jaar Leiden ECS22: het verbinden van samenleving en wetenschap en het verder profileren van Leiden als City of Science/Kennisstad. Voor ECS is een teruggave van de subsidie geweest van totaal € 348.963, die het verschil tussen de begroting en werkelijk uitgaven verklaart.

Vitale Binnenstad en Kennisstad

De subsidies van vitale binnenstad en kennisstad zijn binnen budget uitgegeven. Deze zijn als andersoortige kosten begroot, maar niet aangepast in de begroting. Dit verklaart de afwijking tussen de begrote en gerealiseerde subsidies in 2024.

Programma Stedelijke ontwikkeling

Gemeentelijk vastgoed

De gemeente Leiden heeft van de provincie Zuid-Holland een subsidie (versnellen sociale woningbouw) ontvangen van € 250.000. Deze subsidie is door de gemeente ingezet voor versnellen sociale woningbouw project Willem de Zwijgerlaan. De gemeente heeft in 2024 van het ministerie van BZK een Startbouw-impulssubsidie (SBI) ontvangen. Deze subsidie is in 2024 ingezet voor openbare ruimte Entreegebied (€ 1,4 miljoen) en voor DAEB-uitkering project Zero (€ 1,3 miljoen).

Programma Jeugd en Onderwijs

Jeugd

Enkele subsidiebudgetten zijn niet als subsidie, maar als andersoortige kosten uitgegeven. Zo is er € 109.000 van het subsidiebudget uitgegeven aan huur voor een spreekruimte praktijkondersteuners huisartsen. Verder is er € 15.000 uitgegeven voor een onderzoek naar de bedrijfsvoering van SPL.

Onderwijsbeleid

Op beleidsterrein Onderwijsbeleid is de onderbesteding op subsidiebudgetten met name toe te schrijven aan een aantal terugvorderingen op subsidies uit voorgaande jaren. Deze terugvorderingen zijn vooral gemaakt op de Onderwijskansensubsidies (€ 475.000), en in mindere mate bij de subsidies in het kader van de conciërgeregeling (€ 175.000).

Programma Cultuur, sport en recreatie

Cultuur

De reden voor de afwijking met de begroting is de overschrijding van de budgetten door de subsidie van sleutelstad in 2024 van € 96.000. Daarnaast zijn er binnen de besteedbare budgetten een subsidie verleend van € 150.000 aan BplusC voor de verbouwing van de Nieuwstraat, die als andersoortige kosten zijn begroot.

Sport

Op beleidsterrein Sport staat een onderbesteding van € 115.000 op de subsidiegrootboeken. Deze onderbesteding heeft een aantal oorzaken. Zo is er minder geld besteed aan incidentele sportevenementen, en zijn een aantal bestedingen voor het Sportakkoord niet via een subsidieconstructie verlopen. Daarnaast is een deel van het reguliere subsidiebudget uitgegeven aan plankosten in 2024.

Programma Maatschappelijke ondersteuning

Kwetsbare groepen

Op beleidsterrein kwetsbare groepen staat een onderbesteding van € 1,1 miljoen op de subsidiebudgetten. Een groot deel van deze onderbesteding is ontstaan op de regionale budgetten voor maatschappelijke opvang. Deze kosten zijn vooraf niet altijd goed in te schatten. Ten opzichte van de begroting is de subsidie voor de winteropvang veel lager, doordat de winter 2023-2024 niet zo koud was. Verder vallen de bestedingen op de onvoorziene kosten mee, en is de reguliere subsidie na onderhandelingen minder hoog dan begroot. Daarnaast zijn er een aantal terugvorderingen geweest op subsidies van voorgaande jaren, van zowel regionale als lokale subsidies. In 2024 was er nog een incidenteel subsidiebudget van € 230.000 beschikbaar voor de verbouwing van het Maansteenpad, deze subsidie is in 2024 echter nog niet nodig geweest.

Sociale binding en participatie

Op beleidsterrein Sociale binding en participatie is een onderbesteding van € 280.000 op de subsidiebudgetten ontstaan. Deze onderbesteding staat met name op de subsidies aan de vrijwilligersorganisaties in het kader van de Sterke Sociale Basis. Aanvullend op het reguliere budget voor vrijwilligersorganisaties was er ook budget vanuit een specifieke uitkering beschikbaar. Een aantal subsidies kon uit die specifieke uitkering betaald worden

worden in plaats van het reguliere budget. Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere subsidiebudgetten die niet volledig zijn uitgeput in 2024.

Programma Werk en inkomen

Arbeidsparticipatie

Er is in december nog € 82.165 subsidie verstrekt aan het digi-Taalhuis (volwassenenonderwijs). Er waren voldoende middelen op de balansreserve beschikbaar voor het volwassenonderwijs. De begroting kon hier niet meer op worden aangepast.

Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

De subsidieafrekeningen over 2022 en 2023 van het Jeugdfonds sport en cultuur hebben geleid tot een voordeel van € 70.531 en € 87.000. De subsidieafrekening over 2023 van Leergeld heeft geleid tot een voordeel van € 106.778.

Schuldhelpverlening

De onderbesteding wordt grotendeels veroorzaakt door een voordelige subsidieafrekening over 2023 van de SWT Leiden inzake Eerste Hulp bij Geldzorgen.–

Tabel 2: overzicht van de subsidie-uitgaven op investeringskredieten in 2024

Programma	Beleidssterrein	Rekening 2024
Stedelijke ontwikkeling	Gemeentelijk vastgoed	50.000
Eindtotaal		50.000

Tabel 3: Overzicht verstrekte subsidies 2024 per prestatie

Programma	Beleidssterrein	Prestatie	Project	Rekening 2024
Bestuur en dienstverlening	Bestuur	01A205 Adviseren bestuur over communicatie	917100 overige subsidies niet overheid	6.000
			917171 Stg Dodenherdenking Leiden	25.050
			917172 Stg Herdenking Leids Indië Monument	2.827
			917173 Oranjevereniging Leiden	9.750
	Dienstverlening	01B102 Eenduidige/klantvr dv via alle kanalen	917100 overige subsidies niet overheid	22.500
Totaal Bestuur en dienstverlening				66.127
Cultuur, sport en recreatie	Cultureel erfgoed	08B104 Uitvoeren erfgoedbeleid met partners	917100 overige subsidies niet overheid	287.800
			917113 Pieterskerk	90.755
			917141 SR Hist. stadsbeeld - winkelpuizen	54.429
			917142 SR Hist. stadsbeeld - kleuren	31.969
			917144 SR Hist. stadsbeeld - openb. ruimte	28.104
			917268 Open Monumentendagen	21.134
	Cultuur	08A101 Ondersteunen voorstellingen-podiumaanbod	914734 SR Cultuur: Driejarig Makers Stipendium	72.000
			914745 Plankosten huisvesting Bibliotheek	150.000
			917044 Leids Internationaal Film Festival LIFF	24.823
			917100 overige subsidies niet overheid	96.000
			917101 Culturele subsidies overig	39.150
			917106 Gebr. de Nobel	1.156.868

Programma	Beleidssterrein	Prestatie	Project	Rekening 2024
			917107 LSSGZ (Schouwburg en Stadsgehoorzaal)	3.262.187
			917108 Cultureel centrum de x	15.839
			917109 Jazz-zolder hot house	4.443
			917110 Imperium theater	3.890
			917112 Muziekhuis BplusC	62.060
			917113 Pieterskerk	58.251
			917114 Ars aemula naturale	91.421
			917127 Veenfabriek	123.999
			917129 Werfpop	24.823
			917131 Schemerstad	17.832
			917132 Leidse draaiorgeldagen/Verh. van Leiden	6.206
			917133 Muziek in de Hofjes	18.617
			917136 Gouden Pet festival	4.964
			917137 Museumnacht	6.206
			917138 Stukafest	2.483
			917149 SR Cultuur	-1.600
			917180 Ins Blau	478.573
			917183 Wevershuisje	4.819
			917231 Biggg	4.053
			917232 Fields of Wonder	20.267
			917233 Jazzweek	4.263
			917234 Kerst Taptoe	8.685
			917236 Leidse Orgeldag	1.227
			917237 Leiden Shorts	5.789
			917238 Nieuwplaat	71.419
			917239 Popronde	5.211
			917241 PS theater	85.400
			917242 PSAS	12.042
			917243 Wavelength	-4.000
			917260 Waterlelieconcerten Leidsehout	5.694
			917261 Scholieren Film Festival	5.694
			917267 De Generator	39.851
			917270 Gluren bij de Buren	5.599
			917276 Korendagen	2.690
			917277 Nobel Award	2.152
			917279 Festival Andere Theater - Ins Blau	21.524
			917281 Impuls jongerencultuur	200.422
			917285 SR Cultuur	253.537
			917289 SR Energiecompensatie cult. instelling	431.162
			917298 Leids Literair Landschap	3.229

Programma	Beleidssterrein	Prestatie	Project	Rekening 2024
			917778 Programmering OLT Leidse Hout	17.631
			918197 Stichting Cultuurkwartier – Cultuurple	17.545
			919920 Corona wel geleverd	2.500
		08A102 Ondersteunen museaal aanbod	914735 SR Cultuur: Publicatiessubsidie	11.838
			917039 SieboldHuis	170.222
		08A103 Ondersteunen educatief aanbod	914281 SISA BZK C92 Infopunt Digitale Overheid	120.000
			917000 overige subsidies overheid	45.000
			917004 BplusC	5.586.927
			917046 BplusC huisvestingsproces	40.000
			917114 Ars aemula naturale	55.797
			917245 Ars Talentclass	7.007
			917272 Theatergroep Hardt	6.717
			917273 Jeugdtheaterhuis	67.529
			917274 Jeugdtheaterschool	37.591
		08A104 Ondersteunen beeldende kunst (in de OR)	917184 Stichting Beelden in Leiden	5.694
			917248 Stichting Tegenbeeld	10.000
		08A105 Ondersteunen amateurkunstverenigingen	917004 BplusC	22.825
			917100 overige subsidies niet overheid	-8.407
			917150 SR Amateurkunst Leiden	172.056
			917166 Stichting OLAF–LeidsAmateurkunstfestiv	6.206
			917256 Amateurs manifestaties	8.686
		08A106 Ondersteunen lokale media	917167 Wettelijke bijdrage lokale omroep	108.702
			917227 Mediafonds	248.008
		08A107 Ondersteunen projecten voor diversiteit	913893 Cultuurnota	-5.000
		08A202 Stim. cultuur bijdragen integr. nieuwkom	918225 Culturele projecten t.b.v. integratie	-1.896
		08A301 Versterken kennis en cultuur Pilgrimjaar	917162 St. Cultuurfonds Leiden	246.669
		08A302 Cultuureducatie icm natuur- en milieuedu	917999 StCultuureducatiegr–Verwonder om de ho	110.373
	Recreatie	08D201 Evenementencoördinatie	917100 overige subsidies niet overheid	350.000
		08D203 Ondersteunen 3 grote/overige evenementen	911915 bijdrage 3 oktobervereniging	130.000
		08D204 Verstrekken evenementensubsidie	913393 Evenementenfonds	26.836
	Sport	08C201 Leidenaars bewegen voldoende	914301 SISA H30 Brede Spuk combin.functionies	450.910
			914302 SISA H30 Brede Spuk lok.uitv.sport.akk.	61.117
			917001 Schoolsportcie Leiden	88.223
			917100 overige subsidies niet overheid	314.817

Programma	Beleidsterrein	Prestatie	Project	Rekening 2024
			917103 Leidse sportfederatie	8.500
			917104 Stichting marathon	22.689
			917151 DV incidentele subsidies sportevenement	16.971
			917152 DV Subsidiëring Jeugdsport.	63.402
			917156 Stichting ijshal Leiden	-175.000
			917157 Stichting topsport Leiden	132.038
			917253 Singelloop	2.000
Totaal Cultuur, sport en recreatie				16.026.676
Economie	Circulaire Economie	03D102 Verwaarden van materiaalstromen	919264 circulaire economie	4.667
	Faciliteren/Stimuleren van ondernemen	03B102 Verbet. Ansl. onderwijs-arbeidsmarkt	914536 PLNT Leiden Centrum voor Innovatie	75.000
			917258 Gulliver	5.000
		03B201 Stim. en acquis kennisintens. bedrijvig	910955 Ondernemersvereniging Bio Science Park	305.000
			912344 legacy European city of science	-348.963
			917042 Innovation Quarter	208.852
			917282 Medical Delta	10.000
			917283 Science meets business	55.000
	Marketing en promotie	03C101 Citymarket stim. toerist. aantrekkelijk	917100 overige subsidies niet overheid	2.500
			917120 Leiden en Partners	325.446
		03C102 Faciliteren Centrummanagement Leiden	917041 Centrummanagement	215.654
	Ruimte om te ondernemen	03A102 Ontwikkelen Leiden Bio Science Park	913826 St. Ruimte Onderzoek Nederland (SRON)	59.018
	Vitale Binnenstad en Kennisstad	03E101 Vitale Binnenstad	911993 projectmanagement	37.500
			917280 SR vitale binnenstad	416.750
		03E201 Kennisstad	913375 Cultureel erfgoed	10.000
			917285 SR Cultuur	25.000
			917840 ESOF / ECS 2022	87.925
			918217 Kennisstad algemeen	189.921
			918219 Onderwijs en onderzoek	14.000
			918222 PkvV – Student en Stad	55.300
Totaal Economie				1.753.570
Jeugd en onderwijs	Jeugd	07A102 Waarborgen kwal (openbare) speelruimte	917118 Leidse bond van speeltuinver.	90.878
		07A202 Vanuit CJG org. informatie en opvoeding	914225 ZonMW Onbedoeld Zwanger (175)	86.660
			917022 GGZ Rivierduinen	31.894
			917025 Stichting 1801 - Onderwijsadvies	25.800
			917036 Hecht	518.860
			917100 overige subsidies niet overheid	3.075

Programma	Beleidssterrein	Prestatie	Project	Rekening 2024
			917293 Coöperatie Verloskunde Praktijk Leiden	16.976
			917299 Baby Groente Tas	-12.705
			919980 Z/20/1596353 St Hogeschool Leiden	15.000
		07A301 Doen organiseren specialistische hulp	914286 SISA VWS H26 Randvoorwaarden Jeugdhulp	886.001
			917100 overige subsidies niet overheid	43.639
	Onderwijsbeleid	07C101 Waarborg aanbod, kwaliteit, deelname VVE	917025 Stichting 1801 - Onderwijsadvies	103.802
			917035 Kinderopvangorganisaties	-75.600
			917036 Hecht	29.128
			917043 JES	548.000
			917100 overige subsidies niet overheid	-5.012
			917147 SR Peuterspeelopvang en VE	1.742.908
		07C102 Stim. Hoogwaardig taalaanbod	917002 Schoolbesturen bao	-219.124
			917043 JES	103.000
			917053 SR internationale taalklassen	172.000
			917059 SCOL	264.500
			917060 PROO	255.579
			917100 overige subsidies niet overheid	82.130
			917273 Jeugdtheaterhuis	18.979
			917303 SR Brugfunctionaris	116.375
		07C103 Bevord. Samenw. Ouder en Prof.	917004 BplusC	105.951
			917025 Stichting 1801 - Onderwijsadvies	10.492
			917043 JES	404.000
			918252 NPOnderwijs	300.153
		07C201 Onderst. zorg leerlingen spec. behoeften	917025 Stichting 1801 - Onderwijsadvies	160.390
			917057 Leonardo da Vinci	118.260
			917058 Samenwerkingsverband PPO Leiden	20.000
		07C202 Stim. samenwerking voorzieningen onderw	917000 overige subsidies overheid	204.599
			917002 Schoolbesturen bao	-172.187
			917052 SR bekostiging conciërges po	274.750
			917100 overige subsidies niet overheid	389.429
		07C301 Stimul. aanbod leerlingen eigen talenten	917005 Bright Kids (hoogbegaafden)	27.245
			917100 overige subsidies niet overheid	19.680
			917262 Technolab	85.084
		07C303 Bevorderen toekomstgerichte talentontwik	917169 Vereniging Natuurbeleving	17.863
			917170 Vereniging Leidse Schooltuinen	35.235

Programma	Beleidssterrein	Prestatie	Project	Rekening 2024
			917262 Technolab	32.777
			917263 Stichting naar buiten	42.591
			917264 Naturalis Verwonderpaspoort	32.777
		07C401 Sturing geven op uitvalcijfers met RMC	914244 ZonMW MDT UniverCity (183)	206.300
			917043 JES	70.000
			917048 Holland Rijnland RBL	19.140
			917051 SR voortijdig schoolverlaten	108.000
			917291 Jinc Jongeren Leiden	-3.150
			917292 Stichting Stadslink	-21.911
	Peuterspeelopvang en kinderopvang	07B101 Zorgdr. Vold. aanbod peuterspeelopvang	917147 SR Peuterspeelopvang en VE	1.482.748
		07B102 Waarborg kwali.kinderopv/ peuterspeelopv.	917043 JES	8.500
			917198 Cardea Jeugdzorg	85.431
Totaal Jeugd en onderwijs				8.906.890
Maatschappelijke ondersteuning	Kwetsbare groepen	09D101 Preventie verslaving, dak- en thuisloosh	917021 Brijder Verslavingsgroep	531.720
			917036 Hecht	100.124
			917060 PROO	42.226
			917100 overige subsidies niet overheid	98.864
			917214 St. Vluchtelingenwerk ZWN	-39.011
		09D102 Toel. zorg verslavings- en psychia. prob	917022 GGZ Rivierduinen	289.190
			917214 St. Vluchtelingenwerk ZWN	206.563
			917297 Diaconie Protestantse Gem.	95.612
		09D103 Uitv. opvang en huisvesting kwetsbare gr	910189 bijdrage aan Portaal	59.039
			917012 Binnenvest	6.856.755
			917013 St. exodus	-41.140
			917036 Hecht	58.660
			917100 overige subsidies niet overheid	-716
			917304 SR Maats. zorg LR bestaand	750
			917894 Stichting Lumen	320.342
			918254 Limor	503.926
			918255 Jongerenopvang Maansteenpad	1.206.318
		09D104 Uitv. geven aan beschermd wonen	910049 zorgwoningen De Haardstee	17.876
			917012 Binnenvest	11.563
			917100 overige subsidies niet overheid	-172.201
			917220 Coöperatie SWT	146.722
			917296 St. Kamers met Aandacht	49.586
		09D201 Voorkomen geweld in huiselijke kring	917011 Rosa manus	4.144.000
			917022 GGZ Rivierduinen	128.816

Programma	Beleidssterrein	Prestatie	Project	Rekening 2024
			917036 Hecht	1.384.164
			917208 Reclassering Nederland	102.724
			Stichting Mendoo	5.280
	Ondersteuning	09C101 Organiseren toegang sociale wijkteams	917220 Coöperatie SWT	5.019.449
		09C202 Organiseren aanbod maatwerk WMO voorz.	917220 Coöperatie SWT	358.544
	Preventie	09B101 Organiseren samenhangend aanbd mtsch.wrk	912060 St MEE	171.835
			917100 overige subsidies niet overheid	3.130
			917894 Stichting Lumen	45.000
		09B201 Uitv wettelijke tkn basisgezondheidszorg	914304 SISA H30 Brede Spuk kansrijke start	79.450
			914305 SISA H30 Brede Spuk aanpak overgewicht	12.472
			914306 SISA H30 Brede Spuk aanpak valpreventie	50.000
			917022 GGZ Rivierduinen	172.575
			917894 Stichting Lumen	178.658
	Sociale binding en participatie	09A101 Organiseren voorzieningenaanbod	914310 SISA H30 Brede Spuk versterken soc.basis	132.677
			914313 SISA H30 Brede Spuk welzijn op recept	57.751
			917009 St. Kwadraad	111.220
			917100 overige subsidies niet overheid	25.000
			918117 Social Impact	-22.905
			918228 Vrijwilligersorganisaties Opgroeien	157.166
			918229 Vrijwilligersorganisaties Samen Meedoen	98.098
		09A102 Organiseren act. maatschappelijke partic	910100 voorbereiding en toezicht	40.000
			914312 SISA H30 Brede Spuk 1 tegen eenzaamheid	60.000
			914675 Jeugddorp	3.500
			917100 overige subsidies niet overheid	2.172
			917153 SR Maatschappelijke Initiatieven	189.695
			917154 DV Subsidiëring Bejaardensociëteiten	600
			917155 DV Subs. Wijk- en Buurtverenigingen	90.468
			917199 COC Leiden	23.991
			917251 Scarabee	11.000
			918230 Vrijwilligersorganisaties Basiskracht	202.789
		09A103 Bevorderen cliëntbetrokkenheid	917018 St. Platform gehandicapten	40.120
			917026 Platform vluchtelingen	19.000
			917027 HTIB	12.750

Programma	Beleidssterrein	Prestatie	Project	Rekening 2024
			917028 Radius	69.401
			917197 Adviesraad WMO Leiden	9.964
			917247 Vrouwenennetwerk	5.000
			918117 Social Impact	-2.500
		09A104 Uitv. Basisfuncties onderst vrijw.werk	910928 subsidie hospice Issoria	7.200
			917219 St. Vrienden van Xenia Hospice	7.800
Totaal Maatschappelijke ondersteuning				23.550.821
Omgevingskwaliteit	Klimaatadaptatie	05E101 Ontwikk en uitv beleid waterkwantit-kwal	918232 SR Groene daken - klein	9.471
			918233 SR Groene daken - middel	1.280
			918234 SR Groene daken - groot	6.790
	Openbaar groen	05C301 Ontwikk en uitv beleid dierenwelzijn	917271 Dierenambulance	31.770
Totaal Omgevingskwaliteit				49.310
Stedelijke ontwikkeling	Energietransitie	06D101 Energiebesparing	913378 Huurders corporaties energiearmoede	175.032
			913381 Algemeen energiearmoede	400.000
			919262 energietransitie	157.280
	Gemeentelijk vastgoed	06B102 Opstellen MPG en Vermogensbeheer	910268 Overige bijdragen	250.000
			917308 SBI-subsidie LMP Zirro, Schouls	1.341.817
	Ruimtelijke planvorming en plantoetsing	06A103 Opst. en act. ruimtelijk instrumentarium	917226 Regionaal architectuur platform	41.372
	Wonen	06C102 Uitvoering prestatieafspraken 2020-2025	913965 huurteam	50.000
Totaal Stedelijke ontwikkeling				2.415.501
Werk en inkomen	Arbeidsparticipatie	10A101 Inz. re-integratie en participatievoorz.	917100 overige subsidies niet overheid	12.500
			917192 Dressed for Succes	10.000
			917193 JobOn (Voorheen de Broekriem)	17.500
			917195 VLS Ekklesia	24.000
			917214 St. Vluchtelingenwerk ZWN	404.192
		10A102 Aanbieden volwasseneneducatie	910069 bijdrage Zoeterwoude	16.860
			917004 BplusC	175.596
			917054 Bibliotheek Katwijk	82.165
			917055 Bibliotheek Bollenstreek	120.000
			917056 Bibliotheek Rijn en Venen	120.000
			917100 overige subsidies niet overheid	33.067
	Maatsch. participatie en onderst. minima	10B205 Subsidies minimabeleid	914793 Bouwdepot	27.500
			917100 overige subsidies niet overheid	197.526
			917188 Urgente Noden Leiden	76.077

Programma	Beleidssterrein	Prestatie	Project	Rekening 2024
			917189 Voedselbank Leiden e.o.	43.375
			917191 Leergeld Leiden	580.000
			917220 Coöperatie SWT	78.768
			917301 Volwassenenfonds Sport & Cultuur	265.000
			917826 Jeugdsportfonds Zuid-Holland	206.580
			918117 Social Impact	-113.652
	Schuldhelpverlening	10D201 Uitvoeren schuldhelpverlening	917220 Coöperatie SWT	415.403
			918117 Social Impact	-34.193
Totaal Werk en inkomen				2.758.264
Eindtotaal				55.527.158

Toelichting: bij subsidies met een gerealiseerd '-' bedrag is met name sprake van terugbetaling of afrekening

Tabel 4: Overzicht subsidies boven € 100.000

Aanvrager	Toegekend 2024
Academisch Ziekenhuis Leiden	€ 886.000,78
Ars Aemula Naturae	€ 154.225,00
Coöperatie Energiek Leiden U.A.	€ 175.032,00
Coöperatie Energiek Leiden U.A.	€ 400.000,00
Coöperatie SWT Leiden en omgeving U.A.	€ 6.133.186,00
HUMANITAS, Nederlandse vereniging voor maatschappelijke dienstverlening en samenlevingsopbouw	€ 112.740,00
Indigo i-psy PsyQ Brijder B.V.	€ 389.023,85
Indigo i-psy PsyQ Brijder B.V.	€ 142.696,00
Leidse Hockeyclub Roomburg	€ 305.000,00
Protestantse gemeente te Leiden	€ 280.000,00
Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden	€ 100.124,00
Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden	€ 1.384.164,00
Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden	€ 609.952,45
Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter B.V.	€ 208.852,00
Smallsteps B.V.	€ 210.664,00
Stichting 1801	€ 300.484,00
Stichting 3 Oktoberviering	€ 480.000,00
Stichting Agglomeratieomroep Holland Centraal	€ 108.702,00
Stichting Bibliotheek Bollenstreek	€ 120.000,00
Stichting Bibliotheek plus Centrum voor Kunst en Cultuur	€ 150.000,00
Stichting Bibliotheek plus Centrum voor Kunst en Cultuur	€ 265.000,00
Stichting Bibliotheek plus Centrum voor Kunst en Cultuur	€ 168.672,00
Stichting Bibliotheek plus Centrum voor Kunst en Cultuur	€ 329.095,00
Stichting Bibliotheek plus Centrum voor Kunst en Cultuur	€ 6.095.859,00
Stichting Bibliotheek Rijn en Venen	€ 120.000,00
Stichting Centrummanagement Leiden (CML)	€ 215.654,00
Stichting Comité Ondersteuning Ongedocumenteerden Leiden e.o.	€ 140.000,00
Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden	€ 100.000,00

Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden	€	264.500,00
Stichting Cultuureducatiegroep	€	186.851,00
Stichting Cultuurfonds Leiden	€	246.669,00
Stichting De Binnenvest	€	1.206.318,00
Stichting De Binnenvest	€	4.713.472,50
Stichting De Binnenvest	€	2.082.019,37
Stichting De Veenfabriek	€	123.999,00
Stichting Hogeschool Leiden	€	100.000,00
Stichting Hogeschool Leiden	€	100.000,00
Stichting Ins Blau	€	478.573,00
Stichting Japanmuseum Sieboldhuis	€	170.221,73
Stichting Jeugd en Samenleving Rijnland	€	191.636,00
Stichting Jeugd en Samenleving Rijnland	€	1.125.000,00
Stichting Jeugdfonds Sport & Cultuur Zuid-Holland	€	364.000,00
Stichting Kwadraad	€	111.220,00
Stichting Landelijke Instelling voor Maatschappelijke Ondersteuning en Rehabilitatie	€	503.925,50
Stichting Leergeld Leiden en Omstreken	€	580.000,00
Stichting Leiden Bio Science Park	€	255.000,00
Stichting Leids Centrum voor Innovatie en Ondernemerschap	€	100.000,00
Stichting Leids Stimuleringsfonds Lokale Journalistiek	€	137.500,00
Stichting Leidse Schouwburg en Stadsgehoorzaal	€	189.807,00
Stichting Leidse Schouwburg en Stadsgehoorzaal	€	3.262.187,00
Stichting Lumen Holland Rijnland	€	499.000,00
Stichting Maatschappelijk Ondernemen in Onderwijs	€	200.000,00
Stichting MEE Zuid-Holland Noord	€	171.835,00
Stichting Nobel	€	1.156.868,00
Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden-Leiderdorp	€	105.000,00
Stichting Openbaar Primair en Speciaal Onderwijs Leiden-Leiderdorp	€	170.015,00
Stichting Peuterspeelzalen Leiden e.o.	€	3.110.357,00
Stichting Pieterskerk Leiden	€	149.006,00
Stichting Reclassering Nederland	€	115.110,00
Stichting Rivierduinen	€	206.035,00
Stichting Rivierduinen	€	128.816,26
Stichting Rivierduinen	€	217.945,00
Stichting Scholengroep Leonardo Da Vinci Leiden	€	118.260,00
Stichting Stadspartners Leiden Stad van Ontdekkingen	€	325.446,00
Stichting Technolab Leiden	€	117.861,00
Stichting Topsport Leiden	€	110.923,00
Stichting Topsport Leiden	€	132.038,00
Stichting VluchtelingenWerk Nederland	€	645.946,00
Stichting Volwassenenfonds Sport & Cultuur	€	265.000,00
Stichting Vrouwenopvang Rosa Manus	€	4.144.000,00

2.3.10 Taakstellingen en reserveringen

Inleiding

De raad wordt via de planning- en controlcyclus geïnformeerd over de voortgang van de realisatie van de taakstellingen. Omdat de invulling van taakstellingen gedurende het jaar op elk moment kan plaatsvinden biedt een overzicht van taakstellingen een momentopname. In deze paragraaf geven wij het actuele informatie over de taakstellingen per 31 december 2024.

Voor het begrotingsjaar 2024 waren er geen taakstellingen open die moesten worden ingevuld.

2.3.11 Demografische ontwikkelingen

In deze paragraaf kijken we terug op een aantal ontwikkelingen in de demografie in Leiden in 2024 die invloed hebben op de gemeentelijke taken en kosten.

Ontwikkeling van het aantal inwoners in 2024

De Leidse bevolking steeg in 2024 met 528 personen: op 1 januari 2024 had Leiden 130.067 inwoners, aan het eind van het jaar waren dat er 130.595. Een stijging met 0,4%.

De stijging deed zich niet voor in alle leeftijdsgroepen. het aantal inwoners van 0-26 jaar en van 40-54 jaar daalde licht. De grootste stijging deed zich voor in de leeftijdsgroepen 27-39 jaar en 65+ jaar.

Omvang Leidse bevolking begin en eind 2024

	1-1-2024	31-12-2024	verschil (aantal)	verschil (%)
0-17 jaar	18.607	18.295	-312	-1,7%
18-26 jaar	27.263	27.217	-46	-0,2%
27-39 jaar	26.663	27.220	+557	+2,1%
40-54 jaar	21.493	21.339	-154	-0,7%
55-64 jaar	15.061	15.092	+31	+0,2%
65+ jaar	20.980	21.432	+452	+2,2%
Totaal	130.067	130.595	+528	+0,4%

Bron: BRP

Er werden in 2024 in Leiden 927 kinderen geboren en er overleden 1.065 Leidenaren. Voor het derde jaar achter elkaar was het aantal sterfgevallen hoger dan het aantal geboortes. Het saldo van de natuurlijke aanwas blijft echter klein.

Het aantal verhuizingen heeft meer impact. Er vertrokken in 2024 12.086 inwoners uit Leiden (in het jaar daarvoor waren dat er 11.232). Daarvan bleef het grootste deel (9.211) in Nederland en 2.875 vertrokken naar het buitenland. Daarnaast waren er in 2024 12.787 mensen die in Leiden kwamen wonen, 8.948 vanuit een andere gemeente in Nederland en 3.839 vanuit het buitenland. Het hoge aantal binnenlandse vestigers in 2023 had mogelijk te maken met de invoering van de basisbeurs. In veel gevallen zal het zo zijn dat de studenten eigenlijk al in Leiden woonden, maar zich hier nog niet hadden ingeschreven.

Veranderingen in de bevolking, 2021 - 2024

	2021	2022	2023	2024
Aantal inwoners geboren	1.087	995	985	927
Aantal inwoners gestorven	1.054	1.020	1.040	1.065
Aantal verhuisd uit Leiden naar elders in Nederland	8.553	8.190	8.653	9.211
Aantal verhuisd uit Leiden naar buitenland	1.914	2.357	2.579	2.875
Aantal verhuisd naar Leiden vanuit elders in Nederland	8.376	8.099	10.285	8.948
Aantal verhuisd naar Leiden vanuit buitenland	3.065	4.509	4.026	3.839

Bron: BRP

2.3.12 Bijzonder programma Duurzaamheid

In de begroting 2024-2027 is een paragraaf duurzaamheid opgenomen. In deze jaarrekening geven we inzicht in de resultaten van de overkoepelende duurzaamheidsopgave.

We pakken de grotere opgave duurzaamheid op door middel van vijf aparte opgaven, die hieronder zijn weergegeven. Daarbij is per opgave aangegeven welke indicator(en) van die opgave het meest bijdraagt aan het realiseren van de opgave en aan de CO2-reductie. Dit geeft inzicht in de mate waarin Leiden op koers ligt voor de brede opgave duurzaamheid en de (landelijk) afgesproken doelstellingen voor 2030 en 2050.

Duurzaamheid					
Beleidsakkoord	Een leefbare stad is een duurzame stad. Met voldoende groen, met een prettig klimaat. Een stad waar je 's zomers verkoeling vindt en 's winters iedereen er behaaglijk bij zit zonder zich zorgen te hoeven maken over hoge energierekeningen. voor een leefbare en bereikbare stad moeten we ook slimmer en efficiënter omgaan met mobiliteit. [Beleidsakkoord 2022-2026 Samen leven in Leiden]				
Definitie	Duurzaamheid is het bestendig omgaan met de hulpbronnen waarmee de welvaart wordt voortgebracht. Grondstoffen kunnen opraken, en zowel de opnamecapaciteit van de atmosfeer als de natuur zelf kent haar grenzen. [definitie duurzaamheid]				
Opgaven gemeente Leiden en hoofdindicatoren	Duurzaamheid organisatie	Circulaire economie	Duurzame mobiliteit	Klimaatadaptatie & biodiversiteit	Energietransitie gebouwde omgeving
	MVOI Indicator: aantal inkooptrajecten waar MVOI is toegepast (waarbij thema klimaat bijdraagt aan CO2 reductie)	Conform nationale doelen in 2050 een circulaire economie gerealiseerd hebben - Kilogram huishoudelijk restafval per inwoner - Aantal arbeidsplaatsen in de circulaire economie	- Aantal publieke laadpalen voor elektrische voertuigen (schonere lucht, minder geluid, betere leefbaarheid) - Reductie uitstoot CO2 binnenstedelijk wegverkeer per inwoner in ton CO2 (conform nationaal beleid)	Percentage - inwoners dat vindt dat groen belangrijk is voor klimaatadaptatie - gemeten dieren met een stabiele of positieve trend sinds 2004	- Totale CO2-uitstoot gebouwde omgeving naar 0 in 2050 - Percentage bewoners energiearmoede naar 0 in 2030
Beleids-terrein P&C	3D1.3	3D	4E2	5E	6D

★ Aanscherping van indicatoren wordt onderzocht

In de begroting voor 2024 hebben we in de duurzaamheidsparagraaf 2 punten genoemd waar we ons in het bijzonder in 2024 op wilden gaan richten. Dit waren het opstellen van een overkoepelende boodschap (communicatie) voor de diverse duurzaamheidsprogramma's, zodat we de raakvlakken beter over het voetlicht kunnen brengen richting bewoners en ondernemers. Het tweede punt is het betrekken van jeugd via NDE, om te werken aan bewustwording.

Voor communicatie hebben we in 2024 mooie stappen gezet. Er is meer lijn gebracht in de communicatie in brede zin, door betere afstemming tussen de programma's onderling. Dit is geen eenmalige actie en continueren we in 2025. Ook voor het betrekken van de jeugd hebben we in 2024 goede stappen gezet: er zijn workshops gehouden op scholen (afval is grondstof) en er heeft bijvoorbeeld ook in samenwerking met scholieren het zogenoemde snuffelfiets-project plaatsgevonden. Hierdoor zijn scholieren betrokken bij het onderwerp luchtkwaliteit en het belang en effect van een goede luchtkwaliteit in de stad.

2.3.13 Bijzonder programma Doorontwikkeling Sociaal Domein

Inleiding

Leiden is en blijft een sociale stad waarin iedereen mee telt en meedoet. In 2024 voerden we onverminderd de Visie Sociaal Domein uit voor alle inwoners. Voor meer informatie over de inhoudelijke doorontwikkeling van het sociaal domein en de uitvoering van de Visie Sociaal Domein wordt verwezen naar programma 7 Jeugd & Onderwijs, beleidsterrein 8C Sport van Programma 8 Cultuur, Sport en Recreatie, programma 9 Maatschappelijke Ondersteuning en programma 10 Werk & Inkomen. In deze paragraaf gaan we in op de financiële resultaten van 2024 binnen het hek en laten we de ontwikkelingen in de reserve sociaal domein zien.

Taakstelling

Bij de kaderbrief 2024-2028 is het besluit genomen over hoe de invulling van de taakstelling eruit zal zien. De maatregelen zijn in 2024 voorbereid. Desondanks worden er nog steeds tekorten verwacht, met name op het gebied van jeugd.

Sociaal domein als gesloten systeem / hek rond het sociaal domein

Binnen het beschikbare budget willen we onze taken zo goed mogelijk uitvoeren en onze visie realiseren. We betrekken de budgetten voor het sociaal domein bij elkaar middels de huidige financiële systematiek. Bij de Programmabegroting 2019 heeft de Raad ermee ingestemd om een hek rondom het sociaal domein te plaatsen en een reserve sociaal domein te maken. Door het hek is het sociaal domein een financieel gesloten systeem. Voor- en nadelen binnen het hek rond het sociaal domein worden verrekend met de reserve. Voor nadelige ontwikkelingen bij Hecht geldt dat deze gedekt worden uit de algemene middelen, zoals besloten in de Kaderbrief 2020-2024.

Definitie financiële hek rond sociaal domein

Bij de Programmabegroting 2019 is het financiële hek rond het sociaal domein gedefinieerd:

- Programma 7 Jeugd & Onderwijs: de prestaties 7A2.1 tot en met 7A3.1, betreffende CJG en jeugdzorg.
- Programma 9 Maatschappelijke ondersteuning. Alle beleidsterreinen, behoudens de prestatie 'Bevorderen cliëntbetrokkenheid'. Deze prestatie bestaat uit *Stimuleren wijkinitiatieven* en de diverse *Wijkvisies*
- Programma 10 Werk en Inkomen. De beleidsterreinen 10A Arbeidsparticipatie (inclusief DZB), 10D Schuldhulpverlening en 10B Maatschappelijke participatie en Minimabeleid behoudens de prestatie 'Kwijtschelding gemeentelijke heffingen'.

Financiële resultaat 2024

We sluiten het jaar 2024 met een positief resultaat af (zie tabel hieronder) van afgerond € 6,4 miljoen, dat grotendeels incidenteel van aard is. Voorgesteld zal worden om onder andere € 2,9 miljoen te bestemmen voor regionale doelen, € 1,5 miljoen te bestemmen voor budgetoverhevelingen en per saldo € 1,4 miljoen te storten in de reserve sociaal domein voor lokale bestedingen. Ondanks het positieve resultaat blijft de beheersbaarheid van de financiën van het sociaal domein een uitdaging. Dit komt doordat er vanaf 2027 nog een structureel in te vullen taakstelling staat van afgerond € 8 miljoen.

Relevante afwijkingen binnen het hek

DZB Toekomstige infrastructuur WSW € 682.000 V, wordt overgeheveld

DZB Regionale bijdragen (Perspectief op werk, Dichterbij dan je denkt etc) € 565.000 V geoormerkt voor de regio

Maatschappelijke zorg specialistisch € 646.000 V, grotendeels geoormerkt voor de regio Holland Rijnland

Maatschappelijke zorg Leidse regio € 445.000 V, grotendeels geoormerkt voor de Leidse regio

Maatschappelijke zorg regionaal € 319.000 V, geoormerkt voor de regio Holland Rijnland

Investeringsfonds MZ Leidse regio € 320.000 V, geoormerkt voor de Leidse regio

Vrouwenopvang € 397.000 V, geoormerkt voor de regio Holland Rijnland

Regionale jeugdzorg € 443.000 V

Minimabeleid, eenmalige vrijval voorziening oninbaar € 366.000 V

Inburgering, meer declarabele voorzieningen, € 387.000 V

De bedragen in onderstaande tabel zijn een deelverzameling van de bedragen zoals opgenomen in programma 7, 9 en 10. In de programmaverantwoordingen, onderdeel programmabudget, zijn toelichtingen opgenomen over de relevante financiële afwijkingen.

Sociaal domein (hek)		begroting	rekening	verschil
uit programma 7 Jeugd en Onderwijs:	lasten	48.567.110	48.288.045	279.065
	baten	-1.189.063	-1.466.529	277.466
uit programma 9 Maatschappelijke ondersteuning	lasten	124.717.461	120.474.934	4.242.527
	baten	-10.563.059	-8.667.666	-1.895.393
uit programma 10 Werk en Inkomen exclusief DZB	lasten	28.171.531	29.105.751	-934.220
	baten	-8.418.671	-10.941.678	-2.523.007
uit programma 10 Werk en inkomen, onderdeel DZB	lasten	45.523.065	43.519.337	2.003.728
	baten	-12.890.353	-12.763.714	-126.639
	saldo	213.918.021	207.548.480	6.369.541
	totaal lasten	246.979.167	241.388.067	5.591.100
	totaal baten	-33.061.146	-33.839.587	778.441
	saldo	213.918.021	207.548.480	6.369.541

mutaties reserve Sociaal domein		begroting	rekening	verschil
storting	lasten	4.858.217	4.858.217	0
onttrekking	baten	-10.038.538	-9.713.051	-325.487

Toelichting verschil: Door lagere uitgaven op MZ/Investeringsfonds Leidse regio is er € 295.000 minder onttrokken aan de reserve.

2) Ontwikkeling Reserve sociaal domein

	rekening
reserve per 31-12-2024	45.862.439
begrote stortingen/onttrekkingen 2025 t/m 2028	-26.640.194
reserve per 31-12-2028	19.222.245
waarvan Vrouwenopvang (t.b.v. regio)	5.797.933
waarvan Beschermd Wonen (t.b.v. regio)	5.275.467
waarvan Laaggeletterdheid (t.b.v. regio)	202.216
Waarvan Arbeidsmarktregio	327.558
waarvan Sociaal domein lokaal	7.619.071
Sociaal domein lokaal	7.619.071
reservering voor risico's	5.000.000
beschikbare bestedingsruimte per 31-12-2024	2.619.071
nog te bestemmen resultaat sociaal domein lokaal 2024	1.727.042
Correctie budgetoverheveling 3e technische wijziging 2024	-300.000
beschikbare bestedingsruimte per 31-12-2024 na bestemming resultaat	4.046.113

Hoofdstuk 3

3 Jaarrekening

3.1 Balans per 31 december 2024

ACTIVA (bedragen x € 1.000)		31-12-2023	31-12-2024
Vaste activa			
Immateriële vaste activa		3.420	4.483
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling	1.632		1.758
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.788		2.725
Materiële vaste activa		963.259	998.108
- Investerings met economisch nut	664.734		659.225
- Inv. met econ.nut, waarvoor een heffing kan worden geheven	68.190		83.955
- Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut	230.335		254.928
Financiële vaste activa		31.719	30.824
Kapitaalverstrekkings aan:			
- Deelnemingen	12.629		12.629
- Overige verbonden partijen	20		20
Leningen aan:			
- Woningbouwcorporaties	942		107
- Deelnemingen	13.634		13.634
Overige langlopende leningen	4.494		4.434
Totaal vaste activa		998.398	1.033.415
Vlottende activa			
Voorraden		14.633	11.559
- Grond- en hulpstoffen	70		84
- Onderhanden werk inclusief bouwgronden in exploitatie	11.926		9.125
- Gereed product en handelsgoederen	2.637		2.350
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar		108.744	82.292
- Vorderingen op openbare lichamen	34.292		38.808
- Rekening-courant verhoudingen met het Rijk	33.527		4.137
- Rekening-courant verhoudingen met niet fin. Instellingen	381		515
- Overige vorderingen	40.543		38.832
Liquide middelen		2.927	2.532
- Kassaldi	57		50
- Banksaldi	2.870		2.482
Overlopende activa		37.151	19.089
Voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, nog te ontvangen van:			
- het Rijk	21.616		6.522
- Overige Nederlandse overheidslichamen	9.968		3.895
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	5.567		8.672
Totaal vlottende activa		163.454	115.472
TOTAAL ACTIVA		1.161.853	1.148.887

PASSIVA (bedragen x € 1.000)		31-12-2023		31-12-2024
Vaste passiva				
Eigen vermogen		343.066		303.293
Reserves				
- Algemene reserve	27.073		51.163	
- Bestemmingsreserves	296.386		227.616	
Gerealiseerd resultaat	19.607		24.514	
Voorzieningen		35.211		39.417
- Voorzieningen ter egalisering van kosten	18.240		18.311	
- Voorzieningen gelden van derden, met gebonden bestemming	4.160		4.984	
- Voorzieningen toekomstige verplichtingen	12.296		15.965	
- Voorzieningen ter dekking van risico's	515		157	
Vaste schulden met een rentetypische looptijd $\geq$ één jaar		634.179		664.471
Onderhandse leningen van:				
- Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	461.102		435.318	
- Binnenlandse bedrijven	3		3	
- Openbare lichamen	111.750		107.000	
- Binnenl.pens./verz.inst.	60.417		57.500	
Door derden belegde gelden	117		122	
Waarborgsommen	790		1.240	
Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer			63.288	
Totaal vaste passiva		1.012.456		1.007.181
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar		63.792		57.263
- Banksaldi	7.142		1.255	
- Overige schulden	56.650		56.008	
Overlopende passiva		85.606		84.443
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	14.472		14.846	
Voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:				
- het Rijk	56.195		49.908	
- Overige Nederlandse overheidslichamen	9.037		12.589	
Overige vooruitontvangen bedragen	5.902		7.100	
Totaal vlottende passiva		149.397		141.706
TOTAAL PASSIVA		1.161.853		1.148.887
Borg-en garantstellingen		82.045		77.552

3.2 Overzicht van baten en lasten

Decade Include: Jaarrekening

Programma	L/B	Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Bestuur en dienstverlening	Lasten	24.321	23.936	3.395	27.331	27.539	-208
	Baten	-3.446	-2.982	-1.831	-4.813	-4.744	-69
Saldo		20.874	20.953	1.564	22.517	22.794	-277
Veiligheid	Lasten	15.569	16.064	1.473	17.538	17.643	-105
	Baten	-843	-170	-716	-887	-809	-78
Saldo		14.726	15.894	757	16.651	16.835	-184
Economie	Lasten	11.442	11.908	1.008	12.916	10.728	2.188
	Baten	-2.186	-2.168	-595	-2.764	-2.007	-756
Saldo		9.256	9.740	412	10.152	8.720	1.432
Mobiliteit	Lasten	27.578	24.001	5.475	29.476	28.155	1.321
	Baten	-21.030	-20.169	-5.095	-25.264	-25.250	-14
Saldo		6.548	3.832	380	4.212	2.905	1.307
Omgevingskwaliteit	Lasten	68.840	72.759	2.511	75.271	73.526	1.744
	Baten	-37.971	-40.395	-2.608	-43.003	-44.910	1.907
Saldo		30.869	32.365	-97	32.268	28.616	3.651
Stedelijke ontwikkeling	Lasten	48.576	34.671	25.589	60.260	58.922	1.338
	Baten	-38.484	-28.503	48.149	19.646	20.097	-451
Saldo		10.092	6.168	73.738	79.906	79.020	887
Jeugd en onderwijs	Lasten	65.954	68.774	7.271	76.045	75.052	993
	Baten	-9.426	-5.358	-1.485	-6.843	-7.185	342
Saldo		56.529	63.416	5.785	69.202	67.867	1.334
Cultuur, sport en recreatie	Lasten	44.094	42.885	6.383	49.268	49.860	-592
	Baten	-11.503	-6.497	-2.551	-9.047	-10.703	1.655
Saldo		32.591	36.388	3.832	40.221	39.157	1.063
Maatschappelijke ondersteuning	Lasten	118.916	116.266	17.881	134.147	128.189	5.958
	Baten	-22.523	-2.289	-21.939	-24.228	-23.077	-1.151
Saldo		96.393	113.976	-4.058	109.919	105.112	4.807
Werk en inkomen	Lasten	130.253	120.328	11.328	131.656	129.340	2.316
	Baten	-76.171	-73.337	-10.530	-83.866	-86.149	2.283
Saldo		54.081	46.992	798	47.790	43.191	4.599
Algemene middelen	Lasten	2.443	6.226	-1.022	5.203	1.233	3.970
	Baten	-411.299	-432.723	-14.952	-447.675	-449.254	1.579
Saldo		-408.857	-426.497	-15.974	-442.472	-448.021	5.550
Overhead	Lasten	84.934	87.830	7.165	94.995	88.712	6.283
	Baten	-15.064	-15.492	-3.373	-18.865	-15.392	-3.473
Saldo		69.870	72.338	3.792	76.130	73.320	2.809
Onvoorzien	Lasten	-	273	-	273	-	273
	Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo		-	273	-	273	-	273

Programma	L/B	Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Vennootschapsbelasting	Lasten	195	113	59	172	256	-84
	Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo		195	113	59	172	256	-84
Totaal	Lasten	643.115	626.034	88.516	714.550	689.156	25.395
	Baten	-649.946	-630.083	-17.527	-647.610	-649.384	1.774
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN		-6.832	-4.049	70.989	66.940	39.772	27.169
RESERVES Bestuur en dienstverlening	Toevoeging	118	-	70	70	70	-
	Onttrekking	-1.952	-1.905	-469	-2.374	-2.308	-66
Saldo		-1.834	-1.905	-399	-2.304	-2.238	-66
RESERVES Economie	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-441	-50	-297	-347	-84	-263
Saldo		-441	-50	-297	-347	-84	-263
RESERVES Mobiliteit	Toevoeging	308	903	6.134	7.037	6.726	310
	Onttrekking	-5.153	-92	-3.092	-3.183	-2.734	-450
Saldo		-4.844	811	3.042	3.853	3.993	-139
RESERVES Omgevingskwaliteit	Toevoeging	436	108	223	331	331	-0
	Onttrekking	-2.067	-457	-421	-878	-597	-281
Saldo		-1.631	-349	-199	-547	-267	-281
RESERVES Stedelijke ontwikkeling	Toevoeging	19.169	5.619	45.257	50.876	51.122	-246
	Onttrekking	-18.311	-2.072	-128.497	-130.570	-131.398	828
Saldo		858	3.547	-83.240	-79.693	-80.276	582
RESERVES Jeugd en onderwijs	Toevoeging	-	-	65	65	65	-0
	Onttrekking	-3.346	-2.669	-4.827	-7.496	-7.496	-0
Saldo		-3.346	-2.669	-4.762	-7.431	-7.431	-0
RESERVES Cultuur, sport en recreatie	Toevoeging	417	-	337	337	845	-508
	Onttrekking	-1.368	-82	-646	-728	-728	-1
Saldo		-951	-82	-309	-392	117	-509
RESERVES Maatschappelijke ondersteuning	Toevoeging	20.834	800	9.463	10.263	10.263	0
	Onttrekking	-8.778	-2.847	-1.188	-4.036	-3.236	-800
Saldo		12.056	-2.047	8.274	6.227	7.027	-800
RESERVES Werk en inkomen	Toevoeging	6.582	23	3.530	3.553	3.553	0
	Onttrekking	-8.750	-1.461	-1.053	-2.514	-2.482	-32
Saldo		-2.168	-1.439	2.478	1.039	1.071	-32
RESERVES Algemene middelen	Toevoeging	27.668	12.298	37.401	49.699	49.699	0
	Onttrekking	-38.141	-4.067	-32.979	-37.046	-35.898	-1.148
Saldo		-10.474	8.231	4.422	12.654	13.801	-1.148
Totaal	Toevoeging	75.533	19.751	102.479	122.230	122.674	-443
	Onttrekking	-88.308	-15.702	-173.469	-189.171	-186.960	-2.211
TOTAAL MUTATIES IN RESERVES		-12.775	4.049	-70.989	-66.940	-64.286	-2.654
	Lasten/Toev	718.647	645.785	190.995	836.781	811.829	24.951
	Baten/Ontr.	-738.254	-645.785	-190.995	-836.781	-836.344	-437
RESULTAAT		-19.607	0	-0	-0	-24.514	24.514

Een gespecificeerd overzicht van de algemene dekkingsmiddelen is terug te vinden in paragraaf 3.5.2 [Gerealiseerde dekkingsmiddelen](#).

3.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeente' (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld. In 2023 is de [Financiële verordening 2023](#) door de gemeenteraad vastgesteld. (RB23.0072). In 2024 is hoofdstuk 8 Bestuurlijke deelname in organisaties aan deze verordening toegevoegd.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Voor zover niet anders vermeld, zijn de activa en passiva gewaardeerd tegen nominale waarden. De verkrijgingprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen verder worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid.

Alle bedragen in de jaarrekening staan weergegeven in duizenden euro's, tenzij anders vermeld.

Grondslagen voor waardering

ACTIVA

Immateriële vaste activa

Kosten die worden gemaakt in de periode vóórdat een grondexploitatie wordt vastgesteld door de gemeenteraad, worden als voorbereidingskosten geactiveerd onder de balanspost 'Kosten van onderzoek en ontwikkeling'. Na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie, dan wel worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat. Deze kosten zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs en worden alleen geactiveerd als ze passend zijn binnen artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro).

Bijdragen aan activa in eigendom van derden kunnen worden geactiveerd, indien:

- a. er sprake is van een investering door een derde;
- b. de investering bijdraagt aan de publieke taak;
- c. de derde zich heeft verplicht tot het daadwerkelijk investeren, op een wijze zoals is overeengekomen en;
- d. de bijdrage kan worden teruggevorderd, indien de derde in gebreke blijft of de gemeente anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

De afschrijvingsduur voor deze bijdragen is maximaal gelijk aan die van de activa waarvoor de bijdrage aan derden wordt verstrekt.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijging- of vervaardigingprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden zijn op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Materiële vaste activa worden geactiveerd bij een aanschafwaarde groter dan € 25.000 en een minimale gebruiksduur van drie jaar. Uitzondering hierop zijn Gronden en terreinen, deze worden altijd geactiveerd. Op gronden wordt niet afgeschreven. Bij de waardering is in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde indien deze naar verwachting duurzaam is. Dit geldt voor alle activa met uitzondering van activa met maatschappelijk nut.

Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt jaarlijks afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur. De afschrijving van een activum start op de eerste dag van het jaar volgend op het jaar waarin het object bedrijfsvaardig is opgeleverd. Afschrijvingen zijn onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Bijdragen uit reserves ten behoeve van investeringen worden ingezet ter dekking van de kapitaallasten.

Voor maatschappelijke investeringen zijn bijdragen van reserves aan activeerbare investeringen naar aanleiding van de vernieuwing BBV, met ingang van 2017 niet meer toegestaan.

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen uitgifteprijs van eerste uitgifte. De in eeuwigdurende erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Maximale afschrijvingstermijnen voor materiële vaste activa

Maximale levensduur	Soort activa
60 jaar	Aanleg en vervanging riolering. Aanleg en vervanging grote civiele technische kunstwerken (bruggen, tunnels, viaducten en walmuren).
40 jaar	Nieuwbouw woonruimten en bedrijfsgebouwen. Aanleg en reconstructie van wegen. Renovatie riolering. Openbare verlichting (masten). Natuurgrasveld. Volkstuinen. Zwembaden.
30 jaar	Betonput en plaatsingskosten t.b.v. ondergrondse containers. Onderbouw sportveld: Kunstgrasveld hockey waterveld, Atletiekbaan met volkunststof toplaag.
25 jaar	Renovatie, restauratie en aankoop woonruimten en bedrijfsgebouwen. Aanleg, reconstructie of levensduurverlengende maatregelen houten bruggen Aanleg, reconstructie of levensduurverlengende maatregelen parken.
24 jaar	Onderbouw sportveld (WETRA voetbalveld, kunstgrasveld (voetbal, hockey, korfbal) met rubber, TPE of zand ingestrooid). Tennisbaan gravel en gravel plus ; Handbalveld asfalt ; Diverse investeringen sportaccommodaties (hekwerken, bestrating, lichtmasten)
20 jaar	Stenen bergplaatsen en loodsen. Openbare verlichting (armaturen).
15 jaar	Centrale verwarming. Aanleg en vervanging van speelplekken en speeltoestellen. Bewegwijzering. Atletiekbaan met volkunststof toplaag.
12 jaar	Toplaag sportveld: WETRA voetbalveld, Kunstgrasveld (voetbal, hockey, korfbal) met rubber, TPE of zand ingestrooid
10 jaar	Aanleg en vervanging technische installaties. Houten bergplaatsen en loodsen. Technische- en veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen. Telefooninstallaties. Kantoormeubilair. Schoolmeubilair. Verkeerslichteninstallaties. Machines. Waterrechten. Afvalcontainers inclusief plaatsingskosten. Toplaag sportveld: Kunstgrasveld hockey waterveld.Digitale basiskaarten, kasten kadasterkaarten, reader archief, kabelkrant
8 jaar	Toplaag sportveld: Kunstgrasveld korfbal zand ingestrooid nieuwe veld afmeting 40x20. Zware transportmiddelen. Personenauto's. Lichte motorvoertuigen. Schuiten. Aanhangwagens.
6 jaar	Veegwagens
5 jaar	Automatiseringsapparatuur. Kosten voor onderzoek en ontwikkeling. ICT software .

Als afschrijvingsmethode is gekozen voor de lineaire afschrijvingsberekening. Een uitzondering kan worden gemaakt indien de investering wordt verwerkt in een tarief dat in rekening wordt gebracht bij derden. In dat geval kan de afschrijving worden bepaald op basis van de annuïtaire systematiek.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen, leningen, overige langlopende leningen en overige uitzettingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs onder aftrek van eventuele aflossingen en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Deelnemingen worden in afwijking hiervan gewaardeerd tegen marktwaarde indien deze waarde lager is dan de verkrijgingprijs.

Onder overige uitzettingen worden aandelen, obligaties, maar ook leningen en vorderingen verstaan. Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar worden opgenomen onder de vlottende activa. Uitzettingen met een oorspronkelijke looptijd van langer dan één jaar worden gedurende de gehele looptijd onder de financiële vaste activa opgenomen.

Voorzieningen wegens oninbaarheid van leningen worden in mindering gebracht op de nominale waarde van de leningen.

Voorraden

De bouwgronden in exploitatie zijn opgenomen tegen de daaraan bestede kosten (limitatief opgesomd in de kostensoortenlijst, zoals opgenomen in bijlage IV van het Omgevingsbesluit (artikel 8.15 van het Omgevingsbesluit), inclusief de bijgeschreven rente (gebaseerd op de werkelijke in het boekjaar betaalde rente over het vreemd vermogen) en verminderd met de opbrengst wegens gerealiseerde grondverkoop en/of andere opbrengsten. De rente is toegerekend over de boekwaarde per 1 januari van het betreffende boekjaar. Winstneming vindt plaats op het moment dat de exploitatie van een complex wordt beëindigd of wanneer tussentijds met redelijke zekerheid vast te stellen is, dat er winst gerealiseerd wordt. Voor het bepalen van de hoogte van tussentijdse winstneming wordt de Percentage of completion (POC) methode gehanteerd. Deze methode wordt voorgeschreven door het BBV. Door gebruik te maken van de POC methode wordt naar rato van de voortgang van het project tussentijds winst genomen.

Voor de bouwgronden in exploitatie en een geprognosticeerd negatief eindresultaat wordt een voorziening getroffen die in mindering wordt gebracht op de post Bouwgrond in exploitatie tot maximaal de hoogte van de boekwaarde van een individuele grondexploitatie. Indien de getroffen voorziening hoger is dan de boekwaarde van een individuele grondexploitatie wordt het meerdere gepresenteerd onder de post voorzieningen. De disconteringsvoet die is gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen

van deze verliesvoorziening is voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone (voor 2024: 2%).

De gehanteerde parameters voor kosten, opbrengsten en rente zijn terug te vinden in de [toelichting op de balanspost voorraden](#).

Om de risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken mag de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal 10 jaar bedragen.

Deze 10 jaar dient te worden gehanteerd als richttermijn, die voortschrijdend moet worden gezien en waar alleen gemotiveerd van kan worden afgeweken. Een gemotiveerde afwijking houdt in dat deze motivatie is geautoriseerd door de raad en verantwoord in de begroting en de jaarstukken. De motivatie moet tevens zijn voorzien van risico-beperkende beheersmaatregelen die de gemeente heeft genomen om de onzekerheden en risico's die gepaard gaan met de langere looptijd te mitigeren.

De overige voorraden, inclusief de vooruitbetalingen op onderhanden werk zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de lagere marktwaarde.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de nominale waarde van de vorderingen. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

PASSIVA

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het nog te bestemmen resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.

Voorzieningen

In het BBV worden vijf mogelijkheden aangereikt waarvoor voorzieningen gecreëerd kunnen worden :

1. Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar redelijkerwijs is in te schatten.
2. Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
3. Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
4. De bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder b.
5. De van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden. Een uitzondering hierop zijn de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren. Conform Artikel 49 BBV worden deze sinds 2008 onder de overlopende passiva opgenomen.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Aan voorzieningen wordt geen rente toegevoegd. De gemeente Leiden kent één voorziening die tegen de 'netto contante waarde' is gewaardeerd. De voorziening pensioenen wethouders is contant gemaakt tegen een rekenrente van 2,325% voor toekomstige pensioenaanspraken en tegen een rekenrente van ook 2,325% voor lopende aanspraken van gepensioneerden. Dit percentage is conform de circulaire van het Ministerie van Binnenlandse Zaken over de aanpassing pensioenen en inhoudingen Appa.

Afkoopsommen erfpacht

Tot en met de jaarrekening 2023 werden van derden ontvangen afkoopsommen voor erfpachtcanons gestort in de reserve afkoopsommen erfpacht. Een deel kwam conform raadsbesluit (RV 22.0056) ten gunste van de exploitatie. Omdat dit niet conform de aanbevolen verwerkingsmethode van de commissie BBV is heeft de raad met het vaststellen van het raadsvoorstel bij Programmabegroting 2025-2028 besloten over te gaan tot een stelselwijziging. Daarbij veranderen twee dingen:

1. Het vermogen in de reserve Afkoopsommen erfpacht verantwoorden we voortaan als een vaste schuld op de balans.
2. Het bedrag dat als vaste schuld wordt opgenomen is opnieuw berekend op basis van gelijke vrijvallende bedragen per jaar. Tot nu toe gebeurde dat op basis van annuïteiten.

Hoogte reserve afkoopsommen had per 31-12-2023	102.986
Toegevoegd aan reserve grondexploitaties	37.997
Opgenomen als vaste schuld	64.989

Bedragen * € 1.000

Eigen bijdrage op grond van de Wmo

Een aanvrager van een voorziening, zoals hulp in de huishouding, ondersteuning of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een eigen bijdrage verschuldigd. Het CAK is het publiekrechtelijk zelfstandig bestuursorgaan (zbo) dat door de wetgever is belast met de berekening, oplegging en incasso van de eigen bijdrage.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat de gemeente bij de verantwoording van deze eigen bijdragen steunt op de informatie van het CAK en niet zelfstandig geheel sluitend de juistheid, volledigheid en rechtmatigheid van de eigen bijdragen hoeft te controleren.

Grondslagen voor resultaatbepaling

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Onder baten worden verstaan de baten die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment van besluitvorming door de AvA (Algemene Vergadering van Aandeelhouders) van de betreffende deelneming. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hierboven vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn. Conform het BBV worden de mutaties in reserves, zowel bij de begroting als bij de rekening, separaat verantwoord. Zowel het totaal van saldo van baten en lasten als het resultaat zijn hierdoor inzichtelijk.

3.4 Toelichting op de balans

3.4.1 Toelichting op de activa

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2023	Investerings	Des- investerings	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2024
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	1.632	889	249		63	452	1.758
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.788	1.718		55	725		2.725
Totaal immateriële vaste activa	3.420	2.607	249	55	788	452	4.483

Kosten van onderzoek en ontwikkeling

Kosten die worden gemaakt in de periode vóórdat een grondexploitatie wordt vastgesteld door de gemeenteraad, worden als voorbereidingskosten geactiveerd onder de balanspost 'Kosten van onderzoek en ontwikkeling'. Na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie, dan wel worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat. In de tabel hieronder wordt de ouderdom van de voorbereidingskosten in beeld gebracht.

Het moment waarop kadervormende besluitvorming met betrekking tot Stationsgebied en omstreken (STEO), onderdeel Trafolocatie, wordt verwacht is opnieuw naar achteren bijgesteld. De verwachting nu is dat dit op zijn vroegst in 2030 plaats zal gaan vinden. Dit heeft tot gevolg dat de boekwaarde per 31-12-2023 ad € 452.000 ten laste van de rekening van baten en lasten is gebracht. ([Slotwijziging 2024 - RB24.0114](#))

Op 16 januari 2024 heeft de raad besloten om de grondexploitatie Gebiedsontwikkeling Telderskade - Deelproject Vijfhoven te openen. ([RB23.0119](#)) 25% van de gemaakte voorbereidingskosten tot en met 31-12-2023 zijn in deze grondexploitatie als kosten ingebracht. (€ 249.000)

Voor het project Vlietzone Midden heeft de raad op 16 mei 2024 het Kaderbesluit vastgesteld. ([RB24.0009](#))

In datzelfde raadsbesluit heeft de raad besloten om de voorbereidingskosten tot aan het uitvoeringsbesluit te

activeren onder de kosten van onderzoek en ontwikkeling.

Project	2020	2021	2022	2023	2024	TOTAAL
Voorbereiding STEO-Traflocatie 1						
Morssingelblok H2-5				133	406	539
Voorbereiding Entreegebied LBSP				53	142	195
Telderskade gebied		221	251	274	220	966
Bedrijventerrein Vlietzone Midden					58	58
Totaal geactiveerd per jaar		221	251	460	827	1.758

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

De boekwaarde van de opgenomen bijdragen aan activa in eigendom van derden bevat als grootste posten de gemaakte kosten voor de Leidse Ring Noord-tracé Oude Spoorlaan en Engelendaal (grondgebied van de gemeente Leiderdorp) (€ 2,2 mln), Stoelenplan Leidse Schouwburg (2022) (€ 267.000) en de realisatie van de fietsenstalling bij het voormalige pand van V&D van € 199.000 (2013).

Specificatie investeringen met bijdrage aan activa in eigendom van derden

Omschrijving investering	Bedrag
<i>Bijdragen aan activa in eigendom van derden</i>	
LRN opdrachtgeverskosten Oude Spoorlaan	1.035
LRN opdrachtgeverskosten Engelendaal	405
Overig	277
TOTAAL INVESTERINGEN	1.718

Vaste activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
In erfpacht uitgegeven gronden	176.087	176.015
Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	68.190	83.954
Overige investeringen met een economisch nut	488.647	483.211
Totaal investeringen economisch nut	732.924	743.180
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	230.335	254.928
Totaal	963.259	998.108

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarden van de investeringen met economisch nut weer waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:

Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	Boekwaarde 31-12-2023	Investerings	Des- investeringen	Afschrijvingen	Bijdragen A van derden	Afwaaordingen Reclassificatie	Boekwaarde 31-12-2024
Grond -, weg - en waterbouwkundige werken	61.084	15.310		432	178		75.783
Vervoermiddelen	943	2.101		359			2.684
Machines, apparaten en installaties	5.224	375		820			4.780
Overige materiele vaste activa	939			232			707
Totaal investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	68.190	17.786		1.843	178		83.954

Conform artikel 63 lid 3 van het BBV moet melding worden gemaakt van investeringen waaraan rente wordt toegevoegd. Deze situatie doet zich niet voor.

Specificatie investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Omschrijving investering	Bedrag
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>	
Riool verv. Noorderkwartier Oost	4.252
wv rio Vogelwijk	2.064
wv rio Professorenwijk Oost	1.727
Riolering Kooidistrict	1.697
Riolering Tuinstadwijk	1.013
Overig	4.557
Totaal Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	15.310
<i>Vervoermiddelen</i>	
DAF CF Zijladers I&R 1667-1670	1.348
DAF XB Kolkenzuigers groot C&C 5332+5333	640
DAF XB Open laadklep I&R 1172	112
Overig	-
Totaal Vervoermiddelen	2.101
<i>Machines, apparaten en installaties</i>	
Inzamelmiddelen	171
Gemalen	204
Overig	-
Totaal Machines, apparaten en installaties	375
TOTAAL INVESTERINGEN	17.786

Specificatie bijdragen van derden in investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Omschrijving investering	Bedrag
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>	
wv KLIMA Vogelwijk raadsherenbuurt	78
Riool verv. Noorderkwartier Oost	62
Riolering Voorschoterweg	38
Overig	
Totaal Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	178
TOTAAL BIJDRAGEN VAN DERDEN	178

De boekwaarde van de thuiswerkvoorzieningen Leiden is onderdeel van investeringen met economisch nut. De boekwaarde per 31-12-2023 ad € 278.000 is in de jaarrekening 2023 onderdeel van 'Machines, apparaten en installaties'. Onder de thuiswerkvoorzieningen wordt niet alleen de boekwaarde van ICT-middelen, maar bijvoorbeeld ook de boekwaarde van bureaustoelen geactiveerd. Daarom is het logischer om de boekwaarde van de thuiswerkvoorzieningen Leiden onder de 'Overige materiele vaste activa' op te nemen. De beginbalans van de jaarrekening 2024 wordt daarmee als volgt aangepast ten opzichte van de eindbalans van de jaarrekening 2023.

	Eindbalans jaarrekening 2023	Correctie	Beginbalans 2024
Machines, apparaten en installaties	37.224	-278	36.946
Overige materiele vaste activa	14.621	278	14.899

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarden van de overige investeringen met economisch nut weer:

Investerings met economisch nut	Boekwaarde 31-12-2023	Investerings	Des- investerings	Afschrijvingen	Bijdragen A van der den	Afwaarderingen Reclassificatie	Boekwaarde 31-12-2024
In erfpacht uitgegeven gronden	176.087		72				176.015
Subtotaal in erfpacht uitgegeven gronden	176.087		72				176.015
Gronden en terreinen (excl. in erfpacht uitgegeven)	27.904						27.904
Gronden en terreinen gebiedsontwikkeling	14.704		3.358				11.346
Woonruimten	484	5.134		37	1.050		4.531
Bedrijfsgebouwen	385.748	9.678	524	14.976	480		379.446
Grond - ,weg - en waterbouwkundige werken	4.405	1.939		365	366		5.613
Vervoermiddelen	3.557	92		778			2.871
Machines, apparaten en installaties	36.946	4.516		4.491	333		36.638
Overige materiele vaste activa	14.899	2.194		2.093	138		14.862
Subtotaal overige investeringen met economisch nut	488.647	23.553	3.882	22.741	2.367		483.211
Totaal overige investeringen met economisch nut	664.734	23.553	3.954	22.741	2.367		659.226

Conform artikel 63 lid 3 van de BBV moet melding worden gemaakt van investeringen waaraan rente wordt toegevoegd. Deze situatie doet zich niet voor.

Specificatie overige investeringen materiële vaste activa met economisch nut

Omschrijving investering	Bedrag
<i>Woonruimten</i>	
Flexwoningen Gooimeerln 25	5.134
Overig	-
Totaal Woonruimten	5.134
<i>Bedrijfsgebouwen</i>	
IHP Vlietlandcollege, incl gymzaal	2.352
IHP Noachstraat (wissellocatie)	884
Trix Terwindtstraat mfa	750
Renovatie Sportpark Noord 40 jr	885
renovatie Kikkerpolder I 40 jr	810
Overig	3.997
Totaal Bedrijfsgebouwen	9.678
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>	
Noord Toplaag verv kunstgras 2 voetbal	505
Toplaag kunstgrasveld Morskwartier II	534
Sportp de Mors Kunstgras onderbouw(24jr)	334
Overig	566
Totaal Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.939
<i>Vervoermiddelen</i>	
DZB Ford E-Transit V-71-HVX	65
Voertuigen handhaving beheer en onderh	27
Overig	-
Totaal Vervoermiddelen	92
<i>Machines, apparaten en installaties</i>	
Speeltoestellen in openbare ruimte 2022	592
Installaties combibad De Vliet	480
IJshal installaties	399
Installaties Trix Terwindstraat	396
Overig	2.648
Totaal Machines, apparaten en installaties	4.516
<i>Overige materiële vaste activa</i>	
Surfaces 2024	914
Fietsparkeren plein station Lammenschans	558
CR surfaces + toebehoren 2023	228
Speeltoestellen in speeltuinen 2022	156
Overig	337
Totaal Overige materiële vaste activa	2.193
TOTAAL INVESTERINGEN	23.553

Specificatie des-investeringen in overige investeringen met economisch nut

Omschrijving investering	Bedrag
<i>In erfpacht uitgegeven gronden</i>	
Erfpachtbedrijf	72
Totaal In erfpacht uitgegeven gronden	72
<i>Gronden en terreinen Gebiedsontwikkeling</i>	
Grond Stationsplein 107	3.358
Overig	-
Totaal Gronden en terreinen Gebiedsontwikkeling	3.358
<i>Bedrijfsgebouwen</i>	
Aanko.Stationsplein 7 (vm Bel.kantoor)	483
Vijf Meiln 137 Renov gevel 2003.125	41
Overig	-
Totaal Bedrijfsgebouwen	524
TOTAAL DES-INVESTERINGEN	3.954

Specificatie bijdragen van derden m.b.t. overige investeringen met economisch nut

Omschrijving investering	Bedrag
<i>Woonruimten</i>	
Flexwoningen Gooimeerln 25	1.050
Overig	-
Totaal Woonruimten	1.050
<i>Bedrijfsgebouwen</i>	
<i>renovatie Sportpark Noord 40 jr</i>	157
<i>renovatie Kikkerpolder I 40 jr</i>	157
<i>Aanpassen grote zaal De Nobel</i>	100
Trix Terwindtstraat mfa	16
Overig	50
Totaal Bedrijfsgebouwen	480
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>	
SPUK Noord Toplaag verv kunstgras 2 voetbal	98
SPUK Toplaag kunstgrasveld Morskwartier II	89
SPUK Sportp de Mors Kunstgras onderbouw(24jr)	60
Overig	119
Totaal Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	366
<i>Machines, apparaten en installaties</i>	
IJsdweilmachines	111
Renovatie Sportpark Noord 15 jr	73
Verslimmen stroomvoorz.evenem en markten	71
Aanschaf John Deere	22
Overig	55
Totaal Machines, apparaten en installaties	333
<i>Overige materiële vaste activa</i>	
Fietsparkeren station Lammenschans	138

Omschrijving investering	Bedrag
Overig	-
Totaal Overige materiële vaste activa	138
TOTAAL BIJDRAGEN VAN DERDEN	2.367

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut had het volgende verloop:

Investerings met maatschappelijk nut	Boekwaarde 31-12-2023	Investerings	Des- investeringen	Afschrijvingen	BijdragenA van derden	Afwaarderingen Reclassificatie	Boekwaarde 31-12-2024
Grond -, weg- en waterbouwkundige werken (Tot en met 2016)	70.199		85	2.721			67.393
Grond -, weg- en waterbouwkundige werken (vanaf 2017)	137.677	39.262	382	2.908	9.146		164.503
Machines, apparaten en installaties (tot en met 2016)	1.995			320			1.675
Machines, apparaten en installaties (vanaf 2017)	17.526	1.952		1.119			18.359
Overige materiële vaste activa (tot en met 2016)	96			11			85
Overige materiële vaste activa (Vanaf 2017)	2.842	82		11			2.913
Totaal	230.337	41.296	467	7.090	9.146		254.928

Specificatie investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Omschrijving investering	Bedrag
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>	
combibad openbare ruimte De Vliet	2.987
LRN Opdrachtgeverskn Schipholweg oost	2.394
Schelpenkade	2.181
JS Walmuren/damwanden (60 jaar)	1.936
Overig	29.764
Totaal Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	39.262
<i>Machines, apparaten en installaties</i>	
JS verv. Armaturen Leidse Lantaarn	1.104
LRN Schipholweg-Oost VRI's 10 jaar	480
Technische installaties bruggen 2022	196
Overig	172
Totaal Machines, apparaten en installaties	1.952
<i>Overige materiële vaste activa</i>	
Jongerenontmoetingsplek (JOP) Stevenshof	48
Overig	34
Totaal Overige materiële vaste activa	82
TOTAAL INVESTERINGEN	41.296

Specificatie bijdragen van derden m.b.t. investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Omschrijving investering	Bedrag
<i>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</i>	
LRN Opdrachtgeverskn Schipholweg oost	2.639
Reconstructie Openbare Ruimte LBSP	1.243
LRN Plesmanlaan Bouwkosten 40 jaar	1.041
Kopermolen	634
Overig	3.589
Totaal Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	9.146
TOTAAL BIJDAGEN VAN DERDEN	9.146

De desinvestering ad € 84.000 betreft afboeking van een deel van de boekwaarde van de investering in de reconstructie van de Diamantlaan uit 2012. Een deel van die investering is opnieuw ingericht.

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende 2024 is in onderstaand overzicht weergegeven:

Financiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2023	Toename	Aflossingen/ vermindering	Afschrijvingen	Doorgevoerde waarde- vermindering	Boekwaarde 31-12-2024
Kapitaalverstrekkingen aan:						
- deelnemingen	13.819					13.819
- voorziening deelnemingen	-1.190					-1.190
- overige verbonden partijen	20					20
Leningen aan:						
- woningbouwcorporaties	942		835			107
- deelnemingen	13.634					13.634
Overige langlopende leningen	4.494	1.090	893		257	4.434
Totaal	31.719	1.090	1.728		257	30.824

Deelnemingen	31-12-2023	31-12-2024	Afwaardering duurzame waarde- vermindering	Balanswaarde per 31-12-2023
B.V. Exploitatie en Beheer Stadsgehoorzaal/de Waag	18	18		18
DZB Partycatering BV Leiden	135	135		135
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	789	789		789
N.V. Alliander	8.175	8.175		8.175
Innovation Quarter	3.700	3.700		3.700
Voorziening Innovation Quarter	-690	-690		-690
UNIIQ	1.000	1.000		1.000
Voorziening UNIIQ	-500	-500		-500
Coöperatief Leids Startersfonds	2	2		2
Totaal deelnemingen	12.629	12.629		12.629

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

Het participatiefonds van Innovation Quarter (IQ) is onderdeel van de kapitaalverstrekking aan deelnemingen. De vennootschap heeft ten doel het stimuleren van de economische ontwikkeling in de regio Zuid-Holland en hiermee het versterken van de positie en de internationale concurrentiekracht van Zuid-Holland (ZH) en Nederland. Voor de deelneming in IQ is een verliesvoorziening gevormd van € 690.000

Verder heeft de gemeente Leiden een deelneming € 1.000.000 in het Proof of Concept fonds UNIIQ. Uniiq BV investeert in de vroege productontwikkeling van startups. Voor de deelneming in UNIIQ is een verliesvoorziening gevormd van € 500.000. De gemeente heeft in 2024 besloten de deelneming met € 850.000 te verhogen. Dit wordt in 2025 formeel geregeld.

Tenslotte is de Gemeente Leiden aandeelhouder van de Bank Nederlandse Gemeenten en van Alliander.

Gedurende 2024 hebben er geen mutaties plaatsgevonden bij de kapitaalverstrekkingen

Kapitaalverstrekkingen aan overige verbonden partijen

De opgenomen kapitaalverstrekking aan overige verbonden partijen voor een bedrag van € 20.000 betreft een belang in Coöperatieve Zakelijke Post Nederland UA. Doel van deze deelname is kennisuitwisseling ter ondersteuning van de exploitatie van post activiteiten door de DZB.

Leningen aan woningbouwcorporaties

Een groot deel van de geldleningen is verstrekt aan woningbouwcorporaties en instellingen of bedrijven met een bepaald gemeentelijk belang. Het actief (door)verstrekken van leningen voor woningbouw is bij RB 04.0018 beëindigd. De nu nog lopende leningen zijn gemeentelijke voorschotten met looptijden van 50 tot 75 jaar uit

de jaren 1948 tot 1969 en financiering van sociale woningen. Hierbij zijn leningen onder dezelfde condities doorverstrekt aan corporaties in de jaren 1982 tot en met 1992. Als gevolg van reguliere of vervroegde aflossing door de woningbouwcorporaties neemt de omvang van de opgenomen en doorverstrekte geldleningen af.

Gedurende 2024 hebben twee geldnemers de openstaande leningen vervroegd afgelost, waardoor onze deze categorie nog één geldgever resteert.

Lening aan deelnemingen

Dit betreft een lening verstrekt van € 75.000 aan het Coöperatief Leids Startersfonds. Deze coöperatie heeft als doel het bestrijden van winkelleegstand en het bevorderen van (jong) ondernemerschap. Per ultimo 2024 resteert een leningbedrag van € 7.500.

Op 23 november 2021 BW21.0597 heeft het college besloten een Hybride converteerbare lening te verstrekken aan Alliander van € 13.626.866. De lening dient ter versterking van het eigen vermogen van Alliander om voldoende financiering op de kapitaalmarkt aan te trekken om de energietransitie te kunnen financieren. De hybride lening wordt op een nader te bepalen moment omgezet in aandelen.

Overige langlopende leningen

In 2024 is een nieuwe lening van € 257.000 verstrekt aan de Biotech Training facility (RB 24.0091). Dit betreft feitelijk een omzetting van een borgstelling naar een verstrekte geldlening. Voor de borgstelling was een voorziening getroffen voor het gehele bedrag. De voorziening dient per 31-12-2024 hetzelfde doel als per 1-1-2024. Het BBV schrijft voor dat voorzieningen met betrekking tot verstrekte langlopende geldleningen in de balans worden getoond als verlaging van de boekwaarden van de financiële vaste activa. Deze voorziening wordt daarom per 31-12-2024 gepresenteerd onder de financiële vaste activa.

De overige mutaties in deze categorie leningen bestaan vooral uit verstrekkingen van en aflossingen op relatief kleine leningen die lopen via de Stadsbank en het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVN).

Vlottende activa

Vorraden

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Grond- en hulpstoffen, gespecificeerd naar:		
- overige grond- en hulpstoffen	70	84
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	11.926	9.125
Gereed product en handelsgoederen	2.637	2.350
Totaal	14.633	11.560

Overige grond- en hulpstoffen

De boekwaarde heeft voornamelijk betrekking op de voorraad grond- en hulpstoffen bij DZB.

Onderhanden werk inclusief bouwgronden in exploitatie

Specificatie onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie.

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
DZB onderhanden werk	174	161
Bouwgronden in exploitatie incl. voorziening negatieve grondexploitatie	11.752	8.964
Totaal	11.926	9.125

	Boekwaarde 31-12-2023
Balanswaarde bouwgronden per 31-12-2024	8.964
Correctie voorziening negatieve grondexploitatie	6.723
Balanswaarde bouwgronden per 31-12-2024 onder de voorraden	2.241

Voor Lammenschansdriehoek wordt een negatief resultaat verwacht ad € 5.984.000. Hier is een voorziening voor getroffen. De boekwaarde van deze grondexploitatie is per 31-12-2024 negatief (de gerealiseerde opbrengsten zijn hoger dan gemaakte kosten). Het gevolg is dat de gehele voorziening voor deze grondexploitatie wordt gepresenteerd onder de voorzieningen voor toekomstige verplichtingen. Dezelfde situatie doet zich voor bij Rhijnvreugd (€ 56.000) en Bizetpad (€ 516.000). Ook voor Telderskade is een voorziening getroffen voor het verwachte negatieve resultaat van dit project. (€ 691.000) Dit plan heeft een positieve boekwaarde per 31-12-2024 (de gemaakte kosten zijn hoger dan de gerealiseerde opbrengsten) ad € 524.000. Met de getroffen voorziening wordt eerst de boekwaarde naar € 0 gebracht. Het hogere bedrag van de voorziening (€ 167.000) wordt ook onder de voorzieningen voor toekomstige verplichtingen gepresenteerd. Totaal wordt € 6.723.000 per 31-12-2024 onder de voorzieningen voor toekomstige verplichtingen gepresenteerd. (per 31-12-2023 was dit € 4.278.000)

In 2024 zijn onderstaande grondexploitaties geopend:

Telderskade-Vijfhoven ([RB23.0119](#))

Bizetpad ([RB24.0028](#))

Entreegebied Leiden Bio Science Park (LBSP) ([RB24.0063](#))

Van de bouwgronden in exploitatie kan van het verloop het volgende overzicht worden weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2023	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Winst- uitname	Boekwaarde 31-12-2024	Voorziening verlieslatend complex	Balanswaarde 31-12-2024
Groenordhallen e.o.	1.425	618		-797	1.246		1.246
Lammenschansdriehoek	1.668	2.281	4.985		-1.036	5.984	-7.020
Rhijnvreugd	-13	86	79		-6	56	-62
Telderskade		524			524	691	-167
Bizetpad		95	261		-166	516	-682
Entreegebied LBSP		118			118		118
Stationsgebied e.o.	14.496	7.025	2.766	-1.501	17.254	8.446	8.808
Totaal	17.576	10.747	8.091	-2.298	17.934	15.693	2.241
Voorziening verlieslatend complex	10.102						
Balanswaarde 31-12-2023	7.474						

De vermeerderingen van Lammenschansdriehoek hebben vooral betrekking op kosten voor woonrijpmaken. De verminderingen van deze grondexploitatie hebben voor € 1,3 mln betrekking op bijdragen van projectontwikkelaars. Daarnaast is een bedrag ad € 3,0 mln ontvangen voor de overdracht van de AKB-locatie. De vermeerderingen van Stationsgebied e.o. betreft voor € 1,4 mln plankosten. Daarnaast zijn de boekwaarden van zowel de grond als het pand 'stationsplein 107' in deze grondexploitatie als kosten ingebracht. (€ 3,8 mln) De vermindering binnen deze grondexploitatie heeft voornamelijk betrekking op een subsidie-opbrengst. (€ 2,5 mln)

	Bedrag
Voorziening negatieve grondexploitaties per 31-12-2023	10.102
Vrijval Bedrijventerrein Groenord	-878
Vrijval Stationsgebied-Rijnsburgerblok K3-4	-1.518
Toevoeging tbv Stationsgebied	6.686
Toevoeging overige projecten	1.301
Voorziening negatieve grondexploitaties per 31-12-2024	15.693

Bedragen * € 1.000

De voorziening negatieve grondexploitaties is per 31-12-2024 € 5.591.000 hoger dan per 31-12-2023. In 2024 is deelplan 'Bedrijventerrein Groenord' afgesloten met een nadeel van € 797.000. Per 31-12-2023 was een nadeel ad € 878.000 voorzien. (op basis van netto contante waarde) Met dit laatste bedrag is de voorziening negatieve grondexploitaties verlaagd ten opzichte van 31-12-2023. Binnen het project Stationsgebied en omstreken (STEO) is het deelplan 'Stationsgebied-Rijnsburgerblok K3-4' afgesloten. Dit deelplan is met een nadeel ad € 1.501.000 afgesloten, terwijl er per 31-12-2023 een nadeel ad € 1.518.000 was voorzien. Met dit laatste bedrag is de voorziening negatieve grondexploitaties verlaagd ten opzichte van 31-12-2023. Tegenover deze verlagingen staan verslechtering van de verwachte resultaten voor het project 'Stationsgebied' (€ 6.686.000) en de overige projecten (€ 1.301.000).

Project	Boekwaarde 31-12-2024	Nog te maken kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Rente	Verwacht exploitatie- resultaat op eindwaarde	Netto contante waarde verwacht exploitatie- resultaat
Groenordhallen e.o.	1.246	1.201	2.554	46	-61	-55
Lammenschansdriehoek	-1.036	16.247	8.579	107	6.739	5.984
Rhijnvreugd	-6	2.645	2.580		59	56
Telderskade	524	2.663	2.429	20	778	691
Bizetpad	-166	2.501	1.797	9	547	516

Project	Boekwaarde 31-12-2024	Nog te maken kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Rente	Verwacht exploitatie- resultaat op eindwaarde	Netto contante waarde verwacht exploitatie- resultaat
Entreegebied LBSP	118	1.260	5.485	-10	-4.117	-3.729
Stationsgebied e.o.	17.254	28.611	37.310	1.011	9.566	8.446
Totaal	17.934	55.128	60.734	1.183	13.511	11.909

In de presentatie hierboven betekent een negatief exploitatiesaldo dat er meer opbrengsten zijn dan kosten en dat er dus feitelijk sprake is van een project met een voordelig saldo. Projecten die hierboven met een positief exploitatiesaldo worden gepresenteerd zijn projecten waarvan de kosten hoger zijn dan de opbrengsten. Dit zijn dus projecten waarvan de verwachting is dat die met een verlies afgesloten zullen worden. Dat verlies is al genomen op grond van de BBV-voorschriften.

Voor een nadere toelichting op de grondexploitaties wordt verwezen naar de toelichting op [programma 6](#) en de [paragraaf grondbeleid](#).

Er zijn geen projecten waar tussentijds winst zou moeten worden genomen.

De waardering van de bouwgronden in exploitatie per 31 december 2024 is gebaseerd op geactualiseerde berekeningen en uitkomsten van de door de gemeente uitgevoerde risicoanalyses. Dit is de beste schatting op dit moment die omgeven is door de nodige risico's, aannames en veronderstellingen die jaarlijks worden herzien. Deze herziening kan, mede gezien de huidige onzekere marktomstandigheden, leiden tot een aangepaste waardering van de gronden in exploitatie en de hiermee samenhangende voorziening voor negatieve exploitaties. Dat geldt zowel voor de nog te maken kosten als voor de fasering en de raming van de opbrengsten.

De volgende algemene uitgangspunten ten aanzien van de schattingen zijn gehanteerd:

- Rentepercentage: 1,0%
- Kostenindexatie: 2025 5%, vanaf 2026 3,0%, 2027 en verder 2,0%
- Opbrengstenindexatie: op basis van contractuele afspraken

Tot contract op basis van onderstaande tabel

Grondopbrengsten woningbouw				
	2025	2026	2027	2028
Sociale huur	2%	2%	2%	2%
Betalbare huur	2%	2%	2%	2%
Betalbare koop	4%	3%	2%	2%
Vrije sector	8%	6%	4%	2%

- De geplande afzet is gebaseerd op afspraken met ontwikkelende partijen, deels vastgelegd in contracten en deels mondeling overeengekomen.
- Disconteringsvoet: 2% (conform BBV - wordt gebruikt voor de berekening van het netto contante resultaat)

Er zijn geen projecten met een looptijd langer dan de voorgeschreven maximale looptijd van 10 jaar.

Gereed product en handelsgoederen

De boekwaarde betreft te verkopen activa. In de notitie Materiële vaste activa van de commissie BBV staat dat indien een actief daadwerkelijk wordt bestemd voor verkoop, de boekwaarde van dit actief over moet worden geboekt naar de voorraden. Er zijn in 2024 geen nieuwe boekwaarden overgeboekt naar de voorraden. Het pand Gooimeerlaan 25 is uiteindelijk gesloopt in plaats van verkocht. De boekwaarde ad € 287.000 is ten laste van de reserve Oekraïne asielzoekers statushouders gebracht. ([RB24.0044](#)).

Het grootste gedeelte van het restant van de boekwaarde betreft Rhijnvreugd 1 tm 6. (€ 1.698.000) Deze boekwaarde zal in 2025 in de grondexploitatie Rhijnvreugd ingebracht worden. In datzelfde jaar is de verkoop in deze grondexploitatie geraamd.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt worden gespecificeerd :

	Balanswaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde per 31-12-2024
Vorderingen op openbare lichamen	34.292	38.808		38.808
Rekening-courant verhoudingen met het Rijk	33.527	4.137		4.137
Rekening-courant verhoudingen met niet-financiële instellingen	381	515		515
Overige vorderingen	40.543	50.401	11.569	38.832
Totaal	108.744	93.862	11.569	82.292

De mutatie op de **vorderingen op openbare lichamen** wordt voornamelijk veroorzaakt door de vordering op het BTW-Compensatiefonds. (€ 3,4 mln hoger)

Dit wordt voor het grootste gedeelte veroorzaakt doordat er meer met BTW-belaste uitgaven zijn gedaan op investeringen, waarvan de BTW kan worden verrekend met het BTW-compensatiefonds.

De **rekening-courant verhoudingen met het Rijk** betreft een rekening-courant verhouding met het Ministerie van Financiën in het kader van het verplicht Schakistbankieren. Op 5 december 2023 is een lening aangetrokken met een hoofdsom van € 80.000.000. De lening is deels aangetrokken voor de invulling van de financieringsbehoefte op dat moment. Vanwege de doelmatigheid is ook een deel van lening bestemd voor de invulling van de toekomstige financieringsbehoefte. Dit deel van de lening bedroeg op 31-12-2023 € 33.527.000 en is geplaatst in de 's Rijks schatkist. Gedurende 2024 is een groot deel van het bedrag aangewend om de financieringsbehoefte in 2024 af te dekken, hierdoor was het niet nodig om aanvullende financiering aan te trekken. Het bedrag in de 's Rijks schatkist is daardoor teruggelopen naar € 4.137.000.

De **rekening-courant verhouding met niet-financiële instellingen** betreft een rekening-courant verhouding met het Nationaal RestauratieFonds (NRF).

De balanswaarde van de **overige vorderingen** is per 31-12-2024 € 1,7 mln lager dan per 31-12-2023. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- **Debiteuren € 2,4 mln lager**
De daling wordt vooral veroorzaakt door de vordering van Leiden op BSGR voor nog op te leggen aanslagen voor gemeentelijke belastingen. Die is beduidend lager dan in voorgaande jaren het geval was, doordat een groot deel van de achterstanden bij BSGR zijn ingelopen.
- **Vorderingen in het kader van parkeren € 1,1 mln lager**
De parkeeropbrengsten worden door P1 geïnd. Per 31-12-2023 was het bedrag wat P1 nog aan de gemeente moet afdragen fors hoger dan per 31-12-2022. Per 31-12-2024 is deze vordering per jaareinde weer ongeveer gelijk aan die per 31-12-2022.
- **Vorderingen in het kader van sociale uitkeringen (€ 1,6 mln hoger)**

De toename van de vorderingen ihkv sociale uitkeringen is gestegen. De belangrijkste reden hiervoor is dat het percentage van de vorderingen waarvan verwacht wordt dat die nooit geïnd zullen worden, gedurende 2024 met 3% omlaag is bijgesteld.

Schatkistbankieren

Conform de wet FIDO is de gemeente Leiden verplicht om overtollige middelen, boven de doelmatigheidsdrempel, aan te houden in 's Rijks Schatkist. Voor 2024 bedraagt de doelmatigheidsdrempel € 10.291.570 (Regeling schatkistbankieren decentrale overheden).

De middelen die, in het kader van het drempelbedrag, buiten 's Rijks Schatkist zijn gehouden zijn:

Middelen buiten 's Rijks Schatkist	2024
Kwartaal 1	838
Kwartaal 2	374
Kwartaal 3	3.332
Kwartaal 4	3.820
Bedragen x € 1.000,-	

Geconcludeerd kan worden dat over 2024 de doelmatigheidsdrempel niet is overschreden.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Kassaldi	57	50
Banksaldi	2.870	2.483
Totaal	2.927	2.532

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Van Europese overheidslichamen nog te ontvangen uitkeringen		
Van het Rijk nog te ontvangen uitkeringen	21.616	6.522
Van overige Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen uitkeringen	9.968	3.895
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	5.567	8.672
Totaal	37.151	19.089

Voor verschillende projecten is een subsidiebeschikking ontvangen van overheidsorganen. Voor zover er al subsidiabele kosten zijn gemaakt, is een deel van de toegezegde subsidie als opbrengst verantwoord. Het deel van die opbrengst wat hoger is dan een eventueel voorschot wat is ontvangen, is opgenomen onder de overlopende activa.

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Uitsplitsing Overlopende Activa	Saldo 31-12-2023	Terugbetalingen	Bestedingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2024
Geen subsidie					
Totaal Europese overheidslichamen					
MvF Regeling gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	239		662	239	662
SZW Gebundelde uitkering Pw, IOAW, IOAZ en loonkostensubsidies Gebundelde uitkering Pw, IOAW, IOAZ en loonkostensubsidies	45		113	47	111
SZW Bijzondere bijstand zelfstandigen (bbz) 2019-0000140458	54	4	7	8	56
ZonMW MDT UniverCity	15				15
SZW Kwijtschelding Kinderopvang	56		20	46	30
BZK C62 Kwijtschelding toeslagenaff	96		63	52	107
J&V opvang ontheemden Oekraïne	19.273		3.415	19.273	3.415
SISA OCV D21 SPUK impuls jongerencultuur	105		-105		
SZW PRO/VSO 2022ESFp20220 HR Scholen	247			247	
J&V Dealbreakers 2023-2024			33		33
SZW AMR 2022ESFp20253	692			692	
SWZ PRO VSO 2023ESFp20253	94			94	
SISA VWS H37 SPUK NBKJ	700		-76	624	
Op je plek in de zorg OSA			77		77
SISA I&W Exxx Knooppunt			1.474		1.474
SZW AMR 2023ESFp20283 (233)			495		495
PZH Veilige Schoolomgeving (234)			47		47
Totaal ministeries	21.616	4	6.225	21.322	6.522
PZH Brugverbinding Poelgeest	560				560
PZH Herinrichting HOV corridors binnenstad (spaarproject) DOS-2014-0001933	1.965			1.965	

Uitsplitsing Overlopende Activa	Saldo 31-12-2023	Terugbetalingen	Bestedingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2024
PZH R-net Centrumroute Leiden-Leiden Lammenschans DOS-2019-0000452	3.000			3.000	
PZH Verbeteren fietsroute door Zeeheldenbuurt DOS-2018-0009204	400			400	
PZH D18006 Herinrichting Houtkwartier	159			159	
PZH Onderhoud Molen de Valk			4		4
PZH Subsidie R-net centrumroute fase 3-4	2.450				2.450
PZH Toegankelijkheid 97 bushaltelocaties DOS-2019-0003320	96		27	124	
PZH Veilige schoolomgeving SRM DV 2020 projectnr. D20004	59		-17	42	
PZH G20008 Fietsroute DH-Niels Bohr			124		124
PZH G20007 FietscorrNoorwdwNachtegl	159				159
PZH G18015 SRM fietsvoorz Lammensch	239		-10		230
PZH S809 Fietsenstalling De Geus	8		2		10
PZH Economie071 MKB-deal	1		-1		
PZH Turkoois sociale huurwoning	74			74	
PZH D22007/V21004 verkeervhHoutwk	46		82		128
PZH Project Leids Media Fonds	-30		8	-30	8
PZH woonblokken W. de Zwijgerlaan			50		50
PZH Beheer Cronesteyn	58			23	36
PZH Verticaal kabels en leidingen			6		6
PZH G23001 Ypenburgbocht	82		-82		
PZH Herinrichting Noordeinde (227)			43		43
SRM-subsidie	273			273	
Totaal Provincie Zuid-Holland	9.599		236	6.030	3.808
MRDH HOV Leiden Leiderdorp			46		46
HR RGLOL Singelpark Jan van Houtk			41		41
HR RGLOL Singelpark Lakenpark	263			263	
HR RGLOL Singelpark Veerplein	106			106	
Totaal overige Nederlandse overheidslichamen	369		87	369	87
Totaal provincie Zuid-Holland en overige Nederlandse overheidslichamen	9.968		323	6.399	3.895

Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

	31-12-2023	31-12-2024
Facilitair grondbeleid	1.250.000	2.007.000
DPRA	1.407.000	1.863.000
Integraal Zorg Akkoord (IZA)	1.137.000	639.000
Subsidie isolatiemaatregelen eensgezinswoningen Leiden	0	877.000
Open Line - Microsoft licenties	359.000	364.000
Subsidie doorontwikkeling Het Gebouw	0	220.000
Overige posten > € 200.000	1.414.000	2.703.000
TOTAAL	5.567.000	8.673.000

- Facilitair grondbeleid - Dit betreft verhaalbare kosten in het kader van faciliterend grondbeleid.
- Integraal Zorg Akkoord (IZA) - De gemeente Leiden is centrumgemeente voor het uitvoeren van het Integraal Zorg Akkoord.
Eén van de doelen daarvan is 'Gezond Ouder worden'. Voor dit doel is Leyden Academy gevraagd dit traject te ondersteunen. Het project loopt van 1 maart 2024 tot en met 31 augustus 2025. In 2023 is € 537.000 als voorschot overgemaakt aan Leyden Academy. Per 31-12-2024 is hiervan nog € 239.000 op de balans als vooruitbetaalde kosten opgenomen.
In 2023 is € 600.000 vooruitbetaald aan Stichting Participe voor sociaal werk in Zuid Holland Noord. Ook deze werkzaamheden komen voort uit het Intergraal Zorg Akkoord en lopen van 1 januari 2024 tot en met 31-12-2026. (€ 200.000 per jaar). Per 31-12-2024 is hiervan nog € 400.000 op de balans als vooruitbetaalde kosten opgenomen.
- MIW Impulsregeling klimaatadaptatie (DPRA Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie) -Dit betreft aan regiogemeenten vooruitbetaalde bedragen in het kader van deze subsidieregeling.
- Subsidieregeling isolatiemaatregelen eensgezinswoningen Leiden 2023-2027 - Deze subsidieregeling wordt door het Regionaal EnergieLoket (REL) uitgevoerd. REL heeft een voorschot van Leiden ontvangen voor de uitvoering van deze regeling. Per 31-12-2024 is hiervan nog € 877.000 niet besteed.
- Open Line - Microsoft licenties - Deze licentie loopt van 1 april tot en met 31 maart van het volgende jaar. Er is daardoor altijd een deel wat vooruitbetaald is.
- Subsidie doorontwikkeling Het Gebouw - Aan stichting BplusC is een subsidie toegekend voor het verbeteren of doorontwikkelen van bestaande beperkte bibliotheekvoorzieningen. De uitvoering hiervan zal vermoedelijk in 2025 plaats vinden.
- Alle overige verschillen zijn kleiner dan € 200.000. Een groot deel hiervan heeft betrekking op softwarelicenties.

De verhaalbare kosten in het kader van faciliterend grondbeleid ad € 2,0 mln bestaan uit:

- € 774.000 Lammenschans
- € 149.000 Monuta
- € 184.000 Watergeuskade
- € 100.000 Touw
- € 331.000 Plesmanlaan 100
- € 469.000 Diverse andere projecten (per project < € 100.000)

Het saldo per 31-12-2024 is € 757.000 hoger dan het saldo per 31-12-2023. De mutaties in de individuele projecten zijn:

- Lammenschans € 200.000 hoger
- Touw € 100.000 hoger
- Plesmanlaan 100 € 124.000 hoger
- Overige projecten samen € 333.000 hoger (mutaties per individueel project kleiner dan € 100.000)

3.4.2 Toelichting op de passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Algemene reserve	27.073	51.163
Bestemmingsreserves	296.386	227.616
Gerealiseerd resultaat	19.607	24.514
Totaal	343.066	303.293

Het verloop in 2024 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven. Zoals gebruikelijk zijn hierin de bestemmingsvoorstellen bij de jaarrekening 2024 nog niet verwerkt.

Toelichting op de mutaties van en over de aard en reden van de reserves:

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering ivm afschrijving op activa	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2024	Functie, doel en minimale/maximale omvang
Algemene reserve							
Algemene reserve	27.073	18.451	13.968		19.607	51.163	Functie: Bufferfunctie Doel: De concernreserve dient als buffer voor de afdekking van niet-kwalificeerbare risico's en de egalisatie van het exploitatieresultaat. Minimale omvang: gelijk aan benodigd weerstandsvermogen
Totaal Algemene Reserve	27.073	18.451	13.968	-	19.607	51.163	
Bestemmingsreserve							
Reserve publicaties Erfgoed Leiden e.o.	238	-	11			227	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van initiatieven voor publicaties.
Reserve raad	171	-	35			136	Functie: Egalisatiefunctie Doel: Het bekostigen van uitgaven van de Raad voor verkiezingen, opleiding/begeleiding van nieuwe raadsleden en technische apparatuur voor commissie- en raadsvergaderingen. Maximale omvang: € 150.000
Reserve Holland Rijnland	2.174	-	2.174			0	Functie: Financieringsfunctie Doel: Het financieren van de gemeentelijke bijdrage aan het regionaal investeringsfonds Holland Rijnland.
Reserve flankerend beleid	1.587	-	192			1.395	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van het flankerend beleid bij de taken- en efficiëncydiscussie; dekken van kosten voor maatregelen die de verlaging van de formatie moeten realiseren en de bijbehorende personeelsomvang.
Bedrijfsvoeringsreserve concern	3.895	-	1.798			2.097	Functie: Egalisatiefunctie Doel: Het egaliseren van resultaten op de bedrijfsvoering ten opzichte van de begroting over meerdere jaren en het oplossen van incidentele knelpunten in de bedrijfsvoering. Maximale omvang: 3,5% van de personele lasten van de ambtelijke organisatie Minimale omvang: 1,0% van de personele lasten van de ambtelijke organisatie
Egalisatiereserve verkiezingen	151	48	77			122	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van verkiezingen.
Reserve parkeren	17.224	6.197	598			22.823	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van parkeervoorzieningen en egaliseren van de exploitatieresultaten over meerdere jaren.
Reserve bereikbaarheids- projecten	6.495	413	1.573			5.335	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van de bereikbaarheidsprojecten.
Reserve asbestsanering	176	106	88			194	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van de sanering van asbest in gemeentelijk vastgoed

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering ivm afschrijving op activa	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2024	Functie, doel en minimale/maximale omvang
Reserve ontsluiting van groengebieden	27	-	27			0	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van een ecologisch en recreatief netwerk vanuit de stad richting kust en landgoederen en richting Duinhorst en Weide.
Reserve Leefbaarheidsprojecten in de wijken	1.383	67	521			929	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van onderhoud van kapitaalgoederen en noodzakelijke investeringen in de Nieuwe Beestenmarkt, herinrichting van de Breestraat en de begraafplaats Groenesteeg.
Reserve grondexploitaties	6.880	43.995	23.348	31		27.496	Functie: Bestedingsfunctie Doel: De reserve Grondexploitaties wordt gevoed met positieve saldi bij afsluiten of tussentijds winstnemen van grondexploitaties, het exploitatieresultaat van het erfpachtbedrijf en verkoopopbrengsten van vastgoed en gronden. De reserve Grondexploitaties is de overkoepelende reserve van Grondzaken van waaruit de onderliggende voorzieningen en bestemmingsreserves gevoed kunnen worden. Tevens worden vrijvallende gelden uit de onderliggende voorzieningen en reserves teruggestort in deze reserve om herbestemd te worden.
Reserve bovenwijkse voorzieningen grondbedrijf	294	-	194			100	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van een extra kwaliteitsimpuls aan de openbare ruimte, aangepast aan het monumentale karakter van de stad (kunstobjecten, e.d.). Jaarlijks wordt bij Vermogensbeheer Grondexploitaties een voorstel meegenomen voor de te honoreren objecten.
Reserve afkoopsommen erfpacht	102.986	-	102.986			0	Functie: Inkomensfunctie Doel: Het financieren van de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden door jaarlijkse vrijval van een deel van de afkoopsommen als dekking van de rentelasten over de onderliggende grondwaarde.
Reserve afkoop administratiekosten Erfpacht	180	-	3			177	Functie: Inkomensfunctie Doel: Het financieren van de administratiekosten van de in erfpacht uitgegeven gronden door jaarlijkse vrijval van een deel van de betaalde afkoopsommen voor administratiekosten.
Egalisatiereserve inkomsten bouwleges	9.166	3.734	134			12.766	Functie: Egalisatiefunctie Doel: Het bekostigen van niet geraamde incidentele uitgaven voor de optimalisatie van de omgevingsvergunningverlening (onderdeel bouwactiviteiten) en het tegengaan van fluctuaties in de tariefstelling.
Reserve sociale huurwoningen	16	-	16			0	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van de uitvoeringsagenda van Nota Wonen.

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering ivm afschrijving op activa	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2024	Functie, doel en minimale/maximale omvang
Reserve Leids Uitvoeringsprogramma Bodem en Ondergrond	3.038	-	514			2.524	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van sanering bij projecten waarbij bodemverontreiniging wordt aangetroffen.
Reserve herstructurering woongebieden De Sleutels van Zijl en Vliet	16	-	16			0	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het verrekenen van tekorten op de grondexploitatie bij herstructureringsplannen van woongebieden van De Sleutels van Zijl en Vliet waarbij de corporatie zelf de grondexploitatie voert (conform Raamovereenkomst Stedelijke Herstructurering met De Sleutels van Zijl en Vliet).
Reserve risico's projecten in uitvoering	4.328	1.843	-			6.171	Functie: Bufferfunctie Doel: Het dekken van algemene- en projectspecifieke risico's binnen grondexploitaties in uitvoering (BIE).
Reserve combinatiefuncties	169	-	-			169	Functie: Egalisatiefunctie Doel: In het kader van de rijksregeling Impuls Brede Scholen Sport en Cultuur ontvangt de gemeente een bijdrage voor het realiseren van combinatiefuncties in het onderwijs en de sectoren sport en cultuur.
Reserve onderwijshuisvesting	515	-	55			460	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van beleid en uitvoering van onderwijshuisvesting
Reserve aankopen kunst Museum de Lakenhal	52	46	-			98	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Aankopen kunst voor museum De Lakenhal middels door de gemeente beschikbaar gestelde gelden.
Bedrijfsreserve Museum De Lakenhal	0	89	-			89	Functie: Egalisatiefunctie Doel: Het egaliseren van resultaten op de bedrijfsvoering en afgesloten projecten over meerdere jaren en oplossen van incidentele knelpunten in de bedrijfsvoering. Maximale omvang: 15% van de totale exploitatielasten voor de periode 2019-2026.
Reserve exploitatie De Nobel	181	-	9			172	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van de jaarlijkse bijdrage aan de exploitatie van muziekcentrum De Nobel.

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoeging	Onttrekking	Verminder- ing afschrijving op activa	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2024	Functie, doel en minimale/maximale omvang
Reserve sociaal- maatschappelijke en culturele voorzieningen	1.657	-	242			1.415	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van aanvullingen op de beschikbare sociaal- maatschappelijke voorzieningen.
Bedrijfsreserve DZB- Leiden WSW	4.448	1.106	1.106			4.448	Functie: Egalisatiefunctie Doel: Het egaliseren van de jaarlijkse schommelingen in de bedrijfsvoeringskosten van de DZB en oplossen van knelpunten in de exploitatie.
Reserve GSB-middelen IS/VEZ	1.227	-	-			1.227	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het realiseren van prestatieafspraken in het kader van het grotestedenbeleid (GSB) met het Rijk. De volgende projecten worden bekostigd: verbeterplan bomen, gebiedsvisies en gevelsanering.
Reserve zachte landing WSW/DZB	989	-	65			924	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van de herstructurering DZB.
Reserve bedrijfsvoering plankosten	2.504	1.252	1.067			2.689	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het dekken van de plankosten van projecten in de definitiefase en het egaliseren van fluctuaties in de exploitatie als gevolg van de plankostensystematiek.
Reserve exploitatie Oppenheimstraat	152	-	52			100	Functie: Egalisatiefunctie Doel: Het bekostigen van de jaarlijkse bijdrage aan de exploitatie van de Oppenheimstraat.
Reserve rekenkamer	133	21	22			132	Functie: Egalisatiefunctie Doel: Het financieren van de uitgaven voor onderzoek en de mogelijkheid tot extra onderzoek. Maximale omvang: nader te bepalen.
Reserve bedrijfsvoering Erfgoed Leiden en omstreken	902	420	12			1.310	Functie: Egalisatiefunctie Doel: Het egaliseren van jaarlijkse schommelingen in de bedrijfsvoeringskosten van Erfgoed Leiden en omstreken. Maximale omvang: 10% van de begrote exploitatielasten
Reserve Sociaal Domein	50.717	4.858	9.713			45.862	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het dekken van bijsturingsmaatregelen die (op termijn) leiden tot kostenreductie en opvangen van tekorten en overschotten in het sociaal domein.
Reserve Informatisering	68	-	-			68	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van de digitalisering van werkprocessen, ontwikkelen van informatiebeleid en vernieuwen van de gemeentelijke website.
Reserve programma binnenstad	342	-	34			308	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van projecten voor een economisch vitale binnenstad

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering ivm afschrijving op activa	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2024	Functie, doel en minimale/maximale omvang
Reserve stedelijke ontwikkeling	510	-	163			347	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van investeringsinitiatieven in de stad.
Reserve afschrijvingen investerings	27.895	14.311	2.420	484		39.302	Functie: Financieringsfunctie Doel: Het dekken van de jaarlijkse kapitaallasten vanuit incidentele middelen.
Reserve economische impulsen en Kennisstad	356	-	48			308	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van impulsen voor duurzame, economische ontwikkelingen en initiatieven in de stad.
Reserve budgetoverheveling	14.745	13.680	15.323			13.102	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het faciliteren van budgetoverhevelingen.
Bestemmingsreserve fritrekosten ID/WIW- banen	207	-	31			176	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het dekken van kosten die gemoeid zijn met een raadsbesluit dat geleid heeft tot 'geen gedwongen ontslagen WWMedewerkers'
Reserve sportstimulering	226	-	-			226	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van een sportstimuleringsfonds voor een betere uitvoering van de Leidse sportvisie onder nader vast te stellen voorwaarden van cofinanciering met inzet private middelen.
Reserve herontwikkeling Stationsgebied eo	3.490	-	-			3.490	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van de uitvoering masterplan Stationsgebied
Reserve restauratie collectie De Lakenhal	19	24	-			43	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van de restauratie van collectie van Museum De Lakenhal.
Reserve Molen de Valk / Erfgoed Leiden	293	67	340			20	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van de salarislasten van een derde molenaar bij molen de Valk
Reserve Duurzame Stad	6.353	1.477	4.812			3.018	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het bekostigen van investeringen en uitgaven die om doelstellingen te realiseren op het gebied van verstedelijking, duurzame mobiliteit, energietransitie, klimaatadaptatie en biodiverse vergroening en circulaire economie en afval.
Reserve projecten en tentoonstelling Museum de Lakenhal	208	-	129			79	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Meerjarig beschikbaar houden van gemeentelijke middelen voor meerjarige projecten en tentoonstellingen van Museum de Lakenhal Maximale omvang: € 600.000
Reserve regionale verkeers- en milieukaart	274	60	-			334	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Alle regionale verkeers- en milieukaart (RVMK) taken zijn belegd bij de gemeente Leiden. Zoals afgesproken met de regiegemeenten in de dienstverleningsovereenkomst wordt een reserve RVMK gevormd. Hiermee kunnen eventuele risico's worden gedekt.
Reserve Bomenfonds	417	131	165			383	Functie: Bestedingsfunctie Doel: De versterking van het bomenbestand van Leiden.

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering ivm afschrijving op activa	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2024	Functie, doel en minimale/maximale omvang
Reserve beheerkosten	0	-	-	-		0	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Instellen centraal budget (reserve) voor stijging van beheerkosten als gevolg van klimaatadaptieve maatregelen en vergroening bij projecten.
Reserve specialistische voorzieningen maatschappelijke zorg	1.200	1.316	1.076			1.440	Functie: Egalisatiefunctie Doel: Egaliseren van verschillen tussen begrote en gerealiseerde lasten voor specialistische voorzieningen Maatschappelijke Zorg die in afzonderlijke boekjaren ontstaan, conform de Samenwerkingsovereenkomst Maatschappelijke zorg (MZ) 2023 Holland Maximale omvang: 10% van het jaarlijkse budget voor de specialistische voorzieningen en de uitvoeringskosten.
Reserve Oekraïne asielzoekers statushouders	11.870	6.374	387			17.857	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het egaliseren van verschillen tussen de lasten en de (rijks)baten
Reserve maatschappelijke zorg Leidse Regio	523	718	80			1.161	Functie: Egalisatiefunctie Doel: Egaliseren van verschillen tussen het Leidse aandeel van de begrote en gerealiseerde lasten voor Maatschappelijke Zorg binnen de Leidse Regio die in afzonderlijke boekjaren ontstaan, conform de Samenwerkingsovereenkomst Maatschappelijke Zorg 2023 Leidse regio.
Reserve OV Knoop Leiden CS	0	-	-	-		0	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Dekking van de investeringsambities OV knoop Leiden Centraal station.
Reserve egalisatie kapitaallasten centrumregeling	2.420	237	504			2.153	Functie: Egalisatiefunctie Doel: Egaliseren van verschillen tussen begrote en gerealiseerde kapitaallasten die in afzonderlijke boekjaren ontstaan binnen de centrumregeling bedrijfsvoering.
Reserve risicobijdrage centrumregeling	355	-	114			241	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het beschikbaar houden van het in een boekjaar niet bestede deel van de risicobijdrage van partnergemeenten voor de continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening aan deze partnergemeenten.
Reserve sportstimulering schaatsen	0	200	200			0	Functie: Bestedingsfunctie Doel: Het continueren van de schaatsport
Reserve bedrijfsvoering centrumregeling	544	1.249	-			1.793	Functie: Egalisatie- en bestedings-/bestemmingsfunctie De Bedrijfsvoeringsreserve Centrumregeling heeft als functie het opvangen van jaarlijkse fluctuaties (egalisatiefunctie) en knelpunten in de bedrijfsvoering voor de werkzaamheden die binnen de centrumregeling vallen. Daarnaast kan de reserve worden ingezet voor het ontwikkelen van innovaties en aanpassingen in de bedrijfsvoering, voor zover die ten goede komen aan de dienstverlening in het kader van de centrumregeling.

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering ivm afschrijving op activa	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2024	Functie, doel en minimale/maximale omvang
Reserve instandhouding molens	0	180	-			180	Functie: Bestedingsreserve Doel: Het in stand houden van molens Voeding: Incidentele dotatie van € 180.000 in verband met compensatie project Ypenburgbocht voor de instandhouding van de molen Helder en de Maredijkmolen. Besteding: Dekking voor de kosten van het onderhoud van de draaigevoelige onderdelen
Totaal Bestemmingsreserves	296.386	104.219	172.474	515	-	227.616	
Totaal Reserves	323.459	122.670	186.442	515	19.607	278.779	

Stelselwijziging verantwoording afkoopsommen erfpacht

De stand van de reserve Afkoopsommen erfpacht is per 1-1-2024 afgerond € 103 miljoen. Dat saldo is het bedrag dat de komende jaren zou vrijvallen ten gunste van de erfpachtextploitatie. De raad heeft met het vaststellen van het raadsvoorstel bij Programmabegroting 2025-2028 besloten over te gaan tot een stelselwijziging. Daarbij veranderen twee dingen:

1. Het vermogen in de reserve Afkoopsommen erfpacht verantwoorden we voortaan als een vaste schuld op de balans.
2. Het bedrag dat als vaste schuld wordt opgenomen is opnieuw berekend op basis van gelijke bedragen per jaar. Tot nu toe gebeurde dat op basis van annuïteiten. Het bedrag dat als vaste schuld moet worden opgenomen bedraagt € 65 miljoen. Daardoor valt afgerond € 38 miljoen vrij in de reserve Grondexploitaties. De reserve afkoopsommen erfpacht wordt opgeheven.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2024 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Toelichting op de mutaties binnen, en over de aard en reden van de voorzieningen:

Prg.	Naam Voorziening	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoeging	Aanwending	Vrijgevallen bedragen	Boekwaarde 31-12-2024	Doel
Egalisatievoorzieningen							
5	Voorziening groot onderhoud riolering	845	729	671		903	Spaarvoorziening voor toekomstige vervangingsinvesteringen rioleringen, overeenkomstig regelgeving in het BBV.
5	Voorziening waterkwaliteit	836	321	526		631	Egalisatie van de kosten van onderhoudsachterstand en voor het op orde houden van de waterkwaliteit voor die onderdelen die groot onderhoud nodig hebben, waarvan de omvang jaarlijks niet gelijk is.
5	Voorziening groot onderhoud kunstwerken	1.754	1.518	1.455	200	1.617	Egalisatie van de kosten van onderhoudsachterstand en voor het op orde houden van de kunstwerken voor die onderdelen die groot onderhoud nodig hebben, waarvan de omvang jaarlijks niet gelijk is.
5	Voorziening groot onderhoud walmuren en beschoeiing	574	392	131		835	Egalisatie van de kosten van onderhoudsachterstand en voor het op orde houden van walmuren en beschoeiingen voor die onderdelen die groot onderhoud nodig hebben, waarvan de omvang jaarlijks niet gelijk is.
5	Voorziening groot onderhoud wegen	2.174	2.721	3.010	850	1.035	Egalisatie van de kosten van onderhoudsachterstand en voor het op orde houden van de wegen voor die onderdelen die groot onderhoud nodig hebben, waarvan de omvang jaarlijks niet gelijk is.
5	Voorziening groot onderhoud gemalen	33	100	19		114	Egalisatie van de kosten voor het groot onderhoud van de gemalen
6	Voorziening onderhoud gemeentelijk vastgoed	7.564	3.230	2.611		8.183	Egalisatie van de kosten voor (groot)onderhoud van gemeentelijk vastgoed
8	Voorziening groot onderhoud lakenhal	602	83	0		685	Egalisatie van de kosten voor onderhoud van Museum de Lakenhal en voorzien in dekking voor meerjarige uitgaven in beveiligingssysteem en -apparatuur.
8	Voorziening groot onderhoud sportaccommodaties	3.131	1.727	1.074	244	3.540	Egalisatie van kosten van het groot onderhoud aan de sportaccommodaties die in het eigendom zijn van de gemeente Leiden.
AD	Voorziening onderhoud gebouwen DZB	727	41	0		768	Egalisatie van de kosten voor groot onderhoud gebruikersdeel van de bedrijfspanden aan Le Pooleweg 6 en 11 en Nachtegaallaan 41-43.
Totaal Egalisatievoorzieningen		18.240	10.862	9.497	1.294	18.311	
Voorzieningen van derden verkregen middelen							
5	Voorziening boomregeling wijk	3.132	205	133	40	3.164	Egalisatie van de kosten voor het duurzaam in stand houden van bepaalde monumentale, bijzondere of waardevolle bomen, boomgroepen of houtopstand en dergelijke.
5	Egalisatievoorziening riolering	0	0	0		0	Egaliseren van de saldi van de exploitatie van de gemeentelijke riolering zodat de middels de rioolheffing ontvangen middelen beschikbaar blijven voor het in stand houden van de gemeentelijke riolering.
5	Voorziening inzameling en verwerking huishoudelijk afval	0	887	0		887	Egaliseren van de saldi van de exploitatie van de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval middels de afvalstoffenheffing ontvangen zodat de middelen beschikbaar blijven voor het verzamelen en verwerken van huishoudelijk afval

Prg.	Naam Voorziening	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoeging	Aanwending	Vrijgevallen bedragen	Boekwaarde 31-12-2024	Doel
8	Voorziening bijdrage derden Museum De Lakenhal	877	60	80		857	Het uitvoeren van geoormerkte activiteiten in Museum De Lakenhal middels door derden beschikbaar gestelde gelden.
AD	Voorziening van derden verkregen middelen	151	0	75	0	76	Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden en die nog niet als opbrengst verantwoord kunnen worden, moeten conform artikel 44 lid 2 van de BBV in een voorziening worden gestort.
Totaal Voorzieningen van derden verkregen middelen		4.160	1.152	288	40	4.984	

Prg.	Naam Voorziening	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoeging	Aanwending	Vrijgevallen bedragen	Boekwaarde 31-12-2024	Doel
Voorzieningen toekomstige verplichtingen							
1	Voorziening pensioenen wethouders	5.852	1.202	210	0	6.844	Voorziening om de toekomstige pensioen verplichtingen van (oud)-wethouders af te dekken.
1	Voorziening wachtgeld oud wethouders	0	242	0	0	242	Voorziening om de toekomstige wachtgeldverplichtingen van (oud)wethouders af te dekken.
2	Voorziening veiligheidsbeleid	12	0	10	0	2	Egalisatie van kosten programma veiligheid, camera toezicht en tussentijdse evaluatie veiligheidsprogramma.
6	Voorziening negatieve grondexploitaties	4.278	2.445	0	0	6.723	Voorziening om verwachte verliezen van grondexploitaties op te vangen.
9	Voorziening huisvesting statushouders	2.061	0	0	0	2.061	Het bekostigen van extra (tijdelijke) woningen voor vergunninghouders en/of bijzondere doelgroepen.
AD	Voorziening loga-gelden	93	0	0	0	93	Egalisatie van de kosten die voortvloeiën uit spaarcontracten met personeel voor verlofrecht en dergelijke (voorheen M&B).
Totaal voorzieningen toekomstige verplichtingen		12.296	3.889	220	0	15.965	
Voorzieningen ter dekking van risico's							
3	Voorziening Garantstelling Biotech Training Facility	257	0	0	257	0	Afdekken risico garantstelling Biotech Training Facility
10	Voorziening Stadsbank Schuldbemiddeling	258	0	101		157	Voorziening van de Stadsbank voor het bekorten van de Schuldbemiddelingstrajecten
Totaal voorzieningen ter dekking van risico's		515	0	101	257	157	
Totaal voorzieningen		35.211	15.903	10.106	1.591	39.417	

Voorziening negatieve grondexploitaties

Voor Lammenschansdriehoek wordt een negatief resultaat verwacht ad € 5.984.000. Hier is een voorziening voor getroffen. De boekwaarde van deze grondexploitatie is per 31-12-2024 negatief (de gerealiseerde opbrengsten zijn hoger dan gemaakte kosten). Het gevolg is dat de gehele voorziening voor deze grondexploitatie wordt gepresenteerd onder de voorzieningen voor toekomstige verplichtingen.

Dezelfde situatie doet zich voor bij Rhijnvreugd (€ 56.000) en Bizetpad (€ 516.000).

Ook voor Telderskade is een voorziening getroffen voor het verwachte negatieve resultaat van dit project. (€ 691.000) Dit plan heeft een positieve boekwaarde per 31-12-2024 (de gemaakte kosten zijn hoger dan de gerealiseerde opbrengsten) ad € 524.000. Met de getroffen voorziening wordt eerst de boekwaarde naar € 0 gebracht. Het hogere bedrag van de voorziening (€ 167.000) wordt ook onder de voorzieningen voor toekomstige verplichtingen gepresenteerd.

Totaal wordt € 6.723.000 per 31-12-2024 onder de voorzieningen voor toekomstige verplichtingen gepresenteerd. (per 31-12-2023 was dit € 4.278.000)

Voorziening groot onderhoud wegen

In de voorziening groot onderhouden wegen was een bedrag ad € 700.100 geraamd voor de 'Herinrichting Noorderkwartier Oost (NKO)'. Bij de Slotwijziging 2024 ([RB24.0114](#)) is besloten om deze kosten niet direct uit de voorziening te betalen, maar te activeren en af te schrijven in 25 jaar. Het bedrag uit de voorziening is daarom vrijgevallen en gestort in de reserve afschrijving investeringen ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten.

Voorziening Garantstelling Biotech Training Facility

In 2024 is deze borgstelling omgezet in een langlopende geldlening. De voorziening dient per 31-12-2024 feitelijk hetzelfde doel als per 1-1-2024. Het BBV schrijft voor dat voorzieningen met betrekking tot verstrekte langlopende geldleningen in de balans worden getoond als verlaging van de boekwaarden van de financiële vaste activa. Deze voorziening is dus niet vrijgevallen, zoals uit het overzicht geconstateerd zou kunnen worden, maar wordt per 31-12-2024 gepresenteerd onder de financiële vaste activa.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar is als volgt (de stand van de leningenportefeuille is nader gespecificeerd in de [paragraaf Financiering](#)):

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Onderhandse leningen		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	461.102	435.318
- binnenlandse bedrijven	3	3
- openbare lichamen	111.750	107.000
- binnenl.pens./verz.inst.	60.417	57.500
	633.272	599.821
Door derden belegde gelden	117	122
Waarborgsommen	790	1.240
Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		63.288
Totaal	634.179	664.471

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar over het jaar 2024:

	Saldo 31-12-2023	Vermeer - deringen	Aflossingen	Saldo 31-12-2024	Rentelast 2024
Onderhandse leningen	633.272		33.451	599.821	8.200
Door derden belegde gelden	117	5		122	5
Waarborgsommen	790	642	192	1.240	
Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		64.988	1.700	63.288	
Totaal	634.179	65.635	35.343	664.471	8.205

Onderhandse leningen

Gedurende 2024 zijn geen nieuwe langelopende leningen afgesloten. De aflossingen betreffen reguliere, contractueel afgesproken, aflossingen op lopende leningen.

Waarborgsommen

Het saldo van de waarborgsommen neemt toe als gevolg van een, in een anterieure grondexploitatieovereenkomst, afgesproken waarborgsom van € 600.000,-.

Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

De raad heeft met het vaststellen van het raadsvoorstel bij Programmabegroting 2025-2028 besloten over te gaan tot een stelselwijziging ten aanzien van de ontvangen afkoopsommen erfpacht. Daarbij veranderen twee dingen:

1. Het vermogen in de reserve Afkoopsommen erfpacht verantwoorden we voortaan als een vaste schuld op de balans.
2. Het bedrag dat als vaste schuld wordt opgenomen is opnieuw berekend op basis van gelijke bedragen per jaar. Tot nu toe gebeurde dat op basis van annuïteiten.

Het bedrag dat als vaste schuld is opgenomen bedraagt € 65 miljoen, waarvan € 1,7 miljoen is vrijgefallen in 2024.

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	63.792	57.263
Overlopende passiva	85.606	84.443
Totaal	149.398	141.706

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen netto-vlottende schulden kunnen als volgt worden gespecificeerd :

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
Bank- en girosaldi	7.142	1.255
Overige schulden	56.650	56.008
Totaal	63.792	57.263

De post 'Overige schulden' bestaat per 31-12-2024 uit:

- Crediteuren € 28 mln
- Nog te betalen kosten € 28 mln

Ten opzichte van 2023 is de post crediteuren met ongeveer € 3,6 mln gestegen. De post nog te betalen posten is met ongeveer € 2,9 mln gedaald.

De post crediteuren bevat als belangrijkste posten:

- Subsidie in het kader van Diensten van Algemeen Economisch Belang (DAEB) voor project Zirro (€ 1,3 mln)
- Termijn invoering nieuw Financieel Systeem (€ 971.000)
- Leidse Ring Noord Koepel Tenderkosten (€ 968.000)
- Termijn levensduurverlengend onderhoud kademuren centrum (€ 498.000)

De rest van het saldo op de post crediteuren betreft posten die individueel lager zijn dan € 0,5 mln.

De post 'nog te betalen kosten' bevat als belangrijkste posten:

- Wet Maatschappelijke Opvang (WMO) € 4,4 mln (per 31-12-2023 € 5,5 mln)
 - Rente langlopende geldleningen € 3,3 mln (per 31-12-2023 € 3,6 mln)
 - Doorbetalen subsidies project 'REACT EU Holland Rijnland Gemeenten' € 1,5 mln (gelijk aan per 31-12-2023)
 - Algemene uitkering € 2,3 mln (per 31-12-2023 € 5,7 mln)
 - Diverse uitgaande subsidies (Easy Funders) € 2,5 mln (per 31-12-2023 € 4,0 mln)
 - 2de Termijn flexwoningen Gooimeerlaan 2 (€ 1,5 mln)
 - Maatschappelijke zorg € 2,2 mln (per 31-12-2023 1,3 mln)
- Deze post bestaat uit kosten WMO Maatschappelijke zorg Leidse Regio (MZ LR) € 1,1 mln, compensatie zorgaanbieders MZ LR € 0,3 mln, uitbetaling van het saldo MZ LR 2024 aan Leidse regiogemeenten € 0,4 mln en uitbetaling van het saldo Specialistische Maatschappelijke zorg 2024 aan de Holland Rijnland regiogemeenten € 0,4 mln.

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	14.472	14.846
- De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.	65.232	62.497
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaar komen	5.902	7.100
Totaal	85.606	84.443

De in de balans opgenomen verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen bevat als grootste posten:

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2024
Nog te betalen ingehouden loonheffing	10.648	11.310
Gelden van derden in beheer bij de stadsbank in het kader van budgetbeheer	1.044	991
Nog te betalen pensioenpremies	1.983	2.262
Overige posten	797	283
Totaal	14.472	14.846

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2023	Terugbetalingen	Bestedingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2024
Ontvangen voorschotten overige overheden	327	107	312	100	8
Vooruitontvangen Subsidies Provincie:	8.300	184	4.925	8.992	12.183
Vooruitontvangen van diverse ministeries	56.195	8.857	108.785	111.355	49.908
Vooruitontvangen van overige overheidsinstanties	410		115	103	398
Totaal	65.232	9.148	114.137	120.550	62.497

De in de balans opgenomen vooruit ontvangen voorschotbedragen van diverse Ministeries en Provincie kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2023	Terugbetalingen	Bestedingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2024
J&V ondermijning dealbrekers 2021-2022	107	107			
J&V ondermijning dealbrekers 2023-2024	220		312	100	8
Ontvangen voorschotten overige overheden	327	107	312	100	8
PZH Onderhoud Molen De Valk (incl. draaipremie) 2020-2025 DOS-2019-0009001	3		7	4	
PZH Economie071 Rhijnvreugd DOS-2021-0002872	209				209
PZH Verkeerskundige expertise Werninkterrein	93	93			
PZH 6 projecten Vliegende brigade	45	45			
PZH Knelpuntenpost Bizetpad	200				200
PZH Leidse Ring Noord DOS-2021-0007963	4.038		4.231	2.907	2.714
PZH LRN R-net Leiden-Katwijk	3.412		193	5.520	8.739
PZH project Leids Media Fonds	8	46	30	68	
PZH Woonblokken W. de Zwijgerlaan	100		200	100	
PZH Laat digitalisering voor je werken	53		78	53	28
PZH Biodiversiteit LBSP	47		23		24
PZH Toegankelijkheid 14 haltes	68		36		32
PZH Verticaal Kabels en Leidingen Syst	24		24		
PZH Knelpuntenpot Corantijnstraat			56	200	144
PZH klim adapt maatr Gasthuiswijk				80	80
SISA C210B PZH Morssingelblok Vlieg Brig			47	60	13
Vooruitontvangen Subsidies Provincie:	8.300	184	4.925	8.992	12.183
VWS SPUK BTW	5.021	4.863	2.079	2.249	328
MOCW Onderwijsachterstandenbeleid	642	25	2.895	3.555	1.277
MSZ Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandige Ondernemers (TOZO)	274	274			
VWS Regeling specifieke uitkering stimulering sport (SPUK)					
RCI Instandhoudingssubsidie Molen De Valk Subsidieregeling instandhouding monumenten (SIM)	6		3	5	8
BZK Besluit en regeling Woningbouwimpuls 2020 Woningbouwimpuls Lammenschansstrip	6.655		534		6.121
BZK Besluit en regeling Woningbouwimpuls 2020 Woningbouwimpuls Werninkterrein	2.999	2.999			
OCW Regionale meld- en coördinatiefunctie 2021-2024			1.151	1.151	
OCW Regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2021-2024			520	520	
I&W E20 Stim. Verkeersveilig 20-21	267	262	5		
OCW D11 extra fin RMC-functie 20-21	52		52		
SZW Gebundelde uitkering Pw, IOAW, IOAZ en loonkostensubsidies Gebundelde uitkering Pw, IOAW, IOAZ en loonkostensubsidies			59.929	59.929	

	Saldo 31-12-2023	Terugbetalingen	Bestedingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2024
MJV Versterkingsgelden	111	111			
RCE BRIM Woonhuis Rapenburg 22,	13		13		
BZK Woningbouwimpuls 2020 Campus Stationsgeb	2.540		2.540		
ZONMW Onbedoeld zwanger			87	87	
RON Regeling Schone Lucht Akkoord (SLA) SPUKSLA-21-01264551	130		83	-18	29
VWS Lokale Preventieaanpakken - Preventieakkoorden	69				69
MIW Impulsregeling klimaatadaptatie (DPRA Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie)	3.410		194		3.216
OCW NPOnderwijs	622		512		110
ZonMW MDT UniverCity	219		209		10
BZKWoningbouwimpuls De Zwijger	3.693				3.693
SISA RON C56 Huisv. aandachtsg. Energiepa	250				250
SISA RON C56 Huisv. aandachtsg. Gooimrln	217		192		25
SZW Wet inburgering 2021	1.061		1.481	3.128	2.708
BZK Energiearmoede	1.918		588		1.330
SISA J&V A16 opvang ontheemden oekraïne			14.573	14.573	
MIW Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	207		41		166
OCW Implus jongerencultuur			189	189	
SZW Voorlopige uitkering Onderwijsroute 2022	236	20	139	113	190
VROM RHA 2022 Gooimeerlaan 25	160		150		10
OCW Tijdelijk onderwijshuisvesting ontheemden	46				46
VROM RHA 2022 TrianSemlerstraat	35				35
SISA J&V A20 aanpak radicalisering 2023-2026	37		84	138	91
SISA BZK C92 Infopunt digitale overheid			115	115	
J&V Dealbreakers	77		77		
SISA VWS H26 Randvoorwaarden jeugdhulp			886	934	48
SISA EZK F28 CDOKE			2.890	3.718	828
VWS Voorschoolse educatie peuter	37		37		
VWS Spuk Breed	353		1.954	1.873	272
SISA VROM C94 Lokale Aanpak Isolatie	1.094		128	282	1.248
SISA VWS H32 SPUK MEOZ	308				308
SISA OCW D23 SPUK LBV	220			220	440
SISA VWS H32 SPUK IZA	3.310		2.995	4.214	4.529
SISA VROM C209 RHA Houtlaan	680		680		
SZW PRO VSO 2023ESFp20236			241	241	
SISA BZK C106.1 Stationsplein	1.669				1.669
SISA BZK C106.2 Groene Hartlijn fase 2	1.677		1.119		558
SISA BZK C105 Start bouwimpuls	10.142		3.918		6.224
SISA IenW E104 SPUK WKTBI	4.856				4.856
SISA RON E53 SPUKSLA-23 Early Bird Power			13	18	5

	Saldo 31-12-2023	Terugbetalingen	Bestedingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2024
SISA IenW E108 MIRT-verkenning Oude Lijn			276	276	
SISA BZK C122 RIONET VKLS en BRO			60	60	
SISA OCW D28 SPUK Imp Jongeren en Talen				211	211
SISA J&V A31 preventie met gezag			77	250	173
SISA IenW E110 SPUK MOB Groenoord				114	114
SISA IenW E110 SPUK MOB Schipholweg-Oost			2.593	2.593	
SISA IenW E110 SPUK MOB Vondellaan-Oost				332	332
SISA IenW E110 SPUK MOB Parmentierweg				1.994	1.994
226 DUMAVA				2.361	2.361
SISA IenW E111 SPUK SEB			12	12	
SISA OCW D29 SPUK Levend Geheugen				25	25
SISA VROM J94 LAI 2024-2027				2.782	2.782
SISA IenW E113 Spuk bodem 2024				170	170
SISA EZK F20 SPUK impulsaanpak winkelgebieden				373	373
SISA OCW D10 volwaseneducatie	675	159	2.405	2.433	544
MJV Versterking aanpak ondermijning	97	97			
PHV Veiligheidshuis	113	47	66	135	135
Vooruitontvangen van diverse ministeries	56.195	8.857	108.785	111.355	49.908
Gemeente Oegstgeest - Bijdrage brugverbinding Poelgeest PZH-2009-525083 / DOS-2009-0014053	63		63		
HR Capaciteit Beleidsagenda Jeugd	224				224
VNG Pilot uitvoeringskracht			37	103	66
Diverse gemeenten - kopgroep beheer	123		15		108
Vooruitontvangen van overige overheden	410		115	103	398

Specificatie overige vooruitontvangen bedragen

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2024
Vooruitontvangen bedragen in het kader van facilitair grondbeleid	2.524	3.504
Parkeervergunningen	2.016	2.323
Vooruitgefactureerde erfpachtcanons	854	781
Overige posten	508	492
Totaal	5.902	7.100

In 2019 is de notitie 'Grondbeleid in begroting en jaarverslaglegging juli 2019' door de commissie BBV uitgebracht. Daarin staat dat de vooruitontvangen bedragen in het kader van facilitair grondbeleid moeten worden opgenomen onder de overige vooruitontvangen bedragen. Hieronder wordt dit bedrag naar locatie gespecificeerd, waarbij bedragen kleiner dan € 100.000 onder de overige posten zijn opgenomen.

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2024
Schipholweg 130 (Brandpunt Leiden B.V.)	104	
Verbouw en uitbreiding museum Naturalis (Stg Naturalis Biodiversity Center)	272	201
Motorhuislocatie (Spuigroep)	109	43
Hoge Rijndijk 5 (GCCF)	165	154
Mercedes/IJshal locatie		125
Werninkterrein 2.0 (Kadeaanderijn BV)		1.550
STEO - De Geus	205	132
Lammenschansstrip	1.447	1.126
Overige posten	222	173
Totaal	2.524	3.504

3.4.3 Aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen en garantstellingen

Het onder de balans opgenomen bedrag voor verstrekte borgstellingen bestaat uit de volgende borgstellingen:

Geldnemer	Hoofdsom	%	Schuldrestant	Schuldrestant
			1-1-2024	31-12-2024
Directe borgstellingen				
Verstrekte leningen NRF	3.910	100%	855	771
Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden	1.134	100%	337	277
Stichting Leiden Bio Science Park foundation	267	100%	257	0
Denksportcentrum Leiden	427	100%	52	0
Stichting Sportpark Haarlemmerweg Leiden	153	26%	77	61
DUWO	3.040	100%	1.047	896
Stichting Huisvesting Werkende Jongeren	36.984	100%	24.043	22.596
Stichting Portaal	526	100%	526	0
Stichting Universitaire Woonwijk Boerhaave	53.586	100%	45.752	44.503
Stichting Werk en Onderneming	2.212	100%	1.110	1.022
Marente	1.014	100%	340	257
Stichting RK Zorgcentrum Roomburgh	6.580	100%	2.420	2.178
Stichting St. Jacobshof	7.130	100%	5.229	4.991
Totaal directe borgstellingen	116.963		82.045	77.552
Waarborgfonds Sociale Woningbouw				
DUWO	414.491	Achtervang	93.114	130.467
Stichting Portaal	862.945	Achtervang	415.712	411.325
Woningbouwvereniging De Sleutels	325.442	Achtervang	225.008	261.282
Woningstichting Ons Doel	79.291	Achtervang	90.636	72.403
Woonzorg Nederland	500.701	Achtervang	317	412
Totaal Waarborgfonds Sociale Woningbouw	2.182.869	Achtervang	824.787	875.889
Totaal Waarborgfonds Eigen Woning (NHG)	279.000	Achtervang	279.000	252.000
Totaal dir. borgstellingen + Waarborgfondsen	2.578.832		1.185.832	1.205.441

Bedragen x € 1.000,-

Rechtstreekse borgstelling door de gemeente (per 31 december 2024: € 77.552.000):

De gemeente heeft de mogelijkheid om borg te staan voor de betaling van rente en aflossing van geldleningen van instellingen die binnen het grondgebied van de gemeente actief zijn. De gemeenteraad heeft hierin echter een terughoudend beleid vastgesteld in de [Verordening gemeentegaranties](#) (RV24.0004), deze verordening was vanaf 12-4-2024 van toepassing. Tot 12-4-2024 was de oude verordening van toepassing (RV18.0080).

Woningcorporaties, die hiertoe zijn toegelaten, organiseren hun garantstelling via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Vanuit het verleden heeft de gemeente Leiden echter nog een aantal leningen direct gewaarborgd. Sinds 2007 moeten deze leningen worden geherfinancierd door het WSW. Als gevolg hiervan loopt deze borging door de gemeente Leiden geleidelijk af. Op termijn blijven hierdoor alleen borgstellingen over ten behoeve van het gemeentelijk publiek belang, van instellingen die niet via een waarborgfonds borging kunnen krijgen.

In 2024 heeft de gemeente de borgstelling, ten gunste van de Biotech Training Facility, omgezet naar een verstrekte lening voor een bedrag van € 257.000.

In 2024 zijn geen besluiten genomen over een nieuwe borgstellingen.

In 2013 heeft het College van Burgemeester en Wethouders een positief besluit genomen op het verstrekken van een borgstelling ten gunste van De Meelfabriek CV (renovatie en verbouw van het meelmagazijn), voor een bedrag van € 500.000. De akte van borgstelling is nog niet ondertekend.

Garantstelling via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (per 31 december 2024: € 875.889.000):

Binnen het grondgebied van de gemeente Leiden is een aantal toegelaten instellingen actief dat vanaf december 2007 borging van leningen laat lopen via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het WSW biedt corporaties de mogelijkheid om leningen aan te trekken tegen een lagere rente. Borgstelling door het WSW is echter alleen mogelijk als de Rijksoverheid en de gemeenten een minimaal garantieniveau van het WSW garanderen. Dit heet de achtervang. De achtervang biedt financiers zekerheid, waardoor het rendement voor de financiers volledig gegarandeerd is. De zekerheidsstructuur van het WSW bestaat uit drie lagen:

- **Primaire zekerheid:** de financiële middelen van de corporatie.
De financiële positie van de corporatie vormt de eerste zekerheid. Het WSW stelt eisen aan de kredietwaardigheid van (aspirant-) deelnemers.
- **Secundaire zekerheid:** het garantievermogen van het WSW.
Als corporaties hun rente- en aflossingsverplichtingen niet nakomen, dan kan de financier het WSW aanspreken. Hiertoe beschikt het WSW over een borgstellingsreserve. Als de borgstellingsreserve van het WSW onder een bepaald garantieniveau komt of dreigt te komen, dan heeft het WSW de plicht obligo's op te vragen bij de corporaties. De obligo is een financiële bijdrage die de corporatie verschuldigd is op basis van een overeenkomst tussen de corporatie en het WSW. Het garantievermogen bestaat dus uit de borgstellingsreserve van het WSW plus de obligoverplichting. Als een financier het WSW aanspreekt, en het WSW betaalt voor een corporatie, dan krijgt het WSW een vordering op de desbetreffende deelnemer (regresrecht). De deelnemende corporatie heeft onroerende zaken in onderpand gegeven bij het WSW. De corporatie heeft zich verplicht deze onroerende zaken vrij van hypotheek te houden, en er op eerste verzoek van het WSW een hypotheekrecht op te vestigen voor het WSW. Daarnaast kan het WSW ook een aanspraak doen op het overige bezit. Zo wordt de schade bij het WSW zo veel mogelijk beperkt.
- **Tertiaire zekerheid:** Rijksoverheid en gemeenten.
De achtervangpositie van Rijk en gemeenten vormt de derde zekerheid. Indien, na het opvragen van de obligo's en het uitoefenen van het regresrecht, het WSW nog steeds niet kan voldoen aan de verplichting, dan moeten de Rijksoverheid en de gemeenten renteloze leningen aan het WSW verstrekken. Dit is geregeld in de achtervangovereenkomsten die het WSW heeft met de gemeenten en de Rijksoverheid. In het geval dat de achtervangers op hun achtervangpositie worden aangesproken, neemt de Rijksoverheid 50% voor haar rekening neemt en de overige 50% van de leningen moet door gemeenten worden verstrekt. De tertiaire zekerheid is voor de gemeente Leiden nog nooit ingeroepen.
- **Wijziging achtervangovereenkomst WSW:** medio 2021 is de achtervangovereenkomst, die het WSW afsluit met de gemeenten, substantieel gewijzigd. In 2024 was het nodig om een aantal kleine wijzigingen door te voeren. Hiermee zijn een aantal onvolkomenheden in de gewijzigde achtervangovereenkomst gecorrigeerd. De grootste wijziging is dat de het risico evenwichtiger wordt verdeeld over de gemeenten, indien een corporatie werkzaam is binnen verschillende gemeenten. Het College van de gemeente Leiden is akkoord gegaan met de nieuwe achtervangovereenkomst.

Garantstelling via het Waarborgfonds Eigen Woningen (per 31 december 2024: € 252.000.000)

Naast de 100% garantstellingen en de achtervang bij de door het WSW verstrekte garantstellingen, heeft de gemeente Leiden ook een achtervangfunctie bij het Waarborgfonds Eigen Woning (WEW), beter bekend als Nationale Hypotheekgarantie.

De achtervangfunctie bij het WEW bestaat voor verstrekte garanties tot en met 2010 uit een achtervangovereenkomst tussen het WEW en de Rijksoverheid en (standaard) achtervangovereenkomsten tussen het WEW en alle gemeenten. Op basis van deze overeenkomsten kan het WEW bij dreigende liquiditeitstekorten een beroep doen op achtergestelde, renteloze leningen door het Rijk (50%) en door de gemeenten (50%). Deze achtervangfunctie kan door het WEW worden aangesproken indien het fondsvermogen kleiner is dan anderhalf maal het gemiddeld verliesniveau. Per 1 januari 2011 is deze achtervangfunctie van de gemeenten voor nieuw af te geven hypotheekgaranties vervallen en is sprake van een volledige achtervang door het Rijk. Gemeenten kunnen dus niet worden aangesproken op de risico's die voortvloeien uit hypotheekgaranties die zijn verstrekt na 31 december 2010.

Jaarlijks verstrekt het WEW een liquiditeitsprognose over de voorliggende jaren. Op basis meest recente liquiditeitsprognose is de verwachting dat geen aanspraken worden gedaan op de achtervangfunctie van gemeenten en Rijk (bron:liquiditeitsprognose WEW 2024-2029). Jaarlijks verstrekt het WEW tevens een opgave van de nominale gegarandeerde bedrag per gemeente. Het nominaal door de gemeente Leiden gegarandeerde bedrag bedraagt € 252.000.000 (hoofdsom van de verstrekte NHG hypotheken tot 2011).

3.4.4 Niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen

Omschrijving van de verplichtingen	Laatste jaar van de verplichting	Verplichting (x 1000)
Resterende verlofdagen per 31-12-2024	n.v.t.	9.751
Uitstaande WW-verplichtingen per 31-12-2024	2026	419
Opgebouwd vakantiegeld WSW en WIW medewerkers per 31-12-2024	2025	772
Investeringsfonds Holland Rijnland	2024	0
TOTAAL		10.942

In aanvulling op de balans wordt een overzicht van niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen opgemaakt. Zo ontstaat inzicht in de meerjarige verplichtingen waaraan de gemeente voor toekomstige jaren gebonden is. Een gedetailleerd overzicht is hierboven opgenomen. Het totaal van deze verplichtingen bedraagt € 11,0 miljoen.

Het saldo van de verlofuren berekenen we met de openstaande verlofuren per 31-12-2024 per medewerker van Leiden maal het bruto uurloon tarief plus werkgeverslasten van de betreffende medewerker. Dit geeft een bedrag van € 9.750.558.

Bij ontslag van een medewerker is de gemeente verplicht om voor een bepaalde periode de WW-uitkering te betalen en/of aan te vullen. De verplichting is afhankelijk van de duur van het voormalig werkverband en de leeftijd van de medewerker. De uitstaande WW-verplichtingen ad € 419.244 bestaan uit de maximale totale verplichting in dit kader. Als een voormalige medewerker een nieuwe baan vindt vervalt de verplichting.

De WSW, WIW en CAD hebben een eigen CAO regeling. Volgens die regeling wordt er vakantiegeld opgebouwd gedurende de periode van juni tot en met mei het volgende jaar. Het in dit overzicht opgenomen tegoed á € 771.968 van de periode juni tot en met december 2024 wordt in mei 2025 uitbetaald. In voorgaande jaren was het opgenomen bedrag hoger. Naar nu is geconstateerd was het bedrag van code 1618 Recht vakantietoelage uit het systeem, welke werd opgenomen in het overzicht, niet alleen het bedrag wat nog moest worden uitbetaald, maar het totale recht van het hele jaar. Vanaf dit jaar wordt wel alleen het nog openstaande bedrag opgenomen.

Investeringsfonds Holland Rijnland: Bij de instelling in 2006 is besloten om van 2008 tot en met 2022 jaarlijks € 3.077.000 bij te dragen. In 2010 is besloten t.b.v. de Rijnlandroute nog eens € 20.423.000 bij te dragen. Hiervan is € 16.373.000 in 2017 betaald. In 2024 is € 2.034.000 betaald. Daarmee is volledig voldaan aan deze verplichting.

Meerjarige inkoopverplichtingen

Onderstaand zijn de inkoopverplichtingen ultimo 2024 opgenomen. Het gaat om de verplichtingen met een restwaarde van meer dan € 250.000, inclusief de maximale verlengingsopties voor 2025 en verder, ongeacht of de verleningsoptie wel of niet wordt uitgevoerd.

Omschrijving	Verplichting (x 1000)
Verplichtingen van voor 2024	76.391
Nieuwe verplichtingen 2024	34.737
Verplichtingen Sociaal Domein	257.739
Totaal	368.868

We onderscheiden drie verschillende groepen verplichtingen. De oude verplichtingen van voor 2024, de nieuwe verplichtingen aangegaan in 2024 en de verplichtingen Sociaal Domein.

Europese aanbestedingen

Uit de controle van de EU- aanbestedingen is aan onrechtmatige contracten € 465.800 toekomstige fout (verwachte uitgaven 2025 op deze in 2024 als onrechtmatig aangemerkte contracten) gebleken.

Niet uit de balans blijvende rechten

Bijdrage HOV-net

In verband met de in 2014 toegepaste balansverkorting is de bijdrage HOV-net van € 19 miljoen (bijdrage aan activa in eigendom van derden) versneld afgeschreven. Het project is echter nog niet door de derde partij afgerond waardoor de gemeente Leiden op grond van de bestuursovereenkomst HOV-NET Zuid Holland Noord Leiden, 17-5-2013, formeel nog wel het recht heeft om deze gelden terug te vorderen als de afgesproken prestatie niet gerealiseerd wordt. In 2021 is door de PZH € 4 mln terugbetaald. Het restant van dit recht ad € 15 mln blijft bestaan totdat de Rijnlandroute gereed is. Conform huidige planning is de Rijnlandroute gereed in 2027.

3.4.5 EMU-saldo

Het EMU-saldo geeft het saldo van de inkomende en uitgaande geldstromen die daadwerkelijk in het kalenderjaar 2024 hebben plaatsgevonden minus deelname aan bedrijven en inkomsten uit kredietverstrekking. Dit is de wijze waarop de landen in de Euro-zone hun EMU-saldo berekenen en waarover ook begrotingsafspraken zijn gemaakt. In het bestuurlijk overleg tussen het ministerie van Binnenlandse Zaken, VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) en IPO (Interprovinciaal Overleg) is afgesproken dat het Rijk en de lokale overheden gezamenlijk werken aan het beheersen van het EMU-tekort. De EMU-tekortnorm decentrale overheden voor 2024 bedraagt -0,5% van het bruto binnenlands product, waarvan het aandeel voor gemeenten -0,34% is. (Deze norm is voor vastgesteld voor de periode 2024-2026.)

Omschrijving	2024
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-39.772
-/- Mutatie (im)materiële vaste activa	35.913
+/- Mutatie voorzieningen	4.206
-/- Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-3.074
-/- Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0
Berekend EMU-saldo	-68.404

Bedragen * € 1.000

Het EMU-saldo kan gezien worden als een extra financieel kengetal, naast de andere vijf verplichte financiële kengetallen zoals de solvabiliteit en de (netto) schuldquote. Het EMU-saldo heeft een vergelijkbare functie als het kasstroomoverzicht in het bedrijfsleven. Het negatieve EMU-saldo over 2024 geeft aan dat we als gemeente via reële transacties afgelopen jaar meer uitgegeven hebben dan dat we hebben ontvangen. Het is echter wel van belang om het EMU-saldo in de juiste context te zien. Gemeenten maken voor hun boekhouding gebruik van het 'gemodificeerde stelsel van baten en lasten'. Hierdoor zegt het EMU-saldo van één jaar relatief weinig, omdat de uitgaven voor investeringen bijvoorbeeld in één jaar leiden tot een uitgave, maar in de exploitatie via de kapitaallasten leiden tot meerjarige lasten. Of dat toevoegingen aan voorzieningen ten laste van het resultaat gaan, maar pas bij besteding van de voorziening leiden tot een uitgave.

3.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

3.5.1 Toelichting financiële afwijkingen programma's

Inleiding

De raad stelt de begroting vast. Begrotingsafwijkingen en -overschrijdingen (beleidsmatig en/of financieel) behoeven autorisatie door de raad. In de regel zullen begrotingswijzigingen vooraf door het college aan de raad worden voorgelegd ter autorisatie. Hiermee wordt toestemming gevraagd voor het te realiseren beleid en voor de besteding van het benodigde bedrag. Begrotingswijzigingen moeten volgens de Gemeentewet tijdens het jaar zelf nog door de raad worden vastgesteld.

Rechtmatigheid, hoe zat het ook al weer?

De begrotingsrechtmatigheid wordt beoordeeld op programmaniveau omdat de Raad op dat niveau de begroting vaststelt. Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en de lasten binnen de begroting blijven en dat wijzigingen tijdig worden voorgelegd aan de gemeenteraad. Indien een wijziging niet meer in het jaar zelf is vastgesteld zijn bestedingen boven het begrotingsbedrag strikt genomen onrechtmatig. Wanneer kostenoverschrijdingen worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten valt dit binnen de kaders van rechtmatigheid. Voorwaarde is wel dat deze kostenoverschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen. Extra kosten die worden gemaakt omdat (extra) opbrengsten daarvoor de ruimte bieden, zijn onrechtmatig wanneer deze lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten of de raad over de aanwending van deze opbrengsten nog geen besluit heeft genomen.

Toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserves mogen alleen worden verwerkt tot maximaal het bedrag dat via de begroting (wijzigingen) door de raad is goedgekeurd. Bij reserves met een egalisatie- of inkomensfunctie mag een positief- of negatief exploitatiesaldo bij de jaarrekening vóór bestemming worden verrekend met de corresponderende reserve. In deze gevallen maakt het betreffende exploitatiesaldo geen onderdeel uit van het bestemmingsvoorstel bij de jaarrekening. Daarnaast mag de mutatie in de voorziening negatieve grondexploitaties direct met de reserve grondexploitaties worden verrekend en mag het resultaat van de parkeerexploitatie bij de jaarrekening vóór bestemming worden verrekend met de reserve Parkeren.

Begrotingsonrechtmatigheden in 2024

Bestuur en dienstverlening (overschrijding lasten € 208.000)

De overschrijding van de lasten ad € 208.000 op het programma Bestuur en Dienstverlening is te verklaren door de extra dotatie aan de voorziening pensioenen wethouders. Deze dotaties was noodzakelijk, doordat de rekenrente ten behoeve van de actuariële waardebepaling van de pensioenen van de wethouders zijn gedaald van 3,16% tot 2,325%. Een daling van de rekenrente heeft directe financiële gevolgen voor Leiden. Wanneer de rekenrente daalt, stijgt de contante waarde van toekomstige pensioenverplichtingen, wat betekent dat er extra middelen moeten gereserveerd om aan de (toekomstige) pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

De bekendmaking van deze rekenrente vindt doorgaans plaats in december, voorafgaand aan het betreffende jaar. Zo werd de rekenrente december 2024 gecommuniceerd. In de jaarrekening 2024 moet de voorziening gebaseerd zijn op deze rente.

Gezien het moment van bekendmaking was het niet mogelijk om de begroting hierop aan te passen. Door de bestendige gedragslijn en wettelijke verplichting om de pensioenvoorziening te waarderen tegen contante waarde, is de conclusie dat de overschrijding rechtmatig is.

Veiligheid (overschrijding lasten € 105.000)

Er is extra ingezet op buurtbemiddeling. Woningcorporaties hebben de extra inzet mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage te verlenen van in totaal € 65.667. De extra kosten en de bijdrage waren niet begroot. Er zijn € 5.238 extra opleidingskosten ontstaan in het kader van rampenbestrijding ten behoeve van regiogemeenten. Deze kosten zijn vervolgens in rekening gebracht bij de regiogemeenten. Deze kosten en opbrengsten waren niet begroot. Daarnaast is er extra ingezet op het bestrijden van ondermijning. Dit levert de gemeente het nodige op. Deze opbrengsten (of kosten die worden vermeden) worden niet zichtbaar in het programma Veiligheid. Conclusie is dat het grootste deel van de overschrijding rechtmatig is.

Cultuur sport en recreatie (overschrijding lasten € 592.000)

De overschrijding van € 592.000 op het programma Sport, Recreatie en Cultuur is te verklaren door meerdere factoren. Een belangrijk deel hiervan komt voort uit de inkomsten die de gemeente Leiden int voor Stichting De IJshal. De gemeente en de stichting werken nauw samen op verschillende terreinen, waaronder de bemanning van de kassa. Omdat het technisch niet mogelijk was om pintransacties voor De IJshal en het binnenbad afzonderlijk te verwerken, is afgesproken dat de gemeente beide betalingen int. Stichting De IJshal stuurt maandelijks een factuur naar de gemeente voor de entreegelden van De IJshal. Hoewel tegenover deze lasten geen specifieke begrotingspost staat, worden deze gedekt door bijbehorende inkomsten.

Daarnaast zijn de lasten bij Binnenbad De Vliet hoger uitgevallen dan begroot. In 2024 draaide deze nieuwe accommodatie voor het eerst een volledig kalenderjaar, waaruit bleek dat de werkelijke kosten hoger lagen dan oorspronkelijk geraamd. Dit had onder andere betrekking op energieverbruik, schoonmaak, afvalverwerking en onderhoudscontracten. De conclusie is dat de overschrijding op het programma Sport, Recreatie en Cultuur is grotendeels te verklaren door structurele en incidentele factoren, zoals de financiële afhandeling met Stichting De IJshal en de hogere kosten van Binnenbad De Vliet. Hoewel er geen specifieke begrotingspost is voor de entreegelden van De IJshal, worden de uitgaven gedekt door bijbehorende inkomsten. De meerkosten van Binnenbad De Vliet zijn gerelateerd aan de eerste volledige exploitatie van de accommodatie, waarbij de werkelijke kosten hoger bleken dan geraamd. Gezien deze omstandigheden kan geconcludeerd worden dat het grootste deel van de overschrijding als rechtmatig beschouwd kan worden.

Toelichting op financiële afwijkingen ten opzichte van de begroting

Hieronder wordt op beleidsterreinniveau bij afwijkingen op de baten en/of lasten tussen begroting en rekening > € 250.000 een toelichting gegeven.

Bestuur en dienstverlening

Bestuur en dienstverlening	Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	27.331	27.539	-208	-0,76
Baten	-4.813	-4.744	-69	1,43
Saldo	22.517	22.794	-277	-1,23

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur	-309	-102	-411
Dienstverlening	101	33	134
Totaal	-208	-69	-277

Bestuur

1A Bestuur

Onder programma Bestuur worden een aantal (grote) posten samengevoegd, waar altijd veel beweging is veroorzaakt en afhankelijk door regionale afspraken en deelnemingen en de pensioenvoorziening voor wethouders. De verklaring van het nadeel ligt vooral gelegen in het feit dat door daling van de rekenrente een extra storting van circa €1,1 miljoen moet worden gedaan in de pensioenvoorziening.

Daarnaast zijn de premies voor verzekeringen hoger uitgevallen dan begroot, hetgeen heeft geleid tot een nadeel van €0,1 miljoen. Tevens is er een nadeel van €0,1 miljoen ontstaan in het budget voor relatiebeheer en representatie, dat wordt aangewend voor het financieren van protocolaire evenementen en bijeenkomsten waarbij de burgemeester en/of wethouders gastheer zijn namens de stad.

Tegenover deze nadelen staat een voordeel van €0,9 miljoen, als gevolg van de renteteruggave van RIF-gelden door Holland Rijnland.

1B Dienstverlening

Er zijn geen relevante afwijkingen.

Veiligheid

Veiligheid	Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	17.538	17.643	-105	-0,60
Baten	-887	-809	-78	8,83
Saldo	16.651	16.835	-184	-1,10

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Veiligheid	-105	-78	-184
Totaal	-105	-78	-184

Economie

Economie	Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	12.916	10.728	2.188	16,94
Baten	-2.764	-2.007	-756	27,37
Saldo	10.152	8.720	1.432	14,10

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Ruimte om te ondernemen	279	-139	140
Faciliteren/Stimuleren van ondernemen	1.392	-349	1.043
Marketing en promotie	191	-296	-105
Circulaire Economie	370	-	370
Vitale Binnenstad en Kennisstad	-44	28	-16
Totaal	2.188	-756	1.432

3A Ruimte om te ondernemen

De grootste verschillen op dit beleidsveld zijn:

- Er is € 120.000 minder uitgegeven aan het 'Actieplan Impuls Leidse Lokale Economie'. Eind 2022 is het actieplan opgesteld om extra steun te bieden aan de lokale economie en haar ondernemers. Het actieplan geeft een praktische impuls aan de lokale economie om hiermee het lokale leef- en verblijfsklimaat te versterken. De gemeente Leiden werkt samen met Centrummanagement Leiden (CML) en ondernemers aan twintig actiepunten. In 2024 zijn zestien actiepunten gerealiseerd. In 2025 ligt de focus op de laatste vier actiepunten met een focus op economie in de wijken, verbeteren ondernemersdienstverlening, het beleavingsgebied Nieuwe Rijn en een visie voor de binnenstad.
- Bij de MKB-deal is € 122.000 minder uitgegeven, waardoor ook de subsidie-inkomsten lager zijn. Deze deal wordt in 2025 verder opgepakt.

3B Faciliteren en stimuleren van ondernemen

De grootste verschillen op dit beleidsveld zijn:

- In de kaderbrief 2024-2028 is besloten de deelname aan UNIIQ met € 850.000 te verhogen. De uitvoering wordt in 2025 verwacht.
- In 2022 was Leiden European City of Science (ECS). De stichting die dit uitvoerde is in 2024 opgeheven, met een positief saldo van € 359.000. De stichting heeft de gemeente gevraagd dit positieve saldo te beheren en de komende jaren in te zetten voor specifieke activiteiten binnen de samenwerking Leiden Kennisstad.
 - De bijdrage is in de administratie begroot als inkomsten (begroting baten € 359.000), maar grotendeels geboekt als een terugontvangen subsidie (realisatie lasten minus € 349.000).
 - Er is € 50.000 minder uitgegeven aan de activiteiten, deze worden de komende jaren uitgevoerd.

3C Marketing en promotie

De grootste verschillen op dit beleidsveld zijn:

- De inkomsten van de toeristenbelasting zijn € 301.000 lager dan begroot. De inkomsten zijn lager door het wegvallen van de opbrengsten toeristische verhuur van de Holiday Inn, deze locatie is in 2024 een zalencentrum geworden. Aan de andere kant is in 2024 het Intercity Hotel geopend. De opbrengsten van dit hotel zijn echter nog niet in beeld.
- De overdracht van 70% van de toeristenbelasting (subsidie) aan Leiden en Partners is € 173.000 lager dan begroot. De definitieve vaststelling van de hoogte van de belasting vindt pas plaats drie jaar na afloop van het belastingjaar.

3D Circulaire economie

De grootste verschillen op dit beleidsveld zijn:

- Er is € 477.000 minder uitgegeven op circulaire materiaalstromen. Dit budget is ter voorbereiding voor het Duurzaamheidsplein met een circulair ambachtscentrum en het opstellen van een communicatiecampagne. Ook is niet de volledige Subsidie Circulair Herwaardenen verleend deze wordt in 2025 verleend.
- Er is € 35.000 meer uitgegeven aan programmakosten en € 72.000 meer aan circulair bouwen en slopen door extra inhuur op het programma.

3E Vitale Binnenstad en Kennisstad

Er zijn geen grote verschillen binnen dit beleidsterrein.

Bereikbaarheid

Mobiliteit	Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	29.476	28.155	1.321	4,48
Baten	-25.264	-25.250	-14	0,05
Saldo	4.212	2.905	1.307	31,03

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Duurzame Mobiliteit	284	3	288
Bereikbaarheid	1.085	-87	999
Verkeersveiligheid	-48	69	21
Parkeren	-0	-	-0
Totaal	1.321	-14	1.307

Duurzame Mobiliteit

Op de lasten is sprake van een voordeel van € 284.000. Dit voordeel wordt vrijwel volledig veroorzaakt door een voordeel op de lasten voor de zero-emissie zone, voor een bedrag van € 256.000. In 2024 zijn de voorbereidingen en besluiten afgerond die nodig zijn voor de start van de zero emissie zone per 1 januari 2025. Het resterende budget uit 2024 blijft daarvoor beschikbaar in 2025

Bereikbaarheid

Op het beleidsterrein Bereikbaarheid is sprake van een voordeel van € 1,0 miljoen. Dat voordeel wordt volledig veroorzaakt door lagere lasten.

Voor wat betreft de lasten wordt het voordeel van € 1,1 miljoen voor een bedrag van € 341.000 veroorzaakt door niet gerealiseerde bijdragen, gedekt door reserves, aan de diverse beschikbaar gestelde kredieten voor bijvoorbeeld de Leidse Ring Noord, Rijnlandroute en andere kredieten. De dekking blijft beschikbaar voor deze kredieten in 2025.

Ook is er sprake van een voordeel van € 319.000 op de lasten van de voorbereidende studiekosten van het Leidse deelingskosten voor het knooppunt Leiden Centraal, conform afspraken met partijen die betrokken zijn bij het MIRT-project "Oude Lijn". Verdere besteding van deze studiekosten vindt plaats in 2025.

Op de budgetten voor gezamenlijke voorbereidende studiekosten van Leiden en externe partners voor het knooppunt Leiden Centraal, is sprake van een voordeel van € 781.000. Ook dit budget blijft, conform de afspraak, beschikbaar blijven voor besteding in 2025.

Uit onderstaande tabel die inzicht geeft in de resultaten van het auto- en fietsparkeren blijkt een nadeel van 529.000 op de lasten. Dat wordt met name veroorzaakt doordat in 2024 het betaald parkeren verder is uitgebreid. De hiermee gemoeid gaande kosten zoals communicatie, interne kwaliteitscontrole, camerahandhaving en afhandelen bezwaren zijn hoger uitgevallen.

Het resultaat van de lasten en baten binnen de parkeerexploitatie bedraagt € 296.837 nadelig (zie onderstaande tabel). Dit bedrag wordt verrekend met de reserve parkeren.

V=voordeel/N=nadeel	lasten		baten		saldo	
Autoparkeren	397.015	N	213.496	V	183.519	N
Fietsparkeren	132.250	N	18.932	V	113.318	N
Totaal	529.265	N	232.428	V	296.837	N

Omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit	Begroting 2024	Rekening 2024	Vershil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	75.271	73.526	1.744	2,32
Baten	-43.003	-44.910	1.907	-4,43
Saldo	32.268	28.616	3.651	11,32

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Verharde openbare ruimte	352	1.556	1.907
Openbaar water	568	-46	522
Openbaar groen	514	297	811
Milieu en duurzaamheid	151	100	251
Klimaatadaptatie	160	-	160
Totaal	1.744	1.907	3.651

5A Verharde openbare ruimte

Binnen beleidsterrein 'Verharde openbare ruimte' is op de lasten sprake van een voordeel van afgerond € 352.000. Dit voordeel komt o.a. door:

- Lagere lasten bij het realiseren van een Verticaal Kabels en Leidingensysteem (€ 180.000). Vanuit een aantal gemeenten en een tweetal deelnemende partijen hebben we een bijdrage ontvangen voor het realiseren van een Verticaal Kabels en Leidingensysteem. In 2024 vielen de kosten lager uit omdat de voorbereiding meer tijd heeft gevraagd door een intensieve samenwerking met de stakeholders. De baten in 2024 zijn hierdoor ook lager dan begroot. Op totaal niveau (baten en lasten gesaldeerd) is het resultaat budgetneutraal.
- Minder kosten bij wegmarkeringen door geplande werkzaamheden die deels niet door de aannemer zijn uitgevoerd (€ 112.000).
- Meer opbrengsten van interne doorbelasting bij tijdelijke verkeersmaatregelen (€ 132.000). Door meer vraag en hogere tarief is hier een voordeel ontstaan.
- Minder uitgaven bij beheer wegen (€ 225.000). Onder andere door minder uitgaven voor onderzoek, inspectie en advies en minder kosten bij herstel sleuven na werkzaamheden voor kabels en leidingen. Bij deze werkzaamheden zijn we afhankelijk van nutspartijen waardoor we niet volledig kunnen bijsturen.
- Verder was er een hogere toevoeging aan de voorziening inzameling en verwerking huishoudelijk afval van € 537.000. Deze toevoeging was nodig omdat de afvalstofheffing in 2024 meer dan 100% kostendekkend was door lagere kosten en hogere opbrengsten. Door de storting in de voorziening blijft het bedrag beschikbaar voor dekking van de kosten van verwijdering en/of verrekening met de afvalstoffenheffing van 2026 e.v. Deze beoordeling volgt begroting voor 2026.

Binnen beleidsterrein 'Verharde openbare ruimte' is op de baten een voordeel van € 1.556.000. Dit voordeel komt o.a. door:

- De landelijke vergoeding voor Single Use Plastics voor een bedrag van € 748.000. De oude zwerfafvalvergoeding is vanaf 2023 komen te vervallen en is met terugwerkende kracht vanaf 2023 vervangen door een landelijke Single Use Plastics-vergoeding. Doordat het met terugwerkende kracht is hebben we voor 2023 en 2024 een vergoeding opgenomen die we in 2024 niet begroot hebben. Hierdoor is hier een voordeel ontstaan. In het bestemmingsvoorstel wordt gevraagd om dit geld ook in 2025 beschikbaar te houden en in te zetten om (zwerf)afval zoveel mogelijk te voorkomen en als het ontstaat op een zo efficiënte en doelmatige wijze op te ruimen en hiertoe de acties vanuit de oude zwerfafvalvergoeding te continueren en waar mogelijk verder uit te breiden.
- Hogere opbrengsten bij de leges voor de aanleg van glasvezel voor een bedrag van € 244.000. In 2024 zijn de leges hoger dan begroot omdat eerder dan verwacht de vergunningen voor de aanleg glasvezel zijn aangevraagd. In de begroting 2024 is hier geen rekening mee gehouden.
- Een stijging van de baten met € 408.000 door meer vergoeding vanuit de producentenverantwoordelijkheid dan verwacht. Voor de inzameling van papier maar m.n. glas en kunststof hebben we recht op een onkostenvergoedingen vanuit de producentenverantwoordelijkheid die door Verpact worden uitgekeerd. De

hoogte van deze vergoedingen waren in 2023 landelijk nog niet uit onderhandeld en zijn uiteindelijk samen met de vergoeding over 2024 in 2024 uitgekeerd. Dit heeft geleid tot een incidentele voordeel bij de baten.

5B Openbaar water

Binnen het beleidsterrein 'Openbaar water' is op de lasten sprake van een voordeel van € 568.000. Het voordeel komt o.a. door

- Het vrijvallen van de gereserveerde kosten voor de overdracht van het beheer van de Kikkerpolder (€ 148.000). In het kader van overdracht water (polders) van gemeente naar het Hoogheemraadschap van Rijnland is conform B&W besluit 15.0084 geld beschikbaar gesteld. De laatste fase van de overdracht (Kikkerpolder) is in 2024 afgerond. Van het beschikbare budget is een deel (€ 148.000) niet nodig gebleken, dit valt vrij.
- Minder kosten voor het doorbelasten naar de voorziening riolering van € 360.000. Dit komt door lagere opbrengst rioolheffing en iets hogere kosten die niet volledig uit de voorziening gedekt konden worden omdat deze leeg is.

5C Openbaar groen

Binnen beleidsterrein 'openbaar groen' is op de lasten een voordeel van € 514.000. Dit voordeel komt o.a. door:

- Een voordeel op het incidenteel budget voor het project de Tweede Groene Ring (€ 199.000). De Tweede Groene Ring bevindt zich nog in de definitiefase. In 2024 was een bedrag incidenteel begroot om aan te kunnen haken bij raakvlakprojecten en voor de prijsvraag. De prijsvraag heeft echter plaatsgevonden in 2025 waardoor er een onderbesteding is ontstaan in 2024.
- Minder kosten bij het beheer van groen in de openbare ruimte voor € 197.000. Dit heeft meerdere oorzaken zoals uitstellen van reconstructies en werkzaamheden, minder uitval van beplanting, minder water geven i.v.m. natte zomer en minder actief verbeteren van groeiplaatsen. Verder zijn er ook meer kosten gemaakt bij het snoeien van bomen door gestegen kosten en meer werkzaamheden om de opgelopen achterstand van de afgelopen jaren in te lopen.
- Minder kosten bij het beheer van de openbare speelplaatsen (€ 120.000). Dit komt vooral omdat we sinds dit jaar de kosten voor valondergronden via een krediet bekostigen.
- Minder kosten bij diverse groenprojecten (€ 256.000). Dit komt met name door projecten die doorgeschoven zijn naar volgend jaar. Deel van dit restant is voor volgend jaar weer aangevraagd.
- Een nadeel bij het kappen van bomen (€ 205.000). Het betreft een storting in het Bomenfonds die nooit wordt begroot. Bij de baten hebben we hierdoor een voordeel omdat de ontvangen gelden (waarborg) hier binnen komen.

Binnen beleidsterrein 'openbaar groen' is op de baten een voordeel van € 297.000. Dit voordeel komt vooral door de ontvangen gelden (waarborg) vanuit het bomenfonds. Het betrof de ontvangen gelden die aan de gemeente voldaan zijn voor het kappen van bomen. Deze baten worden nooit begroot waardoor hier een voordeel ontstaat.

Stedelijke ontwikkeling

Stedelijke ontwikkeling	Begroting 2024	Rekening 2024	Vershil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	60.260	58.922	1.338	2,22
Baten	19.646	20.097	-451	-2,30
Saldo	79.906	79.020	887	1,11

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Ruimtelijke planvorming en plantoetsing	621	-176	445
Gemeentelijk vastgoed	-416	-350	-767
Wonen	216	280	496
Energietransitie	917	-205	712
Totaal	1.338	-451	887

Algemeen

Het saldo van baten en lasten van het programma Stedelijke Ontwikkeling is voor bestemming € 1,4 miljoen positief. Dit positieve resultaat komt tot stand doordat binnen het beleidsterrein ruimtelijke planvorming en plantoetsing het resultaat € 0,9 miljoen positief is. Het resultaat van het beleidsterrein gemeentelijk vastgoed is € 0,2 miljoen negatief. Het beleidsterrein wonen heeft een positief resultaat van € 0,5 miljoen. En het beleidsterrein energietransitie heeft een positief resultaat van € 0,7 miljoen. De mutaties aan de reserves laten een nadeel zien van € 0,5 miljoen. Hieronder wordt per beleidsterrein een nadere toelichting gegeven. Voor het voordelig saldo zijn voorstellen gemaakt voor bestemming van dit resultaat.

6A Ruimtelijke planvorming en plantoetsing

De werkelijke lasten zijn € 0,6 miljoen lager dan begroot. Reden is onder meer het niet volledig inzetten van het incidenteel budget voor aanjagen verstedelijkingsdoelen (€ 0,2 miljoen voordeel). Het budget exploitatiebijdragen aan investeringen heeft een voordeel van € 50.000. Dit betreft de bijdragen vanuit een reserve aan het budget invoering programma Omgevingswet. Deze middelen zijn in 2024 niet volledig uitgegeven en worden doorgeschoven naar 2025. Daarnaast zijn er minder uren doorbelast naar de exploitatie (€ 0,2 miljoen voordeel). Ook de werkelijke lasten van het handhaven op naleven van bouwregelgeving zijn lager (€ 0,1 miljoen voordeel). De werkelijke proceskosten voor uitvoering van de Wet Goed Verhuurderschap zijn lager als gevolg van minder procedures.

6B Gemeentelijk vastgoed

Het resultaat van het beleidsterrein gemeentelijk vastgoed is € 0,2 miljoen negatief. Dit saldo komt tot stand doordat de werkelijke lasten binnen dit beleidsterrein € 0,2 miljoen lager zijn dan begroot wat resulteert in een voordeel aan de lastenkant. Daarnaast zijn de werkelijke baten € 0,4 miljoen lager dan begroot wat resulteert in een nadeel aan de batenkant. In onderstaande tabel zijn de voordelen en nadelen van het beleidsterrein Gemeentelijk vastgoed per betreffende prestatie opgenomen. Vervolgens wordt per prestatie een toelichting gedaan.

Prestatie (bedragen x € 1.000)		Begroting 2024	Rekening 2024	Vershil 2024	
Prestatie Voeren erfpachtbedrijf	Lasten	1.978	1.809	169	voordeel
	Baten 1)	61.142	60.520	622	voordeel
Prestatie Opstellen MPG en Vermogensbeheer Grondexploitaties	Lasten	29.750	29.132	618	voordeel
	Baten	-20.058	-19.086	-972	nadeel
Prestatie Exploiteren van gemeentelijke gebouwen	Lasten	9.913	10.510	-597	nadeel
	Baten	-9.249	-9.249	0	voordeel
Totaal beleidsterrein Gemeentelijk vastgoed	Lasten	41.641	41.451	189	voordeel
	Baten	31.835	32.186	-350	nadeel

Prestatie (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024	Rekening 2024	Vershil 2024
1) Bij de Slotwijziging 2024 is de vrijval van de reserve Afkoopsommen erfpacht verwerkt (€ 64.988.66). Hierdoor zijn de begrote en gerealiseerde baten positief. Resultaat van de totale baten binnen de prestatie Voeren erfpachtbedrijf is een voordeel van € 621.632 die hieronder wordt toegelicht.			

Prestatie voeren erfpachtbedrijf

De werkelijke lasten zijn € 0,2 miljoen lager dan begroot (voordeel). Dit komt met name door lagere kosten voor ICT (erfpachtsysteem Totallink) en inhuur. De werkelijke baten binnen deze prestatie zijn € 0,6 miljoen hoger dan begroot (voordeel). Deze hogere opbrengst is voornamelijk het gevolg van incidentele opbrengsten door verkoop van erfpachtgronden naar volledige eigendom en canonherzieningen. Daarnaast zijn er suppletievergoedingen ontvangen van woningbouwvereniging Ons Doel voor het omzetten van erfpachtpercelen met sociale huurwoningen naar erfpachtpercelen met koopwoningen.

Om de werkwijze van de gemeente Leiden aangaande verantwoording afkoopsommen erfpacht aan te laten sluiten op de aanbevolen verwerkingsmethode van de commissie Besluit Begroting en Verantwoording is in 2024 een stelselwijziging doorgevoerd. Deze stelselwijziging houdt in dat de reserve Afkoopsommen erfpacht wordt opgenomen als langetermijnschuld waarbij jaarlijks in gelijke delen middelen vrijvallen ten gunste van de exploitatie. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de balans waar de reserve Afkoopsommen erfpacht wordt toegelicht.

Prestatie opstellen Meerjaren Perspectief Grondexploitaties en Vermogensbeheer

Onderdeel van deze prestatie zijn naast de actieve grondexploitaties onder incidentele inkomsten uit verkoop van grondopbrengsten, huren gronden en kosten die gemoeid zijn met de verhuur, de beheerskosten van strategisch vastgoed en het zogenaamde werken voor derden (budgetten waar de gemeente een bijdrage van een derde voor ontvangt zoals intentieovereenkomsten en anterieure overeenkomsten). De werkelijke lasten binnen deze prestatie zijn € 0,6 miljoen lager dan begroot (voordeel). De werkelijke baten binnen deze prestatie zijn € 1,0 miljoen lager dan begroot (nadeel). In onderstaande tabel is de afwijking van de lasten ten opzichte van de begroting opgenomen. Vervolgens wordt per onderdeel een toelichting gegeven.

Prestatie opstellen MPG en Vermogensbeheer grondexploitaties (bedragen x € 1.000)			
a - Lasten actieve grondexploitaties	Lasten	2.997	voordeel
b - Exploitatiebijdrage aan investeringen	Lasten	1.793	voordeel
c - Voorziening negatieve grondexploitaties	Lasten	-2.030	nadeel
d - Afrondende werkzaamheden Aalmarkt	Lasten	151	voordeel
e - Beheerskosten tijdelijk vastgoed	Lasten	-485	nadeel
f - Startbouwimpuls (SBI)	Lasten	967	voordeel
g - Werken voor derden	Lasten	-2.434	nadeel
h - Lasten overige exploitatiebudgetten	Lasten	118	voordeel
i - Afboeken boekwaarde voorbereidingskosten	Lasten	-459	nadeel
	Totaal lasten	618	voordeel

a - Lasten actieve grondexploitaties

De gerealiseerde lasten van de grondexploitaties is in 2024 € 3,0 miljoen lager dan begroot. De niet gerealiseerde opbrengsten in 2024 schuiven door naar 2025. Zie voor een nadere toelichting van alle gemeentelijke grondexploitaties paragraaf 2.3.7 Grondbeleid.

b - Exploitatiebijdrage aan investeringen

Het budget exploitatiebijdragen aan investeringen heeft een voordeel van € 1,8 miljoen. Dit betreft verschillende bijdragen vanuit reserves aan kredieten die nog niet volledig zijn uitgegeven en worden doorgeschoven naar 2025.

c - Voorziening negatieve grondexploitaties

Aan de voorziening negatieve grondexploitaties is in 2024 € 0,2 miljoen aan rente toegevoegd. In de exploitatie is hiervoor een budget beschikbaar ter hoogte van € 0,6 miljoen. Dit resulteert in de exploitatie tot een voordeel van € 0,4 miljoen. Als gevolg van het actualiseren van de bestaande grondexploitaties wordt de voorziening negatieve grondexploitatie bij de jaarrekening in 2024 verhoogd met € 6,1 miljoen. In 2024 is voor een grondexploitatie de begroting niet conform huidige werkwijze opgenomen. Bij de jaarrekening resulteert dit binnen de prestatie 'Opstellen MPG en Vermogensbeheer grondexploitaties' in een voordeel van € 3,8 miljoen (zie ook toelichting reserve Grondexploitaties). Effect van toevoegen rente (€ 0,4 miljoen

voordeel), actualiseren grondexploitaties (€ 6,1 miljoen nadeel) en niet conform huidige werkwijze opnemen grondexploitatie (€ 3,8 miljoen voordeel) resulteert in een nadeel van € 2,0 miljoen.

d - Afrondende werkzaamheden Aalmarkt

Voor het afronden van de werkzaamheden uit de grondexploitatie Aalmarkt is een restkrediet/budget beschikbaar gesteld. In 2024 zijn nog niet alle werkzaamheden uitgevoerd. Per eind 2024 is nog € 0,15 miljoen beschikbaar.

e - Beheerskosten tijdelijk vastgoed

De beheerskosten van het tijdelijk vastgoed (strategisch vastgoed) zijn ten opzichte van het beschikbare budget met € 0,4 miljoen overschreden (nadeel). Overschrijding komt met name tot stand door afrekening energiekosten voorgaande jaren. Kanttekening hierbij is dat energiekosten doorbelast worden aan huurders (middels voorschotten en eindafrekening jaar er op). Daarnaast is als gevolg van onderhoud vastgoed en OZB voorgaande jaren een nadeel gerealiseerd van € 0,3 miljoen.

f - Startbouwimpuls (SBI)

De gemeente heeft in 2024 van het Ministerie van BZK een Startbouw-impulssubsidie (SBI) ontvangen. Hiervan is in 2024 € 0,9 miljoen niet ingezet en schuift door naar 2025.

g - Lasten werken voor derden (facilitair grondbeleid)

Het werken voor derden budget betreft projecten van derden waarbij de gemeente met een initiatiefnemer een intentieovereenkomst dan wel een anterieure overeenkomst heeft afgesloten. Om deze lasten te kunnen bekostigen ontvangt de gemeente een exploitatiebijdrage van de initiatiefnemer die gelijk is aan de te maken kosten. In 2024 zijn de totaal gerealiseerde lasten € 2,4 miljoen hoger dan begroot (nadeel). Tegenover deze hogere lasten is in 2024 ook een hogere exploitatiebijdrage ontvangen, zie hiervoor de toelichting bij punt k - werken voor derden

h - Lasten overige exploitatiebudgetten

Dit betreft een overschrijding op het beschikbare budget van gemeentelijke heffingen gronden en terreinen. In 2024 is door de BSGR nog OZB en waterschapsheffingen uit voorgaande jaren doorbelast (€ 0,1 miljoen nadeel).

i - Afboeken boekwaarde voorbereidingskosten

Indien voorbereidingskosten - die worden gemaakt voor een door de raad vast te stellen grondexploitatie - niet binnen 5 jaar leiden tot een actieve grondexploitatie, moeten deze kosten - conform financiële regelgeving (BBV - Besluit Begroten en Verantwoorden) - worden afgeboekt ten laste van het rekeningresultaat. Voor een ontwikkellocatie betekent dit dat in 2024 € 0,5 miljoen moet worden afgeboekt.

In onderstaande tabel is ten opzichte van de begroting de afwijking van de baten opgenomen (een nadeel van € 1,0 miljoen). Vervolgens wordt per onderdeel een toelichting gegeven.

Prestatie opstellen MPG en Vermogensbeheer grondexploitaties (bedragen x € 1.000)			
j - Baten actieve grondexploitaties	Baten	-2.998	nadeel
k - Werken voor derden	Baten	2.257	voordeel
l - Incidentele opbrengsten	Baten	861	voordeel
m - Herinrichten openbare ruimte Verbeekstraat	Baten	-122	nadeel
n - Startbouwimpuls (SBI)	Baten	-969	nadeel
	Totaal baten	-972	nadeel

j - Baten actieve grondexploitaties

De gerealiseerde baten van de grondexploitaties is in 2024 € 3,0 miljoen lager dan begroot. De niet gerealiseerde opbrengsten in 2024 schuiven door naar 2025. Zie voor een nadere toelichting van alle gemeentelijke grondexploitaties paragraaf 2.3.7 Grondbeleid.

k - Werken voor derden (facilitair grondbeleid)

Zie ook toelichting hierboven bij punt g. In 2024 zijn de gerealiseerde opbrengsten in de exploitatie € 2,3 miljoen hoger dan begroot.

l - Incidentele opbrengsten

De incidentele baten laten een voordeel zien van € 0,8 miljoen. Dit betreft incidentele grondverkoop en bijdrages van derden (krediet initiatieven derden).

m - Herinrichting openbare ruimte Verbeekstraat

Voor herinrichten openbare ruimte Verbeekstraat ontvangt de gemeente Leiden een bijdrage van de ontwikkelende partij. Deze bijdrage is in 2024 niet gerealiseerd en schuift door naar 2025. Voor 2024 betreft dit een nadeel van € 0,1 miljoen.

n - Startbouwimpuls (SBI)

De gemeente heeft in 2024 van het Ministerie van BZK een Startbouw-impulssubsidie (SBI) ontvangen. Hiervan is in 2024 € 0,9 miljoen niet ingezet en schuift door naar 2025.

Prestatie exploiteren van gemeentelijke gebouwen

Onderdeel van deze prestatie zijn onder andere de exploitatiebudgetten van maatschappelijk vastgoed, de facilitaire werkzaamheden van multifunctionele accommodaties (MFA), het projectbudget Trian Semlerstraat 1-14 (woonwagens). De werkelijke lasten binnen deze prestatie zijn € 0,6 miljoen hoger dan begroot (nadeel).

Prestatie (bedragen x € 1.000)		Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	
Prestatie exploiteren van gemeentelijke gebouwen	Lasten	9.913	10.510	-597	nadeel
	Baten	-9.249	-9.249	0	

Lasten prestatie exploiteren van gemeentelijke gebouwen

In 2024 zijn niet alle gemeentelijke heffingen zoals OZB en waterschapsheffing intern doorbelast naar de betreffende prestaties door onduidelijkheid over de objectomschrijving op de verzamel factuur van de BSGR. Hierdoor ontstaat binnen de prestatie exploiteren van gemeentelijke gebouwen (binnen deze prestatie worden de facturen van de BSGR verantwoord om vervolgens intern doorbelast te worden naar de verschillende prestaties) een nadeel van € 0,5 miljoen. Tegenover dit nadeel ontstaat o.a. binnen programma 5 een voordeel. De onderhoudskosten van de panden uit de portefeuille maatschappelijk vastgoed zijn € 0,2 miljoen hoger dan begroot (nadeel). Dit met name als gevolg van meerdere kleinere storingen/calamiteiten (dagelijks onderhoud).

6C Wonen

De baten binnen dit beleidsterrein zijn afgerond € 0,3 miljoen hoger dan begroot. Reden is een hogere toename van aanvragen voor huur- en omzettingsvergunningen in het kader van woningregulering.

6D Energietransitie

Ongeveer de helft van het budget op het beleidsveld Energietransitie is gedekt door een rijkssubsidie, deze middelen mogen over meerdere jaren worden besteed. Het grootste deel van het voordeel van € 712.000 op dit beleidsterrein wordt naar 2025 verschoven.

Lasten

Op het beleidsveld Energietransitie is € 914.000 minder uitgegeven dan begroot. Er minder uitgegeven aan programmakosten, energiebesparing, de warmtetransitie en door het samenwerkingsverband Warmte Leidse Regio. Voor het project energiearmoede is en voor het project isolatie is minder uitgegeven dan begroot. Voor het project toekomstig elektriciteitssysteem is meer uitgegeven.

Grootste verschillen uitgaven beleidsveld Energietransitie (bedragen x € 1.000)			
Programmakosten	Lasten	413	voordeel
Project energiearmoede	Lasten	237	voordeel
Samenwerkingsverband Warmte Leidse Regio	Lasten	162	voordeel
Energiebesparing	Lasten	85	voordeel
Project isolatie	Lasten	69	voordeel
Warmtetransitie	Lasten	39	voordeel
Project toekomstig elektriciteitssysteem	Lasten	-91	nadeel
	Totaal lasten	914	voordeel

Baten

Op het beleidsveld Energietransitie is daarnaast € 205.000 minder ontvangen dan begroot. Voor het samenwerkingsverband Warmte Leidse Regio is minder ontvangen van de deelnemende gemeenten en er is

minder gerealiseerd op de projecten gedekt door een rijkssubsidie. Aan de andere kant is meer ontvangen als vergoeding voor geleverde diensten, met name voor het project WarmtelinQ.

Grootste verschillen inkomsten beleidsveld Energietransitie (bedragen x € 1.000)			
Samenwerkingsverband Warmte Leidse Regio	Baten	-143	nadeel
Realisatie rijkssubsidie energiearmoede en isolatie	Baten	-200	nadeel
Vergoeding geleverde diensten (WarmtelinQ)	Baten	137	voordeel
	Totaal baten	-205	nadeel

Jeugd en onderwijs

Jeugd en onderwijs	Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	76.045	75.052	993	1,31
Baten	-6.843	-7.185	342	-4,99
Saldo	69.202	67.867	1.334	1,93

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Jeugd	360	234	594
Peuterspeelopvang en kinderopvang	68	37	105
Onderwijsbeleid	506	55	562
Onderwijshuisvesting	59	15	74
Totaal	993	342	1.334

7A Jeugd

Medio maart 2025 is de voorlopige jaarverantwoording 2024 van de kosten van de specialistische regionale Jeugdhulp van de Serviceorganisatie Zorg ontvangen. Hieruit blijkt een geringe regionale onderbesteding van € 0,8 miljoen ten opzichte van de regionale herziene begroting 2024 van € 121,9 miljoen. Het aandeel van Leiden hierin bedraagt € 352.400. Daarnaast is het PGB-budget met € 443.000 onderschreden. Voor een bedrag van € 396.000 zijn extra uitvoeringskosten Jeugd gemaakt voor o.a. de inhuur van programmamanagement en de rapportages over de Evaluatie van de toegang Leidse regio en de Fundamentele heroverwegingen gespecialiseerde jeugdhulp HR. Deze uitvoeringskosten zijn conform afspraken hierover voor een deel verhaald op de HR gemeenten (zie hiervoor de baten). Tenslotte is op het onderdeel Jeugd- en gezins teams een geringe overschrijding op de huur- en energiekosten ontstaan van € 36.000.

7B Peuterspeelopvang en kinderopvang

Er zijn geen relevante afwijkingen.

7C Onderwijsbeleid

Op het beleidsterrein Onderwijsbeleid is een resultaat van € 560.000 ontstaan, verdeeld in € 55.000 extra baten, en € 505.000 minder lasten. Er is een aantal oorzaken aan te wijzen voor dit overschot. Ten eerste zijn er een aantal grote terugvorderingen geweest op subsidies van voorgaande jaren, dit gaat men name om onderwijskansensubsidies (onderbesteding € 100.000) en subsidies in het kader van de conciërgeregeling (onderbesteding € 109.000). Bij de conciërgeregeling speelt daarnaast dat de subsidies al langere tijd teruglopen in verband met een krimpde doelgroep. Daarom wordt er op moment gewerkt aan een vernieuwde subsidieregeling die voor een bredere doelgroep kan worden ingezet. Verder zijn de kosten van het leerlingenvervoer licht gedaald ten opzichte van 2023 (onderbesteding € 108.000), we zien nog geen structurele trend in deze daling. Daarnaast is er een onderbesteding op het budget van Gelijke Kansen (€ 106.000). Voorgesteld zal worden om de onderbesteding op Gelijke Kansen over te hevelen naar 2025.

7D Onderwijshuisvesting

Er zijn geen relevante afwijkingen.

Cultuur, sport en recreatie

Cultuur, sport en recreatie	Begroting 2024	Rekening 2024	Vershil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	49.268	49.860	-592	-1,20
Baten	-9.047	-10.703	1.655	-18,30
Saldo	40.221	39.157	1.063	2,64

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Cultuur	87	234	322
Cultureel erfgoed	181	106	287
Sport	-980	1.359	379
Recreatie	119	-44	76
Totaal	-592	1.655	1.063

8A Cultuur

Op het beleidsterrein Cultuur is geen toelichting noodzakelijk, toch lichten we gezien de situatie enkele bijzonderheden toe over Museum de Lakenhal.

Binnen de commerciële evenementen en toegangstickets is sprake van een lagere opbrengst dan begroot. Het tekort op commerciële evenementen bedraagt € 146.000 en op toegangstickets € 111.000. Bij de tweede voortgangsrapportage was een tegenvaller voorzien en zijn de verwachte baten met € 250.000 naar beneden bijgesteld. Museum De Lakenhal heeft in 2024 ruim € 300.000 meer aan fondsen en bijdragen ontvangen dan begroot. Hiertegenover staan aanvullende, door deze fondsen gedekte, uitgaven van in totaal € 210.000. Het voorstel is om € 83.000 beschikbaar te houden voor tentoonstellingen in latere jaren. Daarnaast is jaarlijks € 67.000 beschikbaar voor de aanschaf van kunstwerken. Het voorstel is om het niet ingezette deel (€ 57.000) beschikbaar te houden voor toekomstige aankopen. De energiekosten zijn € 150.000 hoger uitgevallen dan geraamd. De Lakenhal heeft hiervoor een compensatie ontvangen van bijna € 250.000, wat resulteert in een voordeel van € 100.000 op de energielasten. Verder zijn de kosten voor huisvesting en bedrijfsvoering € 150.000 lager dan begroot. Deze onderbesteding wordt ingezet ter dekking van het tekort op de organisatiekosten van De Lakenhal, die niet binnen het programma Cultuur vallen, maar onder het programma Overhead. Op de organisatiekosten is een overschrijding van € 184.000 gerealiseerd.

8B Cultureel erfgoed

Geen relevante afwijkingen.

8C Sport

Er is sprake van een overschrijding van de begrote lasten met € 980.000, terwijl de gerealiseerde baten € 1.669.000 hoger zijn dan begroot. Per saldo resulteert dit in een positief resultaat van € 689.000.

De hogere lasten van € 980.000 zijn deels te verklaren door de inkomsten die de gemeente Leiden int voor Stichting De IJshal. De gemeente en de stichting werken nauw samen op diverse terreinen, waaronder de bemanning van de kassa. Omdat het technisch niet mogelijk was om pintransacties voor de IJshal en het binnenbad afzonderlijk te verwerken, is afgesproken dat de gemeente beide betalingen int. Stichting De IJshal stuurt maandelijks een factuur naar de gemeente voor de entreegelden van de IJshal, wat in 2024 neerkwam op € 412.000. Hier tegenover staat geen specifiek budget. Daarnaast zijn er bij Binnenbad De Vliet hogere lasten van € 369.000 gerealiseerd. In 2024 draaide deze nieuwe accommodatie voor het eerst een volledig kalenderjaar, waaruit bleek dat de werkelijke kosten hoger uitvielen dan begroot. Dit had onder andere betrekking op energie, schoonmaak, afvalverwerking en onderhoudscontracten. Verder is er binnen het domein sportstimulering een overschrijding van € 130.000 ontstaan door extra kosten voor de aanleg van een speelplek. Deze kosten zijn gefinancierd vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Daarnaast zijn er extra kosten gemaakt voor de huur van een sporthal. Tot slot zijn er bij de Vijf-Meihal € 73.000 meer lasten gerealiseerd dan begroot. Dit als gevolg van kosten die gemaakt moesten worden voor het houden van diverse evenementen in deze hal. Tegenover deze hogere lasten staan hogere baten.

Zoals eerder beschreven heeft de gemeente € 1.669.000 meer aan inkomsten gerealiseerd dan begroot. Dit is te verklaren door verschillende factoren. De grootste verschillen worden uitgelegd. In 2024 vond een evenement

plaats in de Vijf Meihal, waarvoor de gemeente € 137.000 aan inkomsten ontving. Hier stonden wel kosten tegenover, maar geen begrote opbrengst. Bij IJshal De Vliet zijn de opbrengsten € 624.000 hoger uitgevallen dan begroot. Hiervan betreft € 412.000 de eerdergenoemde pintransacties die de gemeente int en waarvoor de stichting een factuur stuurt. Het restant betreft diverse incidentele doorbelastingen aan huurders zoals gedeelde kosten van een reparatie van de warmtepomp, waar geen begroting tegenover staat. Binnenbad De Vliet realiseerde € 370.000 meer aan inkomsten dan begroot, voornamelijk doordat de oorspronkelijke begroting nog niet op orde was. In 2025 wordt deze begroting geactualiseerd. Voor de brede regeling combinatiefuncties is € 120.000 meer gerealiseerd dan begroot. Dit komt door een hogere specifieke uitkering (SPUK) vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), waarmee extra combinatiefunctionarissen zijn gefinancierd. Doordat de totale kosten voor combinatiefunctionarissen hoger lagen, kon ook een groter deel van de cofinanciering worden ingezet. Voor sportstimulering is € 80.000 meer besteed dan begroot. Dit betreft een verhoging binnen de SPUK GALA, specifiek voor de aanleg van een speelplek. Bij Sportpark Boshuizerkade II is een incidenteel voordeel behaald van € 100.000. Dit als gevolg van incidentele verhuren op dit sportpark. Ten slotte is er een voordeel van € 200.000 behaald op de subsidie Specifieke Uitkering Stimulering Sport (SPUK Sport). De oorspronkelijke begroting van deze subsidie was meerjarig en centraal opgezet, maar in de praktijk bleek dit onwenselijk. De noodzakelijke begrotingsaanpassingen vanwege verschuivingen in subsidiejaren leidden ertoe dat de uiteindelijke compensatie van het Rijk hoger uitviel dan verwacht. De overigen voordelen zitten verspreid binnen programma 8 over de verschillende kostenplaatsen.

8D Recreatie

Geen relevante afwijkingen.

Maatschappelijke ondersteuning

Maatschappelijke ondersteuning	Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	134.147	128.189	5.958	4,44
Baten	-24.228	-23.077	-1.151	4,75
Saldo	109.919	105.112	4.807	4,37

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Sociale binding en participatie	301	81	382
Preventie	1.612	-1.400	212
Ondersteuning	-161	43	-118
Kwetsbare groepen	4.206	125	4.331
Totaal	5.958	-1.151	4.807

9A Sociale binding en participatie

Er is een onderbesteding van € 134.000 ontstaan op de subsidiebudgetten voor vrijwilligersorganisaties in het kader van de Sterke Sociale Basis, doordat kosten hiervan gefinancierd konden worden uit SPUK GALA. Op Leiden Inclusief is een onderbesteding ontstaan van € 58.000 doordat het fysiek meldpunt niet in 2024 is gerealiseerd. Het incidentele budget Mondzorg van € 50.000 is niet benut. Plannen zijn er, maar het is nog niet gelukt om ze uit te voeren in 2024.

9B Preventie

Op het regionale budget Integraal Zorgakkoord (SPUK) is een onderbesteding op de lasten ontstaan van € 1,2 miljoen, daardoor zijn de baten ook € 1,2 miljoen lager. Op de Brede SPUK is een onderbesteding ontstaan van € 0,2 miljoen op dit beleidsterrein, omdat deze middelen verantwoord zijn op andere beleidsterreinen. Als gevolg hiervan zijn de baten op dit beleidsterrein ook € 0,2 miljoen lager. Op het zogenaamde POK-budget (verbetering dienstverlening n.a.v. kindertoeslagaffaire) is een onderbesteding ontstaan van € 55.000. Op het budget voor mantelzorg is een onderbesteding ontstaan van € 89.000.

9C Ondersteuning

Er zijn geen relevante afwijkingen.

9D Kwetsbare groepen

Er is een voordeel van € 1,5 miljoen behaald op het programma OSA (Oekraïne, statushouders en asielzoekers), dat voor € 680.000 is ontstaan door een rijksbijdrage voor de verbouwing van de opvang bij Alrijne. De gemeente had de kosten van de verbouwing al volledig genomen in 2022, destijds gedekt uit het overschot op de daggelden. Daarnaast zijn twee opvanglocaties verhuisd naar financieel gunstigere panden. Op vrouwenopvang is een voordeel behaald van € 460.000 doordat er minder is uitgegaven waren voor het toekomstscenario vrouwenopvang dan begroot. Op de regionale budgetten voor Maatschappelijke zorg (MZ) is een voordeel ontstaan € 150.000 door verhoging van de rijksbijdragen en een voordeel van € 170.000 door afrekening van regionale subsidies uit 2022. Op de budgetten voor MZ Leidse regio is een voordeel van € 510.000 ontstaan, vooral door een verschuiving van zware naar lichtere vormen van zorg en op het Investeringsfonds MZ Leidse regio een voordeel van € 320.000. Ten slotte is een voordeel behaald op de regionale Specialistische MZ van € 220.000 door minder kosten op de winteropvang voor daklozen door de zachte winter van 2024.

Werk en inkomen

Werk en inkomen	Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	131.656	129.340	2.316	1,76
Baten	-83.866	-86.149	2.283	-2,72
Saldo	47.790	43.191	4.599	9,62

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Arbeidsparticipatie	1.881	1.115	2.996
Maatsch. participatie en onderst. minima	6	611	617
Inkomensvoorzieningen	666	74	741
Schuldhelpverlening	-237	483	245
Totaal	2.316	2.283	4.599

10A Arbeidsparticipatie Werk en Inkomen

De kosten van het regionaal mobiliteitsteam zijn € 273.000 hoger, daar tegenover staan € 405.000 extra baten. Het voordeel van per saldo € 132.000 zal worden gereserveerd voor deze regionale taak. De kosten van het regionaal volwassenenonderwijs zijn € 139.000 hoger, daar tegen over staan € 139.000 aan extra rijksbaten. Er is een voordeel op de rijksbaten inburgering ontstaan van € 387.000 doordat er meer (uitvoerings)kosten kunnen worden verantwoord onder de declarabele voorzieningen. Daarnaast zijn er € 120.000 meer regiobaten voor Taal en participatie ontvangen, daar tegen over staan € 120.000 extra lasten. Er is € 450.000 meer aan ESF-subsidie (Scholen Pro/VSO en Sociale Inclusie) ontvangen dan geraamd, daar tegen over staan extra niet-geraamde kosten van € 450.000.

10A Arbeidsparticipatie DZB

Er is een voordeel ontstaan van € 1.885.000 bij DZB. Dit is opgebouwd uit een voordeel van € 546.000 bij de re-integratie activiteiten, een voordeel van € 1.751.000 bij de WSW, een nadeel van € 418.000 op Overhead (zie programma Overhead), een voordeel van € 8.000 op geldleningen en een nadeel van € 2.000 op de reserves. Het voordeel op het budget Re-integratieactiviteiten is € 546.000. In het budget van Re-integratie zijn een aantal projecten van de arbeidsmarktregio Holland Rijnland opgenomen. Dit regionaal budget is goed voor een voordeel van € 565.000, dit bedrag is nodig voor de afronding van de projecten in de komende jaren en moet worden overgeheveld naar 2025. Bij de overige re-integratieactiviteiten is de exploitatie op hoofdlijnen binnen de begroting gebleven. Uiteindelijk resulteert dit in een nadeel van € 19.000 over 2024 op de overige re-integratieactiviteiten.

Het voordeel op het budget WSW is € 1.751.000. In het budget WSW is in 2024 een (incidenteel) budget opgenomen van € 682.000 t.b.v. het realiseren van een toekomstbestendige infrastructuur van sociaal ontwikkelbedrijven. Dit bedrag is nodig voor een verbouwing en moet worden overgeheveld naar 2025. Het voordeel op het reguliere budget WSW is € 1.069.000 en wordt grotendeels veroorzaakt door het realiseren van lagere loonkosten.

10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Het voordeel op de baten van € 610.000 is met name ontstaan doordat het percentage oninbaar op verstrekte leenbijstand verlaagd is naar 53% en daardoor kon een deel van de voorziening (€ 375.000) vrijvallen. Daarnaast is er meer bijzondere bijstand als leenbijstand (€ 200.000) verstrekt.

10C Inkomensvoorzieningen

Het voordeel van € 665.000 wordt deels verklaard doordat de storting in de voorziening oninbaar € 375.000 lager is uitgevallen. Dat komt doordat een aantal grotere terugvorderingen, die ontstaan zijn in 2024, al volledig terugbetaald zijn in 2024. Daarnaast is de brutering (bijstand wordt netto verstrekt, gemeente berekent fiscale afdracht en draagt af) in december € 200.000 lager uitgekomen en is € 60.000 minder aan loonkosten-subsidies verstrekt.

10D Schuldhelpverlening

Het voordeel van € 482.000 op de baten wordt veroorzaakt doordat er meer declarabele (uitvoerings)kosten zijn ontstaan met betrekking tot de afhandeling van de toeslagenaffaire. De hogere (uitvoerings)kosten hebben geleid tot een nadeel van € 237.000.

Algemene middelen

Algemene middelen	Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	5.203	1.233	3.970	76,30
Baten	-447.675	-449.254	1.579	-0,35
Saldo	-442.472	-448.021	5.550	-1,25

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Lokale heffingen besteding niet gebonden	-	-259	-259
Algemene uitkering	1.749	1.623	3.372
Dividend	0	1	1
Saldo financieringsfunctie	109	382	491
Overige alg.dekkingsmiddelen	2.113	-168	1.945
Totaal	3.970	1.579	5.550

Belastingopbrengsten

De ozb niet-woningen valt lager uit door vermindering van aanslagen in voorgaande jaren 2020 t/m 2023. De opbrengst voor belastingjaar 2024 valt € 175.000 hoger uit dan geraamd, veroorzaakt door een hogere opbrengst ozb voor niet-woningen.

Algemene uitkeringen gemeentefonds

De algemene uitkering valt € 3,4 miljoen hoger uit. Dat heeft drie oorzaken:

- Aan de lastenkant bedraagt het saldo op de stelpost indexering gemeentefonds € 1,6 miljoen
- In de decembercirculaire 2024 is voor een bedrag van € 0,8 miljoen ontvangen voor diverse taakmutaties. Deze voordelen komen ten gunste van de betreffende taakvelden.
- Afrekening 2021 - 2023 levert een voordeel op van € 0,9 miljoen.

Saldo financieringsfunctie

De rentebaten vallen € 0,4 mln. hoger uit door de gerealiseerde baten op het schatkistbankieren.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Op de overige algemene dekkingsmiddelen is er sprake van een voordeel van € 2,2 mln. op de lasten. Dit heeft meerdere oorzaken, te weten:

- De besteding van het budget voor voormalig personeel is afhankelijk van voormalig personeel waarvoor de gemeente nog verplicht is om de kosten van uitkeringen te betalen. Gezien de krapte op de arbeidsmarkt, en de maatregelen van eerder stoppen en minder werken, zijn er minder voormalige medewerkers waarvan de gemeente nog de kosten moet betalen. Daarnaast is de regeling RVU per dit jaar ingesteld. Mensen gaan vrijwillig uit dienst vóór hun pensioen en krijgen daarvoor een bijdrage. De kosten daarvan komen ook ten laste van het budget voormalig personeel. Per saldo bedraagt het voordeel op voormalig personeel € 0,6 mln. Van dat voordeel is € 0,36 mln. als gevolg van het beëindigen van de regeling reparatie derde jaar ww. Het voor die regeling gereserveerd budget is vrijgefallen ten gunste van voormalig personeel en geeft daar dit jaar een incidenteel voordeel.
- Er zijn meer uren naar projecten geschreven (conform de plankostensystematiek). Hierdoor is ook meer overhead doorbelast aan de die projecten. In totaal levert dit een voordeel op van € 1,3 mln.

Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Overhead	Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	94.995	88.712	6.283	6,61
Baten	-18.865	-15.392	-3.473	18,41
Saldo	76.130	73.320	2.809	3,69

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Overhead	6.283	-3.473	2.809
Totaal	6.283	-3.473	2.809

Onvoorzien	Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	273	-	273	100,00
Baten	-	-	-	
Saldo	273	-	273	100,00

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Onvoorzien	273	-	273
Totaal	273	-	273

Vennootschapsbelasting	Begroting 2024	Rekening 2024	Verschil 2024	Afwijking %
Bedragen x € 1.000,-				
Lasten	172	256	-84	-48,55
Baten	-	-	-	
Saldo	172	256	-84	-48,55

Bedragen x € 1.000,-	Afwijking Begroting - Rekening (- is nadeel)		
	Lasten	Baten	Saldo
Vennootschapsbelasting	-84	-	-84
Totaal	-84	-	-84

OVERHEAD

Het resultaat op Overhead is als volgt opgebouwd:

Resultaat Overhead 2024 per onderdeel	Lasten	Baten	Saldo	V/N
Saldi op afdelingskosten (gemeentebreed)	2.045	-583	1.462	V
Centrumregeling IDA	3.887	-2.831	1.056	V
Informatievoorziening - projectbudget	648	0	648	V
Vervanging en migreren SQL-servers (Structured Query Language)	342	0	342	V
Extern juridisch advies	195	-54	141	V
Verankering datagedreven werken	139	0	139	V
Inrichting e-mail archief (CE Wall)	131	0	131	V
Overhead DZB	-697	283	-414	N

Facilitaire zaken Leiden	-452	-36	-488	N
Gemeentelijke huisvesting	101	-189	-88	N
Overige kleine verschillen	-56	-63	-119	N
Totaal	6.283	-3.473	2.810	V

Saldi op afdelingskostenplaatsen (gemeentebreed)

Het resultaat 2024 van alle afdelingen binnen de gemeente Leiden bedraagt € 1,4 mln. voordelig. Conform de kostentoerekeningssystematiek worden de resultaten van de afdelingskostenplaatsen verzameld op Overhead. Het voordeel heeft vooral betrekking op lagere personeelskosten.

Centrumregeling IDA

Binnen de Centrumregeling Bedrijfsvoering Leidse Regio zijn de werkelijke lasten en baten lager dan begroot. Dit levert een voordeel op van c.a. € 1,1 mln. Het verschil is opgebouwd uit kleine voordelen. De grootste oorzaken hebben betrekking op:

- lagere personele lasten binnen de CR € 0,7 mln. - mede het gevolg van het 2e transitiejaar;
- overige kleine verschillen € 0,4 mln.

Informatievoorziening - projectbudget

Doel van dit budget is om een deel van de incidentele ontwikkelkosten binnen IV te kunnen dekken, zodat IV-ontwikkelingen voortvarend kunnen worden opgepakt. Als gevolg van de (door)ontwikkelingen binnen de afdeling IV in 2024 zijn er tijdelijk minder projecten gestart dan eerder geraamd, waardoor er een positief resultaat is ontstaan van € 0,65 mln. Deze projecten zijn in de tijd opgeschoven en zullen in 2025 en 2026 alsnog opgepakt worden. Het betreft o.a. de projecten voor Geografische InformatieSystem (GIS) en Informatiesystemen ter verbetering dienstverlening.

Vervanging en migreren van SQL-servers (= Structured Query Language)

De SQL-servers die momenteel in gebruik zijn, worden vanaf juli 2022 niet meer ondersteund door Microsoft. Het is daarom noodzakelijk om de verouderde SQL-servers te vervangen en gelijktijdig de databases te migreren om de beveiligingsrisico's te beperken. Hiervoor is bij de 2e technische wijziging van 2024 een bedrag van € 450.000 beschikbaar gesteld, gedekt door een onttrekking aan de reserve CR kapitaallasten. Het project loopt door in 2025.

Verankering datagedreven werken

Datagedreven werken staat al enkele jaren op de agenda in Leiden. Vanuit de organisatie nemen de vragen op dat gebied toe. Gezien de vraagtoename, de noodzaak van grip op de datastromen en het hebben van betrouwbare datasets, zijn meer middelen nodig voor formatie en is een dataplatform vereist. Hiervoor is voor drie jaar € 150.000 beschikbaar gesteld. In 2024 is het PvA opgesteld en is het project voorbereid. De voorbereiding en het afsluiten van contracten met leveranciers voor de af te nemen diensten benam meer tijd in beslag dan vooraf ingeschat. Daarom zijn deze middelen in 2024 niet geheel uitgegeven.

Overhead DZB

Het nadeel op het budget Overhead is € 414.000. Dit nadeel wordt grotendeels veroorzaakt door hogere ambtelijke loonkosten. Het nadeel op Overhead kan voor € 382.000 worden toegerekend aan de Wsw en voor € 32.000 aan de Re-integratieactiviteiten.

Facilitaire zaken Leiden

Het nadeel is zichtbaar bij de activiteiten Schoonmaak, Beveiliging en Overige kosten. De kosten zijn in 2024 sterk gestegen door hoge indexatieprijzen doorgevoerd door externe leveranciers. De beschikbare budgetten zijn niet toereikend geweest.

VENNOOTSCHAPSBELASTING

Er zijn geen relevante afwijkingen.

ONVOORZIEN

In de Programmabegroting 2024 was € 273.000 voor onvoorzien geraamd.

In december 2024 heeft het college besloten omroep Sleutelstad een subsidie te verstrekken van € 90.000, die voor € 65.000 wordt gedekt uit de post onvoorzien. De raad is over dit besluit in december 2024 per brief geïnformeerd (brief nr. Z/24/3775470 d.d. 18 december 2024). Voor meer informatie over de inhoud verwijzen wij daarnaar.

De kosten zijn opgenomen in programma 8. Omdat het besluit te laat kwam om dit in een begrotingswijziging te verwerken, staat het budget nog steeds onder algemene dekkingsmiddelen. Dat budget is daarom ogenschijnlijk niet benut.

3.5.2 Gerealiseerde dekkingsmiddelen

Hieronder treft u aan het overzicht van algemene dekkingsmiddelen conform het Besluit Begroting en Verantwoording.

Beleidssterrein	Rekening 2023	Lasten 2024	Baten 2024	Saldo 2024	Begroting 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-						
Lokale heffingen besteding niet gebonden	-64.718	-	-70.299	-70.299	-70.558	-259
Algemene uitkering	-343.166	-	-373.351	-373.351	-369.979	3.372
Dividend	-2.666	81	-4.687	-4.606	-4.605	1
Saldo financieringsfunctie	-95	-478	-917	-1.395	-904	491
Overige alg.dekkingsmiddelen	1.788	1.630	-1	1.629	3.574	1.945
Totaal	-408.857	1.233	-449.254	-448.021	-442.472	5.550

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de septembercirculaire van het boekjaar. De gemeente Leiden heeft tevens de laatste informatie afkomstig uit de decembercirculaire in de jaarrekening verwerkt.

3.5.3 Toelichting financiële afwijkingen reserves

Het resultaat 2024 komt uit op € 24,5 miljoen positief. Vanaf 2008 waren de resultaten als volgt:

Jaar	Resultaat	Voordeel (V) / Nadeel (N)
2008	6,0	V
2009	25,8	V
2010	6,4	N
2011	9,7	V
2012	1,0	N
2013	17,5	V
2014	8,7	V
2015	16,2	V
2016	3,0	V
2017	4,6	V
2018	2,4	V
2019	7,0	V
2020	19,4	V
2021	13,7	V
2022	20,0	V
2023	19,6	V
2024	24,5	V

Bedragen x € 1.000,-	Rekening 2023	Begroting 2024	Rekening 2024	Vershil 2024
Lasten	643.115	714.550	689.156	25.395
Baten	-649.946	-647.610	-649.384	1.774
Totaal van saldo van baten en lasten	-6.832	66.940	39.772	27.169
Mutaties in reserves:				
- toevoegingen	75.533	122.230	122.674	-443
- onttrekkingen	-88.308	-189.171	-186.960	-2.211
Resultaat	-19.607	-0	-24.514	24.514

Het besteden van een reserve kan alleen met een raadsbesluit waarin de reden van besteding staat aangegeven. De besteding moet overeenkomen met het doel van de reserve.

Bij reserves met een egalisatie- of inkomensfunctie mag een positief- of negatief exploitatiesaldo bij de jaarrekening vóór bestemming worden verrekend met de corresponderende reserve. In deze gevallen maakt het betreffende exploitatiesaldo geen onderdeel uit van het bestemmingsvoorstel bij de jaarrekening. In aanvulling hierop mag de mutatie op de Voorziening negatieve grondexploitaties bij de jaarrekening vóór bestemming worden verrekend met de reserve grondexploitaties en mag het resultaat van de parkeerexploitatie bij de jaarrekening vóór bestemming verrekend worden met de reserve parkeren.

Voor alle overige reserves geldt dat in de rekening alleen toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn verwerkt tot maximaal het bedrag dat via de begroting(swijzigingen) door de raad is goedgekeurd.

Per programma wordt hieronder een tabel gepresenteerd, waarin per reserve de geraamde en de werkelijke toevoeging en onttrekking wordt getoond. Daaronder worden de afwijkingen ten opzichte van de raming toegelicht.

Bestuur en dienstverlening

Reserves programma 1		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve raad	Toevoeging	102	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-56	-56	-35	-21
Saldo		102	-	-56	-56	-35	-21
Reserve Holland Rijnland	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-1.883	-1.883	-291	-2.174	-2.174	0
Saldo		-1.883	-1.883	-291	-2.174	-2.174	0
Egalisatiereserve verkiezingen	Toevoeging	-	-	48	48	48	-
	Onttrekking	-69	-7	-70	-77	-77	-0
Saldo		-69	-7	-22	-29	-29	-0
Reserve rekenkamer	Toevoeging	16	-	22	22	22	-
	Onttrekking	-	-15	-7	-22	-22	-
Saldo		16	-15	15	-0	-0	-
Reserve soc.-maatsch. En cult. Voorz P1	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-45	-45	-	-45
Saldo		-	-	-45	-45	-	-45
Totaal	Toevoeging	118	-	70	70	70	-
	Onttrekking	-1.952	-1.905	-469	-2.374	-2.308	-66
Reserves programma 1		-1.834	-1.905	-399	-2.304	-2.238	-66

Toelichting

Reserve raad

Met amendement A.23.0086.06 Raad op Social Media is eenmalig € 21.000 beschikbaar gesteld in 2024 met dekking uit de reserve Raad om te onderzoeken hoe de gemeenteraad beter zichtbaar kan worden op Social Media en zo mogelijk hier al uitvoering aan te geven richting de verkiezingen van 2026. In 2024 is door twee ontwikkelpoolers van de gemeente aan het onderzoek gewerkt, dat was kosteloos. Daarmee was een onttrekking aan de reserve niet nodig. Het advies uit het onderzoek wordt in 2025 uitgewerkt en de uitvoering van het amendement daarmee verder opgepakt.

Egalisatiereserve verkiezingen

Er zijn geen afwijkingen t.o.v. de begroting.

Reserve rekenkamer

Er zijn geen afwijkingen t.o.v. de begroting.

Reserve sociaal-maatschappelijke en culturele voorzieningen

Er was een onttrekking begroot van € 45.000 voor de kosten van grafrechten en onderhoudskosten van graven van Molukse veteranen. Deze kosten zijn nog niet gemaakt. Voorgesteld zal worden om het budget inclusief onttrekking aan de reserve over te hevelen naar 2025.

Veiligheid

Er zijn geen afwijkingen t.o.v. de begroting.

Economie

Reserves programma 3		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve programma Binnenstad P3	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-253	-	-41	-41	-34	-8
Saldo		-253	-	-41	-41	-34	-8
Reserve economische impulsen Kennisst P3	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-94	-	-21	-21	-21	-
Saldo		-94	-	-21	-21	-21	-
reserve grondexploitaties P3	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-50	-50	-	-50	-29	-21
Saldo		-50	-50	-	-50	-29	-21
Reserve Duurzame Stad P3	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-44	-	-234	-234	-	-234
Saldo		-44	-	-234	-234	-	-234
Totaal	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-441	-50	-297	-347	-84	-263
Reserves programma 3		-441	-50	-297	-347	-84	-263

Toelichting op afwijkingen Reserves

Reserve Programma binnenstad (P3)

De onttrekking uit de Reserve Programma binnenstad (P3) is € 8.000 lager dan begroot. Dit komt doordat er minder kosten zijn gemaakt op de investeringsbudgetten van programma binnenstad voor openbare toiletten.

Reserve Economische impulsen en kennisstad (P3)

De onttrekking uit de Reserve Programma binnenstad (P3) is gelijk aan begroting.

Reserve Grondexploitatie (P3)

De onttrekking uit de Reserve Grondexploitatie (P3) is € 21.000 lager dan begroot. Dit komt doordat er minder kosten zijn gemaakt voor de deelname aan de Provada.

Reserve Duurzame Stad (P3)

De onttrekking uit de Reserve Duurzame Stad (P3) is € 234.000 lager dan begroot. Dit komt doordat er minder kosten zijn gemaakt voor circulaire economie, met name op het budget ter voorbereiding voor het Duurzaamheidsplein.

Mobiliteit

Reserves programma 4		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve parkeren P4	Toevoeging	-	828	5.667	6.495	6.198	297
	Onttrekking	-1.731	-	-690	-690	-572	-118
Saldo		-1.731	828	4.976	5.804	5.626	178
Reserve bereikbaarheidsprojecten	Toevoeging	308	75	339	414	414	0
	Onttrekking	-3.387	-92	-1.677	-1.769	-1.573	-196
Saldo		-3.078	-17	-1.339	-1.355	-1.160	-196
Reserve stedelijke ontwikkeling P4	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-112	-112	-	-112
Saldo		-	-	-112	-112	-	-112
Reserve Duurzame Stad P4	Toevoeging	-	-	54	54	54	-
	Onttrekking	-19	-	-612	-612	-588	-23
Saldo		-19	-	-557	-557	-534	-23
Reserve RVMK (reg verkeer en milieukrt)	Toevoeging	-	-	74	74	60	14
	Onttrekking	-15	-	-	-	-	-
Saldo		-15	-	74	74	60	14
Totaal	Toevoeging	308	903	6.134	7.037	6.726	310
	Onttrekking	-5.153	-92	-3.092	-3.183	-2.734	-450
Reserves programma 4		-4.844	811	3.042	3.853	3.993	-139

Reserve parkeren:

Het voordeel op de lasten van € 297.000 wordt veroorzaakt doordat het nadelige resultaat binnen de perkeerexploitatie is verrekend met de reserve parkeren.

De onttrekking aan de reserve parkeren is € 118.000 lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door lagere voorbereidingskosten voor het fietsparkeren nabij Leiden Centraal Station (€ 31.616) en de planstudie voor dit gebied (€ 78.227). Tot slot heeft de onttrekking van € 8.400 voor uitbreiding gereguleerd parkeren niet plaatsgevonden. Het saldo van de lagere onttrekking blijft in beginsel beschikbaar voor de dekking van nog te maken kosten volgend jaar.

Reserve Stedelijke Ontwikkeling P4:

Het nadeel op de onttrekking van € 112.000 heeft betrekking op de niet plaatsgevonden aanschaf van woonboten op de Haarlemmertrekvaart. Het saldo van de lagere onttrekking blijft in beginsel beschikbaar voor de dekking van nog te maken kosten volgend jaar.

Reserve Duurzame Stad P4:

Het nadeel van € 23.000 heeft betrekking op de niet onttrokken middelen voor duurzame mobiliteit. Het saldo van de lagere onttrekking blijft in beginsel beschikbaar voor de dekking van nog te maken kosten volgend jaar.

Reserve RVMK (regionale verkeer en milieukaart):

Het voordeel op de storting in de reserve RVMK van € 14.000 heeft betrekking op een lagere storting dan was begroot.

Reserve Bereikbaarheidsprojecten:

Het nadeel op de onttrekkingen van € 196.000 heeft voor een bedrag van € 52.000 betrekking op de niet gerealiseerde bijdrage aan het krediet Leidse Ring Noord. Voor een bedrag van € 110.000 lagere bijdrage aan de verschillende kredieten voor plankosten in definitiefase van infrastructurele projecten. Tot slot is sprake van een niet gerealiseerde bijdrage aan de Rijnlandroute van € 34.000. Het totale saldo van € 196.000 blijft beschikbaar voor de dekking van de kosten volgend jaar.

Omgevingskwaliteit

Reserves programma 5		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve asbestsanering (P5)	Toevoeging	106	106	-	106	106	-
	Onttrekking	-	-	-88	-88	-88	-0
Saldo		106	106	-88	18	18	-0
Reserve ontsluiting van groengebieden	Toevoeging	-	-	-	-	0	-0
	Onttrekking	-820	-	-39	-39	-27	-12
Saldo		-820	-	-39	-39	-27	-12
Reserve duurzaamheidsfondsen	Toevoeging	0	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-	-	-	-
Saldo		0	-	-	-	-	-
Res. Leefbaarh.projecten in de wijken P5	Toevoeging	2	2	-	2	2	-
	Onttrekking	-840	-	-	-	-	-
Saldo		-839	2	-	2	2	-
Reserve gsb-middelen ISV/EZ P5	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-71	-	-106	-106	-	-106
Saldo		-71	-	-106	-106	-	-106
Reserve Duurzame Stad P5	Toevoeging	-	-	91	91	91	-0
	Onttrekking	-157	-373	52	-320	-232	-88
Saldo		-157	-373	143	-230	-142	-88
Reserve grondexploitaties P5	Toevoeging	66	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-84	-	-84	-84	-
Saldo		66	-84	-	-84	-84	-
Reserve Bomenfonds P5	Toevoeging	262	-	132	132	132	0
	Onttrekking	-178	-	-240	-240	-165	-75
Saldo		84	-	-108	-108	-33	-75
Totaal	Toevoeging	436	108	223	331	331	-0
	Onttrekking	-2.067	-457	-421	-878	-597	-281
Reserves programma 5		-1.631	-349	-199	-547	-267	-281

Toelichting op afwijkingen Reserves

Reserve ontsluiting van groengebieden

De onttrekking is € 12.000 lager dan begroot. De kosten voor de begraafplaats Rhijnhof worden gedekt vanuit deze reserve

Reserve GSB middelen

De onttrekking uit de Reserve GSB middelen is € 106.000 lager dan begroot. Dit komt doordat er minder kosten zijn gemaakt in de gevelsanering dan begroot.

Reserve duurzame stad

De onttrekking is € 88.000 lager dan begroot. Dit komt omdat er € 60.000 minder is uitgegeven aan stimuleren klimaatadaptatie, € 24.000 minder aan biodiversiteit en € 3.000 minder aan de duurzaamste kilometer.

Reserve bomenfonds

De onttrekking is € 75.000 lager dan begroot dit komt oa. doordat het project Leiden Noord nog niet volledig is afgerond. Deze werkzaamheden zullen verder worden uitgevoerd in 2025.

Stedelijke ontwikkeling

Reserves programma 6		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve grondexploitatie P6	Toevoeging	11.551	3.687	40.677	44.364	43.997	368
	Onttrekking	-9.932	-535	-20.323	-20.857	-23.267	2.409
Saldo		1.619	3.152	20.355	23.507	20.730	2.777
Reserve bovenwijkse voorz. Grondbedr. P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-40	-	-194	-194	-194	0
Saldo		-40	-	-194	-194	-194	0
Reserve afkoopsommen erfpacht	Toevoeging	-	-	-	-	0	-0
	Onttrekking	-1.508	-1.508	-101.477	-102.986	-102.986	-
Saldo		-1.508	-1.508	-101.477	-102.986	-102.986	-0
Reserve afkoop adm.kst. Erfpacht	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-3	-3	-	-3	-3	-
Saldo		-3	-3	-	-3	-3	-
Egalisatiereserve inkomsten bouwleges P6	Toevoeging	1.088	-	3.300	3.300	3.734	-434
	Onttrekking	-	-	-848	-848	-134	-714
Saldo		1.088	-	2.452	2.452	3.599	-1.147
Reserve sociale huurwoningen	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-130	-	-16	-16	-16	0
Saldo		-130	-	-16	-16	-16	0
Reserve Leids uitvoeringspr LUBO 2016 P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-298	-	-850	-850	-514	-336
Saldo		-298	-	-850	-850	-514	-336
Reserve herstruct.woongebieden SvZ&V	Toevoeging	0	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-16	-16	-16	0
Saldo		0	-	-16	-16	-16	0
Reserve herstruct.woongebieden Ons Doel	Toevoeging	26	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-3.695	-	-	-	-	-
Saldo		-3.669	-	-	-	-	-
Reserve risico's projecten in uitvoering	Toevoeging	4.117	-	1.843	1.843	1.843	-0
	Onttrekking	-	-	-	-	-	-
Saldo		4.117	-	1.843	1.843	1.843	-0
Reserve risico's bijzondere projecten P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-2.300	-	-	-	-	-
Saldo		-2.300	-	-	-	-	-
Reserve exploitatie Oppenheimstraat P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-52	-52	-52	-0
Saldo		-	-	-52	-52	-52	-0
Reserve Stedelijke Ontwikkeling P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-51	-	-337	-337	-163	-174
Saldo		-51	-	-337	-337	-163	-174
Reserve asbestsanering (P6)	Toevoeging	-	-	-	-	-	-

Reserves programma 6		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
	Onttrekking	-	-	-155	-155	-	-155
Saldo		-	-	-155	-155	-	-155
Reserve herontw. Stationsgebied eo	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-10	-	-	-	-	-
Saldo		-10	-	-	-	-	-
Reserve parkeren P6	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-26	-26	-	-26	-26	0
Saldo		-26	-26	-	-26	-26	0
Reserve bedrijfsvoering plankosten P6	Toevoeging	488	-	37	37	37	0
	Onttrekking	-	-	-37	-37	-37	-0
Saldo		488	-	-	-	-	-0
Reserve Duurzame Stad P6	Toevoeging	1.900	1.932	-600	1.332	1.332	0
	Onttrekking	-318	-	-4.193	-4.193	-3.991	-202
Saldo		1.581	1.932	-4.793	-2.861	-2.659	-202
Reserve instandhouding molens	Toevoeging	-	-	-	-	180	-180
	Onttrekking	-	-	-	-	-	-
Saldo		-	-	-	-	180	-180
Totaal	Toevoeging	19.169	5.619	45.257	50.876	51.122	-246
	Onttrekking	-18.311	-2.072	-128.497	-130.570	-131.398	828
Reserves programma 6		858	3.547	-83.240	-79.693	-80.276	582

Reserve Grondexploitaties

De werkelijke storting in de reserve is € 0,4 miljoen lager dan begroot. Reden is dat de verkoop van een gemeentelijk pand niet in 2024 is gerealiseerd en doorschuift naar 2025.

De werkelijke onttrekking aan de reserve is € 1,7 miljoen hoger dan begroot. Reden is dat de investeringen die worden gedekt uit deze reserve niet volledig zijn ingezet in 2024 en dus ook niet volledig worden onttrokken aan de reserve (onttrekking € 0,6 miljoen lager). Dit betreft de projecten die voorgefinancierd zijn uit het krediet Initiatieven derden, het restplan Aalmarkt, het project Touwlocatie en omgeving, het restplan Vollehovenkade, project Ananasweg en herontwikkeling energiepark. De onttrekking aan de voorziening negatieve grondexploitaties neemt toe met € 6,1 miljoen als gevolg van verslechtering resultaat grondexploitaties STEO. In 2024 is voor een grondexploitatie de begroting niet conform huidige werkwijze opgenomen waardoor in de reserve Grondexploitaties een niet te realiseren onttrekking is begroot van € 3,8 miljoen.

Reserve Inkomsten bouwleges

Doordat er meer grote bouwaanvragen zijn ontvangen dan geraamd, is er € 0,4 miljoen meer gestort in de reserve. Er is € 375.000 beschikbaar gesteld voor de ontkoppeling Join/Powerbrowser, gedekt vanuit de reserve bouwleges. De ontkoppeling zal in 2025 plaatsvinden. Daarom is het budget van € 375.000 bij de Slotwijziging 2024 overgeheveld naar 2025. Daarbij is verzuimd om de onttrekking aan de reserve over te hevelen. Dit zal worden gecorrigeerd via het resultaatbestemmingsvoorstel.

Er is € 0,3 miljoen minder aan kosten woningmarktregulering ontstaan, waardoor er ook € 0,3 miljoen is onttrokken aan de reserve.

Reserve Leidse uitvoeringsprogramma LUBO

Vanuit het krediet Bodemsanering is in 2024 € 0,4 miljoen ingezet. Hierdoor is de werkelijke onttrekking aan deze reserve ook € 0,4 miljoen. Daarnaast is in 2024 € 0,1 miljoen onttrokken aan de reserve voor het project Poelgeestbrug.

Reserve Stedelijke ontwikkeling P6

De reserve Stedelijke ontwikkeling wordt ingezet voor uitvoering project Wonen boven winkels. In 2024 is hiervoor € 106.000 ingezet.

Reserve Asbestsanering

In 2024 zijn geen gemeentelijke panden gesaneerd op asbest. Hierdoor is het beschikbare budget vanuit deze reserve niet ingezet.

Reserve Duurzame stad P6

De onttrekking aan de reserve is € 0,2 miljoen lager aangezien het incidentele budget voor energietransitie in 2024 niet volledig is ingezet

Reserve Instandhouding molens

In 2024 (2e voortgangsrapportage) is deze reserve ingericht en is eenmalig € 180.000 in deze reserve gestort voor instandhouding molen De Helder en de Maredijkmolen. Deze middelen worden ingezet voor uitvoeren onderhoud draaigevoelige onderdelen.

Jeugd en Onderwijs

Reserves programma 7		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve onderwijshuisvesting	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-55	-55	-	-55	-55	0
Saldo		-55	-55	-	-55	-55	0
Reserve Sociaal Domein P7	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-3.266	-2.614	-4.346	-6.959	-6.959	-0
Saldo		-3.266	-2.614	-4.346	-6.959	-6.959	-0
Res. Leefbaarh.projecten in de wijken P7	Toevoeging	-	-	65	65	65	-0
	Onttrekking	-25	-	-481	-481	-481	-0
Saldo		-25	-	-416	-416	-416	-0
Totaal	Toevoeging	-	-	65	65	65	-0
	Onttrekking	-3.346	-2.669	-4.827	-7.496	-7.496	-0
Reserves programma 7		-3.346	-2.669	-4.762	-7.431	-7.431	-0

Er zijn geen afwijkingen t.o.v. de begroting.

Cultuur, sport en recreatie

Reserves programma 8		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve publicaties Erfgoed Leiden e.o.	Toevoeging	18	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-11	-11	-11	-
Saldo		18	-	-11	-11	-11	-
Reserve aankopen kunst De Lakenhal	Toevoeging	-	-	46	46	46	0
	Onttrekking	-23	-	-	-	-	-
Saldo		-23	-	46	46	46	0
Bedrijfsreserve Museum De Lakenhal	Toevoeging	-	-	-	-	89	-89
	Onttrekking	-111	-	-	-	-	-
Saldo		-111	-	-	-	89	-89
Reserve exploitatie De Nobel	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-9	-	-9	-9	-
Saldo		-	-9	-	-9	-9	-
Reserve bedrijfsvoering ELO	Toevoeging	364	-	-	-	420	-420
	Onttrekking	-	-12	-	-12	-12	-1
Saldo		364	-12	-	-12	408	-420
Reserve sportstimuleringsfonds	Toevoeging	15	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-	-	-	-
Saldo		15	-	-	-	-	-
Reserve economische impulsen Kennis P8	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-342	-	-27	-27	-27	-
Saldo		-342	-	-27	-27	-27	-
Reserve restauratie collectie Lakenhal	Toevoeging	19	-	24	24	24	0
	Onttrekking	-	-	-	-	-	-
Saldo		19	-	24	24	24	0
Reserve Molen de Valk / Erfgoed Leiden	Toevoeging	-	-	67	67	67	-0
	Onttrekking	-	-35	-305	-340	-340	-0
Saldo		-	-35	-238	-273	-273	-0
Reserve grondexploitatie P8	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-604	-26	26	-	-	-
Saldo		-604	-26	26	-	-	-
Reserve projecten en tentoonstelling MDL	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-198	-	-129	-129	-129	-
Saldo		-198	-	-129	-129	-129	-
Reserve sportstimulering schaatsen	Toevoeging	-	-	200	200	200	0
	Onttrekking	-	-	-200	-200	-200	-0
Saldo		-	-	-0	-0	-	-0
Bedrijfsvoeringsreserve concern P8	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-90	-	-	-	-	-
Saldo		-90	-	-	-	-	-
Totaal	Toevoeging	417	-	337	337	845	-508

Reserves programma 8		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
	Onttrekking	-1.368	-82	-646	-728	-728	-1
Reserves programma 8		-951	-82	-309	-392	117	-509

Bedrijfsreserve Museum De Lakenhal

De exploitatie van *Museum De Lakenhal* heeft ten opzichte van de verhoogde begroting en door tijdelijk verminderen van uitgaven een positief resultaat gerealiseerd. De toevoeging aan de reserve bedrijfsvoering betreft het positieve bedrijfsresultaat van € 89.000.

Reserve bedrijfsvoering Erfgoed Leiden en omstreken

De exploitatie van Erfgoed Leiden heeft een plus gerealiseerd. De toevoeging aan de reserve bedrijfsvoering betreft het positieve bedrijfsresultaat van € 420.000.

Maatschappelijke ondersteuning

Reserves programma 9		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve soc.-maatsch. En cult. Voorz P9	Toevoeging	40	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-60	-	-302	-302	-242	-60
Saldo		-20	-	-302	-302	-242	-60
Res. Leefbaarh.projecten in de wijken P9	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-158	-	-117	-117	-40	-77
Saldo		-158	-	-117	-117	-40	-77
Reserve Sociaal Domein P9	Toevoeging	6.994	800	1.055	1.855	1.855	0
	Onttrekking	-7.489	-2.447	741	-1.706	-1.410	-295
Saldo		-496	-1.647	1.797	149	445	-295
Res. Spec voorz maatsch zorg P9	Toevoeging	1.200	-	1.316	1.316	1.316	-0
	Onttrekking	-	-	-1.076	-1.076	-1.076	0
Saldo		1.200	-	240	240	240	0
Res. Oekraïne asielzoekers statushouder	Toevoeging	12.077	-	6.374	6.374	6.374	-
	Onttrekking	-1.071	-400	-355	-755	-387	-368
Saldo		11.006	-400	6.018	5.618	5.987	-368
Res. Maatschappelijke Zorg Leidse regio	Toevoeging	523	-	718	718	718	0
	Onttrekking	-	-	-80	-80	-80	0
Saldo		523	-	638	638	638	0
Totaal	Toevoeging	20.834	800	9.463	10.263	10.263	0
	Onttrekking	-8.778	-2.847	-1.188	-4.036	-3.236	-800
Reserves programma 9		12.056	-2.047	8.274	6.227	7.027	-800

Reserve sociaal-maatschappelijke en culturele voorzieningen

De kosten voor de multifunctionele accommodaties (€ 48.000) en de jongerenraad (€ 12.000) zijn lager uitgevallen, waardoor er ook € 60.000 minder is onttrokken..

Reserve Leefbaarheidsprojecten in de wijken

Er was een budget van € 70.000 voor een kwartiermaker wijkregie beschikbaar gesteld. De kwartiermaker zal pas starten in 2025 en daarom heeft er geen onttrekking van € 70.000 plaatsgevonden. Daarnaast zijn de kosten voor de afronding van de wijkvisie Roomburg-Meerburg € 7.000 lager uitgevallen, waarvoor er ook € 7.000 minder is onttrokken.

Reserve sociaal domein programma 9

Door de lagere uitgaven op MZ/Investeringsfonds Leidse regio is er € 295.000 minder onttrokken aan de reserve.

Reserve OSA (Oekraïne, statushouders en asielzoekers)

Door het positieve resultaat op programma OSA is een aantal geraamde onttrekkingen van in totaal € 368.000 aan de reserve OSA niet gedaan. Deze kosten konden namelijk rechtstreeks uit het overschot op de exploitatie gefinancierd worden.

Werk en inkomen

Reserves programma 10		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
DZB Bedrijfsreserve dzb-Leiden wsw	Toevoeging	104	-	1.106	1.106	1.106	-
	Onttrekking	-1.372	-	-1.106	-1.106	-1.106	-
Saldo		-1.268	-	-	-	-	-
DZB Reserve zachte landing rijksbez. Wsw	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-158	-150	85	-65	-65	-0
Saldo		-158	-150	85	-65	-65	-0
DZB Reserve frictiekosten ID/WIW DZB	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-29	-29	-4	-33	-30	-2
Saldo		-29	-29	-4	-33	-30	-2
Reserve Sociaal Domeins P10	Toevoeging	6.478	23	2.424	2.447	2.447	-0
	Onttrekking	-7.038	-1.282	-27	-1.310	-1.280	-30
Saldo		-560	-1.260	2.397	1.137	1.167	-30
Reserve Fonds Debt? to no Debt!	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-154	-	-	-	-	-
Saldo		-154	-	-	-	-	-
Totaal	Toevoeging	6.582	23	3.530	3.553	3.553	-0
	Onttrekking	-8.750	-1.461	-1.053	-2.514	-2.482	-32
Reserves programma 10		-2.168	-1.439	2.478	1.039	1.071	-32

Reserve frictiekosten ID/WIW DZB

Doordat de kosten € 2.000 lager zijn uitgevallen, is er € 2.000 minder onttrokken.

Reserve sociaal domein programma 10

Er was een onttrekking geraamd van € 30.000 voor Laaggeletterdheid. De onttrekking is niet nodig geweest, omdat het regionale budget Laaggeletterdheid met € 270.000 is onderschreden.

Algemene middelen en overhead

Reserves programma AD		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Verschil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve flankerend beleid AD	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-18	-100	-100	-200	-192	-8
Saldo		-18	-100	-100	-200	-192	-8
Bedrijfsvoeringsreserve concern	Toevoeging	1.209	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-2.133	-	-1.856	-1.856	-1.798	-58
Saldo		-924	-	-1.856	-1.856	-1.798	-58
Concernreserve	Toevoeging	1.321	10.159	8.292	18.450	18.450	-0
	Onttrekking	-19.159	-	-13.968	-13.968	-13.968	-
Saldo		-17.838	10.159	-5.676	4.482	4.482	-0
Reserve bedrijfsvoering plankosten	Toevoeging	341	181	1.034	1.215	1.215	-
	Onttrekking	-1.777	-	-1.621	-1.621	-1.030	-591
Saldo		-1.436	181	-587	-406	185	-591

Reserves programma AD		Rekening 2023	Begroting 2024	Wijziging Begroting	Begroting 2024 na wijziging	Rekening 2024	Vershil 2024
Bedragen x € 1.000,-							
Reserve Sociaal Domein AD	Toevoeging	1.832	-	557	557	557	0
	Onttrekking	-30	-	-64	-64	-64	-
Saldo		1.802	-	493	493	493	0
Reserve afschrijvingen investeringen	Toevoeging	7.564	1.179	13.132	14.311	14.311	-
	Onttrekking	-3.796	-627	-2.276	-2.903	-2.904	2
Saldo		3.769	552	10.856	11.408	11.407	2
Reserve budgetoverheveling	Toevoeging	13.817	-	13.680	13.680	13.680	-
	Onttrekking	-10.575	-1.440	-13.883	-15.323	-15.323	-0
Saldo		3.242	-1.440	-203	-1.643	-1.643	-0
Reserve bedrijfsvoering concern OH	Toevoeging	-	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-40	-1.900	1.800	-100	-	-100
Saldo		-40	-1.900	1.800	-100	-	-100
Reserve egalisatie kapitaallasten CR	Toevoeging	684	779	-542	237	237	-0
	Onttrekking	-614	-	-846	-846	-504	-342
Saldo		70	779	-1.389	-610	-268	-342
Reserve risicobijdrage CR	Toevoeging	355	-	-	-	-	-
	Onttrekking	-	-	-115	-115	-115	-
Saldo		355	-	-115	-115	-115	-
CR Reserve bedrijfsvoering Centrumregel.	Toevoeging	544	-	1.249	1.249	1.249	0
	Onttrekking	-	-	-50	-50	-	-50
Saldo		544	-	1.199	1.199	1.249	-50
Totaal	Toevoeging	27.668	12.298	37.401	49.699	49.699	-0
	Onttrekking	-38.141	-4.067	-32.979	-37.046	-35.898	-1.148
Reserves programma AD		-10.474	8.231	4.422	12.654	13.801	-1.148

Reserve Flankerend beleid

Voor de verwachte besteding wordt een onttrekking geraamd. In 2024 is de geraamde onttrekking € 200.000. De werkelijke uitgaven 2024 bedragen in totaal € 192.000 te zijn, waardoor er uiteindelijk € 8.000 minder is onttrokken dan begroot.

Bedrijfsvoeringsreserve concern

Het voordelige resultaat van € 58.000 op de bedrijfsvoeringsreserve is ontstaan vooral doordat de uitgaven voor maatschappelijk verantwoord inkopen € 49.000 lager waren dan begroot. Daarnaast is € 9.000 minder onttrokken voor de dekking van incidentele personeelskosten.

Reserve bedrijfsvoering concern overhead

Intranetkosten vielen in 2024 lager uit dan vooraf begroot, waardoor de onttrekking € 100.000 lager is dan in de begroting was voorzien.

Reserve afschrijvingen investeringen

Door een kleine afwijking in de werkelijke afschrijvingen (ten opzichte van datgene wat is begroot) is er € 2.000 meer onttrokken aan deze reserve.

Reserve bedrijfsvoering Plankosten

De jaarlijkse onttrekking aan de reserve is afhankelijk van de gemaakte kosten in de definitiefase van de ruimtelijke projecten. De onderschijding van de begrote onttrekking met € 591.000 is het bedrag dat de projectleiders eind 2024 nog aan plankosten verwachten te moeten maken voor projecten in definitiefase.

CR Reserve egalisatie kapitaallasten

De SQL-servers die momenteel in gebruik zijn, worden vanaf juli 2022 niet meer ondersteund door Microsoft. Het is daarom noodzakelijk om de verouderde SQL-servers te vervangen en gelijktijdig de databases te migreren om de beveiligingsrisico's te beperken. Hiervoor is bij de 2e technische wijziging van 2024 een bedrag van € 450.000 beschikbaar gesteld, gedekt door een onttrekking aan de reserve CR kapitaallasten. Dit bedrag is niet volledig besteed doordat het project doorloopt in 2025. Daarmee was het niet nodig om het volledige bedrag aan de reserve te onttrekken.

CR Reserve bedrijfsvoering Centrumregeling

De in 2024 geraamde onttrekking van € 50.000 voor de opstart van kwaliteitsverbeterende maatregelen op het gebied van Human Resources en Informatievoorziening is niet besteed. De geplande werkzaamheden lopen door in 2025.

3.5.4 Overzicht aanwending onvoorzien

Onvoorzien

In de Programmabegroting 2024 was € 273.000 voor onvoorzien geraamd.

In december 2024 heeft het college besloten omroep Sleutelstad een subsidie te verstrekken van € 90.000, die voor € 65.000 wordt gedekt uit de post onvoorzien. De raad is over dit besluit in december 2024 per brief geïnformeerd (brief nr. Z/24/3775470 d.d. 18 december 2024). Voor meer informatie over de inhoud verwijzen wij daarnaar.

De kosten zijn opgenomen in programma 8. Omdat het besluit te laat kwam om dit in een begrotingswijziging te verwerken, staat het budget nog steeds onder algemene dekkingsmiddelen. Dat budget is daarom ogenschijnlijk niet benut.

3.5.5 Overzicht incidentele baten en lasten

Op basis van onderstaand overzicht wordt aangetoond of de jaarrekening 2024, conform de uitgangspunten in het BBV, structureel in evenwicht is. Dit houdt in dat structurele lasten zijn gedekt met structurele baten. Indien dit niet het geval is, is er een risico dat er op termijn een begrotingstekort ontstaat. Incidentele lasten mogen worden gedekt door zowel structurele als door incidentele baten.

Het structureel evenwicht wordt berekend door de som van de incidentele lasten en de toevoegingen aan reserves te verminderen met de incidentele baten en de onttrekkingen aan reserves. Hierbij is het uitgangspunt dat alle toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves incidenteel van aard zijn. Uitzondering is een onttrekking ter dekking van kapitaallasten. Dit soort onttrekkingen zijn structureel van aard. Als de bedragen groter zijn dan € 250.000, dan wordt deze kort toegelicht.

De jaarrekening 2024 heeft het onderstaande structureel evenwicht:

	2024	
Saldo baten en lasten	39.772	
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-64.286	
Begrotingssaldo na bestemming	-24.514	V
Af:Saldo incidentele posten	-10.808	
Structureel saldo van de begroting	-35.322	V
Structureel evenwicht	JA	

Het saldo van de jaarrekening is € 37,4 miljoen positief. Dit saldo bestaat uit het totaal aan structurele- en incidentele posten. Het saldo van de incidentele posten (zie voor een nadere specificatie onderstaande tabel) bedraagt € 12,7 miljoen. Per saldo bestaat deze post uit incidentele lasten. Een saldo van incidentele lasten is gunstig voor het structurele saldo. Een overschot aan incidentele lasten betekent dat incidentele lasten zijn gedekt door structurele baten. Zouden de incidentele lasten op termijn wegvallen, dan blijven de structurele baten bestaan, met als gevolg een overschot op de begroting.

Door het jaarrekening saldo te vermeerderen met het saldo aan de incidentele posten wordt het structurele saldo van de jaarrekening 2024 berekend. Deze komt voor 2024 uit op € 37,4 miljoen positief.

Incidentele baten en lasten per programma:

	Lasten	Baten
Bestuur en dienstverlening	2.071	-663
Veiligheid	-	-
Economie	146	-
Bereikbaarheid	3.514	-479
Omgevingskwaliteit	-	-
Stedelijke ontwikkeling	14.186	56.602
Jeugd en onderwijs	2.321	-
Cultuur, sport en recreatie	305	-
Maatschappelijke ondersteuning	3.350	-3.925
Werk en inkomen	-	-1.774
Algemene Dekkingmiddelen en Overhead	633	-
Totaal inc. lasten en baten	26.527	49.761
	Stortingen	Onttrekkingen
Bestuur en dienstverlening	70	-2.308
Veiligheid	-	-
Economie	-	-84

	Lasten	Baten
Bereikbaarheid	6.524	-2.734
Omgevingskwaliteit	134	-570
Stedelijke ontwikkeling	49.610	-131.422
Jeugd en onderwijs	65	-7.496
Cultuur, sport en recreatie	1.025	-970
Maatschappelijke ondersteuning	10.263	-2.994
Werk en inkomen	3.553	-2.482
Algemene Dekkingmiddelen en Overhead	49.699	-35.365
Totaal inc. stortingen en onttrekkingen	120.943	-186.423
Totaal incidentele posten	147.470	-136.662
Saldo Incidentele posten	10.808	

Per programma volgt hieronder een toelichting van de incidentele lasten en baten > € 250.000. Alle overige posten worden in een totaalbedrag genoemd.

Programma 1

Exploitatie		Lasten	Baten
Bestuur	Bevorderen intergem samenwerking	2.034	-700
Exploitatie P1	Overig	37	37
Reserves		Stortingen	Onttrekkingen
Reserves P1	Reserve Holland Rijnland	-	-2.174
Reserves P1	Overig	70	-134
Bestuur en dienstverlening	Totaal	2.141	-2.971

Bevorderen intergem samenwerking

Dit betreft de bijdrage aan Regionaal Investeringsfonds (RIF) Holland Rijnland. In 2024 de laatste bijdrage.

Reserve Holland Rijnland

De onttrekking is een bijdrage aan het Regionaal Investeringsfonds (RIF) van Holland Rijnland. In 2024 vindt de laatste onttrekking plaats t.b.v. het RIF.

Programma 2

Exploitatie		Lasten	Baten
Exploitatie P2	Geen incidentele posten	-	-
Reserves		Stortingen	Onttrekkingen
Reserves P2	Geen incidentele posten	-	-
Veiligheid	Totaal	-	-

Programma 3

Exploitatie		Lasten	Baten
Exploitatie P3	Overig	146	-
Reserves		Stortingen	Onttrekkingen
Reserves P3	Overig	-	-84
Economie	Totaal	146	-84

Programma 4

Exploitatie		Lasten	Baten
Bereikbaarheid	Verbeteren openbaar vervoer	3.464	-479
Exploitatie P4	Overig	50	-
Reserves		Stortingen	Onttrekkingen
Reserves P4	reserve parkeren P4	6.198	-572
Reserves P4	reserve bereikbaarheidsprojecten	266	-1.573
Reserves P4	Reserve Duurzame Stad P4	-	-588
Reserves P4	Overig	60	-
Bereikbaarheid	Totaal	10.038	-3.212

Verbeteren openbaar vervoer

Betreft incideel budget, contractueel vastgesteld door contractpartijen ivm gezamenlijke studiekosten (intern/extern) voor project Knooppunt Leiden Centraal.

Reserve parkeren

Het bekostigen van parkeervoorzieningen en egaliseren van de exploitatieresultaten over meerdere jaren.

Reserve bereikbaarheidsprojecten

De storting betreft een correctie op onderzoekskosten die onterecht geboekt zijn op het project Noordzuidverbindingssas, gedekt door de reserve bereikbaarheidsprojecten. (slotwijziging). De onttrekking betreft de bekostiging van diverse bereikbaarheidsprojecten.

Reserve Duurzame Stad

Bekostigen van voorbereidingskosten voor mobiliteitsprojecten, voornamelijk Knooppunt Leiden Centraal.

Programma 5

Exploitatie		Lasten	Baten
Exploitatie P2	Geen incidentele posten	-	-
Reserves		Stortingen	Onttrekkingen
Reserves P5	Overig	134	-570
Omgevingskwaliteit	Totaal	134	-570

Programma 6

Exploitatie		Lasten	Baten
Gemeentelijk vastgoed	Voeren erfpachtbedrijf	-	64.470
Gemeentelijk vastgoed	Opstellen MPG en Vermogensbeheer	14.186	-7.869
Reserves		Stortingen	Onttrekkingen
Reserves P6	reserve afkoopsommen erfpacht	-	-102.986
Reserves P6	reserve grondexploitaties P6	43.997	-23.267
Reserves P6	egaliseriereserve inkomsten bouwleges P6	3.734	
Reserves P6	Reserve Duurzame Stad P6	-	-3.991
Reserves P6	Reserve risico's projecten in uitvoering	1.843	-
Reserves P6	reserve Leids uitvoeringspr LUBO 2016 P6	-	-514
Reserves P6	Overig	37	-665
Stedelijke ontwikkeling	Totaal	63.796	-74.821

Voeren erfpachtbedrijf

Dit betreft stelselwijziging erfpacht waardoor eenmalig, via de exploitatierekening ruim € 64 miljoen wordt overgeheveld naar de langlopende schulden op de balans.

Opstellen MPG en Vermogensbeheer

Het betreft exploitatiebijdragen aan investeringen, afwaarderingen van boekwaarden, mutaties in voorzieningen en incidentele baten/asten ten aanzien van het grondbeleid.

reserve afkoopsommen erfpacht

De onttrekking betreft de vrijval vanuit de reserve in verband met stelselwijziging erfpacht.

Reserve grondexploitaties

De reserve Grondexploitaties wordt gevoed met positieve saldi bij afsluiten of tussentijds winstnemen van grondexploitaties, het exploitatieresultaat van het erfpachtbedrijf en verkoopopbrengsten van vastgoed en gronden. De reserve Grondexploitaties is de overkoepelende reserve van Grondzaken van waaruit de onderliggende voorzieningen en bestemmingsreserves gevoed kunnen worden. Tevens worden vrijvallende gelden uit de onderliggende voorzieningen en reserves teruggestort in deze reserve om herbestemd te worden.

Egaliseriereserve inkomsten bouwleges

Door een aantal grote bouwprojecten in Leiden en de daarmee gemoeide opgelegde bouwleges zijn de inkomsten op de Leges hoger uitgevallen dan geraamd. Dit wordt gestort in de egaliseriereserve.

Reserve Duurzame Stad

Het bekostigen van uitgaven om doelstellingen te realiseren op het gebied van energietransitie.

Reserve risico's projecten in uitvoering

Het dekken van algemene- en projectspecifieke risico's binnen grondexploitaties in uitvoering (Bouwgronden in exploitatie (BIE)).

Reserve Leids uitvoeringspr LUBO 2016

Het bekostigen van sanering bij projecten waarbij bodemverontreiniging wordt aangetroffen.

Programma 7

Exploitatie		Lasten	Baten
Onderwijsbeleid	Stim. Hoogwaardig taalaanbod	2.321	-
Reserves		Stortingen	Onttrekkingen
Reserves P7	Reserve Sociaal Domein P7	-	-6.959
Reserves P7	Res. Leefbaarh.projecten in de wijken P7	-	-481
Reserves P7	Overig	65	-55
Jeugd en onderwijs	Totaal	2.386	-7.496

Stim. Hoogwaardig taalaanbod

De kosten zijn gemaakt voor het programma "Gelijke Kansen" dat loopt tot en met 2026

Reserve Sociaal Domein

Onttrekkingen bestaan met name uit begroot tekort op regionale jeugdhulp van € 4,6 miljoen (kaderbrief 2024), bestemmingresultaat 2023 van € 1,6 miljoen en tijdelijke intensivering van € 0,5 miljoen op Gelijke Kansen.

Res. Leefbaarh.projecten in de wijken

Onttrekkingen bestaan uit bestemmingsresultaat 2023 (€ 65.000) en kosten overeenkomst met stichting Fatih om nieuwbouw Vlietlandcollege mogelijk te maken (€ 416.000).

Programma 8

Exploitatie		Lasten	Baten
Sport	Leiden sterke toekomstbest. sportver	305	-
Reserves		Stortingen	Onttrekkingen
Reserves P8	Reserve bedrijfsvoering ELO	420	-
Reserves P8	Reserve Molen de Valk / Erfgoed Leiden	-	-340
Reserves P8	Overig	605	-630
Cultuur, sport en recreatie	Totaal	1.330	-970

Leiden sterke toekomstbestendige sportverenigingen

Dit betreft een incidentele subsidie voor de aanschaf van een blaashal voor een hockeyvereniging.

Reserve bedrijfsvoering ELO

Het betreft de storting van het positieve resultaat 2024 van Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO).

Reserve Molen de Valk / Erfgoed Leiden

Het betreft een onttrekking van € 340.000 voor het vervangen van de draaiende delen van Molen de Valk.

Programma 9

Exploitatie		Lasten	Baten
Kwetsbare groepen	Preventie verslaving, dak- en thuisloosh	3.350	-3.925
Reserves		Stortingen	Onttrekkingen
Reserves P9	Res. Oekraïne asielzoekers statushouder	6.374	-387
Reserves P9	Reserve Sociaal Domein P9	1.855	-1.410
Reserves P9	Res. Spec voorz maatsch zorg P9	1.316	-1.076
Reserves P9	Res. Maatschappelijke Zorg Leidse regio	718	
Reserves P9	Overig	-	-120
Maatschappelijke ondersteuning	Totaal	13.613	-6.919

Preventie verslaving, dak- en thuisloosheid

Deze kosten zijn gemaakt in het kader van een verbouwing aan een opvanglocatie voor Oekraïense Ontheemden. Dit wordt gefinancierd uit een specifieke uitkering, dit zijn de in het overzicht gepresenteerde baten.

Res. Oekraïne asielzoekers statushouders

De storting betreft het resultaat van Programma OSA, met name opgebouwd uit de overschotten op de daggelden. De storting wordt nog met 236.488 verhoogd als gevolg van een nagekomen boeking. De onttrekking bestaat uit 287.000 voor het uitvoeringskrediet Gooimeerlaan en 100.000 voor huisartsenzorg.

Reserve Sociaal Domein

De stortingen hebben vooral betrekking op positieve resultaten op sociaal domein vanuit de P&C producten 2024. De onttrekkingen hebben vooral betrekking op dekking voor de doordecentralisatie maatschappelijke zorg, voor zowel de Leidse regio, de specialistische als de regionale maatschappelijke zorg.

Res. Spec voorz maatsch zorg

Deze reserve fungeert als egaliseringsreserve voor de specialistische maatschappelijke zorg. In 2024 is deze reserve incidenteel ingezet t.b.v. het tekort in 2024 en tevens weer gevuld tot aan het vastgestelde plafond vanuit de reserve sociaal domein.

Res. Maatschappelijke Zorg Leidse regio

Deze reserve fungeert als egalisatiereserve voor de maatschappelijke zorg Leidse regio (betreft het Leidse aandeel). In 2024 is deze reserve incidenteel gevuld tot aan het vastgestelde plafond.

Programma 10

Exploitatie		Lasten	Baten
Inkomensvoorzieningen	Behandelen aanvragen part.wet, ioaw, ed	-	-1.774
Reserves		Stortingen	Onttrekkingen
Reserves P10	Reserve Sociaal Domeins P10	2.447	-1.280
Reserves P10	DZB bedrijfsreserve dzb-Leiden wsw	1.106	-1.106
Reserves P10	Overig	-	-96
Werk en inkomen	Totaal	3.553	-4.256

Behandelen aanvragen part.wet, ioaw, ed

Dit is een incidentele vrijval uit voorziening oninbaar van € 1.774.000 door een beter betaalgedrag van de bijstandsdebiteuren.

Reserve Sociaal Domein

Stortingen komen met name voort uit voordeel van € 2,0 miljoen op budget eenmalige energietoeslag en bestemming resultaat 2023.

De onttrekkingen waren met name nodig voor tijdelijke intensivering van € 420.000 op het armoedebled, tijdelijke intensivering van € 360.000 op Eerste Hulp Bij Geldzorgen (EHBG) en tijdelijke intensivering van € 300.000 op Bestaanszekerheid (beleidsakkoord).

DZB bedrijfsreserve dzb-Leiden wsw

De bedrijfsreserve DZB heeft als functie het opvangen van jaarlijkse fluctuaties in de bedrijfsvoering (egalisatiefunctie) en het oplossen van knelpunten in de bedrijfsvoering.

Algemene Dekkingsmiddelen en Overhead

Exploitatie		Lasten	Baten
Overhead	Overhead IDA	543	-
Exploitatie AD/OH	Overig	90	-
Reserves		Stortingen	Onttrekkingen
Reserves AD/OH	concernreserve	18.450	-13.968
Reserves AD/OH	Reserve afschrijvingen investeringen	14.311	-2.371
Reserves AD/OH	Reserve budgetoverheveling	13.680	-15.323
Reserves AD/OH	bedrijfsvoeringsreserve concern	-	-1.798
Reserves AD/OH	CR Reserve bedrijfsvoering Centrumregel.	1.249	-
Reserves AD/OH	Reserve bedrijfsvoering plankosten	1.215	-1.030
Reserves AD/OH	Reserve Sociaal Domein AD	557	-
Reserves AD/OH	Reserve egalisatie kapitaallasten CR	-	-504
Reserves AD/OH	Overige	237	-370
Algemene Dekkingsmiddelen en Overhead	Totaal	50.332	-35.365

Overhead IDA

Dit zijn eenmalige kosten voor het opschonen en stoppen van een softwareapplicatie

Concernreserve

De concernreserve dient als buffer voor de afdekking van niet-kwalificeerbare risico's en de egalisatie van het exploitatieresultaat.

Reserve afschrijvingen investeringen

Het dekken van de jaarlijkse kapitaallasten vanuit incidentele middelen.

Reserve budgetoverheveling

Het faciliteren van budgetoverhevelingen.

Bedrijfsvoeringsreserve concern

De onttrekkingen van deze reserve zijn gebaseerd op directie besluiten. Hiermee zijn de kosten van verschillende knelpunten in de bedrijfsvoering gedekt. Er is € 1,0 miljoen is ingezet voor de risicobijdrage van de Centrumregeling. Daarnaast zijn er diverse kleine knelpunten gedekt zoals Project Open Toegankelijke Overheid € 100.000, Project Business Continuity Management (BCM) € 130.000 en een aantal kleinere projecten/ knelpunten zoals projectleider (Veiligheid Publieke Taak) en een tijdelijke manager voor BMO.

CR Reserve bedrijfsvoering Centrumregel.

De Bedrijfsvoeringsreserve Centrumregeling heeft als functie het opvangen van jaarlijkse fluctuaties (egalisatiefunctie) en knelpunten in de bedrijfsvoering voor de werkzaamheden die binnen de centrumregeling vallen. Daarnaast kan de reserve worden ingezet voor het ontwikkelen van innovaties en aanpassingen in de bedrijfsvoering, voor zover die ten goede komen aan de dienstverlening in het kader van de centrumregeling.

Reserve bedrijfsvoering plankosten

Het dekken van de plankosten van projecten in de definitiefase en het egaliseren van fluctuaties in de exploitatie als gevolg van de plankostensystematiek.

Reserve Sociaal Domein

Het dekken van bijsturingsmaatregelen die (op termijn) leiden tot kostenreductie en opvangen van tekorten en overschotten in het sociaal domein.

Reserve egalisatie kapitaallasten

Egaliseren van verschillen tussen begrote en gerealiseerde kapitaallasten die in afzonderlijke boekjaren ontstaan binnen de centrumregeling bedrijfsvoering.

Structurele reservemutaties

Hieronder volgt een overzicht en toelichting op de structurele reservemutaties:

Reserve	Storting	Onttrekking
Reserve afschrijvingen investeringen		-534
Reserve Duurzame Stad P6	1.477	
Overig	254	-3
Totaal	1.731	-537

Reserve afschrijvingen investeringen

Dit zijn de onttrekkingen uit de reserve afschrijvingen investeringen voor de dekking van de afschrijvingslasten van investeringen.

Reserve Duurzame Stad

Het bekostigen van investeringen en uitgaven die om doelstellingen te realiseren op het gebied van verstedelijking, duurzame mobiliteit, energietransitie, klimaatadaptatie en biodiverse vergroening en circulaire economie en afval.

De reservestorting in deze reserve wordt op termijn omgezet in kapitaallasten.

3.5.6 Verantwoording wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Openbaarmakingsverplichting Wet Normering Topinkomens (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze sectoren zijn op basis van de WNT verplicht om bezoldigingsgegevens van topfunctionarissen openbaar te maken. Topfunctionarissen zijn diegenen die behoren tot het hoogste uitvoerende of toezichthoudende orgaan, of de laag daaronder, en in die rol verantwoordelijk zijn voor de gehele instelling of rechtspersoon. Bij gemeenten zijn in ieder geval de gemeentesecretaris en de griffier topfunctionarissen.

Daarnaast moeten bezoldigingsgegevens en eventuele ontslagvergoedingen van andere medewerkers met een dienstbetrekking worden vermeld, zodra de bezoldiging in totaal hoger is dan het bezoldigingsmaximum. ↴ Dit geldt ook voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. In dat geval wordt wel rekening gehouden met het aantal kalenderdagen en in welke deeltijdfactor de functionaris werkt.

Deze verantwoording 2024 is opgesteld op basis van de voor gemeenten en gemeenschappelijke regelingen geldende algemene WNT-maximum van € 233.000.

De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben, voor zover ons bekend, geen dienstbetrekking bij andere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn aangegaan vanaf van 1 januari 2024).

Naast de hieronder vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2024 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Gegevens 2024			
Organisatie	Gemeente Leiden	Gemeente Leiden	Gemeente Leiden
Naam	Vliet van P.M.	Leiden G.F.C. van	Slink A.M.
Functie	gemeente- secretaris	griffier	griffier (tijdelijk)
Functiegegevens			
aanvang en einde functievervulling in 2024	01-01 - 31-12	01-01 - 31-12	01-01 - 31-10
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	165.602	125.201	92.668
Beloningen betaalbaar op termijn	23.403	21.085	19.415
Bezoldiging	189.004	146.287	112.083
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	233.000	233.000	194.167
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2023			
Functiegegevens			
aanvang en einde functievervulling in 2023	01-01 - 31-12	01-01 - 31-12	01-01 - 31-12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking	ja	ja	ja

Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	157.431	117.338	121.283
Beloningen betaalbaar op termijn	22.588	20.287	16.535
Bezoldiging	180.020	137.624	137.818
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	223.000	223.000

3.6 Rechtmatigheidsverantwoording

3.6.1 Grondslagen voor de rechtmatigheidsverantwoording

Inleiding

De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld conform de stellige uitspraken van de commissie BBV in de Kadernota rechtmatigheid 2024. De commissie BBV geeft via de Kadernota rechtmatigheid haar visie over de invulling van het begrip rechtmatigheid in de rechtmatigheidsverantwoording van de decentrale overheden. Het begrip rechtmatigheid heeft betrekking op het voorwaarden criterium, het begrotingscriterium en misbruik en oneigenlijk gebruik criterium. In de Financiële Verordening 2023 van de gemeente Leiden worden deze criteria toegelicht en zijn nadere regels over deze criteria opgenomen. Ook in de paragraaf bedrijfsvoering worden deze criteria verder toegelicht.

Toetsing van de rechtmatigheid is sinds 2023 de verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders (hierna: het college). Hiervoor wordt de rechtmatigheidsverantwoording opgesteld. De externe accountant beoordeelt nog wel of de informatie van het college in de rechtmatigheidsverantwoording juist en volledig is.

De rechtmatigheidsverantwoording moet samen gelezen worden met de toelichting over de rechtmatigheidsverantwoording in de paragraaf bedrijfsvoering. In deze paragraaf wordt ook een toelichting gegeven op eventuele afwijkingen en welke maatregelen worden genomen om deze afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Regelgeving voor de rechtmatigheidsverantwoording

De rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen in de jaarrekening op basis van artikel 36 lid 3 van de Financiële Verordening 2023 van de gemeente Leiden. Hierin staat dat het college in de jaarstukken met de rechtmatigheidsverantwoording verantwoording aflegt over de naleving van de regels die relevant zijn voor het financiële reilen en zeilen van de gemeente. In het Controleprotocol 2023 van de gemeente Leiden zijn hierover nadere regels opgenomen.

Werkzaamheden ten grondslag aan de rechtmatigheidsverantwoording

De gemeenteraad heeft het Normenkader rechtmatigheid 2024 van de gemeente Leiden op 17 april 2025 met terugwerkende kracht vastgesteld. Het Normenkader rechtmatigheid 2024 van de gemeente Leiden betreft de inventarisatie van de relevante regelgeving voor de jaarlijks rechtmatigheidscontrole door het college. Het operationaliseren van het normenkader is een taak van het college en mondt mede uit in een toetsingskader per interne rechtmatigheidscontrole. De kaders voor de interne rechtmatigheidscontroles zijn vastgelegd in het Algemeen controleplan 2024 van de gemeente Leiden. De uitkomst van de interne rechtmatigheidscontroles (inclusief aanvullende analyses op de bovengenoemde criteria) vormt de basis voor de uitspraak van het college over de rechtmatigheid in de rechtmatigheidsverantwoording.

3.6.2 Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen.

Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium.

In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de

waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 17 april 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% (maximaal 3) van de totale (begrote) lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 8.367.810. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota rechtmatigheid 2024 van de Commissie BBV van oktober 2024.

Bevinding

Het college stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen bedrag € 2.788.424 bedraagt. Dit is lager dan de daarvoor gestelde grens van € 8.367.810. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het college overigens een bedrag van € 1.060.000 acceptabel op basis van door de gemeenteraad vastgestelde afspraken.

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie het onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen. De gemeenteraad heeft daarnaast aanwijzingen gegeven over zaken waarover de gemeenteraad in het kader van de financiële rechtmatigheid geïnformeerd wil worden in de paragraaf bedrijfsvoering.

3.7 SISA-verantwoording

3.7.1 SISA-tabel

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 7-01-2025							
Verstrekker	Uitkeringcode	Specifieke uitkering juridische grondslag ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A20	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme 2023-2025 Gemeenten	Beschikingskenmerk	Naam taak/project	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per taak/project (Ja/Nee)	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per taak/project	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per taak/project incl. Sisa tussen medeoverheden
			Aard controle n.v.t. Indicator: A20/01	Aard controle n.v.t. Indicator: A20/02	Aard controle D1 Indicator: A20/03	Aard controle R Indicator: A20/04	Aard controle R Indicator: A20/05
			1 4338675	Generieke preventie-projecten	Ja	€ 47.600	€ 95.200
			2 4338675	Generieke preventie-projecten	Nee	€ 0	€ 0
			3 4338675	Generieke preventie-projecten	Ja	€ 36.620	€ 91.278
			4				
			Kopie Beschikingskenmerk	Kopie Naam taak/project	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per taak/project - bij Ja is indicator 09 verplicht	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens activiteitenplan per taak/project	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: A20/06	Aard controle n.v.t. Indicator: A20/07	Aard controle n.v.t. Indicator: A20/08	Aard controle n.v.t. Indicator: A20/09	Aard controle n.v.t. Indicator: A20/10
			1 4338675	Generieke preventie-projecten	Nee		Ja
			2 4338675	Generieke preventie-projecten	Ja	Project is niet doorging. Dit is doorgevoerd aan het ministerie	Ja
JenV	A31	Regeling specifieke uitkering ter voorkoming van jeugdcriminaliteit 2024 Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in jaar T (Ja/Nee)	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator 'nee' is ingevuld	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
			Aard controle R Indicator: A31/01	Aard controle n.v.t. Indicator: A31/02	Aard controle n.v.t. Indicator: A31/03	Aard controle n.v.t. Indicator: A31/04	
			€ 77.289	€ 77.289	Nee	De middelen worden besteed aan een projectcoördinator die haar werkzaamheden ook in 2025 voortzet. De overige middelen/projecten starten pas in 2025	
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp oedeoerden toeslagenproblematiek Gemeenten	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T)	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedragen voor a, b, d en f (Ja/Nee) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2	Normbedragen voor e (Ja/Nee) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			Aard controle D2 Indicator: B2/01	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/03	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05
			47	68	Ja	Ja	Nee
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/06	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07			
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/08	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/09	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/10	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/11	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/12
			€ 273.778	€ 400.095			
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/14	Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/15	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/16	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/17	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal PVA's (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/18
			€ 10.557	€ 694.537	€ 167.743	€ 240.571	€ 686.809
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/20	Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden) cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/21	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprenken (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/22	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprenken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/23	Totaal Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling Aard controle n.v.t. Indicator: B2/24
			€ 123.480	€ 624.480	€ 0	€ 0	€ 662.367
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gederde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen Aard controle R Indicator: C62/01	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C62/02			
BZK	C82	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: C82/01	Bedrag doorgeschoven naar t+1 Aard controle R Indicator: C82/02	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert Aard controle n.v.t. Indicator: C82/03	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de informatiepunten in de gemeente behandeld is Aard controle n.v.t. Indicator: C82/04	Aantal gebruikte leermiddelen Aard controle n.v.t. Indicator: C82/05
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2025 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) Aard controle R Indicator: D8/01	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) Aard controle n.v.t. Indicator: D8/02	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bewegende gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) Aard controle n.v.t. Indicator: D8/03	Correctie besteding (jaar T-1) Aard controle R Indicator: D8/04	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Aard controle R Indicator: D8/05
			€ 1.658.507	€ 682.144	€ 553.962	€ 0	€ 1.278.263
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedraa Aard controle n.v.t. Indicator: D8/07	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Bedraa Aard controle n.v.t. Indicator: D8/09	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedraa Aard controle R Indicator: D8/10	
			1				
			2				
			100				
OCW	D10	Volwasseneneducatie	Verstrekte uitkering (jaar T) (inclusief eventuele prijsbijstelling) Aard controle R Indicator: D10/01	Reservering educatie voorgaand jaar (jaar T-1) [beschikking OCW] Aard controle R Indicator: D10/02	Totaal beschikbare middelen educatie (jaar T) Aard controle R Indicator: D10/03	Besteding (jaar T) van educatie Aard controle R Indicator: D10/04	Reservering besteding van educatie in (jaar T) voor volgende kalenderjaar (jaar T+1) Bij lagere besteding dan beschikbare middelen Aard controle R Indicator: D10/05
			€ 2.182.142	€ 515.890	€ 2.698.031	€ 2.154.586	€ 543.445
			Onderbesteding jaar T				
			Automatisch berekend Aard controle n.v.t. Indicator: D10/07				
			€ 0				
OCW	D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contact gemeente Aard controle R Indicator: D11/01	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: D11/02	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: D11/03		

OCW	D12	Regionale meld- en coördinatiefunctie Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2025 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle R Indicator: D12/01	Aard controle R Indicator: D12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D12/03				
			€ 1.151.166	€ 0	Ja				
OCW	D12A	Regionaal programma voortijdig schoolverlaten Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2025 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente	Besteding aan contactschool (jaar T)	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch ingevuld)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator: D12A/01	Aard controle R Indicator: D12A/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D12A/03	Aard controle R Indicator: D12A/04	Aard controle n.v.t. Indicator: D12A/05		
			€ 0	€ 519.923	€ 519.923	€ 0	Nee		
OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra uur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs				
			Aard controle R Indicator: D14/01	Aard controle R Indicator: D14/02	Aard controle R Indicator: D14/03				
			€ 381.792	€ 0	€ 130.792	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Opgebouwde reserve (jaar T)		Aard controle n.v.t. Indicator: D14/07		
			Aard controle R Indicator: D14/04	Aard controle R Indicator: D14/05	Aard controle R Indicator: D14/06				
			€ 0	€ 622.902	€ 110.170	Nee			
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs			
			Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08	Aard controle R Indicator: D14/09	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/10	Aard controle R Indicator: D14/11			
			1						
			2						
10									
OCW	D21	Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur	Naam instelling of samenwerkingsverband	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Cumulative besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D21/01	Aard controle R Indicator: D21/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D21/03	Aard controle n.v.t. Indicator: D21/04	Aard controle n.v.t. Indicator: D21/05		
			diversen	€ 200.422	€ 899.000	Ja			
			1						
			2						
55									
OCW	D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschouwe educatie aan ontheemde ouders	Correctie besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T-1)	Cumulative besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle R Indicator: D22/01	Aard controle n.v.t. Indicator: D22/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D22/03				
			€ 0	€ 63.000	Ja				
			1						
2									
100									
OCW	D23	Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen	Beschikkingnummerreferentienu mmer	Aard van de activiteit besteding (jaar T)	Besteding (jaar T)	Indien van toepassing: bedrag dat wordt meegenomen van 2024 naar 2025.	Aard van de activiteit Cumulative besteding (t/m jaar T)	Cumulative besteding (t/m jaar T)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: D23/01	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/02	Aard controle R Indicator: D23/03	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/04	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/05	Aard controle n.v.t. Indicator: D23/06	
			1	SB230138	c) De doorontwikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorziening	€ 0	€ 220.000	c) De doorontwikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorziening	€ 0
			2	SB240168	c) De doorontwikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorziening	€ 0	€ 220.000	c) De doorontwikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorziening	€ 0
			100						
			Eindverantwoording (Ja/Nee)						
OCW	D28	Impuls jongeren en talent	Naam instelling of samenwerkingsverband	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Cumulative besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D28/01	Aard controle R Indicator: D28/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D28/03	Aard controle n.v.t. Indicator: D28/04	Aard controle n.v.t. Indicator: D28/05		
			1	mt	€ 0	€ 0	Nee	Nog geen bestedingen, de aanvragen lopen nog.	
OCW	D29	Waarden Vanuit Het Levend Geheugen	Projectnaam	Besteding (jaar T)	Project afgerond in jaar 2025 (Ja/Nee)	Eventuele toelichting op niet afgerond projectactiviteiten			
			Aard controle n.v.t. Indicator: D29/01	Aard controle n.v.t. Indicator: D29/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D29/03	Aard controle n.v.t. Indicator: D29/04			
			Waarden vanuit het levend geheugen	0	Nee	Trekker van het project is niet meer werkzaam voor de gemeente en daardoor duurt het wat langer.			
IenW	E44	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027	Beschikkingnummer	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulative besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Besteding (jaar T) ten laste van cofinanciering	Besteding (t/m jaar T) cofinanciering cumulatief	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44/01	Aard controle R Indicator: E44/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/03	Aard controle R Indicator: E44/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/06	
			1	IENW/BSK-2021/213742	€ 62.099	€ 100.000	€ 142.863	€ 218.466	Nee
			2	IENW/BSK-2021/213742	€ 77.649	€ 120.000	€ 292.703	€ 377.419	Nee
			3	IENW/BSK-2021/213742	€ 0	€ 80.000	€ 0	€ 225.151	Nee
			4	IENW/BSK-2021/213742	€ 0	€ 95.000	€ 0	€ 225.814	Nee
			5	IENW/BSK-2021/213742	€ 0	€ 55.000	€ 0	€ 160.544	Nee
			6	IENW/BSK-2021/213742	€ 0	€ 201.250	€ 0	€ 676.600	Nee
			7	IENW/BSK-2021/213742	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			8	IENW/BSK-2023/379653	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			9	IENW/BSK-2023/63498	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			10	IENW/BSK-2023/63498	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			Kopie beschikkingnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel				
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/09				
			1	IENW/BSK-2021/213742	Noorderkwartier Oost - Aanleggen drainage en infiltratiesysteem	Ja			
			2	IENW/BSK-2021/213742	Vogelwijk-Raadsheerenbuurt - Aanleggen drainage en infiltratiesysteem	Ja			
			3	IENW/BSK-2021/213742	Professorenwijk - Aanleggen drainage en infiltratiesysteem	Ja			
			4	IENW/BSK-2021/213742	Langegracht - Aanleggen drainage en infiltratiesysteem	Ja			
			5	IENW/BSK-2021/213742	Houtkwartier - Aanleggen drainage en infiltratiesysteem	Ja			
			6	IENW/BSK-2021/213742	Gasthuiswijk - Retentiesysteem om grondwater te reguleren	Ja			
7	IENW/BSK-2021/213742	Deel doorbelast aan overige gemeenten	Nee						
8	IENW/BSK-2023/379653	Beschikking is doorbelast aan overige gemeenten.	Nee						
9	IENW/BSK-2023/63498	Waterberging/infiltratie: realiseren groene parkeerplaatsen westvond	Nee						
10	IENW/BSK-2023/63498	Waterberging/ vergrote wateroppervlakte/ oppervlakkige afvoer	Nee						
Kopie beschikkingnummer	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) t/m SiSa tussen medeoverheden	Correctie cofinanciering (jaar T-1) t/m SiSa tussen medeoverheden						
Aard controle n.v.t. Indicator: E44/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/12	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/13						
1	IENW/BSK-2021/213742	Nee	€ 0	€ 0					
2	IENW/BSK-2021/213742	Nee	€ 0	€ 0					
3	IENW/BSK-2021/213742	Nee	€ 0	€ 0					

			5 IENW/BSK-2021/213742	Nee	€ 0	€ 0			
			6 IENW/BSK-2021/213742	Nee	€ 0	€ 0			
			7 IENW/BSK-2021/213742	Nee	€ 0	€ 0			
			8 IENW/BSK-2023/379653	Nee	€ 0	€ 0			
			9 IENW/BSK-2023/63498	Nee	€ 49.563	€ 99.127			
			10 IENW/BSK-2023/63498	Nee	€ 49.563	€ 99.127			
IenW	E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	Beschikkingnummer / en projectnaam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj)	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj)	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E53/01	Aard controle R Indicator: E53/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/06	
			1 SPUKSLA-23-03524944	€ 13.490	€ 13.490	1-6-2023	31-12-2025	Nee	
			2 SPUKSLA-21-01264551	€ 71.447	€ 104.366	1-5-2021	1-10-2022	Ja	
			Kopie beschikkingnummer / naam	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: E53/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/09				
			1 SPUKSLA-23-03524944	mt	Nee				
			2 SPUKSLA-21-01264551	mt	Ja				
IenW	E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T) per project	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie Jaar T-1 per project t/m SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E83/01	Aard controle R Indicator: E83/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E83/03	Aard controle R Indicator: E83/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E83/05		
			1 Botermarkt, Breststraat 126	€ 0	Nee	€ 0	€ 195.296		
			2 Herensingel 27C	3295	Nee	€ 0	€ 23.833		
			3 Rooseveltstraat 7-9	17605	Nee	€ 0	€ 25.150		
			4 Roomburg - de Buif	€ 20.175	Nee	€ 0	€ 148.895		
			Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan.	Optionele toelichting: Verplicht als bij 07 nee is ingevuld	Project afgerond (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E83/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E83/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E83/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E83/09			
			1 Botermarkt, Breststraat 126	Ja	Nee				
			2 Herensingel 27C	Ja	Nee				
			3 Rooseveltstraat 7-9	Ja	Nee				
			4 Roomburg - de Buif	Ja	Nee				
			Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: E83/10						
			Nee						
IenW	E104	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur	Beschikkingnummer	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1)	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E104/01	Aard controle R Indicator: E104/02	Aard controle R Indicator: E104/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/06	
			1 IENW/BSK-2023/127287	€ 0	€ 0	€ 0	0	0	
			Kopie beschikkingnummer	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E104/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/10			
			1 IENW/BSK-2023/127287	0	0	Nee			
			Naam infrastructuur voorziening	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1) per infrastructuurle voorziening. Geldt alleen voor SiSa 2023 of SiSa 2024	Totale besteding (jaar T) per infrastructuurle voorziening	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) per infrastructuurle voorziening	Infrastructuurle voorziening afgerond? (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E104/11	Aard controle R Indicator: E104/12	Aard controle R Indicator: E104/13	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/14	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/15		
			1 Willem de Zwijgerlaan/ De Zwijger	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	E108	Studiekosten Startfase MIRT-Verkenning Oude Lijn	Activiteiten uitgevoerd jaar T-1 (Ja/Nee)?						
			Aard controle R Indicator: E108/01						
			Ja						
IenW	E110	Tijdelijke regeling specifieke uitkering mobiliteitspakketten ten behoeve van woningbouw	Beschikkingnummer	Totale besteding (t/m jaar T-1)	Totale besteding (jaar T)	Correctie besteding (jaar T-1) t/m aan andere medeoverheden overgeboekte middelen	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E110/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E110/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E110/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E110/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E110/05		
			IENW/BSK-2024/194277	€ 1.411.968	€ 3.775.401	€ 0	€ 5.187.369		
			Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
			Aard controle D1 Indicator: E110/06	Aard controle D1 Indicator: E110/07	Aard controle D1 Indicator: E110/08	Aard controle D1 Indicator: E110/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E110/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E110/11	
			1.766	1.571	1.464	1.385	Nee	Ja	
			Naam mobiliteitsmaatregel	Totale besteding (t/m jaar T-1) per mobiliteitsmaatregel	Totale besteding (jaar T) per mobiliteitsmaatregel	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) per mobiliteitsmaatregel	Mobiliteitsmaatregel afgerond (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E110/12	Aard controle R Indicator: E110/13	Aard controle R Indicator: E110/14	Aard controle n.v.t. Indicator: E110/15	Aard controle n.v.t. Indicator: E110/16		
			1 Realisatie kruising Goormerlaan Groenordfase 2	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			2 Herinrichting Schipholweg - Oost	€ 1.411.968	€ 3.775.401	€ 5.187.369			
			3 Herinrichting Vondellaan Oost	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			4 Herinrichting Parmentierweg en Marislaan	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	E111	Regeling stimulering schoon en emissieloos bouwen voor medeoverheden	Beschikkingnummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E111/01	Aard controle R Indicator: E111/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E111/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E111/04			
			1 SPUK-SEB24-03731751	€ 12.350	€ 12.350	Ja			
IenW	E113	Tijdelijke regeling uitkering bodemopgaven 2024-2030	Besteding (jaar T) binnen werkvoorraad	Is er sprake van SiSa tussen medeoverheden (ja/nee)	Correctie (Jaar T-1) werkvoorraad t/m SiSa tussen medeoverheden	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) binnen werkvoorraad	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator: E113/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E113/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E113/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E113/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E113/05		
			€ 0	Nee	€ 0	€ 0	Nee		
E2	F20	Regeling specifieke uitkering Impulsaanpak winkelgebieden	Beschikkingnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Toelichting afwijking besteding (jaar T) conform projectplan	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cofinanciering (jaar T)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: F20/01	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/02	Aard controle R Indicator: F20/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/05	Aard controle R Indicator: F20/06	
			1 SPUKW24-03698070	Versterking van het hart van het Leidse kernwinkelsgebied	€ 0		€ 0	€ 0	
			Kopie beschikkingnummer	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal verblijfsobjecten binnen panden waarvan realisatie renovatie/transformatie gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee)	Cumulatief aantal verblijfsobjecten binnen panden waarvan realisatie sloop-nieuwbouw gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee)	Aantal verblijfsobjecten binnen panden waarvan realisatie sloop-nieuwbouw gerealiseerd (t/m jaar T)	Cumulatief aantal verblijfsobjecten binnen panden sloop-nieuwbouw gerealiseerd (t/m jaar T)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: F20/07	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/08	Aard controle D1 Indicator: F20/09	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/10	Aard controle D1 Indicator: F20/11	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/12	
			1 SPUKW24-03698070	Realisatie fasering verloopt conform projectplan (ja/nee)	Ja	0	Ja	0	
			Kopie beschikkingnummer	Toelichting (verplicht indien bij indicator F20/14 'Nee' is ingevuld)	Samenwerkingsovereenkomst aanwezig (ja/nee)	Eindverantwoording (ja/nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: F20/13	Aard controle D1 Indicator: F20/14	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/15	Aard controle D2 Indicator: F20/16	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/17		
			1 SPUKW24-03698070	Ja	Nee	Nee	Nee		
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2024	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente L1 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Riak) Gemeente L1 Participatiewet (PW)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Riak) Gemeente L2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Baten (jaar T) IOAZ Gemeente L3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Riak) Gemeente L3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	

			Activiteiten	Totale werkelijke berekende uitkering per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Dienstverlening door derden	Toelichting
			Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/04	Aard controle R Indicator: H4/05	Aard controle R Indicator: H4/06	Aard controle R Indicator: H4/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08
			1 Investeringen - Onroerende zaken	€ 811.495	€ 811.495	€ 0	€ 0	
			2 Investeringen Roerende zaken	€ 44.579	€ 0	€ 44.579	€ 0	
			3 Voorziening groot onderhoud sportaccommodaties	€ 196.144	€ 196.144	€ 0	€ 0	
			4 Contract- en dagelijks onderhoud gymlokalen	€ 30.388	€ 30.388	€ 0	€ 0	
			5 Groot onderhoud gymzalen	€ 7.902	€ 7.902	€ 0	€ 0	
			6 Programma: Cultuur, sport en recreatie - Beleidsterrein: Sport - Prestatie: Exploiteren gem sportaccommodaties en Prestatie: Ondersteunen van verenigingen	€ 73.330	€ 0	€ 0	€ 73.330	
			7 Programma: Cultuur, sport en recreatie - Beleidsterrein: Sport - Prestatie: Exploiteren gem sportaccommodaties en Prestatie: Ondersteunen van verenigingen	€ 632.619	€ 0	€ 632.619	€ 0	
			8 Programma: Cultuur, sport en recreatie - Beleidsterrein: Sport - Prestatie: Exploiteren gem sportaccommodaties	€ 138.499	€ 138.499	€ 0	€ 0	
VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)			
			Aard controle R Indicator: H12/01	Aard controle R Indicator: H12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03			
			€ 0	€ 118.517	Ja			
VWS	H26	Regeling specifieke uitkering randvoorwaardelijke functies jeugdhulp	Projectnummer	Gedurende jaar T zijn de activiteiten verricht in het kader van de randvoorwaardelijke functie waarvoor de uitkering is ontvangen? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2024	Eindverantwoording? (Ja/Nee)	Optionele toelichting (verplicht in te vullen indien indicator 2 met "nee" is ingevuld)
			Aard controle n.v.t. Indicator: H26/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H26/02	Aard controle R Indicator: H26/03	Aard controle R Indicator: H26/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H26/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H26/06
			1 1044454	Ja	€ 886.001	€ 1.772.002	Nee	
			Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: H26/07					
			Ja					
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Naam onderdeel	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) per onderdeel	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) per onderdeel	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)?	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/02	Aard controle R Indicator: H30/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06
			1 Lokaal Sportakkoord	€ 82.326	€ 156.163	€ 219.789	Ja	Ja
			2 Brede regeling combinatiefuncties	€ 563.609	€ 489.285	€ 911.370	Ja	Ja
			3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 126.655	€ 126.655	€ 248.239	Ja	Ja
			4 Klantwiel Start	€ 101.325	€ 83.920	€ 138.370	Ja	Ja
			5 Mentale Gezondheid	€ 31.664	€ 74.974	€ 105.727	Ja	Ja
			6 Aanpak overgewicht en obesitas	€ 110.823	€ 110.822	€ 217.208	Ja	Ja
			7 Valpreventie	€ 300.806	€ 323.241	€ 506.312	Ja	Ja
			8 Leefomgeving	€ 63.328	€ 100.865	€ 100.865	Ja	Ja
			9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 15.832	€ 0	€ 0	nvt	nvt
			10 Versterken sociale basis	€ 227.880	€ 234.793	€ 540.121	Ja	Ja
			11 Maatschappelijk	€ 63.328	€ 63.327	€ 124.119	Ja	Ja
			12 Eén tegen eenzaamheid	€ 63.328	€ 60.000	€ 120.792	Ja	Ja
			13 Welzijn op recept	€ 60.161	€ 67.751	€ 57.751	Ja	Ja
			14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 15.832	€ 15.198	€ 30.396	Ja	Ja
			15 Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 46.229	€ 57.049	€ 100.333	Ja	Ja
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Nee					
VWS	H35	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026	Beschikkingnummer	Zijn activiteiten verricht zoals vermeld in artikel 3 van de regeling (jaar T) (Ja/Nee)	Is meegewerkt aan monitoring zoals gesteld in artikel 7 lid 2 in de regeling (jaar T) (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering	Correcties besteding (T-1) inclusief uitvoering door medeoverheden vanaf Sisa 2024	Eindverantwoording (jaar T) (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: H35/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H35/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H35/03	Aard controle R Indicator: H35/04	Aard controle R Indicator: H35/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H35/06
			1 IZA23n17	Ja	Ja	€ 0	€ 4.000	Ja
			2 I045467	Ja	Ja	€ 2.670.639	€ 0	Ja
VWS	H37	Regeling specifieke uitkering niet beoogde kosten jeugdzorg vanwege verblijf in gemeente	Gedurende het jaar T-1 en T-2 zijn activiteiten i.a.v. niet beoogde jeugdzorgkosten verricht waar de uitkering voor is ontvangen? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T-2)	Besteding (jaar T-1)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)	Toelichting	
			Aard controle n.v.t. Indicator: H37/01	Aard controle R Indicator: H37/02	Aard controle R Indicator: H37/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H37/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H37/05	
			Ja	€ 0	€ 624.135	Ja	De gerealiseerde zorg heeft inmiddels betrekking op 2023	
VRO	J9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	Projectnaam/nummer	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met financiering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee)	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: J9/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/02	Aard controle D1 Indicator: J9/03	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/04	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/06
			1 Lammerschansstrip - eerste tranche	Ja	Ja	1.738	567	444
			2 Campus Stationsgebied	Nee	Nee	0	0	0
			3 De Zwijger	Nee	Nee	0	0	0
			Kopie projectnaam/nummer	Uitvoering WBI-maatregelen loopt conform financiering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Opbrengsten (jaar T)	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: J9/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/08	Aard controle R Indicator: J9/09	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/10	Aard controle R Indicator: J9/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/12
			1 Lammerschansstrip - eerste tranche	Nee	€ 445.491	€ 1.238.909	€ 0	€ 0
			2 Campus Stationsgebied	Nee	€ 5.919.371	€ 8.938.069	€ 0	€ 0
			3 De Zwijger	Nee	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie projectnaam/nummer	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Toelichting afwijking(en)	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: J9/13	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/14	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/15	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/16		
			1 Lammerschansstrip - eerste tranche	Ja	Project LEAD bouw fase 1 is nog niet in aanbouw gegaan, er is uitstel gevraagd bij het RVO voor deze start bouw.	Nee		
			2 Campus Stationsgebied	Ja	Er is uitstel gevraagd voor de startbouw van de eerste woningen, deze is goedgekeurd. Er is bij BZK gemeld dat de eerste paal een jaar later wordt (december 2025) en zijn hierover ambtelijk met hen in gesprek. Voor de zomer moet de gemeente het wijzigingsverzoek hebben ingediend en BZK moet dan akkoord gaan met een latere start bouw.	Nee		
			3 De Zwijger	Ja		Nee		
VRO	J55	Aanpak energiaremoede	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruikte energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemeoede kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruikte energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemeoede kosten
			Aard controle n.v.t. Indicator: J55/01	Aard controle R Indicator: J55/02	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/03	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/04	Aard controle R Indicator: J55/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/06
			S37	€ 59.485	€ 140.162	247	€ 150.268	€ 237.313

			Het aantal huishoudens dat ondersteuning – bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemeoede kosten			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J55/07	Aard controle R Indicator: J55/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/09			
			694	€ 377.884	€ 1.175.383			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energie rekening tot gevold.	Het aantal overige energieverlagingen/verlagingen maatregelen
			Aard controle n.v.t. Indicator: J55/10	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/12	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/13	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/14	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/15
			1.593	2.037	147	147	784	28
VRO	J56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	Beschikingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: J56/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/02	Aard controle R Indicator: J56/03	Aard controle R Indicator: J56/04	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/06
			1.214-2021-02726347	Groenendaal 25	€ 194.787	€ 375.001	76	0
			2.114-2021-02275776	Nieuwe maatschappelijke opvang Energiepark	€ 0	€ 0	0	0
			Kopie Projectnaam	Opbrengsten jaar T	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn overnederd (t/m jaar T) (Ja/Nee)	De uitvoering loopt volgens de planning (Ja/Nee)	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: J56/07	Aard controle R Indicator: J56/08	Aard controle R Indicator: J56/09	Aard controle R Indicator: J56/10	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/12
			1. Groenendaal 25	€ 0	€ 0	Ja	Nee	Ja
			2. Nieuwe maatschappelijke opvang Energiepark	€ 0	€ 0	Ja	Nee	Ja
			Kopie Projectnaam	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet?			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J56/13	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/14	Aard controle n.v.t. Indicator: J56/15			
			1. Groenendaal 25	Nee	Ja			
			2. Nieuwe maatschappelijke opvang Energiepark	Ja	Nee			
VRO	J94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T), in C94/06 t/m C94/08 opgesplitst	Het totaal aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen dat voldoet aan artikel 6, eerste lid, onderdeel a	Het aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300	Bedrag dat van de vijfde kolom van bijlage II besteed is aan de- het-zelfmaatregelen, inclusief activiteiten als bedoeld in artikel 2, derde lid (zoals ondersteuning vanuit gemeente) (alleen van toepassing voor tranche 2).	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a
			Aard controle n.v.t. Indicator: J94/01	Aard controle R Indicator: J94/02	Aard controle D1 Indicator: J94/03	Aard controle D1 Indicator: J94/04	Aard controle R Indicator: J94/05	Aard controle R Indicator: J94/06
			1. LA02-03506148	€ 128.294	67	2	€ 0	€ 0
			2. LA02-03760756 27-04-2023	€ 0	0	0	€ 0	€ 0
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan de energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J94/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J94/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J94/09			
			1. € 43.013	€ 85.271	Nee			
			2. € 0	€ 0	Nee			
VRO	J105	Regeling specifieke uitkering startbouwpuls	Projectnummer	Aantal woningen waarvan de bouw is gestart cumulatief (t/m jaar T)	Algesproken datum van start bouw gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Aantal woningen dat is gerealiseerd cumulatief (t/m jaar T)	Algesproken datum van oplevering gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen
			Aard controle n.v.t. Indicator: J105/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J105/02	Aard controle D1 Indicator: J105/03	Aard controle n.v.t. Indicator: J105/04	Aard controle D1 Indicator: J105/05	Aard controle R Indicator: J105/06
			1. 205	Ja	0	0	N.v.t.	€ 1.421.400
			2. 151	Ja	0	0	N.v.t.	€ 0
			3. 0	Nee	0	0	N.v.t.	€ 0
			4. 780	Ja	0	0	N.v.t.	€ 2.497.567
			Kopie projectnummer	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Tweelichting afwijking(en) van datum start bouw, datum van oplevering en/of prijscategorieën woningen	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Algesproken aandeel van betaalbare woningen gehaald? (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: J105/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J105/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J105/09	Aard controle n.v.t. Indicator: J105/10	Aard controle n.v.t. Indicator: J105/11	Aard controle D1 Indicator: J105/12
			1. € 1.421.400	Ja	Ja	186	Ja	Ja
			2. € 0	Ja	Ja	119	Ja	Ja
			3. € 0	N.v.t.	N.v.t.	0	N.v.t.	N.v.t.
			Vertraging start bouw van afstemming verving kabels door exploitant KPN, alvorens met de bouw gestart kan worden. Uitsluit van start bouw is bespeld.	€ 0	€ 0	420	Ja	Ja
			4. € 2.497.567	Ja	Ja	420	Ja	Ja
			Kopie projectnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: J105/13	Aard controle n.v.t. Indicator: J105/14				
			1. Nee					
			2. Nee					
			3. Nee					
			4. Nee					
VRO	J106	Tijdelijke regeling specifieke uitkering gebiedsbudget	Beschikingsnummer	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			Automatisch berekend	Automatisch berekend	Automatisch berekend			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J106/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J106/02	Aard controle n.v.t. Indicator: J106/03			
			2023-0000697096	€ 1.118.633	€ 1.118.633			
			Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T)		
			Aard controle D1 Indicator: J106/04	Aard controle D1 Indicator: J106/05	Aard controle D1 Indicator: J106/06	Aard controle D1 Indicator: J106/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J106/08	
			1.766	1.571	1.464	1.385	Nee	
			Naam gebiedsmaatregel	Besteding (jaar T) per gebiedsmaatregel	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per gebiedsmaatregel	Gebiedsmaatregel afgerond (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: J106/09	Aard controle R Indicator: J106/10	Aard controle n.v.t. Indicator: J106/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J106/12		
			1. Stationsplein en Stationsweg	€ 0	€ 0	Nee		
			2. Groene Hartlijn LBSP fase 2	€ 1.118.633	€ 1.118.633	Nee		
VRO	J1178	Regeling specifieke uitkering versnelling natuurinclusief isoleren	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Besteding (jaar T)	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: J1178/01	Aard controle R Indicator: J1178/02	Aard controle R Indicator: J1178/03			
			030008 Provincie Zuid-Holland	€ 0	€ 0			
			Kopie provinciecode	Status SMP (nog niet gestart/in ontwikkeling/afgerond)	Gebruik van pre-SMP (Ja/Nee)	Verwachte opleverdatum SMP(dd/mm/ll)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: J1178/04	Aard controle D2 Indicator: J1178/05	Aard controle D2 Indicator: J1178/06	Aard controle D2 Indicator: J1178/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J1178/08	
			030008 Provincie Zuid-Holland	in ontwikkeling	Nee	31-12-2027	Nee	
VRO	J122	RIONET – VKLS en BRO	Besteding (jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: J122/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J122/02				
			€ 194.212	Ja				
VRO	J209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	Beschikingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)

			Aard controle n.v.t. Indicator: J209/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J209/02	Aard controle R Indicator: J209/03	Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023	Aard controle n.v.t. Indicator: J209/04	Aard controle D2 Indicator: J209/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J209/06
			1 RHA2022-03320489	Goedmeerslaan 25	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 0,75	
			2 RHA2022-03320117	Trien Semlerstraat	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0,0	
			3 RHA2023-03499301	Alrine - Houlaan	€ 680.000	€ 680.000	€ 680.000	€ 0,0	
			4 RHA2022-03313520	Mary Zeldernustweg 18	€ 0	€ 112.000	€ 112.000	€ 0,0	
			Rope Projectnaam	Aantal volledig gerealiseerde woningunits (t/m jaar T)	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee)	Zelfstandige uitvoering (ja/nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: J209/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J209/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J209/09	Aard controle R Indicator: J209/10	Aard controle n.v.t. Indicator: J209/11		
			1 Goedmeerslaan 25	0	Nee	Ja	Nee		
			2 Trien Semlerstraat	0	Nee	Ja	Nee		
			3 Alrine - Houlaan	80	Ja	Ja	Ja		
			4 Mary Zeldernustweg 18	16	Ja	Ja	Ja		
VRO	J2108	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
		Sisa tussen medeoverheden	Aard controle n.v.t. Indicator: J2108/01	Aard controle R Indicator: J2108/02	Aard controle R Indicator: J2108/03	Aard controle n.v.t. Indicator: J2108/04	Aard controle n.v.t. Indicator: J2108/05	Aard controle n.v.t. Indicator: J2108/06	
			1 030008 Provincie Zuid-Holland	€ 47.134	€ 5.237,0	0	Nee		
KGG	K28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	
			Aard controle R Indicator: K28/01	Aard controle R Indicator: K28/02	Aard controle R Indicator: K28/03	Aard controle n.v.t. Indicator: K28/04	Aard controle R Indicator: K28/05	Aard controle n.v.t. Indicator: K28/06	
			€ 2.752.254	€ 1.116.093	€ 772.469	€ 8.151.593	€ 371.787	€ 638.462	
			Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: K28/07						
			Nee						
AenM	M16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Vul in totaal te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T)	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van M16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder M16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) van uitvoering ten behoeve van de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (GOO en POO)	
		Gemeenten	Aard controle R Indicator: M16/01	Aard controle R Indicator: M16/02	Aard controle n.v.t. Indicator: M16/03	Aard controle R Indicator: M16/04	Aard controle R Indicator: M16/05	Aard controle R Indicator: M16/06	
			€ 12.368.604	€ 0	€ 0	€ 4.106.643	€ 526.436	€ 937.678	
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen GOO en POO (jaar T)	Totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is oedaan (POO) (jaar T)	Totaal bedrag ontvangen eigen bijdrage van ontheemden GOO (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)		
			Aard controle R Indicator: M16/07	Aard controle R Indicator: M16/08	Aard controle R Indicator: M16/09	Aard controle n.v.t. Indicator: M16/10	Aard controle n.v.t. Indicator: M16/11		
			€ 7.181	€ 55.660	€ 0	€ 18.002.202	€ 38.559.786		

3.8 Overzicht per taakveld

Om tot betrouwbare informatie voor interne sturing en externe vergelijkbaarheid te komen, wordt een uniforme indeling in taakvelden voorgeschreven, waaraan de bijbehorende baten en lasten worden toegerekend.

Hoofdtakveld	Taakveld		Lasten	Baten
Bestuur en ondersteuning	0.1	Bestuur	8.136.100,26	94.657,83
	0.10	Mutaties reserves	122.673.723,94	186.959.753,57
	0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	24.514.309,82	-
	0.2	Burgerzaken	13.020.913,76	4.330.506,71
	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.809.201,26	-60.520.290,02
	0.4	Overhead	88.749.218,05	15.428.779,86
	0.5	Treasury	-396.834,89	5.603.954,94
	0.61	OZB woningen	1.296.597,00	28.852.953,33
	0.62	OZB niet-woningen	-	41.055.909,72
	0.63	Parkeerbelasting	467.378,82	22.578.652,86
	0.64	Belastingen overig	446.230,22	1.744.473,08
	0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	-	373.351.257,36
	0.8	Overige baten en lasten	499.907,31	552,75
	0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	255.738,79	-
	Totaal		261.472.484,34	619.481.161,99
Veiligheid	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	12.530.708,40	5.237,60
	1.2	Openbare orde en veiligheid	5.535.266,16	803.766,19
	Totaal		18.065.974,56	809.003,79
Verkeer, vervoer en waterstaat	2.1	Verkeer en vervoer	40.001.167,49	5.222.301,59
	2.2	Parkeren	14.898.989,33	518.804,56
	2.3	Recreatieve havens	600.386,98	654.811,65
	2.5	Openbaar vervoer	3.905.770,98	1.345.025,07
	Totaal		59.406.314,78	7.740.942,87
Economie	3.1	Economische ontwikkeling	3.867.139,27	296.754,61
	3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	2.661.586,41	396.161,71
	3.4	Economische promotie	3.760.686,48	1.434.939,19
	Totaal		10.289.412,16	2.127.855,51
Onderwijs	4.2	Onderwijshuisvesting	12.553.038,31	211.331,63
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	16.279.200,86	7.656.717,92
	Totaal		28.832.239,17	7.868.049,55
Sport, cultuur en recreatie	5.1	Sportbeleid en activering	2.843.689,68	771.761,00
	5.2	Sportaccommodaties	17.760.995,43	7.057.312,42
	5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	10.193.438,74	189.136,00
	5.4	Musea	6.409.654,95	1.341.485,39
	5.5	Cultureel erfgoed	5.905.839,69	974.371,13
	5.6	Media	4.838.120,00	207.206,84
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	16.596.616,42	594.805,26

Hoofdtakveld	Taakveld		Lasten	Baten	
	Totaal		64.548.354,91	11.136.078,04	
Sociaal domein	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	27.095.067,32	18.891.854,43	
	6.2	Wijkteams	17.915.695,59	35.812,00	
	6.3	Inkomensregelingen	84.348.692,16	67.897.458,59	
	6.4	Begeleide participatie	34.735.399,92	11.665.727,65	
	6.5	Arbeidsparticipatie	6.865.080,36	3.445.530,01	
	6.6	Maatwerkvoorziening (WMO)	5.548.843,14	175.695,72	
	6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	13.177.759,02	98.573,08	
	6.71b	Begeleiding (WMO)	16.026.733,49	-	
	6.71c	Dagbesteding (WMO)	622.910,00	-	
	6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	952.500,51	
	6.72a	Jeugdhulp begeleiding	8.194.494,74	86.660,00	
	6.72b	Jeugdhulp behandeling	1.868.522,00	-	
	6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	5.411.834,00	21.793,31	
	6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	1.559.533,70	1.358.075,19	
	6.73a	Pleegzorg	771.879,00	-	
	6.73b	Gezinsgericht	3.513.314,00	-	
	6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	3.706.300,00	-	
	6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	3.983.608,00	-	
	6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	6.246.443,00	-	
	6.74c	Gesloten plaatsing	271.866,00	-	
	6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	-	-	
	6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	-	-	
	6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	-	-	
	6.81a	Beschermd wonen (WMO)	16.407.326,84	203.271,74	
	6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	31.569.209,58	55.215,62	
	6.82a	Jeugdbescherming	2.073.258,00	-	
	6.82b	Jeugdreclassering	820.344,00	-	
		Totaal		292.734.113,86	104.888.167,85
	Volksgezondheid en milieu	7.1	Volksgezondheid	11.128.610,33	3.654.796,75
		7.2	Riolering	8.515.327,99	13.630.564,00
7.3		Afval	17.363.946,23	24.433.918,32	
7.4		Milieubeheer	3.341.125,36	75.368,32	
		Totaal		40.349.009,91	41.794.647,39
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	8.1	Ruimtelijke ordening	9.189.927,65	4.061.521,53	
	8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	36.745.319,82	24.539.781,89	
	8.3	Wonen en bouwen	14.710.514,75	11.896.455,50	
		Totaal		60.645.762,22	40.497.758,92
Totaal			836.343.665,91	836.343.665,91	

Bedragen in euro's

Verdelingsprincipe

Leiden kent in de begroting en realisatie een onderverdeling naar door de Raad vastgestelde programma's met onderliggende beleidsthema's en een onderverdeling naar prestaties. Deze gelaagdheid is in de begrotingsadministratie eveneens vastgelegd.

In de administratie zijn op een gedetailleerder niveau ook alle begrotingsposten opgenomen.

- Elke begrotingspost is gekoppeld aan één bepaalde productgroep en elke productgroep is gekoppeld aan één bepaald programma.
- Elke begrotingspost is gekoppeld aan één van de voorgeschreven taakvelden zoals die bij ministeriële regeling zijn vastgesteld.
- Overhead wordt gepresenteerd op **taakveld 0.4**. Dit **taakveld** wordt niet verdeeld over de programma's, maar behoort bij het overzicht overhead.

3.9 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

Hoofdstuk 4

4 Overigen

4.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Leiden

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van de gemeente Leiden te Leiden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2024 en van het vermogen van de gemeente Leiden op 31 december 2024 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2024.
- De balans per 31 december 2024.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de rechtmatigheidsverantwoording van het college van burgemeester en wethouders over de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties over 2024.
- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.
- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid die is vastgesteld door de gemeenteraad op 17 april 2025 met RV.25.0016 en het Controleprotocol WNT 2024 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Leiden zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de getrouwheid van de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.118.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado en het controleprotocol vastgesteld met het besluit RV 23.0025.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2024. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 300.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de gemeente en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het college van burgemeester en wethouders inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de gemeenteraad toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij constateren dat het college van burgemeester en wethouders beschikt over een actuele frauderisicoanalyse.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie in nauwe samenwerking met onze forensische specialisten. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

Het door ons geïdentificeerde frauderisico en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

- Wij hebben het in de controlestandaarden veronderstelde frauderisico onderkend met betrekking tot het doorbreken van de interne-beheersmaatregelen door het management, inclusief of indicaties zijn geweest voor tendentie bij het management van de gemeente die mogelijk een risico vormt voor een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude.

Wij hebben de volgende gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd gericht op het risico van het doorbreken van interne-beheersmaatregelen door het management:

- Het toetsen of specifieke journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de financiële overzichten zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.
- Het toetsen of specifiek (op basis van fraudekarakteristieken) journaalboekingen die gedurende het boekjaar en tijdens het opstellen van de financiële overzichten zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.
- Het evalueren van de oordeelsvorming en veronderstellingen van het management bij het maken van de in de jaarrekening opgenomen schattingen zoals de waardering van de grondexploitatie-projecten (voorraden bouwgronden in exploitatie), inclusief de keuze en toepassing van grondslagen voor financiële verslaggeving.
- Het identificeren en, indien van toepassing, beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsvoering van de gemeente Leiden.

Onze controlewerkzaamheden ten aanzien van dit frauderisico zijn tevens gericht op een evaluatie van de opzet en implementatie van de relevante interne-beheersmaatregelen om het risico te beperken.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij de leden van het college van burgemeester en wethouders, het management en de commissie voor de rekeningen.

Hieruit volgden geen signalen van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controleaanpak naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben een algemeen inzicht verworven in het wet- en regelgevingskader dat van toepassing is op de gemeente kennis te nemen van het Controleprotocol en Normenkader van de gemeente Leiden voor het boekjaar 2024, het doornemen van de jaarstukken 2024 en, het lezen van notulen en van vergaderingen van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad.

Voor zover materieel voor de gerelateerde financiële overzichten, hebben wij op basis van onze risicoanalyse, en rekening houdende met het feit dat het effect van niet-naleving van wet- en regelgeving aanzienlijk

varieert, de wet- en regelgeving overwogen die is opgenomen in het controleprotocol en normenkader als wet- en regelgeving met een directe invloed op de financiële overzichten.

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen omtrent het naleven van de bepalingen van die wet- en regelgeving die gewoonlijk wordt geacht van directe invloed te zijn op de financiële overzichten.

Daarnaast is de gemeente onderworpen aan overige wet- en regelgeving waarvan de gevolgen van niet-naleving een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de financiële overzichten, bijvoorbeeld ten gevolge van boetes of rechtszaken.

Gezien de aard van de activiteiten van de gemeente en de complexiteit van bijvoorbeeld de Europese aanbestedingsrichtlijnen bestaat het risico dat niet wordt voldaan aan de vereisten van deze wet- en regelgeving.

Ten aanzien van de wet- en regelgeving die geen direct effect heeft op de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening, zijn onze werkzaamheden beperkter. Naleving van wet- en regelgeving kan van fundamenteel belang zijn voor de operationele aspecten van de gemeente dan wel voor het voorkomen van sancties van materieel belang (bijv. het naleven van de voorwaarden van een vergunning voor het uitvoeren van een activiteit, of het naleven van regelgeving betreffende het milieu); niet-naleving van dergelijke wet- en regelgeving kan daarom van materieel belang zijnde invloed hebben op de financiële overzichten. Onze verantwoordelijkheid is beperkt tot het uitvoeren van gespecificeerde controlewerkzaamheden ter bevordering van het identificeren van niet-naleving van wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten. Onze werkzaamheden ter bevordering van het identificeren van gevallen van niet-naleving van overige wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten, zijn beperkt tot

- (i) het management en het college van burgemeester en wethouders, en, in voorkomend geval, de gemeenteraad vragen of de entiteit dergelijke wet- en regelgeving naleeft;
- (ii) de eventuele correspondentie met de desbetreffende vergunningverlenende of regelgevende of toezichthoudende instanties inspecteren.

Uiteraard zijn wij gedurende de controle alert op indicaties van (vermoedens) van niet-naleving van wet- en regelgeving.

Ten slotte hebben wij een schriftelijke bevestiging verkregen dat alle bekende gevallen van niet-naleving of vermoede niet-naleving van wet- en regelgeving, ons ter kennis zijn gebracht.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Onze verantwoordelijkheden, en de verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad met betrekking tot de veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie en de afweging of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder, zijn beschreven in het hoofdstuk 'Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening'.

Het college van burgemeester en wethouders heeft de jaarrekening opgesteld onder de veronderstelling dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. In de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van het jaarverslag heeft het college van burgemeester en wethouders ter zake verantwoording afgelegd met het opnemen van een toelichting op de door haar geïdentificeerde en gekwantificeerde risico's, en een evaluatie van het cumulatieve risico ten opzichte van de hiervoor beschikbare weerstandscapaciteit. Wij hebben deze beoordeling door het college van burgemeester en wethouders geëvalueerd.

Hiertoe hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben risico-inschattingswerkzaamheden verricht, waarbij wij hebben overwogen of sprake is van gebeurtenissen of omstandigheden die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de gemeente om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder.
- Wij hebben om inlichtingen verzocht bij het college van burgemeester en wethouders, management en de commissie voor de rekeningen of zij gebeurtenissen of omstandigheden hebben geïdentificeerd, die afzonderlijk of collectief, gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de gemeente om haar continuïteit te handhaven.
- Wij hebben geëvalueerd of de beoordeling door het college van burgemeester en wethouders alle relevante informatie bevat, waarvan wij naar aanleiding van de controle kennis hebben verkregen.

- Wij hebben op basis van de jaarrekening 2024 en de begroting 2025 de ontwikkeling beoordeeld van de voor de gemeente relevante en in het BBV voorgeschreven kengetallen, zijnde de kengetallen voor de netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit.

Op basis van deze werkzaamheden is onze conclusie dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2024 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6 sub a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording, de paragrafen en de bijlagen.
- Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:
- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
 - Alle informatie bevat die op grond van het BBV voor het jaarverslag is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet hebben wij onderzocht of de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen als bedoeld in artikel 17 Financiële-verhoudingswet (hierna: de specifieke uitkeringen) rechtmatig tot stand zijn gekomen. In de jaarrekening is verantwoordingsinformatie opgenomen over deze specifieke uitkeringen (de SiSa-bijlage).

Naar ons oordeel zijn de baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2024 met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - Regeling Informatieverstreking SiSa.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen, in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - de Regeling Informatieverstreking SiSa. In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid te krijgen voor ons oordeel ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet. Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2024, zoals opgenomen in de Nota procedure aanlevering SiSa verantwoordingsinformatie 2024 in bijlage 2 van de Regeling Informatieverstreking SiSa. Wij hebben bij de controle van de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen als gevolg van fraude of fouten niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.
- Het evalueren of de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader (hierna: het normenkader), en voor het getrouw toelichten van de financiële rechtmatigheid in de jaarrekening.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen, en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude en fouten ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid die is vastgesteld door de gemeenteraad op 17 april 2025 met RV.25.0016, het Controleprotocol WNT 2024, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt

groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van de gemeente.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, xx juli 2025

Hoofdstuk 5

5 Bijlagen

5.1 Conversie programma, beleidsterrein, prestatie

Programma 01	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	batens	saldo	lasten	batens	saldo
01A101 Raad en cie's vergaderen volgens cyclus	1.756	-	1.756	1.736	-	1.736
01A103 Onderst Raad door griffie e.d.	1.638	-74	1.564	1.686	-74	1.612
01A201 Dagelijks bestuur gemeente door College	2.349	-	2.349	3.434	-19	3.415
01A202 Informeren en betrekken burgers e.d.	110	-	110	167	-	167
01A203 Organiseren verkiezingen	787	-0	787	764	-0	764
01A204 Strategisch beleidsadvies en onderzoek	2.819	-216	2.602	2.790	-104	2.686
01A205 Adviseren bestuur over communicatie	315	-10	304	376	-2	374
01A302 Bevorderen intergem samenwerking	3.460	-	3.460	2.590	-	2.590
01 Bestuur	13.234	-301	12.933	13.543	-199	13.344
01B101 Leveren prod/ diensten publieke dv	6.323	-3.576	2.747	6.434	-3.581	2.853
01B102 Eenduidige/klantvr dv via alle kanalen	3.024	-16	3.008	2.804	-42	2.762
01B103 Op orde houden basisregistraties	3.438	-921	2.518	3.447	-923	2.524
01B104 Beantwoorden van eerste lijns vragen	1.311	-	1.311	1.311	-	1.311
01 Dienstverlening	14.097	-4.513	9.584	13.996	-4.546	9.450
Totaal Programma 01	27.331	-4.813	22.517	27.539	-4.744	22.794

Programma 02	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	batens	saldo	lasten	batens	saldo
02A101 Aanpak Ondernijning	541	-137	404	518	-	518
02A102 Voorkomen radicalisering en polarisatie	32	-	32	32	-	32
02A103 Inzet Wet Bibob	224	-	224	224	-	224
02A104 Inzet Veilige Publieke Taak	16	-	16	16	-	16
02A201 Beperken van overlast verward gedrag	1.100	-66	1.034	1.073	-66	1.006
02A202 Beperken van woonoverlast	509	-49	460	603	-115	488

Programma 02	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
02A203 Inzet preventie gedigitaliseerde crimina	16	-	16	16	-	16
02A204 Regievoering samenwerking jaarwisseling	38	-	38	48	-	48
02A205 Inzet buurt- en wijkveiligheid	285	-108	177	249	-108	141
02A206 Aanpak fietsdiefstal	16	-	16	16	-	16
02A207 Inzet overtreding opiumwet - drugshandel	65	-0	65	65	-0	65
02A301 Inzet Stedelijke Jeugdaanpak	804	-75	728	870	-78	793
02A302 Inzet Dealbreakers	582	-438	144	548	-421	127
02A401 Realiseren van BRL-vakbekwame crisisorg.	32	-	32	32	-	32
02A402 Planvorming rondom risicovolle evenement	32	-	32	32	-	32
02A403 Inzet bij rampen en (cyber)crises	12.403	-	12.403	12.467	-5	12.461
02A404 Optimale preventie brandveiligheid	64	-	64	64	-	64
02A405 Inzet bij demonstraties en betogingen	48	-	48	48	-	48
02A501 Risicoscan vergunningverlening evenement	141	-5	136	141	-5	136
02A502 Inzet Landelijk Progr.Veilige Steden	260	-	260	252	-2	250
02A503 Bijdr.aan (digitaal) veilig ondernemen	16	-	16	16	-	16
02A504 Handhaven coffeeshopsanctiebeleid	16	-	16	16	-	16
02A505 Coördinatie vergunningverlening horeca	251	-8	242	251	-8	242
02A506 Handhaven horecasanctiebeleid	32	-	32	32	-	32
02A507 Handhaven prostitutiebeleid	16	-	16	16	-	16
02 Veiligheid	17.538	-887	16.651	17.643	-809	16.835
Totaal Programma 02	17.538	-887	16.651	17.643	-809	16.835

Programma 03	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
03A101 Regionale en lokale beleidsontwikkeling	1.975	-622	1.353	1.698	-483	1.215
03A102 Ontwikkelen Leiden Bio Science Park	587	-	587	585	-	585
03 Ruimte om te ondernemen	2.562	-622	1.940	2.283	-483	1.800
03B101 Fac. bedrijvigheid, starters, ondernemer	2.296	-	2.296	2.374	-	2.374
03B102 Verbet. Aansl. onderwijs-arbeidsmarkt	318	-	318	191	-	191

Programma 03	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
03B201 Stim. en acquis kennisintens. bedrijvig	2.442	-359	2.083	1.099	-10	1.089
03 Faciliteren/Stimuleren van ondernemen	5.056	-359	4.697	3.664	-10	3.654
03C103 Programmasturing Binnenstad	-	-	-	-0	-	-0
03C101 Citymarket stim. toerist. aantrekkelijk	1.573	-1.611	-38	1.382	-1.315	67
03C102 Faciliteren Centrummanagement Leiden	216	-	216	216	-	216
03 Marketing en promotie	1.789	-1.611	178	1.597	-1.315	283
03D101 Circulaire Bouw	824	-	824	931	-	931
03D102 Verwaarden van materiaalstromen	944	-	944	467	-	467
03 Circulaire Economie	1.769	-	1.769	1.398	-	1.398
03E101 Vitale Binnenstad	1.017	-	1.017	1.003	-	1.003
03E201 Kennisstad	723	-172	551	781	-200	581
03 Vitale Binnenstad en Kennisstad	1.740	-172	1.568	1.784	-200	1.584
Totaal Programma 03	12.916	-2.764	10.152	10.728	-2.007	8.720

Programma 04	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
04A101 Beïnvloeding modal shift vervoer	535	-	535	444	-	444
04A102 Stim. Verduurzaming vervoer	668	-50	618	690	-12	678
04A103 Invoering zero-emissie Stadslogistiek	795	-359	436	580	-400	180
04 Duurzame Mobiliteit	1.998	-409	1.589	1.713	-412	1.301
04B101 Verbeteren bereikbaarheid voetgangers	127	-	127	127	-	127
04B102 Verbeteren bereikbaarheid fiets	497	-	497	474	-	474
04B103 Verbeteren openbaar vervoer	4.558	-1.725	2.833	3.449	-1.345	2.104
04B104 Waarborgen doorstroming	6.253	-266	5.988	5.880	-326	5.554
04B105 Verbeteren parkeeraanbod	15.057	-22.865	-7.808	15.476	-23.097	-7.621
04 Bereikbaarheid	26.493	-24.855	1.638	25.408	-24.769	639
04C101 Stimuleren verkeersveilig gedrag	272	-	272	365	-69	295
04C102 Verbeteren verkeersveilige inrichting	714	-	714	669	-	669
04 Verkeersveiligheid	985	-	985	1.034	-69	964
04D103 Uitvoeren maatregelen autoparkeren	-	-	-	0	-	0
04 Parkeren	-	-	-	0	-	0
Totaal Programma 04	29.476	-25.264	4.212	28.155	-25.250	2.905

Programma 05	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
05A101 Ontwikkelen beleid openbare ruimte	1.231	-530	700	900	-1.111	-211
05A102 Beheren openbare ruimte	27.600	-2.971	24.629	26.864	-3.277	23.586
05A103 Inzamelen huishoudelijk afval	13.968	-22.497	-8.529	14.625	-23.047	-8.423
05A104 Beheren contracten buitenreclame	18	-1.106	-1.088	52	-1.141	-1.089
05A105 Handhaven gebruik openbare ruimte	3.077	-197	2.880	3.102	-176	2.926
05A106 Werken voor derden cluster beheer	1.341	-1.283	58	1.341	-1.386	-46
05 Verharde openbare ruimte	47.235	-28.584	18.651	46.883	-30.140	16.744
05B101 Klimaatadaptatie en ontwikk beleid water	-	-	-	73	-71	3
05B102 Beheren openbaar water en riolering	9.473	-13.713	-4.240	8.827	-13.560	-4.733
05B201 Ontwikkelen beleid gebruik openbaar wate	39	-	39	39	-	39
05B202 Exploiteren havens en waterwegen	596	-618	-22	600	-655	-54
05B203 Behandelen ligplaatsvergunningen	196	-6	190	196	-6	190
05B204 Handhaven gebruik openbaar water	307	-	307	307	-	307
05 Openbaar water	10.610	-14.337	-3.727	10.042	-14.291	-4.249
05C101 Ontw en uitv beleid sted. en regio groen	1.415	-	1.415	1.055	-14	1.041
05C102 Renoveren en herinrichten parken	93	-	93	93	-	93
05C103 Beheren openbaar groen	9.185	-59	9.126	9.027	-341	8.686
05C104 Behandelen kapvergunningen	177	-0	176	177	-0	176
05C105 Aanleggen Singelpark	836	-	836	836	-	836
05C106 Beheren Oostvlietpolder	197	-	197	153	-	153
05C201 Ontwikk en uitv beleid biodiversiteit	536	-2	534	579	-2	577
05C301 Ontwikk en uitv beleid dierenwelzijn	110	-	110	116	-1	115
05 Openbaar groen	12.549	-61	12.488	12.035	-358	11.677
05D101 Milieubeheer algemeen	3.373	-	3.373	3.238	-74	3.163
05D103 Uitvoeren bodemsanering	72	-	72	72	-	72
05D104 Uitvoeren duurzaamheidsbeleid	669	-21	648	654	-47	607
05 Milieu en duurzaamheid	4.115	-21	4.094	3.964	-121	3.843
05E101 Ontwikk en uitv beleid waterkwantit-kwal	762	-	762	602	-	602
05 Klimaatadaptatie	762	-	762	602	-	602

Programma 05	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Totaal Programma 05	75.271	-43.003	32.268	73.526	-44.910	28.616

Programma 06	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
06A101 Opstellen kaderstellende visies RO	1.707	-70	1.637	1.525	-64	1.461
06A102 Stimuleren ruimtelijke kwaliteit	389	-0	389	387	-	387
06A103 Opst. en act. ruimtelijk instrumentarium	554	52	606	337	-191	146
06A104 Implementatie Omgevingswet	2.505	-	2.505	2.437	-	2.437
06A201 Behandeling verzoeken omgevingsvergunningen	3.532	-7.150	-3.618	3.459	-6.730	-3.270
06A202 Het voeren van vooroverleg	1.012	-3	1.008	1.012	-3	1.008
06A301 Toezicht/hha op veilig bouwen/gebruiken	1.951	-73	1.878	1.873	-81	1.791
06 Ruimtelijke planvorming en plantoetsing	11.650	-7.245	4.406	11.030	-7.069	3.960
06B101 Voeren erfpachtbedrijf	1.978	61.142	63.120	1.809	60.520	62.329
06B102 Opstellen MPG en Vermogensbeheer	29.750	-20.058	9.692	29.738	-19.086	10.652
06B103 Exploiteren van gemeentelijke gebouwen	9.913	-9.249	664	10.510	-9.249	1.261
06 Gemeentelijk vastgoed	41.641	31.835	73.476	42.057	32.186	74.243
06C101 Implementatie Woonvisie Leiden 2020-2030	325	-	325	325	-	325
06C102 Uitvoering prestatieafspraken 2020-2025	381	-	381	260	-	260
06C103 Regionale woonagenda en woonruimteverd.	38	-	38	35	-	35
06C104 (Laten) uitvoeren projecten incl student	148	-	148	56	-	56
06C201 Toezicht/hha op onrechtmatige bewoning	-	-1.042	-1.042	-	-1.322	-1.322
06 Wonen	892	-1.042	-150	676	-1.322	-646
06D101 Energiebesparing	3.934	-3.419	515	3.127	-3.347	-220
06D102 Opwek duurzame energie	589	-	589	680	-10	670
06D103 Warmtetransitie	1.554	-483	1.071	1.353	-340	1.013
06 Energietransitie	6.077	-3.902	2.175	5.160	-3.697	1.463
Totaal Programma 06	60.260	19.646	79.906	58.922	20.097	79.020

Programma 07	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
07A103 Ondersteunen spelbevordering	39	-	39	39	-	39
07A101 Betrekken jeugd via jeugdparticipatie	103	-43	59	57	-	57
07A102 Waarborgen kwal (openbare) speelruimte	867	-0	866	832	-0	832
07A201 Vanuit CJG uitv. Wet Publieke Gezondheid	78	-	78	78	-	78
07A202 Vanuit CJG org. informatie en opvoeding	3.170	-	3.170	3.344	-87	3.257
07A203 Vanuit het CJG organiseren jeugdhulp	7.014	-	7.014	7.050	-	7.050
07A301 Doen organiseren specialistische hulp	38.305	-1.189	37.116	37.815	-1.380	36.436
07 Jeugd	49.576	-1.233	48.343	49.216	-1.467	47.749
07B101 Zorgdr. Vold. aanbod peuterspeelopvang	1.552	-	1.552	1.537	-37	1.500
07B102 Waarborg kwali.kinderopv/ peuterspeelopv.	461	-4	457	408	-4	404
07 Peuterspeelopvang en kinderopvang	2.013	-4	2.009	1.945	-41	1.904
07C101 Waarborg aanbod, kwaliteit, deelname VVE	2.982	-	2.982	2.459	-25	2.433
07C102 Stim. Hoogwaardig taalaanbod	1.483	-3.353	-1.870	1.099	-2.895	-1.796
07C103 Bevord. Samenw. Ouder en Prof.	769	-397	372	1.121	-481	640
07C201 Onderst. zorg leerlingen spec. behoeften	1.359	-19	1.340	1.229	-4	1.225
07C202 Stim. samenwerking voorzieningen onderw	1.884	-	1.884	1.722	-	1.722
07C301 Stimul. aanbod leerlingen eigen talenten	163	-	163	143	-	143
07C303 Bevorderen toekomstgerichte talentontwik	466	-3	463	464	-	464
07C401 Sturing geven op uitvalcijfers met RMC	2.170	-1.492	678	2.488	-1.932	556
07C402 Tegengaan verzuim leerplichtigen	65	-18	47	111	-	111
07 Onderwijsbeleid	11.341	-5.282	6.058	10.834	-5.338	5.497
07D101 Realisatie nieuwbouw, uitbreid lesgebouw	494	-	494	494	-	494
07D102 In stand houden bestaande gebouwenvoord	11.332	-144	11.188	11.308	-57	11.252
07D103 Uitvoering van overige wettelijke taken	1.290	-180	1.110	1.254	-282	972
07 Onderwijshuisvesting	13.115	-324	12.791	13.056	-339	12.718
Totaal Programma 07	76.045	-6.843	69.202	75.052	-7.185	67.867

Programma 08	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
08A101 Ondersteunen voorstellingen-podiumaanbod	7.670	-185	7.485	7.714	-189	7.525
08A102 Ondersteunen museaal aanbod	2.952	-	2.952	2.952	-	2.952
08A103 Ondersteunen educatief aanbod	6.255	-335	5.919	6.007	-115	5.892
08A104 Ondersteunen beeldende kunst (in de OR)	103	-	103	118	-	118
08A105 Ondersteunen amateurkunstverenigingen	195	-	195	201	-	201
08A106 Ondersteunen lokale media	255	-9	246	390	-92	298
08A107 Ondersteunen projecten voor diversiteit	-	-	-	-5	-	-5
08A108 Exploitatie museum De Lakenhal	3.166	-792	2.374	3.135	-1.159	1.976
08A202 Stim. cultuur bijdragen integr. nieuwkom	-0	-	-0	-2	-	-2
08A301 Versterken kennis en cultuur Pilgrimjaar	239	-	239	247	-	247
08A302 Cultuureducatie icm natuur- en milieuedu	246	-	246	235	-	235
08 Cultuur	21.079	-1.321	19.758	20.992	-1.556	19.436
08B101 Exploitatie en beheer Erfgoed Leiden eo	4.707	-899	3.808	4.712	-973	3.740
08B102 Exploitatie en beheer Molen de Valk	382	-151	231	335	-182	153
08B103 Toezicht en handhaven op monumenten	261	-1	259	229	-1	227
08B104 Uitvoeren erfgoedbeleid met partners	976	-	976	868	-	868
08 Cultureel erfgoed	6.325	-1.051	5.274	6.144	-1.157	4.987
08C101 Exploiteren gem sportaccommodaties	17.040	-5.959	11.081	17.761	-7.057	10.704
08C201 Leidenaars bewegen voldoende	2.117	-511	1.606	2.393	-772	1.622
08C202 Leiden sterke toekomstbest. sportver	350	-	350	333	-	333
08C301 De openbare ruimte is beweegvriendelijk	118	-	118	118	-	118
08 Sport	19.625	-6.470	13.155	20.605	-7.829	12.776
08D101 Beheer en expl Jeugddorp Zuid-west	26	-5	21	7	-3	4
08D102 Beheer en exploitatie volkstuinen	40	-11	30	5	-	5
08D103 Verstrekken subsidies amateurtuinders	0	-	0	-	-	-
08D201 Evenementencoördinatie	936	-3	932	851	-15	836
08D202 Behandelen aanvragen evenementenverg.	240	-130	110	256	-106	150
08D203 Ondersteunen 3 grote/overige evenementen	970	-56	914	974	-38	936

Programma 08	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
08D204 Verstrekken evenementensubsidie	27	-	27	27	-	27
08 Recreatie	2.239	-205	2.034	2.119	-161	1.958
Totaal Programma 08	49.268	-9.047	40.221	49.860	-10.703	39.157

Programma 09	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
09A101 Organiseren voorzieningenaanbod	9.939	-466	9.473	9.979	-547	9.432
09A102 Organiseren act. maatschappelijke partic	2.559	-65	2.494	2.362	-64	2.297
09A103 Bevorderen cliëntbetrokkenheid	407	-4	403	293	-5	289
09A104 Uitv. Basisfuncties onderst vrijw.werk	153	-4	149	123	-4	119
09 Sociale binding en participatie	13.058	-539	12.519	12.758	-621	12.137
09B101 Organiseren samenhangend aanbd mtsch.wrk	5.053	-4.241	812	3.684	-3.061	622
09B201 Uitv wettelijke tkn basisgezondheidszorg	7.283	-823	6.460	7.041	-603	6.437
09B301 Leidenaars kennis gezonde actieve leefst	196	-	196	196	-	196
09B302 Leidenaars verantw. om met genotmiddelen	16	-	16	16	-	16
09B303 Leidenaars hebben een gezond gewicht	16	-	16	16	-	16
09 Preventie	12.563	-5.065	7.499	10.951	-3.665	7.287
09C101 Organiseren toegang sociale wijkteams	5.993	-3	5.990	6.030	-3	6.027
09C201 Organiseren aanbod standaard WMO voorz.	1.281	-6	1.275	1.281	-6	1.275
09C202 Organiseren aanbod maatwerk WMO voorz.	35.309	-1.200	34.108	35.433	-1.244	34.190
09 Ondersteuning	42.583	-1.209	41.374	42.744	-1.252	41.492
09D101 Preventie verslaving, dak- en thuisloosh	15.089	-16.941	-1.852	13.168	-17.271	-4.103
09D102 Toel. zorg verslavings- en psychia. prob	1.051	-26	1.025	695	-10	685
09D103 Uitv. opvang en huisvesting kwetsbare gr	12.433	-	12.433	12.043	-41	12.001
09D104 Uitv. geven aan beschermd wonen	30.478	-445	30.033	29.387	-203	29.184
09D201 Voorkomen geweld in huiselijke kring	6.672	-	6.672	6.224	-11	6.213
09D202 Opvang slachtoffers geweld huisel. Kring	219	-3	216	219	-3	216
09 Kwetsbare groepen	65.942	-17.415	48.527	61.736	-17.540	44.196
Totaal Programma 09	134.147	-24.228	109.919	128.189	-23.077	105.112

Programma 10	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
10A101 Inz. re-integratie en participatievoorz.	3.953	-2.113	1.839	4.416	-3.057	1.359
10A102 Aanbieden volwasseneneducatie	2.656	-2.027	629	2.458	-2.155	304
10A103 Inzetten dienstverl jongeren en statush	2.784	-343	2.441	3.339	-794	2.545
10A201 Inzetten sociale werkvoorziening	36.429	-11.667	24.762	33.728	-11.260	22.468
10A203 Inzetten loonkostensubsidie	118	-	118	118	-	118
10 Arbeidsparticipatie	45.940	-16.150	29.789	44.059	-17.266	26.793
10B101 Onderst. mensen met bijstandsuitkering	78	-	78	78	-	78
10B201 Behandelen aanvragen bijzondere bijstand	8.881	-1.706	7.175	9.194	-2.253	6.941
10B202 Verstr premie coll ziektekstverzek minim	220	-4	216	220	-4	216
10B203 Verstrekken kinderopv Soc Med Indicatie	829	-2	827	738	-2	736
10B204 Kwijtschelding gemeentelijke heffingen	2.495	-	2.495	2.613	-63	2.550
10B205 Subsidies minimabeleid	1.955	-	1.955	1.609	-	1.609
10 Maatsch. participatie en onderst. minima	14.458	-1.712	12.747	14.452	-2.322	12.130
10C101 Behandelen aanvragen part.wet, ioaw, ed	66.244	-65.069	1.175	65.578	-65.143	434
10C102 Uitv. fraudeprev. en onsp. uitkeringsfr	453	-10	442	453	-10	442
10C103 Uitvoeren terugvordering en verhaal	310	-11	299	310	-11	299
10 Inkomensvoorzieningen	67.007	-65.090	1.917	66.340	-65.165	1.176
10D101 Uitv vroegsignalering, preventie, budget	1.760	-249	1.511	1.760	-249	1.511
10D201 Uitvoeren schuldhelpverlening	2.492	-666	1.826	2.729	-1.148	1.581
10 Schuldhelpverlening	4.251	-914	3.337	4.489	-1.397	3.092
Totaal Programma 10	131.656	-83.866	47.790	129.340	-86.149	43.191

Programma AD	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
11A001 Baten OZB-gebruikers	-	-19.836	-19.836	-	-19.530	-19.530
11A002 Baten OZB-eigenaren	-	-50.292	-50.292	-	-50.356	-50.356
11A005 Baten precariobelasting	-	-430	-430	-	-413	-413
Lokale heffingen besteding niet gebonden	-	-70.558	-70.558	-	-70.299	-70.299
11A006 Algemene uitkering	1.749	-371.728	-369.979	-	-373.351	-373.351
Algemene uitkering	1.749	-371.728	-369.979	-	-373.351	-373.351

Programma AD	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
11A007 Deelnemingen nutsbedrijven	74	-3.936	-3.862	74	-3.344	-3.270
11A008 Deelnemingen	7	-750	-743	7	-1.343	-1.335
Dividend	81	-4.686	-4.605	81	-4.687	-4.606
11A009 Geldleningen	-369	-535	-904	-478	-917	-1.395
Saldo financieringsfunctie	-369	-535	-904	-478	-917	-1.395
11A011 Stelposten concern	1.332	-168	1.163	393	-1	392
11A012 Oninbare vorderingen	-	-	-	108	-	108
11A013 Saldi kostenplaatsen bedrijfsvoering	12	-	12	-0	-	-0
11A014 Plankosten definitiefase	2.398	-	2.398	1.130	-	1.130
Overige alg.dekkingsmiddelen	3.742	-168	3.574	1.630	-1	1.629
Totaal Programma AD	5.203	-447.675	-442.472	1.233	-449.254	-448.021

Programma OH	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
12A001 Overhead kostenplaatsen	64.403	-17.408	46.995	60.313	-14.150	46.163
12A002 Overhead overige	2.298	-75	2.223	1.824	-28	1.796
12A003 Overhead facilitaire zaken	4.593	-210	4.383	5.045	-175	4.870
12A004 Overige personele lasten	2.854	-	2.854	2.798	-16	2.782
12A006 Overhead huisvesting	5.731	-176	5.556	5.631	14	5.645
12A009 Overhead Bijdrage SP71	12	-	12	3	-	3
12A010 Overhead IDA	15.103	-996	14.106	13.099	-1.038	12.061
H Overhead	94.995	-18.865	76.130	88.712	-15.392	73.320
Totaal Programma OH	94.995	-18.865	76.130	88.712	-15.392	73.320

Programma ON	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
12A007 Onvoorzien	273	-	273	-	-	-
ONV Onvoorzien	273	-	273	-	-	-
Totaal Programma ON	273	-	273	-	-	-

Programma VB	Begroting 2024 na wijzigingen			Rekening 2024		
Bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
12A008 Vennootschapsbelasting	172	-	172	256	-	256
VPB Vennootschapsbelasting	172	-	172	256	-	256
Totaal Programma VB	172	-	172	256	-	256

5.2 Samenstelling stadsbestuur

Gemeenteraad

De gemeenteraad van Leiden bestaat uit 39 raadsleden. Raadsleden van een zelfde politieke partij vormen een fractie in de raad. De gemeenteraad bestaat uit 10 fracties. De zetelverdeling is als volgt:

Partij	Aantal zetels
GroenLinks (GL)	10
Democraten 66 (D66)	6
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	5
Partij van de Arbeid (PvdA)	4
Partij voor de Dieren (PvdD)	4
Partij Sleutelstad	3
Christen Democratisch Appèl (CDA)	2
Socialistische Partij (SP)	2
Studenten voor Leiden	2
ChristenUnie (CU)	1

De griffier is Gerald van Leiden.

College van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders is gezamenlijk verantwoordelijk voor het gevoerde gemeentelijke beleid. Het uitgangspunten hierbij is het [beleidsakkoord](#).

Het college bestaat uit de burgemeester, vijf wethouders en de gemeentesecretaris. Het college legt verantwoording af aan, en wordt gecontroleerd door, de gemeenteraad.

De portefeuillevverdeling van het college van burgemeester en wethouders zag er per 31-12-2024 als volgt uit:

Burgemeester Peter Heijkoop
Bestuur, Veiligheid en Handhaving

Wethouder Abdelhaq Jermoumi (PvdA)
Kansengelijkheid, Jeugd en Onderwijs

Wethouder Yvonne van Delft (GL)
Energie, Werk en Inkomen en Cultuur

Wethouder Fleur Spijker (D66)
Economie, Kennis, Sport en Gezondheid

Wethouder Ashley North (GL)
Klimaat, Mobiliteit en Financiën

Wethouder Julius Terpstra (CDA)
Wonen, Bouwen en Welzijn

Pim van Vliet
Gemeentesecretaris/algemeen directeur

Per 1 januari 2025 is Fleur Spijker gestopt als wethouder van de gemeente Leiden. Zij is opgevolgd door Wietske Veltman.

5.3 Kerngegevens

Kerngegevens van Leiden

	Realisatie 2023	Begroting 2024	Realisatie 2024
A. Sociale structuur			
<i>Aantal inwoners¹:</i>	130.108	132.105	130.595
waarvan:			
van 0 - 19 jaar	22.671	22.688	22.255
van 20 - 64 jaar	86.450	87.785	86.908
van 65 jaar en ouder	20.987	21.632	21.432
<i>Aantal periodieke bijstandsgerechtigden:</i>	2.916	2.900	2.987
waarvan:			
Participatiewet	2.819	2.810	2.898
Werknemers en Zelfstandigen (IOAW/IOAZ)	97	90	89
<i>Bijzondere bijstand:</i>	718	1.000	891
Aantal WSW geïndiceerde inwoners woonachtig in Leiden in dienst bij een sociale werkvoorziening ²	450	420	423
B. Fysieke structuur			
<i>Oppervlakte gemeente:</i>	2.327 ha	2.327 ha	2.327 ha
waarvan:			
Binnenwater	141 ha	141 ha	141 ha
Historische stads- of dorpskern	125 ha	125 ha	125 ha
Zelfstandige verblijfsobjecten	63.853³	65.139	65.087
Aantal woonschepen	225	224	225 ⁴
Aantal woonwagens	133	133	133 ⁴

¹ Bron: BRP, voorlopige realisatie cijfers 2024 peildatum 31 december 2024 en geactualiseerde begrotingscijfers 2024. Verder zijn opgenomen de definitieve cijfers 2023 (bron CBS).

² Betreft voorlopig cijfer 2024. Voor de realisatie 2023 is dit cijfer nu definitief.

³ Aantal overgenomen van Statline.

⁴ Stand BAG 4 februari 2025.

Ontwikkeling woningvoorraad

	Realisatie 2023 ¹	Begroting 2024 ²	Realisatie 2024 ³
Stand per 1-1	62.598	64.501	63.853
Toename	1.380	804	1.362
Sloop	125	166	128
Overige			
Stand per 31-12	63.853	65.139	65.087

¹ Betreft definitieve realisatiecijfers 2023. Aantal overgenomen van Statline.

² Cijfers begroting 2024 betreft gecorrigeerde cijfers.

³ Aantal overgenomen van Statline.

Ontwikkeling Bedrijvenvoorraad

	Realisatie 2023	Begroting 2024	Realisatie 2024
Ontwikkeling Bedrijvenvoorraad in m2	-4.376	-8.524	61.591 ¹

¹ Dit getal geeft de netto realisatie aan van alle niet-woonruimte (m.u.v. correcties), inclusief adressen met functie overig, zoals parkeergarages. Als je deze categorie overig niet meetelt, komt de realisatie uit op 41.106 m2

5.4 Staat van investeringskredieten incl. af te sluiten

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
Programma: Bestuur en dienstverlening									
Beleidsterrein: Bestuur									
7101723 Aanschaf stemhokjes 2023	10-Nov-2022	67	0	67	0	0	0		
Totaal Bestuur		67	0	67	0	0	0		
Totaal Bestuur en dienstverlening		67	0	67	0	0	0		
Programma: Veiligheid									
Beleidsterrein: Veiligheid									
7102319 Jongerenontmoetingsplek (JOP) Stevenshof	9-Nov-2023	65	59	6	0	0	0		
Totaal Veiligheid		65	59	6	0	0	0		
Totaal Veiligheid		65	59	6	0	0	0		
Programma: Economie									
Beleidsterrein: Ruimte om te ondernemen									
7101548 elektrische installaties centrummarkt	9-Nov-2023	326	0	326	0	0	0		
7101728 elektrische inst vrijdagmarkt Kopermolen	9-Nov-2023	54	0	54	0	0	0		
Totaal Ruimte om te ondernemen		380	0	380	0	0	0		
Beleidsterrein: Faciliteren/Stimuleren van ondernemen									
7101595 LBSP Biodivers	27-Sep-2019	679	444	235	466	247	218		Ja
Totaal Faciliteren/Stimuleren van ondernemen		679	444	235	466	247	218		
Beleidsterrein: Marketing en promotie									
7101696 prg binnenstad 2020-2024	19-Maa-2019	1.711	1.589	123	1.711	1.589	123		Ja
7102477 Toiletten binnenstad	7-Nov-2024	40	0	40	0	0	0		
Totaal Marketing en promotie		1.751	1.589	163	1.711	1.589	123		
Totaal Economie		2.810	2.032	778	2.177	1.836	341		
Programma: Mobiliteit									
Beleidsterrein: Duurzame mobiliteit									
7101415 verkeersmonitoring	12-Jul-2018	165	138	27	0	0	0		Ja
7101574 VK FPDS projecten autoluwe binnenstad	15-Jul-2019	156	0	156	0	0	0		Ja
7101960 herontwikkeling Kaasmarkt	13-Jul-2021	180	105	75	0	0	0		Ja
7102022 ruimte op straat	9-Nov-2023	358	121	237	358	121	237		
7102106 FPDS vergroenen Havenhoofd	15-Jul-2019	118	118	0	0	0	0	Ja	

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7102204 FPDS Verkeersmaatregelen Zijlsingel	15-Jul-2019	223	225	-2	0	0	0		Ja
7102439 GL Mors Morsweg Morssingel	13-Jun-2024	500	252	248	0	0	0		
7102440 GL Steenstraat t/m Kort Rapenburg	13-Jun-2024	300	136	164	0	0	0		
7102441 GL Plesmanlaan Haagse Schouwweg	13-Jun-2024	500	0	500	0	0	0		
7102442 GL Haagweg Churchillaan	13-Jun-2024	500	0	500	0	0	0		
7102443 GL Bostelbrug	13-Jun-2024	200	0	200	0	0	0		
7102479 GL Stevenshofdreef - Ommedijkseweg	7-Nov-2024	250	0	250	0	0	0		
Totaal Duurzame mobiliteit		3.450	1.096	2.354	358	121	237		
Beleidssterrein: Bereikbaarheid									
7100490 Onderzoek Rijnlandroute	29-Nov-2012	2.791	2.248	542	2.791	2.248	542		Ja
7100790 voorbereiding fietsparkeren Leiden CS	9-Jul-2015	800	783	17	800	783	17		Ja
7100831 verbeteren fietsroute Rijndijken	18-Apr-2019	1.361	1.217	144	432	433	-1		Ja
7100898 HOV Hooigracht St.Jorisstr.,Pelikaanstr	3-Dec-2015	5.219	5.217	2	2.985	3.018	-32	Ja	
7100899 HOV Jan van Houtbrug/Levendaal	3-Dec-2015	5.387	5.390	-2	3.087	3.087	-0	Ja	
7100900 HOV Langegracht	3-Dec-2015	7.872	7.837	34	2.975	3.004	-29	Ja	
7100901 HOV Schuttersveld, Rijnsburgerweg	3-Dec-2015	6.328	6.322	6	2.875	2.923	-48	Ja	
7100943 onderz.spoor Leiden-Utrecht (limeslijn)	7-Jul-2016	250	149	101	250	149	101		Ja
7100945 fiets- en auto bewegwijzering	5-Jul-2016	2.856	2.642	214	0	0	0		Ja
7100968 Haarlemmerweg	18-Dec-2018	2.437	902	1.535	471	3	469		Ja
7101038 LRN opdrachtgeverskosten Plesmanlaan	5-Jul-2016	35.033	10.655	24.377	14.205	5.455	8.750		Ja
7101040 LRN bijk.werkzaamh. W. de Zwijgerlaan	5-Jul-2016	484	455	29	0	0	0	Ja	
7101041 LRN opdrachtgeverskosten Engeldaal	5-Jul-2016	5.445	3.289	2.156	2.789	2.789	-0		Ja
7101043 LRN opdrachtgev.kosten W. de Zwijgerlaan	5-Jul-2016	7.013	3.320	3.692	670	670	0		Ja
7101073 aanpassen Vijf Meilaan-Sweelincklaan	10-Nov-2016	811	808	4	328	324	4	Ja	
7101078 UVP fiets quick wins corridor 3 Katwijk	10-Nov-2016	402	380	22	142	142	-0	Ja	
7101080 UVP fiets wijkstallingen	10-Nov-2016	680	525	155	0	0	0		Ja
7101096 UVP fietspalen	10-Nov-2016	99	2	97	0	0	0		Ja
7101124 reconstructie openbare ruimte LBSP	5-Jul-2016	17.124	14.488	2.636	6.448	2.701	3.748		Ja
7101128 fietscorridor Leiden-Kaag&Braasem	10-Nov-2016	0	0	0	0	0	-0	Ja	
7101169 fietsparkeren plein station Lammenschans	6-Jul-2017	2.253	1.883	370	978	874	104		Ja
7101191 LBSP infrastructuur grond	16-Feb-2017	1.230	809	421	0	0	0		Ja
7101299 fietsparkeren binnenstad	19-Dec-2017	412	411	2	412	411	2	Ja	

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7101309 Fietsenstalling De Geus	16-Jul-2020	20.405	155	20.250	12.204	10	12.195		Ja
7101315 toegankelijk maken bushaltes	15-Jul-2019	577	644	-67	471	538	-67	Ja	
7101401 vervanging handhavings-informatiesysteem	10-Nov-2022	78	48	30	0	0	0		
7101576 FPDS Zoeterwoudseweg fietsroute (deels)	15-Jul-2019	1.956	1.733	223	320	292	28		Ja
7101605 ORB - Koepoortsbrug	15-Jul-2019	255	225	30	0	0	0		Ja
7101607 fietsroute Agaatlaan-Chr.Huygenslaan	15-Jul-2019	50	0	50	0	0	0		Ja
7101612 ORB - Oude Herengracht	12-Nov-2019	708	708	0	0	0	0	Ja	
7101621 verplaatsen verkeerscentrale	17-Dec-2019	35	0	35	0	0	0	Ja	
7101622 werkzaamheden De Punt	17-Dec-2019	115	0	115	0	0	0		Ja
7101631 planstudie restopgave fietsp. Leiden CS	17-Dec-2019	339	262	77	339	262	77		Ja
7101679 LRN opdrachtgeverskosten Oude Spoorlaan	14-Nov-2019	30.230	3.013	27.218	15.461	1.448	14.013		Ja
7101680 LRN opdrachtgeverskn Schipholweg oost	14-Nov-2019	6.110	5.662	448	2.823	2.868	-46		Ja
7101716 fietsparkeren De Vink	17-Sep-2020	540	98	442	337	1	336		Ja
7101719 Ophogen park.garage Haarlemmerstr	18-Jun-2020	12.652	1.022	11.631	0	0	0		Ja
7101721 Oph/Ren installaties Parkgar Haarlstr	23-Dec-2021	1.650	0	1.650	0	0	0		Ja
7101748 LRN tracé Engeldaal 50 jaar	16-Sep-2021	19.362	689	18.673	15.816	591	15.226		Ja
7101784 Fietsenstalling De Geus Inrichtingskst.	16-Jul-2020	1.020	0	1.020	200	0	200		Ja
7101785 Fietsenstalling De Geus installaties	16-Jul-2020	800	0	800	320	0	320		Ja
7101786 Fietsenstalling De Geus parkeerterw.	16-Jul-2020	546	0	546	169	0	169		Ja
7101826 geluidwering Willem de Zwijgerbrug	15-Dec-2020	1.785	1.773	12	0	0	0	Ja	
7101830 Herinrichting Hoge Rijndijk	29-Apr-2021	590	585	5	490	490	0		Ja
7101836 Fietsenstalling taxistandplaats	18-Maa-2021	303	255	48	0	0	0	Ja	
7101844 inrichting fietsenstalling Mosterdsteeg	22-Jun-2021	63	35	28	0	0	0		Ja
7101851 LRN Plesmanlaan Bouwkosten 40 jaar	22-Jun-2021	16.163	2.400	13.763	11.737	1.650	10.087		Ja
7101852 LRN Plesmanlaan Bouwkosten 10 jaar	22-Jun-2021	799	100	699	580	69	511		Ja
7101858 voertuigen handhaving beheer en onderh	22-Jun-2021	193	170	24	0	0	0		Ja
7101859 parkeerapparatuur uitbr bet park 2021	22-Jun-2021	1.172	1.119	53	0	0	0		Ja
7101862 brandmeldinstallatie park.gar.Haarl.str.	15-Jul-2021	109	84	25	0	0	0		Ja
7101970 voetgangersbrug Mendelweg Noord	11-Nov-2021	600	404	196	141	142	-1		Ja
7101979 PDI VK Planvoorbereiding def.fase infra	11-Jul-2024	1.012	0	1.012	1.012	0	1.012		
7101987 LRN opdrachtgeverskn Schipholweg west	14-Nov-2019	1.000	473	527	480	473	7	Ja	

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7102001 fietsroute Potgieterlaan	21-Dec-2021	518	211	307	0	0	0		Ja
7102059 herichting Groote Vink	24-Mei-2022	4.560	566	3.994	2.782	75	2.707		
7102085 Korte termijn maatr. Lammenschansweg	10-Nov-2022	1.516	258	1.258	0	0	0		
7102100 dekking mobiele telefonie parkeergarages	7-Jul-2022	397	314	83	0	0	0	Ja	
7102176 LBSP Hogeschool	7-Jul-2022	765	319	446	0	14	-14		
7102282 fietsoversteek rotonde Ommedijkseweg	6-Jul-2023	42	0	42	0	0	0		
7102313 camera's fietsenstalling De Waag	9-Nov-2023	100	19	81	0	0	0		
7102314 video en managementsysteem IP Parking	9-Nov-2023	76	0	76	0	0	0		
7102334 stadsbrede fietsparkeervoorzieningen	21-Dec-2023	573	0	573	0	0	0		
7102337 Verkeersmaatregelen NZVA	21-Dec-2023	46	14	32	0	0	0		
7102382 VK Toegankelijk maken bushaltes	15-Jul-2019	96	0	96	0	0	0		Ja
7102383 Bushaltes fase 2 en Ommedijkseweg	15-Jul-2019	379	292	86	140	38	102		Ja
7102476 verlichting parkeergarage Ringkade	7-Nov-2024	50	0	50	0	0	0		
7102481 Sumatrastraat 195 parkeerautomaten	7-Nov-2024	50	0	50	0	0	0		
7102484 Fietsenstalling Lange Mare (40 jaar)	12-Sep-2024	2.617	0	2.617	0	0	0		
7102485 Fietsenstalling Lange Mare (10 jaar)	12-Sep-2024	300	0	300	0	0	0		
7102487 Fietspoort Spanjaardsbrug	12-Sep-2024	300	100	200	0	0	0		
7102489 Cameras tbv kentekenregistratie	11-Jul-2024	336	0	336	0	0	0		
7102493 Bushalte Ommedijkseweg -Valkenburgsemeer	15-Jul-2019	59	19	40	0	0	0		Ja
7102494 Fietsenstalling Lange Mare Romanuszaal	12-Sep-2024	1.653	0	1.653	1.653	0	1.653		
Totaal Bereikbaarheid		241.937	93.500	148.437	110.115	37.975	72.139		
Beleidssterrein: Verkeersveiligheid									
7100062 JS uitv.progr.verkeersveiligheid scholen	15-Jul-2021	258	236	22	58	106	-48		Ja
7100347 Verkeersveiligheid scholen 2013	13-Nov-2012	173	173	0	0	0	0	Ja	
7100865 verkeerskundige voorzieningen	18-Apr-2019	492	480	12	0	0	-0	Ja	
7100985 UVP Wijkcirculatie- en veiligheidsplan	7-Jul-2022	657	84	574	0	5	-5		
7101212 UVP wijkcirculatie- en veiligheidsplan	15-Dec-2020	35	35	0	0	0	0	Ja	
7101411 fietsknelpunten Stevenshof	12-Jul-2018	400	206	194	0	0	0		Ja
7101817 FPDs Maatregelen Masterplan Houtkwartier	15-Dec-2020	2.001	748	1.253	0	128	-128		Ja
7101986 Herenstraat na fietsrotonde aanpassing	15-Dec-2020	430	138	292	0	0	0		Ja

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7101999 PDI infra herinrichting Grote Vink	13-Jul-2021	166	166	0	166	166	0	Ja	
7102004 PDI Noord Zuid Verbindingsas	13-Jul-2021	333	333	0	333	333	0	Ja	
7102095 PDI fietspoort Spanjaardsbrug	13-Jul-2021	204	204	-0	204	204	-0		Ja
7102159 PDI Herinrichting Lammenschansweg	10-Nov-2022	1.035	819	216	1.035	819	216		
7102280 Tijd. Verkeersmaatreg. Stationsgebied	6-Jul-2023	200	182	18	0	0	0		
7102326 PDI Herinrichting Ir. Driessenstraat	13-Jul-2021	303	272	31	303	272	31		Ja
7102351 herinrichting Vlietweg	7-Jul-2022	250	152	98	0	0	0		
7102371 doorstroming Bargelaan	7-Jul-2022	115	72	43	0	0	0		
7102372 Kruising Haagweg - Blauwe Tramstraat	7-Jul-2022	435	129	306	85	0	85		
7102379 Mary Zeldenrustweg-veilighe.op zebrapad	7-Jul-2022	75	23	52	0	0	0		
7102437 PDI Slimme Knips	13-Jul-2021	231	196	36	231	196	36		Ja
7102492 PDI fietspaden Smaragdlaan Hoge Morsweg	10-Nov-2022	97	25	71	97	25	71		
Totaal Verkeersveiligheid		7.891	4.674	3.217	2.512	2.254	258		
Totaal Mobiliteit		253.278	99.270	154.008	112.985	40.351	72.634		
Programma: Omgevingskwaliteit									
Beleidsterrein: Verharde openbare ruimte									
7100079 VK investeringen wegen	10-Nov-2022	2.693	0	2.693	0	0	0		
7100082 JS vervanging verkeerslichtinstallaties	12-Nov-2019	2.193	308	1.885	0	-7	7		Ja
7100095 JS vervanging armaturen ov	11-Nov-2021	1.932	245	1.687	0	0	0		Ja
7100097 ontsl.weg+brug Poelgeest-Trekvaartplein	8-Jul-2008	7.453	6.288	1.165	3.885	3.895	-10		Ja
7100119 JS inzamelmiddelen	11-Nov-2021	1.363	199	1.164	0	45	-45		Ja
7100120 milieustraat	12-Nov-2009	260	244	16	0	0	0	Ja	
7100999 JS techn. install. beweegbare bruggen	11-Nov-2022	1.365	42	1.323	0	0	0		
7101003 JS remmingswerken en meerpalen	10-Nov-2022	362	356	6	0	0	0		
7101010 walmuur Haarlemmertrekvaart	10-Nov-2016	1.730	94	1.636	0	0	0		Ja
7101181 Noorderkwartier Oost	14-Maa-2013	2.948	2.660	288	0	3	-3		Ja
7101258 vv weg Gasthw Haagweg-zuid fase 2	11-Nov-2014	4.216	349	3.867	0	0	0		Ja
7101261 Bachstraat 2016	10-Nov-2016	1.258	1.259	-1	0	0	0	Ja	
7101263 Kort Rapenburg	10-Nov-2016	48	0	48	0	0	0		Ja
7101269 Sandifordreef	10-Nov-2016	249	0	249	0	0	0		Ja
7101383 inzamelmiddelen 2021	12-Nov-2020	445	445	0	0	0	0	Ja	
7101438 Turfmarkt	10-Nov-2016	78	0	78	0	0	0		Ja
7101439 Steenstraat	10-Nov-2016	209	0	209	0	0	0		Ja
7101440 Prinsessekade	10-Nov-2016	104	0	104	0	0	0		Ja

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7101442 Noordeinde	10-Nov-2016	2.600	1.827	773	76	43	33		Ja
7101444 Haarlemmerweg (tennis gem grens asfalt)	10-Nov-2016	257	46	211	0	0	0		Ja
7101446 vv wegen Gastw Haagweg-zuid fase 3+4	9-Nov-2017	1.856	481	1.375	0	0	0		Ja
7101479 Domela Nieuwenhuislaan	9-Nov-2017	461	97	364	0	0	0		Ja
7101539 FPDS Kruisp.Hoge Rijndijk-W vd Madeweg	15-Jul-2019	1.875	263	1.611	0	0	0		Ja
7101584 Technische installaties bruggen 2022	11-Nov-2021	196	196	0	0	0	0	Ja	
7101597 maatregelen Stationspleintunnel	12-Nov-2019	225	8	217	0	0	0		Ja
7101697 WV wegen Houtkwartier-Oost	11-Nov-2014	2.434	2.440	-6	159	165	-6	Ja	
7101708 JS Walmuren/damwanden (60 jaar)	10-Nov-2022	3.557	2.055	1.502	0	0	0		
7101742 Investering walmuren 2023	9-Nov-2023	966	966	0	0	0	0	Ja	
7101807 vv FPDS VMOR Vogelwijk raadsherenbuurt	23-Dec-2021	4.188	1.471	2.717	159	173	-14		Ja
7101856 vv FPDS VMOR Profeswijk - oost fase 1+2	22-Jun-2021	2.618	1.628	990	59	59	0		Ja
7101900 Cronesteynkade	11-Nov-2021	2.739	1.868	871	0	0	0		Ja
7101901 Schelpenkade	11-Nov-2021	2.965	2.673	292	0	0	0		Ja
7101902 Zijlsingel	10-Nov-2022	599	65	534	0	0	0		
7101906 JS Walmuren/damwanden (30 jaar)	9-Nov-2023	856	594	262	0	0	0		
7101912 Parkbruggen - Klein Cronestein proj 22	11-Nov-2021	567	291	276	0	0	0		Ja
7101914 VK verkeersbruggen de Vlietweg (7 stuks)	11-Nov-2021	0	0	-0	0	0	0	Ja	
7101915 Verkeersbruggen - Julius Ceasarbrug	10-Nov-2022	2.440	500	1.940	0	0	0		
7101917 verkeersbruggen - Trekvaartbrug	11-Nov-2021	1.233	72	1.161	0	0	0		Ja
7101918 Remmingswerken en meerpalen (LVO) 2022	9-Nov-2021	354	354	0	0	0	0	Ja	
7101921 Stationsplein tunnel brandw beplating	10-Nov-2022	8.127	596	7.531	0	0	0		
7101922 Stationsplein tunnel - Led-verlichting	10-Nov-2022	652	0	652	0	0	0		
7101923 Zwartepadviaduct-LED-verlichting	11-Nov-2021	124	2	122	0	0	0		Ja
7101924 JS duikers	11-Nov-2021	22	7	14	0	0	0		Ja
7101927 pompput visfontein	7-Jul-2022	219	218	1	0	0	0	Ja	
7101939 automatisering gladheidsbestrijding 2022	10-Nov-2022	53	43	10	0	0	0		
7101989 LRN Schipholweg-Oost VRI's 10 jaar	10-Nov-2016	1.460	1.114	346	95	95	0		Ja
7101998 JS vervanging lichtmasten	12-Nov-2020	1.773	547	1.226	0	0	0		Ja
7102010 WV herinrichting Hoge Mors	17-Feb-2022	7.869	284	7.585	392	0	392		
7102015 bruggen in de Vlietweg proj 2022	11-Nov-2021	524	140	384	0	0	0		Ja

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7102016 bruggen in de Vlietweg proj 2023	11-Nov-2021	424	79	346	0	0	0		Ja
7102017 herinrichting Churchillaan	12-Nov-2019	271	0	271	0	0	0		Ja
7102042 Stationspl tunnel electro - veiligheid	16-Mei-2024	489	0	489	0	0	0		
7102170 Kanaalweg oost	12-Nov-2019	1.438	11	1.427	0	0	0		Ja
7102187 WV wegen Hart van Meerburg	12-Nov-2019	50	18	32	0	0	0		Ja
7102203 Zoeterwoudsesingel	12-Nov-2019	1.430	0	1.430	0	0	0		Ja
7102316 voorbereiding duurzaamheidsplein	20-Jul-2023	200	0	200	200	0	200		
7102332 herinrichting Hoge Rijndijk	10-Nov-2022	922	0	922	0	0	0		
7102370 Dr. Lelylaan	10-Nov-2022	1.300	2	1.298	0	0	0		
7102375 Utrechtse brug	11-Jul-2024	144	0	144	0	0	0		
7102376 Koornbrug	11-Jul-2024	300	99	201	0	0	0		
7102488 JS verv. Armaturen Leidse Lantaarn	11-Nov-2021	1.412	1.104	309	0	0	0		Ja
7102495 Bruggen in de Vlietweg Proj. 2025	11-Nov-2021	472	0	472	0	0	0		Ja
7102499 Walmuren-damwanden (30 jaar) 2023	10-Nov-2022	843	843	0	0	0	0	Ja	
7102525 vv weg Gasthw Haagweg-zuid fase 1	11-Nov-2014	2.275	2.275	-0	0	0	0	Ja	
Totaal Verharde openbare ruimte		94.686	37.767	56.919	5.026	4.471	554		
Beleidssterrein: Openbaar water									
7100122 VK vervanging riolering	12-Nov-2019	1.284	0	1.284	14	0	14		Ja
7100641 ren.riolering Noord.str./Oude V/WdZ	5-Nov-2013	1.565	1.430	135	0	0	0		Ja
7100925 vv rio Gasthw Haagweg-zuid fase 2	10-Nov-2010	5.969	1.339	4.631	0	0	0		Ja
7101247 Vervanging riolering Maresingel	10-Nov-2015	1.165	1.131	34	0	0	0		Ja
7101420 vv rio Meerburg	10-Nov-2015	5.305	1.415	3.890	0	0	0		Ja
7101421 vv rio Morskwartier	10-Nov-2015	9.147	2.881	6.266	0	0	0		Ja
7101422 riool verv. Noorderkwartier Oost	10-Nov-2015	10.749	9.165	1.585	100	108	-8		Ja
7101423 vv rio Professorenwijk Oost	10-Nov-2015	7.007	5.335	1.672	0	0	0		Ja
7101424 vv rio Vogelwijk	10-Nov-2015	6.813	5.128	1.685	6	6	0		Ja
7101458 JS gemalen	10-Nov-2022	800	315	485	0	0	0		
7101521 riolering Binnenstad Z+N	10-Nov-2016	5.396	1.723	3.674	0	0	0		Ja
7101522 riolering Stevenshof	10-Nov-2016	1.132	643	489	0	0	0		Ja
7101523 riolering Merenwijk	9-Nov-2017	2.023	1.039	983	0	0	0		Ja
7101524 riolering Stationsgebied	9-Nov-2017	2.184	1.039	1.145	0	0	0		Ja
7101525 riolering centrumroute Langegracht	9-Nov-2017	2.913	2.641	271	95	95	0		Ja
7101526 WV rio Houtkwartier-Oost	9-Nov-2017	715	721	-6	0	10	-10	Ja	
7101527 riolering Zeeheldenbuurt	9-Nov-2017	932	688	244	0	0	0		Ja

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7101603 riolering Leiden Bio Science Park	13-Nov-2018	963	190	773	0	0	0		Ja
7101629 riolering Voorschoterweg	13-Nov-2018	1.624	584	1.040	0	60	-60		Ja
7101695 ww rio Gasthw Haagweg-zuid fase 3+4	13-Nov-2018	2.215	1.544	671	0	0	0		Ja
7101779 WV rio Fortuinwijk Boshuizen	12-Nov-2019	708	421	287	0	0	0		Ja
7101795 ww KLIMA Vogelwijk raadsherenbuurt	23-Dec-2021	810	321	488	120	120	0		Ja
7101834 ww KLIMA Houtkwartier-Oost	28-Jan-2021	466	418	48	55	55	0	Ja	
7101854 ww KLIMA Gasthuiswijk fase 2	22-Jun-2021	1.166	103	1.064	0	0	-0		Ja
7101855 ww KLIMA Profeswijk-Oost fase 1+2	22-Jun-2021	1.015	624	391	80	80	0		Ja
7102009 riolering Schipholweg	12-Nov-2019	2.364	2.355	9	0	0	0		Ja
7102011 WV KLIMA Hoge Mors INFRA	17-Feb-2022	341	290	51	0	0	0		
7102012 WV KLIMA Hoge Mors	17-Feb-2022	2.732	253	2.478	0	0	0		
7102308 Universiteit LUMC Persgemaal 12 jr	16-Mei-2024	1.042	0	1.042	0	0	0		
7102309 Universiteit LUMC Persgemaal 20 jr	16-Mei-2024	1.044	971	73	0	0	0		
7102347 riolering Riebeekhof eo	9-Nov-2023	1.459	0	1.459	0	0	0		
7102348 riolering Lorentzkafe	9-Nov-2023	2.604	169	2.435	0	0	0		
7102356 WV RIO Boshuizen	12-Nov-2019	50	30	20	0	0	0		Ja
7102357 WV RIO Fortuinwijk Zuid	12-Nov-2019	50	27	23	0	0	0		Ja
7102358 WV RIO Fortuinwijk Noord	12-Nov-2019	450	153	297	0	0	0		Ja
7102365 Riolering Fortuinwijk Boshuizen	12-Nov-2019	895	11	884	0	0	0		Ja
7102366 Riolering Stationskwartier Marislaan	12-Nov-2019	149	0	149	0	0	0		Ja
7102367 Persleidingen J. Catslaan	12-Nov-2019	110	0	110	0	0	0		Ja
7102368 Riolering Verbeekstraat	12-Nov-2019	333	15	318	0	0	0		Ja
7102369 Maresingel Slingergoot	12-Nov-2019	104	3	101	0	0	0		Ja
7102467 Rio Lammenschansweg/ Lammenschansdriehoek	12-Nov-2019	200	10	190	0	0	0		Ja
7102500 Riolering Tuinstadwijk	12-Nov-2019	1.013	1.013	-0	0	0	0	Ja	
7102501 Riolering Kooidistrict	12-Nov-2019	1.697	1.750	-53	0	53	-53	Ja	
7102502 Riolering diverse locaties	12-Nov-2019	146	174	-27	0	27	-27	Ja	
7102524 ww rio Gasthw Haagweg-zuid fase 1	10-Nov-2010	6.552	6.552	-0	0	0	0	Ja	
7102526 ww KLIMA Gasthuiswijk fase 1	22-Jun-2021	1.066	1.066	-0	201	201	0	Ja	
Totaal Openbaar water		98.465	55.679	42.786	671	815	-144		
Beleidssterrein: Openbaar groen									
7100105 Rhijnhof overige werkzaamheden	8-Sep-2011	1.833	1.822	12	1.231	1.822	-591	Ja	
7100617 singelpark - Lakenpark	7-Nov-2013	1.508	1.507	1	228	231	-3	Ja	
7100710 verstr.groene hoofdstr. Bernardkade	10-Nov-2016	178	0	178	0	0	0		Ja
7100749 Van der Werfpark	11-Nov-2014	735	735	0	0	0	0	Ja	

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7100868 Bos van Bosman	12-Jul-2018	525	477	48	0	0	0		Ja
7101019 polderpark Cronesteijn	15-Jul-2021	619	481	138	0	17	-17		Ja
7101222 VK parken algemeen	10-Nov-2022	643	0	643	0	0	0		
7101365 GHS VK groene hoofdstructuur	13-Nov-2018	699	0	699	0	0	0		Ja
7101505 JS groene kansenkaart (deels FPDS)	10-Nov-2022	1.454	371	1.083	0	12	-12		
7101582 JS spelen openbare ruimte 2022 ev	10-Nov-2022	1.013	258	755	0	0	0		
7101720 Singelpark spelen Lakenpark	23-Jan-2020	218	229	-11	138	138	-0	Ja	
7101821 Singelpark Veerplein	12-Nov-2020	936	874	62	106	107	-1	Ja	
7101822 Singelpark-Jan v Houtkade	12-Nov-2020	700	669	31	0	0	0		Ja
7101860 Singelpark - Energiepark	22-Jun-2021	500	413	87	0	0	0		Ja
7101936 JS vervangen bomen	7-Nov-2024	200	182	18	0	0	-0		
7101937 Vervangen bomen 2023	10-Nov-2022	251	251	0	0	0	0	Ja	
7101938 Vervangen bomen 2024	9-Nov-2023	255	255	0	0	0	0	Ja	
7101971 Singelpark verbinding Zijlpoort	11-Nov-2021	328	342	-14	0	0	0	Ja	
7101991 Singelpark promenade Koepoortsbrug	11-Nov-2021	122	122	-0	0	0	0	Ja	
7102050 Singelpark Jan v Houtkade	12-Okt-2023	3.352	341	3.011	366	41	325		
7102096 VK burgerinitiatieven parken	13-Nov-2018	453	0	453	0	0	0		Ja
7102205 aanleg volkstuinen 2023	6-Jul-2023	791	-0	791	0	0	0		
7102206 herstel natuurwaarden Oostvlietpolder	6-Jul-2023	750	0	750	0	0	0		
7102207 moestuinen 2023	6-Jul-2023	30	5	25	0	0	0		
7102338 Valondergronden openbare speelplaatsen	21-Dec-2023	200	47	153	0	0	0		
7102345 Singelpark Koepoortsbrug	12-Okt-2023	914	30	884	400	0	400		
7102352 GKK Singelpark Arsenaalplein	15-Jul-2021	138	128	10	138	128	10	Ja	
7102360 Hooghkamerpark	15-Jul-2021	100	44	56	0	0	0		Ja
7102373 geluidsarme voetbalkooi Touw	9-Jul-2024	232	34	198	0	0	0		
7102378 Knuppelpad Matilo	10-Nov-2022	150	53	97	0	0	0		
7102470 Groene kansenkaart 2022	11-Nov-2021	321	321	0	0	0	0	Ja	
7102471 Speeltoestellen in openbare ruimte 2022	11-Nov-2021	592	592	0	0	0	0	Ja	
Totaal Openbaar groen		20.740	10.582	10.158	2.606	2.497	110		
Beleidssterrein: Duurzaamheid									
7100761 laadpalen voor electrisch vervoer	18-Sep-2014	250	167	83	3	3	0		Ja
Totaal Duurzaamheid		250	167	83	3	3	0		
Totaal Omgevingskwaliteit		214.141	104.194	109.947	8.307	7.787	520		
Programma: Stedelijke ontwikkeling									
Beleidssterrein: Ruimtelijke planvorming en plantoetsing									
7101129 invoering omgevingswet	10-Nov-2016	6.368	6.140	228	6.368	6.140	228		Ja

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
Totaal Ruimtelijke planvorming en plantoetsing		6.368	6.140	228	6.368	6.140	228		
Beleidssterrein: Gemeentelijk vastgoed									
7100139 bodemsanering	5-Jul-2012	8.512	8.362	150	8.512	8.362	150		Ja
7100152 Gevelsanering woningen	3-Dec-2009	1.640	659	981	1.640	659	981		Ja
7100245 muziekcentrum De Nobel	6-Feb-2007	12.012	11.238	774	1.039	1.076	-37		Ja
7100459 wonen boven winkels	13-Sep-2012	1.942	1.767	174	1.942	1.767	174		Ja
7100788 multifunctioneel maken Merendroom	9-Apr-2015	154	0	154	0	0	0		Ja
7101058 Voorbereiding STEO - Buskavel 1	1-Jan-2016	1.329	1.328	0	0	1.328	-1.328	Ja	
7101061 voorbereiding STEO-Openb.geb.+civ.werken	1-Jan-2016	93	93	-0	93	93	-0	Ja	
7101063 voorbereiding STEO - Trafocatie 1	1-Jan-2016	890	882	9	2	882	-879	Ja	
7101068 Verb.entree minder-validen geb.Oude Vest	10-Nov-2016	35	0	35	0	0	0		Ja
7101177 tijdelijke maatr. Lammenschansdriehoek	6-Jul-2017	320	116	204	0	0	0		Ja
7101300 PID initiatieven derden	17-Sep-2020	147	285	-138	147	285	-138		Ja
7101327 klimaatinstallatie Het Gebouw	12-Jul-2018	846	730	116	0	0	0		Ja
7101328 zonwering Het Gebouw	12-Jul-2018	212	139	72	0	0	0		Ja
7101474 voorbereiding ontwikkeling entree LBSP	4-Okt-2018	595	685	-90	595	685	-90	Ja	
7101488 Vollenhovekade	18-Dec-2018	105	11	93	105	11	93	Ja	
7101537 FPDS verduurzaming vastgoed fase 1	15-Jul-2019	3.092	2.370	723	0	0	0		Ja
7101593 FPDS verduurzaming vastgoed fase 2	12-Nov-2019	1.215	1.003	212	0	0	0		Ja
7101601 Morssingelblok H2-5	11-Jul-2019	1.648	1.105	542	498	566	-68		Ja
7101609 herontw. Dolfijn 't Schippertje	19-Sep-2019	158	137	20	158	137	20	Ja	
7101627 STEO - De Geus	12-Nov-2019	2.901	2.600	301	2.901	2.600	301		Ja
7101628 voorbereiding project Diamantlaan	12-Nov-2019	50	15	35	50	15	35		Ja
7101634 PID Roosevelt West plot 1A-T Brandsm	21-Dec-2017	270	269	1	270	269	1		Ja
7101638 PID Toussaintkade	21-Dec-2017	236	235	1	236	235	1		Ja
7101639 PID Ter Haarkade 1	21-Dec-2017	217	213	4	217	213	4		Ja
7101640 PID Lorentzkade fase 2	21-Dec-2017	487	399	88	487	399	88		Ja
7101642 PID Sumatra	21-Dec-2017	258	264	-6	258	264	-6		Ja
7101646 PID Watergeuskade	21-Dec-2017	495	495	0	495	495	0	Ja	
7101649 PID Vondelkwartier	21-Dec-2017	823	797	26	823	797	26		Ja
7101655 PID Initiatief Brahmslaan 80	21-Dec-2017	133	133	0	133	133	0		Ja
7101686 PID Mary Zeldenrustlaan	21-Dec-2017	263	258	5	263	258	5		Ja
7101687 PID Bizetpad	21-Dec-2017	361	361	-0	361	361	-0	Ja	
7101781 watercompensatie polder Lammenschans	12-Nov-2020	350	306	44	0	31	-31		Ja

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7101823 PID Barthen	21-Dec-2017	165	82	83	165	82	83		Ja
7101829 Kopermolen	28-Jan-2021	2.787	1.927	860	279	964	-685		Ja
7101833 PID Verbeekstraat	17-Sep-2020	364	361	3	364	361	3		Ja
7101837 PID Opaalstraat e.o.	17-Sep-2020	220	151	69	220	151	69		Ja
7101838 Boshuizerk119 (1e fase HvB) gebouw	13-Apr-2021	3.851	740	3.111	0	0	0		Ja
7101839 Telderskade gebied	13-Apr-2021	1.915	1.215	700	0	249	-249		Ja
7101841 PID Plexus Kaiserstraat	17-Sep-2020	50	47	3	50	47	3		Ja
7101847 PID Rooseveltstraat plot 1B-Blauwhoed	21-Dec-2017	211	208	3	211	208	3		Ja
7101857 asbestsanering	29-Apr-2021	260	105	155	260	105	155		Ja
7101861 Vastgoedontwikkeling Energiepark	22-Jun-2021	3.094	2.701	392	3.094	2.701	392		Ja
7101959 Kooiplein DG 1,2	18-Feb-2010	821	127	694	0	0	0		Ja
7101997 gebiedsvisie Rooseveltstraat	21-Dec-2021	18	18	0	18	18	0	Ja	
7102005 Nieuweroord restkrediet	7-Jul-2022	210	181	29	0	6	-6		
7102087 renovatie De Waag	10-Nov-2022	900	10	890	0	0	0		
7102088 installaties Trix Terwindstraat	10-Nov-2022	423	411	12	0	0	0		
7102097 aankoop sauna	7-Jul-2022	1.620	1.604	16	0	0	0		
7102098 PID Archimedesweg	17-Sep-2020	100	93	7	100	93	7		Ja
7102101 FPD5 kwaliteitsverbetering Stationsplein	7-Jul-2022	275	272	3	0	0	0		
7102178 klimaatinstallatie Driftstraat	10-Nov-2022	50	0	50	0	0	0		
7102179 klimaatinstallatie Middelstegracht	10-Nov-2022	50	0	50	0	0	0		
7102180 klimaatinstallatie Milanenhorst	10-Nov-2022	30	0	30	0	0	0		
7102181 klimaatinstallatie Octavialaan	10-Nov-2022	50	0	50	0	0	0		
7102182 klimaatinstallatie Roodenburgerstraat	10-Nov-2022	50	0	50	0	0	0		
7102183 klimaatinstallatie Slachthuislaan	10-Nov-2022	40	0	40	0	0	0		
7102184 klimaatinstallatie Topaaslaan	10-Nov-2022	30	0	30	0	0	0		
7102185 PID Zernikereef 10	17-Sep-2020	124	124	0	124	124	0		Ja
7102186 PID Pesthuislaan 8	17-Sep-2020	159	146	13	159	146	13		Ja
7102266 Huis vd Buurt installaties 15 jr	8-Jun-2023	421	0	421	0	0	0		
7102267 Huis vd Buurt installaties 20 jr	8-Jun-2023	903	0	903	0	0	0		
7102279 installaties Haagweg 6 Ins Blau	6-Jul-2023	370	0	370	0	0	0		
7102312 voorbereiding Entreegebied LBSP	9-Nov-2023	72	195	-123	0	0	0		
7102346 bedrijventerrein Vlietzone Midden	16-Mei-2024	550	58	492	0	0	0		
7102380 PID Werninkterrein 2.0	17-Sep-2020	360	296	64	360	296	64		Ja
7102472 renovatie molen de Valk	7-Nov-2024	340	0	340	0	0	0		
7102480 Sumatrastraat 195 parkeerterrein	7-Nov-2024	1.152	101	1.051	0	0	0		

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7102483 Parkeergarage Morspoortterrein	12-Sep-2024	3.960	39	3.921	0	0	0		
7102490 tijdelijke herinr. Stationsplein/- weg	17-Dec-2024	340	82	258	0	0	0		
7102504 tijdelijke speelplek Telderskade	17-Dec-2024	250	7	243	250	7	243		
Totaal Gemeentelijk vastgoed		68.373	48.555	19.818	26.878	27.480	-603		
Beleidssterrein: Wonen									
7102324 VK Lokaal impulsbudget woningbouw	9-Nov-2023	8.500	0	8.500	0	0	0		
Totaal Wonen		8.500	0	8.500	0	0	0		
Totaal Stedelijke ontwikkeling		83.241	54.695	28.545	33.245	33.620	-375		
Programma: Jeugd en onderwijs									
Beleidssterrein: Jeugd									
7100560 JS speeltoestellen in speeltuinen	10-Nov-2022	363	72	291	60	0	60		
7101242 nota spelen en bewegen 2017	4-Jul-2017	288	201	87	0	0	0		Ja
7102318 Speeltoestellen Trekvaartplein	9-Nov-2023	90	0	90	0	0	0		
7102507 Speeltoestellen in speeltuinen 2022	11-Nov-2021	156	156	0	0	0	0	Ja	
Totaal Jeugd		897	429	468	60	0	60		
Beleidssterrein: Onderwijshuisvesting									
7100815 3 basisscholen Broekplein	13-Nov-2018	8.104	8.102	1	0	0	0		Ja
7100871 2017.010+011+015 VMBO Boerhaaveln NIEUWB	20-Dec-2016	18.231	17.954	277	0	0	0	Ja	
7101625 faciliteren nieuwbouw Leonardo college	20-Dec-2016	1.400	1.303	97	0	0	0	Ja	
7101732 IHP De Weerklank, incl gymzaal	21-Dec-2021	6.607	130	6.477	0	0	0		Ja
7101734 IHP Lucas van Leiden Vliet	21-Dec-2021	4.995	293	4.702	0	0	0		Ja
7101737 IHP Noachstraat (wissellocatie)	21-Dec-2021	6.308	922	5.386	0	0	0		Ja
7101738 IHP scholencomplex De Zwaluw	10-Nov-2022	8.842	100	8.742	0	0	0		
7101739 IHP scholencomplex Stevenshof + gymzaal	21-Dec-2021	8.309	1	8.308	0	0	0		Ja
7101741 IHP Vlietlandcollege, incl gymzaal	21-Dec-2021	27.437	3.166	24.271	0	0	0		Ja
7101780 sportzaal Oppenheimstraat 4a	12-Nov-2020	1.088	873	215	0	29	-29		Ja
7102272 internationale schakelklas (ISK)	17-Dec-2024	13.949	106	13.843	0	0	0		
Totaal Onderwijshuisvesting		105.270	32.949	72.321	0	29	-29		
Totaal Jeugd en onderwijs		106.166	33.378	72.789	60	29	31		
Programma: Cultuur, sport en recreatie									
Beleidssterrein: Cultuur									
7100300 VK vvi kunstinstellingen/accommodaties	26-Sep-2023	1.032	0	1.032	0	0	0		
7101110 mdl r&u overig	13-Feb-2014	502	458	44	502	458	44	Ja	

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7101842 VVI MDL Online	13-Nov-2012	200	46	154	0	0	0		Ja
7101843 VVI MDL Publieksvoorzieningen	13-Nov-2012	98	9	89	0	0	0		Ja
7101848 VK VVI Stadspodia	13-Nov-2018	978	0	978	0	0	0		Ja
7102466 VVI Lakenhal 2024	28-Sep-2021	80	73	7	0	0	0		Ja
Totaal Cultuur		2.890	586	2.304	502	458	44		
Beleidssterrein: Cultureel erfgoed									
7101888 MDV audiovisuele apparatuur	26-Sep-2023	32	24	8	0	0	0		
7102164 installaties Boisotkade 2a (ELO)	22-Dec-2022	4.523	152	4.371	0	0	0		
7102165 renovatie Boisotkade 2a (ELO)	22-Dec-2022	3.468	487	2.981	0	0	0		
Totaal Cultureel erfgoed		8.023	663	7.359	0	0	0		
Beleidssterrein: Sport									
7100673 combiad gebouw binnenbad De Vliet	10-Sep-2015	14.217	13.810	407	0	11	-11		Ja
7100714 verv. Toplaag wettraveld sportpark Noord	18-Apr-2019	349	200	149	60	36	24	Ja	
7101046 topsporthal Boshuizerlaan	24-Mei-2016	18.509	17.879	630	550	49	501		Ja
7101127 nieuwbouw ijshal	10-Nov-2016	14.855	14.360	494	0	0	0		Ja
7101245 indoor sportcentrum (15 jaar)	19-Sep-2019	4.729	4.726	3	50	50	0		Ja
7101453 installaties combiad De Vliet	15-Feb-2018	6.556	6.284	272	0	0	0		Ja
7101478 combiad openbare ruimte De Vliet	15-Feb-2018	6.598	5.160	1.438	0	13	-13		Ja
7101510 ijshal installaties	24-Jan-2019	5.578	5.355	222	0	0	0		Ja
7101573 Merenwijk-Ren.gravelvelden 1 t/m 4 tennis	11-Nov-2021	256	256	0	44	46	-2	Ja	
7101610 or indoor sportcentrum	19-Sep-2019	2.187	1.736	451	0	0	0		Ja
7101725 Boshuizerkade toplaag kunstgras 2 velden	10-Nov-2022	978	718	260	170	126	44	Ja	
7101846 ijsdweilmachines	8-Apr-2021	772	669	103	120	117	2		Ja
7101889 Noord Toplaag verv kunstgras 2 voetbal	9-Nov-2023	505	542	-37	88	98	-10	Ja	
7101890 Cronesteijkade kunstgras korfbal toplg	10-Nov-2022	149	149	-0	26	26	-0	Ja	
7101941 Merenwijk, Ren. gravelvelden 5-8 tennis	9-Nov-2023	126	126	0	22	23	-1	Ja	
7101942 New-Holland minigraver groen 1049	23-Sep-2023	46	39	7	7	7	-0		
7101943 kunstgrasdieptereiniger	11-Nov-2021	20	0	20	0	0	0		Ja
7101944 graszaaimachine	11-Nov-2021	15	0	15	0	0	0		Ja
7101945 drainagereiniger+zandstrooier	11-Nov-2021	6	0	6	0	0	0		Ja
7101946 8814 aanschaf New Holland T5	11-Nov-2021	115	94	21	21	0	21	Ja	
7101947 8815 aanschaf New Holland T5	11-Nov-2021	103	103	0	17	0	17	Ja	
7101948 8816 aanschaf John Deere 1	11-Nov-2021	88	88	0	13	13	0	Ja	
7101949 8817 aanschaf John Deere 2	11-Nov-2021	87	87	-0	9	9	0	Ja	

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7101950 kooimaaiër	23-Sep-2023	69	0	69	0	0	0		
7101951 Cronesteijnkade kunstgras korfbal onderb	10-Nov-2022	87	84	3	15	15	0	Ja	
7101963 inrichting van de nieuwe sportacc.	11-Nov-2021	143	125	18	25	19	6		Ja
7102163 zonnepanelen De Zijl	10-Nov-2022	125	125	0	22	22	-0	Ja	
7102174 Keuken indoor sporthal (ISC)	22-Dec-2022	93	93	0	0	0	0	Ja	
7102259 renovatie Sportpark Noord 40 jr	6-Jul-2023	1.225	908	317	213	157	56		
7102260 renovatie Sportpark Noord 15 jr	6-Jul-2023	408	395	13	71	73	-2		
7102261 renovatie Kikkerpolder II 15 jr	6-Jul-2023	303	13	289	53	2	51		
7102262 renovatie Kikkerpolder I 15 jr	6-Jul-2023	307	142	165	53	2	52		
7102263 renovatie Kikkerpolder I 40 jr	6-Jul-2023	920	830	90	160	145	15		
7102264 renovatie Kikkerpolder II 40 jr	6-Jul-2023	908	110	797	158	14	144		
7102335 herinrichting Wijkspark de Mors	12-Okt-2023	350	292	58	0	0	0		
7102342 Sportp de Mors Kunstgras top laag (12jr)	21-Dec-2023	650	0	650	0	0	0		
7102343 Sportp de Mors Kunstgras onderbouw(24jr)	21-Dec-2023	1.300	334	966	0	60	-60		
7102355 Toplaag kunstgrasveld Morskwardier II	9-Nov-2023	491	497	-6	85	89	-4	Ja	
7102468 aanschaf zonnepanelen gymzaal Broekplein	7-Nov-2024	50	49	1	0	0	0		
7102469 lucht klimaatsysteem IJshal de Vliet	7-Nov-2024	70	70	-0	0	0	0		
7102491 aanleg parkeerplaatsen De Vliet en Zijl	17-Dec-2024	300	0	300	0	0	0		
Totaal Sport		84.639	76.446	8.193	2.049	1.220	828		
Beleidssterrein: Recreatie									
7101969 verslimmen stroomvoorz.evenem en markten	11-Nov-2021	318	185	133	159	92	67	Ja	
7102482 stroompunten evenementen	7-Nov-2024	100	51	49	0	0	0		
Totaal Recreatie		418	236	182	159	92	67		
Totaal Cultuur, sport en recreatie		95.970	77.931	18.039	2.711	1.771	939		
Programma: Maatschappelijke ondersteuning									
Beleidssterrein: Sociale binding en participatie									
7101782 Trix Terwindtstraat mfa	12-Nov-2020	1.273	1.245	28	0	16	-16		Ja
Totaal Sociale binding en participatie		1.273	1.245	28	0	16	-16		
Beleidssterrein: Kwetsbare groepen									
7102377 Flexwoningen GooimeerIn 25	9-Jul-2024	13.341	5.134	8.207	1.648	1.050	598		
Totaal Kwetsbare groepen		13.341	5.134	8.207	1.648	1.050	598		
Totaal Maatschappelijke ondersteuning		14.614	6.379	8.235	1.648	1.065	583		
Programma: Werk en inkomen									
Beleidssterrein: Werken naar vermogen									

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
Vervanging bedrijfsmiddelen 2022	28-9-2021	522	227	295	0	0	0	Ja	
Vervanging bedrijfsmiddelen 2023	27-9-2022	526	166	360	0	0	0	Ja	
Vervanging bedrijfsmiddelen 2024	26-9-2023	535	134	401					
Totaal Werken naar vermogen		1.583	527	1.056	0	0	0		
Totaal Werk en inkomen		1.583	527	1.056	0	0	0		
Programma: Algemene dekkingsmiddelen									
Beleidssterrein: Overige alg.dekkingsmiddelen									
7100523 PDF plankosten definitiefase	9-Nov-2023	75	1	74	75	1	74		
7101663 PDF Westerpoort	21-Sep-2021	1.303	1.094	209	1.303	1.094	209		Ja
7101671 PDF Diamantplein	21-Sep-2021	297	286	11	297	286	11		Ja
7101850 PDF Bedrijventerrein Vlietzone-Midden	21-Sep-2021	428	428	-0	428	428	-0	Ja	
7102006 PDF herontw. Rivierenbuurt Meerburg	21-Sep-2021	369	369	0	369	369	0	Ja	
7102168 PDF Gebiedsvisie de zwijger Plankosten	21-Sep-2021	1.231	1.132	99	1.231	1.132	99		Ja
7102177 PDF Haalbestudie autogarage M-kavels	21-Sep-2021	208	208	0	208	208	0	Ja	
7102188 PDF herinrichting muziekeducatie	21-Sep-2021	710	474	236	710	474	236		Ja
7102323 PDF Uitbr. volkstuinten Oostvlietpolder	28-Sep-2021	142	92	50	142	92	50		Ja
7102333 PDF Nieuwbouw Stadswerf	21-Sep-2021	158	164	-6	158	164	-6		Ja
7102496 PDF Vondelkwartier ROC- locatie	9-Nov-2023	454	13	441	454	13	441		
7102505 PDF Moderniseren Bibliotheek	9-Nov-2023	204	49	155	204	49	155		
Totaal Overige alg.dekkingsmiddelen		5.578	4.309	1.269	5.578	4.309	1.269		
Totaal Algemene dekkingsmiddelen		5.578	4.309	1.269	5.578	4.309	1.269		
Overhead									
Overhead									
7100289 VK Wagenpark 6 jaar	16-Maa-2021	31	0	31	0	0	0		Ja
7100290 VK Wagenpark 8 jaar	26-Sep-2023	1.799	-0	1.799	0	0	0		
7101156 ambtelijke hv 2020 verbouw Stadhuis	7-Jun-2016	19.947	19.948	-1	359	362	-3		Ja
7101326 renovatie gevel Stadhuis	18-Apr-2019	1.275	1.060	215	0	0	0		Ja
7101433 Meubilair Stoelen 2021	29-Sep-2020	537	471	66	4	4	0		Ja
7101435 Meubilair Overig 2021	29-Sep-2020	1.492	826	666	10	10	-0		Ja
7101483 stadhuis nieuwbouw 40 jaar	13-Nov-2018	4.725	4.703	21	36	36	0		Ja
7101484 stadhuis installaties 15 jaar	13-Nov-2018	4.368	4.362	6	33	33	0		Ja
7101893 herinrichting Publiekszaken	26-Sep-2023	132	0	132	0	0	0		
7102060 Vrachtwagen voor weesfietsenacties	10-Nov-2022	70	59	11	0	0	0	Ja	
7102086 parkeerdek Le Pooleweg 11	10-Nov-2022	1.155	4	1.151	0	0	0		
7102108 CR 2020 AV-middelen Raadszaal Leiden	15-Nov-2022	618	515	102	0	0	0	Ja	

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7102114 CR AV-middelen Leiden DZB	15-Nov-2022	6	5	2	0	0	0	Ja	
7102116 CR AV-middelen Oegstgeest	15-Nov-2022	71	71	0	0	0	0	Ja	
7102123 CR JS coreswitches	15-Nov-2022	624	273	351	0	0	0		
7102127 CR Dockingstations 2022	15-Nov-2022	56	56	0	0	0	0	Ja	
7102128 CR Docking-Monitoren en werkstations 22	15-Nov-2022	315	228	87	0	0	0		
7102132 CR kantoor71 surfaces en toebehoren 2022	15-Nov-2022	800	799	1	0	0	0	Ja	
7102134 CR monitoren 2022	15-Nov-2022	143	143	-0	0	0	0	Ja	
7102138 CR tachymeters 2 stuks (vh LN 7101354)	15-Nov-2022	204	161	43	0	0	0		
7102141 CR telefoontoestellen 2022	15-Nov-2022	546	572	-26	0	39	-39		
7102142 CR AV-middelen Stads Kantoor Leiden 2024	26-Sep-2023	386	11	375	0	0	0		
7102147 CR surfaces + toebehoren 2023	27-Sep-2022	1.100	1.100	0	0	0	0	Ja	
7102148 CR JS Surfaces	7-Nov-2024	100	60	40	0	0	0		
7102157 CR verbouwing Tweelinghuis 2020	15-Nov-2022	613	550	63	0	0	0	Ja	
7102172 mini knikshovel met aanbouw heggenschaar	15-Nov-2022	90	90	-0	0	0	0	Ja	
7102255 CR AV-middelen Raadszaal Leiderdorp 2023	30-Mei-2023	135	132	3	0	0	0	Ja	
7102256 CR AV-middelen Raadszaal Oegstgeest 2023	30-Mei-2023	150	147	3	0	0	0	Ja	
7102257 CR AV-middelen Raadszaal OEG opties 2023	30-Mei-2023	40	31	9	0	0	0	Ja	
7102317 renovatie stallen Kinderboerderij	9-Nov-2023	80	66	14	0	0	0	Ja	
7102322 Thuiswerkvoorzieningen Leiden 2023	9-Nov-2023	337	337	0	0	0	0	Ja	
7102327 DAF CF Zijlader I&R 1669	28-Sep-2021	337	337	0	0	0	0	Ja	
7102328 DAF CF Zijlader I&R 1668	28-Sep-2021	337	337	0	0	0	0	Ja	
7102329 DAF CF Zijlader I&R 1667	28-Sep-2021	337	337	0	0	0	0	Ja	
7102330 DAF CF Zijlader I&R 1670	28-Sep-2021	337	337	0	0	0	0	Ja	
7102331 Thuiswerkmiddelen deelnemende gemeenten	21-Dec-2023	90	90	0	0	0	0	Ja	
7102336 Veegmachines elektrisch	27-Sep-2022	247	0	247	0	0	0		
7102340 AV-middelen DZB 2023	21-Dec-2023	30	25	5	0	0	0	Ja	
7102341 AV-middelen Raadszaal Oegstgst 2023 MEER	21-Dec-2023	38	0	38	0	0	0	Ja	
7102361 E-Combo bestelw.gesl.klein lenR 1056	28-Sep-2021	34	34	-0	0	0	0	Ja	
7102362 E-Combo bestelw.gesl.klein ICT 8772	28-Sep-2021	34	34	-0	0	0	0	Ja	
7102363 E-Combo bestelw.gesl.klein FAZA 8771	28-Sep-2021	36	36	-0	0	0	0	Ja	
7102364 Kia Niro Handhaving 7529	28-Sep-2021	33	33	0	0	0	0	Ja	
7102374 oplaadvoorzieningen Kenauweg	11-Jul-2024	450	0	450	0	0	0		

Kostenplaats	Datum besluit	Krediet	Uitgaven t/m lopend dienstjaar	Restant krediet	Te realiseren inkomsten	Inkomsten t/m lopend dienstjaar	Nog te realiseren inkomsten	Af te sluiten	Ouder 3 jaar
7102381 DAF XB Open laadklep I&R 1172	28-Sep-2021	113	112	0	0	0	0	Ja	
7102465 elektrische waswagen	7-Nov-2024	170	0	170	65	0	65		
7102473 Kantineapparatuur div. locaties 2024	24-Sep-2024	70	15	55	0	0	0		
7102474 DAF XB Kolkenzuiger groot C&C 5332	28-Sep-2021	344	347	-3	0	0	0		Ja
7102475 DAF XB Kolkenzuiger klein C&C 5331	28-Sep-2021	298	294	4	0	0	0		Ja
7102486 lucht klimaatsystemen ABW15	17-Dec-2024	140	0	140	0	0	0		
7102498 Surfaces 2024	26-Sep-2023	914	914	0	0	0	0	Ja	
7102510 JS Thuiswerkvoorzieningen Leiden	9-Nov-2023	254	0	254	0	0	0		
7102511 JS Thuiswerkmiddelen deeln. Gemeenten	21-Dec-2023	160	0	160	0	0	0		
7102512 CR JS Dockingstations	15-Nov-2022	56	0	56	0	0	0		
7102513 CR JS Docking-Monitoren en werkstations	27-Sep-2022	496	0	496	0	0	0		
7102514 CR JS telefoontoestellen	27-Sep-2022	258	0	258	0	0	0		
Totaal Overhead		47.557	40.064	7.493	507	483	23		
Totaal Overhead		47.557	40.064	7.493	507	483	23		
Totaal		825.070	422.840	402.231	167.218	91.253	75.965		

Bedragen * € 1.000

Bijzondere afwikkelingsverschillen

Naast de investeringen die hierboven in het overzicht staan, zijn nog enkele bijzondere mutaties gedaan op kredieten die op of voor 31-12-2023 al afgesloten waren:

	Bedrag * € 1.000
Afboeken boekwaarde Stationsplein 107 i.v.m. Inbrengen in grondexploitatie	3.841
Overige afboekingen	125
Totaal	3.966

5.5 Opvolging aanbevelingen Rekenkamer (tot 1 januari 2024: Rekenkamercommissie)

In deze bijlage rapporteert het college over de opvolging van de aanbevelingen uit de rapporten van de Rekenkamercommissie uit de jaren 2022 en 2023 en van de Rekenkamer uit 2024. De Wet versterking decentrale rekenkamers bepaalde dat de gemeenten per 1 januari 2024 een Rekenkamer moesten instellen. De Rekenkamercommissie Leiden & Leiderdorp bestaat daarom vanaf 2024 niet meer. Deze is vervangen door de Rekenkamer Leiden & Leiderdorp.

RV 22.0037 Aanbevelingen Brief Rekenkamercommissie 'Inzicht in de Jeugdzorg' n.a.v. het onderzoeksrapport 'Jeugdhulp zonder verwijzing'

Besluitpunt	Raad	College	Toelichting op voortgang
In te stemmen met de conclusies van het onderzoeksrapport 'Jeugdhulp zonder verwijzing' (Im advies & management van 25 januari 2022) en de brief van de Rekenkamercommissie Leiden-Leiderdorp "Inzicht in de jeugdzorg?" van 15 februari 2022;	x		RV 22.0037 is vastgesteld door de raad op 14 juni 2022.
De volgende aanbevelingen voor de gemeenteraad uit de Rekenkamerbrief van 15 februari 2022 te onderschrijven: 1. Zorg voor continue aandacht voor de sturingsfilosofie en de uitwerking daarvan in indicatoren, rapportages en besluitvorming wat betreft de kaderstellende rol van de raad. 2. Gebruik de verkregen informatie als gemeenteraad om uw kaderstellende en controlerende rol waar te maken.	x		RV 22.0037 is vastgesteld door de raad op 14 juni 2022, waarbij deze aanbevelingen zijn overgenomen. De raad heeft aandacht voor de genoemde elementen en gebruikt deze ook voor de kaderstellende en controlerende rol.
Gebruik de uitkomsten van het voorliggend onderzoek bij het uitwerken van de vraag welke gegevens nodig zijn om het ingezette beleid en ontwikkelingen te kunnen monitoren en bij te stellen.		x	We kijken bij de doorontwikkeling en evaluatie over monitoring en sturing zorgvuldig naar de uitkomsten van het onderzoek. Waar nodig nemen we dit mee in het monitoren en bijstellen van de al ingezette koers.
Beperk de administratieve lasten maar registreer wat nodig is vanuit het besef dat inzicht in de hulp nodig is om beter te kunnen sturen bij het verbeteren van het beleid. Heb hierbij aandacht voor: - het soort hulp (preventief, licht, middelzwaar, zwaar) dat geboden wordt; - de categorieën problemen waar deze hulp een oplossing voor biedt; - een registratie vanaf het eerste gesprek (in plaats van vanaf het derde gesprek); - de kwalitatieve aspecten van de hulp. Leg deze aandachtspunten naast de lijst met indicatoren die is opgesteld in het addendum bij de overeenkomst tussen gemeente en de Stichting Jeugdteams Leidse Regio en bezie welke aanscherping daarin nodig is		x	We hebben de suggesties uit het rapport voor registratie naast de reeds bestaande lijst met indicatoren gelegd. We hebben gekeken welke aanscherping van de huidige registratie wenselijk is en aanpassingen gedaan in 2023. In 2024 is er opnieuw een aanscherping gedaan in het registreren van relevante data zoals benoemd, waarop ook het registratiesysteem momenteel wordt aangepast.
Evalueer na een periode van twee jaar hoe de opbrengst van betere inzichten door registratie zich verhoudt tot de administratieve lasten van de hulpverleners als gevolg van het registreren		x	Elk kwartaal worden kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren gerapporteerd aan en geëvalueerd door de accounthouders van het Jeugdteam. Dit blijven we voortzetten. Inmiddels hebben we ook het gebruik van de tool 'Samen in gesprek over cijfers' geïmplementeerd om zo gericht met elkaar de voortgang te bepalen op basis van de cijfers. Bij de aanscherping in de registratie in 2024 is steeds het uitgangspunt geweest om de administratieve last zo laag mogelijk te houden.
Analyseer de data van het CBS. Ze bevatten een schat aan informatie, ook op wijkniveau, die niet benut wordt.		x	De data van het CBS zijn geanalyseerd. In de praktijk is echter gebleken dat deze data niet altijd een adequate weergave geeft van de inzet van het Jeugdteam en ook geen causaal verband aan te tonen is met het werk van het Jeugdteam. In 2024 zijn er wel stappen genomen om de aangeleverde CBS data door het Jeugdteam anders te registreren zodat het een betere weergave is van wat wordt gemeten zoals de doorlooptijden. Naast de CBS cijfers zijn er nog andere relevante bronnen waarvan we gebruik maken zoals de SOZ dashboards (cijfers/trends van specialistische jeugdhulp), het PGB dashboard en GGD Gezondheidsmonitor jeugd.
Analyseer de gevolgen van de nieuwe verordening voor de kinderen met een behoefte voor zwaardere hulp en neem adequate maatregelen indien deze kinderen tussen wal en schip dreigen te vallen.		x	Na analyse is sinds 2022 accounthouderschap en contractmanagement van specialistische jeugdzorg georganiseerd vanuit de regio Holland Rijnland. Hiernaast koopt Service Organisatie Zorg (SOZ) specialistische jeugdhulp in. Wanneer passende specialistische jeugdhulp niet ingekocht blijkt te zijn, kan middels een Buiten Budgettaire Route (BBR) toch gekeken worden wat nodig is om te voorkomen dat kinderen tussen wal en schip vallen. De BBGR is belegd bij het SOZ. De BBR blijkt echter onvoldoende het doel te dienen waarvoor het was bedacht. Er wordt momenteel onderzocht hoe de BBR afgebouwd kan worden. Het Jeugdteam verzorgt indien nodig overbruggingszorg.
Onderzoek en analyseer het aandeel en de aard van preventie bij de activiteiten van de JGT's		x	Uit analyse blijkt dat door de inzet op preventie bij de jeugdteams de verwijzingen vanuit het jeugdteam naar de sociale basis in 2023 is toegenomen. Zoals ook in de brief 'Reactie college op aanbevelingen in rapport Rekenkamercommissie 'Jeugdhulp zonder verwijzing' van 31 maart 2022 (Z27296790A7) staat, valt het aanbod

Besluitpunt	Raad	College	Toelichting op voortgang
			van de jeugdteams onder de Jeugdwet. Dat maakt dat preventie buiten het aanbod valt. Toch zetten jeugdteams acties in die gericht zijn op preventie. Zo hebben de jeugdteams twee sociaal makelaars in dienst genomen en is het Bureau en Triage team (BenT) opgericht. Het doel is om aan de Leidenaar eerst een preventief aanbod in de sociale basis aan te bieden. Pas als dat aanbod niet voldoende is, wordt er jeugdhulp ingezet.
Tot slot: 1. de bovengenoemde aanbevelingen gericht uit te werken, 2. de raad daarover te informeren via een collegebrief aan de raad en 3. de raad in de Jaarstukken 2022 t/m 2024 te informeren over de voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen.		x	- De aanbevelingen zijn uitgewerkt en opgepakt. - Specialistische jeugdhulp is een regionale aangelegenheid. Uit het onderzoek dat op regionaal niveau is gedaan door KokxDeVoogd en in 2025 is afgerond, zijn meerdere aanbevelingen gekomen. Hierop wordt een uitvoeringsagenda gemaakt. - Er zijn in 2024 stappen genomen om het beleidskader scherper op te stellen. - De raad is op 31 maart 2022 door het college geïnformeerd in de brief 'Reactie college op aanbevelingen in rapport rekenkamercommissie' (Z27296790A7). - De raad wordt via de jaarstukken geïnformeerd over de verdere voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen. Dit is op 23 april 2020 door de raad besloten (RV 20.0022).

RV 22.0086 Aanbevelingen Rekenkamercommissie Leiden & Leiderdorp over het rapport 'Beleid en beheer van de riolering, gemeente Leiden en gemeente Leiderdorp'

Besluitpunt	Raad	College	Toelichting op voortgang
In te stemmen met de conclusies van het onderzoeksrapport 'Een goed rioolbeleid is op de toekomst voorbereid' (Ambient Advies BV, 21 september 2022) en van de brief van de Rekenkamercommissie Leiden-Leiderdorp 'Een goed rioolbeleid is op de toekomst voorbereid' van 2 november 2022	x		RV 22.0086 is vastgesteld in de raad van 2 februari 2023.
Toe te werken naar meer risicogestuurd beheer en onderhoud van de riolering door verfijning van de inspectiewerkwijze.		x	Op 21 december 2023 is het Integraal Waterketenprogramma 2024-2028 Leidse Regio (IWKP) vastgesteld (RV 23.0127). Risicogestuurd beheer wordt o.a. toegepast middels KCF methodiek, FMECA, DoFeMaMe. Ook worden aansluitend aan de cyclus van Reiniging en Inspectie vrijvervalriolering: - de inspectieresultaten beoordeeld en - een maatregeladvies met prioriteit van uitvoering opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van de uitkomsten van de hierboven genoemde methodieken.
Actiever te sturen op het tempo van rioolvervangings. Het is van belang dat de raad actief informatie vraagt en ontvangt van het college over de planning en kosten.	x	x	De voortgang van de rioolvervangings wordt beschreven in de P&C producten. Het College en Raad worden daarnaast actief geïnformeerd middels Kader & Uitvoeringsbesluiten Wijkvernieuwingen, en Uitvoeringsagenda Klimaatadaptief Biodivers Vergroenen. Daarnaast is in de Maatregelmodule van het IWKP de planning rioolvervangings opgenomen.
Toe te werken naar een strategie voor de omgang met regenwater en grondwater: - bij het aankomende planproces van het integraal waterketenplan - in afstemming met het hoogheemraadschap; en eventuele keuzes ten aanzien van de strategie voor de omgang met regenwater en grondwater aan de raad voor te leggen.		x	Met het IWKP is een strategie voor de omgang met regenwater en grondwater vastgesteld. Deze strategie is met meerdere partijen afgestemd. Bij rioolvervangings wordt een gescheiden grondwaterregulerend rioolsysteem aangelegd. Het Hoogheemraadschap is een Waterketenpartner en heeft het IWKP 2024-2028 vastgesteld.
Een onderzoek uit te voeren in hoeverre een financiële prikker via het tariefsysteem van de rioolheffing kan bijdragen aan het anders omgaan met regenwater door inwoners en bedrijven.		x	Sinds 2023 is gewerkt aan de wensen en bedenkingen voor "Nota invoering van de Riool- en waterzorgheffing 2025, met scenario's en aanbevelingen". De raad heeft in 2024 keuzen/scenario's voorgelegd gekregen m.b.t. Invoering Riool en Waterzorgheffing 2025 (RV 24.0010). Met ingang van 1 januari 2025 is de Riool en Waterzorgheffing van kracht geworden.

Besluitpunt	Raad	College	Toelichting op voortgang
Voldoende en tijdig aandacht te geven aan de inhoud van het nieuwe integraal waterketenplan en de inwoners en de gemeenteraad tijdig in de gelegenheid te stellen om te participeren bij de keuzen die in het plan worden gemaakt.		x	Op 21 december 2023 is het Integraal Waterketenprogramma 2024-2028 Leidse Regio (IWKP) vastgesteld (RV 23.0127). De inwoners zijn betrokken doordat het IWKP voor participatie ter inzage gelegd is. De raad (commissie L&B) is op verschillende momenten betrokken: ■ presentatie Duurzame Wijkvernieuwingen 19 mei 2022, ■ presentatie 17 maart 2023, ■ bespreking 14 december 2023.
Expliciet vast te leggen welke klimaatadaptieve maatregelen vanaf 2025 aan de rioolheffing mogen worden toegekend		x	Sinds 2023 is gewerkt aan de wensen en bedenkingen voor “Nota invoering van de Riool- en waterzorgheffing 2025, met scenario’s en aanbevelingen”. Deze wordt begin 2024 aan de raad voorgelegd. Alle kosten van klimaatadaptieve maatregelen worden in 2025 aan de Riool en Waterzorgheffing toegerekend. Inmiddels (1 januari 2025) is de Riool en Waterzorgheffing van kracht. Ook is in de financiële module van het IWKP vastgelegd welke klimaatadaptieve maatregelen kunnen worden doorberekend.

RV 23.0075 Aanbevelingen Rekenkamercommissie Leiden & Leiderdorp over het rekenkameronderzoek 'Grip op projecten'

Besluitpunt	Raad	College	Toelichting op voortgang
In te stemmen met de conclusies van het onderzoeksrapport ‘ Grip op projecten ’ en van de brief van de Rekenkamercommissie Leiden-Leiderdorp ‘rekenkameronderzoek Grip op projecten’ van 12 mei 2023	x		RV 23.0075 is vastgesteld in de raad van 12 oktober 2023.
4. Terughoudend te zijn met het verkleinen van de post onvoorzien bij grote projecten en voldoende aandacht te hebben voor onvoorziene risico’s bij complexe projecten. 5. De aanvraag van kredieten voor investeringen ook in relatie tot begrote exploitatielasten te beoordelen. Stuur op de samenhang tussen investeringen en exploitatiekosten. 6. Bij de besluitvorming niet alleen naar de kosten maar ook naar de (maatschappelijke) opbrengsten op korte en lange termijn te kijken. 7. Voorzichtig en terughoudend te zijn met het dekken van de kosten van een (deel)project met middelen van andere (deel)projecten (bijvoorbeeld een verwachte onderbesteding) waar nog onvoldoende zekerheid over is.	x		RV 23.0075 is vastgesteld in de raad van 12 oktober 2023, waarbij deze aanbevelingen zijn overgenomen. De raadsleden blijven aandacht hebben voor deze aanbevelingen.
1. Zuinig te zijn op het bereikte niveau bij de uitvoering en beheersing van projecten. Blijf investeren in mensen en middelen die daardoor nodig zijn. Houd bij de samenstelling van het team voor een project niet alleen rekening met de benodigde vakinhoudelijke inbreng, maar ook welke bredere professionele vaardigheden nodig zijn – mede in relatie tot het samenspel met de bestuur, politiek, interne organisatie, samenleving en opdrachtnemers. 2. De methodiek ‘Planmatig werken aan Leidse opgaven’ door te ontwikkelen met aandacht voor: ■ Het bepalen van de aard en de moeilijkheidsgraad van de opgave. ■ Het samenstellen van een hiervoor passend team met behulp van professionele teamcasting. ■ Het versterken van coproductie met bewoners, bedrijven en organisaties in de samenleving (waarbij participatie meer is dan betrekken bij de beleidsvoorbereiding). ■ Het versterken van de interne samenwerking binnen het gemeentebestuur (raad, college en organisatie) met het oog op betrouwbare en slagvaardige samenwerking met de samenleving. ■ Het versterken van regie op politiek en maatschappelijke gevoelige opgaven. ■ Moderne contracten met opdrachtnemers – waarin een beroep wordt gedaan op vertrouwen, dagelijkse intercollegiale professionele toetsing, duurzame samenwerking, 3. Het invoeren van een regeling grote projecten te overwegen overeenkomstig de voorbeelden van de rijksoverheid en de gemeente Utrecht. Beperk dit niet		x	Planmatig werken aan Leidse opgaven is ontsloten in een Toolbox voor medewerkers. We zijn in 2023 begonnen om de Toolbox te herijken en hebben deze inmiddels aangepast aan de Omgevingswet. Daarnaast hebben we in 2024 in de vakgroep planmatig werken de gehele Toolbox bekeken en voorstellen gedaan voor aanpassing van de toegankelijkheid. Deze worden nu doorgevoerd. Bij nieuwe projecten wordt in het zogenaamde matchingoverleg de optimale match gemaakt voor wat betreft de projectbezetting van het projectbureau.

Besluitpunt	Raad	College	Toelichting op voortgang
tot projecten in het ruimtelijk domein. Definieer daarbij duidelijk wat een financieel tekort en een financiële overschrijding inhoudt. 4. Daarbij een zogenaamde 'groteprojecten-administratie' op te zetten, zodat goed zicht is op het totaal van de lopende projecten en eventuele (dreigende) financiële tekorten. 5. Rapportages te maken die door raadsleden goed te begrijpen zijn en daarbij vanaf het begin van een project voldoende aandacht te schenken aan het verschil tussen investeringskosten en exploitatiekosten. 6. Voldoende aandacht te hebben voor de onderhouds- en exploitatiekosten na ingebruikneming van een project en daar transparant over te zijn in de informatievoorziening naar de raad.			
Eind 2024 te rapporteren aan de raad over de voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen in de rekenkamerbrief 'Grip op projecten d.d. 12 mei 2023'.		x	De raad wordt via de jaarstukken geïnformeerd over de verdere voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen. Dit is op 23 april 2020 door de raad besloten (RV 20.0022).

RV 23.0042 Aanbevelingen Rekenkamercommissie Leiden & Leiderdorp over het focusonderzoek "Overig groen' of stadsnatuur?"

Besluitpunt	Raad	College	Toelichting op voortgang
In te stemmen met de conclusies van het onderzoeksrapport "Overig groen' of stadsnatuur" en van de brief van de Rekenkamercommissie Leiden-Leiderdorp 'Onderzoek 'Overig groen' of stadsnatuur?' van 30 maart 2023	x		RV 23.0042 is vastgesteld in de raad van 8 juni 2023.
In te stemmen met de aanbevelingen extra oplettend te zijn tijdens een aantal concrete momenten in het ontwerpproces. Op deze momenten kan de raad aandacht vragen voor de beplanting en met name voor het beheer: 1. Check bij plannen voor de openbare ruimte of er in de stukken wordt aangegeven wat het benodigde beheer- en onderhoud is. Is dat regulier beheer of is het aangepast beheer (bijvoorbeeld bij een special). Kijk in het laatste geval of dat aangepaste beheer geregeld is en hoeveel ruimte de beheerders hebben om in het werk te handelen (zowel in uren, materieel als in invloed). En in hoeverre er standaarden zijn voor de kwaliteit van de natuur op langere termijn waar beheer mee kan werken. 2. Op te letten of er voldoende aandacht is voor de gevolgen voor de beplanting als een project meerdere bestemmingen combineert. 3. Op te letten op of de beheerkosten zijn meegenomen in de financiële paragraaf. Dit geldt ook als kosten gelijk blijven of afnemen. 4. In het kader van Samen aan de Slag te overwegen of ook beheer door bewoners kan worden gedaan en op welke wijze dit het best georganiseerd en betaald kan worden. 5. Opbouwen en ondersteunen van groengroepen die in de gemeenschap actief zijn. Opbouwen van actieve groepen levert veel maatschappelijk rendement op. Daar kan het gemeentebestuur aan bijdragen (financieel, en door een buurt- en gemeenschap gerichte werkwijze in de organisatie). 6. Overwegen andere kaders te stellen en niet bij elk mislukt plan van een nieuw project op te starten om extra geld te creëren. Zo zou de raad ervoor kunnen kiezen beheer meer zeggenschap en budget te geven waardoor zij in het werk het bestaande ontwerp kunnen aanpassen. Dit vraagt heldere uitgangspunten voor plantkeuze (betere standaarden). 7. Er worden slimme 'meekoppelkansen met andere opgaven' gezocht. Voorbeelden van zulke opgaven zijn de focus op vergroten van groen, vergroten van de biodiversiteit en meer klimaatadaptief worden. De raad kan vragen wat dit in praktijk concreet betekent of daar, in overleg met bewoners, uitgangspunten voor geven. 8. Heroverweeg de toegevoegde waarde van convenanten, zowel voor het beheersen van risico's als voor de rechten die bewoners eraan kunnen ontleenen en of die worden waargemaakt.	x	x	Toelichting m.b.t. activiteiten raad: Bij de relevante uitvoeringsbesluiten heeft de raad aandacht voor het beheer (2.1 en 2.3), groenstandaarden (2.6) en het vergroten van groen, biodiversiteit en klimaatadaptieve maatregelen (2.7) Het instrument 'Samen aan de Slag' wordt gezien als een positief instrument en is in verschillende beraadslagingen aan de orde geweest (2.9). Toelichting m.b.t. activiteiten college: De Rekenkamercommissie heeft een groot aantal aanbevelingen gedaan, die als volgt zijn samen te vatten: 1. Houd eerder in het ontwerpproces rekening met het beheer. Zo blijft goed en betaalbaar beheer mogelijk, zowel als het gaat om geld als personeel. Voorkom bijvoorbeeld teveel 'specials' in beheer of regel extra geld als daar toch voor wordt gekozen. Pas waar nodig de kaders hiervoor aan. 2. Organiseer een goed proces voor evaluatie en herstel, mocht er plantvakken of andere onderdelen uit projecten niet goed aanslaan. 3. Zoek naar slimme 'meekoppelkansen met andere opgaven' of optimaliseer de samenwerking met inwoners(groepen) via Samen aan de Slag. Ad 1: in projecten zoeken we aan de ene kant naar optimalisaties en aan de andere kant naar innovatieve ontwerpen. Dit kan gevolgen hebben voor de middelen (geld) en de capaciteit (personeel). Geld kan vaak gevonden worden, maar voldoende personeel voor beheer is niet altijd aanwezig. Innovaties zijn vaak uitzonderingen op de regel. En beheerkosten worden niet altijd aan de voorkant meegenomen. Daarom passen de innovaties niet altijd direct in de ideale werkwijze van beheer. Om dit in de toekomst verder te optimaliseren, moeten beheerlasten in de toekomst bij het maken van keuzes in projecten meegewogen worden. Ad 2: Voor de parken is voor 2 jaar extra geld apart gezet vanuit het <i>IP Parken budget</i> om kleinschalige maatregelen uit te voeren, zonder dat daarvoor een project wordt opgestart. Als dit positief uitpakt, kan dit voor een langere periode geregeld worden. Voor andere projecten is dit niet geregeld. Ad 3: de duurzame wijkvernieuwingen zijn het beste voorbeeld van combinatie van verschillende opgaven in inrichting en beheer. Deze manier van werken wordt de komende jaren voortgezet. Verder ondersteunt Samen aan de Slag praktisch alle vormen van beheer waar bewoners hebben aangegeven verantwoordelijk te willen zijn voor beheer en onderhoud. Het werken met convenanten wordt hierbij als positief ervaren, door

Besluitpunt	Raad	College	Toelichting op voortgang
9. Stuur als raad actief op een Samen aan de Slag-aanpak die gemeenschapskracht vergroot, de ruimte voor actieve bewoners zoekt en de koppelkansen benut. 10. Benut de werkzame ingrediënten van Samen aan de Slag. Het gaat dan zowel om natuurkwaliteit als om de samenwerking tussen gemeenschap en gemeente			zowel inwoners als gemeente. Er wordt steeds meer prioriteit gegeven aan straat- of wijkaanvragen, waarbij er plantpakketten beschikbaar zijn voor collectieve aanvragen. De ervaring is inderdaad dat daar veel groengroepen of whatsapp groepen uit ontstaan en de straat elkaar beter leert kennen.

De Wet versterking decentrale rekenkamers bepaalde dat de gemeenten per 1 januari 2024 een Rekenkamer moesten instellen. De Rekenkamercommissie Leiden & Leiderdorp bestaat daarom vanaf 2024 niet meer. Deze is vervangen door de Rekenkamer Leiden & Leiderdorp.

RV 24.0065 Aanbevelingen Rekenkamer Leiden & Leiderdorp over het onderzoeksrapport 'Schuldhelpverlening in Leiden en Leiderdorp'

Besluitpunt	Raad	College	Toelichting op voortgang
In te stemmen met de conclusies van het onderzoeksrapport 'Schuldhelpverlening in Leiden en Leiderdorp' en van de brief van de Rekenkamercommissie Leiden-Leiderdorp 'Schuldhelpverlening in Leiden en in Leiderdorp' van 15 mei 2024	x		RV 24.0065 is vastgesteld in de raad van 12 september 2024. De visie en kaders beleidsrijk integraal huisvestingsplan onderwijs worden in 2025 door de raad behandeld.
Zorg te dragen voor het oplossen van de ICT-problemen		x	Door ICT-problemen was het niet mogelijk om aan te sluiten op het Schuldenknooppunt en het beslagregister. Deze aansluitingen zijn in 2024 alsnog gerealiseerd.
De sturing op de schuldhelpverlening te verbeteren		x	We zijn begonnen met het verbeteren van de kwaliteit van de managementrapportages. Dit geeft ons beter zicht op de actuele cijfers. We kunnen hierdoor gerichter sturen.
Het integraal of ontschot werken tussen de Stadsbank en ketenpartijen te verbeteren		x	Deze aanbeveling heeft voortdurend onze aandacht, aangezien het een vast onderdeel vormt van het schuldhelpverleningstraject. Wij zijn gestart met de voorbereidingen van wijkgerichte bijeenkomsten waarmee we de samenwerking tussen de ketenpartijen willen verbeteren.
De financiële zelfredzaamheid van inwoners te versterken door een intensievere begeleiding tijdens en na schuldhulptrajecten		x	We zijn gestart met het opstellen van een plan van aanpak Begeleiding en Nazorg.
Het tweede kwartaal van 2025 te rapporteren aan de raad over de voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen.		x	De raad wordt via een collegebrief geïnformeerd over de verdere voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen. Dit is op 12 september 2024 door de raad besloten (RV 24.0065). De raad wordt daarnaast via de jaarstukken geïnformeerd over de verdere voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen. Dit is op 23 april 2020 door de raad besloten (RV 20.0022).

RV 24.0092 Aanbevelingen Rekenkamer Leiden & Leiderdorp over het feitenrapport 'Kwaliteit onderwijshuisvesting in Leiden en Leiderdorp'

Besluitpunt	Raad	College	Toelichting op voortgang
De volgende aanbevelingen uit het feitenrapport 'Kwaliteit onderwijshuisvesting, in Leiden en Leiderdorp' te onderschrijven: ■ Toetsen of het IHP voldoende realistisch is, zowel in bouwkundige als in financiële zin ■ In gesprek gaan met schoolbesturen, leerlingen, leerkrachten en ouders om te horen hoe zij aankijken tegen het IHP ■ Indien de raad grotere ambities heeft voor het IHP, zich alvast te oriënteren op budgettaire dekking	x		RV 24.0092 is vastgesteld in de raad van 28 november 2024.
Een quickscan uit te voeren naar de staat van de 27 onderwijsgebouwen die in 2023 niet zijn beoordeeld om zo een compleet beeld te krijgen van de staat van al het onderwijsvastgoed en dit in het beleidsrijke IHP te verwerken, of uit te leggen waarom dit niet gedaan wordt		x	Het nieuwe, beleidsrijke IHP zal voor de zomer 2025 ter besluitvorming aan de gemeenteraad worden aangeboden. Hierin staat een lijst met 16 niet-geschoouwde panden en de reden(en) waarom deze niet zijn geschoouwd. Alle andere panden zijn voor het IHP 2020-2032, de Herwaardering 2023-2032 of het nieuwe IHP 2026-2042 geschoouwd.
Kennis en expertise van de schoolbesturen te betrekken bij het opstellen van de quickscans en het IHP in samenspraak		x	De kennis en expertise van de schoolbesturen worden bij het opstellen van de quickscans betrokken. Zij worden

Besluitpunt	Raad	College	Toelichting op voortgang
op te stellen. In het IHP de mogelijkheid op te nemen voor schoolbesturen om hun (afwijkende) standpunt te motiveren zodat de gemeenteraad hier kennis van kan nemen.			bevraagd over het schoolgebouw waar de schouw van is gedaan. Ook zijn zij intensief betrokken bij het opstellen van het beleid en de kaders en bij het nieuwe IHP. Eventuele kanttekeningen van schoolbesturen worden opgenomen in het raadsvoorstel voor het nieuwe, beleidsrijke IHP.
Actief de eenpitters en kleinere schoolbesturen op te zoeken omdat hun schoolgebouwen nu ondervertegenwoordigd lijken. Beoordelen of hun schoolgebouwen wel voldoende opgenomen zijn in het IHP.		x	Ook schoolgebouwen van eenpitters die ouder zijn dan 15-20 jaar of recenter zijn gerenoveerd, zijn geschouwd en worden opgenomen in het IHP als het gebouw slecht scoort. De kleine schoolbesturen worden voor alle IHP- en LEA-overleggen inclusief het op overeenstemming gericht overleg (OOGO) uitgenodigd en met nadruk verzocht aanwezig te zijn of zich te laten vertegenwoordigen.
Te onderzoeken of de huidige leerlingenprognoses niet te laag zijn ingeschat en daarbij de nieuwbouwplannen te betrekken.		x	Hierover is de commissie O&S per brief op 19 december 2024 (Z/24/3772288) geïnformeerd.
De IHP periode te verlengen tot en met 2040.		x	Het nieuwe IHP loopt van 2026-2042. Hiermee voldoen we aan de eisen van de onderwijswetwijzingen die naar verwachting vanaf 2026 doorgevoerd worden. Deze stellen een IHP verplicht dat een doorkijk geeft van 16 jaar.
Realistische ambities voor renovatie en nieuwbouw van scholen in overeenstemming met de beschikbare middelen op te stellen.		x	In 2024 heeft het college intensief met de schoolbesturen gesproken over realistische ambities voor de renovatie en (ver)nieuwbouw van schoolgebouwen. Dit vormt input voor het nieuwe, beleidsrijke IHP dat het college voor de zomer 2025 ter besluitvorming voorlegt aan de gemeenteraad. Hierin zullen diverse ambities opgenomen zijn. Per project zullen middelen passend bij de renovatie / (ver)nieuwbouw en ambities ter beschikking moeten worden gesteld.
In het eerste kwartaal van 2025 te rapporteren aan de raad over de voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen.		x	De raad wordt via de jaarstukken geïnformeerd over de verdere voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen. Dit is op 23 april 2020 door de raad besloten (RV 20.0022).

De rekenkamer Leiden en Leiderdorp heeft in 2024 meegedaan aan het landelijke onderzoek naar toezicht en handhaving energiebesparingsplicht en informatieplicht. Hier is geen presentatie en geen raadsvoorstel van gekomen omdat de diepgang van de resultaten van het onderzoek te summier waren: er stonden enkel feitelijkheden in. Daarom is dit onderzoek verder niet opgenomen in deze bijlage.

Hoofdstuk 6

6 Colofon

Gemeente Leiden
Mei 2025

www.leiden.nl/gemeente

